STATE LIBRARY OF PENNSYLVANIA
3 0144 00376294 5

SR
CLASS 876.2 BOOK P7142

VOLUME 3

PENNSYLVANIA
STATE LIBRARY

Digitized by the Internet Archive
in 2019 with funding from
This project is made possible by a grant from the Institute of Museum and Library Services as administered by the Pennsylvania Department of Education through the Office of Commonwealth Libraries

https://archive.org/details/vol3cpliniisecun00plin

C. PLINII SECUNDI

NATURALIS HISTORIÆ LIBRI XXXVII.

EX EDITIONE GABRIELIS BROTIER

CUM NOTIS ET INTERPRETATIONE

IN USUM DELPHINI

VARIIS LECTIONIBUS

NOTIS VARIORUM

RECENSU EDITIONUM ET CODICUM

ET

INDICIBUS LOCUPLETISSIMIS

ACCURATE RECENSITI.

VOLUMEN TERTIUM.

LONDINI:

CURANTE ET IMPRIMENTE A. J. VALPY, A. M.

1826.

C. PLINII SECUNDI

NATURALIS HISTORIÆ

LIBER V.

Africa Asiæque pars.

1. Africam Græci Libyam[a] appellavere, qua mare ante eam Libycum incipiens Ægyptio[1] finitur. Nec alia pars terrarum pauciores recipit sinus, longe ab occidente[2 b] littorum obliquo spatio. Populorum ejus, oppidorum nomina, vel maxime sunt ineffabilia præterquam ipsorum linguis, et alias castella ferme[c] inhabitant.

(1.) Principi[d] terrarum Mauritaniæ appellantur usque

Cap. 1. 1 Margo edd. Dalec. et Gronov. *et mare ante eam Libycum: Ægypto;* Chiffl. *et mare ante eam Libycum: Ægyptio.*—2 Hæc, *longe ab occi-*

NOTÆ

[a] *Græci Libyam*] Ab Afro Libye Herculis filio, inquit Martianus, lib. VI. cap. de Africa, pag. 215. vel a Libya fœmina Epaphi filia, ut ait Dionysius in Eustath.

[b] *Longe ab occidente*] Longo admodum spatio ab occasu fretoque Gaditano Ægyptum usque incurvantibus sese molliter littoribus.

[c] *Castella ferme*] Non cincta mœnibus oppida.

[d] *Principio*] Vel, *Principia terrarum.* Nam Pomponium sequitur, cujus hæc verba, I. 4. 'Nunc exactius oras situsque dicturo, inde est commodissimum incipere, unde terras oceanus ingreditur: et ab iis potissimum quæ influenti dextræ sunt. Et cap. 5. 'Hinc in nostrum mare pergentibus læva Hispania, Mauritania dextra est.' Idcirco Melæ Plinioque principia terrarum Hispaniæ Mauritaniæque appellantur.

78773

ad C. Cæsarem[e] Germanici filium regna, sævitia ejus in duas[f] divisæ provincias. Promontorium oceani extimum[g] Ampelusia nominatur a Græcis: Oppida fuere, Lissa et Cotta[3 h] ultra columnas Herculis: nunc est Tingi,[i] quondam ab Antæo[j] conditum; postea a Claudio Cæsare, cum coloniam faceret,[k] appellatum Traducta Julia.[l] Abest a Belone,

dente, Dalecampio supervacua videntur.—3 Ita codd. Harduini et Chiffl. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Lixa, Cotes* Vet. Dalec.

NOTÆ

[e] *Ad C. Cæsarem*] Caligulam. At Dio lib. LX. pag. 671. Claudium Cæsarem hujus divisionis auctorem facit: Ὁ Κλαύδιος διχῇ τοὺς Μαύρους τοὺς ὑπηκόους ἔνειμεν, ἔς τε τὰ περὶ Τίγγιν, καὶ ἐς τὰ περὶ Καισάρειαν· ἀφ' ὧνπερ καὶ ὀνομάζονται, *Claudius Mauros dupliciter divisit: in eos qui ad Tingin, et qui ad Cæsaream: unde et nomen habent.* A Caio forte constituta, ac deliberata: perfecta postmodum a Claudio est. Ptolemæum enim Jubæ filium Mauritaniæ Regem consobrinum suum Caius interemit, quare sævitiam ejus Plinius nunc incusat. Vide Dionem lib. LIX. pag. 659.

[f] *In duas*] Tingitanam et Cæsariensem. Tingitana pertinet a freto Gaditano, ad fines usque Marocani regni. De Cæsariensi inferius.—'In nummis semper MAVRETANIA est.' *Ed. sec.*

[g] *Oceani extimum*] Ultimum, in ipso freti aditu positum, qua in mediterraneum sinum oceanus influit. *Cabo Despartel* vulgo dicimus, inquit Mariana l. 1. Hist. Hisp. 1. 22. p. 41. Ptolemæo IV. 1. est Κώττης ἄκρον. Mela 1. 5. a quo hæc Plinius mutuatus est: 'Africæ,' inquit, 'caput atque exordium est promontorium, quod Græci Ampelusiam, Afri aliter, sed idem significante vocabulo appellant:' nempe Κώτην. Bochartus Parte II. Geogr. 1. 37. p. 715. Pœnos scripsisse existimat קוֹטֵף *Coteph*, id est, τοῦ τρυγῶντος, *vindemiantis.* Ἄμπελος Græcis *vitem* sonat. Vitium feracem hanc oram utroque littore fuisse significat numnus Coloniæ Juliæ Traductæ, de quo dicetur in Notis et Emend. num. 1.

[h] *Lissa et Cotta*] Fuere, inquit, olim hæc oppida: nunc bellis attrita, nomen tantum et locum servant. Idem Plinius XXXII. 6. 'In oceano,' inquit, 'ad locum Mauritaniæ, qui Cotta vocatur, non procul Lixo flumine.'

[i] *Nunc est Tingi*] Ptolemæo IV. 1. Τίγγις ἡ καὶ Καισάρεια. Hodie *Tanger:* paret Anglorum Regi.

[j] *Ab Antæo*] Ita Solinus cap. 24. p. 45. Non ab Antæo modo id conditum, sed et conditum ibi Antæum auctor est Plutarchus in Vita Sertorii, p. 572. a quo refossum tumulum scribit, corpus repertum LX. cubitorum: quam fabulam a Gabinio primum disseminatam in vulgus, Romanarum rerum scriptore, admonet Strabo lib. XVII. p. 829.

[k] *Cum coloniam faceret*] Tingitanis olim ab Augusto civitatis tantum jure donatis, ut auctor est Dio lib. XLVIII. p. 384.

[l] *Traducta Julia*] Vide Notas et Emend. num. 1.

oppido Bæticæ, proximo trajectu[4] XXX. M. pass.[m] Ab eo XXV. M. pass. in ora oceani,[n] colonia Augusti Julia Constantia Zilis,[5 o] regum ditioni exemta, et jura[p] Bæticam peterejussa : et ab ea XXXII. M. passuum colonia a Claudio Cæsare facta Lixos,[q] vel fabulosissime antiquis narrata. Ibi regia Antæi,[r] certamenque[s] cum Hercule : et Hesperidum horti.[t] Affunditur[u] æstuarium[6] e mari flexuoso meatu, in quo draconis[v] custodiæ instar fuisse nunc interpretan-

Lissa, Cotes edd. vett. et Gronov.—4 Vox *trajectu* non legitur in Chiffl.—5 *Zubil* Vet. Dalec. *Zulis* codex alter ap. Dalec. *Julia Constantia, Zilis* distinctim Gronov. et edd. vett. Mox, *et jura in Bæticam .... ab antiquis* edd. vett. ante Harduin. Utramque præpositionem non agnoscunt codd. Harduini et Chiffl.—6 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Affunditur etiam æstuarium* cod. Dalec. *Affunditur autem huic æstua-*

NOTÆ

[m] *XXX. M. pass.*] Solinus cap. 24. p. 45. et Martianus lib. VI. cap. 'Alia divisio Europæ,' p. 215. XXXIII. M. pass. Spatium Strabo non definit, lib. III. p. 140. sed a Belone Tingin proximum esse trajectum ait.

[n] *In ora oceani*] Qua se a freti angustiis flectit in occasum oceanus, et vergit in meridiem.

[o] *Julia Constantia Zilis*] Sunt enim hæc conjunctim legenda, non divisim, ut prius, *Julia Constantia, Zilis:* ne duo diversa existimentur oppida. Ut Tingis Traducta Julia, ita Julia Constantia Zilis est cognominata. Ζῆλις est Straboni, lib. XVII. pag. 827. Antonino, *Zilis.* Vetus inscriptio in Thesauro Goltzii, COL. CONSTANTIA ZILI AVGVSTA. Vetustum retinet nomen, præfixo Arabum articulo, *Arzilla*, in regno *Fez.*

[p] *Et jura*] Bæticæ jurisdictioni ascripta et contributa Zilis est, ditioni Mauritaniæ regum exemta.

[q] *Lixos*] Hodie *Larache*, teste J. B. Gramaye, Afric. Illustr. IV. 1. p. 96. Λίξα Ptolemæo IV. 1. Αἰγὶξ Straboni, loc. cit.

[r] *Ibi regia Antæi*] Hæc Martianus iisdem fere verbis, lib. VI. cap. de Africa, p. 215. et Solinus, cap. 24. p. 45. Lixon Coloniam appellat etiam Antonini Itinerarium. Describitur ea regia a Lucano IV. 590. 'Inde petit tumulos, exesasque undique rupes, Antæi quæ regna vocat non vana vetustas. Hæc illi spelunca domus : latuisse sub alta Rupe ferunt, epulas raptos habuisse leones,' &c.

[s] *Certamenque*] De quo poëtice multa Lucanus, loc. citat. et fabulosissime Apollodorus de Diis, lib. II. p. 129. seu quisquis alius ejus libri auctor existit.

[t] *Hesperidum horti*] De his dicemus cap. 5. Horum situm indicat expressius ipse XIX. 21.

[u] *Affunditur*] Martianus loc. cit.

[v] *In quo draconis*] In flexuoso æstuarii hujus meatu, inquit, species quædam cernitur, et similitudo draconis : hinc locus fabulæ datus, auriferi Hesperidum nemoris aurea mala a dracone pervigili custodiri. Solini paraphrasis, loc. cit. 'Flexuoso meatu æstuarium e mari fertur, adco

tur. Amplectitur intra se insulam, quam solam e vicino tractu aliquanto excelsiore, non tamen æstus[w] maris inundat.[7] Extat in ea[x] et ara Herculis, nec præter oleastros aliud ex narrato illo aurifero nemore. Minus profecto mirentur portentosa Græciæ mendacia, de iis et amne Lixo[y] prodita, qui cogitent nostros nuper[z] paulo minus monstrifica quædam de iisdem tradidisse: Prævalidam hanc urbem majoremque Carthagine magna; præterea ex adverso ejus sitam, et prope immenso tractu ab Tingi: quæque alia Cornelius Nepos avidissime[8] credidit. Ab Lixo XL. M. in mediterraneo altera Augusti colonia est Babba,[a] Julia Campestris appellata: et tertia Banasa,[b] LXXV. M. Valentia cognominata. Ab ea XXXV. M. pass. Volubile[c] oppi-

rium Gronov. et edd. vett. Mox, *in quo dracones* Chiffl.—7 Vet. Dalec. et cod. alter ejusdem, *inundant*.—8 Vet. Dalec. *audacissime*.—9 *Sububa* Vet.

NOTÆ

sinuosis lateribus tortuosum, ut visentibus procul lapsus angueos fracta vertigine mentiatur: idque quod hortos appellavere, circumdat: unde pomorum custodem interpretantes, struxerunt iter ad mendacium fabulandi.'

[w] *Non tamen æstus*] Solinus loc. cit. 'Planities manet sicca, quamvis prona superveniant æquora,' &c. Fabulis id Strabo accenset, lib. XVII. pag. 826.

[x] *Extat in ea*] Solinus: 'Sed hæc insula sinubus alvei recurrentis, et in quibusdam æquoris spiris sita, præter arbores oleastri similes, et aram sacram Herculi, aliud nihil præfert, quo propaget vetustatis memoriam.' De ara Herculis, Strabo loc. cit.

[y] *Amne Lixo*] Hodie *Luccus*, cujus in ostio situm Lixos oppidum. Ποταμὸς μέγα Λίξος, καὶ πόλις Φοινίκων Λίξος, Scylaci, p. 50.

[z] *Nostros nuper*] Gabinium, credo, sugillat, Romanarum rerum scriptorem, quem annalibus suis, quos de Mauritania condidit, fabulosa intexuisse auctor est Strab. lib. XVII. pag. 829.

[a] *Babba*] Βάβα Ptolemæo IV. 1. Stephano, Βαβαὶ, πόλις Λιβύης, ex Martiano in Periplo: cives Βαβαῖοι. In nummo Vespasiani, quem vidi, C. I. C. B. hoc est, 'Colonia Julia Campestris Babba.'

[b] *Banasa*] Tertia Augusti colonia, ab Lixo LXXV. mill. pass. distans, ad amnem Snbur. Βάνασσα Ptolemæo, loc. cit. Panasam corrupte vocat Antoninus, sive, ut volunt, Æthicus in Itiner.

[c] *Volubile*] Volubilim Coloniam appellat Anton. in Itiner. Οὐολοβιλὶς est Ptolemæo IV. 1. Nunc regni cognominis caput *Fez* esse Geographorum vulgus existimat: cum tamen disertis verbis Plinius asseveret ab utroque mari, Atlantico et Interno, non amplius XXXV. passuum millibus

dum, tantundem a mari utroque distans. At in ora a Lixo quinquaginta M. amnis Subur,[9] [d] præter Banasam coloniam defluens, magnificus et navigabilis. Ab eo totidem M. pass. oppidum Sala,[e] ejusdem nominis fluvio impositum, jam solitudinibus vicinum, elephantorumque gregibus infestum, multo tamen magis Autololum [f] gente, per quam iter est ad montem Africæ vel fabulosissimum Atlantem.

E mediis [g] hunc arenis in cœlum attolli prodiderunt, asperum, squalentem, qua vergat ad littora oceani, cui cognomen imposuit: eundem opacum, nemorosumque, et scatebris fontium riguum, qua spectat[10] Africam,[h] fructibus omnium generum sponte ita subnascentibus, ut nunquam satietas voluptatibus desit. Incolarum neminem interdiu cerni: silere omnia, haud alio, quam solitudinum, horrore: subire tacitam religionem animos propius accedentium, præterque [i] horrorem[11] elati [j] super nubila, atque in viciniam lunaris circuli. Eundem[12] noctibus [k] micare crebris

Dalec. et cod. ejusdem; *Sububus* Chiffl. Mox, *munificus* pro *magnificus*.—10 Chiffl. *spectet;* et paulo post, *satias* pro *satietas*.—11 Chiffl. *præterque terrorem;* et mox, *in vicinia*.—12 Ita codd. Harduini, Dalec. et Chiffl. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Eundemque* Gronov. et edd.

NOTÆ

distare Volubilim: Fessam amplius centum XX. dissitam omnes esse consentiant.

[d] *Amnis Subur*] Σούβουρ ποταμὸς Ptolemæo IV. 1. proxime post Lixum amnis occurrens, Mauritaniæ oram legentibus. Hodie *Subu*, teste J. B. Gramaye, Africæ Illustr. IV. 1. p. 96.

[e] *Oppidum Sala*] Quod nunc *Salé* esse credimus, inquit Mariana Hist. Hisp. I. 20. pag. 41. Σάλα πόλις Ptolemæo loc. cit. et Σάλα ποταμός. Σάλης Philostrato de Vita Apoll. V. 1. p. 209. At amni nunc nomen est *Buragrag*, teste Marmolio, et Gramaye, loc. cit.

[f] *Autololum*] De his inferius. Habet hæc quoque Solinus cap. 24. p. 45.

[g] *E mediis*] Hæc pariter Martianus, lib. VI. cap. de Africa, p. 215. et Solinus loc. cit. p. 46.

[h] *Qua spectat Africam*] Quæ proprie nimirum Africa vocetur, de qua cap. 3.

[i] *Præterque*] Prætereaque. Vox Plinio perquam familiaris.

[j] *Elati*] Subintellige, montis, qui caput ultra nubila condat, atque ad ipsum Lunæ circulum accedere videatur. 'Quod altius quam conspici potest, usque in nubila erigitur, cœlum et sidera non modo tangere vertice, sed sustinere quoque dictus est,' inquit Mela III. 10.

[k] *Eundem noctibus*] Solinus, et Martianus, loc. cit. 'De Ægipanibus Satyrisque dicemus, cap. 8.

ignibus, Ægipanum Satyrorumque lascivia impleri, tibiarum ac fistulæ cantu, tympanorumque et cymbalorum sonitu strepere. Hæc celebrati auctores prodidere, præter Herculi et Perseo [13] [l] laborata ibi. Spatium ad eum immensum incertumque.

Fuere et Hannonis [m] Carthaginiensium ducis commentarii, Punicis rebus florentissimis explorare ambitum Africæ jussi: quem secuti plerique e Græcis nostrisque, et alia † quidem fabulosa, et urbes multas ab eo conditas [n] ibi prodidere, quarum nec memoria ulla, nec vestigium extat.

Scipione Æmiliano res in Africa gerente, Polybius Annalium conditor, ab eo accepta classe, scrutandi illius orbis gratia circumvectus, prodidit a monte eo ad occasum versus, saltus plenos feris, quas generat Africa, ad flumen Anatin CCCCLXXXV.[14] [o] M. pass. Ab eo Lixum CCV. M. passuum: [p] a Gaditano freto CXII. M. passuum abesse. Inde sinum qui vocetur Saguti.[15] [q] Oppidum in promontorio Mulelacha. Flumina, Subur, et Salam.[16] Portum Rutubis [r]

vett.—13 *Herculis et Persei* cod. Dalec.—† Ita codd. Harduini, Dalec. Vet. et Chiffl. *nostrisque ad alia* Gronov. et edd. vett.—14 Codd. Dalec. Salmant. Martian. et Chiffl. *CCCCLXVI.* Mox, Gronov. et edd. vett. *Lixum CCV. M. pass. Agrippa Lixum a Gaditano;* sed hæc duo vocabula *Agrippa Lixum* non agnoscunt codd.—15 *Sagici* codd. Dalec. et Chiffl.—16 *Sububum et Salat* Chiffl. Mox pro *CCXIII.* quod exhibent codd. Harduini, et Chiffl. et edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *CCCXIII.* legitur in edd. vett. et

NOTÆ

[l] *Herculi et Perseo*] Solinus cap. 24. p. 46. ubi de Atlante monte: 'Apex,' inquit, 'Perseo et Herculi pervius, ceteris inaccessus: ita fidem ararum inscriptio palam facit.'

[m] *Hannonis*] Dicemus de eo in Auctorum Indice.

[n] *Ab eo conditas*] Quarum Hanno ipse meminit, statim Peripli initio, cujus fragmentum hodieque extat.

[o] *CCCCLXXXV.*] Solinus, loc. cit. *CCCCXCVI.* 'Qua spectat mons Atlas occasum,' inquit, 'inter ipsum et flumen Anatim, per quadringenta nonaginta sex millia passuum infames bestiis sylvæ obsident.' Ita etiam Martianus, lib. VI. cap. de Africa 216. Tamen cum editis manuscripti codices concinunt.

[p] *CCV. M. pass.*] Ita Solinus, loc. cit. Vide Notas et Emend. num. 2.

[q] *Qui vocetur Saguti*] In R. 1. *Saguci.* Videtur esse Ptolemæi IV. 1. et Strabonis lib. XVII. p. 825. Ἐμπωρικὸς καλούμενος κόλπος, qui navigantibus a Lixo in austrum occurrit.

[r] *Portum Rutubis*] Ῥούσιβις λιμὴν Ptolemæo IV. 1. post Salam oppidum›

a Lixo CCXIII.[s] M. passuum. Inde promontorium Solis :[t] portum Risardir :[u] Gætulos [v] Autololes :[17] flumen Cosenum :[w] gentes, Scelaticos, et Masatos. Flumen Masatat :[x] flumen Darat,[y] in quo crocodilos gigni. Deinde sinum DCXVI. M. pass. includi montis Barce promontorio excurrente in occasum, quod appellat[18 z] Surrentium. Postea flumen Salsum,[19 a] ultra quod Æthiopas Perorsos,[b] quorum a tergo Pharusios.[c] Iis jungi mediterraneos Gætulos Daras. At in ora Æthiopas Daratitas,[d] flumen Bambotum,[e] crocodilis et hippopotamis refertum. Ab eo montes perpe-

Gronov.—17 *Autoteles* cod. Dalec. Mox, *flumen Vosenum* codd. Dalec. et Chiffl. Deinde, pro *gentes, Scelaticos*, quod ex codd. restituit Harduinus, *gentem Salatitos* habet Pintian. *gentem Scelatitos* edd. vett. et Gronov.—18 Ita codd. Harduini et Tolet. item edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *appellatur* Gronov. et edd. vett.—19 Ita codd. Regg. Brot. Colb. et Paris. *flumen Palsum* edd. ante Brotier. Mox, pro *Pharusios*, quod exhibent Chiffl. et edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Pharusos* legitur in edd.

NOTÆ

amnemque.

[s] *CCXIII.*] Ita R. 1. 2. Colb. 1. 2. et Paris. Centenarii notam adjiciunt præterea libri typis excusi.

[t] *Solis*] Ἡλίου ὄρος, *Solis mons*, Ptolemæo IV. 1.

[u] *Risardir*] Nomen id in hac terrarum plaga soli Polybio cognitum. Existimo esse Γανναρίαν ἄκραν Ptolemæi IV. 6. nunc *Azaamurum*, in regno Marocchano.

[v] *Gætulos*] Gætulicarum gentium populi numerosissimi: Autololes, Daræ, &c.

[w] *Cosenum*] Mss. omnes, *Vosenum*. Est Ptolemæo Χουσάριος ποταμὸς juxta Γανναρίαν promontorium.

[x] *Flumen Masatat*] Μάσσα ποταμὸς Ptolemæo, loc. cit.

[y] *Flumen Darat*] Δάρατος ποταμοῦ Ptolemæus quoque meminit, loc. cit. cui mox subjungit μέγαν λιμένα, *Portum magnum*, quem sinus is videtur efficere, de quo statim Plinius.

[z] *Quod appellat*] Subintellige, Polybius, ex superioribus. Hanc oræ Libycæ, qua spectat oceanum, Polybianam descriptionem haud se præstare velle, satis aperte significat.

[a] *Salsum* [*Palsum*] Mss. omnes, R. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. &c. *Salsum*.

[b] *Perorsos*] Stephanus, Πέτορσοι, inquit, Λιβύης ἔθνος μέγα καὶ πολυάνθρωπον. Agathemerus, Geogr. II. 5. Περόργους vocat. Uterque mendose. Περόρσους recte Ptolemæus IV. 6.

[c] *Pharusios*] Φαρούσιοι, ἔθνος Λιβυκὸν, Stephanus, p. 691. De Perorsorum et Pharusiorum situ dicemus inferius, sectione octava.

[d] *Daratitas*] A flumine Darat, de quo superius dictum est, sic cognominatos. Δαράδας appellat Agathemerus, loc. cit. et Ptolemæus IV. 6.

[e] *Bambotum*] Meminit hujus amnis, tacito tamen nomine, Hanno in Periplo, p. 39.

tuos[f] usque ad eum, quem Theon ochema dicemus.[20 g] Inde ad promontorium Hesperium [21] navigatione dierum ac noctium decem, in medio eo spatio Atlantem locavit, a ceteris omnibus in extremis Mauritaniæ proditum.

Romana arma primum, Claudio principe, in Mauritania bellavere, Ptolemæum regem a C. Cæsare[h] interemtum ulciscente liberto[i] Ædemone, refugientibusque [22] barbaris, ventum constat ad montem Atlantem. Nec solum consulatu perfunctis, atque e senatu ducibus, qui tum res gessere, sed equitibus quoque Rom. qui ex eo præfuere ibi, Atlantem penetrasse in gloria fuit. Quinque sunt[j] (ut diximus) Rom. coloniæ in ea provincia, perviumque[k] fama [23] videri potest. Sed id plerumque fallacissimum experimento deprehenditur, quia dignitates,[l] cum indagare vera pigeat, ignorantiæ pudore mentiri non piget: haud alio fidei proniore lapsu, quam ubi falsæ [24] rei gravis auctor existit. Et quidem minus miror incomperta quædam esse equestris ordinis viris jam vero et senatum inde intrantibus,[m] quam

vett. et Gronov.—20 Chiffl. *dicimus*.—21 *Hesperu* Pintian.—22 Margo edd. Dalec. et Gronov. *profugientibus*.—23 Ita cod. Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *perviumque famæ* edd. vett. et Gronov.—24 Chiffl. *quam ore falsæ*.—25 Ita codd. Harduini et Chiffl. item edd. Har-

NOTÆ

Montes perpetuos] Quos Hispani *Sierra Liona* vocant.

[g] *Dicemus*] Lib. VI. c. 35. ubi et de Hesperio dicturi sumus.

[h] *A C. Cæsare*] Germanici filio, quem Caligulam, ut dictum est paulo ante.

[i] *Liberto*] Ptolemæi Regis Mauritaniarum.

[j] *Quinque sunt*] En quid Romana arma ibi profecerint: deductæ scilicet coloniæ quinque: Augusti tres: Julia Constantia Zilis: Julia Campestris Babba: Julia Valentia Banasa. Claudii duæ: Traducta Julia Tingis: et Lixos.

[k] *Perviumque*] Subintellige, Atlantem. Ultra montem, inquit, progredi fas esse in interiora Libyæ, videri jam potest fama ipsa et auctorum fide certum.

[l] *Dignitates*] Magistratus, Consules, Prætores, quibus est administrandi belli provinciæque simul instrandæ cura demandata.

[m] *Et senatum inde intrantibus*] Minus equidem miror, inquit, incomperta quædam esse equestris ordinis viris, aut etiam iis qui ex equestri in senatorium ordinem cooptantur, quam luxuriæ aliquid esse adhuc impervium: cujus sagacitas est eximia, tum in exquirendis sylvis, unde et arbores citri et elephantorum ebur

luxuriæ,[25] cujus efficacissima vis sentitur atque maxima, cum ebori citroque sylvæ exquirantur, omnes scopuli Gætuli muricibus ac purpuris.

Indigenæ tamen tradunt in ora ab Sala centum quinquaginta mill. passuum: flumen Asanam[26] [n] marino haustu, sed portu spectabile: mox amnem quem vocant Fut: [o] ab eo ad Dyrin (hoc enim Atlanti [p] nomen esse eorum lingua convenit) ducenta mill. passuum, interveniente flumine, cui nomen est Vior.[q] Ibi fama,[r] extare[27] circa vestigia habitati quondam soli, vinearum palmetorumque reliquias.

Suetonius [s] Paulinus (quem consulem vidimus) primus Romanorum ducum transgressus quoque Atlantem aliquot millium spatio, prodidit de excelsitate quidem ejus, quæ

duin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *senatorii, nil demirantibus quam luxuriam* Gronov. et edd. vett.—26 Vet. Dalec. *Asamam*, et paulo post, *quem vocant Phthut*.—27 Ita Chifflet. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *existere* edd. vett. et Gronov. Mox, *certa vestigia* margo edd. Dalec. et Gro-

NOTÆ

advehitur: tum in littoribus obeundis, scopulique maris Gætuli, unde purpuræ et murices asportantur. Vide Notas et Emend. num. 3.

[n] *Asanam*] Ita libri omnes. Ἀσάμα ποταμὸς Ptolemæo IV. 1. Quantum licet ex situ et intervallo facere conjecturam, is est, quem Tabulæ *Ommirabibus* vocant, cujus in ostio Risardir est, sive *Azaamurum*, sic enim Mauri dicunt, alludente etiamnum oppidi nomine ad vetustam amnis Ἀσάμα appellationem. Marocchanum is amnis a Fessano regno disterminat.

[o] *Fut*] Sive Phuth. Ptolemæo loc. cit. Δοὺτ, mendose, ut arbitror, pro Θοὺτ, vel potius Φθούτ. In ostio hujus fluminis nunc Azasia oppidum. Marocchanum regnum fere medium permeat.

[p] *Hoc enim Atlanti*] Martianus lib. VI. cap. de Africa, p. 215. *Adirin*, male cursimque lecto Plinii codice, scripsit. Strabo, lib. XVII. p. 825. Ἕλληνες Ἄτλαντα καλοῦσιν· οἱ βάρβαροι δὲ Δύριν.

[q] *Vior*] Δίουρ Ptolemæo, loc. citat. forte pro Βίουρ. Nunc *Sus*, in finibus regni Marocchani.

[r] *Ibi fama*] In Atlante monte. Solinus cap. 24. pag. 46. ‘Habitatus ante mons Atlas, ut indicat loci facies, quondam cultu exercita, in qua usque adhuc vitis et palmæ extat vestigium.’

[s] *Suetonius*] De eo agemus in Auctorum Syllabo. Habet hæc Solinus iisdem fere verbis, cap. 24. pag. 46. et Dio Cass. lib. LX. pag. 670. qui hæc ad primum Claudii Imp. annum refert, urbis conditæ DCCXCV. Gessit consulatum postremo Neronis anno, L. Pontio Telesino collega: ut est auctor Tacitus Annal. VI. pag. 270.

ceteri : imas radices [t] densis altisque repletas sylvis incognito [u] genere arborum, proceritatem spectabilem esse [28] enodi nitore, frondes cupressis similes, præterque gravitatem odoris, tenui eas obduci lanugine : quibus addita arte,[v] posse, quales e bombyce, vestes confici. Verticem [w] altis, etiam æstate, operiri nivibus. Decumis se eo [x] pervenisse castris, et ultra ad fluvium, qui Ger [y] vocaretur,[29] per solitudines nigri pulveris eminentibus interdum velut exustis cautibus, loca inhabitabilia fervore, quanquam hyberno tempore, expertum.[30] Qui proximos inhabitent saltus, refertos elephantorum, ferarumque, et serpentium omni genere, Canarios appellari. Quippe victum ejus animalis [z] promiscuum his esse, et dividua [31] ferarum viscera. Junctam Æthiopum gentem quos Perorsos vocant, satis constat.

nov.—28 Voc. *esse* non legitur in cod. Dalec. nec in Chiffl.—29 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *qui Niger vocaretur* Chiffl. *qui Niger vocatur* edd. vett. et Gronov.—30 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *experto* edd. vett. ante Harduinum ; *expertus* cod. Dalec. et Vet. ejusdem.—31 Vet. Dalec. *divisa*.

NOTÆ

[t] *Imas radices*] Hæc Martianus quoque lib. VI. cap. de Africa, pag. 215.

[u] *Incognito*] Incognitum sibi genus illud arborum Paulinus Suetonius memorabat, qui citrum arborem nunquam viderat, quam Mauræ sylvæ siliam vocat Martialis, ex qua Atlantica munera, hoc est, mensas citreas fieri idem docet, ut suo loco dicturi sumus, XIII. 29.

[v] *Quibus addita arte*] Frondibus scilicet obductis lanugine, vel ipsi potius per se lanugini arte addita : qua de arte rursum VI. 20. et XII. 23.

[w] *Verticem*] At si altior est ejus vertex, quam unde nives et imbres cadunt, quomodo idem nivibus obsitus dici potest? Virgilius humeros idcirco, non verticem, nivibus operiri cecinit : ‘ Nix humeros infusa tegit.’ Sed piniferum quoque caput ventis et imbribus pulsari canit, poëtica nimirum licentia. Non omnium altissimum verticem attigisse Suetonius videtur.

[x] *Decumis se eo*] Decima locatione seu metatione castrorum. Hinc subducto calculo, montis altitudo colligitur esse amplius quindecim milliarium, etiam computatis anfractibus.

[y] *Qui Ger*] Γὴρ Ptolemæo maximus Libyæ interioris fluvius, qui Garamantas alluit. Vide Notas et Emendationes num. 4.

[z] *Ejus animalis*] Nempe caninæ carnis, unde Canarii, sive Κυνοφάγοι appellati sunt.

Juba, Ptolemæi pater, qui primus[32] utrique Mauritaniæ [a] imperavit, studiorum claritate memorabilior etiam, quam regno, similia prodidit de Atlante: præterque [b] gigni ibi herbam, euphorbiam nomine, ab inventore medico suo appellatam. Cujus lacteum succum miris laudibus celebrat in claritate visus, contraque serpentes, et venena omnia, privatim dicato volumine. Et satis superque de Atlante.

(II.) Tingitaniæ[33] [c] provinciæ longitudo CLXX. mill. passuum est. Gentes in ea, quondam præcipua Maurorum, unde nomen,[d] quos plerique Maurusios [e] dixerunt. Attenuata bellis ad paucas recidit[34] familias. Proxima illi Massæsylorum[35] [f] fuerat, sed simili modo extincta est. Gætulæ nunc tenent [g] gentes, Baniuræ,[36] [h] multoque vali-

Mox, *viscera juncta Æthiopum gente* Chiffl.—32 Ed. Gronov. *qui prius.*—33 *Tingitanæ* in quibusdam codd. Mox, antiq. codd. Dalecampii, *et gens in ea quondam præcipua Maurorum.* Deinde, edd. vett. et Gronov. *unde nomen provinciæ;* sed τὸ *provinciæ* non legitur in codd. Harduini, Dalec. et Chiffl.—34 Vet. Dalec. *rediit.*—35 *Massiliorum* Vet. et cod. Dalec.—36 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Banurri* edd.

NOTÆ

[a] *Utrique Mauritaniæ*] Augusti beneficio Mauritanias omnes obtinuit Juba Ptolemæi pater, alterius Jubæ F. qui contra Cæsarem Dictatorem cum Scipione bellum gessit: Cæsariensem, quæ Bocchi, et Tingitanam, quæ Bogudis fuerat: præter Numidicam, quam hæreditario a patre jure obtinebat. Ita Strabo lib. XVII. pag. 828. De Juba dicemus in Auctorum Syllabo.

[b] *Præterque*] Prætereaque. Refert hæc et Solinus cap. 24. pag. 46. De euphorbia dicetur opportunius, XXV. 38.

[c] *Tingitaniæ*] Sic vetus inscriptio, apud Goltzium in Thesauro Mss. tamen R. 1. &c. *Tingitanæ.* Ptolemæus quoque, IV. 1. Τιγγιτάνην vocat. Eadem porro et inferior et citerior Mauritania appellata: non item Sitifensis, ut quidam volunt. De Tingitanæ longitudine concinit Plinio Martianus, lib. VI. cap. de Africa, p. 216.

[d] *Unde nomen*] Utrique provinciæ, Tingitanæ ac Cæsariensi. Libri hactenus editi, *unde nomen provinciæ,* manifesto glossemate.

[e] *Maurusios*] Μαυρούσιοι μὲν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων λεγόμενοι, Μαῦροι δ' ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, *A Græcis Maurusii, Mauri a Romanis vocati,* inquit Strabo lib. XVII. pag. 825.

[f] *Massæsylorum*] Μασσαισυλίων Straboni, pag. 827. In ora interni seu mediterranei maris, usque ad Mulucham amnem. Diversi a Massæsylis Massyli, de quibus dicetur cap. 4. Priscianus in Periegesi, pag. 368. 'Post hos immensæ Nomadum de semine gentes, Atque Masæsylii, necnon Massylia proles.'

[g] *Nunc tenent*] Provinciam obtinent habitantque Tingitanam: e Cæsariensi Mauritania huc profectæ.

dissimi Autololes:[i] et horum pars quondam Vesuni,[j] qui avulsi his propriam fecere gentem, versi ad[k] Æthiopas. Ipsa provincia[l] ab oriente montuosa,[37] fert elephantos. In Abyla[m] quoque monte, et quos Septem[n] fratres a simili altitudine appellant: ii freto imminent juncti Abylæ. Ab his[o] ora interni maris. Flumen Tamuda[p] navigabile, quondam et oppidum. Flumen Laud,[38q] et ipsum navigiorum capax. Rusadir[39r] oppidum et portus, Malvana[s] fluvius navigabilis.

vett. et Gronov.—37 Edd. vett. et Gronov. *montosa.* Mox, Vet. Dalec. *In Abila monte, et iis quoque quos septem, &c.* Paulo post, in Chiffl. *freto imminenti juncti Abylæ.*—38 *Flumen Lauth* codd. Dalec. et Tolet.—39 *Rusardir* edd.

NOTÆ

Vide XXI. 45.

[h] *Baniuræ*] Βανίουραι. Vide Notas et Emendat. num. 5.

[i] *Autololes*] Αὐτολάται Ptolemæo, IV. 6. *Autololes* Lucano IV. 677.

[j] *Vesuni*] *Nesuni* Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. et Paris.

[k] *Versi ad*] Post Tingitanam positi, vergentesque ad Æthiopas.

[l] *Ipsa provincia*] Tingitana.

[m] *In Abyla*] Sunt in Abyla quoque, inquit, Tingitanæ monte septemtrionali, et in iis montibus quos Septem fratres vocant, frequentes elephanti: ut in parte provinciæ quæ ab oriente montuosa est. Solini paraphrasis c. 25. p. 46. de Tingitana: 'Exsurgit montibus septem, qui a similitudine fratres appellati, freto imminent: hi montes elephantis frequentissimi,' &c. Habet eadem Martianus, lib. VI. cap. de Africa, pag. 216. Quare hanc lectionem, quam codices omnes constabiliunt, frustra impugnat Salmasius in Solin. p. 305. Abyla altera Herculis laborum in Africa meta, Calpæ in Europa positæ respondet: in extremis est freti angustiis, versus ortum, unde aperiri se mare Internum, seu Mediterraneum incipit. 'Abύληκα Strabo vocat, lib. III. p. 170.

[n] *Et quos Septem*] Ἑπταδελφοὺς Ptolemæus pariter vocat, IV. 1. Mela I. 5. 'Montes sunt alti, qui continenter et quasi de industria in ordinem expositi, ob numerum, Septem, ob similitudinem, Fratres vocantur.'

[o] *Ab his*] Post Septem Fratres Abylamque montem, jam internum seu mediterraneum, freti angustiis pone relictis, liberius expatiatur æquor. Deinde occurrit in ipsa ora flumen Tamuda, &c.

[p] *Tamuda*] Sic Mela, loc. cit. a Vossio emendatus. Sic Pliniani codices. Collatio Carthag. Donatum Episcopum Tanudaiensem habet. Ptolemæus Ταλοῦδα corrupte, pro Τανοῦδα.

[q] *Laud*] Ex situ conjicimus esse amnem eum quem *Nocor* tabulæ vocant.

[r] *Rusadir*] Ptolemæo IV. 1. Ῥυσσάδιρον, in Tingitana. Antonino in Itiner. 'Rusadder colonia.' In Notitia Africæ, inter Episcopos Mauritaniæ Cæsariensis, cujus in vicinio Rusadir fuit, 'Idonius Rusaditanus' legitur.

[s] *Malvana*] Ita libri omnes. Anto-

Siga[t] oppidum ex adverso Malachæ[40 u] in Hispania sitæ, Syphacis regia,[v] alterius jam[w] Mauritaniæ. Namque diu[x] regum nomina obtinuere, ut Bogudiana appellaretur extima: itemque Bocchi, quæ nunc Cæsariensis. Ab ea portus Magnus[y] a spatio appellatus, civium Romanorum oppidum. Amnis Mulucha,[41 z] Bocchi[a] Massæsylorumque finis. Quiza Xenitana[b] peregrinorum oppidum, Arsenna-

vett. et Gronov. *Rusardi* Elz. Vid. Not. Var.—40 *Maleæ* Chiffl.—41 *Molocath*

NOTÆ

nino tamen 'Flumen Malva.' Ptolemæo IV. 1. Μαλοῦα. Hodie *Mulvya*, inquit Gramaye, Africæ Illustr. IV. 1. p. 97. Regnum Algerianum a Fessano, hoc est, Cæsariensem a Tingitana dirimit. Verius videtur esse *Rio Chersero*.

[t] *Siga*] Hodie *Aresgol* esse putatur, inquit Mariana, Hist. Hisp. II. 23. p. 80. Coloniam vocat Ptolemæus IV. 2. Mauritaniæ Cæsariensis caput. Potius hodie *Velez* est.

Ex adverso Malachæ] Ita Solinus, cap. 25. p. 48. et Martianus lib. VI. p. 216. Μάλακα Straboni lib. III. p. 156. Hispanis hodie *Malaga:* nostris *Malgues*, commercio celebris: cujus vina generositate superant reliqua omnium ferme regionum. In Chiffl. cod. *Maleæ*, inepte.

[v] *Syphacis regia*] Σίγα βασίλειον Σύφακος, inquit Strab. lib. XVII. p. 829. in Mauritania scilicet, quæ Syphaci paruit. In ea vero Numidiæ parte, quam occupavit, Cirta ejusdem βασίλειον fuit. Livius lib. XXX. 'Cirta caput regni Syphacis erat.' Sic Jubæ Regia triplex fuit, Cirta, Siga, Cæsarea.

[w] *Alterius jam*] Cæsariensis Mauritaniæ, quæ nunc Regnum Algerianum dicitur, *le royaume d'Alger*.

[x] *Namque diu*] Non alio, inquit, Mauritania utraque nomine dudum est agnita, quam regum quibus paruit: Extima quidem, seu propior oceano, hoc est, Tingitana, Bogudis: Cæsariensis, Bocchi. Tingitanæ, Cæsariensisque appellationes, Caio vel Claudio principe primum auditæ.

[y] *Portus Magnus*] Mela I. 5. 'Portus cui Magno est cognomen ob spatium.' Πόρτος Μάγνος Ptolemæo IV. 2. Nunc *Melilla*.

[z] *Amnis Mulucha*] Quem Ptolemæus Χυλημὰθ ποταμὸν vocat, IV. 2. forte pro Μηλυχὰθ, inter Portum Magnum Quizamque coloniam, quo pariter ordine a Plinio ista collocantur. Hodie *Muluia* et *Muluhia*.

[a] *Bocchi*] Mela I. 5. 'Mulucha ille quem diximus amnis est, nunc gentium, olim regnorum quoque terminus, Bocchi, Jugurthæque.' A Malva amne superius memorato, usque ad Mulucham, Massæsyli Maurique incolebant, Boccho rege, Jugurthæ genero. Hic igitur fluvius Massæsylorum finis: sed et idem initium regni Jubæ, ad Ampsagam amnem versus ortum.

[b] *Quiza Xenitana*] Nomen alterum habet a Mauris: a peregrinis, qui oppidum condiderunt, Græcum alterum. Ξένος enim hospitem et peregrinum sonat. Quiza castellum Melæ I. 6. municipium Antonino, in Itiner. colonia Ptolemæo IV. 2. Hodie videtur esse *Aresgol;* aut in vici-

ria[c] Latinorum, tribus millibus passuum a mari. Cartenna [42] [d] colonia Augusti, legio secunda.[e] Item colonia ejusdem, deducta cohorte prætoria,[f] Gunugi.[g] Promontorium Apollinis:[h] oppidumque ibi celeberrimum Cæsarea,[i] antea vocitatum Iol, Jubæ regia, a divo Claudio coloniæ jure donata: ejusdem jussu[j] deductis veteranis, Oppidum no-

Vet. Dalec. et Strab. Vid. Obss. Misc. tom. VIII. pp. 100. 101.—42 *Carcenna*

NOTÆ

no certe tractu. In Notitia Africæ, inter Episcopos Mauritaniæ Cæsariensis, 'Tiberianus Quidiensis.' Eadem nimirum Quida et Quiza: ut idem 'Diarrhytus,' quod 'Zarytus.' Hodie *Mustuganis*, in ulteriore ripa, sive orientali Muluchæ fluvii: non 'Oran,' ut vulgus Geographorum putat, quod oppidum longe citra eum amnem est.

[c] *Arsennaria*] Arsinna Melæ, loc. cit. Ptolemæo IV. 2. Ἀρσεναρία κολωνία. In Notitia Africæ, inter Episcopos Mauritaniæ Cæsariensis, 'Philo Arsinuaritanus,' pro 'Arsinnaritanus.' Nunc *Marsalquibir*, aut non inde procul.

[d] *Cartenna*] Καρτέννα Ptolemæo, loc. cit. Cartennas Coloniam vocat Antoninus in Itiner. In Notitia Africæ inter Episcopos Mauritaniæ Cæsar. 'Lucidus Cartennitanus.' Hodie, ut videtur, *Mesgraim*.

[e] *Legio secunda*] Hoc est, legionis secundæ colonia, vel Colonia Secundanorum. Vide quæ diximus III. 5.

[f] *Cohorte Prætoria*] Festus: 'Prætoria cohors est dicta, quæ a Prætore non discedebat. Scipio enim Africanus primus fortissimum quemque delegit, qui ab eo in bello non discederent, et cetero munere militiæ vacarent, et sesquiplex stipendium acciperent.' Ex ea igitur cohorte deducti Gunugin coloni. Cohors Prætoria Gallis vocatur *le Regiment des Gardes*.

[g] *Gunugi*] Gunugus Antonino in Itiner. a Cæsarea, de qua mox, XII. mill. pass. Hinc Episcopus 'Auxilius Gunagitanus,' pro 'Gunugitanus,' in Notitia Africæ. Nunc *Mestagan*.

[h] *Apollinis*] Ἀπόλλωνος ἄκρον Ptolemæo IV. 2.

[i] *Cæsarea*] Ἰὼλ Καισάρεια Ptolemæo loc. cit. 'Cæsarea colonia' Antonino in Itiner. Mela I. 6. 'Iol ad mare aliquando ignobilis, nunc quia Jubæ regia fuit, et quod Cæsarea vocitatur, illustris.' In nummo Claudii, teste Goltzio in Thesauro, COL. IOL. CÆSAREA. IVBÆ. REG. sed suspecta mihi viri est pariter ac nummi fides. Hodie oppido nomen est, et fama commercio viribusque ingens, *Alger*. —'Hodie vel ipsa civitas *Tenez* est, aut ex ruderibus Cæsareæ condita.' *Ed. sec.*

[j] *Ejusdem jussu*] Augusti pariter jussu, inquit, deductis veteranis militibus instituta Colonia Oppidum Novum fuit. Ὀππιδόνεον κολωνία Ptolemæo IV. 2. 'Oppidum novum Coloniam,' Antoninus, a Tigavis, de quibus inferius, XXXII. M. pass. Vide Notas et Emendationes num. 6.

vum: et Latio dato,[43] [k] Tipasa.[l] Itemque a Vespasiano imperatore eodem munere donatum Icosion.[m] Colonia Augusti Rusconiæ.[n] Rusucurium[44] [o] civitate honoratum a Claudio. Rusazus[45] [p] colonia Augusti. Salde [q] colonia ejusdem. Item Igilgili.[r] Oppidum Tucca [s] impositum

Vet. Dalec.—43 *Latio donatum* margo edd. Dalec. et Gronov.—44 *Ruscurium* Gronov.—45 *Rusarus* Vet. Dalec. Mox, edd. vett. *ejusdem. Igilgili;* codd. Dalec. *ejusdem. Gilgili;* Chiffl. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et

NOTÆ

[k] *Et Latio dato*] De jure Latii diximus III. 4.

[l] *Tipasa*] Inter Episcopos Mauritaniæ Cæsar. in Notitia Africæ, 'Reparatus Tipasitanus.' Τίπασα quoque Ptolemæo, loc. cit. 'Tipasam coloniam' vocat Antoninus. Nunc *Sercelle.*

[m] *Icosion*] Ἰκόσιον Ptolemæo IV. 2. 'Icosium colonia,' Antonino, et Martiano lib. VI. cap. de Africa, p. 216. In Codice Can. Eccl. Afric. subscripsit 'Laurentius Icositanus, legatus provinciæ Cæsariensis.' In Notitia Africæ, inter Episcopos Maurit. Cæsar. 'Victor Leositanus:' scribe, 'Icositanus.' De vocis originatione Solinus, cap. 25. p. 48. 'Nec ab Icosio,' inquit, 'taciti recedamus. Hercule enim illac transeunte, viginti qui a comitatu ejus desciverant, locum deligunt, jaciunt mœnia: ac ne quis imposito a se nomine privatim gloriaretur, condentium numero urbi nomen datum.' Εἴκοσι Græce *viginti* significat. Solinianum tamen id figmentum puto. Nunc *Teddeles* est, XLVII. M. pass. a Cæsarea, seu Algerio, ut monet Antoninus.—'Nunc est *Alger*, aut locus ei vicinus.' *Ed. sec.*

[n] *Colonia Augusti Rusconiæ*] Ita Martianus, loc. cit. et Mss. omnes. Antoninus in Itiner. 'Rusgunias coloniam.' Parm. editio, *Rusguniæ.* In Notitia Africæ, inter Episcopos Maurit. Cæsar. 'Bonifacius Rusguniensis.' Ptolemæus IV. 2. mendose Ῥουστόνιον pro Ῥουσκόνιον. Et in Conc. Carthag. 'Numerianus Rungoniensis,' pro 'Rusguniensis.' Hodie *Tadeles.*

[o] *Rusucurium*] Sic recte Parmensis editio. Ptolemæus IV. 2. Ῥουσουκκόραι, Antoninus, 'Rusuccurum Coloniam.' Inter Episcopos Maurit. Cæsariensis, in Notitia Africæ, 'Metcur Rusuccuritanus.' Nunc est *Carbona*, haud procul Bugiensi sinu et oppido.

[p] *Rusazus*] 'Rusazis municipium' Antonino. Ῥουσαζοῦς Ptolemæo, loc. cit.

[q] *Salde*] Vel forte potius *Saldæ*, cum Martiano lib. VI. p. 216. Ptolemæo item Σάλδαι, κολωνία. Antoninus, 'Saldas coloniam' vocat. Inter Episcopos Mauritaniæ Sitifensis, in Notitia Africæ, 'Paschasius Salditanus.' Hodie *Bugie*, in regno Algeriano, provinciæ cognominis caput: quæ ab hoc oppido ad Ampsagam amnem pertinet, dicta olim Mauritania Sitifensis, ut creditur.

[r] *Igilgili*] *Gigeri*, nupera Francorum expeditione nobile. Ἰγιλγίλει Ptolemæo. 'Igilgili coloniam' vocat Antoninus. Inter Episcopos Mauritaniæ Sitifensis, in Notitia Africæ, 'Domitianus Igilgitanus.' Huc etiam pertinet 'Urbicosus Eguilguilitensis,'

mari, et flumini Ampsagæ. Intus colonia Augusta, quæ item Succabar:[t] item Tubusuptus.[u] Civitates: Timici,[v] Tigavæ.[w] Flumina: Sardabal,[x] Aves, Nabar:[46] gens Macurebi:[y] flumen Usar:[z] gens Nabades.[a] Flumen Ampsaga,[b] abest a Cæsarea[c] CCXXII.[47] [d] millibus passuum. Utri-

Franz. *ejusdem. Item Igilgili.*—46 *Sardabala, Ancus, Nabar* Pintian. *Sardabala, Nabar* Gronov. Mox, *Machurebi* Ptolem.—47 'Ita codd. Regg. 1. 2. et Ed. pr. In Reg. 5. *CCXXIV.* Perperam emendavit eruditus Harduinus *CCCXII. millibus.*' Brotier. *CCCXXII.* Martianus et Chiffl. item Harduin. 1. 2. 3.

NOTÆ

in Collat. Carthag. p. 101. Vide Notas et Emend. num. 6.

[c] *Tucca*] Nunc intercidit. In Notitia Africæ, inter Episcopos Mauritaniæ Sitifensis, 'Uzulus Thuccensis.' Diversa est Ptolemæi Τούκκα, IV. 2. Nam in mediterraneis Mauritaniæ Cæsariensis urbibus censetur: Pliniana hæc maritima est, in ipso Ampsagæ fluminis ostio, Mauritaniæ Sitifensis novissima: quam proxime Numidia sequitur.

[t] *Succabar*] Ita Mss. omnes: non, ut editi, *Succubar.* Vetus inscriptio, in Thesauro Goltzii, p. 238. COL. AVG. SVCCABAR. Ammianus lib. XXIX. p. 402. 'Municipium Sugabarritanum, Transcellensi monti accline.' Mediterraneum oppidum fuit, quod ea vox Pliniana declarat, *intus:* quæ et sequentibus oppidis accommodanda est. Ptolemæo IV. 2. Ζουχάββαρι, inter mediterranea Maurit. Cæsariensis oppida.

[u] *Tubusuptus*] Τουβούσουπτος Ptolemæo IV. 2. in mediterraneis Cæsariensis Mauritaniæ oppidis. 'Tubusuptum' Antonino, a Saldis XVIII. M. pass. Ammiano lib. XXIX. p. 400. 'Tubusuptum, oppidum Ferrato contiguum monti.' In Notitia Provinc. inter limitaneos recensetur Præpositus limitis Tubusubditani, cap. 20. p. 96. In Notitia Africæ, inter Episcopos Mauritaniæ Sitifensis, 'Maximus Thugusubditanus,' pro 'Tubusubditanus.'

[v] *Timici*] Τιμίκη Ptolemæo IV. 2. inter mediterranea Maurit. Cæsar. oppida. In Collat. Carthag. pag. 138. 'Victor Episcopus plebis Timicitensis.' Et in Notitia Africæ, inter Episcopos Maurit. Cæsar. 'Honoratus Timicitanus.'

[w] *Tigavæ*] 'Tigavas Municipium,' vocat Anton. in Itiner. Τιγαῦα Ptolemæo, in mediterraneis civitatibus Maurit. Cæsar. Inter Episcopos Maurit. Cæsar. in Notitia Africæ, 'Crescens Tigabitanus.'

[x] *Sardabal*] Legitima serie hæc flumina recensentur a Plinio: diversis paulo nominibus a Ptolemæo IV. 2. Sardabal enim ei Χιναφὰλ est, cujus ostia juxta Cæsaream sunt, sive Algerium: amni hodie nomen *Sefaïa.* Aves, quo nomine a Mela agnoscitur, I. 6. a nobis hoc loco restitutus admonitu codicum Colb. 1. 2. &c. Σαύης Ptolemæo est, juxta Icosium. Nabar denique Νασαύα, cujus in ostio Saldæ colonia condita, hoc est *Bugia:* ei amni nunc nomen est *Rio Major.*

[y] *Macurebi*] Μαχουρηβοὶ Ptolemæo, loc. cit.

[z] *Usar*] Σίσαρ est Ptolemæo, loc. cit. inter Saldas sive Bugiam, et Igilgilin.

[a] *Nabades*] Νάβασοι, Ptolem. loc. cit.

[b] *Ampsaga*] Ptolemæo Ἀμψάγας. 'Amsagam fluvium Cirtensem fæci-

usque Mauritaniæ longitudo decies[e] triginta novem mill.[48] Latitudo quadringentorum sexaginta septem mill. pass.[49]

II. (III.) Ab Ampsaga Numidia est,[f] Massinissæ[g] clara nomine, Metagonitis[h] terra a Græcis appellata: Numidæ[i] vero Nomades[j] a permutandis pabulis,[1] mapalia sua, hoc

Miller. Bipont. et Franz. *CCXXXIII.* edd. vett. et Gronov.—48 Marcianus et Chiffl. *decies m. XXXVII.*—49 'Ita editio princeps aliæque. In Ms. Reg. 1. *CCCLXVII. mill. pass.* Quod melius puto. Plinius enim infra VI. 38. ait: 'Africæ latitudo, qua colitur, nusquam ducenta quinquaginta millia passuum excedit.'' *Brotier.* Codd. Dalec. Chiffl. et Tolet. *CCCLXXVII. mill. pass.*

CAP. II. 1 Vet. Dalec. et ed. Parm. *papilionibus.*—2 'Ita bene codd. Regg.

NOTÆ

losum' vocat Victor Vitensis, lib. II. de Persec. Afric. pag. 21. Cirtensem quidem, a Cirta Julia, Numidiæ metropoli, de qua mox dicetur, prope ripas Ampsagæ posita. Hodie *Suffegmar*, aliquot millibus pass. a Gigeriano oppido versus ortum.

[e] *Abest a Cæsarea*] *Tenez.*

[d] *CCCXXII.*] Ita Reg. Colb. 1. 2. Chiffl. et Martianus ipse. In libris editis male, *CCXXXIII.*

[e] *Decies*] Hoc est, decies centenum, et triginta novem millium pass. Vide Notas et Emend. num. 7.

[f] *Numidia est*] Ita Solinus, cap. 26. pag. 48. Numidia scilicet nova, quam sub Africæ proprie dictæ nomine Mela describit, I. 7. cum Numidia, cujus Mela meminit, a Mulucha amne ad Ampsagam usque pertineat: quam sub Mauritaniæ Cæsariensis nomine Plinius complexus est. Verba hæc Pomponii sunt: 'Regio quæ sequitur a promontorio Metagonio ad aras Philænorum, proprie nomen Africæ usurpat. In ea sunt oppida, Hippo Regius, et Rusicade, et Tabraca.'

[g] *Massinissæ*] Odio primum, mox amicitia populi Rom. et fide clarus fuit. Numidiam, ante sua tempora plane sterilem, omni frugum fructuumque genere fertilem cultu reddidit. Vide de eo plura apud Polyb. in Excerptis, p. 174. et Appian. in Punic. p. 63. Græcis Μασσανίσσας dicitur.

[h] *Metagonitis*] Μεταγωνῖτις a Metagonio promontorio, de quo Mela proxime laudatus, quantumlibet Vossius refragetur, Observ. in Melam, p. 27. Hipponi Regio finitimum illud est: geminumque illi nomen: nam Τρίτον vocatur a Strabone, et Massiliæ oppositum dicitur: hodie *Capo di Ferro.* Ptolemæo IV. 3. Τρητὸν ἄκρον. Diversum plane a Metagonio Ptolemæi et Strabonis, quod est in regno Fez, juxta montem Abylam, eique nomen, *Cabo de tres Forcas.*

[i] *Numidæ*] Solinus, et Martianus, loc. cit. Sallustius, in bello Jugurth. pag. 66. de Africæ incolis: 'Hi quia sæpe tentantes agros, alia deinde atque alia loca petiverant, semetipsi Numidas appellavere. Ceterum adhuc ædificia Numidarum agrestium, quæ mapalia illi vocant, oblonga, incurvis lateribus tecta, quasi navium earinæ sunt.'

[j] *Nomades*] Νομάδες. Sic dictos Festus existimat, quod id genus hominum pecoribus negotiatur: sive quod herbis, ut pecora, aluntur. Dicti potius, quod permutant *pabulum*, Græce *νομήν*. Vide Notas et Emend. num. 8.

est, domus,[k] plaustris circumferentes. Oppida: Cullu,[l] Rusicade,[m] et ab eo ad quadraginta octo M.[2] passuum in mediterraneo colonia Cirta,[n] Sittianorum [o] cognomine: et alia intus Sicca:[p] liberumque oppidum Bulla regia.[q] At in ora Tacatua,[r] Hippo regius,[3 s] flumen Armua.[t] Oppi-

1. 2. et Editio princeps.' *Brotier.* Vet. Dalec. *Rusicade. Ab ea quadraginta, &c.* Ald. Junt. Basil. Lugd. Erasmi, Dalec. Elz. Gronov. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Rusicade, et ab ea quadraginta, &c.*—3 *Hippos Regius* Chiffl.

NOTÆ

[k] *Hoc est, domus*] Horatius III. Od. 24. de Nomadibus Scythis: 'Quorum plaustra vagas rite trahunt domos.' De Afris Lucanus IV. 684. 'Et solitus vacuis errare mapalibus Afer Venator.' Idque etiamnum in usu est, apud interiores Mauros, qui in Atlante vivunt. Ubi pabulum gregibus deficit, mapalia plaustris imposita alio transferunt, ac statuminant, suffulcinntque palis.

[l] *Cullu*] Chulli Municipium, Antonino in Itiner. ab Igilgili XLIX. M. pass. Κούλλου Ptolem. IV. 3. Hodieque vetusto nomine *Chollum* vocatur. In Collat. Carthag. pag. 107. 'Victor Cullitensis.'

[m] *Rusicade*] Rusiccade Antonino, a Chulli LX. pass. mill. 'Ρουσίκαδα Ptolemæo, loc. cit. In Collat. Carthag. 'Junior Rusiccadiensis.'

[n] *Cirta*] Κίρτα Ἰουλία Ptolemæo IV. 3. in mediterraneis oppidis, inter Ampsagam fl. et oppidum Tabracam. 'Cirtam Coloniam' pariter vocat Antoninus in Itiner. Ab ea Cirtensem Ampsagam dictum esse superius vidimus: Constantinam deinde appellatam, auctor est Aurelius Victor, hodieque id nomen obtinet, *Caçuntina*. Hujus sedis Episcopus Petilianus Donatista, adversus quem Augustinus librum inscripsit.

[o] *Sittianorum*] Deductis eo militibus, qui cum P. Sittio in bello contra Jubam Cæsari affuerant. Potiorem enim regni Massinissæ partem a Cæsare Sittius beneficii et gratiæ loco accepit. Is eam inter milites partitus est. Appianus Bell. Civil. lib. IV. pag. 621. Dio lib. XLIII. pag. 214. Mela I. 6. 'Cirta procul a mari, nunc Sittianorum colonia: quondam regum domus: sed cum Syphacis foret, opulentissima.'

[p] *Et alia intus Sicca*] Alia colonia in mediterraneo. Siccam Veneriam Antoninus appellat, et Ptolem. IV. 3. inter mediterraneas Numidiæ novæ civitates. 'Paulus Siccensis,' in Coll. Carthag. pag. 181.

[q] *Bulla regia*] Βουλλαρία Ptolemæo IV. 3. inter oppida Numidiæ mediterranea. Bullam Regiam pariter in Numidia collocat Antoninus. In Collat. Carthag. 'Episcopus plebis Bullensis, Regiorum,' num. 135. pag. 135.

[r] *Tacatua*] Τακατύη Ptolemæo IV. 3. in ora, inter Rusicaden et Hipponem regium. Hinc dictus, ut arbitror, inter Episcopos Numidiæ in Notitia Africæ, 'Crescentius Tacaratensis.' Hodie *Mabra*.

[s] *Hippo regius.*] Sic appellatus, quia sub Numidiæ regum ditione, quorum hæc etiam regia fuit. Silius Ital. lib. III. 'Tum Vaga, et antiquis dilectus regibus Hippo.' Sedes hæc D. Augustini fuit. In Collat.

dum Tabraca[4][u] civium Romanorum. Tusca[v] fluvius, Numidiæ finis: nec præter[w] marmoris Numidici, ferarumque proventum aliud insigne.

III. (IV.) A Tusca, Zeugitana[x] regio, et quæ proprie[y] vocetur Africa, est. Tria promontoria:[z] Candidum:[a] mox Apollinis, adversum Sardiniæ: Mercurii,[b] adversum Sici-

—4 'Tacabracha Tolet. Tabracha Ptolem. et Juvenal.' Dalec. At ap. Ptolem. IV. 3. legitur Θάβρακα· ap. Juvenal. X. 194. Tabraca, quod servant plurimi codd. ubi alii scribunt Trabaca, Tabacra, Tabrata. Gronov. et edd. vett. ante Harduin. Trabracha.

NOTÆ

Carthag. n. 138. pag. 141. 'Augustinus Episcopus Ecclesiæ Hipponiensis Regiorum.' Hodie, *Bonne en Afrique*, ad discrimen Coloniensis Bonnæ in Ubiis.—'Nummus est singularis ex ære minimo, quem Seguinus edidit, p. 13. ed. 2. Pars anterior Deæ effigiem exhibet, quæ rosam sinistra tenet: deinde epigraphe, dextrorsum quidem HIPPO: sinistrorsum autem ad pedes, NE. Postica superficies vultum matronæ exhibet, capite velato, quod est indicium libertatis. Epigraphe idcirco adjecta est ibi, LIBERA. Legendum itaque, ut jamdudum monuimus, 'HIPPO civitas Neronis Edicto Libera.' Confer Nummum inscriptum PAVLLIN. de quo jam diximus ad III. 10. et alterum KALENI: de quo dicemus inferius.' *Ed. sec.*

[t] *Armua*] Ῥουβρίκατος ποταμὸς, Ptolemæo IV. 3. cujus ostia inter Hipponem regium, et Tabracam locat. *Ledog* hodie aiunt vocari.

[u] *Tabraca*] Θάβρακα κολωνία Ptolemæo, loc. cit. Nunc quoque *Tabarca*. In Collat. Carthag. pag. 171. 'Clarentius Tabracensis.'

[v] *Tusca*] Hodie *Guadilbarbarus*, amnis Numidiam ab Africa proprie dicta disterminans: unde nunc Tunetense regnum incipit, *le Royaume de Tunis*.

[w] *Nec præter*] Solinus hæc quoque, cap. 26. p. 48.

[x] *Zeugitana*] 'Zeugis non unius loci cognomentum,' inquit Æthicus in Cosmogr. 'sed potius provinciæ fuit, velut in hodiernum diem ita a prudentibus accipitur.' Ac paulo post: 'Zeugis est, ubi Carthago civitas constituta est.' Isidorus Orig. XIV. 5. 'Zengis, ubi Carthago magna est: ipsa est et vera Africa, inter Byzacium, et Numidiam sita.

[y] *Et quæ proprie*] Hoc est, eademque proprie Africa vocitata: quanquam et eo nomine ipsa quoque Numidia comprehenditur, ut dicemus cap. seq.

[z] *Tria promontoria*] Hæc quoque Solinus, cap. 27. pag. 49. et Martianus, lib. VI. cap. de duabus Mauritan. pag. 216. Illi ex Plinio: Plinius ex Mela hausit, I. 7. totidem fere verbis.

[a] *Candidum*] In Tabulis Nauticis, *Capo Mabra*, quod cum altero Apollinis promontorio, quod *Capo Negro* nominant, efficit Hipponensem sinum, *Baia di Bona*.

[b] *Mercurii*] Ἑρμαία ἄκρα, ἡ προτείνει ὡς πρὸς τὴν Σικελίαν, inquit Polyb. lib. I. pag. 42. Nunc *Capo Bona*, quod cum promontorio Apollinis sinum efficit, *le Golfe de Tunis*.

liæ, in altum procurrentia, duos efficiunt sinus: Hipponensem, proximum ab oppido, quod Hipponem dirutum [1] [c] vocant, Diarrhytum [d] a Græcis dictum, propter aquarum irrigua. Cui finitimum Theudalis [e] immune oppidum, longius a littore. Dein promontorium Apollinis, et in altero sinu [f] Utica [g] civium Romanorum, Catonis [h] morte nobilis: flumen Bagrada.[i] Locus, Castra Cornelia:[j] colonia Carthago [k] magnæ in vestigiis [2] Carthaginis: colonia Maxulla.[l]

CAP. III. 1 'Alii *dilutum*, sed Pintiano expungitur.' *Dalec.* 'Videtur librariorum errore *dirutum* scriptum fuisse pro *Zarytum*.' Brotier.—2 *Carthago magna: et in vestigiis* Chiffl. Paulo post, Salmasius: *qui Byrantium incolunt.*

NOTÆ

[c] *Hipponem dirutum*] Vel potius *Zarytum*. Describit hoc oppidum eleganter Plinius Epist. IX. 33. Vide Notas et Emend. num. 9. Plane id oppidum interciditur. Ruderum locus nunc *Tamaclati*, vel, ut alii efferunt, *Tamacrata* appellatur.

[d] *Diarrhytum*] Διαῤῥυτὸν, hoc est, *irriguum*, propter aquarum irrigua. Paludem Hipponensem describit Plinius Junior, Epist. lib. IX. ad Caninium: ubi insignis historia, de Delphino incolas loci dorso gestare solito.

[e] *Theudalis*] Θευδάλη Ptolemæo IV. 3. in mediterraneis Africæ oppidis, inter Tabracam civitatem, et Bagradam fluvium. Vide Notas et Emend. num. 10.

[f] *In altero sinu*] Cui nomen, ut diximus, a Tuneto oppido, *le Golfe de Tunis.*

[g] *Utica*] Nunc *Biserte* dicitur. De ea eleganter Mela, I. 7. 'Urbes, Utica et Carthago: ambæ inclytæ: ambæ a Phœnicibus conditæ: illa fato Catonis insignis: hæc suo,' &c. Datum porro Uticensibus jus civitatis ab Octavio Cæsare, anno U. C. DCCXVIII. L. Gellio, Cocceio Nerva Coss. auctor est Dio lib. XLIX. pag. 401.

[h] *Catonis*] Uticensis ea re dicti. Vide Flor. IV. 2. pag. 166. et Plutarch. in Catone Minore, pag. 792.

[i] *Bagrada*] Βαγράδας Ptolemæo, reliquisque ferme scriptoribus: hodie *Megarada*: vel, ut alii scribunt, *Magerada.*

[j] *Locus, Castra Cornelia*] Locus, inquit, ubi castra Scipio Major Africanus, cui nomen Cornelio fuit, cum Africam petiit, primum metatus est. Κορνηλίου παρεμβολὴ, *Cornelii castrametatio*, Ptolemæo IV. 3. Melæ I. 7. 'Castra Cornelia:' 'Corneliana,' Cæsari de Bello Civ. lib. II. Vide Notas et Emendat. num. 11.

[k] *Colonia Carthago*] 'Nunc populi Romani colonia,' inquit Mela I. 7. 'olim imperii ejus pertinax æmula: jam quidem iterum opulenta: etiamnunc tamen priorum excidio rerum, quam ope præsentium clarior.' Deductam a Cæsare Dictatore, altero suo Consulatu, auctor est Dio, lib. XLIII. pag. 239. Vide et Plutarch. in Cæsare, pag. 734. Appian. in Libyc. pag. 85. et Strab. lib. XVII. pag. 833. Etiam prius a C. Graccho deductos colonos, sed mox majore fama a Cæsare, scribit Solinus, cap. 27. pag. 49. Sumsit a Livio, lib. LX. Carthaginis

Oppida: Carpi,[m] Misua,[n] et liberum Clupea [o] in promontorio Mercurii.[p] Item libera Curubis,[q] Neapolis.[r] Mox Africæ ipsius alia distinctio. Libyphœnices[s] vocantur,

NOTÆ

portum etiamnunc *Marsa* vocant: ex urbis ruderibus Tunetum juxta conditum, *Tunis*.—' Nummus est ex auro et argento in familia Fusia et Mucia ab Ursino, Patino, et aliis, sed male, collocatus. Est idem argenteus in Museo nostro. Parte priore capita duo exhibet, alterum alteri applicitum: hinc HO. 'Honos:' inde $\overset{T}{\text{VIR}}$. 'Virtus,' infra, * KALENI. Stellula hic præfixa priorem hanc esse nummi aream et epigraphen admonet, posteriorem alteram. KALENI autem sic interpretare: 'Karthago Africæ Libera Edicto Neronis Imperatoris.' 'Karthaginem Africæ' scribi oportuit, uti a Plinio appellatur, XXXVI. 48. ne Carthago Hispaniæ, ut ab eodem alibi vocatur, hic intelligeretur. Sic in nummo inscripto HIPPO NE LIBERA legendum esse proxime monuimus, 'HIPPO *Neronis Edicto* civitas LIBERA.' Vide et nummum inscriptum PAVLLIN. de quo diximus ad III. 10. .)(. In hujus vero nummi adversa superficie, dextro latere stat Italia, quæ sinistro brachio cornu copiæ tenet: retro caduceus est: sinistro Roma stat, quæ sinistra sceptrum gerit, dextro pede calcat orbem Romanum. Hinc $\overset{T}{\text{IA}}$. 'Italia:' inde RO. 'Roma.' Infra, CORDI: hoc est, 'Concordia Orbis Romani, Decus Italiæ.' Cujus hic nummus est temporibus Vitellii et Galbæ. Est apud Plinium, XXVIII. 4. 'Olenus Calenus:' at ex patria, non ex cognomine gentilitio novimus sic esse appellatum.' *Ed. sec.*

[l] *Maxulla*] Etiam Antonino Colonia Maxulla, in Zeugitana. Ptolemæus IV. 3. Μαξοῦλα, pro Μαξοῦλα. In Notitia Africæ inter Episcopos Provinciæ Proconsularis, 'Carcadius Maxulitanus.' Tuneto proxima fuit.

[m] *Carpi*] Post Maxulam Καρπὶς sequitur apud Ptolemæum. Hinc 'Felix Carpitanus,' inter Episcopos Provinciæ Proconsularis, in Notitia Africæ. 'Secundinus a Carpis,' in Conc. S. Cypriani.

[n] *Misua*] In Græco Ptolemæi codice, Καρπὶς, Νίσουα: scribe, Μίσουα. Apud Victorem Vitensem, inter Episcopos Prov. Proconsularis, 'Hirundinus Missuensis.' Et in Conc. Carthag. Bonifacii, 'Servus-Dei Missuensis.'

[o] *Clupea*] 'Civitas Clypea' Floro II. 2. 'Clupea' Liv. lib. XXVII. p. 310. Inter Episcopos Provinciæ mox laudatæ, 'Aurelius Clypiensis.' Nunc *Zafaran*, ut recte Marmolius. Vide Notas et Emend. num. 12.

[p] *Mercurii*] *Capo Bona*, ut supra monuimus.

[q] *Curubis*] Ptolemæo IV. 3. Κουρροβὶς, inter Clypeam et Neapolim. Exilio S. Cypriani clara: cujus in Actis, 'Civitas Curubitana' dicitur. Curubim Antoninus pariter in Zeugitana locat, a Clypea, XXX. M. passuum: a Neapoli XII.

[r] *Neapolis*] Νεάπολις κολωνία Ptolemæo, loc. cit. juxta Curubim. Inter Curubim et Clypeam, Antonino; inter Episcopos Provinciæ Proconsularis, apud Victorem Vitensem, 'Clementinus Neapolitanus.'

[s] *Libyphœnices*] Λιβυφοίνικες, quasi ex Phœnicibus advenis, indigenisque Afris mixti. Transcripsere hæc totidem fere verbis, Solinus, cap. 27. pag. 49. et Martianus, lib. VI. cap. de secundo sinu Africæ, p. 216.

qui Byzacium[t] incolunt. Ita appellatur regio CCL. M. pass.[u] per circuitum,[3] fertilitatis eximiæ, cum centesima[v] fruge agricolis fœnus reddente terra. Hic oppida libera, Leptis,[w] Adrumetum,[x] Ruspina,[y] Thapsus.[z] Inde Thenæ,[a] Macomades,[4 b] Tacape.[c] Sabrata[d] contingens Syrtim mi-

—3 Ita codd. Harduini et Chiffl. item edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *CCL. M. pass. circuitu* edd. vett. et Gronov.—4 *Thene, Aves, Maco-*

NOTÆ

[t] *Byzacium*] Unde Byzacena provincia, Ecclesiasticis scriptoribus nota. Græcis Βυζάντιον, et Βύζαντες populi.

[u] *CCL. M. pass.*] Ita Martianus. Solinus: 'cc. amplius mill. pass.'

[v] *Cum centesima*] Plinius ipse XVII. 3. 'In Byzacio Africæ illum centena quinquagena fruge fertilem campum,' &c.

[w] *Leptis*] Λέπτις μικρὰ, juxta Adrumetum, Ptolem. IV. 3. 'Leptim minorem civitatem' in Byzacena locat Antoninus, ab Adrumeto, M. P. XVIII. Apud Victorem Vitensem, inter Episcopos Provinciæ Byzacenæ, 'Fortunatianus Leptiminensis.'

[x] *Adrumetum*] Byzacenæ metropolis, mox colonia. In Inscriptionibus Gruteri, p. 362. COL. CONCORDIA VLPIA. TRAIANA. AVG. FRUGIFERA HADRVMETINA. Stephano, Ἀδρύμη. Martiano, *Adrumetus*. Nunc *Mahometa*.

[y] *Ruspina*] Ῥούσπινα Dioni prope Adrumetum, lib. XLII. p. 213. et Ptolem. IV. 3. De ea Silius Italicus, lib. III. 'Quæque procul cernit non æquos Ruspina fluctus.' De Ruspinensis agri fertilitate Plinius XV. 21. Nunc est *Susa*. Vide Notas et Emendat. num. 13.

[z] *Thapsus*] Θάψος Ptolemæo, loc. cit. Hinc inter Episcopos Byzacenæ, 'Vigilius Tapsitanus,' qui et 'Tapsensis.' Peninsulæ similem ait fuisse Dio, lib. XLIII. Incolis nunc, *Comingeras*, in peninsula, ut olim, sita.

[a] *Inde Thenæ*] Nunc alterius juris, inquit, sequuntur oppida: Thenæ, &c. 'Thenas Coloniam' in Byzacena vocat Antoninus. Apud Gruter, pag. 363. COL. ÆL. AVG. MERCVRIALIS THÆNIT. Inter Episcopos Prov. Byzacenæ, apud Victorem Vitensem, 'Paschasius Tenitanus.' Nunc, ut videtur, *Casar*.

[b] *Macomades*] Macomades Municipium Antonino, in Byzacena. Ptolem. IV. 3. ad Syrtim minorem, juxta Thenas, Μακόδαμα pro Μακόμαδα. Fuit et altera Macomada in Numidia: unde in Notitia Africæ, inter ejus provinciæ Episcopos, 'Pardalius Macomadiensis.' Fuisse vero eo nomine et alteram in Byzacena, præter Antoninum, Ptolemæum, Plinium, docet Collat. Carthag. n. 197. p. 177. ubi 'Proficentius Macomazensis' legitur: et mox rogatus idem, 'De qua Macomadia? Rusticiana,' inquit: quæ videlicet a vicinitate oppidi Rusticianensis, uti remur, nomen accepit. Fuit autem Rusticiana Ecclesia in Numidia. Est enim in Notitia Africæ inter Episcopos Numidiæ, 'Donatus Rusticianensis.' At de Byzacena Macomadia accipiendum illud in Collat. Carthag. cap. 116. 'Aurelius Episcopus Ecclesiæ Catholicæ civitatis Magomaziensis.' Nunc est oppidum in peninsula munitum, *A-*

norem, ad quam Numidiæ [e] et Africæ ab Ampsaga longitudo DLXXX. mill. passuum: latitudo, qua cognitum est, CC. mill. Ea pars, quam Africam [f] appellavimus, dividitur in duas provincias, veterem et novam, discretas fossa, inter Africanum sequentem [g] et reges,[h] Thenas [5] usque perducta, quod oppidum a Carthagine abest CCXVI.[i] mill. passuum.[6]

IV. Tertius sinus [a] dividitur in geminos, duarum Syrtium vadoso ac reciproco mari diros. Ad proximam, quæ minor est,[b] a Carthagine CCC. M. pass. Polybius tradit: ipsam

mades Chiffl. et mox in eodem codice *Sabatra*.—5 Margo edd. Dalec. et Gronov. *inter Africanum sinum et regias Thenas*.—6 Ita codd. Harduini et Chiffl. *CCXVII. mill. pass.* edd. vett. et Harduin.

NOTÆ

frica.

[c] *Tacape*] Τακάπη Ptolemæo, loc. cit. prope Tritonis ostia. Tacapas Coloniam in Tripolitana locat Antoninus. Et inter Episcopos Prov. Tripolitanæ, in Notitia, 'Servilius Tacapitanus.' Nunc est *Capulia*, in ostiis fluvii cognominis, juxta Syrtim minorem.

[d] *Sabrata*] Ptolem. IV. 3. ad Syrtim minorem, Σαβάθρα. 'Sabratam Coloniam' Antoninus in Tripolitana: et inter Episcopos Prov. Tripolitanæ: 'Leo Sabratensis.' Incolis nunc *Afacus* vocatur.

[e] *Ad quam Numidiæ*] Hæc totidem verbis Martianus, lib. VI. cap. de secundo Africæ sinu, pag. 216. et Missi Theodosii: 'Numidia et Africa Carthaginiensis finiuntur ab oriente, Syrti minore: ab occidente, flumine Ampsaga: a septemtrione, mari Africo: a meridie, oceano. Longitudo, DLXXX. latitudo, CC. juxta Plinium Secundum eadem mensura est.'

[f] *Quam Africam*] Proprie dictam, seu Zeugitanam.

[g] *Africanum sequentem*] Hoc est, posteriorem, sive minorem Africanum, qui Pauli Æmilii gener, ab Æmilia conjuge dictus est Æmilianus, ut Domitianus a Domitia.

[h] *Et reges*] Massinissæ filios, ut opinor, intelligit: in quos patris regnum Scipio Africanus divisit, ut scribit Eutrop. lib. IV. Obiit enim Massinissa, XLIV. filiis relictis: Micipsæ natu maximo Scipio Cirtam Numidiamque assignavit. Ab amne Tusca, qui Numidiæ finis, ad Thenas usque, veterem Africam, populi Rom. geminam Provinciam, Carthagine excisa, fecit: Proconsularem scilicet, et Byzacenam. Reges aut ceteros omnes, aut certe plerosque, Massinissæ filios, ultra Thenas, fossa discretos a Byzacena dimovit. Nunc omnia hæc obtinet a Tusca flumine ad Syrtim minorem, Tunetense regnum.

[i] *CCXVI.*] Ita Mss. R. 1. 2. Colb. 1. 2. At Anton. in Itin. 'A Carthagine Thenas, M. P. CCXVII.'

[a] *Tertius sinus*] Iisdem verbis hæc Martianus lib. VI. cap. de tertio sinu Africæ, p. 217.

[b] *Quæ minor est*] Nunc vulgo, *le Golfes de Capes:* aliis *le petit Banc.*

centum [1] mill. passuum aditu,[c] ccc. mill. ambitu. Et terra autem,[d] siderum observatione,[2] ad eam per deserta arenis, perque serpentes iter est. Excipiunt saltus [e] repleti ferarum multitudine: et introrsus elephantorum solitudines, mox deserta vasta, ultraque [3] Garamantes,[f] ab Augylis dierum XII. itinere distantes. Super illos [g] fuere gens Psylli, super quos lacus Lycomedis,[h] desertis circumdatus. Augylæ [i] ipsi medio fere spatio locantur ab Æthiopia, quæ ad occidentem vergit, et a regione quæ duas Syrtes [j] interjacet pari utrimque intervallo. Sed littore [k] inter duas Syrtes, CCL. M. passuum. Ibi civitas Œensis,[4 l] Cinyps [m]

Cap. IV. 1 'Mela, *fere centum;* Strabo vero lib. ult. *aditu LXXV. ambitu CC. M. pass.*' Dalec.—2 '*Est terra hæc observatione siderum nobilis* Vet. lego: *meabilis.*' Idem. Mox, *ad eam per desertas harenas* margo edd. Dalec. et Gronov.—3 Vet. Dalec. *vasta utrimque.*—4 *Ibis civitas Ooassensis* Man. ap. Da-

NOTÆ

[c] *Aditu*] Faucibus, qua mare in sinum influit. De ejus aditu, ambituque, vide Strab. lib. XVII. p. 834. Melam secutus est Plinius, I. 7.

[d] *Et terra autem*] Ab interiore Africa, inquit, ad Syrtim terrestre iter est per deserta et arenarum cumulos, nullis viarum aut callium indiciis, turbante flatu vestigia, sed sola siderum, ut in mari, observatione. Hæc Martianus loc. citat. et Solinus, cap. 27. pag. 52.

[e] *Excipiunt saltus*] Ubi nunc regio *Biledulgerid*, Tunetensi regno ad austrum subjecta.

[f] *Garamantes*] Ad Bagradæ, et Cyniphis fontes, Ptolem. IV. 6. ubi nunc regiones *Guargala*, *Gademes*, et *Fessen.*

[g] *Super illos*] Solinus, cap. 27. pag. 52. 'Supra Garamantas Psylli fuerunt,' &c. De Psyllis dicemus. VII. 2.

[h] *Lycomedis*] Λυκομήδους λίμνη, Ptolem. IV. 5. sed alieno, ut videtur, situ.

[i] *Augylæ*] Αὐγύλαι Ptolem. IV. 5. Ibi nunc *Biledulgerid* desertum, qua regioni subjacet, quæ est inter utramque Syrtim.

[j] *A regione quæ duas Syrtes*] Nunc est Regnum Tripolitanum, *le Royaume de Tripoli.*

[k] *Sed littore*] Solini paraphrasis, cap. 27. p. 52. 'Utræque Syrtes ducentis quinquaginta millibus passuum separantur.' Littori nomen, *la coste de Tripoli.*

[l] *Œensis*] Ita R. 1. 2. Colb. 1. 2. &c. 'Oceam' Coloniam in Tripolitana Provincia, pro 'Œeam,' vocat Antoninus. Ptolemæo IV. 3. est Ἔῶα. In nummo Antonini Pii, e Cimelio nostro Paris. minoris formæ ex ære, C. A. O. A. F. hoc est, 'Colonia Ælia Œa Augusta Felix.' Una e tribus oppidis est, ex quibus omnibus conflata vetus Tripolis: quæ hodie, *Tripoli vecchio.* Solinus, cap. 27. p. 49. 'Achæi Tripolin lingua sua signant, de trium urbium numero, Œæ, Sabratæ, Leptis magnæ.'

[m] *Cinyps*] Κίνυψ et amnis, et circumjacentis regionis nomen est He-

fluvius ac regio. Oppida: Neapolis,[n] Taphra,[o] Abrotonum,[p] Leptis altera,[q] quæ cognominatur magna. Inde Syrtis major,[r] circuitu DCXXV.[s] aditu autem CCCXII. mill.[t] pass.[5] Inde accolit gens Cisipadum.[u] In intimo sinu fuit ora Lotophagon,[v] quos quidam Alachroas dixere,[w] ad Philænorum[x] aras: ex arena sunt eæ. Ab his non procul a continente palus vasta amnem Tritonem[y] nomenque ab eo accipit, Pallantias[6 z] appellata Callimacho, et citra mino-

lec. *Ocensis* margo edd. Dalec. et Gronov. *Cynips* edd. vett. et Gronov. Mox pro *Taphra*, quod omnes codd. et edd. vett. testantur, *Gaphra* dant Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—5 Gronov. *CCCXIII. mill. pass.*—6 *Pal-*

NOTÆ

rodoto Melpom. p. 280. et 287. Κίνυφος ποταμὸς Ptolemæo, loc. cit. nunc Tripolitanus amnis. Mela I. 7. 'Ultra est Œa oppidum, et Cinyps fluvius per uberrima arva decidens.'

[n] *Neapolis*] Quæ nunc Tripolis dicitur, *Tripoli de Barbarie*, regni cognominis caput. Cave hanc Neapolim cum altera confundas, de qua sup. cap. diximus in Prov. Proconsulari, seu Zeugitana.

[o] *Taphra* [*Gaphara*] Permutatis syllabis, Γαράφα λιμὴν dicitur Ptolemæo, inter Neapolim et Œam, IV. 3. Vide Notas et Emend. num. 14. Nunc est *Tezura*.

[p] *Abrotonum*] Scylaci et Stephano, Ἀβρότονον. Sed iste cum Neapoli eandem facit: diversam ille, cum Plinio, Pomponioque. Nunc *Tesuta*.

[q] *Leptis altera*] Hodie *Lebida*. Hanc Strabo lib. XVII. pag. 835. et Ptolemæus IV. 3. candem esse cum Neapoli arbitrantur. Rectius cum Pomponio Plinius diversam: quod et ipse situs comprobat. Inter Episcopos Prov. Tripolitanæ, apud Victorem, 'Callipides Leptimagnensis.'

[r] *Syrtis major*] Gallis, *les Seches de Barbarie*, Italis, *Golfo de Sidra*. Nautis, *il Golfo di Zalocho*.

[s] *DCXXV.*] Ita Martianus, lib. VI. cap. de tertio Africæ sinu, pag. 217.

[t] *CCCXII. mill.*] Vide Notas et Emend. num. 15.

[u] *Cisipadum*] Hi Syrtium oram occidentalem accolnere olim: quæ orienti obvertitur, Lotophagi, a promontorio Borio, usque ad Phycunta, de quo cap. seq. Mela I. 7.

[v] *Lotophagon*] Λωτοφάγοι Λίβυες Scylaci, pag. 45. qui loto vescebantur: quo de cibo dicemus, XIII. 32.

[w] *Alachroas dixere*] Quasi marini coloris viros. Vide Notas et Emend. num. 16.

[x] *Ad Philænorum*] Ubi Philæni fratres vivi sponte obrui se passi sunt. Rem narrant eleganter Mela I. 7. Val. Max. V. 6. pag. 278. Sallustius, Bello Jugurth. p. 116.

[y] *Amnem Tritonem*] Λίμνην Τριτωνίδα, et ποταμὸν μέγαν Τρίτωνα hoc tractu agnoscunt Herod. lib. IV. n. 179. pag. 281. et Ptolem. IV. 3. Hodie nomen amni, *Melelus*, ultra regni Tripolitani fines, unde regnum Barcæ incipit.

[z] *Pallantias*] Παλλαντιὰς Minervæ epitheton est in Epigram. Id paludi inditum nomen, quod in amne cognomine, iuquit Solinus cap. 27. pag. 52.

rem Syrtim esse dicta: a multis vero inter duas Syrtes. Promontorium, quod majorem includit, Borion[a] appellatur. Ultra Cyrenaica provincia.[7]

Ad hunc finem Africa[b] a fluvio Ampsaga populos DXVI.[8c] habet, qui Romano parent imperio. In his colonias VI.[d] præter jam supradictas, Uthinam,[e] Tuburbin.[f] Oppida civium Romanorum XV. ex quibus in mediterraneo dicenda Azuritanum,[g] Abutucense,[h] Aboriense,[9i] Canopicum,[j] Chil-

---

lanteas Chiffl.—7 Idem codex, *Cyrenaica promontoria provincia*.—8 'Ita Mss. Reg. 1. 2. Colb. Chiffl. Paris. et editio princeps. In Ms. Reg. 5. et recentioribus editionibus: *populos XXVI.* Prior numerus forte major est; sed antiquioribus libris probatus. Alter exilior videtur. In Mss. Reg. 1. et 2. *pareant*. Complures certe ibi fuere populi, qui Romano imperio paruere.' *Brotier*. *DXVI.* etiam in cod. Salmant.—9 *Assuritanum*, *Abitacence*, *Apariense*

NOTÆ

'speculatam se artium Deam crediderunt.' Ab eo vicissim ipsa Tritoniæ nomen recepit. Festus: 'Tritonia Minerva, a ripa Tritonis fluminis dicta, quod ibi primitus sit visa.' Alia est Minervæ appellatio, Τριτογένεια, aliaque vocis originatio: qua de Eusebium consule, lib. III. Præpar. pag. 89. Hic tamen genitam Minervam Mela ait, I. 7.

[a] *Borion*] Borion quoque Melæ I. 7. Straboni lib. XVII. pag. 836. μικρὸν ἀκρωτήριον Βόρειον, citra Berenicem. Nunc est *Capo di Teiones*.

[b] *Africa*] Non ea jam quæ proprie dicta, sed quæ latius sumta, Numidiam quoque complectitur: quo plane modo Africæ proprie appellatæ nomen a Mela accipitur, I. 7. a promontorio Metagonio ad Philænorum aras.

[c] *Populos DXVI.* [*XXVI.*] At codices omnes Mss. Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. Chiffl. &c. habent *populos DXVI.* qui numerus fidem omnem superat.

[d] *Colonias VI.*] In quibus sunt Uthina, et Tuburbis, inquit, præter jam supra dictas quatuor, Cirtam, Siccam, Carthaginem, et Maxullam.

[e] *Uthinam*] Οὔθινα Ptolem. IV. 3. inter mediterraneas Africæ civitates, inter Tabracam oppidum, et Bagradam amnem, Proconsularis Provinciæ. In Collat. Carthag. pag. 119. 'Isaac Episcopus plebis Utinensis.' Et in Conc. S. Cypriani, de Hæret. Baptiz. 'Felix ab Uthina.'

[f] *Tuburbin*] In eadem Zeugitana seu Proconsulari, 'Tuburbo minus,' a Carthagine M. P. XLVI. Θουβουρβὼ Ptolemæo, loc. cit. Inter Episcopos Prov. Proconsularis, apud Victorem Vitens. 'Benenatus Tuburbitensis.'

[g] *Azuritanum*] In Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. et Paris. *Absuritanum*. Est hæc Ἄσσουρος Ptolem. IV. 2. inter mediterraneas civitates Numidiæ novæ, prope Siccam Veneriam. In Collat. Carthag. num. 120. pag. 98. 'Evangelus Episcopus Ecclesiæ Assuritanæ.'

[h] *Abutucense*] In Collat. Carthag. pag. 112. 'Januarius Episcopus plebis Aptucensis.' Diversa ab Aptuca Aptunga sive Abtugna est: in eadem Collat. pag. CXI. 'Felix Episcopus

manense,[k] Simittuense,[l] Thunusidense,[m] Tuburnicense,[n] Tynidrumense,[o] Tibigense,[p] Ucitana duo,[q] majus et minus: Vagense.[r] Oppidum [10] Latinum unum Usalitanum.[s] Oppidum stipendiarium unum, Castris Corneliis.[t] Oppida libera triginta, ex quibus dicenda intus Acolitanum,[u] Acha-

Vet. Dalec.—10 Vet. Dalec. *Tichicense U. d. m. et minus. Vagense oppidum;* edd. vett. et Gronov. *Tibigense .... minus, Vagiense. Oppidum.* Paulo post,

NOTÆ

plebis Aptugnitensis:' etsi utrumque oppidum quidam temere confuderunt.

[i] *Aboriense*] In Collat. Carthag. p. 121. 'Trifolius Episcopus plebis Aborensis.' Huc forte Suidæ illud pertinet, Ἄβωρα ὄνομα τόπου.

[j] *Canopicum*] Καννώπισσαι Ptolemæo IV. 3. oppidum est mediterraneum Africæ proprie dictæ, inter Tabracam civitatem, et Bagradam fluvium. Stephanus: ἔστι καὶ Λιβύης τόπος Κάνωβος.

[k] *Chilmanense*] Κίλμα mediterraneum Africæ propriæ oppidum, post Bagradam amnem, sub Carthagine, auctore Ptolem. IV. 3.

[l] *Simittuense*] Σιμίσθου oppidum mediterraneum Numidiæ novæ, inter Ampsagam fl. et Tabracam oppidum, Ptolemæo, loc. cit. 'Simittu Colonia' est in Numidia Antonino, a Bulla Regia, de qua supra, VII. mill. pass.

[m] *Thunusidense*] Θούνουσδα Ptolemæo loc. cit. prope Madauram.

[n] *Tuburnicense*] Θουβούρνικα κολωνία Ptolemæo, loc. cit. Sed idem Tubursicam ab ea diversam facit, quod vereor ut jure faciat. In Notitia Africæ inter Episcopos Numidiæ, 'Frumentius Tubursicensis.'

[o] *Tynidrumense*] Ptolemæo rursum inter oppida Numidiæ novæ mediterranea, Θουνουδρομων κολωνία, IV. 3.

[p] *Tibigense*] Ita libri omnes, etiam Mss. ex quibus Ptolemæus est emendandus, qui loc. cit. permutatis syllabis, pro Τιβίγα, scribit Θιγίβα κολωνία.

[q] *Ucitana duo*] Horum alterum Οὔκιβι Ptolemæo, loc. cit. In Collat. Carthag. p. 131. 'Octavianus Episcopus plebis Ucimaius.' Et ad Uci minus referendus videtur, qui in Africæ Notitia, inter Episcopos Provinciæ Proconsularis, 'Quintianus Urcitanus' dicitur, pro 'Ucitanus.'

[r] *Vagense*] Οὐάγα Ptolem. IV. 3. prope Cirtam.

[s] *Usalitanum*] Vetus Inscriptio, apud Gruter. pag. 512. USALLITANI. Diversa ab ista Uzala est, unde Evodius Uzalensis Episcopus, Augustino perfamiliaris, Epist. 147. et Serm. 33. de diversis. Et inter Episcopos Provinciæ Proconsularis in Notitia Africæ 'Saccouius Uzalensis.' Coloniam Uticæ vicinam vocat Augustin. de Civit. XXII. 8.

[t] *Castris Corneliis*] Hoc est, juxta castra Cornelia, vel appositum oppidum castris Corneliis, de quibus cap. 3. Adversatur Mss. codicibus Pintianus, orationemque Plinianam labefactat, cum *a castris Corneliis* legi putat oportere.

[u] *Acolitanum*] In Notitia Africæ, inter Episcopos Prov. Byzacenæ, 'Restitutus Acolitanus.' Strab. lib. XVII. p. 831. Ἀχόλλα, ἐλευθέρα πόλις. In vet. inscript. apud Gruter. p. 512. AQVILLITANI, cum Leptitanis Usal-

ritanum,[v] Avinense,[w] Abziritanum,[x] Canopitanum,[y] Melzitanum,[11 z] Materense,[a] Salaphitanum,[b] Tusdritanum,[c] Tiphicense,[d] Tunicense,[e] Theudense,[f] Tagestense,[g] Tigense,[h]

Vet. Dalec. *unum. A castris Corneliis oppida, &c.*—11 *Melizitanum* Chiffl. Mox, pro *Materense*, Gronov. et edd. vett. *Madaurense;* Vet. Dalec. *Madurense.* Deinde, edd. vett. et Gronov. *Tusdritanum, Tiricense, Tiphicense;* cod. Chiffl. *Tusdritanum, Thisicense, Tiphicense.* Paulo post, pro *Tagestense* Vet. Dalec.

NOTÆ

litanisque junguntur. Hirtio de Bello Afric. passim Acilla vocatur libera civitas.

[v] *Acharitanum*] In R. 1. *Accharitanum.* R. 2. *Accaritanum.* Huc referri debet, qui inter Episcopos Prov. Byzacenæ legitur apud Victorem Vitens. 'Donatus Aggaritanus.' Et is etiam fortassis, qui in Collat. Carthag. p. 151. 'Candorius Aggeritensis' dicitur.

[w] *Avinense*] Ita libri omnes. Id oppidum esse arbitror, quod alii Vinense vocant. Nam 'Vina Civitatem' in Zengirana Antoninus agnoscit. Hermolaus mavult *Avittense*, ab Ἀουΐττα mediterraneo oppido, inter Tabracam oppidum et Bagradam amnem, apud Ptolem. IV. 3.

[x] *Abziritanum*] In Coll. Carth. p. 112. 'Fructuosus Abziritensis.' In Notitia Victoris Vitensis, 'Servus Arsuritanus:' scribo *Apsiritanus.*

[y] *Canopitanum*] In Collat. Carthag. p. 127. 'Felix Episcopus Caniopitanorum.'

[z] *Melzitanum*] In R. 1. 2. et Chiffl. *Melizitanum.* In Collat. Carthag. p. 99. 'Tutus Episcopus plebis Melzitensis.'

[a] *Materense*] Inter Episcopos Prov. Byzacenæ, in Notitia Victoris, *Adelfius Mattaritanus.* Vide Notas et Emend. num. 17.

[b] *Salaphitanum*] Vide Notas et Emend. num. 18.

[c] *Tusdritanum*] Nomen oppido Θύσδρος apud Ptolem. IV. 3. sub Adrumetto. Tusdrum Antonino, in Byzacena, inter Episcopos Prov. Byzacenæ apud Victorem Vitens. 'Florentius Tuziritanus,' pro 'Tusdritanus.' Et in Collat. Carthag. p. 171. 'Aptus Tuzuritensis,' pro 'Tusdritensis.'

[d] *Tiphicense*] Vide Notas et Emend. num. 19.

[e] *Tunicense*] In Mss. R. 1. &c. *Thuniense.* Referendus huc videtur 'Lucianus Episcopus plebis Tuneyensis,' e Collat. Carthag. pag. 110. Oppida modo mediterranea censentur: quamobrem Tunetum, littoralem civitatem, quam *Tunis* vocamus, cave hic appellari a Plinio putes.

[f] *Theudense*] Inter Episcopos Prov. Byzacenæ, in Notitia Victoris, 'Decimus Theuzitanus,' sive 'Thenditanus;' nam Theuza et Thenda promiscue scribitur, ut Quiza et Quida, quod ante monuimus, literis D et Z in hisce nominibus permutari invicem solitis, ut vulgo creditur.

[g] *Tagestense*] In Mss. omnibus R. 1. 2. &c. *Tagesense.* Nec Tagasta porro, Augusti natalibus, et Alypii sede clara, nec Teveste, locum habere hic potest: est enim utraque Numidiæ Provinciæ: neutra Byzacenæ, cujus nunc lustrantur oppida.

[h] *Tigense*] In Collat. Carthag. p. 98. 'Aptus Episcopus plebis Tigiensis.' Vetus inscriptio apud Reines.

Ulusubritanum,[i] Vagense aliud,[j] Visense,[k] Zamense.[l] Ex reliquo numero non civitates tantum, sed pleræque etiam nationes jure dici possunt, ut Natabudes,[m] Capsitani,[12 n] Misulani,[o] Sabarbares,[p] Massyli,[q] Nisives,[r] Vamacures,[s] Ethini,[t] Mussini,[u] Marchubii,[v] et tota Gætulia ad flumen Nigrin, qui Africam ab Æthiopia dirimit.

Tagastense; et pro *Zamense,* Chiffl. *Zyamense.*—12 *Natabutæ. Caspitani* Vet. Dalec. Mox, *Musulani, Sababares* Chiffl. Paulo post, pro *Marchubii,* margo edd. Dalec. et Gronov. *Macrobii.*

NOTÆ

p. 458. IVLIO. PROCVLO. V. C. PRÆF. VRB. PATRONO. COL. BYZACENÆ. ET PATRONO. COLON. ÆLIÆ. ZAMÆ. REGIÆ. ET. PATRONO. TIGISENS.

[i] *Ulusubritanum*] Οὐλιλίβζιρρα Ptolemæo IV. 3. inter oppida Africæ mediterranea, in Byzacena, sub Adrumeto.

[j] *Vagense aliud*] Aliud nimirum a superiore Vagensi, quod in Numidia positum prope Cirtam diximus: istud, in Byzacena. Unicum Collatio Carthaginiensis agnoscit, pag. 211. 'Accedente Ampelio Vagensi,' inquit. Et mox, 'accedente Primulio Episcopo Vagense.'

[k] *Visense*] In Collat. Carthag. pag. 178. 'Dativus Episcopus Visensis.' Vide Notas et Emend. num. 20.

[l] *Zamense*] In Collat. Carthag. p. 101. 'Dialogus Zamensis.' Inscriptio vetus apud Gruter. p. 364. COL. ÆL. HADR. AVG. ZAMÆ. REGIÆ. Hæc Jubæ regia fuit, Hirtio teste, Vitruvioque. Arcem regni Sallustius vocat, in Bello Jugurth. p. 99. Livius lib. XXX. p. 362. 'Zama quinque dierum iter a Carthagine abest.'

[m] *Natabudes*] Ita libri omnes, etiam Mss. Ptolem. IV. 3. Νασάβουτες vocantur.

[n] *Capsitani*] Sallustius in Bello Jugurth. p. 127. 'Erat inter ingentes solitudines oppidum magnum atque valens, nomine Capsa, cujus conditor Hercules Libys memorabatur,' &c. Ibi de hujus urbis obsidione prolixe et eleganter. Κάψα Ptolem. IV. 3. inter Bagradam et Tritonem amnes. Cives Sallustio 'Capsenses.'

[o] *Misulani*] In R. 1. 2. Colb. 1. 2. et Chiffl. *Musulani.* Ptolem. IV. 3. Μισούλαμοι, Cirtæ ad austrum subjecti: quibus vicini Nasabutes proxime appellati. Tacitus Annal. II. pag. 57. 'Musulanorum valida gens, et solitudinibus Africæ propinqua.'

[p] *Sabarbares*] Ita R. 1. 2. et Chiffl. *Sababares.* Ptolemæo IV. 3. Σαβούβουρες.

[q] *Massyli*] Cave hos cum Massæsylis confundas, de quibus actum est superius, cap. 1. Massyla Numidiæ gens altera a Livio appellatur, lib. XXIV. p. 26.

[r] *Nisives*] Νίσιβες Ptolemæo, loc. cit. Iidem forte qui *Nisvetæ* Livio lib. XXXIII. p. 396.

[s] *Vamacures*] Ita libri omnes. Forte ii sunt, qui Ptolemæo loc. cit. Ἀστάκουρες appellantur: vel ii potius, qui in orientali parte Mauritaniæ Cæsariensis positi, Μάκκουραι· vel ii qui in eodem fere tractu Μάχουρες vocantur, apud eundem Ptolem. IV. 3.

[t] *Ethini*] Eos esse suspicor, qui Ptolemæo IV. 3. Κινίθιοι, 'Cinithio-

v. (v.) Cyrenaica,[a] eadem Pentapolitana regio, illustratur Hammonis oraculo,[b] quod a Cyrenis abest CCCC. M. passuum: fonte Solis:[c] urbibus maxime quinque, Berenice, Arsinoë, Ptolemaide, Apollonia, ipsa Cyrene. Berenice in Syrtis extimo cornu[d] est, quondam vocata Hesperidum[e] supradictarum, vagantibus Græciæ fabulis. Nec procul ante oppidum fluvius Lethon,[1 f] lucus sacer, ubi Hesperi-

Cap. v. 1 Vet. Dalec. *fluvius Lethe.*—2 Ita cod. et Vet. Dalec. Chiffl. et

NOTÆ

rum haud spernenda natio,' Tacito dicitur, juxta Musulanos Annal. II. p. 57.

[a] *Mussini*] Qui Ptolemæo Μουσουνοὶ, loc. cit.

[v] *Marchubii*] Qui in orientali Mauritaniæ Cæsariensis parte positi, juxta Numidiam, Μαλχούβιοι a Ptolemæo appellantur, IV. 2.

[a] *Cyrenaica*] Hæc deinceps iisdem verbis Martianus, lib. VI. cap. de tertio sinu Africæ, p. 217. et Solinus, cap. 27. p. 52. A Cyrene urbe provinciæ nomen: urbi *a Cyre fonte*, ἀπὸ Κυρῆς πηγῆς, ut Callimachus ait, in Hymno Apollinis: vel a Cyra monte, unde fons oritur, ut Justino visum, XIII. 7. p. 136. Hodie, *le Royaume de Barca.*

[b] *Hammonis oraculo*] Describitur a Curtio IV. 28. et seq. Jovis Hammonis porro simulacrum arietino vultu fuisse omnes sciunt: confirmat Athanasius: Λίβυες πρόβατον ὃ καλοῦσιν Ἄμμωνα Θεὸν ἔχουσι, καὶ τοῦτο πολλοῖς παρ' ἑτέρων εἰς θυσίαν σφάζεται. Vide Plinium XXXVII. 60. n. 7. Ceterum Hammonem Ægyptii Jovem appellant, teste Herod. lib. II. n. 42. p. 106. Ἄμμοῦν γὰρ Αἰγύπτιοι καλέουσι τὸν Δία.

[c] *Fonte Solis*] De eo diximus, II. 6. Mela quoque de situ Plinio suffragatur: 'Sunt,' inquit I. 8. 'in Cyrenaica Hammonis oraculum, fidei inclytæ: et fons, quem Solis appellant,' &c.

[d] *In Syrtis extimo cornu*] 'Circa extimum Syrtis cornum,' inquit Solinus, cap. 27. p. 53. nempe Syrtis majoris. Borion, credo, promontorium intelligit, de quo cap. sup. quo Syrtium major includitur, seu terminatur ab orientali parte. Oppido nunc vetusti nominis vestigia non obscura, *Bernichio.*

[e] *Hesperidum*] Ut vagantur fabulæ, inquit, alibi aliis Hesperidum hortos statuentibus, aliis quidem in Magnesia, aliis ad fretum Herculis, in oceano aliis, hic quoque nonnulli collocarunt Hesperidas, quas cap. 1. ad Atlantem montem posuimus. Ptolemæus IV. 4. Βερενίκη, ἡ καὶ Ἑσπερίδες. Ammianus, lib. XXII. p. 233. 'Berenice, quas Hesperidas appellant.' Hesperis prius dicta est, quæ mox Berenice ab uxore Ptolemæi Evergetæ. Stephanus: Ἑσπερὶς, πόλις Λιβύης, ἡ νῦν Βερενίκη. Mela I. 8. p. 110. non alio nomine, quam Hesperidem vocat.

[f] *Lethon*] Ita Solinus et Martianus, locis cit. Λάθων est Ptolemæo loc. cit. juxta Berenicen. Ληθαῖος Straboni, lib. XIV. p. 647. ἐν Ἑσπερίταις Λίβυσι, ubi Casaubonus, qui sint Hesperitæ Libyes, Berenices nimi-

dum horti memorantur. Abest a Lepti CCCLXXV.[2 g] M. pass. Ab ea Arsinoë,[h] Teuchira vocitata, XLIII. M. passuum. Et deinde Ptolemais,[i] antiquo nomine Barce, XXII. M. passuum.[j] Mox XL. M. pass.[3 k] promontorium Phycus [t] per Creticum mare excurrit, distans CCCL. M. passuum[m] a Tænaro Laconicæ promontorio. A Creta vero ipsa CCXXV.[4 n] M. Post id Cyrene,[o] a mari undecim M. passuum. A Phycunte Apolloniam [p] XXIV. mill. pass. Ad Cherronesum[5 q]

Marcian. cum edd. Hardnin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *CCCLXXXV.* edd. vett. et Gronov. Mox, *Tauchera vocitata* Vet. Dalec.—3 Edd. vett. et Gronov. *CCL. M.* omisso *τῷ pass.*—4 Cod. Dalec. *CCXXV.* Vid. supra IV. 20.—5 *A Cherroneso* margo edd. Dalec. et Gronov. et mox ibid. *Inde*

NOTÆ

rum incolæ, quæ Hesperidum dicta est regio, videtur nesciisse. Ptolemæus alter Ægypti rex II. Comment. apud Athen. lib. II. p. 71. Λήθωνα cum Plinio vocat. Et hic quoque, ob similitudinem cum infernali Lethe, creditus oblivionem parere, teste Lucano, IX. 355.

g *CCCLXXV.*] Sic rescripsimus ex Mss. Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. Chiffl. Paris. atque ex Martiano, lib. VI. p. 217. Prius legebatur, *CCCLXXXV.*

h *Arsinoë*] Ἀρσινόη, ἡ καὶ Τεύχειρα, Ptolem. IV. 4. et Straboni, lib. XVII. pag. 837. Ταύχειρα, Stephano pag. 115. et Scylaci, pag. 44. Nunc *Trochara.*

i *Ptolemais*] Strabo, loc. cit. ἡ Βάρκη πρότερον, νῦν δὲ Πτολεμαΐς. Ita et Stephanus, verbo Βάρκη. Ptolemæo tamen IV. 4. Πτολεμαΐς et Βάρκη duæ sunt civitates: hæc mediterranea, illa littoralis. Scylaci quoque, loc. cit. Ptolemais igitur condita, non eo loco quo Barce fuit, sed quo Barcæorum portus. Inter Pœnorum hostes a Marone Æneid. IV. censentur, 'lateque furentes Barcæi.' Nunc quoque interius oppidum retinet nomen et mœnia, *Barca:* unde regni appellatio: littorale *Tolemeta* nuncupatur.

j *XXII. M. pass.*] A Teuchira Ptolemaidem Antoninus in Itiner. XXVI. M. pass. intervallum facit.

k *Mox XL. M. pass.*] Vide Notas et Emend. num. 21.

l *Phycus*] Φυκοῦς ἄκρον Ptolem. IV. 4. Ibi regio Cyrenaica ab occasu incipit flectere se in exortum Solis. Nautis dicitur, *Capo Rusato.*

m *CCCL. M. passuum*] Sive bis mille et octingentis stadiis, ut ait Strab. lib. XVII. pag. 837. quæ mensura cum Pliniana congruit.

n *CCXXV.* [*CXXV.*] Ita libri omnes, etiam Mss. Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. &c. tum hoc loco, tum IV. 20.

o *Cyrene*] Κυρήνη, de qua multa vide apud Strab. loc. cit. Nunc esse *Cairoan* a quibusdam falso creditur: cum sit ab Arabibus conditum recens oppidum. Sed est *Ceyret*, nunc pagus.

p *Apolloniam*] Ἀπολλωνία, Ptolem. IV. 4. At Straboni, loc. cit. Ἀπολλωνιὰς Κυρηναίων ἐπίνειον, Cyrenensium navale. Hodie *Bonandré:* Geographo Nubiensi, *Bondarea.*

q *Ad Cherronesum*] Χερσόννησος με-

LXXXVIII. mill. passuum. Unde Catabathmum[r] CCXVI. mill. passuum. Accolunt Marmaridæ,[s] a Parætonii ferme regione ad Syrtin usque majorem porrecti. Post eos Araraucelcs,[t] et jam in ora Syrtis Nasamones,[u] quos antea Mesammones[v] Græci appellavere, ab argumento loci, medios[6] inter arenas[w] sitos. Cyrenaicus ager,[x] XV. M. passuum latitudine a littore, arboribus[7] fertilis habetur. Intus eodem spatio frugibus tantum: mox triginta mill. passuum latitudine, et CCL. mill. passuum longitudine, lasere modo.[y]

Post Nasamones, Asbystæ,[8 z] et Macæ vivunt.[a] Ultra

Catabathmus CCXVI. Chiffl. *Unde C. CCVI.*—6 *Grai . . . . . medio* Chiffl. —7 Ita Man. et Vet. Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. et Bipont. *et arboribus* edd. vett. cum Gronov. et Franz.—8 *Abytæ* Vet. Dalcc.

NOTÆ

γάλη Ptolemæo IV. 5. inter Marmaricæ nomos, sive Præfecturas. Ubi nunc *Capo di Roxatim*, sinusque cognominis, *Golfo di Roxatim:* alii *Raxiltim* scribunt. Strab. lib. XVII. pag. 838. Ἄκρα Χερρόνησος λιμένα ἔχουσα. Promontorium cum portu. Stephano, urbs est, cui nomen et Κέρρουρα fuit: gentile, Κερρούριος, ut a Ταυχείρα, de qua paulo ante, Ταυχείριος.

[r] *Catabathmum*] De Catabathmo et Parætonio, cap. seq.

[s] *Accolunt Marmaridæ*] Μαρμαρίδαι Straboni, loc. cit.

[t] *Araraucelcs*] Post Marmaridas, versus occasum Solis, Syrtimque majorem. Ἀραυράκιδες Ptolem. IV. 4. quorum magis ad ortum Solis regio vergit, quam Barcitarum.

[u] *Nasamones*] Νασάμωνες, Syrti majori confines, apud Strab. lib. XVII. pag. 838. Gentis mores ac situm Lucanus pereleganter describit IX. 439. 'Quas Nasamon gens dura legit, qui proxima ponto Nudus rura tenet: quem mundi barbara damnis Syrtis alit: nam littoreis popnlator arenis Imminet, et nulla portus tangente carina Novit opes. Sic cum toto commercia mundo Naufragiis Nasamones habent.'

[v] *Mesammones*] Voce conflata ex μέσος, quod *medium*, et ἄμμος, quod *arenam* sonat. Ex Hebraica originatione vocem derivat Bochartus, parte I. Geogr. IV. 30. pag. 322. quasi Viros Hammonis vox ea significet.

[w] *Inter arenas*] Lucanus hanc oram describens IX. 454. 'Patet omne solum, liberque meatu Æoliam rabiem totis exercet arenis.' Et mox, 'Regna videt pauper Nasamon errantia vento.'

[x] *Cyrenaicus ager*] Accepta hæc sunt ab Herod. lib. IV. n. 199. pag. 287.

[y] *Lasere modo*] De lasere, XIX. 15.

[z] *Asbystæ*] Ἀσβύσται. Vide Notas et Emend. num. 22.

[a] *Et Macæ vivunt*] Hoc est, degunt, sive habitant. Μάκαιοι Συρτίται Ptolem. IV. 3. Μάκαι Herod. IV. n. 175. pag. 280. et Scylaci, pag. 45. et Diodoro Bibl. lib. III. pag. 178. Solinus hæc transcribens Asbystas lasere pariter vivere ineptc pronuntiat.

eos Hammanientes[b] XI. dierum itinere[9] a Syrtibus majoribus ad occidentem, et ipsi quaqua versus arenis circumdati: puteos tamen haud difficiles binum ferme cubitorum inveniunt altitudine, ibi restagnantibus Mauritaniæ aquis. Domos sale[c] montibus suis exciso, ceu lapide,[10] construunt. Ab his ad Troglodytas[d] hyberni occasus plaga dierum septem iter,[11 e] cum quibus commercium gemmæ tantum, quam carbunculum vocamus, ex Æthiopia invectæ.[12] Intervenit[f] ad solitudines Africæ, supra minorem Syrtin dictas,[13] versa Phazania,[g] ubi gentem Phazaniorum, urbesque Alelen et Cillabam subegimus. Item Cydamum e regione Sabratæ.[h] Ab his mons longo spatio in occasum

Hasbitæ edd. vett. et Gronov.—9 Ita codd. Regg. Brot. 1. 2. 5. et Ed. pr. etiam Ald. Junt. Basil. Lugd. Dalec. Elz. et Gronov. *duodecim dierum itinere* codd. Harduini et Chiffl. item edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. —10 Gronov. *seu lapide.*—11 Ita Reg. Brot. 1. et Ed. pr. *dierum VII. itinere* codd. Dalec. et Chiffl. *dierum IV. iter* Reg. Brot. 5. et edd. vett. cum Gronov. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—12 Ita codd. Harduini et Chiffl. item edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *vectæ* Gronov. et edd. vett.—13 *Syrtin dictam* Chiffl. Mox, Vet. Dalec. *urbs* pro *versa.*—14

NOTÆ

[b] *Hammanientes*] Vel Ammanientes, ut ab ἄμμῳ, *arena*, traxisse et illi nomen videri possint. Ii plane sunt, quos Solinus cap. 28. pag. 54. Amantes vocat: quos cum Hammonis Jovis accolis Ortelius male confundit: et Bochartus eum secutus, loco mox cit. Nam quod de domibus sale ceu lapide structis mox narratur a Plinio, id Amantibus a Solino arrogatur: situsque idem inter Nasamonas et Troglodytas. Pars est deserti, quod nunc *Biledulgerid* vocant.

[c] *Domos sale*] Accepta hæc ab Herod. lib. IV. n. 185. pag. 284.

[d] *Ad Troglodytas*] Non una modo in parte terrarum Troglodytæ sunt: nam præter eos qui sinum Arabicum accolunt, sunt et in Africæ pæne umbilico, a Syrtibus majoribus sedecim dierum itinere dissiti, versus occasum: ubi nunc *Techortina regio.* Τρωγλοδύται Αἰθίοπες hi vocantur ab Herod. lib. IV. n. 185. pag. 283.

[e] *Dierum septem* [*IV.*] *iter*] Mss. Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. Chiffl. *dierum VII. itinere.* De carbunculorum commercio eadem habet Solinus: de his dicemus, XXXVII. 25.

[f] *Intervenit*] In ea via, inquit, quæ est ab Hammanientibus ad Troglodytas occurrit Phazania regio, vergens ad eas solitudines quas paulo ante diximus supra minorem Syrtin esse positas: initio nimirum superioris cap.

[g] *Phazania*] Φαζανία regionis nomen, apud Agathemerum, Geogr. II. 5. Pars est deserti *Biledulgerid*, cum parte Tunetensis regni, quæ maxime in austrum vergit.

[h] *E regione Sabratæ*] Quam cap. 3. sitam esse diximus in ipso Syrtis minoris cornu, qua spectat Africam

ab ortu tendit, Ater nostris dictus a natura adusto similis, aut Solis repercussu accenso.[14] Ultra eum [i] deserta: Matelgæ [j] oppidum [15] Garamantum: itemque Debris,[k] affuso fonte,[l] a medio die ad mediam noctem aquis ferventibus totidemque horis ad medium diem rigentibus: clarissimumque oppidum Garama [16 m] caput Garamantum: omnia armis Rom. superata, et a Cornelio Balbo [n] triumphata: uni huic omnium [o] externo curru et Quiritium jure donato:

Margo edd. Dalec. et Gronov. *velut solis repercussu accensus.*—15 *Mox Talgæ oppidum* Chiffl. Paulo post, margo edd. Dalec. et Gronov. *effuso fonte.*—16 *Garamana* Vet. Dalec. et mox in eodem, *uni omnium;* al. *uno omnium externorum;* Gronov. et edd. vett. *unius omnium, &c.* Deinde pro *genito*, quod ser-

NOTÆ

proprie dictam.

[i] *Ultra eum*] Versus austrum, ubi desertum vastissimum est, *Biledulgerid.*

[j] *Matelgæ*] Forte rectius, *Mox Talgæ*, ut in Chiffl. cod. Reg. 1. Colb. 1. 2. &c.

[k] *Debris*] Meminit hujus oppidi Priscianus in Periegesi, pag. 369. ‘Continuo post hos sequitur Phaurusia tellus: Hanc habitant juxta Garamantes Debride clari.’ Βέδειρον est Ptolem. IV. 6. circa fontes Cinyphis amnis, nec procul a Garame Metropoli.

[l] *Affuso fonte*] De hoc fonte eadem narrant Augustin. de Civit. XXI. 5. Solinus cap. 29. pag. 54. Breviter Isidorus XIII. 13. ex August. ‘Apud Garamantes fontem esse aïunt ita algentem diu, ut non bibatur: ita ardentem nocte, ut non tangatur.’ Causam hujus miraculi Lucretius investigat, lib. VI. Ad ignes subterraneos nocturnumque frigus causam refert Licetus de Quæsitis per Epist. lib. V. pag. 256. quem vide, si tanti esse id putas.

[m] *Garama*] Γαράμη μητρόπολις Ptolemæo IV. 6. Videtur esse *Gademes* regionis hodieque cognominis caput. Ipsa Garamantum tellus regiones tres, ut diximus, complectitur: *Fessen*, quæ nempe ortui propior: *Guargala*, quæ occidenti Soli: *Gademes*, quæ inter utramque media. Hos Strabo lib. XVII. pag. 835. ait esse confines iis gentibus, unde Carchedonii lapilli afferuntur: Troglodytis scilicet, (quæ Techortina nunc regio est,) cum quibus commercium ejus gemmæ esse paulo ante diximus, quam carbunculum vocamus.

[n] *Cornelio Balbo*] De hoc Balbo Minore, sive Juniore, Cicero ad Attic. XI. 12. pag. 341. De Majore, qui alterius patruus fuit, idem ad Attic. VIII. 9. p. 236.

[o] *Uni huic omnium*] Uni illi omnium externorum et triumphi honos, et civitas est donata. Trumpbavit et P. Ventidius: at non externus ille, sed Italus. Solinus cap. 29. p. 54. de Balbo: ‘Primus sane de externis, utpote Gadibus genitus, accessit ad gloriam nominis triumphalis.’ Verum non modo primus is externi sanguinis eum honorem est adeptus, sed et privatorum postremus: nam Republica ad unius potestatem revocata, Imperatores tantum, aut Imperatorum propinqui, Romæ consequenti

quippe Gadibus genito civitas Romana cum Balbo majore patruo data est. Et hoc mirum, supradicta oppida ab eo capta, auctores nostros prodidisse: ipsum in triumpho, præter Cydamum et Garamam, omnium aliarum gentium urbiumque nomina ac simulacra duxisse, quæ iere hoc ordine. Tabidium [17] [p] oppidum, Niteris [q] natio, Negligemela oppidum, Bubeium natio, vel oppidum, Enipi natio, Thuben [r] oppidum: mons nomine Niger: Nitibrum, Rapsa, oppida: Discera natio,[18] Debris oppidum, flumen Nathabur, Tapsagum oppidum, Nannagi [s] natio, Boin oppidum, Pege oppidum, flumen Dasipari. Mox oppida [t] continua, Baracum, Buluba,[19] Alasi, Balsa, Galla, Maxala, Zizama. Mons Gyri, in quo gemmas nasci titulus præcessit.[20] [u] Ad Garamantas iter inexplicabile adhuc fuit, latronibus gentis ejus puteos (qui sunt non alte fodiendi, si locorum notitia adsit) arenis operientibus. Proximo bello, quod cum Œensibus [v] gessere initiis Vespasiani [21] imperatoris, com-

vant omnes codd. Harduini et Chiffl. *nato* præbent edd. vett. et Gronov.—17 *Tabudium* Chiffl. *Thabudis* Ptolem.—18 *Rapsa, oppidum. Viscera natio,* et paulo post, *Dannagi natio* Chiffl.—19 *Bulba* Chiffl. Mox, *Galsa, Galla* margo edd. Dalec. et Gronov. *Balsa, Balla* Vet. Dalec. *Mazala* margo edd. Dalec. et Gronov. *Cyzama* cod. Dalec.—20 *Titus prodidit* cod. et Vet. Dalec.—21 Margo edd. Dalec. et Gronov. *quod cum Œensibus Romani gessere auspiciis*

NOTÆ

tempore de victis gentibus triumpharunt. In libris hactenus editis perperam *unius omnium* legebatur. Salmas. p. 383. in Solin. spreta omnium librorum fide locum pro arbitrio mutat.

[p] *Tabidium*] Θαβουδὶς Ptolem. IV. 6. circa Bagradæ fontes.

[q] *Niteris*] Colb. 1. 2. *Nitiebres.* Et mox *Viscera* pro *Discera.* Quibus et R. 1. et Chiffl. suffragatur.

[r] *Thuben*] Huc, credo, spectat Præpositus limitis Tubuniensis, inter Limitaneos, sub dispositione Comitis Africæ, in Notitia Imperii Rom. cap. 50.

[s] *Nannagi*] Chiffl. *Dannagi.* R. 1. Colb. 1. 2. *Tamiagi.*

[t] *Mox oppida*] Horum deinde oppidorum, inquit, in triumpho imagines secutæ sunt. Mss. paulo aliter hæc nomina repræsentant: *Baracum, Halasigalsa, Balla, Mazalla, Cizama.*

[u] *Titulus præcessit*] Singulis triumphi simulacris titulus affigebatur, cui inscripta gentium oppidorumque devictorum nomina. In Mss. R. 1. et Colb. 2. *titulus præcessit.* In Colb. 2. *titulus prodidit.*

[v] *Cum Œensibus*] Ab Œa oppido, de quo dictum est cap. 4. Solini paraphrasis, cap. 29. p. 54. ‘ Sub Ves-

pendium viæ quatridui deprehensum est. Hoc iter vocatur Præter caput saxi. Finis Cyrenaicus Catabathmos [w] appellatur oppidum et vallis repente convexa. Ad eum terminum Cyrenaica. Africa a Syrti minore [x] decies centena LX. M. passuum in longitudine patet: in latitudine, qua cognitum est, DCCC.[22]

VI. (VI.) Quæ [1] sequitur regio, Mareotis Libya [a] appellatur, Ægypto contermina. Tenent Marmaridæ, Adyrmachidæ: [b] dein Mareotæ.[c] Mensura a Catabathmo ad Parætonium LXXXVI. M. passuum. In eo tractu [d] vicus Apis interest, nobilis religione [e] Ægypti locus. Ab eo Parætonium[f] LXII. M. passuum.[2 g] Inde Alexandriam CC. millia

Vespasiani; receperunt Harduin. Miller. Bipont. et Franz.—22 Chiffl. *DCCCX.*

CAP. VI. 1 *Ea quæ* edd. vett. et Gronov. sed illud *Ea* non agnoscunt codd. Harduini, nec Chiffl.—2 Ita codd. Harduini, Dalec. et Chiffl. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *XII. M. pass.* edd. vett. et Gronov. Mox in iisdem vett. *centum millia passuum;* codd. Harduini, Dalec. Marcian. et exempl. antiquiss. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.

NOTÆ

pasiano principe, bello quod cum Œensibus gestum est, difficultas hæc dissoluta est compendio spatii brevioris invento.' Plinius 'proximum bellum' dixit, quia proxime gestum, cum hæc scriberet. Proximum Solinus nec dixit, nec vero integra fide potuit dicere, tanto nimirum Plinio recentior, quantum vel unus hic locus abunde declarat.

[w] *Catabathmos*] Mela I. 8. 'Catabathmos vallis devexa in Ægyptum, finit Africam.' Ita et Sallust. Bello Jugurth. p. 65. Καταβαθμὸς Græcis, *descensum, devexitatem, acclivitatem*que loci significat.

[x] *A Syrti minore*] Ita libri omnes. Cyrenaica provincia a Majore quidem Syrti incipit. At Cyrenaica Africa latius patet: a Minore enim Syrti, ubi Africa proprie dicta desinit, ipsa initium ducit.

[a] *Mareotis Libya*] Μαρεῶτις, quæ Ptolemæo IV. 5. Marmarica dicitur, inter Pentapolim, sive Cyrenaicam, et Alexandriam Ægypti. Pars maxime orientalis regni Barca.

[b] *Adyrmachidæ*] Ἀδυρμαχίδαι, ἔθνος Λιβύων, Scylaci, p. 42. Πρῶτοι Λιβύων, Herod. lib. IV. n. 167. p. 279. Ἀδυρμαχίται Ptolemæo, loc. cit. Apud Stephanum Ἀδαρχίδαι, mendose.

[c] *Mareotæ*] A quibus regioni nomen. Μαρεώτης νομὸς, Mareotis præfectura, apud Ptolem. loc. cit.

[d] *In eo tractu*] Libyæ Mareotidis. Scylaci, p. 42. Ἄπις πόλις, et Ptolemæo quoque, loc. cit.

[e] *Nobilis religione*] De cultu bovis Apis dicemus, VIII. 71.

[f] *Ab eo Parætonium*] Παραιτόνιον inter oppida hujus Libyæ, apud Ptolem. IV. 5. In Conc. Nic. I. 'Titus Parætonii,' in Provincia Libyæ infe-

passuum: latitudo CLXIX. est. Eratosthenes a Cyrenis Alexandriam terrestri itinere DXXV. M. prodidit. Agrippa totius Africæ a mari Atlantico cum inferiore Ægypto XXX. XL.[3 h] mill. passuum longitudinem. Polybius et Eratosthenes, diligentissimi existimati, ab oceano ad Carthaginem magnam, XI. mill.[4 i] passuum, ab ea Canopicum Nili proximum ostium, XV. XXVIII.[j] fecerunt. Isidorus a Tingi Canopum XXXV. XCIX.[k] mill. pass. Artemidorus XL. mill. minus,[5 l] quam Isidorus.

VII. (VII.) Insulas[a] non ita multas complectuntur hæc maria. Clarissima est Meninx,[b] longitudine XXV.[c] mill.

CC. millia passuum.—3 Codd. Dalec. et Chiffl. et Vet. Dalec. *LXXX.* Mox, Vet. Dalec. *longitudinem posuit. Polybius, &c.*—4 Ita codd. Dalec. et Marcian. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *XVI. mill.* edd. vett. et Gronov. Mox, codd. Dalec. *passuum. Ab ea ad Canopicum*, et *ab ea ad Canopicum N. p. ostio.* Regg. Brott. et Ed. pr. *passuum: ab ea Canopum, &c.* Deinde edd. vett. et Gronov. *XVI. mill. passuum: XXX. fecerunt;* Vet. Dalec. *LXXVIII. mill. pass. fecerunt.* Nostram lectionem ex codd. suis recepit Harduinus, eumque secuti recentt.—5 Ita Regg. Brott. et Ed. pr. τὸ *mill.* deest in edd. vulgg. ante Brotier.

NOTÆ

rioris. Nunc *Raxa.*

[g] *LXII. M. pass.*] Vide Notas et Emendat. num. 23.

[h] *XXX. XL.*] Hoc est, tricies centena, et quadraginta millia passuum, ut recte Martianus interpretatur, lib. VI. cap. de Africæ tertio sinu, pag. 217. apud quem tamen 'quadringenta' perperam, pro 'quadraginta' scribitur. Neque enim Latine dicimus 'tricies quadringenta:' sed si is numerus exprimi debet, 'tricies quater,' subintelligendo centena.

[i] *XI. mill.*] Hoc est, ut Martianus ait, undecies centena millia. Ita libri Mss. omnes. Editi vitiose, *XVI.*

[j] *XV. XXVIII.*] Quindecies centena, et viginti octo mill. pass. Ita Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. &c.

[k] *XXXV. XCIX.*] Tricies et quinquies centena, et nonaginta novem millia passuum.

[l] *XL. mill. minus*] Detrahit Artemidorus de Isidori summa XL. millia.

[a] *Insulas*] Vide Notas et Emend. num. 24.

[b] *Meninx*] Μῆνιγξ Græcis. Nunc *Gerbi*, et *Zarbi.* Quæ appellatio haud recens est: nam Antonino 'Girba' vocatur. Et Sex. Aurel. Victor in Vita Vibii Galli Imperat. 'Creatus,' inquit, 'in insula Meninge, quæ nunc Girba dicitur.' Hinc in Africæ Notitia, inter Episcopos Prov. Tripolitanæ, cui ex adverso insula hæc objacet, 'Faustinus Girbitanus.' In ea urbe C. Mario latebra fuit, inquit Solinus, cap. 27. pag. 52.

[c] *Longitudine XXV.*] Ita Mss. omnes: non, ut editi, *XXXV.* Et mox, *XXII.* non *XXV.*

pass. latitudine XXII.[1] ab Eratosthene Lotophagitis[d] appellata. Oppida habet duo, Meningem ab Africæ latere; et altero,[e] Thoar:[2] ipsa a dextro[f] Syrtis minoris promontorio passibus mille quingentis[3] sita. Ab ea centum mill. passuum contra lævum,[g] Cercina, cum urbe ejusdem nominis libera, longa XXV. mill. pass. lata dimidium ejus, ubi plurimum: at in extremo[4] non plus quinque[h] mill. passuum. Huic perparva, Carthaginem versus, Cercinitis[i] ponte jungitur. Ab his quinquaginta mill. fere passuum Lopadusa,[5][j] longa VI. mill. passuum. Mox Gaulos et Galata, cujus terra scorpionem, dirum animal Africæ, necat. Dicuntur et in Clupea emori, cujus ex adverso Cosyra[k] cum oppido.[6] At contra Carthaginis sinum duæ Ægimori aræ,[l]

CAP. VII. 1 Ita Chiffl. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *longitudine XXXV. mill. passuum: latitudine XXV.* edd. vett. et Gronov.—2 *Thorar* cod. Dalec.—3 Ita Regg. Brott. 1. 2. Man. ap. Dalec. et Tolet. cum Ed. pr. et aliis antiq. *passibus CC.* Reg. Brot. 5. Gronov. Dalec. Elz. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—4 Ita cod. et Vet. Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *ac in extremo* edd. vett. et Gronov.—5 *Lipadusa* Chiffl.—6 *Cossoracum oppidum* Chiffl. *Cossyria cum oppido* Vet. Dalec. Mox, cod. Dalec. *duo Ægemo, Ærea;* alii ap. Dalec. *Æreæ*, vel *Aræ;* alii ap. eund. *Agatæ et Torichiæ;* alii, *Egimori et Aræ.* Gronov. et edd. ante Harduin. *Ægimori a re.*

NOTÆ

[d] *Lotophagitis*] Et Ptolemæo quoque Λωτοφαγῖτις, IV. 3. et Polybio, lib. I. pag. 55. Λωτοφάγων νῆσος, ἣ καλεῖται Μῆνιγξ. Quoniam in adversa continentis ripa Lotophagi fuerunt. Vide Strab. lib. XVII. pag. 834.

[e] *Et altero*] Altero latere, quod septemtrioni obvertitur. Sed oppido nomen apud Ptolem. IV. 3. Γέρρα.

[f] *Ipsa a dextro*] Quod est austro propius, et Tripolitano regno: cui promontorio nomen est ab ipsa insula, *Capo di Zerbi.*

[g] *Contra lævum*] Subintellige promontorium, ubi Africa proprie dicta deficit, ubi Sabrata oppidum Syrtim contingit: contra id littus Cercina est, Κέρκινα νῆσος καὶ πόλις, Ptolemæo loc. cit. aliisque. Nunc *Gamelera.* Inscriptio vet. apud Gruter. p. 365. CIRCINA.

[h] *Non plus quinque*] Sic Agathemerus Geogr. I. 5.

[i] *Cercinitis*] Κερκιννῖτις Strab. lib. XVII. pag. 834. Nunc *Chercana.*

[j] *Lopadusa*] Λοπαδοῦσα Ptolem. loc. cit. Nunc *Lampedosa.* De Lopadusa, Gaulo, et Galata, III. 14.

[k] *Cosyra*] De ea Ovid. Fast. III. 167. 'Fertilis est Melitæ sterili vicina Cosyræ Insula, quam Libyci verberat unda freti.' Apud Gruter. pag. 297. DE COSSVREN. Vide quæ de eadem diximus, III. 14.

[l] *Ægimori aræ*] Scopuli sunt, de quibus Virgil. Æneid. I. 'Saxa vocant Itali mediis quæ in fluctibus, Aras.' Ubi Servius: 'In saxa laten-

scopuli verius, quam insulæ, inter Siciliam maxime et Sardiniam. Auctores sunt, et has quondam habitatas subsedisse.

VIII. (VIII.) Interiori[a] autem ambitu Africæ ad meridiem versus, superque Gætulos, intervenientibus desertis, primi omnium Libyægyptii,[b] deinde Leucæthiopes[1 c] habitant. Super eos Æthiopum gentes Nigritæ,[d] a quo dictum[e] est flumine: Gymnetes,[f] Pharusii[g] jam oceanum attingentes, et quos in Mauritaniæ fine diximus,[2] Perorsi.[h]

CAP. VIII. 1 *Leucæ Æthiopes* Chiffl. Mox, cod. Dalec. *a quibus dictum est.*— 2 Ita codd. Hardnini, Chiffl. et Pintian. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Pharusi, et jam oc. at. quos . . . . diximus* edd. vett. et Gro-

NOTÆ

tia propter tempestatem. Hæc autem saxa inter Africam et Sardiniam sunt: quæ saxa ob hoc Itali Aras vocant, quod ibi Afri et Romani fœdus inierunt. Αἰγίμουρος νῆσος dicitur Straboni lib. XVII. pag. 834. Αἰγίμορος, νῆσος Λιβύης Stephano: cujus saxi geminus vertex, intercurrente forte freto disjunctus, duarum ararum, ob causam a Servio allatam, nomen invenit. Sinum ab alto clandere, in quo sita Carthago est, a Livio dicitur, lib. XXX. pag. 360. Prius in libris editis legebatur, *duo Ægimori a re;* quod plane absurdum.

[a] *Interiori*] Qui intus, et in mediterraneo, Africæ partem descriptam hactenus ambiunt, includuntque, post deserta, quæ interveniunt, sunt Libyægyptii, &c. Ex Mela 1. 4. 'Super ea, quæ Libyco mari alluuntur, Libyægyptii sunt, et Libyæthiopes, et natio frequens, multiplexque Gætuli. Deinde late vacat regio, perpetuo tractu inhabitabilis. Tum primos ab oriente Garamantas,' &c. Descripsit hæc a Plinio Martianus, lib. VI. pag. 217.

[b] *Libyægyptii*] Quasi mixti Ægyptiis Libyes: ad occasum Thebaidis positi, ubi nunc deserta Barcæ et Libyæ.

[c] *Leucæthiopes*] Λευκαιθίοπες, *albi Æthiopes*, Ptolem. IV. 6. et Agathemero, Geogr. 1. 5. nempe quia ceteris candidiores sunt. Nunc est desertum *Saarra*.

[d] *Nigritæ*] Qui utramque Nigris amnis ripam nunc accolunt. *Le pays des Negres.*

[e] *A quo dictum*] Ita Mss. omnes. Nomen, inquit, Nigritæ habent, ab eo amne, de quo jam diximus, in fine scilicet cap. 4. et ab eo usque amne ad Leucæthiopas tractum ingentem terrarum occupant.

[f] *Gymnetes*] Γυμνῆτες, a nuditate corporis nomen sortiti. Ubi nunc regna *Agades* et *Tombut*, cis Nigrim amnem.

[g] *Pharusii*] Φαρούσιοι Ptolem. IV. 6. Nunc regna *Zenehora* et *Gualata*, in ora oceani Atlantici, a Nigris ostio septemtrionali. De his rursum in fine hujus cap.

[h] *Perorsi*] De quibus diximus cap. 1. Nunc sunt regna *Zanhaga* et *Tesset*, inter Marochi regnum a septem-

Ab his omnibus vastæ solitudines orientem versus usque ad Garamantas,[3] Augylasque et Troglodytas: verissima opinione eorum, qui desertis Africæ[i] duas Æthiopias superponunt, et ante omnes Homeri,[j] qui bipertitos[4] tradit Æthiopas, ad orientem occasumque versos. Nigri fluvio[k] eadem natura, quæ Nilo: calamum, et papyrum, et easdem gignit animantes, iisdemque temporibus augescit. Oritur inter Tareleos Æthiopas, et Œcalicas.[l] Horum oppidum[m] Mavin[5][n] quidam solitudinibus imposuerunt, Atlantas juxta eos,[o] Ægipanas semiferos, et Blemmyas, et Gamphasantas, et Satyros, et Himantopodas. Atlantes[p] degeneres sunt humani ritus, si credimus. Nam neque

nov.—3 Ita e Reg. 1. scripsit Brotier. *usque Garamantas* in ceteris edd.—4 Margo edd. Dalec. et Grouov. *bipartitos.* Mox *occasumque versus* Tolet.—5 *Magium* Chiffl. Mox, *interposuerunt* Pintian. *juxtaque eos* Chiffl.—6 Cod.

NOTÆ

trione, *Gualata* ab austro, oceanum Atlanticum ab occasu.

[i] *Desertis Africæ*] Ultra deserta Africæ, versus Austrum.

[j] *Homeri*] Odyss. A. 23. Αἰθίοπας, τοὶ διχθὰ δεδαίαται, ἔσχατοι ἀνδρῶν, Οἱ μὲν δυσομένου ὑπερίονος, οἱ δ' ἀνιόντος. *Extremos hominum Æthiopas, quorum altera Solem Nascentem hinc regio videt, altera et inde cadentem.*—' Non vidit Plinius Æthiopas illos, ad quos Homerus mari divertisse fingit Ulyssem, fabulosos esse; nihil aliud ibi significante vate, quam Ulyssem eo navigationis suæ tempore inculpatam duxisse vitam, qualem agere negat homines, nisi extra hunc pæne orbem, aut in extremo isto certe positos, quos Æthiopas orientales et occidentales vocat.' *Ed. sec.*

[k] *Nigri fluvio*] Hæc totidem verbis Solinus, cap. 30. p. 55. et Martianus lib. VI. cap. de interiori Africa, p. 217.

[l] *Œcalicas*] Ἀκαλικκεῖς vocat Ptolemæus, IV. 6. inter Æthiopas orientales: ubi nunc regna *Zanfara* et *Gangara*, Nigritarum regione, ibi Tarelei olim et Œcalicæ fuerunt: illi in ulteriore Nigris ripa positi: isti in citeriore.

[m] *Horum oppidum*] Œcalicarum, inquit, oppidum nonnulli statim post Africæ solitudines, de quibus proxime dictum est, collocant.

[n] *Mavin*] R. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. Chiffl. *Magium.*

[o] *Atlantas juxta eos*] Subintellige, quidam posuerunt. Neque enim fidem hic ipse suam obligat, sed ad eos rejicit auctores qui prodiderunt: Pomponium Melam inprimis, a quo hæc ad verbum accepta, I. 8. p. 10. et 11. Transcripserunt eadem a Plinio Solinus cap. 31. p. 58. et Martianus, loc. cit.

[p] *Atlantes*] Ultimos ad occasum Atlantas vocat Mela, loco cit.

nominum ullorum[q] inter eos appellatio est, et Solem[r] orientem occidentemque dira imprecatione contuentur,[s] ut exitialem ipsis agrisque : neque insomnia[6 t] visunt qualia reliqui mortales. Troglodytæ specus excavant.[u] Hæ illis domus, victus serpentium carnes, stridorque,[v] non vox : adeo sermonis commercio[7] carent : Garamantes,[w] matrimoniorum exsortes, passim cum fœminis degunt. Augylæ inferos[x] tantum colunt. Gamphasantes nudi, præliorumque expertes, nulli externo congregantur. Blemmyis traduntur[y] capita abesse, ore et oculis pectori affixis. Sa-

Dalec. *intuentur, ... neque in somno.*—7 'Hæc: *udeo s. commercio, &c.* transposita infra repouenda: *expertes. Ideo s. commercio carent. Nullo externo, &c.*

NOTÆ

[q] *Nominum ullorum*] Solini paraphrasis : 'Nulli proprium vocabulum, nulli speciale nomen.'

[r] *Solem*] Solinus: 'Diris Solis ortus excipiunt, diris occasus prosequuntur : ustique undique torrentis plagæ sidere oderunt Deum lucis.'

[s] *Contuentur*] Ita libri omnes, etiam Mss. quibus invitis Salmasius p. 411. in Solin. legit, *comitantur.*

[t] *Neque insomnia*] Refert id quoque de Atlantibus Rhianus apud Stephan. verbo, Ἄτλαντες, præter auctores proxime laudatos. Martianus, loc. cit. 'Hi nunquam somniare videntur.' Hoc est, nulla signa edunt, risus, pavoris, ceterorumque affectuum, qualia reliqui mortales, quos signis ejusmodi somniare intelligimus. Vide quæ de Cleone refert Plut. de Defect. Orac.

[u] *Specus excavant*] Et inde nomen, a subeundis cavernis. Est enim τρώγλη, *caverna, specus ; δύνω, subeo.*

[v] *Stridorque*] Solini paraphrasis : 'Ignarique sermonis, strident potius, quam loquuntur.'

[w] *Garamantes*] Mela, Solinus, Martianus, locis cit. eadem plane de Garamantibus, Augylis, Gamphasantibusque commemorant.

[x] *Augylæ inferos*] Hoc est, Deos inferos. Mela : 'Augylæ manes tantum Deos putant.'

[y] *Blemmyis traduntur*] *Traduntur*, inquit : neque enim fidem obstringit suam. August. de Civit. Dei 16. 8. id esse verum putat posse : neque mirum videri oportere, si quemadmodum in singulis quibusque hominum gentibus quædam monstra sunt hominum, ita in universo genere humano quædam monstra sint gentium. Aiunt hodieque genus id hominum conspici in occidentali India rerum Indicarum scriptores. Brevissimo ii collo fortassis, unde thoraci caput jungi creditum. Singulare quiddam sane in eorum hominum specie fuisse certum est ex Vopisco, in Probo, p. 239. 'Blemmyas,' inquit, 'etiam subegit : quorum captivos Romam transmisit : qui mirabilem sui visum stupente populo Romano præbuerunt.' Fabulam alii volunt esse : dictosque sine capite, qui sine cerebro ac sensu forent.

tyris,[z] præter figuram, nihil moris humani. Ægipanum, qualis vulgo pingitur,[a] forma. Himantopodes[b] loripedes quidam, quibus serpendo ingredi natura est. Pharusii[8 c] quondam Persæ, comites fuisse dicuntur Herculis ad Hesperidas tendentis. Nec de Africa plura quæ memorentur occurrunt.

IX. (IX.) Adhæret Asia,[d] quam patere a Canopico ostio ad Ponti ostium[1] Timosthenes XXVI. XXXIX.[e] M. passuum tradidit. Ab ore[2] autem Ponti ad os Mæotis Eratosthenes XVI. XLV.[f] M. passuum.[3] Universam vero cum Ægypto ad Tanain Artemidorus et Isidorus LXIII. LXXV.[g] M. pass. Maria ejus complura ab accolis traxere nomina: quare simul indicabuntur. Proxima Africæ[h] incolitur

et sic Pintian. ex Herodoto, Pomponio, Solino.' *Dalec.*—8 Ita Steph. et Pintian. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Pharusi* edd. vett. ante Harduinum.

CAP. IX. 1 *Ponti os* Pintian.—2 Ita codd. Dalec. Chiffl. Vet. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Ab ora* edd. vett. et Gronov.—3 Ita codd. Harduini et edd. recentt. *XVI. centum LXXV. M. pass.* Martianus; *XV. XLV. M. passuum* edd. vett. et Gronov. Mox, *Isidorus LXXXVIII. DCC. L. M. pass.* Vet. Dalec. *LXIII. CCCL. M. pass.* omisso

NOTÆ

[z] *Satyris*] Mela, loc. cit. 'Intra, si credere libet, vix jam homines, magisque semiferi: Ægipanes, et Blemmyes, et Satyri,' &c.

[a] *Qualis vulgo pingitur*] Vultu caprino, hircinis cruribus. Herod. lib. II. n. 46. p. 108. Γράφουσι καὶ γλύφουσιν οἱ ζωγράφοι καὶ οἱ ἀγαλματοποιοὶ τοῦ Πανὸς τῶγαλμα αἰγοπρόσωπον καὶ τραγοσκελέα. Unde Ovid. Met. XIV. 515. 'Semicaper Pan.'

[b] *Himantopodes*] De his auctores jam laudati. Ἱμαντόπους Græcis loripes dicitur, qui pedem in modum lori tortum habet. Ἱμας *lorum* est.

[c] *Pharusii*] Solinus et Martianus, locis cit. Vide Notas et Emend. num. 25.

[d] *Adhæret Asia*] Asiæque prima pars Ægyptus, ut ait Mela I. 9.

[e] *XXVI. XXXIX.*] Vicies sexies centena, et triginta novem millia passuum. Ita Mss. omnes. Numerus posterior apud Martianum corruptus, lib. VI. cap. 'de Ægypto, quæ est Asiæ caput,' p. 218.

[f] *XVI. XLV.*] Martianus: 'Ab ore autem Ponti ad os Mæotis sedecies centena septuaginta quinque millia passuum.' Legit igitur, LXXV. non XXXXV. Sed insigni, ut videtur, errore numerum intervalli sequentis huc transtulit.

[g] *LXIII. LXXV.*] Ter et sexagies centena, septuaginta quinque millia. Vide Notas et Emend. num. 26.

[h] *Proxima Africæ*] Hæc Pomponii Melæ verba sunt, quæ Plinius ob oculos habuit, ex I. 9. 'Asiæ prima pars Ægyptus, ab hoc littore penitus immissa, donec Æthiopiam dorso con-

Ægyptus, introrsus ad meridiem recedens, donec a tergo prætendantur Æthiopes. Inferiorem ejus partem Nilus, dextra lævaque divisus, amplexu suo determinat,[4] Canopico ostio ab Africa, ab Asia Pelusiaco, CLXX.[i] M. pass. intervallo. Quam ob causam[j] inter insulas quidam Ægyptum retulere, ita se findente Nilo, ut triquetram terræ figuram efficiat. Ideo multi[5] Græcæ literæ vocabulo Delta appellavere[k] Ægyptum. Mensura[l] ab unitate alvei, unde se primum findit[6] in latera, ad Canopicum ostium, CXLVI.[m] M. ad Pelusiacum CCLVI. M. est. Summa pars[n] contermina Æthiopiæ, Thebais vocatur. Dividitur in præfecturas oppidorum, quas Nomos[7o] vocant, Ombiten,[p] Apollo-

Isidorus, Chiffl. *XIII. M. pass.* Tolet. et Salmant.—4 Margo edd. Dalec. et Gronov. *disterminat.*—5 *Ideoque multi* cod. Dalec.—6 Chiffl. *fundit.*—7 *Nomus* Græco accusativo Tolet. Mox, *Ombiten, Phatniten, Apollopoliten* Gronov. et edd. vett. *Hermothiten* margo edd. Dalec. et Gronov. *Phanturiten* Gronov.

NOTÆ

tingat, ad meridiem refugit.' Martianus loc. cit. eadem hausit a Plinio: et Missi Theodosii, totidem verbis.

[i] *CLXX.*] Diodorus Bibl. lib. I. p. 30. stadia assignat mille ac trecenta: quæ sunt passuum millia fere CLXIII. Missi Theodosii, male, CCLXX.

[j] *Quam ob causam*] Hæc totidem verbis Missi Theodosii.

[k] *Delta appellavere*] Ægypti nomine Thebaidem, quæ Nili ripam utramque accolit, veterum nemo comprehendit; sed solum Delta. Herod. lib. II. n. 15. p. 95.

[l] *Mensura*] Martianus, loc. citat. Mensura 'a principio fissuræ ipsius fluvialis,' &c.

[m] *Ad Canopicum ostium, CXLVI.*] Similem et ad Canopicum et ad Pelusiacum ostium mensuram statuunt Missi Theodosii, nempe CLXVI. sed mendose.

[n] *Summa pars*] Martianus loc. cit. Summam porro Ægypti partem vocat, ab Æthiopiæ finibus, ad Libyæ montes, qui Thebaidem fininnt, ut dicetur cap. 11. longe supra Deltam Ægyptium.

[o] *Nomos*] Νομούς. Id oppidis præcipuis nomen fuit, cum circumjacente et contributo agro. Cyrill. Alex. in Comm. ad Esai. cap. 19. Νομὸς δὲ λέγεται, παρὰ τοῖς τὴν Αἰγυπτίων οἰκοῦσι χώραν, ἑκάστη πόλις, καὶ αἱ περιοικίδες αὐτῆς, καὶ αἱ ὑπ' αὐτῇ κῶμαι. Herod. in Thalia νομοὺς quoque satrapias Persarum appellat. Has præfecturas Ægyptii nunc *Cassifs* vocant.

[p] *Ombiten*] In Itiner. Anton. 'Contra Ombos,' quod oppidum ibi Arabiæ latere a Syene M. P. XXIII. statuitur, ubi et a Ptolem. IV. 5. Υ̓́μβροι corrupte pro Υ̓́μβοι scribitur. In Notitia Imp. Rom. cap. 20. sub dispositione Ducis Thebaidos, 'Ambo' pro 'Ombo' legitur, ut ante nos alii annotarunt. Reliquarum Thebaidis præfecturarum inprimis hæ cognitæ. Ἀπολλωπολίτης νομὸς, ab Apollinis ci-

politen, Hermonthiten, Thiniten, Phaturiten,[q] Coptiten,[r] Tentyriten,[s] Diospoliten, Antæopoliten,[t] Aphroditopoliten, Lycopoliten. Quæ juxta Pelusium[u] est regio, nomos habet, Pharbætiten,[8] Bubastiten, Sethroiten, Taniten. Reliqua[v] autem Arabicum,[w] Hammoniacum tendentem ad Hammonis Jovis oraculum, Oxyrynchiten,[x] Leontopoliten,

Temptyriten Diopoliten cod. Dalec.—8 *Barbetithen* Vet. Dalec.—9 Ita codd.

NOTÆ

vitate magna in latere Africæ, quam Ptolemæus in nomo Hermonthite collocat. Ἑρμωνθίτης, cujus Ἕρμωνθις πόλις Αἰγύπτου Stephano: Ptolemæo, Ἕρμονθις Africæ latere. Θινίτης, cujus metropolis Πτολεμαΐς Ἑρμίου, Ptolemæo: Stephano, Θὶς, πόλις Αἰγυπτία, πλησίον Ἀβύδου· ὁ πολίτης Θινίτης.

[q] *Phaturiten*] Terra Phathures vel Phatures dicta, in sacris paginis, Jerem. XLIV. 1. et 15. Ezech. XXIX. &c. Euseb. de locis Hebraic. Φαθωρὶ χώρα Αἰγύπτου, κ. τ. λ. Vide Notas et Emend. num. 27.

[r] *Coptiten*] Κοπτίτης, cujus metropolis Coptos, de qua cap. 11.—'*Kebth* et *Kibth*, et *Al-Kibth* Ægyptum Arabes appellant: Ægyptium hominem, *Kebthi*, *Kibthi*, et *Kobthi*, unde Coptorum esse et linguæ Copticæ appellatio creditur: detrita, ut apparet, ex vetere appellatione, 'Ægyptus,' priore syllaba. At Coptorum nomine soli intelliguntur indigenæ, qui et Christiani. Natos enim in Ægypto Arabas Mahometanos, vel Judæos, *Misri* ac *Misraim* vocant.' *Ed. sec.*

[s] *Tentyriten*] De Tentyra, et Diospoli, non illa centum portarum urbe, sed altera, quæ Jovis dicta est, sect. 11.

[t] *Antæopoliten*] In Conc. Ephes. I. act. 1. pag. 500. 'Macarius Antei Episcopus.' His præfecturis sua quæque civitates nomina dedere: Ἀνταίου, *Antæi*, Ἀφροδίτης, *Veneris*, Λύκων, *Luporum*. In Thebaide Agatharchides apud Photium, cod. 250. pag. 1340. collocat primo Λύκων πόλιν. Dein Ἀφροδίτης ἄλλην, Πανῶν, Διὸς πόλιν, ἣν καὶ καλοῦσι μικρὰν, Τεντυρίτην νομὸν, Ἀπόλλωνος τόλιν, ἧς ἐπάνω μὲν Κόπτος, ἔπειτα Ἐλεφαντίνη, εἶτα Αἰθιόπων χώρα. Plinius contrario ordine, ab Æthiopum finibus exorsus, Nomos Thebaidis est prosecutus.

[u] *Quæ juxta Pelusium*] Tum inter Nili ostia duo, quæ magis versus orientem vergunt, tum extra ea, Arabiæ latere. Φαρβαιτίτης a Φάρβαιθος metropoli, Βουβαστίτης a Βούβαστος, Τανίτης a Τάνις, nomen habent apud Ptolem. IV. 5. Σεθρωΐτου νομοῦ metropolis est Heraclea minor, Ἡρακλέους μικρὰ πόλις.

[v] *Reliqua*] Subintellige, reliqua pars Ægypti, tam quæ Delta continetur, quam quæ extra Thebaidem est.

[w] *Arabicum*] Qui maxime tendit in Arabiam: ut Ἀμμωνιακὸς ad Hammonem. Ptolem. IV. 5. Ibi Arabes Antei, ut dicetur lib. seq. cap. 33.

[x] *Oxyrynchiten*] Ὀξύρυγχος oppidum, latere Nili occidentali. In nummo vetere Antonini, Pii ΟΞΥΡΥΓΧΙΤΩΝ. ΙΗ. Nummus 'Oxyrinchitarum, anno XVIII.' Leontopolites, cujus metropolis Λεόντων πόλις, inter Nili ostia, et jam in ipso Delta. Le-

Athribiten,[9 y] Cynopoliten,[z] Hermopoliten,[a] Xoiten,[b] Mendesium,[c] Sebennyten, Cabasiten,[d] Latopoliten,[e] Heliopoliten,[f] Prosopiten,[g] Panopoliten,[h] Busiriten,[10 i] Onuphiten,[j]

Regg. Brott. 1. 5. et Ed. pr. *Atharrhabiten* edd. vett. et Gronov. Mox *Capastiten* edd. vett. et Gronov. *Cabastiten* codd. Harduini; *Cabasiten* edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Letopoliten* margo edd. Dalec. et Gronov.—10 *Panopoliten*, *Thermopoliten*, *Busiriten* edd. vett. et Gronov. Mox, codd. Dalec. *Ptenethum*, *Phthemphum*; alii ap. eundem: *Ptenetrum*, *Phemphtu*;

NOTÆ

ones ibi studiose ali, auctor est Ælian. Hist. Anim. XII. 7. In Nummo Juliæ Domnæ, ΛΕΟΝΤΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. Prisci nominis vestigia retinet hodieque oppidulum, *Leonton*. In Conc. Ephes. I. act. 1. pag. 485. 'Metrodorus Leontorum.'

[y] *Athribiten* [*Atharrhabitem*] Vel *Athribiten*, inter Nili ostia. Vide Notas et Emend. num. 28.

[z] *Cynopoliten*] Ab urbe quæ in ipso Delta est, cui Κυνῶν, seu *canum* nomen: quod ibi Anubis colebatur, cui caninum caput: unde a Marone appellatur, 'Latrator Anubis,' Æneid. VIII. In Notitia Hieroclis, pag. 55. Provinciæ Ægypti secundæ urbs est et Κύνω, cujus provinciæ est et Σεβέννυτος, et Ξόϊς, et Βούσιρις.

[a] *Hermopoliten*] Νομὸς Ἑρμοπολίτης, ab Ἑρμουπόλει μεγάλῃ, est enim et altera ejusdem nominis, sed parva, in Alexandrinorum nomo. Hæc ab latere est occidentali Nili. Hodie *Benisuaif* vocari aiunt. Nummus anno Hadriani undecimo cusus, ΕΡΜΟ. L. ΙΑ. hoc est, Ἑρμοπολιτῶν. Ἐνκάβαντος ιά.

[b] *Xoiten*] In ipso quoque Delta Ξόϊς μητρόπολις, Ptolemæo, loc. cit. Stephano, et Straboni.

[c] *Mendesium*] Dedit ei præfecturæ nomen Μένδης πόλις Αἰγύπτου, περὶ τὴν Λύκων πόλιν, Straboni lib. XVII. pag. 802. et Stephano, pag. 457. De Sebennyto oppido, unde nomo appellatio obtigit, dicemus cap. 11.

[d] *Cabasiten*] Καβασίτης Ptolem. IV. 5. in ipso Delta καὶ μητρόπολις Κάβασα. Vide Notas et Emendationes num. 29. Nummus Hadriano Principe cusus, ΚΑΒΑC. L. ΙΑ. Καβασιτῶν. Ἐνκάβαντος ιά, *anno undecimo*.

[e] *Latopoliten*] Aut, si mavis, Letopoliten. Est enim Λητουπολίτης νομὸς Ptolemæo, loc. cit. et Λητοῦς πόλις, hoc est, *Latonæ civitas*, latere Nili occidentali, Ptolemæo, et Stephano. Alii sunt Latopolitæ dicti ab *urbe Latorum*, πόλις Λάτων, quam Ptolemæus in Hermonthite nomo collocat: quod ibi Λάτον Nili piscem colerent, sic appellatam, ut docet Strabo lib. XVII. pag. 812.

[f] *Heliopoliten*] Ἡλιοπολίτης νόμὸς, ipsaque adeo Heliopolis, quo Phœnix nidum suum deferre credebatur, a quibusdam Ægypto, Arabiæ a nonnullis attributa est. Hinc Stephani error, duas esse Heliopoles existimantis: quoniam in Arabiæ Ægyptique confinio fuit, ut docet Plinius cap. 11. Hodie *Belbesa*, in Cassifatu seu Præfectura *de Mansoura*.

[g] *Prosopiten*] Orientali Nili latere, juxta ipsum Delta, Προσωπίτης νομὸς Ptolem. IV. 5. Stephano Προσωπὶς, πόλις Αἰγύπτου· τὸ ἐθνικὸν Προσωπίτης. In insula cognomine ponitur ab Herod. lib. II. num. 165. pag. 154.

[h] *Panopoliten*] Hinc Nonnus vates oriundus, paraphrasi in Joannem, et Dionysiacis notus. Urbs ipsa Ptolemæo, loc. cit. Πανόπολις. Antonino,

Saiten,[k] Ptenethu,[l] Phthemphu,[m] Naucratiten,[n] Meteliten,[11 o] Gynæcopoliten,[p] Menelaiten,[q] Alexandriæ regione. Item

edd. vett. et Gronov. *Prenethu, Phthemphu.*—11 Ita Pintian. Chiffl. Hardnin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Nitriten* edd. vett. et Gronov. Mox, *Gym-*

NOTÆ

Panu, a Thebis CXXXVIII. a Copto CXIV. in Thebaide, latere Nili orientali.—'Venerem coluisse Aphroditenses, de quibus Plinius inferius, cap. 11. nomen ipsum declarat: sed et Panopolitis eorum vicinis eandem fuisse superstitionem docet ex ære nummus inscriptus: ΘΕΟΥΠΑΝΟΣ: picta fœminei vultus effigie, pectore tenus, cum loto in vertice: in altera parte gammarus est tripodi impositus, et L. E. 'Annus quintus,' scilicet Hadriani Augusti: nam cujus alterius potest esse? Ergo cum vultus fœmineus sit, hic Sabina Hadriani pingitur, et appellatur: et sententia sub istis literis latet ista ΘΕὰ Οὐρανία ΠΑΝΟπολιτῶν Cαβεῖνα: *Dea cœlestis Panopolitarum Sabina.* Ea est quæ *Venus Cœlestis* apud Herodotum appellatur, Οὐρανίη Ἀφροδίτη. Cœleste sidus Veneris est, de quo Plinius multa dicit II. 6. Itaque Sabinam Hadriani Venerem cœlestem alteram beneficentia sua sibi esse Panopolitæ prædicant. Ante Sabinam Hadriani Juliam Augusti filiam in nummo Græco appellatam novimus ΙΟΥΛΙΑΝ ΑΦΡΟΔΙΤΗΝ, *Juliam Venerem;* sed eo nomine posito pro comitate et affabilitate.' *Ed. sec.*

[i] *Busiriten*] In medio Ægyptii Delta posita civitas, teste Herod. loc. cit. num. 29. pag. 100. Βούσειρις πόλις ἐν τῷ Βουσειρίτῃ νομῷ, Strab. lib. XVII. pag. 802. Hic aræ Busiridis poëtarum fabulis decantatæ. In nummo vetere apud Goltzium, ΒΟΥCΙΡΙΤΩΝ. In altero Hadriani, ΒΟΥCΙ. L. ΙΑ.

[j] *Onuphiten*] Ὄνουφις πόλις et Ὀνουφίτης νομὸς Ptolem. IV. 5. inter Phthemphuti, et Athribiten: Herodoto quoque, lib. II. num. 166. pag. 154.

[k] *Saiten*] Prope Sebennyticam præfecturam Σάϊς a Strabone, lib. XVII. pag. 802. inter Cabasiticam et Prosopiticam a Ptolemæo, loc. cit. collocatur in ipso Delta. Ibi Psammitichi regis tumulus fuit, Amasis cunæ. In vet. nummo, CAITΩN.

[l] *Ptenethu*] In Conc. Calched. *Heraclius Ptenethensis.* Is ipse nomus est, quem Ptolemæus Φθενότην vocat, cujus metropolis Βοῦτος, de qua cap. 11. dicetur: quanquam diversos Ortelius facit.

[m] *Phthemphu*] Φθεμβουθὶ, sive Φθεμφουθὶ νομὸς Ptolemæo loc. cit. intra ipsum Delta. Metropolis Ταυά. Stephano, Ταύα. Antonino *Tafa.*

[n] *Naucratiten*] Naucratis, Athenæi Dipnosophistæ patria intra Delta fuit. Naucratico Nili ostio inde nomen, uti dicemus cap. 11. Saiticæ præfecturæ quidam ascribunt.—'Apud D. Sherard, nuper Consulem Anglum Smyrnæ, nummus Trajani Imp. est, inscriptus ΝΑΥΚΡΑΤΙC.' *Ed. sec.*

[o] *Meteliten*] Μετηλίτης νομὸς, et Μέτηλις μητρόπολις Ptolemæo, loc. cit. in ipso Delta. Vide Notas et Emendat. num. 30.

[p] *Gynæcopoliten*] Γυναικόπολις, *urbs mulierum*, et Γυναικοπολίτης νομὸς, Straboni lib. XVII. p. 803. et Stephano. Latere Africæ extra Delta præfectura hæc fuit.

[q] *Menelaiten*] Eodem Africæ latere, in regione Alexandrinorum, prope

Libyæ[r] Mareotis: Heracleopolites[s] est in insula Nili, longa passuum quinquaginta M. in qua et oppidum Herculis appellatum. Arsinoitæ duo[t] sunt: hi et Memphites, usque ad summum Delta perveniunt. Cui sunt contermini ex Africa duo Oasitæ.[12 u] Quidam ex his aliqua nomina permutant, et substituunt alios nomos,[v] ut Heroopoliten,[w] Crocodilopoliten. Inter Arsinoiten autem ac Memphiten lacus fuit, circuitu CCL. M. passuum: aut, ut Mucianus tradit, CCCCL.[x] M. et altitudinis quinquaginta passuum,[y]

---

nopoliten margo edd. Dalec. et Gronov.—12 *Oacitæ* Vet. Dalec. *Oeasitæ* edd.

NOTÆ

Nitriam urbs est Μενέλαος, inquit Strabo, loc. cit. et post eum Stephanus. In nummo vet. ΜΕΝΕΛΑΩΝ.

[r] *Item Libyæ*] Libyæ, inquit, regioni præfectura adjacet Mareotis dicta. Μαρεώτης νομὸς Ptolem. IV. 5.

[s] *Heracleopolites*] Oppidi ac præfecturæ Strabo meminit, lib. XVII. p. 809. Hanc ille ceteris omnibus nomis anteponit. In insula est, quam Nilus ante efficit, quam ad Memphim et Delta perveniat. Oppidum Ptolemæo dicitur, Ἡρακλέους πόλις μεγάλη.

[t] *Arsinoitæ duo*] Major et minor, ut Oasitæ, de quibus mox dicetur. Arsinoën ab occasu insulæ Nili, de qua proxime dictum est, collocat Ptolemæus. Arsinoën hoc loco cave credas esse eam quæ Arabico sinu adjacet, de qua dicturi sumus, VI. 37. Hæc, qua de nunc agitur, Memphi multo propior fuit, et Africæ latere.

[u] *Duo Oasitæ*] Οἱ δύο Ὀασῖται, Ptolemæo, loco citat. Ὄασις μικρὰ, et Ὄασις μεγάλη. In Notitia Imperii, cap. 20. Oasis major et minor. Tres Oases distinguit Olympiodorus apud Phot. in Bibl. cod. 8. p. 192. Straboni, lib. II. p. 130. Αὐάσεις nominantur, quæ vox, inquit, Ægyptiis incultam, siticulosam, desertamque regionem sonat. Oasis major haud multum ab Alexandria dissita, Nestorii exilio nobilis. Minor, juxta Mœridis lacum. Utrique nunc nomen est *Agazar*.

[v] *Alios nomos*] In R. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. Chiffl. *alias nomos*. Sic muliebri genere Νιτριῶτιν νομὸν Strabo extulit, lib. XVII. p. 807.

[w] *Heroopoliten*] Heroopoliten quidem Arabiæ latere, ab Heroum urbe Ἡρώων πόλει, quæ nunc *Suez*, vel *Herou* potius esse existimatur: Crocodilopoliten, Africæ latere, in ipsa Mœride palude, Κροκοδείλων πόλις, inquit Stephanus, ἐν τῇ Μοίριδι τῇ λίμνῃ ἐν Αἰγύπτῳ.

[x] *CCCCL.*] Mela I. 9. 'quingenta ipsa millia.' Muciano tamen subscribit planissime Herod. lib. II. n. 149. p. 148. cum lacus ambitum ait esse stadiorum ter mille, et LX.

[y] *Quinquaginta passuum*] Sic Herodotus loc. cit. πεντηκοντόργυιον vocat. Orgyam pro passu accipi oportere, ex sequentibus Herodoti verbis liquet. Vide quæ dicturi sumus in Notis et Emend. ad librum VIII. num. 37. Diodorus item Bibl. lib. I. p. 48. τὸ δὲ βάθος .... ὀργυιῶν πεντήκοντα.

manu factus: a rege, qui fecerat, Mœridis[13 z] appellatus. Inde LXII. M.[14] passuum abest Memphis,[a] quondam arx[b] Ægypti regum: unde ad Hammonis oraculum XII. dierum iter est. Ad scissuram autem Nili, quod appellavimus Delta, XV. M. passuum.[c]

X. Nilus, incertis[d] ortus fontibus, it per deserta et ardentia: et immenso longitudinis spatio ambulans, famaque tantum inermi quæsitu cognitus, sine bellis,[f] quæ ceteras omnes terras invenere. Originem (ut Juba rex potuit exquirere) in monte[z e] inferioris Mauritaniæ, non procul oceano, habet, lacu protinus stagnante, quem vocant Nili-

vett. et Gronov. Mox, *alias nomos* Chiffl.—13 *Myridis* Vet. Dalec.—14 'Ita Mss. Reg. 1. et 2. In Ms. Reg. 5. et editione principe aliisque, *LXXII. M.* At ipse locorum situs postulat minui potius, quam augeri numeros.' *Brotier.*

CAP. X. 1 Vet. Dalec. *famaque tantum quæsitus sine bellis;* codex alter ejusdem: *famaque tantum inermi quæsitus sine armis.*—2 Chiffl. *in fonte.*—3 Dalec.

NOTÆ

[z] *Mœridis*] Μοίριδος, sive Μύριδος: utroque enim modo id nomen apud Herod. scribitur, lib. II. n. 13. et 68. Sic Mysiam et Mœsiam dicimus. Vide quæ dicturi sumus, XXXVI. 16.

[a] *Memphis*] Cujus nunc ipsæ periere ruinæ: loco tamen superesse nomen *Menchis* Postellus ait. Nunc ex adverso, in altera Nili ripa, hoc est, orientali, excitata Cairus est, vulgo *Alcairo, le Caire*, ex Mempheos, seu Babylonis Ægyptiacæ ruinis:— 'quam falso Babylonem, Βαβυλῶνα, quidam vocarunt. *Bablion*, hoc est, parva Babel, vocabulo diminuentis formæ, verum ei priscum nomen fuit. Hanc designabat Ludovicus XII. Francorum Neapoleosque Rex, in nummo alias a nobis explanato, inscripto scilicet, PERDAM BABILLONIS NOMEN.' *Ed. sec.*

[b] *Quondam arx*] Usque ad conditam Alexandriam. Diodorus Bibl. lib. I. p. 47.

[c] *XV. M. pass.*] Strabo l. XVII. p. 807. distare Memphim a Delta scribit, tribus schœnis. Schœnus porro Eratosthenis ratione, ut Plinius ait XII. 31. patet stadia XL. hoc est, passuum quinque millia. Strabonis igitur mensura omnino cum Pliniana congruit.

[d] *Nilus incertis*] At ii fontes nostra demum ætate feliciter deprehensi sunt. Nam testis αὐτόπτης P. Hieronym. Lobo, e Societ. nostra, referente P. Balthas. Tellez, in Hist. Æthiop. ait oriri in regno Goyam, Æthiopicæ sive Abyssinorum ditionis, mundi parte, seu latitudinis, ut vocant, gradu duodecimo cis Æquatorem: quod Geographicarum Tabularum concinnatores hactenus latuit, qui Nili fontes tantum ultra Æquatorem promovent, quantum hi citra revocant.

[e] *In monte*] Vide Notas et Emend. num. 31.

dem. Ibi pisces [f] reperiuntur alabetæ,[3] coracini, siluri. Crocodilus quoque inde [g] ob argumentum hoc Cæsareæ [h] in Iseo [i] dicatus ab eo spectatur hodie. Præterea observatum est, prout in Mauritania nives imbresve satiaverint,[4] [j] ita Nilum increscere. Ex hoc lacu profusus indignatur fluere per arenosa et squalentia, conditque se aliquot dierum itinere. Mox alio lacu majore, in Cæsariensis Mauritaniæ[5] gente Massæsylum erumpit, et hominum cœtus veluti circumspicit, iisdem animalium [k] argumentis: iterum arenis receptus conditur rursus XX. dierum desertis ad proximos Æthiopas: atque ubi iterum senserit hominem,[6] prosilit, fonte (ut verisimile est) illo, quem Nigrin vocavere. Inde Africam ab Æthiopia dispescens, etiamsi non protinus populis, feris tamen et belluis frequens, sylvarumque opifex, medios Æthiopas secat, cognominatus Astapus,[l] quod

alabetes ex Athenæo et Strabone. Mox Gronov. et al. ante Harduin. *coracini, siluri, crocodilus quoque. Inde ob argumentum hoc Nili ortus creditus; Cæsareæ in Iseo dicotus ab eo spectatur hodie.* Hæc, *Nili ortus creditur*, sive *creditus*, non leguntur in Cod. Dalec. Vet. ejusdem, Tolet. neque in Salmant. nec Harduini codd. Pro *Cæsareæ in Iseo* Vet. Dalec. habet *Mauritaniæ Theseo.*—4 Margo edd. Dalec. et Gronov. *sauciaverit.*—5 *Mauretaniæ* per *e*, ut semper, Chiffl. Mox cod. Dalec. *veluti circuit.*—6 Margo edd. Dalec. et Gronov. *ho-*

NOTÆ

[f] *Ibi pisces*] De quibus suis locis dicturi sumus, IX. 32. De alabete privatim, et coracino, Nili piscibus, Strabo, lib. XVII. p. 823.

[g] *Crocodilus quoque inde*] Crocodilus quoque idcirco, inquit, ad indicium hujus rei præbendum, repertus in eo lacu, a Juba rege dicatus est in Isidis templo, et consecratus, Cæsareæ. Vide Notas et Emend. num. 32.

[h] *Cæsareæ*] Quæ nunc *Tenez*, ut diximus.

[i] *In Iseo*] Ἴσειον Isidis fanum vocari ait Plutarch. de Iside, pag. 352. Fuit et Iseum Romæ, et Serapeum, Urbis regione nona, apud P. Victorem, in descriptione Romæ.

[j] *Satiaverint*] Hoc est, abundaverint. Ita libri omnes. Refert hæc quoque Solinus, cap. 32. p. 59.

[k] *Iisdem animalium*] Eodem, inquit, argumento indicioque intelligimus, ipsum esse Nilum, qui has terras alluat, qui subinde se condat, emergatque, quod eadem animalia, quæ superius censuimus, hic quoque reperiantur. Solinus, loc. cit.

[l] *Astapus*] Transcribit hæc quoque Solinus, loc. cit. Eandem ob causam huic amni, ex Atlante monte prorumpenti, nomen primum fuisse Dyrin, mox Melan, hoc est, Nigrum, Vitruvius scripsit: ratus nimirum Nigrin amnem, a quo Nigritæ, Nilum ipsum esse.

illarum gentium lingua significat aquam e tenebris profluentem. Insulas ita innumeras spargit, quasdamque tam vastæ magnitudinis, ut quanquam rapida celeritate, tamen dierum quinque cursu non breviore transvolet: circa clarissimam earum, Meroën,[m] Astabores[n] lævo alveo dictus, hoc est, ramus aquæ venientis e tenebris: dextro vero Astusapes,[7] quod latentis[o] significationem adjicit: nec ante Nilus, quam se totum aquis concordibus rursus junxit: sic quoque etiamnum Siris,[p] ut ante, nominatus[8] per aliquot millia, et in totum Homero Ægyptus,[q] aliisque Triton:[r]

mines. Paulo post, *quem Nigrum* cod. Dalec.—7 *Astosabas* Straboni.—8 *Giris*

NOTÆ

[m] *Meroën*] Quam insulam esse veteres credidere, peninsulam esse evincunt accuratissimæ recentiorum Tabulæ Geographicæ, quarum exemplar excudi diligenter in Itinerario suo, V. Cl. Thevenotus curavit. Hujus peninsulæ latus orientale alluit Nilus amnis ipse, quem Astusapem, seu Nili ramum dexterum veteres appellarunt: occidentale alter amnis, *Rio Malcg*, qui circa mundi partem, seu latitudinis gradum xv. cis Æquatorem, Nilo committitur, et cum eo peninsulam facit longissimam a gradu fere decimo. Hunc Astaboren esse, seu lævum Nili alveum, Plinius credidit, Melam secutus, I. 9.

[n] *Astabores*] Permutat hæc Nili ramorum nomina Eratosthenes apud Enstath. in Dionys. pag. 43. Ptolemæo vero, IV. 8. Astabores est, quem Nilum esse diximus, Plinii Astusapes: Astapus a Nilo et Astabore diversus, et ipse in Nilum influens, circa orbis seu latitudinis gradum 20. quem *Rio Tacaze* appellant recentiores Tabulæ.—'Vide præterea Dissertationem D. Delisle in Historia Academiæ Regiæ Scientiarum, anni 1708. p. 365. de situ insulæ Meroës.' *Ed. sec.*—Ceterum pro *Astusapes*, libentius *Astasupes*, literis permutatis agnoverim: quoniam in similibus vocibus, *Astabores* et *Astapus*, vox *Asta* iis gentibus aquam sonare videatur.

[o] *Quod latentis*] In Reg. 1. 2. &c. *lateris:* quasi vox ea significet latus aquæ venientis e tenebris. Id vero vix placet.

[p] *Siris*] Festus Avienus, in Descript. orbis, vs. 336. 'Hic qua secretis incidit flexibus agros Æthiopum in lingua Siris ruit: utque Syene Cœrulus accedens diti loca flumine adulat, Nomine se claro Nilum trahit,' &c. Dionysii Periegetæ carmen illud expressit vs. 223. Σῖρις ὑπ' Αἰθιόπων κικλήσκεται· οἱ δὲ Συήνης Ἐννάεται στρεφθέντι μετ' οὔνομα Νεῖλον ἔθεντο. Ubi Enstathius ait esse barbaram vocem Sirin, cujus proinde οὐ χρὴ ζητεῖν Ἑλληνικὴν ἐτυμολογίαν. Vide etiam Stephanum, verbo Συήνη.

[q] *Homero Ægyptus*] Odyss. Δ. vs. 477. Hesychio pariter: Αἴγυπτος, ὁ Νεῖλος ὁ ποταμὸς, ἀφ' οὗ καὶ ἡ χώρα ὑπὸ τῶν νεωτέρων Αἴγυπτος ἐκλήθη. *Ægyptus, Nilus fluvius, a quo regio a recentioribus Ægyptus est appellata.*

[r] *Aliisque Triton*] Lycophroni in

subinde insulis impactus, totidem incitatus irritamentis: postremo inclusus montibus, nec aliunde [9] torrentior, vectus aquis properantibus ad locum Æthiopum, qui Catadupi [s] vocantur, novissimo catarracte inter occursantes scopulos non fluere immenso fragore creditur, sed ruere. Postea lenis et confractis aquis, domitaque violentia, aliquid et spatio fessus, multis quamvis [t] faucibus [10] in Ægyptium mare se evomit. Certis tamen diebus auctu magno per totam spatiatus Ægyptum, fœcundus [11 u] innatat terræ.

Causas [v] hujus incrementi varias prodidere: sed maxime probabiles, Etesiarum [w] eo tempore ex adverso flantium repercussum, ultra [12] in ora [x] acto mari: aut imbres Æthio-

ante nominatus cod. Dalec. *Nigris ut ante, &c.* Salmasius.—9 Ita ex codd. emend. Harduin. eumque secuti recentt. consentiunt etiam codd. Dalec. et Tolet. *nec alibi* edd. vett. et Gronov. Paulo post, *qui C. vocatur* Chiffl.—10 Pintian. *domitaque alioqui violentia. Et quamvis spatio fessus, multis faucibus.*— 11 Cod. Dalec. *secundus.*—12 Ita codd. omnes Harduini, Dalec. et Chiffl.

NOTÆ

Cassandra, pag. 25. Τρίτωνος ἐκβολαῖσιν. Ubi Tzetzes: Τρίτων ὁ Νεῖλος, ὅτι τρὶς μετωνομάσθη, κ. τ. λ. *propterea quia ter nomen mutaverit:* primum enim Oceanus, deinde Aëtus, sive Aquila, mox Ægyptus appellatus est. Nili nomenclationem recentissimam putat.

[s] *Qui Catadupi*] Sic populi catarractarum accolæ vocitantur. Ammianus, lib. XXII. pag. 228. 'Ægyptia gens,' inquit, 'qua orientem prospicit, Elephantinen, et Meroën urbes Æthiopum, et Catadupos, rubrumque pelagus,' &c. Ipsi etiam Nili catarractæ Κατάδουπα vocantur, quod ibi aqua cum sonitu cadat; a δουπέω, *cado.*

[t] *Multis quamvis*] Ita libri omnes. Sensus est: Quamvis, ut ait Mela I. 9. 'septem in ora se scindat, singulis tamen grandis evolvitur.' Et, ut Seneca Natur. Quæst. IV. 2. 'quodcumque elegeris ex his, mare est.'

[u] *Fœcundus*] Atque idcirco Χρυσορρόας ab Epiphanio Cedrenoque vocatur, ob divitias quas importat agris.

[v] *Causas*] Quas Plinius nunc causas affert, has a Mela hausit, qui eleganter admodum breviterque complexus, I. 9. 'Sive quod per ea tempora,' inquit, 'flantes Etesiæ, aut actas a septemtrione in meridiem nubes super principia ejus imbre præcipitant: aut venienti obvii adverso spiritu cursum descendentis impediunt: aut arenis, quas cum fluctibus littori applicant, ostia obducunt: fitque major, vel quod nihil ex semet amittit, vel quod plus quam solet accipit, vel quod minus quam debet emittit.'

[w] *Etesiarum*] Thaletis hæc sententia fuit, Laërtio teste in ejus vita, pag. 9. quam refellit Seneca, Quæst. Natur. II. 2. pag. 886. et Herod. lib. II. n. 19. pag. 97.

[x] *Ultra in ora*] Ita libri omnes Mss.

piæ[y] æstivos, iisdem Etesiis nubila illo ferentibus e reliquo orbe. Timæus mathematicus occultam protulit rationem: Phialam[z] appellari fontem ejus, mergique in cuniculos ipsum amnem, vapore[a] anhelantem fumidis cautibus ubi conditur. Verum Sole per eos dies cominus facto, extrahi ardoris vi, et suspensum abundare,[b] ac ne[13] devoretur,[c] abscondi. Id evenire a Canis ortu, per introitum Solis in Leonem, contra perpendiculum fontis sidere stante, cum in eo tractu[d] absumantur umbræ. Plerisque e diverso[14] e

flantium repercussu ultro alii ap. Dalec. *flantium repercussum, ultro* Gronov. et edd. vett.—13 Margo edd. Dalec. et Gronov. *ac rursum ne.*—14 *Plerisque*

NOTÆ

Hoc est, ulterius in ipsa Nili ostia rejecto mari, Etesiarum ventorum impellentium vi. Seneca, loc. cit. 'acto contra ostia mari.' Legi tamen et *ultro* potest: quod et 'procul' sonat. Plautus in Casin. 'Ultro te amator: apage te a me.' In Capt. 'Ultro istum a me.'

[y] *Aut imbres Æthiopiæ*] Hæc Democriti Abderitæ opinio, et Agatharchidæ Cnidii, quam pluribus coarguit Diodorus Sic. Bibl. lib. I. pag. 36.

[z] *Phialam*] Sic et fontem Jordanis Φιάλην appellari Josephus est auctor, Bell. Jud. III. 18. pag. 860. idque ei nomen esse ex rotunditate, quod sinuatus in orbem ambitus ejus visatur.

[a] *Vapore*] Calore Solis, ut monuimus II. 40. Refert hæc quoque Solinus, cap. 32. pag. 59.

[b] *Et suspensum abundare*] Exundare. Hanc eandem ob causam oceanum intumescere veterum nonnulli credidere: extractum nempe solaribus radiis, et erectum suspensumque vi cœlestis ardoris terras inundare. Sic Lucanus cecinit, causas vestigans marini æstus, I. 415. 'Flammiger an Titan, ut alentes hauriat undas, Erigat oceanum, fluctusque ad sidera tollat.'

[c] *Ac ne devoretur*] Ne Solis ardore absumatur, iterum terris se condere.

[d] *Cum in eo tractu*] Cum in eo tractu terrarum, Sole fonti ad perpendiculum, εἰς κάθετον, imminente, hora diei sexta, sive meridiana, umbræ ibi nullæ sint. Nili fontem igitur Timæus citra Æquatorem quindecima fere mundi parte, sive gradu latitudinis collocavit.

[e] *Plerisque e diverso*] Quibus astipulatur Herod. lib. II. n. 24. p. 98. Id vero quomodo accipiendum sit, planissime Pomponius aperit, I. 9. collatamque simul a Salmasio in Solin. Exercit. p. 426. criminationem omnem in Plinium eluit: 'Sive quod Sol hyeme,' inquit, in Capricornum scilicet australemque polum regressus, 'terris propior, et ob id fontem ejus (Nili) minuens, in æstate tunc altius abit,' discedens a fonte longissime, quod fit in Cancro et Leone, 'sinitque integrum fontem, et ut plenissimus est, surgere,' quem illi fontem Capricorni Tropico subjectum esse suspicabantur.

opinatis largiorem fluere, ad septemtrionem Sole discedente, quod in Cancro et Leone evenit, ideoque tunc minus siccari. Rursus in Capricornum et austrinum polum reverso sorberi: et ob id parcius fluere. Sed Timæo[f] si quis extrahi posse credat, umbrarum defectus iis diebus et locis sine fine adest.

Incipit crescere[g] Luna nova, quæcumque post solstitium est, sensim modiceque Cancrum Sole transeunte, abundantissime autem Leonem. Et residit in Virgine,[h] iisdem, quibus accrevit, modis. In totum autem revocatur intra ripas in Libra, ut tradit Herodotus,[i] centesimo die. Cum crescit, reges aut præfectos navigare eo, nefas judicatum est. Auctus[j] per puteos[15] mensuræ notis deprehenduntur. Justum incrementum est cubitorum XVI.[k] Minores aquæ

diverso codd. Dalec. et Chiffl.—15 Ita codd. Harduini, Dalec. et Tolet. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Auctus ejus per puteos* edd.

NOTÆ

[f] *Sed Timæo*] Si quis Timæo credat aienti extrahi sublimem suspensumque amnem ardoris vi, adversatur ei defectus umbrarum assiduus in eo tractu terrarum, iis diebus, quibus austrinum etiam polum lustrat: intumescere enim anno toto Nilum oporteret.

[g] *Incipit crescere*] Ab incrementi causa, quam assequi posse desperat, ad tempus modumque transfert orationem. Hanc Solinus quoque exscripsit, cap. 32. pag. 59. et Missi Theodosii totidem verbis. Excogitavit V. Cl. De la Chambre, Med. Gallus, novam Niliaci incrementi causam, quam in lutum ejus amnis nitrosum conjicit, opere singulari et erudito.

[h] *Et residit in Virgine*] Non hoc ex Herodoto Plinius refert, ut putat Salmasius in Solin. p. 436. Nam is, etiam cum est in Virgine Sol, crescere Nilum ad æquinoctium usque autumni censet.

[i] *Herodotus*] Lib. II. cap. 19. pag. 97. et cap. 27. p. 99. Plinio de incrementi initio, de fine Herodoto, Lucanus subscribit, X. 225. 'Nilus neque suscitat undas Ante Canis radios, nec ripis alligat amnem Ante parem nocti Libra sub judice Phœbum.'

[j] *Auctus*] Incrementi. Puteus est, inquit Strab. lib. XVII. p. 817. in ripa Nili ex integro lapide structus: in quo et maxima, et minima, et mediocria Nili incrementa notantur: nam putei aqua cum Nilo pariter crescit ac decrescit. Suntque in putei pariete notæ quædam insculptæ incrementorum, &c. Νειλομέτριον e re ipsa hujusmodi puteis factum nomen est.

[k] *Cubitorum XVI.*] Id quoque Solinus, loc. cit. Idcirco nimirum a Vespasiano Augusto in Templo Pacis dicata Nili imago est, cum sedecim

non omnia rigant: ampliores detinent, tardius recedendo. Hæ serendi tempora absumunt solo madente: illæ non dant sitiente. Utrumque reputat provincia. In duodecim[l] cubitis famem sentit, in tredecim etiamnum esurit: quatuordecim cubita hilaritatem afferunt: quindecim securitatem: sedecim delicias. Maximum incrementum ad hoc ævi fuit cubitorum decem et octo, Claudio[m] principe: minimum quinque,[16] [n] Pharsalico bello, veluti necem Magni prodigio quodam flumine aversante. Cum stetere aquæ, apertis molibus [o] admittuntur.[17] Ut quæque liberata est terra, seritur. Idem amnis unus omnium nullas expirat[p] auras.

Ditionis[q] Ægypti[18] esse incipit a fine Æthiopiæ Syene:[r] ita vocatur peninsula mille passuum ambitu, in qua Cas-

vett. et Gronov.—16 Ita codd. omnes Harduini, Dalec. Vet. ejusdem, et Cliffl. cum edd. Elz. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Franz. et Dalec. *minimumque* cdd. vett. et Gronov.—17 Chiffl. *emittuntur*.—18 *Ditionis Ægyptiæ* margo

NOTÆ

liberis, quibus incrementi Niliaci cubita sedecim significarentur, ut auctor est Plinius XXXVI. 11. His adde ea quæ dicenda sunt XVIII. 47.

[l] *In duodecim*] Solinus, loc. citat. Dissentit Strab. lib. XVII. p. 788.

[m] *Claudio*] Solinus, loc. cit.

[n] *Minimum quinque*] Ita Solinus, et Mss. omnes, non Plinii modo, sed et Missorum Theodosii: 'In duodecim cubitis famem sentit: in XIII. esurit: XIV. cubiti hilaritatem afferunt: XV. securitatem: XVI. delicias. Maximum incrementum ab hoc ævo fuit cubitorum XVII. Claudio principe: minimum, v. Pharsalico bello,' &c. Perperam in editis hactenus, *minimumque*. His adde et quæ Seneca refert, Natur. Quæst. IV. 2. p. 886. 'Biennio continuo, regnante Cleopatra, non ascendisse Nilum, decimo regni anno et undecimo constat. Significatum aiunt duobus rerum potientibus defectionem. Antonii enim Cleopatræque defecit imperium.'

[o] *Molibus*] Perfossis aggeribus, quibus inhibentur aquæ, admittuntur eæ in agros arte et industria, cum ultro ac sponte non increscit Nilus.

[p] *Nullas expirat*] Id quoque Solinus a Plinio, loc. cit. Plinius ab Herod. lib. II. n. 19. p. 97. Ab utroque Ammianus, lib. XXII. p. 228. et alii. Auras autem crassiores intellige nebulas, nec tenues exclude halitus: qua laude Borystbenes Nilo antecellit, ut dicemus XXXI. 30.

[q] *Ditionis*] Solinus, cap. 32. p. 60.

[r] *Syene*] Hodie *Asna*, ad Nilum, sub Cancri Tropico, sub mundi parte, seu latitudinis gradu 23. 50. min. ut Ptolemæus habet, IV. 5. Hnc Juvenalis ablegatus specie honorificæ militiæ: nam tres cohortes Romanæ ibi præsidii causa excubabant, teste Strabone lib. XVII. p. 797. quæ mox Castra Plinius appellat. Ibi et obiit: hoc ei Satiræ profuerunt. De Syene diximus jam II. 75.

tra [19] [s] sunt, latere Arabiæ: et ex adverso [t] insula IV.[u] Philæ,[v] DC. M. passuum a Nili fissura, unde appellari diximus Delta. Hoc spatium edidit Artemidorus, et in eo CCL. oppida fuisse. Juba CCCC. M. passuum. Aristocreon ab Elephantide ad mare [w] DCCL. M. pass. Elephantis [20] [x] insula intra novissimum [y] catarracten IV. M. passuum, et supra Syenen [z] XVI. M.[21] habitatur, navigationis Ægyptiæ

edd. Dalec. et Gronov.—19 Ita codd. Harduini et Dalec. item edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *peninsula centum mille passuum ambitu, in qua Cerastæ* edd. vett. et Gronov. Mox in iisdem *et in adverso insulæ IV. Philæ;* cod. Dalec. *et ex adverso insulæ IV. Pilæ.*—20 *Elephantine* margo edd. Dalec. et Gronov. et sic etiam conj. Pintian. Mox, pro *intra*, quod servant Chiffl. aliique codd. item edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *infra* Gronov. et edd. vett. et in iisdem: *tria M. pass.* Tolet. *quatuor M. pass.*—21 'Errat hic Plinius. Elephantis insula non distat a *Syene XVI. M. pass.* immo proxima est, et ex adverso. Crediderim Plinium perperam scripsisse *Syenen*, cum scribendum esset *Philas;* et adhuc longior, quam par est, videbitur mensura.' *Brotier. Syenen XII. M.* margo edd. Dalec. et Gronov. ex Strabone.

NOTÆ

[s] *In qua Castra*] Vide Notas et Emend. num. 33.

[t] *Et ex adverso*] Hoc est, ex adverso Africæ latere. Sententia enim hujus loci est, Nilum ditionis Ægyptiæ censeri, latere quidem Arabiæ, a Syene: adverso Africæ latere, a Philis insula, Africæ contributa: Nili alveo, qui Philas circumit, eas ex adverso continentis, in qua Syene est, collocante. Quamobrem eo latere 'Regni claustra Philas' Lucanus appellat, X. 313. 'Quæ dirimunt Arabum populis Ægyptia rura.'

[u] *Insula IV.*] Hoc est, insula quatuor millium passuum ambitu, uti Syene peninsula mille tantum.

[v] *Philæ*] In Notitia Imperii, cap. 20. *Filæ.* Τὰς Φιλὰς appellat Strab. lib. XVII. p. 818. Parvam eam insulam fuisse testis est αὐτόπτης Aristides, qui fere totam urbe ipsa ait occupari: quod et Seneca asseverat, Natur. Quæst. IV. 2. p. 885.

[w] *Ad mare*] Mediterraneum.

[x] *Elephantis*] Quæ ceteris Ἐλεφαντίνη, ea Melæ I. 9. et Parthenio apud Stephanum, p. 258. Ἐλεφαντίς. Posterioribus temporibus Tabenna vocitata, unde Tabennesiotæ Monachi, celebratæ sanctitatis.

[y] *Intra novissimum*] Hoc est, infra, citra. Nam supra Elephantinam insulam, sive ulterius versus austrum, est catarractes. Strab. lib. XVII. p. 817. Μικρὸν δ' ὑπὲρ τῆς Ἐλεφαντίνης ἐστὶν ὁ μικρὸς καταῤῥάκτης, κ. τ. λ.

[z] *Et supra Syenen*] Hoc est, etiam supra Syenen habitatur. Nam cum Syene sit sub parte mundi, seu gradu 23. 50. min. Elephantines autem insulæ oppidum, sub 23. 56. min. teste Ptolem. IV. 5. reliqua insulæ pars ultra Syenen versus austrum protenditur, ad 23. 30. min. Inde iter est per catarracten ad insulam Philas, quæ est sub gradu 23. 6. eodem Ptolemæo annotante. Strabonis locum, lib. XVII. p. 817. de Elephantines situ, constat esse vitiatum. Cave autem Salmasio credas aienti, p. 437. in Solin. Elephantinen pro Philis a

finis,[a] ab Alexandria DLXXX.[22][b] M. pass. In tantum erravere suprascripti.[c] Ibi Æthiopicæ conveniunt naves. Namque eas plicatiles[d] humeris transferunt, quoties ad catarractas ventum est.

XI. Ægyptus[e] super ceteram antiquitatis gloriam XX. M. urbium[f] sibi Amase regnante[g] habitata præfert: nunc quoque multis, etiamsi ignobilibus,[1] frequens. Celebratur[2] tamen Apollinis:[h] mox Leucothcæ:[i] Diospolis[j] magna, eadem Thebe portarum centum[k] nobilis fama: Coptos[l]

—22 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *DLXXXV.* Chiffl. *DCXXXVI.* Gronov. et edd. vett.

CAP. XI. 1 Vet. Dalec. *ibi* pro *sibi*. Mox, Tolet. *etiam non ignobilibus.*— 2 *Celebrantur* codd. Dalec. Mox, *Leucotheæ, et Diospolis* Gronov. et edd. vett.

NOTÆ

Plinio acceptam esse, topographiamque ab eo inversam.

[a] *Navigationis Ægyptiæ finis*] Philas enim, quæ a Syene centum stadiorum itinere disjunctæ, supra cataracten sitæ sunt, plaustro iter est, non amne, ut docet Strab. lib. XVII. p. 818.

[b] *DLXXX.*] Ita R. 1. 2. Colb. 1. 2. At Chiffl. DLXXXV.

[c] *Suprascripti*] Artemidorus, Juba, et Aristocreon.

[d] *Plicatiles*] Quoniam fiebant fortassis ex pellibus. Ejusmodi erant navigia Babyloniorum coriacea, πλοῖα πάντα σκύτινα, quæ Herodotus describit, lib. I. n. 194. pag. 81. *neque enim ex lignis fiebant, sed ex pellibus:* οὐκ ἐκ ξύλων ποιεῦνται τὰ πλοῖα, ἀλλ' ἐκ διφθερέων. Forte etiam et ex papyro plicabilia fieri potuerunt.

[e] *Ægyptus*] Accepta hæc a Mela, I. 9. p. 13.

[f] *XX. M. urbium*] Amplius XXXIII. urbium millibus habitatam fuisse Ptolemæo Lagida regnante, scribit Tzetzes, Chiliad. III. Hist. 67. vs. 72. Amplius XVIII. millibus, Diodorus Bibl. lib. I. p. 27.

[g] *Amase regnante*] Olympiade circiter XLV. paulo ante Cambysæ Persarum regis tempora.

[h] *Apollinis*] Ἀπόλλωνος πόλις μεγάλη, quam Antoninus in Itiner. Thebaidis, 'Apollonos superioris' vocat, citra Syenen passuum millibus LXXII. Africæ latere. Ab ea nomon Apollopoliten nomen esse sortitum diximus cap. 9.

[i] *Leucotheæ*] Hoc credo Lucinæ fuisse nomen inditum a candore, qualis in luce cernitur. Sane Ovid. Fast. II. a luce nomen Lucinæ derivat: 'Gratia Lucinæ: dedit hæc tibi nomina lucus; Aut quia principium tu, Dea, lucis habes.' Lucinæ porro oppidum, Εἰλειθυίας πόλιν inter Thebas et Syenen Ptolemæus agnoscit, IV. 5.

[j] *Diospolis*] Διὸς πόλις μεγάλη, αἱ Θῆβαι, Ptolemæo loc. cit. unde regioni Thebaidis nomen. Arabiæ latere posita civitas fuit, a Copto M. P. XLIV. apud Antonin. Nunc *Minio* vocari aiunt.

[k] *Portarum centum*] Unde Ἑκατόμπυλος ab Homero primum, Iliad. A. et a Stephano cognominata, verbo Διὸς πόλις. Mela I. 9. p. 13. 'Thebæ,

Indicarum Arabicarumque mercium Nilo proximum emporium. Mox Veneris [m] oppidum, et iterum Jovis,[n] ac Tentyris: infra quod [o] Abydus, Memnonis regia, et Osiris [p] templo inclytum, VII. M. D. passuum in Libyam [q] remotum a flumine. Dein Ptolemais,[r] et Panopolis,[s] ac Veneris iterum. Et in Libyco [t] Lycon, ubi montes finiunt Thebaidem. Ab iis [u] oppida Mercurii,[v] Alabastron,[3] [w] Canum,

—3 *Alabastrῶν* gen. pl. Græca forma in quibusdam vett.—4 Pintian. ex He-

NOTÆ

quæ ut Homero dictum est, centum portas, sive, ut alii aiunt, centum aulas habent, totidem olim principum domos, solitasque singulas, ubi negotium exigeret, dena armatorum millia effundere.' Sic ex una civitate exibant armatorum militum centum myriades: Galli dicunt, *un million*.

[l] *Coptos*] A quo Coptiticæ præfecturæ nomen, de qua cap. 9. Hodie *Cana*, teste Rhamnusio.

[m] *Mox Veneris*] Illud ipsum, a quo Aphroditopolites nomos nomen habet, de quo cap. 9.

[n] *Et iterum Jovis*] Hoc est, alia Diospolis: *Διὸς πόλις μικρὰ*, Ptolem. IV. 5. Diospolis parva, a qua Diospoliticæ præfecturæ nomen, de qua cap. 9. Proxima ei est *Τέντυρα*, unde Tentyrites nomos dictus: utraque Africæ latere, sive ad Nili ripam occidentalem posita, in Thebaide. Tentyra versus austrum recedit a Diospoli, M. P. XXVII. ex Antonino. Diospolis rursum ab Abydo, de qua mox, M. P. XXVIII.

[o] *Infra quod*] Infra Diospolim et Tentyram, secundo Nili flumine, Ægypto, quod Delta vocant, propius. Abydon porro, *Ἄβυδον*, Memnonis regia et Osiridis fano inclytum fuisse, tradit quoque Strab. lib. XVII. pag. 813. et Solinus, cap. 32. p. 61. Hodie *Abutich*.—'Sed *Memnonis* legi hic oportere, non *Memnonis*, quanquam sic habent editiones vetustæ, dicemus ad VI. 35.' *Ed. sec.*

[p] *Et Osiris*] Osiris quem Ægyptii colunt. Bacchum esse aiunt, inquit Herod. lib. II. n. 42. pag. 106.

[q] *In Libyam*] In eam Africæ partem, quam Libyes Ægyptii obtinent.

[r] *Dein Ptolemais*] Ab Abydo versus septemtrionem et Delta Ægyptiacum refugiens, M. P. XXII. eodem Africæ latere, in Thebaide, apud Anton. Urbs haud Memphi minor, teste Strabone, loc. cit.

[s] *Et Panopolis*] Hæc eodem ordine Strabo, loc. cit. *Πανῶν πόλις, καὶ Ἀφροδίτης, καὶ Λύκων πόλις*. Hoc Veneris oppidum multo magis ad Boream et Delta Ægyptiacum accedit, quam supradictum. De Panopoli diximus cap. 9. Lyporum urbem in Thebaide Africæ latere collocat Antoninus, a Ptolemaide LXIII. M. P. Ab his oppidis nomi Lycopolites, Panopolites, et Aphroditopolites, nomen accepere.

[t] *In Libyco*] A Nili fissura, quæ Delta efficit, usque ad fines Thebaidis, quicquid terrarum interjacet, comprehensa etiam regione Alexandriæ et Mareotidi proxima, Libyam appellabant: quod adverso Nili latere, Arabiam. Strabo, lib. XVII. p. 806.

[u] *Ab iis*] Ab iis montibus.

et supra dictum[x] Herculis. Deinde Arsinoë,[y] et jam dicta Memphis: inter quam et Arsinoiten nomon, in Libyco,[z] turres, quæ pyramides[a] vocantur: Labyrinthus in Mœridis lacu[4 b] nullo addito ligno exædificatus: et oppidum Crialon.[c] Unum præterea intus et Arabiæ conterminum claritatis magnæ, Solis oppidum.[d]

(x.) Sed jure[e] laudetur in littore Ægyptii maris Alexandria, a Magno Alexandro condita, in Africæ parte, ab ostio Canopico XII. mill. passuum juxta Mareotim lacum, qui locus[f] antea Rhacotes[5] nominabatur. Metatus est eam Dinochares[g] architectus pluribus modis memorabili inge-

---

red. *ad Mœridis lacum.*—5 Gronov. et edd. vett. ante Harduin. *qui lacus antea*

NOTÆ

[v] *Mercurii*] Hermupolim intelligit, Ἑρμοῦ πόλιν, jam extra Thebaidem in Ægypto positam, a Lycon oppido Thebaidis, M. P. LIX. dissitam, versus septemtrionem, Africæ latere, teste Anton. in Itiner. Ab hac Hermopolitæ nomo facta appellatio est, quo de nomo, cap. 9.

[w] *Alabastron*] Græce dixeris, Ἀλαβαστρῶν, Κυνῶν, Ἡρακλέους. In his enim vox *oppida* subintelligi debet. Ptolem. IV. 5. Ἀλαβαστρῶν πόλις, in Cynopolite nomo: cui ad septemtrionem Κυνῶν πόλις imponitur, quo situ et a Plinio collocatur, Africæ latere.

[x] *Et supra dictum*] Cap. 9. in Heracleopolite nomo.

[y] *Arsinoë*] Eodem Africæ latere, haud procul Memphi. Ab ea nomos Arsinoites, de quo cap. 9.

[z] *In Libyco*] Africæ latere.

[a] *Pyramides*] De his dicemus, XXXVI. 16. De Labyrintho, eodem libro, cap. 19.

[b] *In Mœridis lacu*] In Reg. 1. et 2. *et Mœridis lacu.* Forte pro *ad Mœridis lacum.* Nam Herod. lib. II. n. 149. p. 147. παρὰ Μοίριος λίμνην, et n. 148. ὀλίγον ὑπὲρ τῆς λίμνης τῆς Μοίριος.

[c] *Crialon*] Ita libri omnes, R. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. Chiffl. An pro *Crocodilon*, Κροκοδείλων πόλις, quam in Mœride palude sitam esse ex Stephano superius diximus, cap. 9. confirmatque Herod. lib. II. n. 147. ubi Labyrinthum ait exstructum esse supra stagnum Mœrios, versus urbem Crocodilon.

[d] *Solis oppidum*] Heliopolis, de qua diximus cap. 9. in Heliopolite nomo, Arabiæ confini.

[e] *Sed jure*] Transcribit hæc Martianus, lib. VI. c. de Ægypto, p. 219. —'In Comment. Acad. Reg. Sc. anni 1716. p. 298. dicitur altitudo Alexandriæ esse graduum 31. 11″.' *Ed. sec.*

[f] *Qui locus*] Vide Notas et Emend. num. 34.

[g] *Dinochares*] Ita libri omnes, tum hoc loco, tum XXXIV. 42. Etsi Solinus, cap. 32. p. 62. *Dinocrates* legisse videatur. Valerius item Max. I. 4. 'Cum Rex Alexander urbem in Ægypto constituere vellet, architectus Dinocrates, cum cretam non haberet,

nio, XV. M. passuum [h] laxitate insessa,[6] [i] ad effigiem Macedonicæ chlamydis [j] orbe gyrato laciniosam, dextra lævaque anguloso procursu: jam tum tamen quinta [k] situs parte regiæ dicata.[7]

Mareotis [l] lacus, a meridiana urbis parte,[8] euripo e Canopico ostio mittitur mediterraneo commercio, insulas quoque [m] plures amplexus, triginta mill.[n] passuum trajectu, CL. ambitu,[9] [o] ut tradit Claudius Cæsar. Alii schœnos [p] in longitudinem patere XL. faciunt, schœnumque stadia triginta: ita fieri [q] longitudinis CL. mill. pass. tantundem et latitudinis.

Arapotes. Mox *Dinocrates* cod. Dalec. et Vet. ejusdem.—6 Cod. Dalec. *immensa;* Vet. ejusdem, *inserta.*—7 Strab. *quarta situs parte regiis dicata.*—8 Cod. Dalec. *ad meridianam urbis partem;* Vet. Dalec. *parte Euripo in Canopicum ostium;* Pintian. ex Strabone, *parte Euripo Canopico ostio committitur.* —9 Tolet. *CCL. ambitu;* Gronov. et edd. vett. ante Harduiu. *DC. ambitu.*—

NOTÆ

polentaque futuræ urbis lineamenta duxisset,' &c. Vide etiam Ammianum, lib. XXII. pag. 233. Δεινοκράτης est Straboni, lib. XIV. p. 641.

[h] *XV. M. pass.*] Strabo longitudinem ait fuisse stadiorum XXXIV. latitudinem, octo: circuitum, centum et decem stad. hoc est, XIII. M. DCCL. pass. quæ mensura Plinianæ affinis est.

[i] *Laxitate insessa*] Occupato telluris laxissimo spatio. Sic Statius I. Sylv. I. 56. insessam pondere humum dixit, hoc est, occupatam, pressam.

[j] *Macedonicæ chlamydis*] Ea forma Chlamys Macedonica fuit, ut non totum ambiret corpus, sed posteriora fere tantum, præterquam ad pectus et humeros, ad quos nodo colligabatur: anteriore parte ejus aperta. Non Alexandriæ modo Strabo lib. XVII. p. 793. sed et habitabili terræ, Macedonicæ chlamydis speciem veteres tribuerunt, χλαμυδοειδὲς σχῆμα, cujusmodi forma orbis Tabula exhibetur a Brietio nostro, 1. part. Parall. Geogr. v. 5. Paludamentum Imperatorum idem fuit cum chlamyde. Chlamys igitur humi extenta, ac tota quanta quanta est porrecta, speciem exhibuit et Alexandriæ, et τῆς οἰκουμένης, qualem veteres agnoverunt. Similes fere sunt, quæ in sacris ritibus Trabeæ induuntur, *les Chapes.* Sed in chlamyde humi extenta, dextra lævaque sunt angulosæ incisuræ duæ, quibus illæ carent.

[k] *Jam tum tamen quinta*] Quarta etiam, tertiave, inquit Strab. lib. XVII. p. 793.

[l] *Mareotis*] Græcis Μαρέα, Μαρεία, et Μαρεῶτις. A circumjacente agro vinum Mareoticum appellatum, XIV. 4.

[m] *Insulas quoque*] Octo omnino, ex Strab. lib. XVII. p. 799.

[n] *Triginta mill.*] Strabo loc. cit. lacus longitudinem intra stadia trecenta definit, quæ sunt passuum millia XXXVII.

[o] *CL. ambitu*] Vide Notas et Emend. num. 35.

[p] *Alii schœnos*] De schœnis agemus libro seq. cap. 30.

Sunt in honore et intra decursus Nili multa oppida, præcipue quæ nomina [10] dedere ostiis, non omnibus, (XII. enim reperiuntur, superque quatuor, quæ ipsi falsa ora [r] appellant,) sed celeberrimis septem, proximo Alexandriæ Canopico,[s] deinde Bolbitino,[t] Sebennytico,[11] [u] Phatnitico,[v] Mendesico,[w] Tanitico,[x] ultimoque [y] Pelusiaco. Præterea Butos,[z] Pharbæthos,[a] Leontopolis, Athribis, Isidis oppidum,[b]

10 Gronov. *qui nomina.* Mox, Tolet. *non omnibus* (*nunc n. XI.*) Gronov. et edd. ante Harduin. *non omnibus*, (*XI. enim, &c.*—11 *Sebennitico* Gronov. et mox in eodem et edd. ante Harduin. *Buros, Pharbætos.* Deinde, pro *Athri-*

NOTÆ

[q] *Ita fieri*] Martianus, lib. VI. cap. de Ægypto, pag. 219.

[r] *Falsa ora*] Ψευδοστόματα, pervia tantum scaphis, non vero majoribus navigiis, propter brevia et paludes. Strab. lib. XVII. pag. 801. Seneca, Natur. Quæst. IV. 2. ignobiles ramos appellat.

[s] *Canopico*] Sive Canobico, a Canobo, sive Canopo, Menelai navis rectore, a quo et Canopum oppidum, ubi sepultus.—'At Canopum oppidum Plinius nusquam appellat: adeo ut an ab oppido, an ab homine, vel alinnde, datum sit Canopico ostio nomen, nobis adhuc incompertum sit.' *Ed. sec.*

[t] *Bolbitino*] Βολβίτινον στόμα Ptolem. IV. 5. Aliis Βολβιτικὸν, a Bolbitine oppido, de quo Stephanus. Nunc vocant, *Bras de Raschit, ou de Rossette,* ab oppido cognomine.

[u] *Sebennytico*] Per medium Delta decurrit in mare, teste Herodoto, lib. II. n. 17. pag. 96. Nomen ei a Sebennytico oppido, nomoque. Oppidi rudera vetus nomen servant, *Sebenit.*

[v] *Phatnitico*] Φατνικὸν στόμα Straboni, lib. XVII. pag. 802. Παθμητικὸν Ptolemæo, loc. cit. Hodie, *Bras de Migny.*

[w] *Mendesico*] Vel, ut alii, Mendesio, ab oppido nomoque cognomine. Hodie *Bras de Baraugner.*

[x] *Tanitico*] Tanicum Mela vocat, I. 9. Nonnulli et Saiticum, apud Strab. lib. XVII. pag. 802. Proximum est Pelusiaco, juxta urbem quam veteres Τάνιν appellavere. Falluntur enim ii qui Damiatam Pelusium interpretantur, cum ultimo Nili ostio Pelusium olim insederit, Arabiæ Syriæque latere, extra Delta: Damiata intus, non novissimo, sed anteriori ostio imposita sit, hoc est, Tanitico: cui a Tanite nomo, de quo egimus cap. 9. nomen fuit. Hodie *Bras de Tacari.*

[y] *Ultimoque*] Quod maxime vergit in orientem. *Le bras de Peluse.* Nomen habet a Pelusio oppido, unde Isidorus Pelusiota cognomen traxit. Vide quæ diximus in libro De Nummis Antiquis Populorum et Urbium.

[z] *Butos*] Βοῦτος Ptolem. IV. 5. metropolis νομοῦ Φθενότου. Prope Sebennyticum ostium Straboni, lib. XVII. pag. 802.

[a] *Pharbæthos*] Φάρβαιθος Ptolemæo, loc. cit. Φαρβαιτίτης νομὸς Straboni, inter Mendesium Taniticumque ostium, loc. cit. Cui nomo et Leontopolin quoque vicinam facit, ceteras-

Busiris, Cynopolis, Aphrodites, Sais, Naucratis: unde ostium quidam Naucratiticum[12] nominant, quod alii Heracleoticum,[13] Canopico, cui proximum est, præferentes.[c]

XII. (XI.) Ultra Pelusiacum Arabia est, ad Rubrum mare[d] pertinens, et odoriferam illam, ac divitem, et beatæ cognomine inclytam. Hæc[e] Catabanum[1][f] et Esbonitarum,[g] et Scenitarum[h] Arabum vocatur, sterilis, præterquam ubi Syriæ confinia attingit, nec nisi Casio monte[i]

bis Strab. *Atheribis;* Stephan. *Athlibis.*—12 *Naucratitum* Salmant. *Naucraticum* Gronov. et edd. vett.—13 *Ceramicum* Athen. Mox, *cui VI. M. pass. proximum, &c.* codd. Dalec. et Vet. ejusdem.

CAP. XII. 1 *Hæc Cabanum* Vet. Dalec.

NOTÆ

que præfecturas quæ nunc recensentur, Athribiten, sive, ut diximus cap. 9. Atharrabiten, Busiriten, Cynopoliten, Prosopiten, in quo Ἀφροδίτης, hoc est, *Veneris*, oppidum fuit, teste eodem Strabone, lib. XVII. pag. 802. Saiten, et Naucratiten. Notitia Eccles. Hieroclis, in prov. Augustamnica secunda, p. 55. Κάρβεθος, pro Φάρβαιθος. Item Ἀθρήκης, pro Ἄθριβις.

[b] *Isidis oppidum*] Stephano, Ἰσεῖον, πόλις Αἰγύπτου. Hoc vero cum intra Nili decursus, hoc est, in ipso Delta contineatur, Plinio teste, diversum esse necesse est ab *Isiu* Antonini, quæ mediterranea civitas est, longe supra Memphin. Isis porro Ceres est, ut omnibus notum.

[c] *Præferentes*] Sic Ptolemæus, Canopico prætermisso, Heracleoticum nominat, quod Canopico proximum fuit, ut Dionysius Periegetes censuit, teste Eustathio ad illius vs. 13. et Tacitus Annal. II. pag. 61. Quare nihil hic mutandum, quantumlibet Pintianus inclamet, in tanto præsertim tamque conspirante codicum scriptorumque consensu.

[d] *Ad Rubrum mare*] Ad Arabicum sinum, unde fere odorifera illa, et Felix appellata Arabia incipit.

[e] *Hæc*] Non illa odorifera et Felix dicta, ut hallucinatus credidit Solinus, cap. 33. pag. 62. sed illa Arabia, quæ a Pelusiaco incipit ostio, deserta et sterilis.

[f] *Catabanum*] Hi Catabanes Arabiæ sterilis et Petrææ incolæ, a Catabanis illis diversissimi sunt, quos ad Rubrum seu meridianum mare, in Arabia felice ac penitiore, positos dicemus VI. 32.

[g] *Esbonitarum*] Quorum regia Essebon, de qua Hieronymus, in locis Hebr. post Eusebium: 'Esebon,' inquit, 'civitas Sehon regis Amorrhæorum... nunc vocatur Esbus (Ἐσβοῦς Eusebio) urbs insignis Arabiæ in montibus qui sunt contra Iericho,' &c.

[h] *Scenitarum*] Commune id multis Arabum populis nomen fuit, ut dicemus VI. 30. et 32. Hi Ægypto confines, alias Saraceni appellati, ut Ptolemæus admonet, V. 17. in Arabia Petræa. De his Ammianus, lib. XXII. p. 228. 'Ægyptus,' inquit, 'usque ad Scenitas prætenditur Arabas, quos Saracenos appellamus.' Iidem in sacris paginis Ismaëlitæ dicti.

[i] *Casio monte*] De quo cap. 14.

nobilis. His Arabes junguntur, ab oriente Canchlei,[j] a meridie Cedrei,[k] qui deinde ambo Nabatæis.[2 l] Heroopoliticus[m] vocatur, alterque Ælaniticus sinus Rubri maris in Ægyptum vergentis, CL. mill.[n] pass. intervallo inter duo oppida, Ælana, et in nostro mari Gazam. Agrippa a Pelusio Arsinoën,[o] Rubri maris oppidum, per deserta CXXV. M. passuum tradit: tam parvo distat ibi tanta rerum naturæ diversitas.

XIII. (XII.) Juxta Syria[a] littus occupat, quondam terrarum maxima, et pluribus distincta nominibus. Namque Palæstina vocabatur, qua contingit Arabas,[b] et Judæa, et Cœle, dein[1] Phœnice: et qua recedit intus, Damascena: ac magis etiamnum meridiana, Babylonia. Et eadem Mesopotamia[2] inter Euphratem et Tigrin: quaque transit Taurum, Sophene: citra vero etiam Commagene. Et ultra Armeniam, Adiabene, Assyria ante[c] dicta:[3] et ubi Cili-

2 Gronov. *Nabathæis.*

CAP. XIII. 1 Chiffl. *exin.*—2 ‘ *Exinde Mesopotamia ex eadem* cod. noster et Chiffl. Lego, *Hæc eadem.*’ Dalec.—3 Chiffl. *antea dicta.*—4 *Euphraten Sy-*

NOTÆ

[j] *Canchlei*] Qui in sacris literis Amalecitæ dicti videntur. Nec Bochartо assentior, Chavilæos nunc significari, qui erant Babyloniæ proximi.

[k] *Cedrei*] ‘ Habitantes Cedar,’ Psal. 119. Hieronymus in locis Hebr. ‘ Cedar.... est regio in eremo Saracenorum, a filio Ismaëlis Cedar ita cognominata.’

[l] *Nabatæis*] Quorum oppidum Petra. De his dicemus, VI. 32.

[m] *Heroopoliticus*] Ab Heroum oppido, ut dicemus VI. 33. De Ælanitico, ejusdem libri cap. 32.

[n] *CL. mill.*] Strab. lib. XVI. p. 759. stadia numerat mille ducenta et sexaginta, quæ passuum efficiunt CLVII. mill.

[o] *Arsinoën*] De ea VI. 33.

[a] *Juxta Syria*] Hæc totidem verbis ac pæne syllabis Martianus, lib. VI. cap. de Arabia et Syria, p. 219. a Plinio expressit: Plinius a Mela I. 11. p. 14.

[b] *Arabas*] Non eos qui Arabiam peninsulam incolunt, sed qui ab Arabia Petræa post Jordanem amnem ad Libanum usque montem penetrant, ut Plinius ipse ait VI. 32.

[c] *Assyria ante*] Ammianus, lib. XXIII. p. 251. ‘ Juxta hunc circuitum Adiabena est, Assyria priscis temporibus vocitata, longaque assuetudine ad hoc translata vocabulum, ea re quod inter Œnam et Tigridem sita, navigeros fluvios, adiri vado nunquam potuit. *Transire* enim διαβαίνειν dicimus Græci. Et veteres quidem hoc arbitrantur. Nos autem dicimus, quod in his terris amnes sunt duo perpetui, quos et transivimus,

ciam attingit, Antiochia.[d] Longitudo ejus inter Ciliciam et Arabiam,[e] CCCCLXX. M. passuum est. Latitudo a Seleucia Pieria, ad oppidum in Euphrate Zeugma, CLXXV. M.[f] passuum. Qui subtilius dividunt, circumfundi[g] Syria Phœnicen volunt: et esse oram maritimam Syriæ:[4] cujus pars sit Idumæa et Judæa, deinde Phœnice, deinde Syria. Id quod præjacet mare totum, Phœnicium appellatur. Ipsa gens Phœnicum in magna gloria[5] literarum[h] inventionis, et siderum,[i] navaliumque[j] ac bellicarum artium.

XIV. A Pelusio Chabriæ castra,[a] Casius[b] mons, delu-

riam, Phœnicen esse volunt oram, &c. cod. noster manuscriptus. Lege ex Bud. de Asse IV. et vetust. exempl. *Esse enim primum oram maritimam Syriæ ab Arabia, cujus pars sit Idumæa et Judæa: deinde Phœnicen. Deinde rursus Syriam. Introrsus autem Syria Damasci claudi Phœnicem.*' Dalec. Vet. Dalec. *deinde Assyria.*—5 Ita codd. Harduini et Chiffl. item edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *gloria magna* Gronov. et edd. vett.

NOTÆ

Diavas et Adjavas, juncti navalibus pontibus, ideoque intelligi Adjavenam cognominatam.' Assyriæ videlicet pars nobilissima Adiabene fuit, in qua Ninus, Arbela, et Gaugamela: de quibus VI. 16.

[d] *Antiochia*] Non id oppidi modo nomen, sed regionis est, quæ Syria Antiochia dicebatur, non ut nunc vulgus Geographorum loquitur, Syria Antiochena. Ita cap. 18. 'Promontorium Syriæ Antiochiæ:' sic enim libri veteres habent. Mela I. 12. 'Reliqua pars Syriæ, cui Antiochiæ cognomen additur.'

[e] *Et Arabiam*] Sive Ostracinen, ubi finitur Arabia, ut mox dicetur.

[f] *CLXXV. M.*] Vide Notas et Emend. num. 36.

[g] *Circumfundi*] Qui subtilius dividunt, inquit, Phœnicen undequaque Syria includi aiunt: primumque ab Ostracine, ubi Arabia desinit, occurrere Syriæ oram maritimam, cujus pars Idumæa sit, et Judæa: deinde sequi Phœnicen; mox Syriam rursus proprie appellatam, et quæ Cœle, et quæ Antiochia dicebatur. Locum hunc frustra solicitant Schefferus, de Milit. Navali I. 2. p. 16. aliique.

[h] *Literarum*] Vide quæ dicturi sumus VII. 57. Hausit hæc Plinius, a Mela Pomponio I. 12.

[i] *Et siderum*] Tum ad viam mari regendam contemplatione siderum, tum ad præsignificandum ex iisdem quæ sint futura hominibus. Propert. II. 989. 'Quæritis et cœlo Phœnicum inventa sereno, Quæ sit stella homini commoda, quæque mala.'

[j] *Navaliumque*] 'Maria navibus adire,' inquit Mela, 'classe confligere, imperitare gentibus, regnum prælumque commenti.'

[a] *Chabriæ castra*] In via quæ a Syria et Casio monte Pelusium ducit Chabriæ castra locat et Strabo, lib. XVI. p. 760. ὁ Χαβρίου λεγόμενος χάραξ. Videntur a Chabria Atheniensi dicta, de cujus expeditione in Ægyptum multa Diodorus Sic. Bibl. lib. XV. p. 400.

brum[c] Jovis Casii, tumulus Magni Pompeii.[d] Ostracine[e] Arabia finitur, a Pelusio LXV. mill.[1][f] passuum.

(XIII.) Mox Idumæa incipit, et Palæstina, ab emersu Sirbonis lacus,[g] quem quidam CL. M. passuum circuitu tradidere: Herodotus[h] Casio monti applicuit: nunc est palus modica. Oppida: Rhinocolura,[2][i] et intus Raphea:[j] Gaza,[k]

CAP. XIV. 1 *Trachine. Arabia finitur a Pel. &c.* cod. Dalec. et Vet. ejusdem; *Ostracine. Arabia finitur a Pel. &c.* Gronov. et edd. vett.—2 *Rhino-*

NOTÆ

[b] *Casius*] Montem hunc Κάσιον πρὸς Αἰγύπτῳ, et Κάσιον πρὸς τῷ Πηλουσίῳ, a locorum vicinio appellat Strabo: ut ab altero ejusdem nominis secernatur, de quo cap. 18. Errant qui montem hunc Sinai esse arbitrantur.

[c] *Delubrum*] Cum oppido, quod Antoninus et Ammianus Cassium vocant. Διὸς ἱερὸν Κασίου Straboni, loc. cit.

[d] *Pompeii*] Dio lib. XLII. p. 188. ad Casium montem interfectum ait ea ipsa die, qua quondam de Mithridate et piratis triumphum egerat. Quin et ipso suo die natali, inquit Plutarchus, in Camillo, pag. 138. qui et idem dies triumphi fuit. Eum alii pridie, alii ipso die natalis sui aiunt obiisse, ut idem monet, Sympos. VIII. 1. p. 717. Sed nodum solvunt Fasti Capitolini, ex Verrii fragmentis, in quibus legitur 'per biduum' triumphi pompam esse protractam. Dicta hæc sunto in antecessum, ad XXXVII. 6.

[e] *Ostracine*] Ὀστρακίνη Ptolem. IV. 5. oppidum est, unde 'Abraamius Ostracinensis' Episcopus, in Conc. Calched. Ostracena dicitur Antonino, inter Casium montem et Rhinocorura medio intervallo posita, utrimque M. P. XXVI. Regionem Ostracinen Solinus nugando commiscitur. In Notitia Eccles. pag. 55. inter sedes Episcopales Prov. Augustamnicæ, cujus Metropolis Pelusium fuit, censetur Ὀστρακήνη.

[f] *LXV. mill.*] Martianus, loc. cit. LXVI. Antoninus item in Itiner. 'Ostracina Cassium, XXVI. Pentaschœnon, XX. Pelusium, XX.'

[g] *Sirbonis lacus*] Ptolem. IV. 5. in Casiotide, ἔκρηγμα Σιρβωνίδος λίμνης, *eruptio paludis Sirbonidis.* Siccatam hanc hodie paludem aiunt. Sirbonidem lacum cum Asphaltite magno errore confundit Strab. lib. XVI. pag. 763.

[h] *Herodotus*] Lib. III. n. 5. pag. 163. Σερβωνὶς λίμνη, παρ' ἣν δὴ τὸ Κάσιον ὄρος.

[i] *Rhinocolura*] Rhinocolura quoque Livio, lib. XLV. p. 575. et Strab. lib. XVI. pag. 759. Ῥινοκόλουρα. Seneca de Ira III. 20. pag. 594. 'Rex Persarum totius populi nares recidit in Syria: inde Rhinocolura loci nomen est.' At sæpiuscule Seneca in historia nominibusque sublabitur. Verius Diodorus Sic. Bibl. lib. I. pag. 55. hoc Æthiopiæ Regi ascribit, idque a diversa valde causa: benignitas enim et miseratio fuit. Is, Ægypto subacta, latrones, quos ceperat, acerbius ratus omnes neci dare, quod magno numero erant; iniquius, impune dimittere; ita mediam viam legit, ut

et intus Anthedon :[1] mons Argaris.[3] [m] Regio per oram Samaria. Oppidum Ascalo [n] liberum, Azotus :[4] [o] Jamneæ

cera Ptolem. Mox, *Raphea* Gronov.—3 'Ita Mss. Reg. 1. 2. et Editio princeps. Male Ms. Reg. 5. et recentiores editiones, *Angaris.* Mons est Garizim, Samariæ celeberrimus, quem videre est in nummis Philippi imperatoris Neapoli cusis.' *Brotier.*—4 *Azostos* Chiffl. Mox *vicus* pro *intus* in Vet. Da-

NOTÆ

resectis naribus, quo dignoscerentur, in desertis Ægypti finibus colere jusserit, urbe ibi structa, cui a re et facie nomen esset. Græci enim *ῥῖνα, nasum, κόλουρον, curtatum* dicunt. Ptolemæus tamen et Stephanus scribunt Ῥινοκόρουρα.

[j] *Raphea*] Stephanus, Ῥάφεια, *πόλις Συρίας.* Strab. lib. XVI. pag. 759. Ῥαφία, *μετὰ Γάζαν, post Gazam sequitur Raphia.* In nummo Commodi, ΡΑΦΙΑC. ΑC. hoc est, *Rhaphiæ asylum.* Distat a Gaza, et a Rhinocorura, pari intervallo, XXII. M. P. apud Anton.

[k] *Gaza*] 'Sic Persæ ærarium vocant,' inquit Mela, 'et inde nomen est, quod cum Cambyses armis Ægyptum peteret, huc belli et opes et pecuniam intulerat.' 'Hic Jovis Cretæi templum,' inquit Stephanus, 'quem Marnan nostra ætate vocant, hoc est, Κρηταγενῆ, Creta natum.' Huc spectat igitur rarissimus Musei nostri Parisiensis nummus æreus formæ mediocris, Tito principe cusus, cum hac epigraphe, ΖΕΥC. ΚΡΗΤΑΓΕΝΗC. Distat ab Ascalone Gaza, littore maris mediterranei, XVI. M. P. Hodie *Gazzara.*—'Gazæ fuisse Stephanus ait Jovis Cretæi templum, quem (inquit,) Κρηταγενῆ vocant. Festivo sane errore, si vel ipse, vel alius qui ei præiverit, in Creta genitum esse idcirco finxit, quia in nummo Titi Imp. legit, ΖΕΥΣ ΚΡΗΤΑΓΕΝΗΣ. Est nummus ille singularis, nunc in Museo nostro, ex ære magno. Prior area habet ΑΥΤΟ. ΤΙΤΩ. *Imperatori Tito:* capite ipsius laureato. Altera Jovem, virili ætate, et fulmen dextra vibrantem, inter septem sidera, exhibet: qui habitus situsve in Creta genitum nihilo magis, quam apud Antipodas, denotat. Præterea in nummis Cretensium rarius multo, quam in plurimorum Asiæ oppidorum numismatibus occurrit Jovis effigies: semel tantum vidimus, in nummo scilicet Hadriano inscripto, ΚΟΙΝΟΝ ΚΡΗΤΩΝ: et ibi sedet aquilam dextra tenens. Quod si ΚΡΗΤΑΓΕΝΗΣ in Creta natum significaret, fortassis ut Αἰθρηγένης, sic Κρητηγένης scribi oporteret. At est hic ista, opinor, sententia, quæ egregie convenit cum argumento in area nummi picto: ΖΕΥΣ Καταστήσας Ῥωμαίων Ἡγεμόνα Τῖτον, Ἀνθρώπων Γένει Ἐνείμεν Ὄγδοον Σέλας. *Jupiter constituens Romanorum Rectorem Titum, Humano Generi dedit octavum lumen,* vel *sidus.* Est enim ibi posterior litera pro numero octonario.' *Ed. sec.*

[l] *Anthedon*] Ἀνθηδών Ptolem. IV. 5. in Cassiotide. Palæstinæ ab Hesychio accensetur, pag. 103.

[m] *Argaris*] Vide Notas et Emend. num. 37.

[n] *Ascalo*] Græcis Ἀσκάλων, atque ita Nummi Augusti, Titi, et Antonini. Hodie *Scalona.*

[o] *Azotus*] Ἄζωτος, *πόλις Παλαιστίνης,* Stephano, et Ptolem. V. 16. Distat a Jamnia littorali XX. M. P. si Antonino credimus: si Straboni, lib.

duæ,[p] altera intus. Joppe [q] Phœnicum, antiquior terrarum inundatione, ut ferunt. Insidet collem [5 r] præjacente saxo, in quo vinculorum Andromedæ [s] vestigia ostendunt. Colitur illic fabulosa Ceto.[6 t] Inde Apollonia: [u] Stratonis [v] turris, eadem Cæsarea, ab Herode rege condita: nunc colonia [w] prima Flavia, a Vespasiano imperatore deducta:

lec.—5 *Insidet colli* Vet. Dalec.—6 *Cæto* Chiffl. *Derceto* Gronov. et edd.

NOTÆ

vi. p. 759. xxv. hoc est, cc. stadiis. Hodie *Alcette*.

[p] *Jamneæ duæ*] Quarum altera Jamnitarum portus ad mare, Ἰαμνιτῶν λιμὴν Ptolem. v. 16. altera urbs ipsa paululum a mari semota, Ἰάμνεια Straboni, lib. xvi. p. 759. Stephano Ἰάμνια. Ipsi Ptolemæo in urbibus mediterraneis, Ἰάμνεια, cui hodieque vetustum nomen manet, *Zenia*.

[q] *Joppe*] Ἰόππη, nunc *Jaffa*. Ex Mela hæc Plinius: is enim, i. 11. 'Est Ioppe,' inquit, 'ante diluvium, ut ferunt, condita.'

[r] *Insidet collem*] Colli imponitur adeo edito, ut inde conspici Hierosolyma, Judæorum metropolis, possit. Strab. lib. xvi. p. 159.

[s] *Andromedæ*] Quam ibi ceto a matre expositam, mox a Perseo ereptam fabulantur. Visa ibi hæc vincula testis est quoque Josephus Belli Jud. iii. 15. Vide Apollodorum de Diis, lib. ii. p. 95.

[t] *Ceto*] Quæ Nereidos fere forma pingebatur, figura ex pisce fœminaque composita: cujusmodi in vetustis Syriæ ac Mesopotamiæ nummis conspicitur. Idcirco fabulosam vocat. Ciceronis illud eo forte pertinet, 'Piscem Syri venerantur,' de Nat. Deor. lib. iii. Vide Notas et Emend. num. 38.

[u] *Apollonia*] Stephano, Ἀπολλωνία κατὰ Ἰόπην. Nunc *Alzufo*.

[v] *Stratonis*] Στράτωνος πύργος Straboni, lib. xvi. pag. 758. Eadem Καισάρεια Στράτωνος Ptolem. v. 16. et Cæsarea Palæstinæ vulgo appellata, quam cum Cæsarea Philippi, sive Paneade dicta, perperam Surita confundit in Itiner. Anton. Hieronym. in Chron. p. 155. an. 4. Olymp. 191. 'Herodes Cæsaream in nomine Cæsaris condidit, quæ prius Turris Stratonis vocabatur.' Nunc est *Casair*, provinciæ caput, *la Principauté de l'Hemir de Casair*.—'Herodes rex cum a Plinio dicitur, is designatur, quem Romani et nummi veteres regem appellavere; ac proinde is, qui prius tetrarcha Galilææ, deinde et rex fuit: in nummis ΗΡΩΔΗΣ ΒΑCΙΛΕΥΣ. Ab eo condita, cincta muris Cæsarea dicitur. Prior Herodes ΕΘΝΑΡΧΗΣ tantum, non ΒΑCΙΛΕΥΣ fuit.' *Ed. sec.*

[w] *Nunc colonia*] Musei nostri Parisiensis nummus ærens formæ mediocris, M. Aurelio principe cusus, cum Serapidis effigie, et epigraphe ejuscemodi, Col. Prima. Fl. Avg. Cæsarea. Prima Flavia vocatur, quod prima omnium coloniarum dicta sit Flavia a Vespasiani nomine. Ulpian. lib. l. Digest. tit. 15. 'de Censibus.' 'Divus Vespasianus Cæsarienses colonos fecit, non adjecto ut et juris Italici essent, sed tributum his remisit capitis,' &c.—'Est in Museo nostro nummus perrarus, argen-

finis Palæstines[x] centum octoginta novem millibus passuum, a confinio Arabiæ: deinde Phœnice. Intus autem Samariæ oppida:[7] Neapolis,[y] quod antea Mamortha[8] dicebatur: Sebaste[z] in monte, et altiore Gamala.[9a]

vett.—7 *Samaria. Oppida* Chiffl.—8 'Josephus Bel. Judaic. lib. v. *Maxboram* nominat.' *Dalec.*—9 Ita codd. Dalec. et Harduin. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. 'Non recte meo animo; *Gamala* namque ultra Jordanem.' *Dalec. Sebaste, in monte altiore Gamala* edd. vett. ante Harduinum.

NOTÆ

teus, in quo solis vultus radiatus, idemque juvenilis, ut orientem significet, aream unam implet. In altera Vespasianus stans, capite nudo, dextra elata, imperanti ac jura danti similis, sinistra bacillum imperatorium tenet. In media area scriptum est, hinc VESPASIA, inde NVS. Docet ille Vespasianum, priusquam declararetur Augustus, Imperatorem sive Ducem Exercituum in Oriente fuisse. Tunc est deducta colonia Cæsarea a 'Vespasiano Imperatore,' ut ait Plinius, anno Christi LXX. statim a captis Hierosolymis. Nec multo postea cusus hic nummus argenteus est, quem Patinus exhibet in Famil. p. 265. Caput Neptuni, retro tridens, symbolum maritimarum urbium.)(. Civis togatus, capite nudo, dextro genu flexo, dextra tangit tropæum, victoriæ symbolum: staute ex adverso Imperatore, et tropæum idem similiter manu apprehendente. Infra MARCVS IMP. Quibus literis non Marcus aliquis, sed sententia hæc continetur: 'Maritimæ Urbes Restitutæ Cæsarem Vespasianum Salutant Imperatorem.'' *Ed. sec.*

[x] *Finis Palæstines*] Id quoque Martianus habet, lib. VI. cap. de Arabia et Syria, p. 219.

[y] *Neapolis*] Νεάπολις in Samaria, Ptolem. v. 16. Sichem Christi Domini temporibus dicta, teste Benjamino in Itinerar. p. 38. Indigenis *Mabortha*, auctore Josepho, Bell. Jud. v. 4. quanquam Plinio 'Mamortha' dicitur. Hodie *Naplosa*. Nummus Faustinæ junioris, ex ære, forma mediocri, in Museo nostro Parisiensi: ΦΛ. ΝΕΑC. ΠΟΛ. CΥΡ. ΠΑΛΕCΤΙ. Φλαουίας Νέας πόλεως Συρίας Παλαιστίνης.—'Est nummus ex ære mediocri in Gaza regia; in quo mons Garizim pingitur, cum templo gemino in vertice: infra, Aquila est alis expansis. In ambitu ΦΛ. ΝΕΑC ΠΟΛΕΩC. ubi cave legas scribasve cum imperitis ΝΕΑΠΟΛΕΩC. In parte nummi priore legitur, ΑΥΤ. ΚΑΙ ΓΟΥ. C. ΤΡΕ. ΓΑΛΛΟC. Caput laureatum: hæc verba sic D. Bandurius interpretatur: *Imp. Cæsar Caius Vibius* Cεβαστὸς *Augustus Trebonianus Gallus.* Prave, nam Augusti titulus, cum officium denotet, magistratumque summum in provincia vice Senatus, quamvis sit hæreditarius, tamen non nisi post nomina et cognomina ponitur. Lege, *Imperator Cæsar Caius Vibius Sulpicius Trebonianus Gallus.* Ibi C. Coυλπίκιος est, non Σεβαστός. Galli cognomen proprium esse Sulpiciæ gentis, docet ipse Plinius, II. 9. ex eaque prodiisse Gallum Augustum alibi ostendimus. Nummi ipsius ceteri Græci in fiue habent ΒΕΒ. ΑΥΤ. unus singularis ex ære mediocri, apud D. Foucault, habet ΕΥ. CΕΒ. hoc est, Εὐσεβὴς Σεβαστὸς, *Pius Augustus.*' Ed. sec.

[z] *Sebaste*] Ab Herode Ascalonita in gratiam Augusti sic appellata ipsa

XV. (XIV.) Supra Idumæam et Samariam Judæa longe lateque funditur. Pars ejus Syriæ [b] juncta, Galilæa vocatur: [c] Arabiæ vero et Ægypto proxima Peræa,[1] [d] asperis

CAP. XV. 1 'Petræa Vet. Lego, *Arabiæ vero Petræa et Ægypto altera proxima. Ad.* Immo vero πηραῖα, quia πέραν seu ultra Jordanem sita. Unde et Olivar. super Mel. I. 11. recte vocat regionem trans Jordanem. Videatur et

NOTÆ

urbs Samaria est. Vide Benjam. loc. cit. Σεβαστὴ, ἐν τῇ Σαμαρείτιδι πολίχνιον, Stephano. In Conc. Nic. I. et CP. I. subscribunt Episcopi 'Sebastenses,' vel 'Sebasteni,' ex Prov. Palæstinæ. Hodie *Sebastia*. Vide Notas et Emendationes num. 39.

[a] *Gamala*] Diversum hoc Samariæ oppidum ab altero ejusdem nominis ultra Jordanem posito, quam Judææ urbem validissimam Suetonius appellat in Tito. Quanquam eadem utriusque vocis originatio est: sic enim dicta videtur ab Hebræo גמל, quasi Camela, quod dorso montis insidens, cameli dorsum referre credatur. Illam certe, quæ Judææ est, jugo montis aspero editoque impositam docet Josephus, Bell. Jud. IV. 1. Hanc idem III. 2. p. 832. ait Γάμαλα πόλιν Ἱππέων, *civitatem Equitum*, quos eo colonos duxit Herodes, appellatam ait, Carmelo monti insidentem.

[b] *Syriæ*] Hoc est Syriæ Antiochiæ, ut diximus cap. 13.—'Judæa hic appellatur, quæ in libris sacris 'terra Chanaan' sæpe dicitur, eo quod filii Chanaan eam inter se sibi diviserunt, in ortu Phaleg, et Hebræam ibi linguam integram servavere, immunem a confusione, quæ in Babylonia post annos quinquaginta pluresve contigit. Hic enim sensus verborum illorum est, Gen. X. 25. 'Nomen uni Phaleg, eo quod in diebus ejus divisa sit terra.' Gallice vere ac recte dixeris: *Le pays fut alors partagé entre les enfans de Canaan.*' Ed. sec.

[c] '*Galilæa vocatur*] Etiam Aureliani Imperatoris temporibus altera alteri parnisse principi videtur: quorum unius nomen hactenus arbitramur fuisse ignotum, nunc demum proferendum. Est nummus singularis ex ære mediocri, apud D. de Boze sic inscriptus ΑΥΡΗΛΙΑΝΟϹ. ΑΘΗΝΟΔΩΡΟϹ. Capita duo adversa: Aureliani laureatum, diadematum Athenodori..)(. L. A. L. Δ. in corona laurea, quæ conjunctis copiis ac viribus victorem utrumque fuisse demonstrat: in Syria certe: quoniam extra Syriam et Ægyptum non fuit mos scribendi L. pro ET. sub Augustis. At in nummis Judææ et Herodis ac Philippi tetrarcharum in Galilæa reperitur. Annus Athenodori, ut in aliis nummis annus Vaballathi quartus, incidere hic indicatur in annum Aureliani Imp. primum. Unde suspicamur in Galilæa Athenodorum, ubi olim Zenodorum tetrarcham fuisse nummi testantur, Vaballathum in Judæa gessisse principatum: et cum utroque Aurelianum Imperatorem fœdus iniisse adversus Arabes. Propterea Aurelianus in nummis PACATOR ORBIS scribitur. Vaballathus, inquam, in Judæa fuit, genus fortasse ducens ex Sanballat Horonite, hoc est Moabita; qui in Samaria consti-

dispersa montibus, et a ceteris Judæis Jordane amne discreta. Reliqua Judæa dividitur in toparchias decem,[2] quo dicemus ordine: Hiericuntem[e] palmetis consitam, fontibus irriguam: Emmaum,[f] Lyddam,[g] Joppicam,[h] Acrabatenam,[3][i] Gophniticam, Thamniticam,[j] Bethleptephenen,[k] Orinen,[l] in qua fuere Hierosolyma,[m] longe clarissima urbium orientis, non Judææ modo:[n] Herodium[o] cum oppido illustri ejusdem nominis.

Joseph. de Bel. Jud. III. 14.' *Dalec.*—2 Cod. Dalec. *in toparchias XII.*—3 *Acrebitenam* Chiffl. Ἀκραβατταὶ Josepho. Mox, pro *Gophniticam* Chiffl. *Zophaniticam.* Deinde, pro *Bethleptephenen*, quod ex codd. restituit Harduinus,

NOTÆ

tisse narratur, II. Esd. 2. 10. 19. Non est utrumque nomen certe Hebræum, sed Moabiticæ linguæ, ab Hebræa diversæ, ex II. Esdr. 13. 23. 24.' *Ed. sec.*

[d] *Peræa*] Περαία, hoc est, ulterior, sive trans Jordanem posita. Vide Notas et Emend. num. 40.

[e] *Hiericuntem*] Ἱερικοῦς Straboni, lib. XVII. p. 763. De hujus agri palmetis dicemus XIII. 9. Vide Notas et Emend. num. 41.

[f] *Emmaum*] Ἐμμαοῦς sive Ἀμαοῦς, a Tito captis Hierosolymis Nicopolis appellata, una e Judææ toparchiis Josepho, Bell. Jud. III. 2. p. 833. *Emaüs.*

[g] *Lyddam*] Λυδδὰ, una ex toparchiis Judææ, apud Joseph. loc. cit. Diospolis postmodum appellata. Unde in Conc. CP. I. Dionysius Diospolitanus, Prov. Palæstinæ.

[h] *Joppicam*] A Joppe, de qua cap. sup.

[i] *Acrabatenam*] Ἀκραβατταὶ et Ἀκραβατηνῶν τοπαρχία, apud Joseph. loc. cit. In sacris paginis, I. Machab. 5. 'Acrabathane.'

[j] *Thamniticam*] Ἡ Θαμνὰ τοπαρχία Judææ, apud Joseph. Bell. Jud. V. 4. p. 890.

[k] *Bethleptephenen*] Τὴν Βεθλεπτηφῶν τοπαρχίαν Josephus vocat, loco proxime citato. Vide Notas et Emendationes num. 42.

[l] *Orinen*] Græci Ὀρεινὴν vocant. De Virgine Deipara sacer codex, Luc. I. ἐπορεύθη εἰς τὴν ὀρεινὴν μετὰ σπουδῆς, *abiit in montana Judææ cum festinatione.* Pars Judææ plurimum montuosa, in qua fuere Hierosolyma, Rama, Bethlehem. Lapidosum hunc tractum ad LX. stadia esse Strabo est auctor, lib. XVI. p. 761.

[m] *Hierosolyma*] De urbe satis multa alii. De urbis nomine recte admonet Hieronymus, Ep. 126. ad Evagr. 'Non, ut Josephus, et nostri omnes arbitrantur, Hierusalem nomen est ex Græco Hebraicoque compositum: id enim absurdum esse peregrinæ linguæ mixtura demonstrat.' Ex Hebræo tota conflata vox est יְרוּשָׁלַם : arbitramur pro יְרִישָׁה־שָׁלִים : *Possessio pacificorum*, sive quiete degentium. Nam *visio pacis*, ut vulgo definitur, contra leges Hebraicarum originationum est. At istiusmodi contracta nomina quædam ibi reperimus, ut est Jordanis יַרְדֵּן contractum pro יְאוֹר־עֲדֵן *fluvius voluptatis*, et similia.

[n] *Non Judææ modo*] Hanc vocem

(XV.) Jordanis[4] amnis[p] oritur e fonte Paneade, qui cognomen dedit Cæsareæ, de qua dicemus:[q] amnis amœnus, et, quatenus locorum situs patitur, ambitiosus, accolisque se præbens,[r] velut invitus Asphaltiten lacum dirum natura petit, a quo postremo ebibitur, aquasque laudatas perdit pestilentibus mixtas. Ergo ubi prima convallium fuit occasio,[5] in lacum se fundit, quem plures Genesaram[s] vocant, XVI. mill. passuum[t] longitudinis, VI. mill. latitudinis, amœnis circumseptum oppidis:[6] ab oriente, Juliade,[u] et Hippo:[v] a meridie, Tarichea,[7][w] quo nomine aliqui et lacum[x] appellant: ab occidente Tiberiade,[y] aquis calidis[z] salubri.

edd. vett. et Gronov. habent *Betholenen*, *Tephenen*.—4 *Jordanes* Chiffl.—5 Salmant. *fit occasio*. Paulo post, pro *XVI. mill.* Chiffl. habet *XV. mill.*—6 'Perperam Salmasius ad Solinum pag. 578. *circumsessum oppidis*.' Heinsius in Advers. I. 12. p. 128. *circumceptus oppidis* cod. Dalec. *circumspectus oppidis* Vet. Dalec.—7 *Trachæa* Vet. Dalec. *Tarichia* Strabo.—8 Chiffl. *LXXV*.—

NOTÆ

non modo adversativæ orationis parti postponere, familiare ac solenne Plinio est. Sic VI. 22. 'Omnium in India prope, non modo in hoc tractu, claritatem antecedunt Prasii,' &c.

[o] *Herodium*] Nomen unius est e Judææ toparchiis apud Josephum, Bell. Jud. III. 2. pag. 833. Ἡρώδειον.

[p] *Jordanis amnis*] Describit hæc Martianus lib. VI. c. de Syria, p. 219.

[q] *De qua dicemus*] ap. 16.

[r] *Se præbens*] Veluti moras nectat, invitusque lacum petat.

[s] *Genesaram*] Γεννησαρῖτις λίμνη Straboni, lib. XVI. pag. 755. In saeris paginis, 'Lacus Genesareth,' et mare Tiberiadis, et mare Galilææ. Hodie *Mer de Tabarie*.

[t] *XVI. mill. pass.*] Ita Solinus, cap. 35. p. 64.

[u] *Juliade*] Ἰουλιὰς Ptolem. v. 16. in Galilæa. Hanc Philippus Tetrarcha in Gaulanitide condidit: et Juliadem, in gratiam Juliæ, quæ Tiberii mater, volnit appellari. Auctor Josephus Bell. Jud. II. 8. p. 789. qui in Peræa, hoc est, ultra Jordanem sitam dicit: hoc est, ut Plinius ait, ab oriente Genesaræ lacus.

[v] *Hippo*] A quo Ἵππηνὴ regio cognominata, apud Joseph. Bell. Jud. III. 2. pag. 832.

[w] *Tarichea*] Ταριχέα Stephano. Josepho, Bell. Jud. III. 16. p. 857. Ταριχαῖαι. Urbem Judææ validissimam Tarichæam vocat Suetonius in Tito.

[x] *Et lacum*] Genesaram scilicet, quem Tarichæum aliqui vocabant, et Tiberiadis, a vicinis urbibus: ut Genevæ dicimus, et Lausannæ, et Lemannum lacum. A Tarichæa nomen quoque invenisse lacum eum innuit Strabo lib. XVI. p. 764. ut inanis jam sit Drusii conjectura, locum hunc pro arbitrio immutantis, in Comm. ad voces Hebr. Novi Testam. cap. 24. p. 41.

[y] *Tiberiade*] Τιβεριὰς, πόλις τῆς Ἰουδαίας, πρὸς τῇ Γεννεσερίτιδι λίμνῃ,

(XVI.) Asphaltites nihil præter bitumen gignit: unde et nomen.[a] Nullum corpus[b] animalium recipit: tauri[c] camelique fluitant. Inde fama, nihil in eo mergi. Longitudine excedit centum M. passuum, latitudine maxima XXV.[8d] implet, minima sex. Prospicit eum ab oriente Arabia Nomadum,[e] a meridie Machærus,[9f] secunda quondam arx Judææ, ab Hierosolymis. Eodem latere[g] est calidus fons medicæ salubritatis Callirrhoë,[h] aquarum gloriam ipso nomine præferens.[10]

(XVII.) Ab occidente[i] littora Esseni fugiunt,[11] usque qua nocent: gens sola,[j] et in toto orbe præter ceteras mira,

9 *Macherus* Gronov.—10 Margo edd. Dalec. et Gronov. *præ se ferens.*—11 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Ab o. l. fugitant* Gronov. et edd. vett. ' *Ab occidente littora Esseni habitant. Hos fugitant usquequaque nocentes* Vet. ita legit et Rhodig. Lego, *Ab occidente*

NOTÆ

Steph. In gratiam Tiberii ab Herode tetrarcha sic appellata, quæ prius *Cenereth* dicebatur.

[z] *Aquis calidis*] Josephus, Antiq. Jud. XVIII. 3. p. 619.

[a] *Unde et nomen*] Ἄσφαλτος enim Græcis *bitumen* est.

[b] *Nullum corpus*] Vivum scilicet; qua de re vide Philosophum, Meteorol. II. 3. p. 557. et Strabon. lib. XVI. p. 763. Id vero expertum esse Vespasianum Aug. projectis in lacum hominibus nandi imperitis, vinctisque post terga manibus, auctor est Josephus, Bell. Jud. V. 5. p. 892.

[c] *Tauri*] Solinus, cap. 35. pag. 64. Aliud est quod Josephus ait, loc. cit. lacum eum plurimis locis vomere bituminis glebas, quæ super undam et facie et mole tauris assimiles natent.

[d] *XXV.*] Vide Notas et Emend. num. 43.

[e] *Arabia Nomadum*] Quæ a Palmyrenis solitudinibus, unde initium ducit, ad meridiem descendit ultra Asphaltiten lacum.

[f] *Machærus*] Μαχαιροῦς Stephano, et Josepho, qui Antiq. XVIII. 7. p. 626. ibi necatum ab Herode Christi Domini Præcursorem refert. In Peræa regionis Judææ parte meridionali a Josepho locatur, III. 2. pag. 833.

[g] *Eodem latere*] Latere Asphaltitæ lacus meridionali.

[h] *Callirrhoë*] Καλλιῤῥόη Ptolem. V. 16. Καλλιρόη Josepho, Antiq. Jud. XVII. 8. p. 598. cujus fontes calidos, præter vim medicam, potui quoque jucundos esse asseverat. Solini hallucinationem, cap. 35. p. 65. hunc fontem Hierosolymis proximum statuentis, Plinii loco perperam intellecto, jam pridem Salmasius insectatus est, p. 579.

[i] *Ab occidente*] Ab occidente, inquit, littora Asphaltitæ lacus Esseni refugiunt, sive tantum ab eo lacu recedunt, quoad vis illius malefica pertingit. Nam letales exspirat auras, vicinumque aërem inficit. Vide Notas et Emend. num. 44.

[j] *Gens sola*] Hoc est, solitaria, et a

sine ulla fœmina, omni Venere abdicata, sine pecunia, socia palmarum.[k] In diem ex æquo convenarum turba renascitur, large frequentantibus, quos vita fessos ad mores eorum fortunæ fluctus agitat.[12] Ita per sæculorum millia (incredibile dictu) gens æterna est, in qua nemo nascitur. Tam fœcunda illis aliorum vitæ pœnitentia est. Infra hos[l] Engadda oppidum fuit, secundum ab Hierosolymis fertilitate, palmetorumque nemoribus: nunc alterum bustum. Inde Masada[m] castellum in rupe, et ipsum haud procul Asphaltite.[13] Et hactenus Judæa est.

XVI. (XVIII.) Jungitur ei latere Syriæ[a] Decapolitana regio, a numero oppidorum, in quo non omnes eadem ob-

littora Esseni habitant usquequaque, Gens, &c. Dalec.—12 Pintian. *quos vita fessos fortunæ fluctus ad mores eorum agit.* Chiffl. et Tolet. *fluctibus agitat.*—13 Margo edd. Dalec. et Gronov. *haud procul ab Asphaltite.*

NOTÆ

populorum frequentia sejuncta. De Theoreticis Essenis accipi hæc debere, qui in sola sacrorum codicum meditatione diem totum transigebant, neque artem exercebant ullam, tum verba hæc suadent, tum quod mox addit, gentem eam sociam esse palmarum, hoc est, in palmetis, adeoque desertis locis ætatem degere. De Practicis, quod alterum genus est Essenorum, (quanquam et ii divisi bifariam, nam alii ἄγαμοι et cœlibes fuernnt, alii nuptiis implicati,) refert Josephus eos in urbibus degere, Bell. Jud. II. 7. p. 785. ubi ceteros Essenorum mores accurate describit.

[k] *Socia palmarum*] Vide Notas et Emendationes num. 45.

[l] *Infra hos*] Solinus, cap. 35. p. 65. 'Infra Essenos Engadda oppidum fuit, sed excisum est.' Πολίχνη Ἐνγαδδὶ Josepbo, Bell. Jud. v. 3. 'Inde opobalsamum venit,' inquit Hieron. lib. de Loc. Hebr. 'quas vineas Engaddi Salomon nuncupat. Vicus est prægrandis Judæorum juxta mare mortuum.'

[m] *Masada*] Solinus, loc. cit. 'Judææ terminus Massada castellum.' Ita et Martianus, lib. VI. pag. 219. Μασάδα Josepho, Bell. Jud. v. 3. p. 887. castellum validissimum haud procul Hierosolymis, οὐ πόῤῥω Ἱεροσολύμων. Straboni, lib. XVI. p. 764. Μοασάδα.

[a] *Latere Syriæ*] Qua vergit in Syriam Cœlen, et Libanum montem. Oppida habuit Decapolitana regio celebriora ultra Jordanem, atque, ut Plinius ait, in Arabiam recedentia. Arabiæ enim Nomadum appellatione fere censetur, quicquid ultra Jordanem est. Tamen etiam cis Jordanem habuit nonnulla. Nam et Christus a finibus Tyriorum ad mare Galilææ perrexisse dicitur per fines Decapoleos.

servant. Plurimi [1] tamen Damascum ex epoto riguis [b] amne Chrysorrhoa fertilem: [2] Philadelphiam,[c] Rhaphanam,[d] omnia in Arabiam recedentia. Scythopolin,[e] (antea Nysam,[f] a Libero patre, sepulta nutrice ibi,) Scythis deductis. Gadara,[g] Hieromiace [3] [h] præfluente, et jam dictum [i] Hip-

CAP. XVI. 1 *Plurimum* Chiffl.—2 Sic partim ex codd. partim ex conjectura emend. Harduin. *Damascum et Opoton riguas amne Chrysorrhoa fertilem* Gronov. et edd. vett. Mox: *Scythopolin deductis Scythis, antea Nysam, a Libero patre sepulta nutrice ibi* margo edd. Dalec. et Gronov.—3 *Gaddara Hieromiace* conjunctim Gronov. *Hieromice* Chiffl. et Regg. Brot. *Hieramice* alii codd. ap. Brotier. Mox, *Hippon Dion* conjunctim Gronov. *Hippodion* Chiffl. Margo edd. Dalec. et Gronov. *divitem Gadaram*. Denique Vet. et codd. Dalec. et

NOTÆ

[b] *Damascum ex epoto riguis*] Fertilem ait esse Damascenum agrum, quia totum epotat Chrysorrhoam amnem, dum ad rigua distrahitur. Testatur id etiam Strabo, lib. XVI. pag. 755. Ὁ μὲν Χρυσορρόας, ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς Δαμασκηνῶν πόλεως καὶ χώρας, εἰς τὰς ὀχετείας ἀναλίσκεται, κ. τ. λ. Hodie *Damas*. Chrysorrhoam sic distrahi, ut in singulis ædibus et hortis fontem ex eo derivatum habeant in urbe cives, auctor est Bellonius, Observ. II. 91. Volusiani nummus æreus minoris formæ in Cimelio nostro Parisiensi: COL. DAMAS. METR.

[c] *Philadelphiam*] Φιλαδελφία Ptolem. V. 15. in Decapolitana regione. Stephanus a Ptolemæo Philadelpho nomen invenisse ait. A Josepho, Bell. Jud. III. 2. p. 833. in Peræa collocatur. In Arabiæ confinio, a Plinio. Unde circumjectus ager Ἀραβία τῆς Φιλαδελφίας dicitur Epiphanio in Ἀνακεφαλ. p. 145. In nummis, ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΝ. ΚΟΙΛ. ϹΥΡ. Κοίλης Συρίας.

[d] *Rhaphanam*] Ῥαφανέαι Stephano: Josepho, Bell. Jud. VII. 19. Ῥαφαναῖαι. In Conc. Nic. I. Bassianus Rhaphaneensis, ex Provinc. Syriæ Cœles.—'Insignis est Raphanæ nummus percussus, Anniæ Aureliæ Faustinæ nomine, quæ soror fuit M. Aurelii Severi Alexandri Imp. ANNIA ΑΥΡΗΛΙΑ ΦΑΥϹΤΕΙΝΑ C. hoc est, Σεβαστὴ, *Augusta*. .)(. ΕΠΙ ϹΤΡ. ΚΥΡΙΝΟΥ. Sub *Prætore Cyrino*. 'ΡΑΦΑΝΕΩΤΩΝ. Nummus *Raphaneotarum*. ΑΟϹ. Α. ϹϹLXXI. æræ Cæsarianæ. Egimus de hoc nummo fusius in Diario Trevoltiano, et alibi.' *Ed. sec.*

[e] *Scythopolin*] Cis Jordanem hæc sita, nec jam in Arabiam recedens, ut superius memoratæ urbes. Civitatem Decapoleos maximam, et Tiberiadi vicinam facit Josephus, Bell. Jud. III. 16. p. 856. Galilææ Strabo, lib. XVI. p. 763. Meminere Ptolemæus, Stephanus, et alii. Antoninus a Gadara, de qua statim dicemus, distare ait M. P. XVI.

[f] *Antea Nysam*] Ita Stephanus: Νῦσα κοίλης Συρίας, Σκυθῶν πόλις. Hæc porro parenthesi inclusimus, ne forte cum Solino existimares Scythas a Libero patre deductos. Scytharum excursionis meminit Eusebius in Chron. qui eosdem ait suum huic urbi nomen indidisse, quæ prius Βεθσάνη, καλουμένη πρὸς Ἑλλήνων Σκυθόπολις, inquit Josephus, Antiq. Jud. XII. 12. p. 418.

[g] *Gadara*] Γάδαρα Stephano, qui Cœles Syriæ urbem esse ait. Ptole-

pon: Dion,[j] Pellam[k] aquis divitem, Galasam,[l] Canatham.[m] Intercursant cinguntque has urbes tetrarchiæ,[n] regionum instar singulæ, et in regna[o] contribuuntur, Trachonitis,[p] Paneas,[q] in qua Cæsarea cum supradicto fonte: Abila,[r] Arca,[s] Ampeloëssa,[t] Gabe.[4][u]

Chiffl. *regnorum instar.*—4 *Gabala* Vet. Dalec.

NOTÆ

mæus, v. 15. Decapolitanæ, (sic enim habet Paris. cod.) adjudicat. Τὰ Γάδαρα, et Ἵππον, et Γαυλανίτιδα regionem, ceu loca inter se vicina admodum conjungit Josephus, Bell. Jud. II. 19. p. 813.

[h] *Hieromiace*] Amne. Mss. *Hieromice. Iarmoch*, e montibus Galaad fluens, in regione Gergessæorum, quorum fuit regio Gadarena.

[i] *Et jam dictum*] Sup. cap. Palæstinæ urbs a Stephano appellatur.

[j] *Dion*] Δῖον Ptolem. v. 15. in Decapolitana, Pellam inter et Gadara.

[k] *Pellam*] Πέλλα Ptolemæo, loc. cit. Steph. Πέλλα, *κοίλης Συρίας, ἡ Βοῦτις λεγομένη*. A Josepho Bell. Jud. III. 2. p. 833. in Peræa collocatur.

[l] *Galasam*] Vide Notas et Emend. num. 46.

[m] *Canatham*] Τὰ Κάναθα *τῆς κοίλης Συρίας*, Josepho, Bell. Jud. I. 14. p. 742. Ptolemæo item et Stephano.

[n] *Tetrarchiæ*] Tetrarchia non modo pars regni quarta appellatur, sed et mediocris quælibet ditio: ita ut singulæ fere urbes tetrarchiæ fuerint, cum circumjacente agro. Plures etiam quandoque tetrarchiæ in unum tetrarcham Imperatorum beneficio ac jussu collatæ.

[o] *Et in regna*] Totidemque regna censentur. Sic Abilenen Lysaniæ regnum, Λυσανίου *βασίλειαν*, Josephus appellat, Bell. Jud. II. 11. p. 796.

[p] *Trachonitis*] Trachonitidis regionis tetrarcha Philippus, apud Luc. III. 1.

[q] *Paneas*] Πανεὰς regionis nomen, in qua condita Cæsarea Philippi dicta, tetrarchiæ nomine, Herodis Magni filii. Eadem quoque a vicino fonte, Cæsarea Paneas appellata. In nummo M. Aurelii, quem vidisse se Spanhemius ait, p. 985. l. de Nummor. præst. KAIC. CEB. IEP. KAI. ACY. ΥΠ. ΠΑΝΕΙΩ. hoc est, Καισάρεια *σεβαστὴ ἱερὰ καὶ ἄσυλος ὑπὸ Πανείῳ*. Sic et a fonte nomen accepisse videtur, ut Plinio et Stephano creditum: et a monte unde fons manat, quod Πάνειον *ὄρος* Eusebio dicitur, Hist. Eccl. VII. 17. Ipsa urbs in nummo Diadumeniani, quem Patinus exhibet, p. 327. per Φ non per Π scribitur. ΦΑΝΕΑC ΠΟΛΕΩC. CΥΡ. ΠΑΛ. Hoc est, Συρίας Παλαιστίνης. Si Patino credimus: sed ΦΛ. ΝΕΑC. legi oportere, ut in nummo Faustinæ diximus cap. 14. ex libro nostro de Nummis Antiquis Populorum et Urbium palam fiet.

[r] *Abila*] Hinc Lysanias Ἀβιληνῆς tetrarcha, Luc. III. oppidum Ἀβιλὴ Joseph. Antiq. IV. 7. p. 118. in loco palmetis consito ad Jordanem. In Cœlesyria collocatur ab Antonino in Itiner. a Damasco, M. P. XVIII. Hodie *Bellinas*.

[s] *Arca*] Ἀρκαίας et Ῥαφαναίας regni Agrippæ civitates duas appellat Josephus, Bell. Jud. VII. 24. p. 976. Phœniciæ a Ptolemæo ascribitur Ἀρ-

XVII. (XIX.) Hinc redeundum[a] est ad oram, atque Phœnicen. Fuit oppidum[1][b] Crocodilon, est flumen:[c] memoria urbium, Doron,[d] Sycaminon.[e] Promontorium[2] Carmelum,[f] et in monte oppidum, eodem nomine, quondam Ecbatana[g] dictum. Juxta Getta,[h] Jebba: rivus Pagida,[3][i]

CAP. XVII. 1 Vet. Dalec. *ac Phœnicem in qua fuit oppidum.* Mox, cod. Dalec. *et flumen.*—2 Gronov. et edd. vett. *Dorum, Sycaminon, promontorium;* Harduin. 2. 3. Bipont et Franz. *Dorum, Sycaminum. Promontorium.* Lectionem nostram dedit Harduin. in ed. prima.—3 *Pigida ἀπὸ τῶν πηγῶν* margo

NOTÆ

κα, V. 15. inter oppida mediterranea. A Stephano quoque, Ἄρκη πόλις Φοινίκης, κ. τ. λ. etsi Stephani interpres cum Ace, hoc est, cum Ptolemaide confundit. Fuit Arca scilicet in confinio Phœnices et Decapoleos.

[1] *Ampeloëssa*] Ἀμπελόεσσα. Vitibus consitam regionem vox ea sonat: ut vel Arcæ potius, vel Gabes cognomen, quam oppidi alterius nomen id esse videatur.

[a] *Gabe*] Ita libri omnes. Γάβαν appellat Josephus, Belli Jud. II. 19. p. 814. Gabbam Plinius XII. 41. et Stephanus Γάββα, πόλις Συρίας· ἧς τὸ ἐθνικὸν Γαβηνός. Petri Ep. Gabbi mentio in Epist. synodali primæ Syriæ ad Leonem Imp. in Conc. Calched. tom. IV. Concil. pag. 915. In vetere nummo Musei nostri Parisiensis, ΓΑΒΗΝΩΝ.

[a] *Hinc redeundum*] Unde oratio deflexerat, cap. 14. ab his verbis: 'Finis Palæstinæ . . . Deinde Phœnice.'

[b] *Fuit oppidum*] Nihil ejus superesse innuit præter nomen: quod et Strabo significat his verbis, lib. XVI. pag. 758. Καὶ πολιχνίων ὀνόματα, πλέον δ' οὐδέν. Συκαμίνων πόλις, Βουκόλων, καὶ Κροκοδείλων πόλις, καὶ ἄλλα τοιαῦτα.

[c] *Est flumen*] Quo vero id nomine? An eodem quo oppidum? ποταμὸς κροκοδείλων. An potius eum cujus ostia Ptolemæus V. 15. prope Dora collocat, Χερσέου ποταμοῦ ἐκβολαί. Utrovis nomine idem amnis designatur.

[d] *Doron*] Ita scripsi, pro *Dorum*. Sic *Crocodilon*, et *Sycaminon* dixit, patrio casu. Nam Græce Δῶρα Ptolemæo loc. cit. in ora Phœniciæ. Scylaci, pag. 40. Δῶρος, πόλις Σιδωνίων. Meminere Eusebius et Hieron. de locis Hebr.—'*Dorum*] Fuit cum *Dorôn* scribi mallem, et *Sycaminôn*, quia sic *Crocodilôn* dixisse videtur, patrio casu. At libros veteres sequimur probatiores.' *Ed. sec.*

[e] *Sycaminon*] Συκαμίνων Straboni, loc. cit. a recto Συκάμινον, ut docet Stephanus.

[f] *Carmelum*] Κάρμηλος τὸ ὄρος Straboni, loc. cit. Vide Notas et Emend. num. 47.

[g] *Ecbatana*] In Mss. *Acbetana*. Stephanus, pag. 12. Ἀγβάτανα, πολίχνιον Συρίας. Per α et ε scribi a priscis auctoribus promiscue monet. Et p. 255. Ἐκβάτανα, Συρίας πόλις. In hac urbe Cyri F. Cambyses obiit, oraculo delusus, cum in Ecbatanis Mediæ decessurum se speraret. Herod. lib. III. p. 186. et 187.

[h] *Getta*] Forte Γίττα, quam πόλιν Παλαιστίνης Polybius vocat in Excerptis, e lib. XVI. Non est Gith vel Geth, de quo Eusebius et Hieronymus in loc. Hebr. De Jebba ceteri scriptores silent.

[i] *Pagida*] Mss. *Pacida*. Reg. 1. 2.

sive Belus,[j] vitri fertiles arenas parvo[4] littori miscens. Ipse e palude Cendevia[5 k] a radicibus Carmeli profluit. Juxta colonia Claudii Cæsaris Ptolemais,[l] quæ quondam Ace.[6 m] Oppidum Ecdippa.[n] Promontorium Album.[o] Tyrus[p] quondam insula, prælto mari septingentis passibus

edd. Dalec. et Gronov. *Pacida* Chiffl.—4 Voc. *parvo* deest in cod. Dalec.—5 *Candelabra* Vet. Dalec.—6 Idem codex et cod. Dalec. *Acon.*—7 *Rom.*

NOTÆ

Colb. 1. 2. Paris. Chiffl. Qui *Pagida* scripserunt, ἀπὸ τῶν πηγῶν deduci nomen Syrum voluerunt.

j *Belus*] Stephano, Βῆλος, verbo Ἄκη. Josepho, Bell. Jud. II. 9. pag. 790. Βήλεος ποταμὸς παντάπασιν ὀλίγος, stadiis a Ptolemaide duobus, hoc est, pass. CCL. vallem præterfluens, atque arenam volvens secum perpetuo, vitreis operibus conficiendis aptam. De eo amne rursum XXXVI. 65. De arenis littoris hujusce vitrariis vide etiam Strab. lib. XVI. p. 758.

k *Cendevia*] Mss. omnes, *Cendebria*. An a Κενδεβαίῳ duce nomen, quem ab Antiocho missum ad vastandam Judæam refert Josephus, Antiq. XIII. 13. pag. 447. Lib. XXXVI. 65. Mss. *Candebea*.

l *Ptolemais*] Huc pertinent nummi Caracallæ et Getæ, apud Patinum, p. 299. et 317. COL. PTOL. ille præsertim Caracallæ, qui Serapidis effigiem habet: cujus cultum in Syria familiarem fuisse, ex Cæsareæ nummo a nobis antea laudato, perspicuum est. Frustra igitur hæret Patinus, quo sui illi nummi spectent.

m *Ace*] Strabo, lib. XVI. pag. 758. ἣν Ἄκην ὠνόμαζον πρότερον. Ex Strabone Stephanus: Ἄκη, πόλις Φοινίκης . . . αὕτη Πτολεμαῖς ἐκαλεῖτο. Demetrius apud Harpocrat. verbo Ἄκη, id nominis arci Ptolemaidis fuisse ait. Causam appellationis hujus vide apud Stephan. verbo Πτολεμαῖς. Hodie *S. Jean d'Acre*.

n *Ecdippa*] Ἐκδίππα Ptolem. v. 15. inter Ptolemaida et Tyrum. Josepho, Belli Jud. I. 11. Ἔκδιππος.

o *Album*] Hi Tyrii montes, Christiano in his oris bello notissimi: quorum promontorium hodie *le Cap Blanc*.

p *Tyrus*] Hodie *Sour*: ut apud Hebræos olim צור *Tsor*, quæ vox munitum oppidum sonat.—‘ Est nummus Antonini Soæmiadis filii, inscriptus, TYRIORVM, supernè: infra ΔΕΙΔΩΝ. At cave ibi Didonem cogites, ut nobis olim alios secutis incaute excidit: cum viri potius nomen foret Δείδων, ut Πλάτων, Ἀρίστων, et similia, quam fœminæ. Dea quæ ibi pingitur stolata, ipsa Tyrus est: et literis illis subest hæc sententia: ΔΕΙμᾶν Δόμους Ὥρα Νέους, *Nunc tempus est novas ædificare domos*. Quoniam videlicet sub Severo Imp. dirnta ab Arabibus vel Parthis Tyro, colonia eo missa Latina fuerat: unde nummi Latine deinceps inscripti leguntur, COL. &c. ascitis etiam Græcis hominibus in ſcivitatem: quam ob causam et HPAKAIA ΟΛΥΜΠΙΑ certamina in uno TYRIORVM nummo Græce scribuntur. Itaque sub Antonino Soæmiadis filio aiunt incolæ, quiete a bellis data, tempus esse, ut novæ civibus ædificentur domus, prioribus ab hoste dirutis. Propterea pictus est in eo nummo ad Tyri pedes operarius, qui

divisa, nunc vero Alexandri oppugnantis operibus continens,[q] olim partu clara, urbibus genitis, Lepti,[r] Utica, et illa Romani imperii æmula,[7] terrarum orbis avida, Carthagine: etiam Gadibus extra orbem conditis. Nunc omnis ejus nobilitas conchylio atque purpura constat. Circuitus XIX. mill. passuum est, intra Palætyro[s] inclusa. Oppidum ipsum XXII. stadia obtinet. Inde Sarepta,[8 t] et Ornithon[u] oppida: et Sidon artifex[v] vitri, Thebarumque Bœotiarum parens.

(XX.) A Tergo ejus[w] mons Libanus orsus, mille quin-

Imp. æmula in exemplari Tolet. non leguntur, nec in Chiffl.—8 *Inde Euhydra, Sarepta* Gronov. *Inde Enhydra Sarapta* Vet. Dalec. Lectionem nostram ex

NOTÆ

ligone domorum fundamenta fodit: et alter tecto domus tegulas disponit.' *Ed. sec.*

[q] *Continens*] Hoc est, continenti adhærens, illo ipso, quem Alexander struxerat, aggere. Strabo, lib. XVI. p. 757.

[r] *Lepti*] Isidorus, Orig. XV. 1. 'Phœnices a Rubro mari profecti, Sidonem urbem opulentissimam condiderunt.... Ipsi etiam Tyrum in Syria: ipsi Uticam in Africa, Hipponem, Leptim, aliasque urbes in ora maritima condiderunt: ipsi Thebas in Bœotia duce Cadmo,' &c. Curtius, IV. 19. de Tyro: 'Coloniæ certe ejus pæne orbe toto diffusæ sunt: Carthago in Africa, in Bœotia Thebæ, Gades in oceano.' A Tyriis Thebas esse conditas asseverat, quas Plinius Sidoniis ascribit: ut vicissim Tyriorum partum Leptim Plinius esse statuit, quam a Sidoniis conditam Sallustius pronuntiavit, de bello Jugurth. p. 115. Sed ab iisdem nimirum orti parentibus, Phœnicibus scilicet, Tyrii Sidoniique. Uticam a Tyriis conditam Velleius quoque affirmat, lib. I. p. 3. Quo vero id anno contigerit, dicemus ad XVI. 79.

[s] *Palætyro*] Παλαίτυρος, (ea vox *antiquam Tyrum* sonat) quam a Tyro nova distare stadiis XXX. hoc est, pass. ter mille, DCCL. auctor est Strabo, lib. XVI. p. 758.

[t] *Inde Sarepta*] Σαρεφθὰ Josepho, Antiq. VIII. 7. p. 285. medio Tyrum inter et Sidonem intervallo. Hinc Sareptana vidua, III. Reg. 17. Hactenus editum sic est: *Inde Evhydra, Sarepta.* Sed *Evhydra* nulli Mss. agnoscunt. Ἔννδρα Strab. lib. XVI. pag. 753. ultra Aradum sita, non est hujus loci.

[u] *Ornithon*] Medio quoque intervallo Tyrum inter et Sidonem, hoc est, centum utrimque stadiis, sive pass. XII. M. D. Ὀρνίθων πόλις λεγομένη, *Avium*, seu mavis *Gallinarum oppidum*, a Strabone collocatur, lib. XVI. pag. 758.

[v] *Et Sidon artifex*] Quoniam arenæ vitrariæ, de quibus superius dictum, Sidonem deferuntur, ubi fornaces officinæque vitrariæ, arenarum fusioni aptæ. Strabo, loc. cit. Hodie *Sayd*.

[w] *A tergo ejus*] Sidonis.

gentis stadiis Simyram usque porrigitur,[x] qua Cœle Syria cognominatur. Huic par, interjacente valle,[9 y] mons adversus Antilibanus obtenditur, quondam muro conjunctus. Post eum[z] introrsus, Decapolitana regio est, prædictæque cum ea tetrarchiæ, et Palæstinæ tota laxitas. At in ora etiamnum subjecta Libano, fluvius Magoras:[10 a] Berytus colonia, quæ Felix Julia[b] appellatur. Leontos[c] oppidum:

codd. recepit Harduinus, eumque secuti recentt.—9 Harduin. 1. in Nota, Harduin. 2. 3. in textu, cum Bipont. et Franz. *interveniente valle.*—10 *In ora*

NOTÆ

[x] *Porrigitur*] A Sidone Simyram usque, versus septemtrionem: quæ pars Syriæ, Cœle dicitur, hoc est, Cava.

[y] *Interjacente valle*] In amphitheatri formam: claudente vallem a septemtrione, et ab occasu, Libano monte, quem nunc populi incolunt, nova appellatione dicti, *les Druses.* Ab meridie, et oriente, Antilibano, *l'Antiliban.*

[z] *Post eum*] Post Antilibanum, versus ortum Solis, Damascus occurrit, et Decapolitana: versus meridiem, laxissimus, hoc est, vastissimus Palæstinæ tractus.

[a] *Magoras*] Qui Straboni lib. XVI. p. 756. medio spatio inter Sidonem et Berytum. Nunc vocant incolæ, patria lingua, *la Riviere d'Amour.*

[b] *Felix Julia*] Nummus ærens formæ mediocris Trajano Imp. cusus, in Cimelio nostro Parisiensi asservatur, cujus epigraphe, COL. IVL. AVG. FEL. BER. 'Colonia Julia Augusta Felix Berytus.'—'Est unus singularis ex ære magno in Museo D. Abbatis de Fontenu, sic inscriptus: IMP. C. M. OP. SEV. MACRINO. 'Imperatori Cæsari Marco Opelio Severo Macrino.' Caput laurcatum. .)(. Lupa cum gemellis. Supra, BOS: infra, FEL. Sic interpretamur: 'Berytus Opeliis Salvis FELIX.' Fuere Macrinus et Diadumenianus ex gente Opelia: utrique obtigerat tutanda Phœnice. Idcirco alludens ad suum cognomen 'Berytus' colonia, 'salvis Opeliis Felicem' se esse ac fore prædicat. Sic in Diocletiani et Maximiani Augustorum nummis, et Constantii et Maximiani Cæsarum legimus, SALVIS. AVGG. ET CÆSS. FELIX KART*hago*. *Opelios* scripsit Berytus, non Macrinum; ut Opelios æque Diadumenianos complecteretur, ac Macrinos: quæ sunt duo Opeliorum cognomina: quemadmodum si 'salvis Borboniis' dixero, omnes ex ea gente, cum ipso Rege, Aurelianenses, Condæos, Contiosque eo nomine comprehendero. Sub effigie Imperatoris sunt literæ quatuor ΔE SC. Δημοῦ Ἐὐχῇ, *Populi Rogatu, Senatus Consulto.* Ab Agrippa Augusti genero deductam coloniam auctor est Strabo l. c. Verius suspicamur a Lucio Sylla Felice collega Augusti Consulis duodecimum: unde illi cognomina Felicis Juliæ Augustæ.' *Ed. sec.*—'Berytensis colonia Augusti beneficiis gratiosa,' inquit Ulpianus, lib. L. Dig. tit. 15. de censibus. Βηρυτὸς Græcis dicitur, producta penultima syllaba: nobis *Barut*, indigenis *Birout.* Olim binominis fuit: nam et Berœam ap-

flumen Lycos:[d] Palæbyblos: flumen Adonis. Oppida: Byblos,[e] Botrys,[f] Gigarta,[11 g] Trieris,[h] Calamos:[i] Tripolis,[j] quam Tyrii et Sidonii et Aradii obtinent. Orthosia,[k] Eleutheros flumen. Oppida: Simyra,[l] Marathos,[m] contraque Arados[n] septem stadiorum[o] oppidum[12] et insula, ducentos passus[p] a continente distans. Regio in qua[q] su-

autem subjecta Lib. fl. Nagoras Chiffl.—11 *Sycarda* Chiffl.—12 Codd. Dalec. Vet. ejusdem, et Chiffl. *contraque Aradus septem stadiorum oppidum;* et sic Strab. *contraque Aradum Antarados septem, &c.* edd. vett. et Gronov. Mox, *ducentis passibus* Chiffl. 11. *M. D. pass.* Piutian. ex Strabone.

NOTÆ

pellatam esse auctor est Eusebius in Chron.

[c] *Leontos*] Λέοντος, vel, ut Scylax, p. 40. et Strabo vocat, lib. XVI. pag. 756. Λεόντων, hoc est, *Leonum* oppidum.

[d] *Lycos*] Straboni, pag. 755. Λύκος ποταμὸς inter Byblum et Berytum. Mox Byblum sequi deinde dicit Ἄδωνιν ποταμὸν, ac postea Παλαίβυβλον, quo ordine a Plinio nunc commemorantur. Canis nomen ei amni fecere nunc indigenæ, *la riviere du Chien.* Adonidi vero Abrahæ, *la riviere d'Abraham.*

[e] *Byblos*] Βύβλος Stephano, cujus vocis originationem pluribus idem investigat. Hodie *Gebaïl.*

[f] *Botrys*] Βότρυς πόλις Φοινίκης, Stephano. Indigenis *El Batron.* Hinc Diagoras Botryensis, de quo dicemus in Auctorum Syllabo.

[g] *Gigarta*] Strabo, lib. XVI. p. 755. Βόστρα (lego Βότρυν,) καὶ Γίγαρτον, inter oppida numerat, quæ sunt subjecta Libano. In Notitia Eccles. Prov. Phœniciæ, Γήγαρτα κώμη.

[h] *Trieris*] Τριήρης χωρίον τι Straboni, pag. 754. πόλις est Stephano, pag. 664.—'Hinc sunt *Trieres* appellati a Daniele Propheta XI. 3. ut acute vidit Vulgatus Interpres.' *Ed. sec.*

[i] *Calamos*] Has eodem ordine appellat Polybius, lib. V. p. 574. Βηρυτὸν, Βότρυν, Τριήρη, καὶ Κάλαμον.

[j] *Tripolis*] Mela concise I. 12. 'Tria oppida fuerunt, singulis inter se stadiis distantia: locus ex numero Tripolis dicitur.' Plinio Strabo suffragatur, loc. cit. Nunc *Tripoli de Sourie.*

[k] *Orthosia*] Ὀρθωσιὰς Straboni, p. 753. juxta Ἐλεύθερον amnem, quem hodie aiunt Sanctum vocari, *le Fleuve Saint.* Urbem 'Orthosida sacram' appellat Priscianus in Periegesi, pag. 389. In nummis, ΟΡΘΩCΙΕΩΝ.

[l] *Simyra*] Σίμυρος, τὰ Σίμυρα, Stephano, et Straboni, lib. XVI. p. 753. Simyra castellum, Melæ loc. cit.

[m] *Marathos*] Μάραθος πόλις ἀρχαία Φοινίκων κατεσπασμένη, *vetus Phœnicum civitas, nunc diruta,* inquit Strabo, loc. cit. Restituta posterius, hodie *Tortosa* dicitur.

[n] *Contraque Arados*] Hoc est, ex adverso Marathi oppidi Arados insula in alto objacet, cum oppido. Vide Notas et Emend. num. 48.

[o] *Septem stadiorum*] Hoc ipsum de Arado insula oppidoque, Strabo lib. XVI. pag. 753.

[p] *Ducentos passus*] Strabo, stadia XX. quæ efficiunt passus bis mille et ducentos.

[q] *Regio in qua*] Transcribit hæc

pradicti desinunt montes, et interjacentibus campis, Bargylus mons incipit.

XVIII. Hinc rursus[a] Syria, desinente Phœnice. Oppida: Carne, Balanea, Paltos, Gabale:[b] promontorium, in

NOTÆ

Martianus, lib. VI. cap. de Arabia et Syria, pag. 220.

[a] *Hinc rursus*] Hinc appellari rursus Syria incipit, etiam in ora, ubi Phœnice desinit. Phœniciæ tamen, Carne, Balaneaque a Stephano ascribuntur. Κάρνη, *πόλις Φοινίκης*. Et, Βαλανέαι, *πόλις Φοινίκης, ἡ νῦν Λευκάς*. Utraque Aradiorum ditionis est, cum Palto, teste Strabone, lib. XVI. p. 753. *ἡ τῶν Ἀραδίων παλαιὰ Πάλτος, καὶ Βαλανaία, καὶ Κάρανος τὸ ἐπίνειον τῆς Ἀράδου, Aradiorum navale.*—'Syria hæc maritima est, cujus mentio est in nummis tribus Egnatiæ gentis, perperam (opinor) hactenus intellectis. Sunt ii argentei in Museo nostra, et apud Patin. in Famil. p. 103. Primus exhibet Cupidinis caput alatum, cum pharetra et arcu; symbolum Principis amici ac fœderati, pro sociis bellum gerentis. Epigraphe retro, MAXSVMVS. .)(. Templum in quo Jupiter stat, supra templum posito fulmine parte dextra, qua stat ille: et e regione, Astaroth Dea Sidoniorum, uti appellatur IV. Reg. XXIII. 13. cum pileo, indice libertatis, supra templum similiter posito, parte sinistra, ita ut Deæ vertici immineat. Infra C. EGNATIVS CN. F. latere sinistro CN. N. 'Cnci filius, Cnci nepos.' Dextro denique, XII. denarii pretium, quod tunc fuit assium duodecim. Alter habet caput Concordiæ: retro, Cupido alatus, veluti stringit Deæ monile, *son collier de perles*. Retro, MAXSVMVS. .)(. Imperator in curru bijugo, Victoria supervolitante, et coronam porrigente. Infra C. EGNATIVS CN. F. CN. N. Tertius exhibet caput Libertatis; retro, pileus est, libertatis index: retro, MAXSVMVS. .)(. Inter duos temones, qui sint situs ad mare indices, stant Jupiter et Astaroth, cum hastis, Jove pedem proræ navis imponente; Victoria Deam Astaroth coronante. Infra, C. EGNATIVS CN. F. latere sinistro, CN. N. Pro Jove et Astaroth, quidam hic arbitrantur Honorem et Virtutem pingi; et MAXSVMVS scriptum esse pro MAXIMVS; atque istud cognomen fuisse gentis Egnatiæ. Sententia his literis comprehensa hæc est: 'MAXima Severi Victoria, Maritimæ Vota Syriæ.' Hæc illa est, quæ in nummis Severi Imperatoris, VICT. PARTH. MAX. 'Victoria Parthica maxima' inscribitur: quæ pulsis nimirum Parthis urbes Syriæ maritimas, alioqui liberas, Romano revinxit Imperio, atque, ut ita dicatur, Jovi Capitolino Astaroth Syrorum Deam reconciliavit. Nam id ea numina in nummis picta significant; ut temones et proræ navium urbes maritimas denotant. Liberas eas fuisse pileus bis signatus admonet. Quam ob causam Virgilius cecinit in laudibus Augusti: 'Victorque VOLENTES per populos dat jura.' Egnatius Triumvir Monetalis fuit, et (ut gloriatur) filius ac nepos Triumviri.' *Ed. sec.*

[b] *Gabale*] Oppidula Laodiceæ proxima a Strabone hæc numerantur, lib. XVI. pag. 753. *Τῇ γὰρ Λαοδικείᾳ πλησιάζει πολίχνια, τό τε Ποσείδιον, καὶ τὸ Ἡράκλειον, καὶ τὰ Γάβαλα.* Hinc Imperatori Elagabalo factum nomen, quæ vox Gabalitarum Deum sonat: quod esset Solis sacerdote genitus, ut fabulantur. Hodie *Jably*.

quo Laodicea libera,[c] Diospolis,[1] [d] Heraclea, Charadrus,[e] Posidium.

(XXI.) Deinde promontorium Syriæ Antiochiæ.[2] Intus ipsa Antiochia[f] libera, Epidaphnes [g] cognominata, Oronte[h]

CAP. XVIII. 1 *Dipolis* Chiffl.—2 Ita ex codd. emend. Hardnin. eumque secuti recentt. *D. p. S. Antiochenæ* edd. vett. et Gronov. *Deinde Syriæ Antiochiæ*, nulla promontorii mentione, cod. et Vet. Dalec. Mox, *Epiphanes*

NOTÆ

[c] *Laodicea libera*] Hi sunt Λαοδικεῖς οἱ παράλιοι, *Laodicenses maritimi*, apud Joseph. Bell. Jud. I. 16. pag. 748. Horum est nummus ille, apud D. Vaillant, in Histor. Regum Syriæ, pag. 262. ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ ΤΩΝ ΠΡΟΣ ΘΑΛΑΣΣΑΝ. 'Laodicensium qui sunt ad mare.' A Seleuco Nicatore condita, ac de matris nomine appellata. Sic Antiochiam ἐπὶ Δάφνῃ patris Antiochi, Seleuciam suo, Apameam matris nomine insignivit. Strabo lib. XVI. pag. 749. Ulpianus, lib. L. Digest. tit. 15. de Censibus: 'Laodicea in Syria juris Italici est, et solum earum.' Hodie *Latakié*.

[d] *Diospolis*] Mss. omnes, Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. Chiffl. *Dipolis*. Cave enim existimes hanc esse Diospolin Palæstinæ, cujus sedis Episcopi in Conciliis sæpe subscribunt, cujus apud Antoninum mentio, ceterosque: hæc enim haud procul Ascalone et Cæsarea Palæstinæ fuit, Lydda prius, ut cap. 15. monuimus, appellata.—'De Heraclea diximus in libro de Nummis Antiquis Populorum et Urbium.' *Ed. sec.*

[e] *Charadrus*] Quoniam id oppidum in confinio Ciliciæ Syriæque est, Ciliciæ a Scylace, pag. 38. Stephanoque ascribitur. Χάραδρος λιμὴν καὶ ἐπίνειον Κιλικίας.

[f] *Antiochia*] Cognomento etiam alio ἐπὶ τοῦ Ὀρόντου, *ad Orontem*, dicta, Ptolemæo v. 15. ab eo amne, qui eam urbem præterfluit. Incolis nunc *Antekié*. A mari unius diei navigatione adverso flumine distare auctor est Strabo, lib. XVI. pag. 751. Liberam fuisse, id est, suis, non Romanis, vixisse legibus, docet nummus antiquus apud Spanhem. p. 789. ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛ. ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ.

[g] *Epidaphnes*] Ἐπὶ Δάφνης. Straboni, lib. XVI. pag. 749. Ἀντιόχεια ἡ ἐπὶ Δάφνῃ. In nummo æreo minoris formæ, Musei nostri Parisiensis, ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ ΤΩΝ ΠΡΟΣ ΔΑΦΝΗΝ. Est autem Daphne, inquit Strabo, vicus modicus ab Antiochia stadiis XL. dissitus: ubi fana Apollinis et Dianæ, cum asylo. Stephano suburbium est, ad orientem Antiochiæ.—'Non est huic Daphnæ locus in nummo Constantini Max. inscripto CONSTANTINI ANADAFNE. Est is ex ære minimo perquam affabre factus in Museo nostro: parte priore, CONSTANTINVS MAX. AVG. capite cincto lapillis. Parte altera Victoria sedens, dextra lauri ramum, sinistra palmam tenet: e regione tropæum, ad pedes miles prostratus, cum allata inscriptione. Non est hic DAFNE pro δάφνη, *laurus*: cum neque Græca vox jungi cum Latina debuerit, nec scribi per F: nec denique pro victoria scribi *laurus* Latine possit. Delineatur hic nummus in Constantinopoli Christ. Tab. III. et apud Patinum, p. 466. sed divisis perperam ANA DAFNE: pejus etiam

amne dividitur. In promontorio autem Seleucia[i] libera, Pieria appellata.

(XXII.) Super eam mons eodem, quo alius,[j] nomine, Casius. Cujus excelsa[k] altitudo quarta vigilia[l] orientem per tenebras Solem aspicit: brevi circumactu[m] corporis, diem noctemque pariter ostendens. Ambitus ad cacumen XIX. M. pass. est: altitudo per directum, IV. At in ora amnis Orontes, natus inter Libanum et Antilibanum juxta Heliopolin.[n] Oppidum Rhosos:[o] et a tergo Portæ, quæ

NOTÆ

in Thesauro Brandenburgico p. 803. puncto inserto post ANA. cum in ipso numismate conjunctissimæ literæ sint, velut unica voce, ANADAFNE: nimirum hac sententia; 'CONSTANTINI Augusti Nostri ADventus Adjunxit Feliciter Narbonensibus Ebrodunenses:' captis prædonibus, qui interjacentem regionem excursionibus infestam haberent. Infra 'CONS. Civitates Omnes Narbonensis Secundæ:' nempe ubi nunc est Delphinatus cum Provincia.' *Ed. sec.*

[h] *Oronte*] Ὀρόντης Straboni, lib. XVI. pag. 751.

[i] *Seleucia*] Nummus Severi, apud Patinum, pag. 282. CEΛEYKEΩN ΠIEPIAC. Alter Caracallæ, p. 304. CEΛEYKIAC ΠIEPIAC. Alii item Trajani, pag. 180. et Antonini, pag. 228. in quibus insculptus cernitur mons ipse Casius, urbi proximus, quem Jovem Casium appellabant: CEΛEYKEΩN. Π. CYPIAC. ZETC. KACIOC. Hoc est, Σελευκέων Πιερίας Συρίας. Ζεὺς Κάσιος. Porro Πιερία ὄρος mons est prope Casium, a quo Seleuciæ oppido ac regioni nomen. Ptolem. v. 15. Straboni mons Anticasius appellatur. Ejecto e Syria Tigrane, Seleuciam libertate Pompeius donavit, teste Strabone, lib. XVI. p. 751. Testis et nummus apud Spanhem. p. 789. CEΛEYKEΩN THC IEPAC KAI AYTONOMΩN.

[j] *Quo alius*] In confinio Ægypti et Syriæ positus, de quo cap. 14.

[k] *Cujus excelsa*] Narrant id quoque Solinus iisdem verbis, cap. 36. pag. 65. et Martianus, lib. VI. pag. 220.

[l] *Quarta vigilia*] Ternis horis ante Solis exortum. Eadem ferme non de Casio, sed de Caucaso monte refert Arist. Meteorol. I. 13. p. 545. Ac de Caucaso quidem id vere a Philosopho dictum esse, probat egregie Cabeus, in Meteorol. I. text. 63. pag. 388. At Pomponius Mela I. 10. pag. 14. Casio id quidem tribuit, non tamen Antiocheno, sed Ægyptio. Item Lucanus, X. 434. 'Lucifer a Casia prospexit rupe, diemque Misit in Ægyptum primo quoque Sole calentem.'

[m] *Circumactu*] Globosi verticis parte altera lucem, altera tenebras ostendente.

[n] *Heliopolin*] Ἡλιόπολις Ptolemæo, v. 15. in Syria Cœle, vel, ut alii codices habent, in Decapolitana. Ab Antonino medio ferme itinere ponitur inter Laodiceam et Damascum: utrimque circiter mill. pass. LX. Haud procul Apamea, a Strabone, lib. XVI. p. 752.

[o] *Rhosos*] Ῥῶσος Stephano: Strab. lib. XVI. p. 751. Ῥωσσὸς inter Issum Ciliciæ oppidum et Seleuciam.

Syriæ [p] appellantur, intervallo Rhosiorum montium et Tauri. In ora oppidum Myriandros: [q] mons Amanus,[r] in quo oppidum Bomitæ. Ipse ab Syris [3] Ciliciam separat.

XIX. (XXIII.) Nunc interiora dicantur. Cœle [a] habet Apamiam,[b] Marsya amne [c] divisam a Nazerinorum [d] tetrarchia: Bambycen,[e] quæ alio nomine Hierapolis vocatur, Syris vero Magog: [f] (ibi prodigiosa Atargatis,[1] [g] Græcis

---

cognominata cod. Dalec.—3 *Ipse ab Assyriis* in eodem codice.
CAP. XIX. 1 *Atergatis* Vet. Dalec.—2 Chiffl. *colit.*—3 *Cyrrhistica* Gronov.

NOTÆ

[p] *Portæ, quæ Syriæ*] Sic angustias vocat, inter Tauri montis partem, Rhossicumque scopulum, de quo Ptolem. v. 15. qua transitus aditusque est in Syriam a Cilicia, et Myriandro. Συρίαι πύλαι, Ptolem. loc. cit. et Strab. lib. XIV. p. 676.

[q] *Myriandros*] Μυρίανδρος Scylaci, p. 38. in Syriæ Ciliciæque confinio. Hodie *Candelona*.

[r] *Amanus*] Quo de monte Cicero multa ad Attic. v. 20. p. 150. Hic enim castra posuit: hinc nomen Imperatoris obtinuit. 'Amanus,' inquit, 'Ciliciam a Syria aquarum divortio dividit.'

[a] *Cœle*] Syria Cœle, Κοίλη Συρία, *Syria Cava*, quoniam inter editissimos montes, Libanum, Antilibanumque, depressa et humilis.

[b] *Apamiam*] Ἀπάμεια Græcis, indigenis, *Haman*, ad Orontem sita, Strabone teste lib. XVI. p. 752.

[c] *Marsya amne*] Apameam ab oriente circumit, ac demum in Orontem labitur. Hunc esse arbitror quem Græci ob similitudinem aliquam cum amne Macedonico Axium appellarunt: unde numinus extat apud D. Vaillant, de Hist. Regum Syriæ, p. 261. cum epigraphe, ΑΠΑΜΕΩΝ. ΤΩΝ. ΠΡΟΣ. ΤΩ. ΑΞΙΩ.

[d] *Nazerinorum*] Quos, ut arbitror, Apamiensium ab ortu vicinos, juxta Marsyam, Strabo facit, pag. 753. et Φυλάρχους Ἄραβας vocat. Ab his profecti qui versus occasum refugientes, Marsyam Orontemque transgressi, inter Orontem amnem ab ortu, mare mediterraneum ab occasu, Marathum *Tortose* a meridie, a septemtrione Laodiceam, montes incolunt, priscumque retinent nomen, *les Nassaries*.

[e] *Bambycen*] Βαμβύκη Straboni, lib. XVI. pag. 751. Plutarch. in Anton. Ἱερὰν πόλιν, ἣν Βορβύκην (lege Βαμβύκην) πρότερον ἐκάλουν. A Seleuco Hierapolim esse appellatam, auctor est Ælian. Hist. Anim. XII. 2.

[f] *Magog*] A filio Japheth. Nomen id hodieque servare dicitur.—'Ut autem apud Plinium civitas una e primariis Syriæ Cœles Magog appellata fuisse dicitur, sic apud Ezech. cap. XXXVIII. 'Gog terra Magog' gens ipsa Cœles Syriæ est, oriunda a Magog filio Japhet: cujus gentis exercitus penitus interiisse, Nabachodonossoris victoria, ab Ezechiele l. c. dicitur, anno ante Christum 573. desolationis templi quartodecimo: anno antequam Nabuchodonosor Tyrum expugnaret, ut Ezechielis capite sequente narratur.' *Ed. sec.*

autem Derceto dicta, colitur: [2]) Chalcidem [h] cognominatam ad Belum,[i] unde regio Chalcidene fertilissima Syriæ. Et inde[j] Cyrrhestice [3] [k] Cyrrhum: Gazatas, Gindarenos,[l] Gabenos: [m] tetrarchias duas, quæ Granucomatæ [4] [n] vocantur. Emesenos,[o] Hylatas, Ituræorum [p] gentem, et qui ex iis

et edd. vett. Mox, pro *Gazatas*, cod. Dalec. *Irneazates*. Pro *Gindarenos*, Vet. Dalec. *Gindaneos*.—4 Chiffl. *Granocumatiæ*. Mox, *Hemisenos* Gronov.

NOTÆ

[g] *Atargatis*] Strabo, lib. XVI. pag. 748. de Hierapoli, ἐν ᾗ τιμῶσιν, inquit, τὴν Συρίαν θεὸν τὴν Ἀταργάτιν. Et p. 785. eandem appellatam esse a Ctesia Δερκετὼ docet: ab aliis Ἀθάραν. Forte pro Ἀσθάραν. Est enim id numen quod sacræ paginæ Astaroth vocant. Prodigiosam appellat, quod facie hominis esset, reliquo corpore in piscem desinente. Ovid. Met. IV. 44. 'De te, Babylonia, narret, Derceti, quam versa squamis velantibus artus Stagna Palæstini credunt celebrasse figura.' Alii Atargatim, sive Atergatin, muliebri plane forma fuisse aiunt, et Matrem esse Deum. Quo spectare videtur nummus æreus, mediæ formæ, Musei nostri Parisiensis, Antonino Pio Principe cusus, cum hac epigraphe, ΘΕΑC. CYPIAC. IEPOΠ. hoc est, Θεᾶς Συρίας Ἱεροπολειτῶν, quam Rheam esse Plurnutus interpretatur, lib. de Nat. Deor. p. 9. —'Sed prave: nam Θεὰ Συρίας Ἱεροπολιτῶν Latine verti debet, *Prænobilis civitas Syriæ, Hieropolitarum* civitas.' *Ed. sec.*

[h] *Chalcidem*] Χαλκὶς Συρίας Stephano, et Ptolem. V. 15. A Berœa M. P. XVIII. apud Anton. Regio ipsa ἡ Χαλκιδικὴ dicta Straboni, lib. XVI. p. 753. et Ptolem. In Conc. CP. I. 'Eusebius Chalcidensis, ex Prov. Cœles Syriæ.'

[i] *Ad Belum*] Πρὸς Βήλῳ. Montis id nomen esse videtur.

[j] *Et inde*] Versus septemtrionem, Amano monti et Commagenæ contigua, Strabo, lib. XVI. p. 751. Cicero ad Attic. V. 18. p. 147. 'Cyrrhestica Syriæ pars proxima est provinciæ meæ,' nempe Ciliciæ.

[k] *Cyrrhestice*] Κυβριστικὴ Ptolemæo, V. 15. Κυρηστικὴ, Straboni, lib. XVI. p. 751. Nummus æreus mediocris formæ, sub Antonino Pio cusus, in Museo nostro Parisiensi extat, cum epigraphe, ΚΥΡΡΗCΤΩΝ. Videtur Cyrrhestice ea esse, quæ Amos IX. 7. 'Cyrene' vocabatur: eademque 'Lyba,' Judith. III. 1. Regioni nomen ab oppido, quod Κύρρος Ptolemæo: Tacito item, Annal. II. pag. 60. In Conc. Calched. Κύρος. Theodoreti hæc sedes fuit: qui bidui itinere distare illam ait ab Antiochia, in Hist. Eccles. A Berœa Antoninus XLII. M. P. Hodie *Kelles*. Vide Notas et Emend. num. 49.

[l] *Gindarenos*] Γίνδαρος ἀκρόπολις τῆς Κυρηστικῆς, *arx Cyresticæ regionis*, Straboni, lib. XVI. p. 751. 'Petrus Gindarensis,' ex Prov. Syriæ Cœles, in Conc. Nic. I. p. 51.

[m] *Gabenos*] 'Bassonus Gabenus,' ex Prov. Syriæ Cœles, in Conc. Nic. I. p. 52.

[n] *Granucomatæ*] Γράνου κωμῆται, quasi Grani pagani, sive e Grani pagis.

[o] *Emesenos*] Ἐμεσηνοὺς appellat Strabo, p. 753. ab Emesa oppido, de quo cap. 21. De Hylatis, ceteri silent.

Bætarreni[q] vocantur: [5] Mariammitanos: [r] tetrarchiam, quæ Mammisea[s] appellatur: Paradisum,[t] Pagras,[u] Pinaritas,[v] Seleucias præter jam dictam [6 w] duas, quæ ad Euphraten,[x] et quæ ad Belum[y] vocantur, Cardytenses.[7 z] Reliqua au-

et edd. vett. Deinde, *Heliatas* Vet. Dalec.—5 *Betaceni vocantur* codd. et Vet. Dalec. *Bethemi appellantur* Chiffl. Mox, *Mariamnitanos* Chiffl.—6 *Seleuciam præter jam dictas* Chiffl.—7 *Carditenses* Gronov. et edd. vett.—8 *Epiphanenses* in iisdem.

NOTÆ

Forte *Heliatas* ab Heliopoli legendum Barbarus suspicatur, cui vix assentior.

[p] *Ituræorum*] Ἰτουραίων ὀρεινὴν, *montana Ituræorum*, haud procul Chalcidene statuere Strabo videtur, p. 753. et 755. Tetrarchia Iturææ, Luc. III. juxta Trachonitas, ex eodem Strab. p. 753. et 756.—'Hujus Philippi nummus est singularis ex ære minimo apud D. Abbatem de Fontenu, ex Regia Academia Inscriptionum Humaniorumque literarum. Ex una parte caput Augusti laureatum exhibet KAICAPOC CEBACTOY. Ex altera templum est, cujus inter columnas literæ sunt L. AΓ: in ambitu ΦΙΛΙ.., TETPAPXOY. Est annus ille XXXIII. post Asiam receptam, incidens in annum Christi tertium, urbis Romæ DCCLVI. usque ad Septembrem: quo anno prior Herodes diem supremum obiit, ut ex Evangelio necesse est colligi. Is primus videtur Philippi Tetrarchæ fuisse: quo propterea ad clientelam suam profitendam hunc nummum Augusti honori cudi fecit. Nullus certe ante hunc annum visus est Philippi nomine nummus percussus.' *Ed. sec.*

[q] *Bætarreni*] Vide Notas et Emend. num. 50.

[r] *Mariammitanos*] In Notitia antiqua Eccles. Provinciæ Syriæ secundæ, p. 58. Ἐπιφάνεια, Μαρίαμμη, Σελευκόβηλος. In Conc. Calched. pag. 483. 'Paulus Episcopus Mariamnæ Syriæ secundæ.'

[s] *Mammisea*] Vide Notas et Emend. num. 51.

[t] *Paradisum*] Παράδεισος πόλις Συρίας Stephano. Laodicenæ regioni a Ptolemæo ascribitur, v. 15.

[u] *Pagras*] Juxta Gindarum, de qua proxime dictum est. Strabo, lib. XVI. p. 751. Τῇ δὲ Γινδάρῳ συνάπτουσιν αἱ Πάγραι, prope Amani transitum, qua ex portis Amanidibus appellatis in Syriam itur.

[v] *Pinaritas*] Πίναρα, juxta Pagras, in Pieria, apud Ptolem. v. 15. unde Πιναρίται.

[w] *Jam dictam*] Cap. sup.

[x] *Ad Euphraten*] Cujus sedis Episcopus fuisse videtur Byzus Seleuciensis, cujus subscriptio legitur in Conc. CP. I. p. 955. inter Episcopos Provinciæ Syriæ Cœles, cum Apameense, Epiphaniense, et Seleucobelitano.

[y] *Ad Belum*] Montis id nomen, ut videtur. Σελευκείας πρὸς Βήλῳ meminit Ptolemæus, in Cassiotide, v. 15. inter Antiochiam et Larissam. In Conc. CP. I. p. 955. 'Marcianus Seleucobelitanus.' In Conc. Calched. Act. IV. p. 487. 'Eusebius Episcopus Seleucobeli, Syriæ secundæ.' Σελευκόβηλος Stephano, p. 592.

[z] *Cardytenses*] Ab oppido, de quo Stephanus, pag. 356. Καρδυτὸς, πόλις Συρίων μεγάλη, ex Hecatæi periegesi Asiæ: τὸ ἐθνικὸν Καρδύτιος.—'Tamen series literarum poscere videtur, ut

tem Syria habet, (exceptis quæ cum Euphrate dicentur,[a]) Arethusios,[b] Berœenses,[c] Epiphaneenses.[8 d] Ad orientem Laodicenos, qui ad Libanum[e] cognominantur, Leucadios,[f]

NOTÆ

legatur, *Tardytenses.*' Ed. sec.

[a] *Dicentur*] Cap. seq.

[b] *Arethusios*] In Notitia antiqua Ecclesiastica, Provinciæ Syriæ secundæ, oppida hæc recensentur: Ἀπάμεια, Λαρίσσα, Ἐπιφάνεια, Ἀρέθουσα, κ. τ. λ. Antoninus, in itinere ab Antiochia Emesam, ab Epiphania Arethusam collocat XVI. M. P. pari ab Emesa intervallo.

[c] *Berœenses*] Ab urbe, quæ Beroa Antonino, in Cyrrhestice. Græcis Βέῤῥοια, Βέροια, et Βερόη, teste Stephano. In Conc. CP. I. pag. 955. 'Acacius Berœensis,' ex Provinc. Syriæ Cœles. Hodie *Alep*, emporium Orientis celeberrimum. Qui hodie Græci Episcopi Aleppi sedem habent, 'Episcopi Berœenses' subscribunt. Nicetas Chron. in Joan. Comn. pag. 19. Ἐπιστὰς δὲ τῷ Χάλεπ, τὸ δ' ἐστὶν ἡ πάλαι λεγομένη Βέῤῥοια. Nicephorus Callist. XIV. 39. p. 526. ἀπὸ Βερῥοίας, εἴη δ' ἂν αὕτη τὸ Χάλεπ. Sic etiam Zonaras et Cedrenus.—'Ad hanc Berœam pertinent nummus Antonini Pii ex ære magno apud Oiselium, Tab. LXV. n. 7. cujus in aversa parte stat Dea turrito capite, dextra canistrum tenens, sinistra cornucopiæ; pede calcat hominem in fluvio natantem; id quod situm urbis ad amnem denotat. Inscriptio est, SYBELE. In area, hinc S. et inde C. *Senatusconsulto.* Hic Cybelem frustra quærunt, sive Matrem Deum, cum nullus hic adsit leo, Matris Deum in nummis comes. Lege: 'SYriaca BErœa Legionem Excepit.' Gallice: *La ville de Berée en Syrie a reçû en garnison une Legion Romaine.* Syriaca Berœa vocatur, ad discrimen Berœæ alterius, quæ est in Macedonia, apud Plin. IV. 17. Legionem Romanam excepisse dicitur, quæ tutaretur cives ac mercatores a Parthis et Arabibus, eosdem Romanis subjectos contineret. Confer ejusdem Antonini Pii nummum inscriptum: SYRIA COS. II. Sunt ejusdem et Græci nummi inscripti, ΒΕΡΟΙΑΙΩΝ. Sed post eum nulli. Aleppi hodie amnis est exiguus, qui mœnia præterfluit: quem *Coic* incolæ vocant. Hic in nummo priore designatur, cum vir natans pingitur: aut Berœa dici non debet esse Aleppum, sed alia quæpiam civitas, quam fluvius eo paulo major allueret. Neque enim de situ veteris Berœæ Geographi omnes consentiunt; tametsi in eo tractu incolæ Aleppum esse asseverant.' *Ed. sec.*

[d] *Epiphaneenses*] Larissam inter et Arethusam, pari utrimque XVI. M. P. intervallo disjuncta, Epiphania collocatur, ab Antonino in Itiner. In Conc. Nic. I. p. 51. 'Mauricius Epiphaneensis,' inter Episcopos Provinciæ Syriæ Cœles. In Conc. CP. I. p. 955. 'Eusebius Epiphaniensis.'

[e] *Qui ad Libanum*] In nummis Caracallæ, ΛΑΟΔΙΚ. ΠΡΟΣ. ΛΙΒΑΝ. A Laodicea libera, sive maritima, de qua diximus sect. sup. ut cognomine, ita et situ, Laodicea hæc diversa.

[f] *Leucadios*] De hac Leucade Asiatica ceteri scriptores silent. Sunt hæc a Macedonibus, dum rerum in Asia potirentur, Græca urbibus impositа nomina, quibus sua jam essent alia Syra et vernacula. Nam id de Larissa Stephanus docet, pag. 410. Λάρισσα Συρίας, ἣν Σύροι Σίσαρα καλοῦσιν.

Larissæos,[g] præter tetrarchias in regna descriptas barbaris nominibus XVII.

XX. (XXIV.) Et de Euphrate hoc in loco dixisse aptissimum fuerit. Oritur [a] in præfectura Armeniæ majoris Caranitide,[b] ut prodidere ex iis, qui proxime viderant,[1] Domitius Corbulo, in monte Aba,[c] Licinius Mucianus sub radicibus montis, quem Capoten[d] appellant, supra Zimaram,[e] XII. M. pass. initio Pyxurates nominatus. Fluit Derxenem[f] primum, mox Anaiticam,[2 g] Armeniæ[h] regiones a Cappadocia excludens. Dascusa abest a Zimara LXXV.

CAP. XX. 1 Ita codd. Harduini et Chiffl. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *viderunt* Gronov. et edd. vett. Mox, *in monte Aga* Chiffl. Paulo post, *supra Simyram* Gronov. et edd. vett.—2 *Anaitiam* Jo. Gorop. ap·

NOTÆ

[g] *Larissæos*] Vicinam Apameæ Larissam facit Strabo, lib. XVI. p. 752. mediam inter Apameam et Epiphaniam Antoninus. In Conc. Nic. I. pag. 51. 'Leontius Larissæus,' inter Episcopos Provinciæ Syriæ Cœles. In Notitia Eccles. Hieroclis, p. 58. Syriæ secundæ ascribitur, ut et Ἐπιφάνεια et Ἀρέθουσα. In contestatione Orientalium ad S. Cyrillum, inter Epistolas Theodoreti, 'Julianus Episcopus Larissæ Syriæ Secundæ.'

[a] *Oritur*] Habet hæc Solinus, cap. 37. p. 66.

[b] *Caranitide*] Ipsa est quam Καρηνῖτιν Strabo vocat, lib. XI. p. 528. minori Armeniæ a quibusdam attributa: adjuncta deinde majori est.

[c] *In monte Aba*] Straboni, lib. XI. pag. 527. ac Ptolemæo, V. 13. Ἄβος appellatur, unde Euphrates prolabitur, Araxesque. Mss. tamen, R. 1. 2. Colb. 1. 2. Chiffl. habent, *In monte Aga:* et Eustathio quidem in Dionys. p. 125. dicitur Ἄκος ὄρος.

[d] *Capoten*] Ita etiam Solinus, loc. cit. *Capodem* Martianus legit, lib. VI. cap. de Euphrate, p. 220. *Catoten* in libro de Mensura orbis terræ Ms. legimus.

Supra Zimaram] Quæ Ptolemæo Armeniæ minoris civitas dicitur. Vide Notas et Emend. num. 53.

[f] *Derxenem*] Ita etiam Mss. Sed multo rectius arbitror *Xerxenen*, Ξερξηνὴν, ut Straboni, lib. XI. pag. 528. Stephano, Ξερξήνη a Xerxe dicta regio, ut a Cambyse Cambysene: Armeniæ minori contermina: Ξερξήνη .... τῇ μικρᾷ Ἀρμενίᾳ ὅμορος.

[g] *Anaiticam*] A cultu Deæ Ἀναΐτιδος, cui præcipue addictos fuisse Armenios docet Strabo, lib. XI. p. 532. nomen regioni factum videtur, vel loco potius in quo ejus Deæ fanum fuit: de quo rursum Plin. XXXIII. 24. 'Templum Anaitidis,' inquit, '(quo sit situ terrarum nomen hoc significavimus,) numine gentibus illis sacratissimo.'

[h] *Armeniæ*] Majoris scilicet Armeniæ, a Cappadociæ parte, quæ minori Armeniæ ascripta aliquando est, majori prætenta, ut dicetur, VI. 3.

M. pass. Inde navigatur Pastonam,[3] [i] quinquaginta M. passuum: Melitenen [j] Cappadociæ, XXIV. mill. passuum. Elegiam[4] Armeniæ [k] decem mill.[l] passuum, acceptis fluminibus Lyco,[m] Arsania,[n] Arsano. Apud Elegiam occurrit ei Taurus mons: nec resistit,[o] quanquam XII. mill. pass. latitudine prævalens.[5] Omiram [p] vocant irrumpen-

Dalec. *Anætiam* Gronov. et edd. vett.—3 *Sartonam* Chiffl. et mox in eodem, *XXIV. mill. passuum*, quam lectionem recepit Harduinus, cum antea legeretur, *LXXIV. mill. passuum*.—4 *Elegeam* Chiffl.—5 Vet. Dalec. *tanquam XII. M. p. latitudine perforata prævalenti*; alii codd. ap. eund. *nec resistit*

NOTÆ

[i] *Pastonam*] R. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. Chiffl. *Sartonam*.

[j] *Melitenen*] Quæ minoris Armeniæ metropolis dicitur Procopio bell. Pers. lib. I. Ammianus, lib. XIX. p. 144. 'Exindeque Melitinam minoris Armeniæ oppidum venimus:' quod iterum repetit, lib. XX. p. 172. Apud scriptores belli sacri, 'Malotina' scribitur. De ea rursum VI. 3. Vide Notas et Emend. num. 53.

[k] *Elegiam Armeniæ*] Et idcirco trans Euphratem posita intelligitur, ut Melitene e contrario cis amnem eum, quia Cappadociæ ditionis. Stephanus, pag. 257. Ἐλέγεια, *χωρίον πέραν* Εὐφράτου.

[l] *Decem mill.*] Infra Melitenen, ad amnis ripam.

[m] *Lyco*] De Lyco, qui in Euphratem influat, nemo alius. Neque enim aut Ptolemæi Λευκὸς, aut Curtii Lycus huc pertinet, ut falso existimavit Ortelius: nam is Assyriæ amnis est, in Tigrinque delabitur.

[n] *Arsania*] Ἀρσανίας *ποταμὸς* Dioni, lib. LXII. p. 710. et Plutarch. in Lucullo, pag. 513. De Arsano ceteri scriptores silent.

[o] *Nec resistit*] Nec mons, inquit, amni resistit, namque eum perfringit Euphrates, etsi latum ea parte XII. millibus pass. Sive, Taurum intrat Euphrates, penetratque, per latitudinem XII. millium. Solinus hæc quoque iisdem verbis, cap. 37. p. 66.

[p] *Omiram*] R. 1. aliique Mss. *Ommam*. Et mox, *saxuosum* pro *saxosum*.—'In libro Judith, II. 12. dicitur Holofernes, 'cum pertransisset fines Assyriorum venisse ad magnos montes Ange qui sunt a sinistro Ciliciæ.' Hic est mons Taurus. 'Fines' autem 'Assyriorum,' ipse amnis Euphrates ibi est, ubi nondum Euphrates, sed *Omiras* vocabatur. Quam ob causam accuratus scriptor maluit 'fines Assyriorum' dicere, quam Euphratem. Assyria eo ævo dicebatur, ut ostendimus in Tractatu de Situ Paradisi terrestris, quæ nunc Mesopotamia est. Versu deinde 14. ubi legitur de eodem Holoferne: 'et transivit Euphratem, et venit in Mesopotamiam Syriæ, et fregit omnes civitates excelsas, quæ erant ibi, a torrente Mambre, usque quo perveniatur ad mare,' mediterraneum scilicet, 'torrens Mambre' videtur ipse Euphrates esse, 'ubi' Taurum montem 'perfregit,' ut ait Plinius, 'tum quoque et saxuosus et violentus.' *Ed. sec.*

tem: mox, ubi perfregit, Euphraten:[6] tum quoque saxosum[7] ac violentum. Arabiam inde læva,[q] Oreon[r] dictam regionem, trischœna[s] mensura, dextraque[t] Commagenem disterminat, pontis tamen, etiam ubi Taurum expugnat, patiens. Apud Claudiopolim Cappadociæ[u] cursum ad occasum Solis agit. Primum hunc[v] illi in pugna Taurus aufert:[8] victusque et abscissus sibimet, alio modo vincit, ac fractum expellit in meridiem. Ita naturæ dimicatio illa æquatur, hoc eunte[w] quo vult, illo prohibente ire qua velit. A catarractis[x] iterum navigatur; XL. M. passuum inde[y] Commagenes caput Samosata.[z]

aquæ prævalenti.—6 Tolet. *perfregit cornu Euphraten.*—7 Ita codd. Harduini et edd. recentt. *ultra quoque saxosum* Gronov. et edd. vett. *ultra quoque saxuosum* Chiffl. Paulo post, *Moreon dictam* Chiffl. *Merorum dictam* Gronov. et edd. vett. Lectionem nostram ex codd. recepit Harduinus, eumque secuti recentt.—8 Ita codd. Harduini, Dalec. Vet. ejusdem, et Chiffl. item edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipout. et Franz. 'In Basiliensi codice legitur, *Primum hunc illi impugnatus Taurus aperit.*' Dalec. *Primo hunc illi impugnatus, cursum Taurus aufert* Gronov. et edd. vett. Paulo post, quidam ap. Dalec. legunt, *ac fractum cursum.*

NOTÆ

[q] *Arabiam inde læva*] Nempe ab ortu. Arabiam veteres ad loca Armeniæ finitima extendebant. Hinc Mesopotamiam accenset Arabiæ Xenoph. Ἀναβάσ. lib. I. Atque ita hoc loco Plinius Arabiam vocat eam Mesopotamiæ partem, quæ proxima Armeniæ est.

[r] *Oreon*] Ὀρείων, Oreorum, hoc est, montanorum. De his iterum Plin. VI. 9. Vide Notas et Emend. num. 54.

[s] *Trischœna*] Amnem ibi latum esse ait schœnis tribus: qua de mensura dictum est superius, cap. 11.

[t] *Dextraque*] Occidentali latere fluvii.

[u] *Claudiopolim Cappadociæ*] Quam rursum minori Armeniæ Ptolemæus adjudicat, v. 7. in Cataonia præfectura, quæ Commagenæ prætenditur, ut ait Plin. VI. 3.

[v] *Primum hunc*] Hunc, inquit, amnis cursum, quem versus occasum Solis ibi flectere incipit, Taurus abrumpit, atque hæc prima veluti Tauri victoria, in ea pugna quam invicem habent: victusque et abscissus sibimet, atque perfractus, alio modo vincit: cursu enim versus occasum Solis inhibito, fractum amnem expellit in meridiem, 'ni Taurus obstet, in nostra maria,' hoc est, mediterranea 'venturum,' inquit Mela III. 8. p. 61. Vide Notas et Emendat. num. 55.

[w] *Hoc eunte*] Euphrate quidem in mare pergente, quo vult ire; sed non qua vult; avertente Tauro monte cursum, quem in occasum destinabat.

[x] *A catarractis*] Ab eo loco ubi fractus a Tauro monte Euphrates expellitur in meridiem: non ab Elegia, ut Salmasius credidit in Solinum, p. 628.

[y] *XL. M. pass. inde*] A catarrac-

XXI. Arabia, supra dicta, habet oppida : Edessam,[a] quæ quondam Antiochia dicebatur, Callirhoën[b] a fonte nominatam : Carrhas[c] clade Crassi nobiles.[1] Jungitur præfectura Mesopotamiæ, originem ab Assyriis trahens,[2] in qua Anthemusia[d] et Nicephorium[e] oppida. Mox Arabes, qui Prætavi[3 f] vocantur : horum caput Singara.[g] A Samosa-

CAP. XXI. 1 Chiffl. *nobile.*—2 Ita codd. Harduini; *ab Assyriis originem trahens* Chiffl. *a Syris trahens* Gronov.—3 Ita codd. Regg. Brot. et Colbert. *Prætani* Ed. pr. *Retavi* Ald. Junt. Basil. Lugd. Erasmi, Dalec. Elz. Gronov.

NOTÆ

tis, et Claudiopoli. A Melitene vero usque Samosata, per Euphratis ripam numerat Antoninus in Itiner. LXXXIV. M. P.

[z] *Samosata*] Hodie *Scempsat*, ad Euphratem. Nummus Hadriani, apud Patin. p. 201. ΦΛΑ. CAMO. MHTPO. KOM. Hoc est, Φλαουΐας Σαμοσάτης Μητροπόλεως Κομμαγηνῆς. Hæc Luciani patria, et Pauli Samosateni dicti. Commagenem posterior ætas Euphratesiam appellavit. Procop. Bell. Pers. lib. I. p. 49.

[a] *Edessam*] Mesopotamiæ ceteri vulgo ascribunt : Notitia antiqua Eccles. Edessam et Carrhas Osroënæ. Nunc est *Orpha*, et alio rursum nomine *Roha :* sed verius citra Chaboram amnem, cui Ophra imposita est, fuisse veterum Edessam putamus.

[b] *Callirhoën*] Edessæ hoc cognomen alterum, ut Stephanus indicat, verbo Ἀντιόχεια : cum octavam eo nomine urbem ait esse, ἐπὶ τῆς Καλλιρόης λίμνης. Multo vero apertius nummus Antiochi IV. cujus ectypum exhibet D. Vaillant, de Histor. Regum Syriæ, pag. 199. cum hac epigraphe : ANTIOXEΩN. TΩN. ΠPOC. KAΛΛΙPOHN. Neque enim hic nummus ad Callirhoën illam pertinet, sitam in Palæstina ad Jordanem, de qua diximus cap. 15. quanquam vir eruditus ita existimavit : nam quis veterum Antiochiæ nomen ei oppidulo dedit, quod Edessæ tot monumenta asserunt ?

[c] *Carrhas*] De utriusque Crassi clade, M. patris, et P. filii, consulendi Romanarum rerum scriptores : Dio, lib. XL. p. 132. Val. Max. I. 6. Florus, III. 11. p. 127. Ammianus, lib. XXIV. &c. Stephano, Κάρραι, πόλις Μεσοποταμίας. Nunc *Heren.* Nummus Alexandri Severi ex ære, mediæ formæ, in Museo nostro Paris. MHT. KOΛ. KAPPHNΩN. hoc est, 'Metropolis Colonia Carrhenorum.'

[d] *Anthemusia*] Ἀνθεμουσία Straboni, lib. XVI. p. 747. in Mesopotamia. Tacit. Annal. VI. p. 148. 'Nicephorium, et Anthemusiada, ceterasque urbes, quæ a Macedonibus sitæ, Græca vocabula usurpant.' Indigenis Χάρανα Σίδου Anthemusiam appellatam esse, auctor est Isidorus Charac. ἐν Σταθμοῖς. p. 185.—'Nummum Avenione et Massiliæ sibi visum esse ex ære minimo, scripsit ad nos amicus ex urbe Roma, sub Antonino Severi filio percussum, hoc titulo : AV. K. ANTΩNINOΣ. capite laureato. .)(. Caput muliebre turritum ac velatum, symbolum liberæ civitatis : epigraphe, ANΘEMOVΣIΩN.' *Ed. sec.*

[e] *Nicephorium*] Νικηφόριον, ἡ περὶ Ἔδεσσαν πόλις, Stephano.

[f] *Prætavi* [*Retavi*] R. 1. 2. Colb.

tis autem, latere Syriæ, Marsyas amnis[h] influit. Cingilla[i] Commagenen finit, Imme civitas incipit.[4] Oppida[j] alluuntur Epiphania[k] et Antiochia,[l] quæ ad Euphraten vocantur. Item Zeugma,[m] LXXII. millibus passuum a Samosatis, transitu Euphratis nobile. Ex adverso[n] Apamiam Seleucus, idem utriusque[o] conditor, ponte junxerat. Qui cohærent Mesopotamiæ, Rhoali vocantur. At in Syria oppida, Europum,[p] Thapsacum[q] quondam, nunc Amphipolis.[r]

Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—4 Pinet. *fluvius Singa Comag. &c.* Chiffl. *Cingila, &c.* Gronov. et edd. vett. *Cingla Comagenem finit, Mero-*

NOTÆ

1. 2. *Prætavi.*

[g] *Singara*] Stephanus: Σίγγαρα, πόλις Ἀραβίας πρὸς τῇ Ἐδέσσῃ. Ibi Singarensis pugna Constantii Imp. adversus Chosroën Persarum Regem, de qua nos egimus in Notis ad Themistium, orat. I. Hodie *Sangiar* vicus est.

[h] *Marsyas amnis*] De quo dictum est cap. 19. Nunc *Cingas* vocant, Syrorum voce antiqua: nam et Σίγγας Ptolemæo dicitur ad v. 15.

[i] *Cingilla*] Κεκιλία Ptolemæo, v. 15. Commagenes oppidum: Ἴμμα Seleucidis. Vide Notas et Emend. num. 56.

[j] *Oppida*] In Commagene.

[k] *Epiphania*] Ἐπιφάνεια altera ab ea, cujus cives Epiphaneenses vocati, cap. 19. Isti enim ab Euphrate sejuncti procul: hæc eo amne alluitur, et ab eo cognominatur, Ἐπιφάνεια παρ' Εὐφράτην: nec de ea dicturum se Plinius pollicitus est ante, quam de Euphrate diceret.

[l] *Antiochia*] Ipsa esse videtur Ἀντιόχεια πρὸς Ταύρῳ ὄρει, Antiochia ad montem Taurum, cujus urbis ima allucret Euphrates. Hanc in Commagene quoque statuit Ptolem. v. 15. et Stephanus: sed ab Euphrate ille, ut opinor, longiuscule summovet.

[m] *Item Zeugma*] Hac Parthi solent Euphratem transire. Dio, lib. XLIX. pag. 403. Huic riparum junctioni nomen suum Ζεῦγμα debet. Hac Bacchus Indiam petiturus, hac Alexander Macedo transmisit Euphratem, ut ait Plinius XXXIV. 43. et Strabo, lib. XVI. pag. 746. ponte videlicet ferreis catenis juncto. Quare Zeugma Pellæum dicitur Lucano, VIII. 237. a Pellæo juvene, hoc est, Alexandro.

[n] *Ex adverso*] Zeugmatis. Hæc porro Apamia trans Euphratem sita ea est, de qua Stephanus, verbo Ἀπάμεια. Ἔστι καὶ τῆς Περσαίας, Ἐδέσσης πρὸς ἄρκτους. *Est et alia*, inquit, *Persici juris, quæ Edessæ ad septemtrionem objacet.* Latuit hoc Stephani interpretem. Persis diu Mesopotamiam paruisse, exploratum est.

[o] *Utriusque*] Zeugmatis et Apameæ.

[p] *Europum*] Εὐρωπὸς Συρίας, Stephano, pag. 280. Cyrrhesticæ a Ptolemæo adjudicatur, uti et Zeugma ipsum, inter oppida quæ Euphrati adjacent, παρὰ τὸν Εὐφράτην πόλεις.

[q] *Thapsacum*] Θάψακος, πόλις Συρίας πρὸς Εὐφράτῃ, Stephano. A Zeugmate Thapsacum duobus stadiorum millibus, hoc est, M. P. CCL. distare

Arabes Scenitæ.[s] Ita fertur usque Uram[t] locum, in quo conversus ad orientem relinquit Syriæ Palmyrenas solitudines, quæ usque ad Petram urbem, et regionem Arabiæ felicis appellatæ, pertinent.

(XXV.) Palmyra[u] urbs nobilis situ, divitiis soli, et aquis amœnis, vasto undique ambitu[5] arenis includit agros, ac velut terris exemta a rerum natura, privata sorte[v] inter duo imperia summa, Romanorum Parthorumque, et prima in discordia semper utrimque cura. Abest a Seleucia[w] Parthorum, quæ vocatur ad Tigrin, CCCXXXVII.[6][x] mill. passuum: a proximo vero Syriæ littore, CCIII.[7] millibus: et a Damasco viginti septem propius.[y]

rum civitas incipit.—5 Ita ex codd. emend. Harduinus, eumque secuti recentt. *vasta undique ambitu* vett. edd. et Gronov. Mox, *harenosos* pro *arenis* margo edd. Dalec. et Gronov.—6 Ita codd. Dalec. et Chiffl. aliique ap. Harduin. cum edd. Harduin. 1. 2. et Miller. *CCCXXXVIII.* Bipont. et Franz. *DXXXVII.* edd. vett. et Gronov.—7 Ita codd. Dalec. et Harduin. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *CCLII.* vel, *ducentis*

NOTÆ

auctor est Strab. lib. XVI. p. 747.

[r] *Amphipolis*] E Thapsaci ruinis excitata, ad Euphratem, a Selenco. Indigenæ *Turmeda* appellabant. Stephanus verbo, Ἀμφίπολις· Ἐστι καὶ πόλις Συρίας, πρὸς τῷ Εὐφράτῃ, κτίσμα Σελεύκου. Καλεῖται δὲ ὑπὸ τῶν Σύρων Τούρμεδα.

[s] *Arabes Scenitæ*] Palmyrenarum solitudinum vicini. De his dicemus uberius, libro sequente, cap. 32.

[t] *Uram*] Σοῦρα latere Syriæ ad Euphratem positum Palmyrenes oppidum, teste Ptolem. v. 15. Vide Notas et Emend. num. 57. quibus adde ea quæ mox additurі sumus, cum Suram iterum Plinius appellabit.

[u] *Palmyra*] Nomen a palmis habet, quibus omnis ager est consitus. Hodie *Theudemor.*—'Nunc rudera supersunt, magnæ olim urbis indicia, ut referunt ii, quorum tamen nolim fidem præstare. Quidam *Thamor* hodie appellari asseverant, hoc uno ducti argumento, quod Palmiram a Salomone ædificatam 'in terra solitudinis,' uti dicitur III. Reg. IX. 18. quæ in Hebræo *Thamor* est, a palmetorum copia, ipsam hanc esse Plinii Palmiram arbitrati sunt, magno et manifesto errore, uti alias ostendimus, in interpretatione nummi antiqui Zenobiæ Augustæ. *Palmiram* autem, non *Palmyram*, exhibent codices Pliniani Mss. et vetustæ editiones omnes: Græci Παλμυραν constanter scribunt. Plinianis codicibus suffragatur Vulgata editio, quæ civitatem in Judæa hnic cognominem, ut videtur, *Palmiram* scribit, non *Palmyram.*' Ed. sec.

[v] *Privata sorte*] Sui juris, nec Romanis subjecta, nec Persis.

[w] *Seleucia*] Σελεύκεια ἐπὶ τοῦ Τίγρητος Appiano in Syriacis, pag. 125. De ea multa dicenda, VI. 30.

[x] *CCCXXXVII.*] Ita R. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. Chiffl. non *DXXXVII.*

(XXVI.) Infra Palmyræ solitudines Stelendena[z] regio est, dictæque jam[a] Hierapolis, ac Berœa, et Chalcis. Ultra Palmyram[8] quoque ex solitudinibus iis aliquid obtinet Emesa:[b] item Elatium, dimidio propior Petræ, quam Damascus. A Sura[c] autem proxime est Philiscum, oppidum Parthorum[9] ad Euphratem. Ab eo Seleuciam[d] dierum decem navigatio, totidemque fere Babylonem. Scinditur[10] Euphrates a Zeugmate DLXXXXIV. millibus passuum[11] circa vicum Massicen: et parte læva in Mesopotamiam vadit per ipsam Seleuciam, circa eam[12 e] præfluenti infusus Tigri. Dexteriore[f] autem alveo Babylonem, quondam Chaldææ caput, petit, mediamque permeans, item quam Otrin[g] vocant, distrahitur[h] in paludes. Increscit autem[i] et ipse Nili modo statis diebus, paulum differens, ac Mesopotamiam inundat, Sole obtinente vicesimam par-

quinquaginta duobus edd. vett. et Gronov.—8 Cod. Dalec. *est, dictaque jam Hierapolis. At vero ea et Calchis ultra Palmiram.* Mox, *Hemesa* pro *Emesa* edd. vett. et Gronov.—9 *Assur autem proxime est, Philiscum oppidum Parthorumque* codd. Dalec. et Chiffl. *Asura, &c.* edd. vett. et Gronov.—10 *Scinditur enim* Chiffl.—11 Ita Regg. Brott. 1. 2. et Ed. pr. *LXXXIV. millibus passuum* Reg. Brot. 5. *octoginta tribus millibus passuum* Ald. Junt. Basil. Lugd. Erasmi, Dalec. Elz. Gronov. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *DLXXXIII. millibus passuum* Chiffl.—12 Chiffl. *circaque eam.*—13 Margo edd. Dalec. et

NOTÆ

ut editi. Et mox, *CCIII.* non *CCLII.*

[y] *Viginti septem propius*] Igitur abest a Damasco CLXXVI. quod intervallum et nos esse accepimus ab iis qui viderunt.

[z] *Stelendena*] Ceteris scriptoribus de ea regione silentium.

[a] *Dictæque jam*] Cap. 19.

[b] *Emesa*] Ἔμισσα Ptolem. v. 15. in Apamene. Hinc Eusebius Emissenus Episcopus. Nummus Antonini apud Patinum, pag. 228.—EMICHNΩN. Trebellius Pollio in Aureliano Emessam vocat. In nummo Juliæ Domnæ, p. 290. EMICΩN. KOΛΩNIAC. Hodie *Hemz.*

[c] *A Sura*] Sive *Ura*, de qua dictum est paulo ante. Est hæc Flavia Firma Sura, de qua in Notitia Imp. Rom. cap. 24. p. 41. sub dispositione Ducis Syriæ et Euphratensis. Vide Notas et Emend. num. 58.

[d] *Ab eo Seleuciam*] Martianus, lib. VI. cap. de Euphrate, p. 220.

[e] *Circa eam*] Est enim Seleucia in confluente Euphratis fossa perducti, atque Tigris, ut dicetur, VI. 30.

[f] *Dexteriore*] Occidentali.

[g] *Otrin*] Mss. omnes, *Mothi.*

[h] *Distrahitur*] Vide Philostr. de Vita Apoll. I. 14. p. 29.

[i] *Increscit autem*] Solinus, cap. 37. pag. 66. Auctor libri de Mensura Orbis Terræ, Ms. Strabo, lib. XVI. p. 740.

tem Cancri: minui incipit in Virgine,[j] et Leone transgresso. In totum vero remeat in vicesima nona parte Virginis.

XXII. (XXVII.) Sed redeamus ad oram Syriæ, cui proxima est Cilicia. Flumen Diaphanes, mons Crocodilus, portæ Amani[1 a] montis. Flumina: Andricus, Pinarus,[b] Lycus: sinus Issicus.[c] Oppidum Issos, inde Alexandria:[2 d] flumen Chlorus, oppidum Ægæ[e] liberum, amnis Pyramus,[f] portæ Ciliciæ:[g] oppida, Mallos,[h] Magarsos,[i] et

Gronov. *in virginem a Leone transgresso*; edd. vett. et Gronov. *in Virgine, Leone, &c.* Nostram lectionem testantur Regg. Brott. 1. 2. 5. Ed. pr. aliæque edd. antiq.

CAP. XXII. 1 Cod. Dalec. *parte Amani.*—2 Idem codex, *inde est Alexandrona.*

NOTÆ

[j] *In Virgine*] Forte, *in Virginem e Leone.* Mss. *In Virgine, et Leone transgresso.*

[a] *Portæ Amani*] Angustiæ sunt, qua ex Amano monte atque interiore Cilicia in Syriam est aditus. Ἀμανικαὶ πύλαι Ptolem. v. 8. Ἀμανίδες πύλαι Straboni, lib. XIV. p. 676. prope Ægæas.

[b] *Pinarus*] Stephanus, verbo Ἰσσὸς, ἐκεῖ δὲ καὶ ποταμὸς Πιναρὸς ὀνομαζόμενος. Straboni, loc. cit. Ἰσσὸς πολίχνιον, καὶ ποταμὸς Πίνδος, scribo Πίναρος.

[c] *Sinus Issicus*] Hodie *Golfe de Laiazzo*, id enim Isso hodie nomen est. Græcis Ἰσσός. Mela de eo oppido, et sinu I. 13. 'At in recessu intimo locus est magni aliquando discriminis, fusorum ab Alexandro Persarum, fugientisque Darii spectator ac testis. Nunc ne minime quidem, tunc ingenti urbe celebris Isso fuit, et hac re sinus Issicus dicitur.'

[d] *Alexandria*] Stephano Ἀλεξάνδρεια Κιλικίας. In Conc. Nic. I. 'Hesychius Alexandriæ minoris,' ex Provincia Ciliciæ. Nunc est *Alessandrona.*

[e] *Ægæ*] Αἰγαὶ Stephano, et Ptolem. v. 8. Philostrato quoque I. 5. Straboni, lib. XIV. pag. 676. Αἰγαῖαι. In Conc. Nic. I. 'Tarcondimantus Ægetanus,' ex Prov. Ciliciæ. In Conc. Antioch. I. idem 'Ægeates' appellatur.

[f] *Pyramus*] Πύραμος, ποταμὸς ἐν Μαλλῷ τῆς Κιλικίας, Stephanus. Mela quoque, I. 13. 'Pyramus Isso prior Mallon præterfluit.' Et Scylax, p. 38.

[g] *Portæ Ciliciæ*] Per Tauri montis angustias in Ciliciam transitus.

[h] *Mallos*] Μαλλὸς Ptolemæo, aliisque. Incolæ Μαλλῶται dicuntur. Hodie *Malo.*—'In libro Judith, II. 13. videtur hæc esse 'civitas opinatissima Melothi,' juxta 'filios Tharsis.'' *Ed. sec.*

[i] *Magarsos*] Stephano Μάγαρσος collis est juxta Mallum, μέγιστος ὄχθος ἐν Κιλικίᾳ, πρὸς τῇ Μαλλῷ. Oppido a monte nomen inditum. Lycophroni, vs. 444. Μέγαρσος. Is. Tzetzæ in Lycophr. pag. 71. Μέγαρσος πόλις κεῖται πρὸς ταῖς ἐκχύσεσι τοῦ Πυραμοῦ ποταμοῦ, *in æstuariis Pyrami amnis.*

intus Tarsos.[3] [j] Campi Aleii :[k] oppida Cassipolis,[4] [l] Mopsos [m] liberum, Pyramo impositum: Thynos,[n] Zephyrium,[o] Anchiale. Amnes : Saros,[p] Cydnus [q] Tarsum [5] liberam

dria. Mox, *oppidum Ægæ* edd. vett. et Gronov.—3 Cod. Dalec. *Margissos, et intus Tarsos.*—4 *Cassiponis* Chiffl.—5 *Sydnus Tarsum* Gronov.—6 *Addana*

NOTÆ

[j] *Tarsos*] Nulla re clarior, quam quod Doctorem Gentium orbi Paulum dedit.—Describitur a Strabone, lib. XIV. pag. 673. Nunc quoque *Tarso.*—'Eadem *Tharsis* est, in libro Judith, II. 13. At in libris Hebraice scriptis proprie *Tharsis* regio est procul dissita, ad quam mari itur, vel ipsum etiam mare. Unde naves תרשיש Isai. II. 16. et XXIII. 1. et 14. 'naves maris sunt:' et filia תרשיש ibidem, XXIII. 10. 'filia maris est,' et LXVI. 19. gentes תרשיש 'gentes in mare sunt,' ex Vulgato Interprete, viro supra fidem erudito. Itaque non repugnant inter se duo scriptores sacri; cum III. Reg. 22. 49. Josaphat rex fecisse dicitur classes תרשיש, quæ navigarent Ophir: id quod idem Interpres vertit 'naves in mari, quæ navigarent in Ophir:' secundo autem libro Paralip. XX. 36. dicitur idem Josaphat præcepisse 'ut facerent naves, quæ irent in Tharsis,' hoc est, in regiones mari adeundas. Sic accipe *Tharsis*, II. Par. 9. 21. Jer. X. 1. Jon. I. 3. &c. II. 4. ac fortassis Ps. XLVII. 8. LXXI. 10. nisi forte in Psalmis, ut Ez. XXVII. 12. תרשיש Carthago est, ex eodem Vulgato Interprete.' *Ed. sec.*

[k] *Aleii*] Festus Avienus, in descript. Orbis, vs. 1045. 'Clari post ultima Bellerophontis Hic cespes late producit Aleius arva.' Dionysio Periegetæ, quem carmine Latino Festus expressit, vs. 872. *πεδίον τὸ Ἀλήϊον.* Stephano item, pag. 58. et Straboni, pag. 676.

[l] *Cassipolis*] Eadem plane quæ Ptolemæo, V. 8. *Σερρέπολις κώμη* appellatur, prope Mallum et Pyramum.

[m] *Mopsos*] Ptolemæus, aliique *Μόψου ἑστίαν*, quasi *Mopsi lares*, appellant, quæ appellatio altera frequentior, notiorque est. Stephanus: *Μόψου ἑστία Κιλικίας, ἐπὶ τῷ Πυράμῳ ποταμῷ.* Hinc Theodorus Mopsuestenus. Longe hæc diversa a Mopsucrene, seu Mopsi fonte, cujus mentio apud Sex. Aurelium Victorem, in Juliano. De Mopso Apollinis filio, unde huic loco nomen, Strabo multa disserit, XIV. pag. 675.

[n] *Thynos*] Ita libri quidem editi: at Mss. omnes, Reg. 1. 2. &c. *Tyros.*

[o] *Zephyrium*] *Ζεφύριον* et *Ἀγχιάλην* finitima oppida Strabo quoque facit, lib. XIV. pag. 671. et Stephanus, pag. 19. In Conc. CP. I. 'Aërius Zephyriensis.' Prov. Ciliciæ.—'In nummis antiquis Severi, Getæ, et aliis, ΑΓΧΙΑΛΕΩΝ.' *Ed. sec.*

[p] *Saros*] *Σάρος* Ptolem. V. 8. inter Pyramum et Cydnum. A Saro duce nomen accepisse, cum prius *Κοίρανος* diceretur, auctor est Stephanus, verbo *Ἄδανα.*

[q] *Cydnus*] *Κύδνος* Straboni, lib. XIV. pag. 672. Mela I. 13. 'Cydnus per Tarsum exit.' Festus Avienus, vs. 1041. 'Pyramus hic undas, hic volvit Pinarus æquor, Cydnus item mediæ discernit mœnia Tarsi.'

urbem[r] procul a mari secans: regio Celenderitis[s] cum oppido. Locus Nympheum,[t] Solœ Cilicii,[u] nunc Pompeiopolis: Adana,[6 v] Cibyra,[w] Pinara,[x] Pedalie,[y] Ale, Selinus,[z] Arsinoë,[a] Iotape, Doron.[b] Juxtaque mare Corycos,[c]

Chiffl. Mox, *Cibira* Gronov. Paulo post, cod. Dalec. *Pedalie, Halix, Clinus, Arsi, I. Dorion;* Chiffl. *P. Halix, Elini, Arsi, I. Dorion;* Vet. Dalec. etiam

NOTÆ

[r] *Liberam urbem*] Nummus Caracallæ, apud Patin. pag. 310. ΚΟΛ . . . ΙΟΝ. ΕΛΕΥΘ. ΤΑΡC. cum signo Libertatis.—' Nummus Antonii Severi F. ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΝ ΕΛΕΥΘ. ΤΑΡCΟΣ. *Senatus liberæ civitatis Tarsi*, cum signo libertatis.' *Ed. sec.*

[s] *Celenderitis*] Κελενδερὶς πόλις, Scylaci, pag. 38. in Cilicia. Item Ptolem. v. 8. Straboni, pag. 670. Κελένδερις πόλις λιμένα ἔχουσα, *oppidum cum portu.* Et Mela hujus meminit I. 13. et Tacit. Annal. II. pag. 65.

[t] *Nympheum*] Νυμφαῖον Suidæ, fanum est delubrumve Nympharum. Alias Nympheum locus est bituminis ferax, qualis in Apollonitarum agro.

[u] *Solæ Cilicii*] Σόλοι Κιλίκιοι, ut discernantur a Solis Cypriis. Solœcismo nomen ea urbs dedit. Hujus incolæ Σολεῖς: Cypriæ, Σόλιοι, teste Laërtio, in Solone, pag. 13. A Pompeio decus et nomen traxit, Πομπηΐου πόλις, inquit Stephanus, pag. 613. Nummus Musei nostri Parisiensis, in quo Arati et Chrysippi Solensium icones, cum epigraphe, ΠΟΜΠΗΙΟ ΠΟΛΕΙΤΩΝ.—' In alio vetustiore, e Museo P. Chamillart, Minervæ caput sive Palladis est, et noctua, cum epigraphe, ΣΟΛΕΩΝ ΘΕ. Σολέων Θεὰ, *Solensium Dea.*' Ed. sec.

[v] *Adana*] Τὰ Ἄδανα Appiano in Mithrid. pag. 237. Stephano, Ἄδανα, Κίλισσα πόλις. In Conc. Nic. I. ' Paulinus Adanorum,' inter Episcopos Ciliciæ. In nummis, ΑΔΑΝΕΩΝ.

[w] *Cibyra*] Κίβυρα Ptolem. v. 8. et Stephano, verbo Τάβαι.

[x] *Pinara*] Crago Ciliciæ monti imposita. Stephanus: Πίναρα, πόλις μεγίστη, ὑπερκειμένη τῷ Κράγῳ τῆς Κιλικίας. De hoc Ciliciæ promontorio Crago Strabonem consule, lib. XIV. pag. 669.

[y] *Pedalie*] Forte *Podalie*, Ποδάλεια, rectius: nam in Conc. CP. I. ' Callinicus Podaliensis ' legitur, ex Prov. Pisidiæ, cui provinciæ attributa hæc ora aliquando est.—' Ex *Ale* autem fit Ἀλῆνός. Unde nummus est perrarus, ex ære mediocri, apud D. Abb. de Fontenu, sic inscriptus: ΑΥ. ΚΑΙ. ΑΔΡ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC. capite laureato. In aversa parte, ΑΛΗΝΩΝ. ΕΠΙ ΔΗΜΟΝΙΚΟΥ ΔΙΩΝΟΣ. Nummus ' Alenorum. Sub Demonico Dionis F.' Jupiter ibi stans sinistra hastam, dextra tenet aquilam. In alio, qui est ex ære maximo, apud eundem, hinc caput est Genii civitatis laureatum, ΔΗΜΟΣ ΑΛΗΝΩΝ. Inde Isis, cum modio in capite: dextra temonem tenens, sinistra cornu copiæ. Epigraphe: ΕΠΙ ΑΛ. Μ. Κ. ΑΡΧΟΝΤΟC Δ. Hoc est, ἐπὶ Ἀλεξάνδρου μάντιος καὶ ἄρχοντος δ'. *sub Alexandro Augure, et Archonte quartum.*' Ed. sec.

[z] *Selinus*] Σελινοῦς, Ἀρσινόη, Ἰοτάπη, Ptolem. v. 8.—' Cave autem existimes civitatem hanc designari in nummo Trajani Imp. sic inscripto apud Occonem, p. 215. IMP. CÆS. NERVÆ TRAIANO. OPTIMO. AVG. GER. DAC. PARTH. TR. P. COS. VI. P. P. capite laureato. .)(. S. P. Q. R. OPTIMO

eodem nomine oppidum, et portus, et specus.[d] Mox flumen Calycadnus.[e] Promontorium Sarpedon.[f] Oppida: Holmœ,[7 g] Myle.[h] Promontorium et oppidum Veneris,[i] a quo proxime Cyprus insula. Sed in continenti oppida, Myanda,[j] Anemurium,[k] Coracesium,[l] finisque antiquus Ciliciæ

Dorion; Gronov. et edd. vett. *Pedalie, Halix; Arsinoë, Tabæ, Doron.*—7 Ita Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. Gr. Ὄλμοι. *Olme* edd. vett. et

NOTÆ

PRINCIPI. Ædificium sphæricum, lapide quadrato, in portæ peristylio, SELINVNTEM. Viso hoc numismate, fictor carminum Sibyllinorum, et alii, Trajanum Selinunte in Cilicia obiisse finxerunt: nec satis feliciter nos olim oppidum in Sicilia a Trajano amplificatum conjecimus: cum de sententiis, quæ primis tantum singularum vocum literis exprimuntur in nummis, nondum quantum oportuit suspicaremur. Murus hic et porta civitatis Narbonis est: superscriptionis hæc sententia: 'Salva Ebrodunensium Libertate Imperator Narbonem Voluit Narbonensis Totius Esse Metropolim.' Ebrodunenses postea noluit excipi Severus: ut docet nummus Juliæ Domnæ, inscriptus: IVNONEM: hoc est, 'Imperator Voluit Narbonem Omnium Narbonensium Esse Metropolim.' Sed iisdem postea libertatem suam recipientibus, vide quid acciderit ex eo, in nummo Constantini Max. CONSTANTINI ANADAFNE, de quo diximus ad cap. 18. libri hujus quinti.' *Ed. sec.* Vide Notas et Emend. num. 59.

[a] *Arsinoë*] Ἀρσινόη Ptolemæo, loc. cit. et Stephano, Ἀρσινόη Κιλικίας, post Strab. lib. XIV. pag. 670.

[b] *Doron*] In Mss. *Dorio.*

[c] *Corycos*] Κώρυκος ἄκρα, et Κωρύκιον ἄντρον Straboni, lib. XIV. p. 670. In Conc. Constant. I. 'Germanus Corycensis,' ex Prov. Ciliciæ. In nummis ΚΩΡΥΚΙΩΤΩΝ.

[d] *Et specus*] Mela I. 13. 'Non longe hinc Corycos oppidum portu saloque incingitur, angusto tergore continenti annexum. Supra specus est, nomine Corycius, singulari ingenio, ac supra quam describi facile sit eximius.' Quæ sequuntur, ita sunt eleganter scripta, ut nihil concinnius, nihil ornatius uspiam legi posse videatur. Hic Corycium nemus, ubi crocus optimus gignitur.

[e] *Calycadnus*] Ptolemæo, Καλύκαδνος, et Straboni, loc. cit. 'Mediam Isauriam,' inquit Ammianus, lib. XIV. pag. 19. 'navigabile flumen Calycadnus interscindit.'

[f] *Sarpedon*] Σαρπηδὼν ἄκρα, iisdem auctoribus. Mela loc. cit. 'Promontorium Sarpedon, finis aliquando regni Sarpedonis.' Et Σαρπηδὼν πόλις, Scylaci, pag. 38.

[g] *Holmæ*] Ὄλμοι, ut *Solæ*, Σόλοι. Stephanus: Ὄλμοι, πόλις Τραχείας Κιλικίας, κ. τ. λ. Eadem Holmia, vetusque Seleucia, quæ a mari deinde, ut mox dicetur, in mediterraneum situm retracta adductaque est.

[h] *Myle*] Μύλη, vel Μύλαι. Forte *Moloë*, Μωλώη, quæ in Notitia Eccles. Isauriæ ascribitur.

[i] *Oppidum Veneris*] Ἀφροδισιὰς Ptolemæo, loc. citat. Meminit et Solinus, cap. 38. p. 68.

[j] *Myanda*] In Mss. R. 1. 2. &c. *Mysanda.*

Melas[m] amnis. Intus autem dicendi Anazarbeni,[n] qui nunc Cæsarea:[o] Augusta,[8 p] Castabala,[q] Epiphania,[r] quæ antea Œniandos,[9] Eleusa,[s] Iconium:[t] Seleucia[u] supra amnem Calycadnum,[10] Tracheotis[v] cognomine, a mari relata, ubi vocabatur Holmia.[w] Præterea intus flumina, Liparis,[x] Bombos, Paradisus.[11 y] Mons Imbarus.

Gronov.—8 Ita Chiffl. aliique codd. ap. Harduin. item edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Cæsaraugustani* Gronov. et edd. vett. Mox, *Castabula* Vet. Dalec. *Castabla* in aliis codd.—9 *Eniandos* Gronov. et edd. vett. —10 *Caricadnum* Chiffl. *Calicadnum* Gronov. et edd. vett. Mox, *Tracheodos* cod. Dalec. *Trachea* Steph. *Trachiotis* Gronov. et edd. vett. Paulo post, *Olmia* Vet. Dalec. *Hormia* Gronov. et edd. vett.—11 *Paradius* Vet. Dalec. *Mons Imbarisia* Chiffl.

NOTÆ

[k] *Anemurium*] Ἀνεμούριον Straboni et Ptolemæo, oppidi ac promontorii nomen. Mela I. 13. 'Quod Ciliciam a Pamphylia distinguit, Anemurium.' Nummi, ΑΝΕΜΟΥΡΙΕΩΝ, in Museo nostro Parisiensi.

[l] *Coracesium*] Κορακήσιον, primum Ciliciæ castellum, teste Strabone, lib. XIV. p. 668. In Notitia Eccles. antiqua Coracesium Pamphyliæ accensetur. Et in Conc. CP. I. 'Theodulus Coraccsiensis,' e Prov. Pamphiliæ.

[m] *Melas*] Caute finem antiquum Ciliciæ dixit hunc amnem esse: recentiores enim Pamphyliæ ascripsere. Mela, I. 14. 'In Pamphylia est Melas, navigabilis fluvius.' Item Strabo, pag. 667.

[n] *Anazarbeni*] Ἀνάζαρβος μητρόπολις, in Notitia antiqua Eccles. Ciliciæ secundæ. Nummus est Alexandri Severi, in Museo nostro Parisiensi, ex ære, majori forma, cum epigraphe ΑΝΑΖΑΡΒΟ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. Hæc Dioscoridis patria.

[o] *Qui nunc Cæsarea*] Ptolemæo, v. 8. Καισάρεια πρὸς Ἀναζάρβῳ.—'Fuit ante annos aliquot in Cimelio Viri Clariss. D. de Boze, Custodiæ Regiorum Numismatum nunc Præfecti, nummus ex ære minimo: hinc capite laureato, cum spicis duabus: inde capite turrito, cum epigraphe: ΚΑΙ-CΑΡ ΠΡ ΑΝΑΖΑΡ, Καισαρέων πρὸς Ἀναζάρβῳ. ΓΑΡ. Anno æræ Anazarbensium, CXXXIII.' *Ed. sec.* Vide Notas et Emendationes num. 60.

[p] *Augusta*] Αὐγούστα Ptolemæo, in Bryelice Ciliciæ regione.

[q] *Castabala*] Καστάβαλα. Vide Notas et Emend. num. 61.

[r] *Epiphania*] Ἐπιφάνεια Κιλικίας, Stephano, et Ptolem. v. 8. et Appiano, in Mithrid. p. 237. Ammiano item, lib. XXII. p. 223. Ciliciæ secundæ accensetur in Notitia Eccles.

[s] *Eleusa*] Ἐλεοῦσα Oppiano, patriam suam describenti, Halieut. III. 209. Σεβάστη Ptolemæo est, v. 8. Et in Notitia Eccles. Ciliciæ primæ. Josephus Antiq. XVI. 8. p. 558. Κατὰ Κιλικίαν ἐν Ἐλεούσῃ, τῇ μετωνομασμένῃ νῦν Σεβαστῇ.

[t] *Iconium*] Mss. R. 1. 2. *Riconium*.

[u] *Selcucia*] Σελεύκεια ἐπὶ τῷ Καλυκάδνῳ Straboni, lib. XIV. pag. 670. Nummus Gordiani, apud Erizzo, p. 516. CΕΛΕΥΚΕΩΝ. ΤΩΝ. ΠΡΟC. ΚΑ-ΛΥΚΑΔ. ΕΛΕΥΘΕΡΑC.

[v] *Tracheotis*] Τραχειῶτις Straboni, lib. XIV. p. 668. hoc est, aspera. Τραχεῖαν ceteri scriptores appellant eodem vocis significatu. Vide Notas et Emend. num. 62.

[w] *Holmia*] Ita rescripsimus, pro

XXIII. Ciliciæ Pamphyliam omnes junxere, neglecta gente Isaurica. Oppida ejus[a] intus, Isaura,[b] Clibanus, Lalasis:[1][c] decurrit autem[d] ad mare Anemurii regione[e] supra dicti. Simili modo omnibus, qui eadem composuere, ignorata est contermina illi gens[2] Homonadum, quorum intus oppidum Homona.[f] Cetera castella[g] XLIV. inter asperas convalles latent.

XXIV. Insident verticem[h] Pisidæ, quondam Solymi[i] ap-

CAP. XXIII. 1 *Larissis fl.* Vet. Dalec. *Lalassis* edd. vett. et Gronov. Mox, *e regione supra* Chiffl.—2 Sic ex codd. emend. Harduin. sic quoque codd. Dalec. Chiffl. Vet. Dalec. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *illi contermina gens* Gronov. et edd. vett.

NOTÆ

Hormia. Vide Notas et Emend. num. cit. In Mss. tamen R. 1. 2. Colb. 1. 2. *Hermia* legitur.

[x] *Liparis*] Amnis hic Ciliciæ Solos alluit. Vitruvius, VIII. 3. pag. 159. 'Solis, quod oppidum est Ciliciæ, flumen nomine Liparis, in quo natantes, aut lavantes, ab ipsa aqua unguntur.' Idem narrat Antigonus, Hist. Mirab. cap. 150. Λίπαρις, quæ vox *pinguedinem* sonat.

[y] *Paradisus*] Meminit hujus etiam Martianus, lib. VI. cap. de Euphrate, p. 220.

[a] *Oppida ejus*] Isauriæ.

[b] *Isaura*] Τὰ Ἴσαυρα Stephano et Straboni, lib. XIV. p. 665. quibus expugnatis Servilius Isauricus est appellatus.—'Est nummus ex ære magno perrarus, in Gaza Serenissimi Ducis Cenomanensis, nec aliubi adhuc visus: in quo pictus Heraclius uterque, pater et filius: in altera superficie, litera majuscula M. cum cruce superposita; et infra ISAVR. quæ Mercatores Narbonenses Christianos significant, in Isauria negotiantes, qua parte nimirum, ut hic Plinius prodidit, decurrit ad mare.' *Ed. sec.*

[c] *Lalasis*] Ea est, quæ Stephano dicitur Λαλίζανδα πόλις Ἰσαυρικὴ, quæ deinde posteriore ævo, ut idem monet, Δαλίσανδα est appellata. Sane in Notitia Eccles. antiq. Δαλίσανδος Provinciæ Isauriæ sedes Episcopalis est. Et in Conc. CP. I. p. 956. inter Episcopos Prov. Isauriæ, 'Marinus Dalisandensis' subscripsit.

[d] *Decurrit autem*] Isaurica scilicet, quæ declivis est, qua versus mare protenditur, editiore situ mediterraneo, ut Gelenius animadvertit.

[e] *Anemurii regione*] Circa Anemurium, de quo cap. sup.

[f] *Homona*] Homonadenses inde dicti Pisidis confines, Ὁμοναδεῖς συνάπτοντες τοῖς Πισίδαις, apud Strabon. lib. XIV. p. 679. De castellis Homonadensium in Cilicia Tacitus, Annal. III. p. 85. Lycaoniæ accensetur in Conc. CP. I. 'Cyrillus Homonadensis.'—'Notit. Eccl. pag. 17. in prov. Lycaoniæ ὁ Οὐμανάδων. P. 29. Οὐμάναδα. Pag. 51. Ὀνομανάδων. Leunclavius, p. 74. ὁ Μανάδων· ubique mendose.' *Ed. sec.*

[g] *Castella*] Homonadensium. Tacit. loc. cit.

[h] *Insident verticem*] Montium obtinent juga. Πισίδαι ὀρεινοὶ Straboni, lib. XII. p. 570.

pellati, quorum colonia Cæsarea,[j] eadem Antiochia. Oppida: Oroanda,[k] Sagalessos.[l]

XXV. Hos includit Lycaonia in Asiaticam[m] jurisdictionem versa, cum qua conveniunt Philomelienses,[n] Tymbriani,[o] Leucolithi,[p] Pelteni,[q] Tyrienses.[r] Datur[s] et tetrarchia ex Lycaonia, qua parte Galatiæ contermina est, civitatum XIV. urbe celeberrima Iconio.[t] Ipsius Lycaoniæ

CAP. XXIV. 1 *Agalesos* Vet. Dalec. et Chiffl.
CAP. XXV. 1 Ita codd. Harduini et Chiffl. item edd. Harduini 1. 2. 3.

NOTÆ

[i] *Solymi*] Οἱ Πισίδαι πρότερον Σόλυμοι, Steph. p. 551.

[j] *Colonia Cæsarea*] Ulpianus, lib. L. Dig. tit. 15. de Censibus: 'In Pisidia juris Italici est colonia Antiochensium.' Nummus Severi, in Thesauro Goltzii, p. 238. COL. CÆS. ANTIOCHIA. Stephano, p. 87. Ἀντιόχεια Πισιδίας. Item Ptolemæo, in Conc. CP. I. p. 957. 'Optimius Antiochenus,' Prov. Pisidiæ.

[k] *Oroanda*] Oroanda quoque Livio, lib. XXXVIII. p. 480. et Oroandenses, p. 474. qui Ptolemæo, v. 4. Ὀρονδικοί, inter Pisidiam et Isauriam positi.

[l] *Sagalessos*] Livius, lib. XXXVIII. p. 473. 'Agrum Sagalassenum, uberem fertilemque .... colunt Pisidæ.' Σαγαλασσὸς Straboni, lib. XII. p. 570. et Ptolemæo, v. 3. In Conc. CP. I. p. 957. 'Ionius Sagalessensis,' Prov. Pisidiæ. Nummus Vespasiani, in Thes. Goltzii, pag. 230. CAΓAΛACCHNΩN. In Notitia Eccles. Ἀγαλασσὸς, et ita Mss. Pliniani quidam.

[m] *In Asiaticam*] Jus coacta petere in Asiam proprie dictam, de qua cap. 28. in conventum nempe Synnadicum, in majorem Phrygiam, ut dicemus cap. 29. cum recensitæ hactenus gentes non sic e longinquo peterent, sed domesticos apud se judices et Prætores haberent.

[n] *Philomelienses*] In Conc. CP. I. p. 957. 'Theosebius Philomeliensis,' e Prov. Pisidiæ. Phrygiæ magnæ Φιλομήλιον adjudicant Ptolemæus, v. 2. et Stephanus.

[o] *Tymbriani*] In Mss. *Timbriani*. Ab oppido, ut arbitror, Τιβριὰς Tibriani appellandi. In Conc. CP. Gener. III. sive VI. Synodo, act. 18. p. 1068. subscribit Constantinus τῆς Τιβριαδέων πόλεως Episcopus: Τιβριάδων scribitur, pag. 1017. Addit Latina versio antiqua, Pisidiæ provinciæ hanc sedem fuisse. In Notitia Eccles. Antiq. inter sedes Episcopales Prov. Pisidiæ censetur Τυμβιάδων.— 'At p. 19. altera Notitia, ὁ Τιμβριάδων. Tertia, p. 51. ὁ Τιβριάδων. Leunclavio, pag. 96. mendose, ut remur, ὁ Τιμωμαριάδος.' *Ed. sec.*

[p] *Leucolithi*] Ab albo saxo, quod incolerent, traxisse nomen videntur.

[q] *Pelteni*] Qui Πελτῖνοι Ptolemæo, v. 2.

[r] *Tyrienses*] Τύριοι Pisidiæ populi. Vide Notas et Emend. num. 63.

[s] *Datur*] Adjicitur, inquit, ei conventui, seu jurisdictioni Asiaticæ, etiam tetrarchia ex Lycaonia.

[t] *Iconio*] Lycaoniæ quondam metropolis Ἰκόνιον in Notitia vet. Eccles. unde Amphilochius Iconiensis.

celebrantur Thebasa[z u] in Tauro: Hyde[3 v] in confinio Galatiæ atque Cappadociæ. A latere autem ejus[w] super Pamphyliam veniunt Thracum soboles, Milyæ,[4 x] quorum Arycanda oppidum.

XXVI. Pamphylia,[a] ante Mopsopia appellata. Mare Pamphylium Cilicio jungitur. Oppida ejus: Side,[b] et in monte Aspendum,[c] Pletenissum,[d] Perga.[e] Promontorium

Miller. Bipont. et Franz. *Hyrienses* Gronov. et edd. vett.—2 *Terbasa* Vet. Dalec. *Tembasa* Gronov. et edd. vett.—3 *Idæa* Chiffl. *Sinda* edd. vett. et Gronov.—4 *Milienses* Vet. Dalec. *Myliæ* Gronov. et edd. vett. Mox, *Aricandra* Chiffl.

NOTÆ

Nunc ingentis Asiæ tractus caput, cui Caramaniæ Turcæ nomen fecere: oppido, *Cogni*.

[u] *Thebasa*] Thebasan in Minore Asia non semel appellat Paulus Diac. histor. lib. XXIV. p. 770. et 771. Vide Notas et Emend. num. 64.

[v] *Hyde*] Ὕδη, in Lycaonia. Vide Notas et Emend. num. 65.

[w] *A latere autem ejus*] Lycaoniæ latere occidentali.

[x] *Milyæ*] Quorum regio Μιλυὰς appellata Herodoto, lib. I. n. 173. p. 72. Straboni, lib. XII. p. 570. et Arriano Alex. lib. I. pag. 69. Phrygiæ quondam majoris pars, eadem ab Alexandro Lyciæ contributa, inquit Arrianus. Quamobrem et eorum oppidum Ἀρύκανδα Lyciæ accensetur a Stephano, p. 119. et ab Athenæo.

[a] *Pamphylia*] Nunc cum Cilicia uno Caramaniæ nomine censetur. Qua tamen ad mare vergit *Scandalor* appellatur. Mopsopiam veteres appellarunt, a Mopso, qui post bellum Trojanum eam oram obtinuit, ut Strabo refert, lib. XIV. p. 668.

[b] *Side*] Σίδη Straboni, lib. XIV. p. 667. Nunc *Scandalor* vocant. Incolæ Σιδῖται Arriano, Exped. Alex. lib. I. p. 73. Prope Eurymedontis ostia Σίδη locatur a Ptolemæo, V. 5. Avieno, 'Prisca Side.' In Conc. CP. VI. Gener. p. 1030. Σιδητῶν μητρόπολις Παμφυλίων.—'In nummis antiquis: CIΔHTΩN ΛAMΠPOTATHC ENΔOΞOY. Sidetarum splendidissimæ et clarissimæ civitatis.' *Ed. sec.*

[c] *Aspendum*] Ἄσπενδος, quam in civitatem adverso amne Eurymedonte a mari navigatur, per stadia LX. seu passus VII. M. D. teste Strabone, loc. cit. Hinc 'Domnus Aspendius' e Prov. Pamphyliæ, in Conc. Nic. I. In edito colle posita civitas a Mela dicitur, I. 14.

[d] *Pletenissum*] Πλετενισσὸς Ptolem. V. 5. Vide Notas et Emend. num. 66.

[e] *Perga*] Πέργη Straboni, pag. 667. Hinc Apollonius Pergæus, Conicorum auctor. Mela I. 14. 'Inter eos amnes (Cestron et Catarracten) Perga est oppidum, et Dianæ, quam ab oppido Pergæam vocant, templum. Trans eosdem mons Sardemisos,' &c. 'Vidimus apud D. Abbatem de Fontenu, Nervæ, Augusti nummum argenteum majoris moduli: IMP. NERVA. CÆS. AVG. P. M. TR. POT. P. P. Capite laureato. .)(. COS. III. Cum templo duabus columnis, et gradibus tribus insigni: cujus in peristylio scriptum est DIANA PERG. hoc est, PERGÆA. Refertur et ab Occone,

Leucolla.[f] Mons Sardemisus:[2 g] Amnes: Eurymedon[h] juxta Aspendum fluens: Catarractes,[i] juxta quem Lyrnessus et Olbia,[j] ultimaque ejus oræ Phaselis.[k]

XXVII. Junctum ei mare Lycium est, gensque Lycia, unde vastum sinum[a] Taurus mons,[1 b] ab Eois veniens lit-

CAP. XXVI. 1 *Aspendum, Platanistum* Chiffl. *Aspendus, Platanistus* Gronov. et edd. vett.—2 *Mons Sarpessus* Vet. Dalec. Mox, *Amnis, Eurymedon, &c.* Gronov. et edd. vett.

CAP. XXVII. 1 Ita ex codd. emend. Harduin. ita quoque Miller. Bipont.

NOTÆ

p. 190. inter picturas Alberti Principis.' *Ed. sec.*

[f] *Leucolla*] Græcis Λευκόλλα. Salmasius in Solin. pag. 252. Λευκόλλαν in Cypro portum, cujus Strabo meminit lib. XIV. pag. 682. cum promontorio isto Pamphyliæ confundit.

[g] *Sardemisus*] Sic Mela, loc. cit. Σάρδησσος in hoc ipso tractu, juxta Lyrnessum, urbs Lyciæ Stephano appellatur, in qua Jupiter Σαρδήσσιος colitur. Idem fortassis monti nomen, vel geminum fuit. Vespasiani nummus, in Thesauro Goltzii pag. 230. CAPΔHCCIΩN.

[h] *Eurymedon*] Dionysius Perieg. vs. 583. Ἄσπενδον, ποταμοῖο παρὰ ῥόον Εὐρυμέδοντος. Meminere Strabo, Ptolemæus, Mela, loc. cit. et Philostr. de Vita Apoll. I. 11. Ἄσπενδος, ἡ Παμφύλων, πρὸς Εὐρυμέδοντι, κ. τ. λ.

[i] *Catarractes*] 'Quia se præcipitat, ita dictus,' inquit Mela I. 14. Strabo, lib. XIV. pag. 667. Καταῤῥάκτης λεγόμενος, ἀφ' ὑψηλῆς πέτρας καταῤῥάττων ποταμὸς πολὺς, κ. τ. λ.

[j] *Lyrnessus et Olbia*] Λυρνησσὸς καὶ Ὀλβία Straboni, loc. cit. inter Pamphyliæ oppida.

[k] *Phaselis*] Mela I. 14. 'Phaselis a Mopso condita, finis Pamphyliæ.' Stephanus quoque, Φασηλὶς, πόλις Παμφυλίας. A Strabone, lib. XIV. pag. 666. et Scylace, pag. 37. Lyciæ ascribitur, cujus in confinio est. Livius, lib. XXXVII. pag. 456. 'In confinio Lyciæ et Pamphyliæ Phaselis est: prominet penitus in altum,' &c.—'Quoniam erat in ora posita Phaselis, ibi naves construebantur, sicut illa quæ Domitianum vexit in orientem, ut mari vinceret, dum Vespasianus et Titus bellum terra gererent; nam id testantur nummi ejus inscripti, VICTORIA NAVALIS. Navem autem ipsius structam fuisse a Phaselitis, docet nummus singularis ex argento didrachmus, in Museo D. de Boze. Nam is navim exhibet, cujus in una parte puppis, prora est in altera. E prora effigies emicat radiata Solis orientis: puppi eminet hæc epigraphe: NIKANΔ ΦAΣH. Sententia est: NIKηφόρου Ἀρχιτέκτονες Ναὸς Δομιτιανῷ ΦΑΣΗΛῖται, *Victricis fabricatores navis Domitiano fuere Phaselitæ.* Exædificatam a se navim fuisse, qua vicit Domitianus, sibi ipsi Phaselitæ oblique gratulantur, cum Domitiani victoriam prædicant.' *Ed. sec.*

[a] *Unde vastum sinum*] Inde, inquit, mare Lycium incipit, gensque Lycia, ubi vastum sinum Taurus mons suo promontorio, quod Chelidoniis insulis opponitur, claudit et terminat. 'Lycia,' inquit Mela I. 15. 'Sidæ portu (primum illud est Pamphyliæ oppidum, versus ortum) et Tauri promontorio grandem sinum claudit.' Sinui nomen est hodie Attalico, *le Golfe de Satalia:* Lyciæ provinciæ, *Mentesia.*

toribus, Chelidonio [c] promontorio disterminat.[2] Immensus ipse, et innumerarum gentium arbiter, dextro latere septemtrionalis, ubi primum ab Indico mari exsurgit, lævo meridianus, et ad occasum tendens: mediamque distrahens Asiam, nisi opprimenti terras occurrerent maria. Resilit ergo a septemtrione:[3] flexusque immensum iter quærit, velut de industria rerum natura subinde æquora opponente, hinc Phœnicium, hinc Ponticum, illinc Caspium et Hyrcanium, contraque [d] Mæoticum lacum. Torquetur itaque [4] collisus inter hæc claustra, et tamen victor, flexuosus evadit usque ad cognata Riphæorum montium juga, numerosis nominibus et novis, quacumque incedit,[5] insignis: Imaus [e] prima parte dictus, mox Emodus,[f] Paropamisus,[g] Circius,[h] Chambades,[6] Paryadres,[i] Choatras,[j] Oreges,[k] Oroandes,[l] Niphates,[m] Taurus:[n] atque ubi se quoque[o] exsuperat,

et Franz. *Unde vastus sinus: Taurus mons* Gronov. et edd. vett.—2 Cod. Dalec. *disterminatur.*—3 Ita codd. Harduini et Dalec. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *ad Septemtriones.*—4 Codd. et Vet. Dalec. *lacum torquetur. Itaque.*—5 Cod. Dalec. *quocumque tendit.*—6 *Chambages* Chiffl. Mox, codd. Dalec. et Chiffl. *Pariades;* edd. vett. et Gronov. *Pharphariades.*—

NOTÆ

[b] *Taurus mons*] Accepta hæc sunt, delibataque totidem ferme verbis ex Mela Pomp. I. 15. Ex Plinio quoque Solinus hausit, cap. 38. pag. 68. et Martianus, lib. VI. cap. de Euphrate, pag. 220.

[c] *Chelidonio*] Sacrum appellat Strab. lib. XIV. pag. 666. quod Chelidoniis insulis opponitur, de quibus cap. 35. Nunc *Capo Cameroso.*

[d] *Contraque*] Ex adverso Hyrcanii, seu Caspii maris. Solini paraphrasis: 'Interdum Caspio vel Hyrcano mari intercluditur: quibus renitentibus subinde fractus, contra Mæoticum lacum flectitur, multisque difficultatibus fatigatus, Riphæis se jugis annectit.' Male Plinii verba distinxit.

[e] *Imaus*] Qua primum parte attollitur, ab Eoo mari.

[f] *Emodus*] Melæ, *Emodes.* In India. Straboni lib. XV. pag. 689. Ἐμωδός.

[g] *Paropamisus*] In Bactriana. Mss. Reg. 1. 2. &c. *Paropanisus.* Ptolem. quoque VI. 11. Παροπάνισος. At Straboni, loc. cit. Παροπάμισος.

[h] *Circius*] Mss. *Cirtius, Campages.*

[i] *Paryadres*] Παροάδρης Straboni, in Armenia. Vide Notas et Emendationes num. 67.

[j] *Choatras*] Choatras apud Parthos, inquit Solinus, cap. 38. pag. 88.

[k] *Oreges*] Mss. *Oræges.*

[l] *Oroandes*] Ptolem. VI. 2. Ὀρόντης Mediæ mons: prope Ecbataua, Diod. Bibl. lib. II. pag. 101.

[m] *Niphates*] In Majore Armenia, unde Tigris oritur, Straboni lib. XI. pag. 529.

[n] *Taurus*] Apud Elegiam Armeniæ, ut dictum est cap. 20. Ibi enim

Caucasus: ubi brachia emittit, subinde tentanti maria similis, Sarpedon,[p] Coracesius,[7 q] Cragus,[r] iterumque Taurus:[s] etiam ubi dehiscit, seque populis aperit, portarum tamen nomine unitatem sibi vindicans,[8] quæ alibi[t] Armeniæ, alibi Caspiæ, alibi Ciliciæ vocantur. Quinetiam confractus, effugiens quoque maria,[9] plurimis se gentium nominibus hinc et illinc implet: a dextra Hyrcanius,[10] Caspius: a læva Paryadres,[u] Moschicus, Amazonicus, Co-

7 *Coracesus* Vet. Dalec.—8 Chiffl. *vendicans.*—9 Cod. Dalec. *quæque maria.* —10 Ita codd. Harduini et Chiffl. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont.

NOTÆ

peculiari appellatione Taurus nuncupatur.

[o] *Ubi se quoque*] Ubicumque surgit in altissimum verticem.—'Ad hanc vocem *exsuperat*, redeunt in memoriam nummi duo Commodi Imperatoris, in quibus *Jovi Exsuperatori* legebamus ipsi olim, tum a Dione decepti, tum ab iis qui nobis præiverunt. Prior sic inscribitur: M. COMMODVS ANT. P. FEL. AVG. BRIT. 'Marcus Commodus, Antoninus Pius Felix Augustus Brittannicus.' .)(. IOVI EXSVP. P. M. TR. P. XII. IMP. VIII. COS. V. P. P. 'Pontifex Maximus, Tribunitia Potestate duodecimum, Imperator octavum, Consul quintum, Pater Patriæ.' Nummus est argenteus apud D. Vaillant, p. 194. et apud Patinum in Thesauro, p. 74. Jupiter sedens dextra fulmen tenet, sinistra hastam. Sed Patinus fallentibus oculis pro fulmine lauri ramum exhibet. Fefellit omnes Dio, ut diximus, ex quo Xiphilinus in Commodo, p. 291. cognomen *Exsuperantis* perpetuo *retinuisse Commodum* refert, *quasi omnes homines longe in rebus omnibus superaret.* Τὸν Ὑπεραίροντα παγίως ἑαυτῷ ἔθετο, ὡς καὶ ἐν πᾶσιν ἁπλῶς πάντας ἀνθρώπους καθ' ὑπερβολὴν νικῶν. At vera hujus inscriptionis sententia haud dubie hæc est: 'JOVI EXTINCTA Seditione Urbis Pacatori.' Idcirco sedens pingitur, quia Pacator, sive pacis auctor. Alter nummus est ex ære magno et mediocri, in Gaza Regia, priori similis, sed post biennium percussus, TR. POT. XIIII. ET IOVI EXSVPER. Hoc est, 'JOVI EXTINCTA Seditione Urbis Pacatori, Exules Revocanti.'' *Ed. sec.*

[p] *Sarpedon*] In promontorio, Sarpedone dicto, de quo cap. 22.

[q] *Coracesius*] Ad urbem cognominem, de qua cap. 22.

[r] *Cragus*] In Lycia, ut dicetur cap. seq.

[s] *Iterumque Taurus*] Mela 1. 15. 'Et ubi jam nostra maria contigit, hoc est, mediterranea, Taurus iterum.'

[t] *Quæ alibi*] Armeniæ portæ eædem Caucasiæ appellatæ, VI. 12. De Caspiis eodem libro cap. 16. De Ciliciis, hoc libro quinto cap. 22.

[u] *Paryadres*] Unde fundi Absarum amnem dicemus, lib. seq. cap. 9. Moschicus a Moschorum gente, de qua eodem lib. cap. 4. ubi et de Amazonico dicturi sumus. Coraxicus idem qui Heniochius, VI. 10. Scythicus a Scythis incolis nomen habet.

raxicus, Scythicus appellatus. In universum vero Græce[11] Ceraunius.[v]

XXVIII. In Lycia igitur, a promontorio ejus[a] oppidum Simena,[b] mons Chimæra[c] noctibus flagrans, Hephæstium[d] civitas, et ipsa sæpe flagrantibus jugis: Oppidum Olympus[e] ibi fuit: nunc sunt montana, Gagæ,[f] Corydalla,[g] Rhodiopolis. Juxta mare, Limyra[1 h] cum amne, in quem

et Franz. *Hyrcanus* edd. vett. et Gronov.—11 *In universa vero Græcia* cod. Dalec.

CAP. XXVIII. 1 *Lymira* Gronov. et edd. vett.—2 *Andria civitas mira* Chiffl.

NOTÆ

[v] *Ceraunius*] Sic etiam Mela I. 15. Strabo tamen peculiarem hanc appellationem esse existimat eorum montium, qui Caspio mari incumbunt, ὄρη Κεραύνια, in Albania, et Amazonum regione, lib. XI. pag. 504. Hunc Plinii locum Solinus præpostere admodum accepit, ut Salmasius annotavit in Solin. pag. 800.

[a] *A promontorio ejus*] Nempe Tauri montis, quod promontorium Chelidonium appellari paulo ante dixit.

[b] *Simena*] Σίμηνα, πόλις Λυκίας, Stephano.

[c] *Chimæra*] Χίμαιρα, unus est ex octo Cragi montis verticibus, cum valle cognomine. Vide Strabon. lib. XIV. pag. 665. Melam I. 15. Hic Chimæræ fabula ortum habet. Ovid. Met. IX. 647. 'Jam Cragon, et Limyreu, Xanthique reliquerat undas, Quoque Chimæra jugum mediis in partibus ignem, Pectus et ora leæ, caudam serpentis habebat.'

[d] *Hephæstium*] Seneca, Epist. LXXIX. pag. 346. 'In Lycia regio notissima est, Hephæstion incolæ vocant, perforatum pluribus locis solum, quod sine ullo nascentium damno ignis innoxius circuit. Læta itaque regio est, et herbida, nil flammis adurentibus,' &c. Hephæstion Ἡφαίστειον, quasi *Vulcanium*, a re ipsa dictum.

[e] *Olympus*] Solinus, cap. 39. p. 69. 'Olympus quoque inter alia ibi oppidum nobile fuit: sed intercidit: nunc castellum est.' Ὄλυμπος πόλις Ptolemæo, in Lycia, v. 3. et Strab. lib. XIV. p. 665. In Conc. Calched. 'Aristocritus Olympuensis,' Prov. Pamphyliæ.—'Notitia Eccles. pag. 15. et 47. et apud Leunclavium, pag. 93. inter episcopos prov. Lyciæ, ὁ Ὀλύμπου.' *Ed. sec.*

[f] *Gagæ*] Stephano: Γάγαι πόλις Λυκίας. Plin. XXXVI. 34. 'Gagates lapis nomen habet loci et amnis Gagis Lyciæ.' In Notitia Eccles. Prov. Lyciæ, Γάγα.

[g] *Corydalla*] Κορύδαλλος et Ῥοδία, Ptolem. v. 3. inter oppida Lyciæ mediterranea censentur, ad Massyciten montem. Ῥοδίας et Stephanus meminit.—'In Notit. Ant. Eccl. inter episcopos prov. Lyciæ, ὁ Ῥοδοπόλεως, καὶ ὁ Κορυδάλλων. Leunclavius habet, ὁ Ῥοδιαπόλεος, et ὁ Κορυδάλιον. Altera Notitia p. 15. Κυριδάλλων, et Ῥοδιαπλ. mendose.'

[h] *Limyra*] Λίμυρα πολίχνη, et Λίμυρος ποταμὸς juxta Myram, apud Strab. lib. XIV. p. 666. Apud Melam, et oppido et amni nomen est Limyra.

Arycandus[i] influit: et mons Massycites:[j] Andriaca civitas, Myra.[2 k] Oppida: Apyre,[l] et Antiphellos, quæ quondam Habessus: atque in recessu Phellus. Deinde Pyrrha, itemque Xanthus[m] a mari XV. M. passuum, flumenque eodem nomine. Deinde Patara,[n] quæ prius Sataros: et in monte, Stdyma.[3 o] Promontorium Cragus.[p] Ultra, par sinus[q] priori: ibi Pinara,[r] et quæ Lyciam finit Telmessus.[s] Lycia quondam LXX.[t] oppida habuit,[4] nunc XXXVI. habet. Ex his celeberrima, præter supra dicta, Canas,[u] Candyba,[5 v]

et paulo post, in eodem, *Habesos*. Deinde, cod. Dalec. *recessu*, *Dionysiopolitis*, *Phellus*.—3 *Solima* Strab. *Sydima* edd. vett. et Gronov.—4 Ita codd. omnes Harduini, Vet. Dalec. et Chiffl. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *LX. o. habuit* edd. vett. et Gronov.—5 ‘ *Condica* aliis Geo-

NOTÆ

[i] *Arycandus*] A quo forte Arycanda oppidum appellatum, cap. 25. In Notitia Eccles. Prov. Lyciæ, Ἀρύκναδα pro Ἀρύκανδα. In altera, pag. 47. Ὀρυκάνδων pro Ἀρυκάνδων.

[j] *Massicytes*] Μασίκυτος ὄρος Ptolemæo loc. cit. apud quem et Ἀνδριάκη πόλις. Myrensium navale Ἀνδριάκη dicitur Appiano Bell. Civ. lib. IV. p. 636.

[k] *Myra*] D. Nicolai Episcopali sede clara: ut Patara, natalibus. Μύρα. Nunc *Strumita*.

[l] *Apyre*] Ptolemæo Ἀπέρραι dicuntur, in Lycia, v. 3. In Notit. Eccles. Prov. Lyciæ hæ sedes eo ordine numerantur, Ἀρπελαι, Φελλὸς, Ἀντίφελλος· haud dubie Ἀρπελαὶ pro Ἀπέρραι. Phelli et Antiphelli meminere Strabo, p. 666. Stephanus, aliique.

[m] *Xanthus*] Lyciæ urbium maxima Ξάνθος dicitur a Strabone, loc. cit. Meminit oppidi cum amne cognomine Ptolem. v. 3. Stephanus, p. 502. Appian. Bell. Civ. lib. IV. p. 635. Videtur a mari Strabo removere stadiis tantum LXX. quæ passuum vix efficiant millia novem.

[n] *Patara*] Mela I. 15. oram hanc Lyciæ describens: ‘Atque ut multa oppida,’ inquit, ‘sic, præter Patara, non illustria. Illam nobilem facit delubrum Apollinis, quondam opibus et oraculi fide Delphico simile.’ Hinc Apollo Patareus nomen accepit. Nunc *Patera*.

[o] *Sidyma*] Σίδυμα, πόλις Λυκίας Stephano: et Ptolemæo, ad Cragum montem, v. 3. Vide Notas et Emend. num. 68.

[p] *Cragus*] Κράγος ὄρος Λυκίας Stephano: Scylaci, p. 37. ἀκρωτήριον. Nunc *Capo Serdeni*, ὁ *Sette Capi*.

[q] *Ultra par sinus*] Ultra promontorium sinus est, nunc *Golfo di Macari*, par ingenti illi sinui, de quo dictum est prius, cap. 28. quem Taurus mons disterminat Chelidonio promontorio, *Golfo di Sattalia*.

[r] *Ibi Pinara*] Πίναρα Straboni lib. XIV. p. 665. et Ptolem. v. 3.

[s] *Telmessus*] Iisdem verbis Mela I. 15. Τελμησσὸς est Ptolemæo, Τελμισσὸς Straboni, locis cit.

[t] *Lycia quondam LXX.*] Ita Mss. omnes, (non *LX.*) et Martianus, lib. VI. cap. de Euphrate, p. 220.

[u] *Canas*] Κανὰς in recto Græcis.—

ubi laudatur Œnium nemus,[w] Podalia,[x] Choma[y] præfluente Adesa:[z] Cyaneæ,[a] Ascandalis,[b] Amelas, Noscopium, Tlos,[c] Telandrus.[d] Comprehendit in mediterraneis Cabaliam,[6 e] cujus tres urbes, Œnoanda, Balbura, Bubon. A Telmesso

graphis.' *Dalec.* Mox, *Œnias nemus* Chiffl. Deinde, *Podalæa* Pinetus; *Podalia, C. p. Edesa* Vet. Dalec. *Podalia, C. p. Adesa, Ganea, Scari, Ælimala* Steph. Denique, *Nisa* pro *Noscopium* Ptolem. *Tlos, Telanorus* Elz. Gronov. et al. vett.—6 Cod. Dalec. *et Carbaliam.* Mox, in eodem codice: *Œnandra,*

NOTÆ

' In Notit. Eccles. Ant. inter episcopos provinciæ Lyciæ, p. 15. ὁ Κανοῦ. Et p. 49. ὁ Κανοῦ, ἤτοι τῆς Ἀκαλείας. Leunclavii Notit. p. 94. ὁ Καννοῦ.' *Ed. sec.*

[v] *Candyba*] In Notitia Eccles. Antiq. Prov. Lyciæ, Κάνδυβα. Item Stephano. Ptolem. v. 3. forte mendose, Κόνδυβα.

[w] *Œnium nemus*] Mss. omnes *Eunias nemus.*

[x] *Podalia*] Ποδάλια in Notitia Eccles. Prov. Lyciæ. Ptolem. v. 3. Ποδαλλία. Stephano, Ποδάλεια, *πόλις Λυδίας*, lego *Λυκίας*.

[y] *Choma*] Χῶμα inter Lyciæ oppida mediterranea Ptolemæo, loc. cit. et in Notitia Eccles. Antiq. In Conc. Ephes. ' Eudoxius Chomatenus.'

[z] *Adesa*] In Mss. *Ædesa* ei amni nomen.

[a] *Cyaneæ*] Κυάνεαι, in Notitia Eccles. Antiq. Prov. Lyciæ. Apud Ptolem. v. 3. Κύδνα pro Κύανα.

[b] *Ascandalis*] In Mss. R. 1. 2. &c. *Ascandiandalis, Amelas, Noscopium.* Forte hic locum habere debet Ἀκάλισσος Lyciæ Prov. sedes Episc. in Notit. Eccles. antiqua Hieroclis, pp. 15. 31. et 49.—' Item *Acanda.* Nam in ea ipsa Notitia inter episcopos prov. Lyciæ p. 49. censetur ὁ Ἀκάδων, qui p. 15. ὁ Αὐκάδων mendose nuncupatur: cum et apud Leunclavium, p. 94. pariter ὁ Ἀκάνδων extet.' *Ed. sec.*

[c] *Tlos*] Τλῶς *πόλις Λυκίας*, Stephano, p. 659. et Ptolem. v. 3. Et in Notitia Eccles. Antiq. Τλῶ. ' pag. 31. et pag. 51. ὁ Τλῶν. pag. 47. ὁ *ὄτλων*, pro ὁ Τλῶν, qui error et apud Leunclavium ipsnm irrepsit, p. 94.' *Ed. sec.*

[d] *Telandrus*] Τήλανδρος, quam Stephanus Cariæ adjudicat: quoniam est in confinio utriusque proviuciæ posita.

[e] *Cabaliam*] Καβαλίαν. Strabo, lib. XIV. p. 631. Καβαλίδα vocat. Id regiunculæ in Lycia nomen, etiam Ptolem. v. 3. cujus urbes eæ tres, Οἰνεάνδα, Βούβων, Βάλβουρα. De his vide Strab. lib. XIII. p. 631. In Notitia Eccles. Βουβῶν, Ἡνόανδα, Βαλούρα, pro Βαλβούρα, pag. 31.—' At p. 17. et 49. ὁ Βαρβούρων, uti et apud Leunclavium, p. 94. pro ὁ Βαλβούρων. In iisdem Notitiis p. 15. ὁ Τνούνδων, et p. 94. ὁ Ὀνούνδων, apud Leunclavium ὁ Ὀνούρδων l. c. ubique mendose, pro ὁ Οἰνωάνδων. Item, p. 15. ὁ Βόβου ἤτοι Σοφιανοπόλεως, et apud Leunclavium, ὁ Βώβου ἤτοι Σωφιανοπόλεως, de Bubone accipienda sunt. *Ed. sec.*—Stephano.' Βουβών, et τὰ Βάλβουρα, et Οἰνόαν, *πόλεις Λυκίας*. In Conc. CP. I. p. 957. ' Patritius Œnandensis,' et ' Romanus Bibonensis,' pro ' Bubonensis.'

Asiaticum mare, sive Carpathium, et quæ proprie vocatur Asia.[f] In duas eam partes Agrippa divisit. Unam inclusit[g] ab oriente Phrygia et Lycaonia, ab occidente Ægæo mari, a meridie Ægyptio, a septemtrione Paphlagonia. Hujus longitudinem CCCCLXX. mill. passuum, latitudinem CCCXX.7 mill. fecit. Alteram determinavit ab oriente, Armenia minore: ab occidente, Phrygia, Lycaonia, Pamphylia: a septemtrione, provincia Pontica: a meridie, mari Pamphylio: longam DLXXV. mill. passuum, latam CCCXXV. mill.

XXIX. In proxima ora Caria[a] est, mox Ionia: ultra eam Æolis. Caria mediæ Doridi circumfunditur, ad mare utroque latere ambiens.[1] In ea[b] promontorium Pedalium. Amnis Glaucus[c] deferens Telmessum.[2] Oppida: Dædala,[d]

Ptolemæo. Oœniandra. Deinde, pro *Bubon,* Chiffl. habet *Dubon.*—7 Ita codd. Harduini, Dalec. et Chiffl. item edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *CCC.* edd. vett. et Gronov.

CAP. XXIX. 1 *Æolis, media Doride. Circumfunditur mari utroque latere ambiente* margo edd. Dalec. et Gronov.—2 *Telmedium* codd. Tolct. et Dalec.

NOTÆ

[f] *Vocatur Asia*] Hodie Natoliam vocant. Ciliciam tamen Bithyniamque, et Lyciam, Paphlagoniam, provinciamque Ponticam, Phrygiam, Lycaoniam, Pamphyliamque, Plinius, Agrippam secutus, eo Asiæ proprie dictæ nomine negat contineri.

[g] *Unam inclusit*] Exscribit hæc a Plinio Martianus, lib. VI. c. de Euphrate, pag. 220. Et Missi Theodosii: 'Et quæ proprie vocatur Asia, in duas eam partes Agrippa divisit: unam inclusit ab oriente, Phrygia, Lycaonia: ab occidente, mari Ægæo. Hujus longitudinem CCCCLXX. latitudinem, CCCXX. fecit: (sic etiam Pliniani codices Mss. quos inspeximus, et vetus Dalec. ac Chiffl. etsi Martianus, cum Plinii typis, tantum *CCC.* præferat:) alteram determinavit ab oriente, Armenia minore: ab occidente, Phrygia, Lycaonia, Pamphylia: a septemtrione, provincia Pontica: a meridie, mari Pamphylio: longitudinem DLXXV. latitudinem CCCXXV.'

[a] *Caria*] Nunc *Aidinelli, et Germian.* Doridem Caria includit a continente: reliqua sui parte mari Doris alluitur.

[b] *In ea*] In Caria, unde ipsa post Lyciam incipit. Mela I. 15. 'Quæ Lyciam finit, urbs Telmessos.' Mox cap. 16. 'Caria sequitur... Promontoria duo: Pedalion, et Crya.'

[c] *Glaucus*] Γλαῦκος, quem Q. Calaber, IV. 6. et 11. in confinio Lyciæ recte collocat, Λυκίης σχεδὸν αἴης. In hunc exonerare se amnem alterum Plinius ait, quem *Telmedium* Mss. omnes, *Telmessum* maluit Barbarus appellare.

[d] *Dædala*] Δαίδαλα Stephano, πόλις Λυκίας, et Straboni, lib. XIV. p. 651.

Crya[e] fugitivorum. Flumen Axon, oppidum Calynda.[3 f]

(XXVIII.) Amnis Indus[4 g] in Cibyratarum[h] jugis ortus, recipit LX. perennes fluvios, torrentes vero amplius centum. Oppidum Caunos liberum, deinde Pyrnos.[i] Portus Cressa,[j] a quo Rhodus insula XX. M. Locus Loryma.[k] Oppida: Tisanusa,[5 l] Paridion, Larymna. Sinus Thymnias.[m] Promontorium Aphrodisias. Oppidum Hyda.[6 n] Sinus Schœnus. Regio Bubassus.[o] Oppidum fuit Acanthus,[p]

Mox, pro *Crya*, Vet. Dalec. *Caræa;* Ptolem. *Carya;* Chiffl. *Cyrcia.*—3 *Calyntha* cod. et Vet. Dalec.—4 ‘*Amnis Ninus* ex Alex. et Hermol.’ *Dalec.*—5 *Tysanusa* Gronov. Mox, *Paridon* Chiffl.—6 *Hyla* Vet. Dalec. et paulo post,

NOTÆ

Ptolemæo item, v. 3. Ἀάδδαλα pro Δαίδαλα, in Lycia, citra Telmessum oppidum, quod finem esse Lyciæ proxime antea diximus. Cariæ nimirum Lyciæque confinia sæpe permixta.

[e] *Crya*] Promontorii nomen est Melæ, loc. cit. Stephano, Κρύα πόλις Λυκίας, in Lyciæ nempe vicinio. Ptolem. v. 3. Καρύα, mendose. Κρύασσαν in Caria Plutarchus agnoscit, de Virtut. Mulier. p. 246.

[f] *Calynda*] Κάλυνδα. Vide Notas et Emend. num. 69.

[g] *Amnis Indus*] Κάλβιν hunc vocat Strabo, lib. XIV. p. 651. et Ptolem. v. 2. Mela quoque, I. 16. ‘Secundum Calbin amnem,’ inquit, ‘Caunus oppidum valetudine habitantium infame.’ Fecit hoc alterum amni nomen Indus quidam in eum ab elephanto dejectus, ita prodente Livio, lib. XXXVIII. p. 472. ‘Hinc ipsa Caria ‘Indorum regio’ appellatur, I. Mach. VIII. 8.’ *Ed. sec.*

[h] *Cibyratarum*] Κιβυράται, quorum oppidum Κιβύρα μεγάλη Straboni, lib. XIII. p. 630. quam in magnæ Phrygiæ civitatibus mediterraneis collocat Ptolem. v. 2. quod et mox Plinius facit, his verbis: ‘Ipsum oppidum Phrygiæ est.’

[i] *Pyrnos*] Πύρνος, πόλις Καρίας, Steph.

[j] *Cressa*] Κρῆσσα λιμὴν Ptol. v. 2.

[k] *Loryma*] Λώρυμα Ptolem. loc. cit. Littus esse asperum ait Strabo, lib. XIV. p. 652. Stephano oppidum est, Λώρυμα, πόλις Καρίας.—‘In Concilio Quinisexto, p. 1199. Γεώργιος ἐπίσκοπος πόλεως Ὑλαρίμων ἐπαρχίας Καρίας. Et in Notit. Eccl. Ant. p. 43. inter episcopos provinciæ Cariæ, ὁ Ὑλαρίμων. Ubi Leunclavius, p. 94. ὁ Λαρύμων.’ *Ed. sec.*

[l] *Tisanusa*] Mela, I. 16. ubi de Caria: ‘Portus duo: Gelos, et cui ex urbe, quam amplectitur, Tisanusa cognomen est. Inter eos oppidum Larymna, et Pandion collis in mare emissus.’ An Mela ex Plinio emendandus? an ex Mela Plinius? Mss. Pliniani omnes, *Parydon:* Pomponiani, *Pandion.*

[m] *Thymnias*] Hæc sunt ex Pomponio Mela I. 16. ‘Tum tres,’ inquit, ‘ex ordine sinus: Thymnias, Schœnus, Bubessius. Thymniæ promontorium Aphrodisium est. Schœnus ambit Hydam: Bubessius Acanthum: Gnidus in cornu peninsulæ.’

[n] *Hyda*] Mss. omnes, R. 1. 2. Colb. 1. 2. *Hydas.*

[o] *Regio Bubassus*] Cui et urbs cognominis, Βύβεσσος, πόλις Καρίας, apud

alio nomine Dulopolis. Est in promontorio[q] Gnidos[r] libera, Triopia,[s] dein Pegusa et Stadia[7] appellata. Ab ea[t] Doris incipit.

Sed prius terga, et mediterraneas jurisdictiones indicasse conveniat.[8] Una appellatur Cibyratica. Ipsum oppidum Phrygiæ[u] est. Conveniunt eo XXV.[9] civitates, celeberrima urbe[v] Laodicea.[w]

(XXIX.) Imposita est Lyco flumini, latera alluentibus Asopo et Capro, appellata primo Diospolis,[x] dein Rhoas.

in eodem *Cynethon* pro *Acanthus*.—7 *Pegasa et Stadia* Vet. Dalec. *Pegusa et Candia* Chiffl. pro v. l.—8 Cod. Dalec. *conveniet*.—9 Chiffl. *XXII*. Edd. vett. et Gronov. *XXV. civitates.* CAP. *XXIX. Celeberrima, &c.* Ita distingnit etiam cod. Dalec. exhibens: *XXV. civitates.* CAP. *XXIX. Celeberrima urbs Laodi-*

NOTÆ

Steph.

[p] *Acanthus*] Ἄκανθον quoque in peninsula juxta Cnidum Stephanus collocat, p. 49.

[q] *In promontorio*] Quod nunc *Capo Crio* nautæ vocitant.

[r] *Gnidos*] Κνίδος Straboni, lib. XIV. p. 656. et aliis. Hodie *Gnido*. Hinc Ctesias, Eudoxius, aliique, de quibus in Auctorum Indice.

[s] *Triopia*] Varia hæc sunt Gnidi, obsoletaque nomina. Triopiam a Triopa Rege dictam significat Diodorus Sic. Bibl. lib. v. p. 331. Hinc Apollo Triopius, templumque Triopium, mare denique Triopium pariter, quo Gnidiorum ager pertingit, apud Herod. lib. I. n. 144. et n. 174. p. 72. Stephano, aliisque, Τριόπιον πόλις Καρίας, quod Gnidum deinde translatum est. Scylaci, p. 36. ἀκρωτήριον, promontorium est juxta Cnidum.

[t] *Ab ea*] A Cnido.

[u] *Ipsum oppidum Phrygiæ*] Cibyra nimirum, de quo nos paulo ante egimus. Cariæ tamen ascribitur in Notitia Eccles. Episcop. Et in Conc. CP. I. Leontius Cibyrensis subscribit, e Prov. Cariæ. Strabo, lib. XIII. p. 631. inter ea oppida numerat, quæ sunt juris veluti dubii, quod incerti fines essent, Lyciæ, Phrygiæ, Cariæque. Unam e maximis Asiæ præfecturis, διοικήσεσι, Cibyraticam fuisse, idem prodit.

[v] *Celeberrima urbe*] Ab his verbis novi capitis factum hactenus initium est: quam inepte, sat liquet.

[w] *Laodicea*] Mediterranea civitas ea fuit, Λαοδίκεια πρὸς τῷ Λύκῳ, Straboni, lib. XII. p. 578. et Philostr. de Vitis Sophist. lib. I. p. 530. Nunc excisa penitus: vix e ruderibus moletrina una velari superstite. Loco tamen Turcæ fecere nomen *Eskihissar*, hoc est, 'vetus castellum.' Errant qui *Laudichia* dici adhuc putant. Phrygiæ a Strabone ascribitur, loc. cit. ubi Capro et Lyco allui urbem ait. Lycum porro Curtius temere confundit cum Marsya, de quo mox, ut Salmasius monuit, p. 828. in Solin. aliique.

[x] *Diospolis*] Ceu civitas Jovis. *Rhoas*, a ῥέω, *fluo*, hoc est, ab amnium fluxu urbem circumambientium.

Reliqui in eo conventu, quos nominare non pigeat, Hydrelitæ,[y] Themisones,[z] Hierapolitæ.[a] Alter conventus a Synnada[10 b] accipit nomen. Conveniunt Lycaones,[c] Appiani,[d] Eucarpeni,[11 e] Dorylæi,[f] Midæi, Julienses,[g] et reliqui ignobiles populi XV. Tertius[h] Apamiam vadit, ante appella-

cea, imposita, &c.—10 *Synnade* Chiffl.—11 *Cercopeni* Vet. Dalec. Mox, Chiffl.

NOTÆ

[y] *Hydrelitæ*] Ὕδρηλα τῆς Καρίας, Stephano, pag. 676. Ὕδρηλος Straboni, lib. XIV. pag. 650. Livius, lib. XXXVII. pag. 466. 'Cariam,' inquit, 'quæ Hydrela appellatur, agrumque Hydrelitanum, ad Phrygiam vergentem.'

[z] *Themisones*] Et hi Phrygiæ contributi. Θεμισώνιον χωρίον Φρυγίας, Stephano. Circa Laodiceam positum dicitur Θεμισώνιον oppidum Straboni, lib. XII. pag. 576.

[a] *Hierapolitæ*] Ab Hierapoli, Phrygiæ magnæ oppido, inter Cibyra et Apameam, apud Ptolem. v. 2. Cariæ a Stephano attribuitur, Ἱερὰ πόλις Καρίας. In Notitia Episcopatuum, Prov. Phrygiæ Capatianæ, Λαοδίκεια, Ἱεράπολις, Θεμοσόνιος, pro Θεμισόνιος. In Conc. Gener. VI. pag. 1031. Sisinnius Episc. τῆς Ἱεραπολιτῶν μητροπόλεως τῆς Φρυγῶν ἐπαρχίας.

[b] *A Synnada*] Synnadica Jurisdictio, seu conventus Synnadicus inde dictus. Majoris Phrygiæ mediterraneum oppidum Ptolem. v. 2. Σύνναδα Phrygiæ Salutaris, in Notitia Episcopatuum, et in Concil. Gener. VI. p. 1031. Martiali IX. 76. 'Synnas Phrygia.'

[c] *Lycaones*] Ut dictum est cap. 25.

[d] *Appiani*] In Conc. VI. Gener. pag. 1039. Petrus Episcopus πόλεως Ἀππίας, cum Ancyrano Phrygiæ Episcopo subscribit. In Notitia Eccles. antiq. inter Episcopales sedes Phrygiæ Capatianæ, Ἀπία.

[e] *Eucarpeni*] Ab oppido Phrygiæ, Εὐκαρπία Straboni, lib. XII. pag. 576. Majoris Phrygiæ, ut ipsa Synnada, Ptolemæo loc. cit. Phrygiæ Salutaris, in Notit. Episcop.

[f] *Dorylæi*] Δορυλάϊον, ejusdem Phrygiæ majoris, et Salutaris, iisdem auctoribus. Μιδάϊον quoque. Ptolemæo Δορύλειον, Μιδάειον. Caracallæ nummus apud Spanhem. pag. 905. ΜΙΔΑΕΩΝ. De Dorylao rursum, cap. 31. De Midaio, a quo Midæi, cap. 41.

[g] *Julienses*] Quorum oppido nomen Ἰουλιόπολις apud Ptolem. v. 2. Vide librum quem edidimus, de Nummis Antiquis Populorum et Urbium, verbo ΙΟΥΛΙΕΩΝ, et ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ.

[h] *Tertius*] Apamenus conventus ab Ἀπάμεια, quæ prius Κέλαιναι, ut refert Strabo, lib. XII. pag. 577. et Stephanus, pag. 91. deinde Κιβωτὸς, ut idem Strabo ait, pag. 576. hoc est, Arca dicta est, quod in arcæ modum a tergemino amne illam ambiente clauderetur. Κέλαιναι, quod ab eo oppido Apameam cives transducti. Magnæ Phrygiæ tum a Strabone accensetur, loc. cit. tum a Ptolem. v. 2. Nummus antiquus apud Spanhemium, pag. 890. ΚΙΒΟΤΟC. ΑΠΑΜΕΩΝ. ΜΑΡCΤΑC.—[i] Eorundem autem Apamenorum, quos Marsyas amnis alluit, nummi sunt insignes tres in Museo nostro, ex ære mediocri. Eorum fabrica ac metalli genus ætatem omnino refert Galbæ, Vitellii, et Otho-

tam Celænas, dein Ciboton. Sita est in radice montis Sig-

NOTÆ

nis: ut et litera Σ vetus in ΒΙΑΝΟΡΟΣ. Ex una parte caput est Romæ galeatum, cum crista retro rejecta. In altera est aquila, alis expansis inter SOLES TRES, quorum unus supra caput, alii duo ad latera bina nummi, et ad pedes aquilæ. Aquila ipsa Romani Imperii symbolum moli insistit, in qua sunt lineæ multipliciter flexuosæ, quod 'opus' propterea 'Mæandratum' vocant Antiquarii. Et symbolum quidem illud est Apameæ Mæandro appositæ: quæ propterea in aliis nummis ΑΠΑΜΕΙΑ ΠΡΟΣ ΜΑΙΑΝΔΡΟΝ appellatur. Hinc et inde pileus est, index libertatis. Supra ΑΠΑΜΕΩΝ. Aut tres soles cirea Romanam Aquilam totidem Imperii Romani Rectores significant, æquales inter se et diu saltem concordes, aut expecto dum quid illi denotent aliquis felicior in conjectando indicet. Nummi Latini sub illis tribus Principibus cusi, inscriptique hoc lemmate, LIBERTAS RESTITVTA, æque atque pilei in istis Apameusibus, libertatem sub tribus illis restitutam prædicant, quam Nero scilicet Senatui populoque Romano ademerat. In imo margine nummi unius legitur, ΦΑΙΝΙΠΠΟΥ: quod nomen est unius e Magistratibus Apamenis. In altero est ΚΩΚΟΥ: quod nomen et in Apolloniatarum nummo legitur, e Gaza Regia, sub Augusto. In tertio denique ΑΤΤΑΛΟΥ ΒΙΑΝΟΡΟΣ: *Attali, qui Bianoris filius:* cujusmodi nomen legitur in Ecloga Virgilii nona. Sunt hi tres iidem nummi probi et integri etiam in Museo D. de Boze: ae præter illos alii tres ejusdem plane formæ et fabricæ, similitudine indiscreta, exceptis Magistratuum nominibus; quæ sunt in uno ΦΙΛΟΚΡΑΤΟΡ.... ΑΡΙΣΤΕΟ. Forte, *Philocratoris Aristeæ filii:* in altero ΑΝΤΙΦΩΝΟΣ, *Antiphonis:* in tertio demum, ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΥ ΡΑΚΙΩΝ... *Andronici Rhacionis filii*, ut videtur: nam hujus postremi nominis prior litera et posteriores duæ obscuriores paulo sunt. Ergo tempus hi nummi sex fortassis indicant, quo fuerint hi tres Augusti simul, nimirum a Natali Urbis anni 821. usque ad Natalem anni 823. qui dies Natalis incidit in diem XI. Kal. Maii, ut Plinius docet XVIII. 66. Nam cum sint in nummis istis diversi sex magistratus: ΦΑΙΝΙΠΠΟΣ, ΚΩΚΟΣ, ΑΤΤΑΛΟΣ ΒΙΑΝΟΡΟΣ, ΦΙΛΟΚΡΑΤΩΡ ΑΡΙΣΤΕΟΥ, ΑΝΤΙΦΩΝ, et ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΣ: qui duo primi ex his, quique illi fuerint, Magistratum, sive Duumviratum obtinuerunt, illi anno 821. post Natalem Urbis pereuti nummos curare potuerunt suis nominibus: alii duo, anno 822. duo denique postremi, anno 823. ante diem XI. Kal. Maii. Neque enim aliis nominibus Magistratuum inscripti hoc ævo, vel hac forma nummi Apamenses occurrunt. Et sunt isti sex inter se, si nomina Magistratuum exceperis, ut ovum ovo, simillimi. Libertatem autem suam jactant Apamenses in eo positam, quod licuit eis Duumviros e suis civibus creare illo triennio: cum prius sub Nerone, ut postea sub Vespasiano, Romanos Latinosve habuerint. Itaque nunc illi se quidem fœderatos esse cum Romanis profitentur, vultu Urbis Romæ cum Aquila in suis numnis impresso, sed liberos tamen, gemino addito in altera parte pileo, in qua nomen ΑΠΑΜΕΩΝ est. Ceteræ autem fere orbis Romani Græcæ civitates, si Cyprum insulam et Cretam exceperis, et eum Amiso Alexandriam, a fœdere eum Romanis hoc triennio discessisse possunt videri: argumento eo, quod nulla ex iis vel Othonis, vel Vitellii, vel

niæ, circumfusa Marsya,[i] Obrima, Orga,[12] fluminibus in Mæandrum cadentibus. Marsyas ibi[j] redditur, ortus, ac paulo mox conditus, ubi certavit[13 k] tibiarum cantu cum Apolline, Aulocrenis:[l] ita vocatur convallis decem mill. passuum ab Apamia, Phrygiam petentibus. Ex hoc conventu[m] deceat nominare Metropolitas,[n] Dionysopolitas,[o]

Mydæi; Vet. Dalec. *Mudæi.*—12 *Orba* Chiffl.—13 ‘ Lege, *ubi Marsyas cer-*

NOTÆ

Galbæ nomine nummum percusserit. Extat eorundem Apamensium nummus, ævo M. T. Ciceronis percussus, iuscriptusque P. LENTVLVS IMPERATOR. ΑΠΑ. Ἀπαμέων ΜΥΙΣΚΟΥ, *Myisco* Duumviro. Est apud Patinum, in Thes. Numism. p. 43. Alius omnino similis est apud D. Abbatem de Fonteni: sed pro Myisco ‘ Attalus Bianoris’ filius est, abavus haud dubie illius Attali pariter Bianoris filii, qui sub Othone, Galba, et Vitellio gessit Magistratum. Hoc illud tempus est, quo civitates liberæ et fœderatæ addictas se profitebantur esse Romæ et Imperio. Sic enim in nummo coloniæ Corinthii, apud Seguinum, p. 65. pingitur Victoria stans, dextra coronam ostentans, palmam sinistra: L. CAN. AGRIPPA. IIVIR. COR. ‘ Lucio Caninio Agrippa Duumviro. Corinthus.’ Parte altera, caput est muliebre, coloniæ utique Corinthi, turritum: cum inscriptione magnifica: ROMÆ ET IMPERIO. Tunc et civitas Massilia in provincia Narbonensi, nummum argenteum cudit, quinarii mole, qui nunc est apud D. de Clesves, Parisiis. Exhibet is ab una parte caput Romæ galeatum, Aquilam ab altera, Imperii symbolum. Hoc vero fuit ingeniose idem prædicare per picturam, quod per voces significavit colonia Corinthus: ROMÆ ET IMPERIO. Ad latus scriptum est ΜΑΣΣΑ, hoc est, Μασσαλιωτῶν: Græce quidem, ad suam originem ostentandam, quoniam fuit, ut Plinius ait, ‘ Massilia Græcorum Phocæensium,’ eademque cum Roma et Imperio ‘ fœderata.’ *Ed. sec.*

[i] *Marsya*] Μαρσύαν et Ὀργᾶν Strabo quoque nominat, lib. XII. pag. 577. quos in Mæandrum labi ait. Obrimæ fontium Livius meminit, lib. XXXVIII. pag. 473.

[j] *Marsyas ibi*] Marsyas, inquit, ibi emergit amnis, qui post paulo, quam ortus erat, sese in terram abdiderat, in eo loco qui Aulocrene dictus est, αὐλοῦ κρήνη, quasi *fontem tibiarum*, vel *tibiæ* dixeris: a quo fonte, et monti deinde, et convalli, et regioni nomen idem est inditum. Ita Maximus Tyrius, Dissert. XXXVIII. pag. 385. Vide Notas et Emendationes num. 70.

[k] *Ubi certavit*] Marsyas nimirum, cujus e sanguine amnem exortum fabulæ narrant. Vide Apollod. de Diis, lib. I. pag. 13. Diodor. Sic. Bibl. lib. III. pag. 192. Photium in Bibl. cod. 190. pag. 477. Hygin. fab. 165. Livium, lib. XXXVIII. pag. 472. Ovid. Met. VI. 390.

[l] *Aulocrenis*] Αὐλοῦ κρήναις. Solinus et Martianus, *Aulocrene*. Salmasius frustra, contra tot testes unus, αὐλοθρηνῆς, in Solin. pag. 834. Plinius ipse XVI. 89. regionem *Aulocrenen* vocat.

[m] *Ex hoc conventu*] Apameno.

[n] *Metropolitas*] Μητρόπολις Φρυγίας,

Euphorbenos, Acmonenses,[p] Peltenos,[q] Silbianos.[14] Reliqui ignobiles IX.

Doridis in sinu, Leucopolis,[r] Hamaxitos,[15 s] Elæus, Euthene.[t] Dein Cariæ oppida, Pitaium,[u] Eutane,[v] Halicarnassus.[w] Sex oppida contributa[x] ei sunt a Magno Alex-

tavit.' Dalec.—14 Vet. Dalec. *Ænonienses, Peltenos, Sylleanos.*—15 *Amaxitos* Gronov. et edd. vett. Mox, pro *Elæus*, Ptolem. *Elæa.* Paulo post, *Piatium, Eutane* Chiffl. *Pitaium, Eutaniæ* Gronov. et edd. vett. *Pitavium* Ptolem.—

NOTÆ

ἀπὸ τῆς μητρὸς τῶν Θεῶν οἰκισθεῖσα, inquit Stephanus, a Deum Matre nomen accepit, quæ sedem ibi habuit. Urbs est Magnæ Phrygiæ, Ptolem. v. 2. Phrygiæ Salutaris, in Notitia Episcop. In nummis, ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΙΤΩΝ.

[o] *Dionysopolitas*] Ab urbe Dionysopoli Phrygiæ, quam Eumenes et Attalus condidere. Auctor Stephanus, pag. 239. Vide librum, quem nuper edidimus, de Nummis Antiquis Populorum et Urbium, verbo ΔΙΟΝΥΣΟΠΟΛΕΙΤΩΝ Phrygiæ.

[p] *Acmonenses*] Oppidum magnæ Phrygiæ Ἀκμονία, Ptolem. v. 2. et Stephano. Ἀκμῶνα Phrygiæ Capatianæ, in Notitia Episcop. Nummus Agrippinæ Claudii, apud Patin. pag. 109. ΑΚΜΩΝΕΩΝ.

[q] *Peltenos*] Quorum oppidum Phrygiæ magnæ Πέλται, apud Strabon. lib. XII. pag. 576. et Ptolem. loc. cit. ut Silbianorum Σίλβιον. In Notitia Episcopatuum Phrygiæ Capatianæ, Σιβλία, permutatis literis, pro Σιλβία. —' Peltenorum istorum nummus est ex ære apud D. Sherardum Consulem Anglum Smyrnæ: ex una parte caput velatum exhibet, cum epigraphe, ΒΟΥΛΗ ΠΕΛΤΗΝΩΝ, *Curia Peltenorum.* In altera superficie, Mercurius alatus, cum dolio: vini mercatores significat. Inscriptio: ΠΕΛΤΗΝΩΝ ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ. *Peltenorum Macedonum.* Macedones hi cognominantur, ut ab aliis Peltenis secernantur superius positis, cap. 25. Fuere igitur in hoc tractu, ut in Ionia, Lydiaque, Macedones.' *Ed. sec.*

[r] *Leucopolis*] Oppidum videtur in littore fuisse cognomine: Mela enim, I. 16. unde hæc Plinius: 'Trans Halicarnassum illa sunt,' inquit: 'Litus Leuca: Urbes, Myndus,' &c.

[s] *Hamaxitos*] Et alia est ejusdem nominis in Troade. Ἁμαξιτὸς, *Hamaxitos* orbitam Græce sonat, seu viam quæ ad agendum curriculum patet.

[t] *Elæus, Euthene*] Illa Græcis Ἐλαίους, vel potius Ἐλεοῦς haud procul Lorymis, apud Strabonem, lib. XIV. pag. 655. Hæc vero Εὐθηναί. Stephanus: Εὐθηναὶ, πόλις Καρίας. In Thesauro Goltzii, pag. 215. ex nummo vetere, ΕΥΘΗΝΙΤΩΝ.

[u] *Pitaium*] Stephano, pag. 552. Πιτάϊον, πόλις Καρίας.

[v] *Eutane*] Hæc Pomponii Melæ Euthane est, I. 16. inter Cnidum et Cercamicum sinum, in recessu posita.

[w] *Halicarnassus*] Mela, I. 16. 'Halicarnassos, Argivorum colonia, et cur memoranda sit, præter conditores, Mausoleum efficit, regis Mausoli monumentum, unum de miraculis septem, Artemisiæ opus.' Nunc rudera vix supersunt hujus civitatis in deserto loco, cui nomen *Boudron*,

andro, Theangela,[y] Sibde,[z] Medmassa,[16] Euranium, Pedasum,[a] Telmessum.[b] Habitatur[c] inter duos sinus, Ceramicum[d] et Iasium. Inde Myndos,[e] et ubi fuit Palæmyndus, Nariandus, Neapolis,[f] Caryanda,[g] Termera[h] libera, Bargyla,[17][i] et a quo sinus Iasius, oppidum Iasus.[j]

Caria[k] interiorum nominum fama prænitet: quippe ibi

16 *Mednasa* Chiffl.—17 *Arianda T. l. Bargilia* Vet. Dalec. *Carianda T. l. Bar-*

NOTÆ

contra insulam Coam. Hinc Dionysius Halicarnasseus rerum Romanarum scriptor, cui Ælius prænomen fuit, teste Eustathio in Iliad. B. pag. 368. Hæc pariter Herodoti patria.

[x] *Contributa*] Jura petere Halicarnassum coacta: sive Halicarnassensi jurisdictioni subjecta. Aliud est quod Strabo refert, lib. XIII. p. 611. a Mausolo Cariæ rege sex oppidorum cives Halicarnassum esse transductos.

[y] *Theangela*] Θεάγγελα, πόλις Καρίας, Stephano. Apud Athen. lib. VI. p. 271. Philippus Θεαγγελεὺς Historicus. Apud Plutarchum in Alexandro, p. 691. Χάρης Εἰσαγγελεὺς, pro Θεαγγελεύς. Et apud Strab. lib. XIII. p. 611. Συναγέλα, pro Θεάγγελα.

[z] *Sibde*] Σίβδα, πόλις Καρίας, et Μέδμασος, πόλις Καρίας, Stephano.

[a] *Pedasum*] Τὰ Πήδασα Straboni, lib. XIII. p. 611. unde regioni nomen Πηδασίς. Apud Auctorem libri de Mirab. Auscult. Πηδασία τῆς Καρίας. Apud Herod. lib. VI. p. 340. n. 20. Κᾶρες Πηδασεῖς.

[b] *Telmessum*] Forte rectius *Telmisum*, per unicum σ, ut a Telmesso Lyciæ hac nota dirimatur. Incolæ Τελμισεῖς a Polemone vocitantur, apud Suidam: ab Halicarnasso stadiis LX. disjuncti, hoc est VII. M. D. pass.

[c] *Habitatur*] Halicarnassus nimirum.

[d] *Ceramicum*] Ab oppido Ceramo: Κέραμος in Doride, Ptolemæo, v. 2. Nunc *Golfo di Castel Marmora*. De Iasio mox.

[e] *Myndos*] Stephanus: Μύνδος, πόλις Καρίας. ἔστι καὶ πόλις ἄλλη Καρίας, Παλαιὰ Μύνδος, hoc est, *antiqua Myndos*. In Notitia Eccles. Ἀμυνδός.

[f] *Neapolis*] Pomponio quoque, I. 16. et Ptolemæo, v. 2. nota Cariæ civitas: et in Notitia Episcop. Prov. Cariæ.

[g] *Caryanda*] Καρυάνδα Straboni lib. XIV. p. 658. et Harpocrat. p. 192. Hinc ortus Scylax Caryandensis, scriptor rerum Geographicarum.

[h] *Termera*] Τέρμερον Strabo vocat, p. 657. juxta promontorium Myndiorum, cui nomen pariter Τερμέριον fuit. Stephano, Τέλμερα, πόλις Καρίας.

[i] *Bargyla*] Stephano, τὰ Βάργυλα, πόλις Καρίας, prope Iasum et Myndum. Mss. Pliniani, *Bargilia*. Straboni, lib. XIV. p. 654. τὰ Βαργύλια.—'In nummis antiquis Severi et Antonii, ΒΑΡΓΥΛΙΗΤΩΝ.' *Ed. sec.*

[j] *Iasus*] Ἰασσὸς Straboni lib. XIV. p. 658. Ptolemæo, v. 2. et Stephano. Melæ, *Iasos*. In Notit. Episcop. Prov. Cariæ, Ἰασός. Nunc *Askem*, sive *Askem Kalesi*: ut aiunt ii, qui hæc loca proxime viderunt.

[k] *Caria*] Quæ deinceps recensentur, sunt Alabandici conventus.

sunt[18] oppida, Mylasa[l] libera, Antiochia,[m] ubi fuere Seminethos[n] et Cranaos oppida: nunc eam circumfluunt Mæander, et Orsinus.[19o] Fuit in eo tractu et Mæandropolis.[p] Est Eumenia[q] Cludro flumini apposita, Glaucus amnis, Lysias[r] oppidum, et Orthosia:[20s] Berecyntius[t] tractus, Nysa:[u] Trallis, eadem Euanthia,[v] et Seleucia,[w] et Antio-

gyla edd. vett. et Gronov.—18 Ita codd. Harduini, Dalec. et Chiffl. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *ubi sunt* edd. vett. et Gronov. Mox, *Simmethos et Cranaos* Chiffl.—19 Sic codd. Harduini et Chiffl. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Mossinus* Gronov. et edd. vett.—20 *Othrusa* Chiffl. Mox, *Nisa* Strab.—21 *Arizon* Chiffl. Mox, *Stratonice*,

NOTÆ

[l] *Mylasa*] Straboni lib. XIV. p. 658. Ptolem. v. 2. Dioni lib. XLVIII. pag. 373. Μύλασσα. Stephano, Μύλασα. Augusti nummus apud Spanhem. p. 905. CEBACTΩ. MYΛACEΩN. Hodie *Melazzo*, ut recentiores volunt, qui nuper hanc oram lustrarunt: etsi id nomen Mileto Ioniæ oppido Geographorum vulgus adjudicat.

[m] *Antiochia*] Stephano, pag. 87. Ἀντιόχεια τῆς Καρίας, quam et ab Antiocho Seleuci F. conditam, et Pythopolin prius appellatam tradit. Straboni lib. XII. p. 630. et Ptolem. v. 2. Ἀντιόχεια πρὸς Μαιάνδρῳ, ab amne quo alluitur. Nummus Trajani Decii, apud Spanhem. pag. 888. ANTIOXEΩN MEANΔPOC.

[n] *Seminethos*] Mss. R. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. Chiffl. *Simmethos*.

[o] *Orsinus*] Ita Mss. proxime laudati. Editi, *Mossinus*.

[p] *Mæandropolis*] Stephano, Μαιανδρούπολις, Μαγνησίας πόλις, hoc est, Magnetum ditionis.

[q] *Eumenia*] Εὐμένειαν, Stephanus: Ptolem. v. 2. Strabo lib. XII. p. 576. aliique Phrygiæ magnæ Εὐμενίαν adjudicant: Phrygiæ Capatianæ, Notitia Episcop.

[r] *Lysias*] Λυσιὰς Straboni lib. XII. p. 576. et Ptolem. v. 2. in Phrygia magna. Phrygiæ Salutaris, in Notitia Episcop.—'In nummis, BOYΛH ΛYΣIAΔEΩN.' *Ed. sec.*

[s] *Orthosia*] Ptolem. v. 2. in Caria, Ὀρθωσίας. In Notit. Episcop. Prov. Cariæ, Ὀρθωσίας. Straboni lib. XIV. p. 650. trans Mæandrum, circa Nysam, posita Ὀρθωσία.

[t] *Berecyntius*] Nysæ urbi, Marsyæque amni proximus, in Phrygia. Hesychius: Βερεκύνται, Φρυγῶν τι γένος, Strabo, lib. x. p. 469. Βερέκυντες, Φρυγῶν τι φῦλον. Hinc Cybele Berecynthia mater appellata.

[u] *Nysa*] Νύσα Straboni lib. XIV. p. 649. proxime Tralles. Ab Antiocho Seleuci F. de matris nomine Νύσαν appellatam esse, auctor est Stephanus. verbo Ἀντιόχεια. Nummus Elagabali Imp. mediæ formæ, ex ære, in Cimelio nostro Paris. NYCAEΩN.

[v] *Euanthia*] A copia scilicet florum, qui in agro Tralliano nascuntur. Stephanus: Τράλλις, πόλις Λυδίας, πρὸς τῷ Μαιάνδρῳ ποταμῷ· ἡ πρότερον λεγομένη Ἄνθεια, διὰ τὸ πολλὰ ἄνθη ἐκεῖ πεφυκέναι. Cariæ Ptolemæus ascribit, lib. v. cap. 2. Lydiæ Stephanus, et Notitia Episcop. Nempe in eo tractu posita fuit, quem Lydi, Cares, et Iones incolerent, ut Strabo monet, lib. XIV. p. 648. Nummus L. Veri in

chia dicta. Alluitur Eudone amne, perfunditur Thebaide.[x] Quidam ibi Pygmæos habitasse tradunt. Præterea sunt Thydonos,[y] Pyrrha, Eurome, Heraclea, Amyzon,[21] Alabanda[z] libera, quæ conventum eum cognominavit: Stratonicea[a] libera, Hynidos,[b] Ceramus,[c] Trœzene,[d] Phorontis. Longinquiores eodem disceptant foro,[e] Orthronienses,[22 f]

et Alinda libera margo edd. Dalec. et Gronov. ex Ptolem.—22 Sic codd. Harduini et Chiffl. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Othro-*

NOTÆ

Thes. Goltzii, ΤΡΑΛΛΙΑΝΩΝ.

[w] *Seleucia*] Antiochus Seleuci F. et suum urbi, et patris nomen imposuit.

[x] *Thebaide*] Amne oppidum intersecante. Rectius, ut in Mss. quibusdam, *Thebaite*.

[y] *Thydonos*] De hac ceteri silent. Πύρραν in Caria Ptolemæus agnoscit, v. 2. Εὔρωμον, Ἡράκλειαν, Ἀμυζόνα, Strabo, lib. XIV. pag. 658. Stephanus, aliique. Ptolemæo hæc Ἡράκλεια πρὸς Ἀλβάνῳ dicitur, a monte, ut arbitror, proximo.

[z] *Alabanda*] Unde conventus Alabandicus. Ἀλάβανδα Ptolemæo, loc. cit. in Caria. In Notitia Episc. Ἀλάπανδα, mendose. In mediterraneis civitatibus, cum Stratonicea, apud Strab. loc. cit. Nummus Augusti, apud Spanhem. pag. 644. ΑΛΑΒΑΝΔΕΩΝ.—'Est apud Occonem, p. 510. e Cimelia Ferdinandi Archiducis nummus inscriptus, ΑΥ. Κ. ΟΠΕΛΙ. ΚΑΡΕΙΝΟCCΕ. *Imperator Cæsar Opelius Carinus Augustus.* Haud dubie enim legit Occo ΟΠΕΝ. pro ΟΠΕΛΙ. quo *Opelius* significatur: qua ex gente fuit etiam Macrinus uterque, et uterque Diadumenianus. .)(. Quadrigæ disjunctis dextrorsum et sinistrorsum bigis: inscriptio ΑΛΙΩΝ. ΔΝC. Hoc est, opinor, ΑΛαβανδεῖς Ἰωνίας, Διὰ Νίκην Σεβαστοῦ. *Alabandenses Ioniæ, ob victoriam Augusti.* Docet hic nummus, præter nomen gentis, unde Carinus prodiit, Parthos Persasque, quos Carinus et Carus vicerunt, haud procul Ionia et Alabandis devictos fuisse.' *Ed. sec.* De Alabandis, Livius lib. XXXVIII. pag. 472.

[a] *Stratonicea*] Στρατονίκεια Straboni, loc. cit. Ptolem. v. 2. in Cariæ mediterraneis urbibus, Στρατονίκη.

[b] *Hynidos*] Forte literis permutatis Ὕδυμος, quæ urbs Ptolemæo loc. cit. in Cariæ mediterraneis appellatur, cum Stratonicea, aliisque.—'Aut Hyniandos, Ἡνιανδὸς, quæ provinciæ Lyciæ ab aliis adjudicatur, ut in Conc. Quinisexto, p. 1197.' *Ed. sec.*

[c] *Ceramus*] Hæc vero cum mediterranea sit, ab ea situ dispar videtur, a qua Ceramicum sinum paulo ante diximus appellari, inter Cnidum et Halicarnassum.

[d] *Trœzene*] In Caria Trœzenios olim habitasse, auctor est Strabo lib. XIV. pag. 656. Cum autem Stephano teste, Trœzenis in Græcia Phorbantium mons fuerit, ab eo Φορβαντίδα urbem hic quoque in Caria cognominasse Trœzenios putarim, non *Phorontin.*

[e] *Eodem...foro*] Nempe Alabandico.

[f] *Orthronienses*] Ita Mss. omnes: non *Othronienses.*

Halydienses,[g] seu Hippini,[h] Xystiani,[i] Hydissenses, Apolloniatæ,[j] Trapezopolitæ, Aphrodisienses liberi. Præter hæc sunt Coscinus,[k] Harpasa[l] apposita fluvio Harpaso, quo et Trallicon,[23] cum fuit, alluebatur.

XXX. Lydia autem perfusa flexuosi[1] amnis Mæandri recursibus, super Ioniam procedit, Phrygiæ ab exortu Solis vicina, ad septemtrionem Mysiæ, meridiana parte Cariam amplectens, Mæonia ante[a] appellata. Celebratur maxime Sardibus[b] in latere Tmoli montis, qui antea[2] Ti-

nienses edd. vett. et Gronov.—23 *Tralle* Ptolem.

Cap. XXX. 1 Chiffl. *flexuosis*.—2 Ita codd. Harduini et Chiffl. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *qui ante* edd. vett. et Gronov.—

NOTÆ

g *Halydienses*] In Mss. R. 1. 2. Colb. 1. 2. &c. *Alidienses*. Haud dubie *Alindienses*, ab oppido Cariæ mediterraneo, Ἄλινδα Ptolem. v. 2. τὰ Ἄλινδα Strab. lib. XIV. pag. 657. et, qui Strabonem transcripsit, Arriano Exped. Alex. lib. I. pag. 67.

h *Hippini*] Forte *Hipsini:* est enim Ἵψος inter Episcopales sedes Phrygiæ Salutaris, in Notitia Eccles. Antiq.

i *Xystiani*] Ξύστις et Ὑδισσὸς Cariæ civitates, apud Stephanum. Ὑδισσα hoc dicitur Ptolemæo, inter mediterranea oppida.

j *Apolloniatæ*] Et hæ inter Cariæ mediterraneas civitates a Ptolemæo recensentur, v. 2. Ἀπολλωνία πρὸς Λαμβάνῳ, Τραπεζόπολις, Ἀφροδισίας. In Notitia Episcop. Ἀπολλωνίας et Ἀφροδισίας, Provinciæ Cariæ: Τραπεζόπολις, Phrygiæ Capatianæ ascribitur. Et in Conc. Quinisexto, pag. 1200. Eugenius Episcopus πόλεως Τραπεζῶν Πακατιανῆς. Lydiam inter et Cariam sitam hanc Aphrodisiadem ait Stephanus, pag. 144.

k *Coscinus*] Pagus est trans Mæandrum positus, Κοσκινία Straboni lib. XIV. p. 650.

l *Harpasa*] Stephanus: Ἅρπασα, πόλις Καρίας, ἀπὸ Ἁρπάσου ποταμοῦ. In Cariæ mediterraneis oppidis, Ptolemæo v. 2. et in Notitia Episcop. Ἁρπασά. De fluvio Harpaso, Livius lib. XXXVIII. pag. 472.

a *Maonia ante*] Hesychius: Μαιονία, ἡ Λυδία. Ab amne Mæone sic appellatam Stephanus prodidit, ἀπὸ Μαίονος ποταμοῦ. A Mæone Rege, Diodorus, Bibl. lib. III. pag. 191. A Lydo Atyis filio, qui Meon prius vocabatur, Herod. lib. I. n. 7. pag. 4. Λυδὸς ὁ Ἄτυος, ἀπ' ὅτευ ὁ δῆμος Λύδιος ἐκλήθη ὁ πᾶς οὗτος, πρότερον Μῆων καλεόμενος. Homero B. 866. Μῆονες. Dionysio Halic. lib. I. Antiquit. pag. 21. Μηϊονία dicitur: nempe Ionico idiomate: nam communis lingua Μαίονας et Μαιονίαν effert. Vide Strabonem, lib. XIII. pag. 625.—'In nummo Juliæ Mammææ CAP. ΠΡΩ. ΜΑΙΟΝΩΝ. Σάρδεις Πρώτη Μαιόνων. *Sardes prima* civitas *Mæonum*.' Ed. sec.

b *Sardibus*] Σάρδις Ptolemæo in Lydia, v. 2. Αἱ Σάρδεις Straboni, lib. XIII. pag. 625. et in Notitia Episc. Prov. Lydiæ. Nummus Musei Parisiensis, ex ære, mediocris formæ, Hadriano Principe cusus, ΠΑΦΙΗ

molus[c] appellabatur, vitibus[d] consitus, et ex eo profluente[e] Pactolo, eodemque Chrysorrhoa, ac fonte Tarne: a Mæoniis civitas ipsa Hyde vocitata[f] est, clara stagno Gygæo.[g] Sardiana nunc appellatur ea jurisdictio. Conveniuntque in eam extra prædictos,[h] Macedones Cadueni,[i] Philadelpheni,[3j] et ipsi in radice Tmoli Cogamo flumini appositi Mæonii, Tripolitani:[k] iidem et Antoniopolitæ Mæandro alluuntur: Apollonoshieritæ,[4 l] Mesotimolitæ,[m] et alii ignobiles.

3 Ita Harduinus ex codd. ita quoque Miller. Bipont. et Franz. *Cadueni, Loreni, Philadelphini* Gronov. et edd. vett.—4 *Apollonishieritæ* margo edd. Dalec. et Gronov. *Apollonihieritæ* Chiffl. Mox, *Mysotmolitæ* al. ap. Dalec. *Mysormolitæ* Gronov.

NOTÆ

CAPΔIANΩN. Sardibus Tmolus imminet, inquit Strabo, loc. cit.

[c] *Antea Timolus*] Ovid. Met. VI. 15. 'Deseruere sui Nymphæ vineta Timoli.' Et XI. 86. 'Sui vineta Timoli, Pactolumque petit.'

[d] *Vitibus*] Ovid. ex Ponto: 'Africa quot segetes, quot Tmolia terra racemos.' De Tmolite vino dicemus XIV. 9.

[e] *Ex eo profluente*] Strabo, loc. cit. Chrysorrhoam, ab auri ramentis, quæ devehebat olim, appellatum scribit: at ævo suo ea defecisse. Vide et Plutarch. de Fluviis, pag. 1153.

[f] *Hyde vocitata*] Oppido ipsi alii, alii arci tantum id nomen inditum esse volnerunt, inquit Strabo, loc. cit. Hesych. Ὕδη, πόλις Λυδίας.

[g] *Gygæo*] Γυγαία λίμνη, a Sardibus stadiis XL. seu v. mill. pass. teste Strab. loc. cit. Γυγαία λίμνη, Eustathio in Iliad. B. pag. 365. et Scholiastæ Nicand. in Theriac. pag. 30. Circa hunc locum monumenta regum Lydiæ fuisse posita, auctor est Strabo.

[h] *Extra prædictos*] Orthronienses, Alindienses, &c. quos Alabandici conventus esse monuimus.

[i] *Cadueni*] Vel *Cadieni*. Oppidum Κάδοι. Vide Not. et Emend. num. 71.

—'Hi porro, aliique, quos Plinius pariter 'Macedones' appellat, cap. 31. et 32. 'Macedones' ii sunt, qui commemorantur in Epistola Artaxerxis, Esther. cap. ult.' *Ed. sec.*

[j] *Philadelpheni*] Stephano, Φιλαδέλφεια, πόλις Λυδίας, Straboni quoque, lib. XIII. p. 628. Ptolem. v. 2. et in Notitia Episc. Prov. Lydiæ. Græci incolæ nomen antiquum retinent: Turcæ *Allahscheyr*, hoc est, 'Dei civitatem' vocant: ab Hebræo, ut quidem videtur, אל שער.

[k] *Mæonii*] In Notitia Episc. Provinciæ Lydiæ, tertio loco Τρίπολις, sexto Μεονία, pro Μαιονία, vel Μηονία, nominatur. In Conc. Quinisexto, pag. 1194. Ἀναστάσιος ἐπίσκοπος τῆς Μαιονιτοπόλεως τῆς Λυδῶν ἐπαρχίας. Tripolin Cariæ Ptolemæus et Stephanus accensent. Eam Mæandro allui, præter Plinium, nummus testatur, apud Spanhemium, pag. 888. ΤΡΙΠΟΛΕΙΤΩΝ ΜΑΙΑΝΔΡ.

[l] *Apollonoshieritæ*] Oppido nomen Ἀπόλλωνος ἱερὸν, *Apollinis fanum:* in Notitia Episcopatuum, Provinciæ Lydiæ. Vide Notas et Emend. num. 72.

[m] *Mesotimolitæ*] Qui medium Timolum, seu Tmolum montem incole-

XXXI. Ionia ab Iasio sinu incipiens, numerosiore [1] ambitu [a] littorum flectitur. In ea primus sinus Basilicus, Posideum promontorium et oppidum, oraculum Branchidarum [b] appellatum, nunc Didymæi [c] Apollinis, a littore stadiis [2] viginti. Et inde centum octoginta, Miletus [3] [d] Ioniæ caput, Lelegeis [e] ante, et Pityusa, et Anactoria nominata, super nonaginta [4] [f] urbium per cuncta maria genitrix: nec fraudanda cive Cadmo, qui primus prosam [g] orationem condere instituit. Amnis Mæander [h] ortus e lacu in monte Aulocrene,[i] plurimisque affusus oppidis, et repletus flumi-

CAP. XXXI. 1 Cod. Dalec. *numerose.* Vet. Dalec. *numeroso.*—2 Ita codd. Harduini, Dalec. Chiffl. et Vet. item edd. Hardnin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *stadiorum* Gronov. et edd. vett.—3 *Milletus* Gronov. Paulo post, *Phityusa* Vet. Dalec.—4 Ita Regg. Brott. et Ed. pr. *super XC.* cod. Dalec.

NOTÆ

rent, sic appellati. Vide Notas et Emend. num. 73.

[a] *Numerosiore ambitu*] Ex Pomponio id expressum, ita scribente, I. 16. 'Post Basilicum sinum Ionia aliquot se ambagibus sinuat, et primum a Posideo promontorio flexum inchoans,' &c. Sinui ac promontorio nomen est hodie a Mylassis, *Golfo di Melasso, Capo di Melasso.* Ποσείδιον τὸ Μιλησίων a Strabone oppidum vocatur, lib. XIV. p. 632.

[b] *Branchidarum*] Hæc sunt e Mela transcripta, I. 17. A Brancho Apollinis sacerdote posteri Branchidæ Βραγχίδαι sunt appellati, quos penes ejus templi, quod Διδυμέως vel Διδυμαίου Ἀπόλλωνος ἐν Βραγχίδαις dictum est, cura sacerdotiumque mansit. Strabo, lib. IX. p. 421. et alibi passim.

[c] *Didymæi*] A loco in quo oraculum fuit nomen id traxit. Stephanus: Δίδυμα, οὐδετερως, τόπος καὶ μαντεῖον Μιλήτου, ἀφιερωμένον Διὶ καὶ Ἀπόλλωνι. *Didyma, neutro genere, locus et oraculum Mileti, Jovi sacrum, et Apollini.*

[d] *Miletus*] Μίλητος Græcis. Hodie *Palatschia,* quod ex ingenti civitate vix palatiorum superbarumque ædium rudera nunc supersint. Ibi repertam nuper aiunt veterem Inscriptionem, in qua legeretur ΠΟΛΙC ΜΙΛΗCΙΩΝ.

[e] *Lelegeis*] Stephanus, de Mileto: Πρῶτον Λελεγηὶς ἐκαλεῖτο, ἀπὸ τῶν ἐνοικούντων. A Lelegibus incolis id nomen traxit. A copia pinuum, Πιτύουσα. Ab Anactore rege, Ἀνακτορία. Ita cum Stephano Eustathius in Dionys. vs. 825. p. 109. et vs. 456. pag. 65. Item Scholiastes Apollon. ad Argon. I. 186. Pausan. in Achaic. lib. VII. p. 398. et Schol. Aristoph. in Pluto, p. 62.

[f] *Super nonaginta* [*octoginta*] Vide Notas et Emend. num. 74.

[g] *Qui primus prosam*] Id quoque Solinus habet, cap. 40. pag. 70. Vide quæ dicturi sumus, VII. 57.

[h] *Mæander*] Incolis *Mindre:* Turcis, *Boiouc-Mindre,* hoc est *major Mæander:* Caystrum enim minorem Mæandrum vocant.

[i] *Aulocrene*] De eo diximus cap. 29. ubi et de Apamena regione, et de

nibus crebris, ita sinuosus flexibus, ut sæpe credatur reverti: Apamenam primum pervagatur regionem, mox Eumeneticam, ac dein Bargyleticos [5] campos: postremo Cariam placidus, omnesque eos [j] agros fertilissimo rigans limo, ad decimum a Mileto stadium lenis illabitur mari. Inde mons Latmus. Oppida, Heraclea montis ejus cognominis: [k] Carica, Myus,[l] quod primo condidisse Iones narrantur, Athenis [m] profecti: Naulochum, Priene.[6 n] In ora, quæ Trogilia [o] appellatur, Gessus [p] amnis. Regio [q] omnibus Ionibus sacra, et ideo Panionia appellata. Juxta a fugitivis [7 r] conditum (uti nomen indicio est) Phygela fuit,

super octoginta Lugd. Dalec. Elz. Gronov. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *super septuaginta* Vet. Dalec. et Basil. *super LXXV.* Senec.—5 *Bargylleticos* edd. vett. et Gronov.—6 *Cadme* Straboni.—7 *Juxta fugitivis* in quibusdam vett. 'Ob similitudinem duæ literæ *a a* in unam coaluere.' *Dalec.*—

NOTÆ

Eumenia, ac de Bargylis.

j *Omnesque eos*] Ita libri omnes: neque necesse est *Iones* vel *Ionum agros*, invitis iis, supponere, quod Salmasius facit, p. 836. in Solin.

k *Montis ejus cognominis*] Hoc est, ejusdem cum eo monte nominis, Latmos quoque et ipsa vocitata. Vide Notas et Emend. num. 75. Est autem mons Latmus, ut ait Mela, I. 17. Endymionis a Luna, ut ferunt, adamati fabula nobilis.

l *Myus*] Μυοῦς, πόλις Ἰωνίας, Stephano: una de duodecim Ioniæ urbibus, Straboni lib. XIV. p. 636. Nec Myuntis, nec Prienes ulla hodie extant vestigia. Myuntem Iones deduxisse colonos, testis Pausan. lib. VII. p. 400.

m *Athenis*] Id quoque Vitruvius affirmat, IV. 1. p. 60.

n *Naulochum, Priene*] Ναύλοχος, Πριήνη. Hæc Biantis patria: quam et Cadmen Strabo vocitatam ait, lib. XIV. p. 636.

o *Trogilia*] Τρωγίλιον, Straboni, loc. cit.

p *Gessus*] Gæsus amnis Melæ I. 17. Γαίσων Ephoro, lib. V. apud Athen. lib. VII. p. 311.

q *Regio*] Juxta Prienen 'est Panionium,' inquit Mela, loc. cit. 'sacra regio, et ob id eo nomine appellata, quod eam communiter Iones colunt.' Straboni lib. XIV. p. 639. Πανιώνιον. Ibi Iones solennem conventum agere soliti, Neptunoque sacra facere Panionia dicta. Urbibus duodecim Panionion constabat, teste Herod. lib. I. n. 143. p. 61.—'Certamina ad quæ admitterentur ex tota Ionia pugiles ΠΑΝΙΩΝΙΑ ΠΥΘΙΑ appellantur in nummo vetere Saloninæ Aug. a Milesiis percusso. Nummus alter ex una parte caput Jovis exhibet, cum epigraphe ZETC AKPAIOC: ex altera pugilem CMYPN. ΠΑΝΙΩΝΙΟΣ. Σμυρναίων Πανιώνιος subintellige ἀγών.' *Ed. sec.*

r *A fugitivis*] Mela pereleganter: 'Ibi a fugitivis, ut aiunt, condita, (nomen famæ annuit) Phygela.' Strabo, loc. cit. Stephanusque eum secutus, et Suidas tomo II. p. 653. non a

et Marathesium [s] oppidum. Supra hæc Magnesia [t] Mæandri cognomine insignis, a Thessalica Magnesia orta. Abest ab Epheso XV. mill. passuum: Trallibus eo amplius III. mill.[8] Antea Thessaloce et Androlitia nominata: et littori apposita [u] Derasidas insulas secum abstulit mari. Intus et Thyatira [9] [v] alluitur Lyco, Pelopia aliquando, et Euhippa [w] cognominata.

In ora autem Manteium,[10] [x] Ephesus [y] Amazonum [z] opus, multis antea [a] expetita nominibus: Alopes, cum pugnatum

8 Gronov. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *eo amplius MMM.* codd. Dalec. et Vet. *eo amplius CCC.*—9 *Intus et Tyana* Vet. Dalec. et Chiffl. Mox, *et Euhippia cognominata* codd. Dalec. et Vet.—10 *Matium* Vet. Dalec. et

NOTÆ

φυγὰς, quæ vox *fugitivum* sonat, Φύγελα, sed Πύγελα scribunt. Suidas appellationis originem trahit a morbo τῶν πυγῶν, quo socii Agamemnonis laborantes, ibi manserunt. Vinum Phygelites, οἶνον Φυγελίτην, ab hoc loco commendat Dioscorides v. 12. Hodie *Figela.*

[s] *Marathesium*] Scylaci, p. 35. Μαραθήσιον, inter Ephesum et Magnesiam. Ephesiorum urbs a Stephano appellatur, quod his parebat.

[t] *Magnesia*] Magnesia quæ super Mæandrum, Livio lib. XXXVII. pag. 462. Straboni lib. XIV. p. 636. Μαγνησία ἡ πρὸς Μαιάνδρῳ, Μαγνήτων ἀποικία τῶν ἐν Θετταλίᾳ, καὶ Κρητῶν, Magnetum Thessaliæ, Cretensiumque colonia. Idcirco πόλις Ἑλληνὶς, urbs Græcanica a Scylace vocatur, p. 35. A Lacedæmoniis colonos eo missos scribit Velleius lib. I. p. 3.

[u] *Littori apposita*] Cum in littore esset, plurimum limi deferente amne, junctæ sunt continenti, oppidoque ipsi Derasidæ insulæ. Hoc antea Plinio jam memoratum, II. 91.

[v] *Thyatira*] Lydiæ a Stephano accensetur: Θυάτειρα, πόλις Λυδίας, ἡ πρότερον Πελόπεια. A Ptolemæo item, v. 2. et in Notitia Episcopatuum. In nummo Juliæ Titi, apud Patin. p. 155. ΘΥΑΤΕΙΡΗΝΩΝ. Turcis hodie *Akhissar*, hoc est, *Castellum novum.* Quidam, affinitate nominis decepti, *Tiria* esse putaverunt, quæ urbs Epheso distat XXV. mill. pass. Sed hanc recenter esse conditam constat.

[w] *Euhippa*] Εὔιππος, *equitatu præstans:* quod equos generosos aleret. Mss. *Euhippia.* Stephanus: Εὐίππη, δῆμος Καρίας.

[x] *Manteium*] Μαντεῖον, hoc est, oraculum.

[y] *Ephesus*] Nunc pagus est, Turcis *Aiasalouc:* Italis, *Efeso.* In nummis ΕΦΕCΙΩΝ.—'Prioris denique appellationis meminit Hyginus fab. 'Echion,' inquit, 'Mercurii filius, ex urbe Alope, quæ nunc vocatur Ephesus.'' *Ed. sec.*

[z] *Amazonum*] Unius Amazonum nomine Ἔφεσον appellatam scribit Heraclides de Politiis, tit. Ἔφεσος. Mela I. 17. non ipsam Ephesum, sed Templum eas struxisse scribit, Dionysium Perieg. et alios secutus.

[a] *Multis antea*] Ex iis hæc Stephanus habet: Ἐκαλεῖτο δὲ Σμύρνα, a Smyrne Amazone: Ἐκαλεῖτο δὲ καὶ Σάμορ-

apud Trojam est, mox Ortygia, et Morges vocata est, et Smyrna [11] cognomine Trachea, et Samornion, et Ptelea. Attollitur monte Pione,[b] alluitur Caystro [c] in Cilbianis jugis [12 d] orto, multosque amnes deferente, et stagnum Pegaseum,[e] quod Phyrites [f] amnis expellit. Ab his multitudo limi est, qua terras propagat, mediisque jam campis Syrien insulam [g] adjecit. Fons in urbe Callipia,[h] et templum Dianæ complexi e diversis [13] regionibus duo Selenuntes.[i] Ab Epheso Manteium aliud Colophoniorum, et intus ipsa Colophon,[j] Haleso [14 k] affluente. Inde Apollinis Clarii [l]

Chiffl. *Mantæum* alii ap. Dalec.—11 *Ortygia. Morges vocata et Smyrna est* Chiffl. Mox, *cognomine Trichia* codd. Dalec. et Chiffl.—12 *Cylbianis jugis* Gronov.—13 *Callipea* (vel *Callippe*) *templum Dianæ complexa, e diversis* codd. Dalec. et Vet. Mox, *Selinuntes* Gronov.—14 '*Halete*, cujus fluvii hoc in

NOTÆ

να, καὶ Τριχία (lege Τραχεῖα, ex Eustathio eadem referente ad Dionysii vs. 827. p. 109.) καὶ Ὀρτυγία, καὶ Πτελέα. Hesycbius: Σαμονία, οἱ δὲ Σαμορνία, ἡ Ἔφεσος. Smyrnæ quoque nomen inditum Epheso auctor est Strabo lib. XIV. p. 633. Ab ulmorum frequentia Pteleæ nomen traxit.

[b] *Monte Pione*] Τοῦ Πίονος τοῦ ὄρους in Ephesio agro fertilitatem commendat Pausan. lib. VII. p. 406.

[c] *Caystro*] Amne, qui Κάϋστρος Græcis, accolis hodie *Carasou:* Turcæ, ut diximus, Mæandrum minorem, seu nigrum, vocant.

[d] *Cilbianis jugis*] Sic juga montium appellantur quæ Caystro sunt proxima, et circumjecto pariter agro id nomen fuit. Eustathius in Dionys. vs. 837. p. 111. ἀπὸ δὲ τοῦ Καΰστρου καλεῖται καὶ πεδίον Καΰστριον, ᾧ συνεχὲς τὸ Κιλβιανόν.

[e] *Pegaseum*] Πηγάσειον, cujus appellationis ratio eadem, quæ fontis illius, quem ungulæ ictu Pegasus aperuisse dicitur, ut ait Festus, verbo ' Pegasides Musæ.'

[f] *Quod Phyrites*] Mss. R. 1. 2. &c. *Pyrrhites*, quod sincerius videtur.

[g] *Syrien insulam*] Et hoc jam dicere antevertit, II. 91.

[h] *Callipia*] Ita Mss. omnes. Rectius *Calippia*. Sed *Alitæam* non ausim reponere cum Pintiano, etsi id fonti nomen est apud Pausaniam, loc. cit.

[i] *Duo Selenuntes*] Σελληνοῦντες Xenophonti Exped. Cyri lib. v. p. 350. Σεληνοῦντες Laërtio, in Xenophontis Vita, p. 46.

[j] *Colophon*] Κολοφὼν Græcis. Nunc diruta.

[k] *Haleso*] Ἅλης Pausaniæ dicitur, totius Ioniæ amnis frigidissimus, lib. VII. p. 406. Et Schol. Lycophr. p. 125. Ἅλεντος ποταμοῦ Κολοφῶνος.

[l] *Apollinis Clarii*] Tacitus Annal. II. de Germanico: ' Appellit Colophona, ut Clarii Apollinis oraculo uteretur. Non fœmina illic, ut apud Delphos, sed certis e familiis, et ferme Mileto accitus sacerdos,' &c. Pausaniæ est Ἀπόλλωνος ἱερὸν ἐν Κλάρῳ, loc. cit.—' An illud Apollinis fanum, aliudve, designet nummus ex ære maximo, apud D. Vaillant, p. 232. amplius considerandum. Utriusque

fanum, Lebedos :[m] fuit et Notium [n] oppidum. Promontorium Coryceon,[o] mons Mimas [p] CL. mill. pass.[15] excurrens, atque in continentibus campis residens. Quo in loco Magnus Alexander intercidi planitiem eam jusserat VII. mill. D. pass.[16] longitudine, ut duos sinus jungeret, Erythrasque [q] cum Mimante circumfunderet. Juxta eas [r] fuere oppida [17] Pteleon,[s] Helos, Dorion : nunc est Aleon fluvius,[t] Corynæum [18] [u] Mimantis promontorium, Clazomenæ,[v] Parthenie,[w] et Hippi,[x] Chytrophoria [y] appellatæ cum insulæ

tractu meminit et Pausanias.' *Dalec.*—15 Ita Ed. pr. *Mimas CCL. mill. pass.* Ald. Junt. Basil. Lugd. Erasmi, Dalec. Elz. Gronov. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—16 Chiffl. *VII. mill. passuum.*—17 In eodem, *fuerunt oppida.*—18 Gronov. et edd. vett. *Corinæum*, et mox in iisdem *Glazomene.*

NOTÆ

Philippi capita exhibet, tertiumque Concordiæ ; titulus, CONCORDIA AVGVSTORVM. In pagina aversa templum est rotundum eximium, in quo stat effigies Apollinis : supra, Aquila Romana. In ambitu : EX ORACVLO APOLLINIS.' *Ed. sec.*

[m] *Lebedos*] Λέβεδος, a Colophone distans stad. 120. hoc est, XV. M. P. Numinus Caracallæ in Museo Parisiensi, ΛΕΒΕΔΙΩΝ. Antonii Severi est.

[n] *Notium*] Νότιον, juxta Colophonem Stephano, Suidæ, Harpocrationi, et Livio lib. XXXVII. p. 457.

[o] *Coryceon*] Κωρύκειον, aliud a Mimantis montis promontorio, quod Corynæum deinde vocatur. Stephanus : Κώρυκος ὄρος πλησίον Τέω τῆς Ἰωνίας. Juxta Erythras, Straboni lib. XIV. p. 645.

[p] *Mimas*] Μίμας pariter Straboni, lib. XIV. p. 645. Ptolem. v. 2. et Solino cap. 40. p. 70.

[q] *Erythrasque*] Ut Erythras oppidum, Mimantemque montem circumfuso mari insulam faceret. De Erythris, Pausan. lib. VII. pag. 401. Incolæ Ἐρυθραῖοι Herod. lib. I. n. 18. Hinc Sibylla creditur Erythræa dicta, teste Strab. l. XIV. p. 645. Hodie pagus *Gesmé*, ut produnt ii qui nuper has oras situsque urbium contemplati sunt.

[r] *Juxta eas*] Vide Notas et Emend. num. 76.

[s] *Pteleon*] Græcanicis urbibus hæ cognomines fuerunt, de quibus egimus libro superiore, cap. 7. Πτελεὸν, Ἕλος, Δώριον. Stephanus : Πτέλεον, πόλις Ἰωνίας. Item Thucyd. lib. VIII. p. 571.

[t] *Nunc est Aleon fluvius*] Lib. XXXI. cap. 10. ' Erythris Aleos amnis,' &c.

[u] *Corynæum*] Κορυναῖον. Coryna oppidum in peninsula, prope Clazomenas, apud Melam I. 17.

[v] *Clazomenæ*] Κλαζομεναὶ Græcis scriptoribus. Incolis hodie, *Kelisman*, quæ vox appellationis antiquæ aliquod vestigium retinet. In Notitia Episcop. Κλαζομενή.

[w] *Parthenie*] Mons fuit, saxumve mari circumdatum. Vide Notas et Emend. num. 77.

[x] *Hippi*] Ἵπποι. Sic veteres appellarunt insulas quatuor, contra portum Erythrarum positas, antequam continenti necterentur, ducto ad eas

essent: Alexander idem per duo stadia continenti annexuit. Interiere intus Daphnus et Hermesia, et Sipylum,[z] quod ante Tantalis vocabatur, caput Mæoniæ, ubi nunc est stagnum Sale: obiit[a] et Archæopolis[19] substituta Sipylo, et inde illi Colpe, et huic Lebade.

Regredientibus inde[b] abest XII. mill. passuum ab Amazone[c] condita, restituta ab Alexandro, in ora Smyrna, amne Melete[20 d] gaudens, non procul orto. Montes Asiæ nobi-

Paulo post, *Chytoporia* in iisdem.—19 Gronov. et edd. vett. *ob id et Archæopolis.*—20 *Meletæ* Gronov.—21 Ita codd. Harduini et Chiffl. cum edd. Har-

NOTÆ

insulas aggere a Clazomenis. Pausan. lib. VII. pag. 402.

[y] *Chytrophoria*] Locum ipsum, ubi positæ olim Clazomenæ fuerunt, Χύτριον appellabant, teste Strabone, lib. XIV. pag. 645. cujus vocis ad insulas, quæ erant his adversæ, similitudo quædam translata est.

[z] *Et Sipylum*] Σίπυλον. Hæc quoque Solinus, cap. 40. pag. 70. Plinius ipse II. 91. 'Devoravit terra Sipylum in Magnesia: et prius in eodem loco clarissimam urbem, quæ Tantalis vocabatur.' Eversam terræ motu Sipylum et Strabo prodidit, lib. XII. pag. 579. Tantalis a Tantalo Niobæ F. nomen traxit.

[a] *Obiit*] Interiit et Archæopolis, quæ substituta Sipylo fuerat: obiit et Colpe, quæ in locum successerat Archæopoleos: sed et Colpæ substituta Lebade similiter periit. Sic loquitur iterum cap. 39. 'Et Agamede obiit,' &c. Prius legebatur, *ob id.*

[b] *Regredientibus inde*] A Clazomenis.

[c] *Ab Amazone*] Ἀπὸ Σμύρνης Ἀμαζόνος, inquit Stephanus, verbo Σμύρνα. Hodie nautis, Gallisque, *les Smyrnes.*

[d] *Melete*] Μέλης Straboni dicitur, lib. XIV. p. 646. et Pausaniæ lib. VII. p. 407. cujus ad fontes antrum ait esse, in quo fama sit carmina sua Homerum scripsisse. Statius III. Sylv. 3. 60. de Homero: 'Smyrna tibi gentile solum, potusque verendo Fonte Meles.' Herod. de Vita Homeri, p. 559. Melesigenem inde Homerum appellatum tradit. In nummo Sabinæ, apud Spanhem. p. 891. ΜΕΛΗC CMΥΡ. In Smyrnæis suburbiis oriri Himerius scribit apud Photium, cod. 243.—'Nunc exiguus rivus est, vix versandis duabus molis, rigandisque hortis vicinis sufficiens, nisi cum increvit imbribus. Ad fontes amnis natum esse Homerum, docet nummus antiquus ex Gaza Regia, jamdudum laudatus a Spanhemio, p. 488. In parte antica, caput senile vitta cinctum pingitur, cum titulo: ΟΜΗΡΟC. In aversa pagina, fluvius decumbens urnam tenet, unde aqua profluit: citharam dextra: infra, ΜΕΛΗC. supra, ΑΜΑCΤΡΙΑΝΩΝ. Amastriani gloriantur usos se fuisse Homero hospite aliquamdiu: sed ne quis Amastrianum ortu dici eum aliquis existimaret, Meletem amnem pingi curarunt, cum cithara, ut ibi carmina sua scripsisse Homerus intelligeretur. Si CMΥΡΝΑΙΩΝ potius quam ΜΕΛΗC scriberetur, duarum potius civitatum

lissimi in hoc tractu fere explicant se, Mastusia a tergo Smyrnæ, et Termetis,[e] Olympi radicibus junctus. Is in Dracone desinit, Draco in Tmolo, Tmolus in Cadmo,[f] ille in Tauro. A Smyrna[g] Hermus campos [21] facit, et nomini suo adoptat. Oritur juxta Doryleum [h] Phrygiæ civitatem,[22] multosque colligit fluvios, inter quos Phrygem, qui nomine genti dato, a Caria eam disterminat: Hyllum,[i] et Cryon,[j] et ipsos Phrygiæ, [23] Mysiæ, Lydiæ amnibus repletos. Fuit in ore ejus oppidum Temnos: [k] nunc in extremo sinu [l] Myrmeces [24] scopuli, oppidum Leuce [m] in promontorio, quod insula fuit, finisque Ioniæ Phocæa.

Smyrnæum conventum magna pars Æoliæ, quæ mox dicetur, frequentat: præterque, Macedones Hyrcani [n] cog-

---

duin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Hermus amnis campos* Gronov. et edd. vett.—22 *Dyrolaum* Pineus.—23 Chiffl. *et Hippos Phrygiæ.*—24 Vet. Dalec. *in ora.* Mox, *sinus Smyrnæ. Cheseopolis* Sal. et Steph. *Chesium oppidum Ioniæ*

NOTÆ

δμόνοια designaretur, quam vatis patria.' *Ed. sec.*

[e] *Et Termetis*] Id oppidi nomen interpretor: montis, Ortelius et Pinetus.

[f] *Cadmo*] Κάδμος ὄρος, quem montem urbi Laodicenæ immiuere auctor est Strabo lib. XII. p. 578.

[g] *A Smyrna*] Ἕρμος Smyrnensium passim amnis vocatur, quoniam Smyrnæorum ditionem alluit, rigatque Cumanos, Phocaicos, et Smyrnensium agros, qui Hermi inde appellabantur, τὸ τοῦ Ἕρμου πεδίον, lib. XIII. p. 626.

[h] *Doryleum*] Δορύλειον in Phrygia, Ptolem. v. 2. Δορυλάειον Stephano. In nummis, ΔΟΡΤΛΑΕΩΝ. Mss. *Dorylaum.* De eo egimus jam ante cap. 29.

[i] *Hyllum*] Quem in Hermum delabi testatur quoque Herod. lib. I. n. 80. p. 33. Strabo lib. XIII. p. 626. Et hunc Phrygium quoque Strabo et Livius vocant.

[j] *Cryon*] Κρυὸς, a frigiditate summa nomen habet.

[k] *Fuit in ore ejus . . . . Temnos*] In ore seu ostiis Hermi amnis posita Temnos fuit, sed jam Plinii ævo interierat.

[l] *In extremo sinu*] Smyrnæo, *le Golfe des Smyrnes.*

[m] *Leuce*] Mela I. 17. 'In sinu Smyrnæo est Hermus amnis, et urbs Leuca. Extra, Phocæa Ioniæ ultima.' Φωκαΐα καὶ λιμὴν, urbs cum portu, Scylaci p. 35. Φωκαΐα πόλις Ἰωνίας, Stephano. Nunc *Fogia vecchia.*

[n] *Hyrcani*] Meminit horum Tacitus Annal. II. p. 56. 'quique Mosteni, aut Macedones Hyrcani vocantur:' nempe ab urbibus Mostene et Hyrcania, quas ætate Tiberii nocturno terræ motu collapsas esse diximus, II. 86. Vide Notas et Emend. num. 78.

nominati, et Magnetes a Sipylo.[o] Ephesum vero alterum lumen Asiæ, remotiores conveniunt Cæsarienses,[p] Metropolitæ,[25 q] Cilbiani inferiores[r] et superiores, Mysomacedones,[s] Mastaurenses,[t] Briullitæ, Hypæpeni,[u] Dioshieritæ.[v]

Pintian.—25 *Cæsarienses Metropolitæ* conjunctim Gronov. et mox, in eadem, *Cylbiani*. Paulo post, *Metaurenses* Chiffl. *Hyppæpeni* Gronov.

NOTÆ

[o] *Magnetes a Sipylo*] A Sipylo monte cognomen ei Magnesiæ fuit, Μαγνησία πρὸς Σιπύλῳ, Ptolem. v. 2. inter Lydiæ civitates. Strab. lib. XIII. p. 621. ὑπὸ Σιπύλου. Et in nummis apud Spanhem. p. 894. ΜΑΓΝΗΤΩΝ ΑΠΟ ΣΙΠΥΛΟΥ. Magnesia quæ ad Sipylum est, Livio lib. XXXVI. p. 448.

[p] *Cæsarienses*] Ptolem. v. 2. Ἱεροκαισάρεια dicitur in Lydia oppidum, prope Thyatiram. Pausanias item lib. v. Hierocæsaream conjungit Hypæpis, quæ pariter ad hunc conventum spectant: 'Ιεροκαισάρεια καλουμένη πόλις, καὶ Ὕπαιπα.—' Hierocæsariensium nummus est insignis, a Seguino olim editus p. 10. nunc in Thesauro Regio, ex ære minimo, sed exquisitæ cælaturæ. Diana ibi picta cum pharetra est, symbolum venationis in eo tractu opimæ. Epigraphe: ΠΕΡCIKH. In aversa nummi area est ara cum igne, ut in nummis, quibus consecrati dicuntur Augusti, cum titulo, IEPOKAICAPEΩN. Nulla hic Diana Persica, nulla Amazon, nulli sunt hic Persici. Nummus hic Pertinacis est: cusus est post ejus obitum: sic legendum, quod olim ipsi, alios scilicet secuti, non vidimus: ΠΕΡτίνακα ΣΕβαστὸν Ἱερεῖς Καθιέρωσαν Ἡρακλέους: *Pertinacem Augustum sacerdotes Herculis consecrarunt.* Nummus Hierocæsariensium. Consecrationem eam certe ara cum igne significat. Est autem Καθιέρωσις, consecratio, in nummo Græco Cari Augusti, aliisque.' *Ed. sec.*

[q] *Metropolitæ*] In Ionia positi, quorum urbs Μητρόπολις a Ptolem. v. 2. Lydiæ ascribitur: in Notitia Episcopatuum, Asiæ Provinciæ. Nummus Gordiani III. apud Erizzo, p. 507. et alter Caracallæ, apud Patin. pag. 304. ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΙΤΩΝ ΤΩΝ ΕΝ ΙΩΝΙΑ. Vide Notas et Emend. num. 79.

[r] *Cilbiani inferiores*] Qui Cilbianum agrum incolebant, de quo paulo superius dictum est. Vide Notas et Emend. num. 80.

[s] *Mysomacedones*] Hoc est, Mysis permixti Macedones. Hos majori Phrygiæ Ptolemæus accenset, v. 2. Tzetzæ, Chiliad. XI. Hist. 396. vs. 978. Μυσοεμμαδόκες.

[t] *Mastaurenses*] Μάσταυρα et Βίουλα Straboni lib. XIV. pag. 650. ultra Mæandrum oppida: sed mendose, pro Βρίουλα. Vide Notas et Emend. num. 81.

[u] *Hypæpeni*] Ὕπαιπα Lydiæ a Stephano tribuuntur, et a Ptolem. v. 2. Ovid. de Arachne, Met. VI. 13. 'Orta domo parva, parvis habitabat Hypæpis.' De his Tacitus Annal. IV. p. 118. In Notitia Episcop. Ὕπητα, pro Ὕπαιπα. In Conc. CP. Gener. III. pag. 1035. Ἀντώνιος ἐπίσκοπος τῆς Ὑπαιπηνῶν πόλεως, τῆς Ἀσιανῶν ἐπαρχίας. Nummus Juliæ Domnæ in Parisiensi nostro Museo, ΥΠΑΙΠΗΝΩΝ.

[v] *Dioshieritæ*] Διὸς ἱερὸν, *Jovis fanum*, in Lydia, Ptolem. v. 2. in Ionia, Ste-

XXXII. (XXX.) Æolis[a] proxima est, quondam Mysia appellata, et quæ Hellesponto adjacet Troas. Ibi a Phocæa,[1 b] Ascanius portus. Dein fuerat Larissa:[c] sunt Cyme, Myrina,[d] quæ Sebastopolim se vocat: intus Ægæ,[e] Attalia,[2 f] Posidea, Neontichos,[g] Temnos.[h] In ora autem Titanus[3] amnis, et civitas, ab eo cognominata. Fuit et Grynia,[4 i]

CAP. XXXII. 1 *Ab ea Phocæa* codd. Dalec. et Vet.—2 *Satalia* Pineus.—3 *Mitanus* Vet. Dalec. *Pitana* Ptolemæo.—4 *Grya* Chiffl. Mox, *solo insulæ ap-*

NOTÆ

phano: Proviuciæ Asiæ, in Notitia Episcop. In Conc. CP. pag. cit. Ζώητος ἐπίσκοπος Χριστουπόλεως, ἤτοι Διὸς ἱεροῦ τῆς Ἀσιανῶν ἐπαρχίας. Incolæ, Διοσιερῖται, ex Phlegonte apud Steph. In nummo vetere Parisiensis nostri Musei, ΔΙΟCΙΕΡΕΙΤΩΝ.

[a] *Æolis*] Hæc iisdem verbis Mela I. 18. 'Proxima regio, ex quo ab Æoliis incoli cœpit, Æolis facta: ante Mysia: et qua Hellespontum attingit, Trojanis possidentibus, Troas fuit.'

[b] *A Phocæa*] Quæ postrema Ionicarum urbium, ut dictum est sup. cap. unde Æolis incipit.

[c] *Larissa*] Stephanus: Λάρισσα Αἰολίδος περὶ Κύμην. Ab Ilio distabat mille stadiorum intervallo, hoc est, CXXV. M. pass. Auctor Strabo lib. XIII. p. 620.

[d] *Cyme, Myrina*] Mela, loc. cit. 'Primam urbium Æolidis a Myrino conditore Myrinam vocant: sequentem Pelops statuit victo Œnomao reversus ex Græcia: Cymen nominavit pulsis qui habitabant, Dux Amazonum Cyme.' Κύμη et Μυρίνα, Ptolem. v. 2. Scylaci, p. 35. et Stephano. Cyme Ephorum tulit, de quo in Auctorum Indice.—'Nummus est Μυριναίων insignis ex ære magno, apud Seguinum, p. 18. secundæ editionis, sic inscriptus: ΑΥΤ. Κ. Τ. ΑΙΛ. ΑΔΡ. ΑΝΤΩΝΙΝΟC. *Imp. Cæsar Titus Ælius Hadrianus Antoninus.* Capite laureato..)(. ΕΠΙ ΜΗΤΡΟΔω ΜΥΡΙΝΑΙΩΝ. Sub Metrodoro Archonte, nummus Myrinæorum. Infra ΔΑΜΝΕΥC. Quod si interpretamur: Δῆμος Ἀνέθηκε Μυριναίων Νεακόρων ΕΥCεβεῖ. *Populus Myrinæorum, cum essent Neocori, Pio posuit*, hoc est, Antonino statuam ipsius equestrem, quæ est in area nummi picta, Antonini capite galeato.' *Ed. sec.*

[e] *Ægæ*] Αἰγαὶ in Æolide, Straboni, lib. XIII. p. 621. ἐν μεσογείᾳ, hoc est, in mediterraneo, Scylaci, p. 35. Αἴγαι. In Nummo vet. apud Patin. p. 5. ΑΙΓΑΕΩΝ. Apud Herod. lib. I. n. 149. Αἰγαῖαι.

[f] *Attalia*] Ἀτταλία Stephano, qui Lydiæ accenset. Ab aliis ejusdem nominis diligenter secernenda. In Notitia Eccles. Episcopatuum Prov. Lydiæ, p. 29. Ἀτταλία.

[g] *Neontichos*] Νέον τεῖχος τῆς Αἰολίδος Stephano: hæc vox *oppidum novum* sonat. Distare ait a Larissa Strabo lib. XIII. p. 621. stadiis XXX.

[h] *Temnos*] Τῆμνος, πόλις Αἰολίδος, Stephano: et Straboni, loc. cit. Prov. Asiæ in Notitia Episc. In nummis Philippi Patris, apud Patin. p. 386. ΤΗΜΝΕΙΤΩΝ. Apud Herod. loc. cit. Τῆνος pro Τῆμνος.

[i] *Grynia*] Stephano, Γρύνοι, et Γρύνεια, πολίχνιον Μυριναίων, Myrinæorum oppidulum. Hinc Apollo Grynius,

nunc tantum portus soli,[j] insula apprehensa. Oppidum Elæa,[5] [k] et ex Mysia [l] veniens Caicus amnis. Oppidum Pitane,[6] Canaius amnis. Intercidere Canæ,[m] Lysimachia,[n] Atarnea,[7] [o] Carene,[p] Cisthene,[q] Cylla,[r] Cocylium,[s] Thebe, Astyre,[u] Chrysa, Palæscepsis,[v] Gergithos,[8] [w] Neandros:[x]

prehenso margo edd. Dalec. et Gronov.—5 *Oppidum Ialea* Pineus. *portus Pergami* margo edd. Dalec. et Gronov.—6 *Pytane* Gronov.—7 *Atarneus* Strab. lib. XIII. Mox *Carenæ* Gronov. et paulo post in eadem: *Cocillum, Thebæ.*—8 *Gergetha* Strab. lib. XIII.—9 'Pintianus legit: *amnes Grylios, Solus: regio*

NOTÆ

et Grynens dictus, Γρύνειος, et Γρυνεύς. Herod. lib. I. n. 149. est Γρύνεια.

j *Portus soli*] Hoc est, deserti ex utroque latere portus, annexa continenti insula, vel maris recessu, vel aggesto limo. Scylaci, 35. Γρύνειον Ἀχαιῶν λιμήν.

k *Elæa*] Hanc oram similiter describit Scylax, loc. cit. ἐπὶ θάλατταν λιμὴν Πιτάνη, καὶ ποταμὸς Κάϊκος· μετὰ Πιτάνην Ἐλαία, Γρύνειον, κ. τ. λ. Ptolemæus quoque, v. 2. et Strabo lib. XIII. pag. 622. Elæa Pergamenorum navale fuisse Stephano dicitur.

l *Ex Mysia*] Hoc est, ex Mysia proprie dicta, sive Teuthrania, quæ pars Æolidis est, et Mysiæ laxius acceptæ, ut dicetur cap. seq.

m *Intercidere Canæ*] Κάναι, πόλις Τρωάδος, Stephano: unde, ut videtur, amni Canaio nomen. 'In promontorio est Cana oppidum,' inquit Mela I. 18. Sed Canen a Canis diversam facit Strabo lib. XIII. pag. 615.

n *Lysimachia*] Λυσιμαχία, et Λυσιμάχεια, a Lysimacho Agathoclis F.

o *Atarnea*] Ἀταρνεὺς, oppidum contra Lesbon insulam positum dicitur Harpocrationi, pag. 53. Strab. lib. XIII. pag. 614. prope Pitanen. In Notitia Eccles. Antiq. Prov. Hellesponti, Ἀρτέμεα, pro Ἀτάρνεα. Stephano, Ἀτάρνα, πόλις μεταξὺ Μυσίας καὶ Λυδίας. Plinio ipsi Atarne XXXVII. 56. Incolæ, Ἀταρνεῖται, Pausan. lib. VII. pag. 400.

p *Carene*] Καρήνη, πόλις Μυσίας, Stephano ex Herod. apud quem lib. VII. pag. 400. num. 42. Καρίνη perperam pro Καρήνη scribitur.

q *Cisthene*] Κισθήνη πόλις ἔρημος Straboni lib. XIII. pag. 604.

r *Cylla*] Κίλλα, unde Κιλλεὺς et Κίλλαιος Apollo. Strabo, pag. 612.

s *Cocylium*] Κοκύλιον. Vide Notas et Emend. num. 82.

t *Thebe*] Θήβη ἔρημος, et παλαιὰ Χρύση apud Strab. pag. 613. Θήβη, πλησίον τῆς Τροίας, *juxta Trojam*, Stephano. Ab Eustathio ad Homeri Iliad. A. 366. Θήβη Ὑποπλάκιος: qua de appellatione vide Strab. lib. XIII. p. 614. Θήβης πεδίον, Thebani campi, in hoc tractu apud Herod. lib. I. num. 42.

u *Astyre*] Astyram et Chrysam vocat Mela I. 18. Græci, τὰ Ἄστυρα, ut Strabo lib. XIII. pag. 591. Stephanus, Scylax, pag. 35. &c. In nummis ΑCΤΥΡΗΝΕΙΩΝ.

v *Palæscepsis*] Παλαίσκηψις, hoc est, *Vetus Scepsis*. Ptolem. v. 2. prope Adramyttion. Inde transducti cives ad novam Σκῆψιν, quæ in Notitia Episc. Prov. Hellesponti Σκέψις dicitur.

w *Gergithos*] Xenoph. Hist. Græc.

nunc est Perperene[y] civitas, Heracleotes[z] tractus, Coryphas,[a] oppidum: amnes, Grylios, Ollius.[b] Regio Aphrodisias,[c] quæ antea Politice Orgas. Pegio Scepsis.[9 d] Flumen Evenum,[e] cujus in ripis intercidere Lyrnessos,[f] et Miletos. In hoc tractu Ida mons. Et in ora quæ sinum[g] cognominavit et conventum, Adramytteos[h] olim Pedasus dicta. Flumina: Astron, Cormalos, Eryannos,[10 i] Alabas-

---

Aphrodisias, quæ antea, Politice. Orgas regio, Scepsis. Manuscriptus vero: *amnis Grylios, Ollius Regio, Aphrodisias, quæ ante Politice. Orgas regio. Scepsis.* Sic Chiffl.' *Dalec.* Mox, *Evenus* Strab. lib. XIII.—10 *Cryanos* Chiffl.—

NOTÆ

lib. III. pag. 482. τὰ Γέργιθα. Herod. lib. V. pag. 334. num. 122. τοὺς Γέργιθας vocat. Γέργηθος est Plutarcho, in Phocione, pag. 750. Stephano, Γέργις πόλις Τροίας, et ἡ Γέργιθος. Prope fontes Caici statuitur a Strab. lib. XIII. pag. 616. Gergithum Livius vocat, lib. XXXVIII. pag. 480.

[x] *Neandros*] Νεανδρία Straboni, pag. 604. cujus cives Alexandriam translati. Νεάνδρεια et Νεάνδριον Stephano.

[y] *Perperene*] Περπερήνα, Straboni, pag. 607. In Notitia Eccles. pag. 43. Θεοδοσιούπολις ἤτοι Περπερίνη, Prov. Asiæ. In Nummo Cimelii Parisiensis, ΗΓΕΜΟΝΙΑ ΠΕΡΠΕΡΗΝΩΝ. Apud Ptolem. in Lydia, v. 2. Τερμέρη, pro Περπέρη, ut recte monuit Sirmondus noster in eo libello, qui Antitristauus II. inscribitur, pag. 27.

[z] *Heracleotes*] Ab Heraclea pago, quem Mitylenæi condiderunt, inquit Strabo lib. XIII. pag. 607.

[a] *Coryphas*] Κορυφαντὶς Straboni, loc. cit.

[b] *Grylios, Ollius*] Sic Mss. Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. Chiffl. Editi, *Chryliosolius.*

[c] *Aphrodisias*] Ἀφροδισιὰς, seu Veneri sacra.

[d] *Quæ antea Politice Orgas. Regio Scepsis*] Priori utique regioni cognomen Politices adjectum remur, ut ab altera cognomine secernatur, quæ in Attica est, pariterque Ὀργὰς a Pausania appellatur. Altera voce indicari agrum, in quo Palæscepsis fuit, novaque deinde Scepsis urbs, ex qua Demetrius Scepsius cognomen tulit. Plinius XI. 80. 'Asiæ regio Scepsis appellatur,' &c.

[e] *Evenum*] Εὔηνος ποταμὸς, ex quo ductam canalibus aquam sibi Adramytteni comparant. Strabo lib. XIII. pag. 614.

[f] *Lyrnessos*] Λυρνησσὸς πόλις Τρωϊκὴ, Stephano. Ex ejus ruinis crevit Adramyttium. Notitia Eccles. pag. 27. Ἀδραμύττιον, ἡ ποτὲ Λυρνησός.

[g] *Quæ sinum*] Adramyttenum, *le Golfe de Landimetri*, vel, ut alii loquuntur, *del Andramitti.*

[h] *Adramytteos*] Stephano Ἀδραμύττειον et Ἀδραμύττιον, πόλις τῆς κατὰ Κάϊκον Μυσίας, urbs Mysiæ quæ juxta Caicum amnem. In Nummo Caracallæ, apud Spanhem. pag. 908. ΑΔΡΑΜΥΤΗΝΩΝ. Vide Notas et Emendationes num. 83.

[i] *Eryannos*] Alii codd. *Cryanos*, atque ita Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. Chiffl. Paris.

tros, Hieros[j] ex Ida. Intus mons Gargara,[k] eodemque nomine oppidum. Rursus in littore Antandros,[l] Edonis prius vocata, deinde Cimmeris: et Assos,[m] eadem Apollonia. Fuit et Palamedium oppidum. Promontorium Lecton[n] disterminans Æolida et Troada. Fuit et Polymedia[o] civitas, et Chrysa,[11] et Larissa alia.[p] Smintheum[q] templum durat. Intus Colone[r] intercidit. Deportant[s] Adra-

11 *Crysa* Franz. *Cryssa* Gronov. et al. vett.—12 Ita codd. Harduini, Dalec.

NOTÆ

[j] *Hieros*] Ex Ida is profluit: superiores non item.

[k] *Gargara*] Multorum testimonio comprobat Macrob. Saturn. v. 20. pag. 56. Gargara appellari montis Idæ verticem unum, et oppidum sub eodem monte positum. Hesychius, pag. 210. Γάργαρον, ἀκρωτήριον ὄρους Ἴδης, καὶ πόλις Τροίας πλησίον Ἀντάνδρου. Adi et Strab. lib. XIII. pag. 583. qui Γάργαρα id oppidum vocat: et Stephanum: Γάργαρα πόλις, καὶ Γάργαρα ἄκρα.

[l] *Antandros*] Stephanus: Ἀνταν̃δρος πόλις ὑπὸ τὴν Ἴδην, πρὸς τῇ Μυσίᾳ τῆς Αἰολίδος .... Ἀριστοτέλης φησὶ ταύτην ὠνομάσθαι Ἡδωνίδα, Κιμμερίων ἐνοικούντων ἑκατὸν ἔτη. *Antandros urbs sub Ida, prope Mysiam Æolidis.... Aristoteles ait hanc vocari Edonidem, Cimmeriis eam per amnos centum incolentibus.*

[m] *Assos*] Nunc quoque *Assum*. Ἄσσον Ptolem. v. 2. In Notitia Episc. Prov. Asiæ, Ἄσσος.

[n] *Lecton*] Λεκτὸν τῆς Τρωάδος, Plutarcho in Lucullo, pag. 493. Λεκτὸν ἄκρον Ptolemæo, juxta Assum. Nunc *Cabo Babadora*, et *S. Maria*.

[o] *Polymedia*] Πολυμήδιον pagus, Strab. lib. XIII. pag. 606.

[p] *Larissa alia*] Alia Chrysa, inquit, alia et Larissa, ab iis de quibus initio hujus cap. diximus. Hanc Larisam Strabo lib. XIII. pag. 604. prope Χρύσην novam, et Κολωνὰς locat. Eadem Λάρισσα ἡ καθ' Ἁμαξιτὸν, illa prior Λάρισσα ἡ περὶ Κύμην, a vicinis oppidis appellantur, teste eodem Strabone, pag. 620. Λαρίσσα Τρωάδος Stephano dicitur hæc quam modo tractamus. Τρωϊκὴ Λάρισσα, Athen. lib. II. pag. 47.

[q] *Smintheum*] Apollini Smintheo sacrum, cui nomen factum aiunt a fugatis ejus loci muribus: sunt enim σμίνθαι *mures* Cretensium lingua. Vide Eustath. in Homer. Iliad. A. Scylaci, pag. 34. Ἱερὸν Ἀπόλλωνος, ἵνα Χρύσης ἱερᾶτο.—' In nummo vetere Troadis, Alexandriæ dictæ, ex argento, in Gaza Regia, ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΝ. ΠΕΙΣΙΣΤΡΑΤΟΥ. ΑΠΟΛΛΩΝΟΣ ΣΜΙΘΕΩΣ. *Alexandrinorum* magistratu *Pisistrato*, *Apollinis Smithei* effigies. Sic enim in eo numismate legitur, non Σμίνθεως.' *Ed. sec.*

[r] *Colone*] Κολωναὶ Straboni, loc. cit. et Xenoph. Rer. Græc. lib. III. pag. 482. ubi Λάρισσαν, Ἁμαξιτὸν, et Κολωνὰς jungit, quod et Scylax facit, pag. 34.

[s] *Deportant*] Adramyttenæ, inquit, jurisdictioni subjiciuntur Apolloniatæ, &c. Ἀπολλωνία πρὸς Ῥυνδάκῳ ποταμῷ, in Phrygiæ majoris mediterraneis civitatibus, Ptolem. v. 2. In nummo L. Veri apud Spanhem. pag.

mytteum negotia, Apolloniatæ[12] a Rhyndaco amne, Erezii,[13][t] Miletopolitæ,[u] Pœmaneni,[v] Macedones Asculacæ,[14][w] Polichnæi,[x] Pionitæ,[y] Cilices Mandacadeni:[15][z] in Mysia Abrettini,[a] et Hellespontii[b] appellati, et alii ignobiles.

XXXIII. Troadis primus locus Hamaxitus:[c] dein Cebrenia:[d] ipsaque Troas,[e] Antigonia dicta, nunc Alexan-

et Salmant. cum edd. Harduini 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *intercidit, deportata Adramytteum negotia. Apoll.* Gronov. et edd. vett.—13 *Eresii* Gronov. et edd. vett.—14 Ita Reg. Brot. 1. *Macedones Ascylacæ* Ed. pr. *M. Asculatæ* cod. Dalec. *M., Aschilacæ* distinctim Gronov.—15 *Mandagandeni* Gronov. et edd. vett.

NOTÆ

889. ΑΠΟΛΛΩΝΙΑΤΑΝ ΠΡΟΣ ΡΥΝΔΑΚΩ. Ἀπολλωνία ἐπὶ Ῥυνδάκῳ, Stephano.

[t] *Erezii*] Ἐρέζιοι. Vide Notas et Emend. num. 84.

[u] *Miletopolitæ*] Μιλητούπολιν Strabo lib. XIV. p. 681. circa Cyzicum locat, et Stephanus eum secutus. In Notitia Eccles. p. 45. Provinciæ Hellesponti ascribitur. Ad hos spectat Commodi nummus apud Erizzo, p. 270. et alter Gordiani Pii, apud Patin. p. 373. ΜΕΙΛΗΤΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. De Miletopoli rursum cap. 40.

[v] *Pœmaneni*] Ποιμάνινον oppidi nomen et loci prope Cyzicum, Stephano teste. In Notitia Episcop. Prov. Hellesponti, p. 27. Ποιμάνεντος. In altera, p. 45. ὁ Ποιμανίου.

[w] *Macedones Asculacæ* [*Aschilacæ*] In Mss. R. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. &c. *Ausculacæ*. Ut superius cap. 30. Macedones Cadueni, ita et hi Asculacæ cognominantur. An a Σκέλεντα oppido, cujus mentio est in Notitia Episcopatuum Provinciæ Hellesponti?

[x] *Polichnæi*] Stephanus: Πολίχνα, πόλις τῆς Τρωάδος· οἱ πολῖται, Πολιχναῖοι. In Notitia Episcop. Hellesponti, Πολίχνα. Straboni quoque, lib. XIII. p. 603. et Thucyd. lib. VIII. p. 571.

[y] *Pionitæ*] Πιονία Straboni, juxta Scepsin et Gargara. Item in Notitia Episcop. Prov. Hellesponti, Πιονία.

[z] *Mandacadeni*] Μανδακαδηνοί. Vide Notas et Emend. num. 85. Hi porro Cilicum, ut Macedonum Asculacæ, coloni fuere.

[a] *Abrettini*] Stephanus: Ἀβρεττίνη, χώρα Μυσίας, κ. τ. λ. Strab. lib. XII. p. 576. dicitur Ἀβεττήνη. Et Mss. R. 1. 2. Colb. 1. 2. *Abretteni*, recte.

[b] *Hellespontii*] Iidem Olympii quoque appellati, teste Strab. lib. XII. p. 566. qui circa Olympum degebant Mysi, Bithynis ad austrum adjacentes.

[c] *Hamaxitus*] Stephanus: Ἁμαξιτὸς, πολίχνιον τῆς Τρωάδος, ex Strab. lib. XIII. p. 604. statim occurrit post Lecton promontorium, quo ab Æolide disterminatur.

[d] *Cebrenia*] Κεβρηνία χώρα τῆς Τρωάδος, Stephano. Oppido nomen Κέβρην, apud Suidam, pag. 1427. et Harpocr. pag. 166. Inter Scepsios ac Cebrenios Scamander medius labitur. Strabo lib. XIII. p. 596.

[e] *Troas*] Ἀλεξάνδρεια Τρωὰς Ptolem. v. 2. et Livio lib. XXXV. p. 433. et lib. XXXVII. p. 460. Ab Antigono Ἀντιγόνεια, Ἀλεξάνδρεια appellata est ab Alexandro M. Vide nummum ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΝ a nobis proxime laudatum. Deinde et Romanos eo colo-

dria, colonia Romana. Oppidum Nee.[f] Scamander[g] amnis navigabilis, et in promontorio quondam Sigeum[h] oppidum. Dein portus Achæorum, in quem influit Xanthus Simoënti junctus: stagnumque prius faciens Palæscamander. Ceteri Homero[i] celebrati, Rhesus, Heptaporus, Caresus, Rhodius vestigia non habent. Granicus diverso tractu in Propontida fluit. Est tamen et nunc Scamandria civitas parva, ac M. D. passibus[l] remotum a portu Ilium immune,[j]

Cap. XXXIII. 1 Ita Editio princeps. *MM. D. P.* Reg. Brot. 1. id est, *duo-*

NOTÆ

nos deductos esse jam ævo suo Strabo testatur, lib. XIII. p. 593. Augusto nimirum Principe, ut Nummus declarat Caracallæ ex ære, in Parisiensi nostro Cimelio asservatus, COL. AVG. TROAS.

[f] *Nee*] Νέη vel Νέα, de qua jam II. 97. Strab. lib. XIII. p. 603. Νέα κώμη, inter Polichnam, et Palæscepsin.

[g] *Scamander*] Mela eleganter, I. 18. 'Huc ab Idæo monte demissus Scamander exit, et Simois: fama, quam natura, majora flumina.'—'Idem etiam Xanthus appellatus, ex Homero, Iliad. Υ. 74. Ὃν Ξάνθον καλέουσι θεοὶ, ἄνδρες δὲ Σκάμανδρον.' *Ed. sec.*

[h] *Sigeum*] Σίγειον Strab. lib. XIII. p. 595. Et mox eidem λιμὴν Ἀχαιῶν, ita dictus, quod eo appulerint Græci Trojam obsessuri, ad ostia Simoëntis.

[i] *Homero*] Iliad. M. 20. Ῥῆσός θ', Ἐπτάπορός τε, Κάρησός τε, Ῥόδιός τε. De Granico, cap. 40.

[j] *Ilium immune*] A vetere Ilio Iliensium pagum ævo suo stadiis omnino XXX. hoc est, III. M. DCCL. pass. dissitum fuisse auctor est Strab. lib. XIII. pag. 597. De Iliensium immunitate, Livius lib. XXXVIII. p. 480.—'Iliensium nummi Græci præcipui sunt isti, in quibus est EKTΩP ex una parte, in altera ΙΛΙΕΩΝ scribitur, vel ΙΛΙΕΩΝ tantummodo legitur: vel denique, in quibus aversa nummi pars has habet voces duas, EKTΩP, ΙΛΙΕΩΝ. Primi generis est ille quem Seguinus edidit, p. 34. secundæ editionis. Hinc EKTΩP est, et vir nudus ibi pingitur capite galeato, dextra sceptrum tenens oblongum, sinistra piscem. Est in Thesauro Regio. Ex tenuis fortunæ hominibus, mare ad Ilium accolentibus, ortos esse dominatores orbis, Romanos scilicet, hæc effigies cum suprascripto lemmate, significat: Ἐκ Τρῴων Ὡρμῶντο Ῥωμαῖοι; ut in Apologia Homeri diximus. In altera nummi superficie est ΙΛΙΕΩΝ, cum Palladis effigie: hoc est *Iliensium* tutatrix Dea Minerva. Unde in nummo perpulcro argenteo, maximi moduli, apud D. Abbatem de Fontenu, nomen habet ΑΘΗΝΑΣ ΙΛΙΑΔΟΣ. Tertii generis sunt, M. Aurelii et Severi, in quibus victor aliquis vectus bigis cernitur: item Commodi et Antonini Severi; in quibus vehitur similiter victor quadrigis: supra, EKTΩP: infra, ΙΛΙΕΩΝ. In his insignis est ille ex ære maximo Severi Imp. ex Gaza Regia, in quo Severus ipse haud dubie capite galeato, et paludatus vehitur quadrigis; dextra habenas regit, sinistra tenet Victoriam Roma-

unde omnis rerum claritas. Extra sinum[k] sunt Rhœtea littora, Rhœteo, et Dardanio, et Arisbe, oppidis habitata. Fuit et Achilleon,[l] oppidum juxta tumulum Achillis conditum a Mitylenæis, et mox Atheniensibus, ubi classis ejus steterat in Sigeo.[m] Fuit et Æantium,[2 n] a Rhodiis condi-

bus millibus quingentis passibus.—2 ‘Basil. et manuscriptus: *ubi classis ejus*

NOTÆ

nam, quæ coronam Imperatori porrigit. Non ibi igitur Hector est, qui victus in bello occubuit, non victor discessit; sed Severus ipse, ut diximus, cujus nomen et vultus alteram nummi aream implet. Est enimvero idem ΕΚΤΩΡ ΙΛΙΕΩΝ: hoc est, *Conservator*, sive *Propugnator Iliensium:* quo titulo et M. Aurelius, et Commodus, et Severus, et Severi filius Antoninus insignitur. Cum autem prædicari idem non possit de fœminis: propterea in nummis Faustinæ M. Aurelii, et Juliæ Domnæ Severi, non ΕΚΤΩΡ ΙΛΙΕΩΝ, sed ΙΛΙΕΩΝ duntaxat, cum Palladis effigie in isto, in illo equestri statua M. Aurelio ibi erecta. Et hoc alterum genus est nummorum Iliensium. Quod autem Ἕκτωρ *Conservatorem* significet, testis est Eustath. in Il. X. vs. 55. p. 1283. Propterea Ilienses satis argute ΕΚΤΩΡ scripsere, ubi Hectorem intellecturos esse minus sagaces prævidebant, quamvis aliud ibi oporteret intelligi. Denique nummus est ex ære minimo, in Museo nostro, cujus in priore parte caput est Palladis galeatum: hinc Ι inde ΑΙ: hoc est, ΙΛΙέων: in posteriore Mars nudus est, capite galeato, dextra hastam, bacillum imperatorium sinistra tenens: hinc Ε in Κ. Ἕκτωρ, hoc est, *Propugnator Iliensium* Mars. Luserunt etiam Latini Monetarii in Hectoris nomine. Fuit enim in Cimelio San-Genovefano inter Seguini numismata, p. 330. secundæ edit. nummus ex ære mediocri, in quo caput est conspicue Hadriani Augusti, sed nudum. Epigraphe, HECTORI, hac sententia: ‘Hadriano Exercitum Conscribente Trajanus Optimus Requiem Impetravit:’ id quod bos solutus in altera nummi area pictus significat. Nec inani propterea conjectura ducimur ad suspicandum, quamvis Trajanus anno imperii sui XVII. quo et ‘Optimi’ cognomen obtinuit, et percussus hic nummus est, PROFECTIO AVG. legatur ad bellum Parthicum, in nummo aureo e Gaza Regia; Trajanum tamen, inquam, haud longe profectum fuisse suspicamur; sed per Hadrianum legatum Parthicam expeditionem confecisse: quandoquidem et hic ‘requiem’ laborum a Senatu impetrasse dicitur; et post mortem ipsius Hadrianus ipse statim Parthicus appellatur in nummo ex ære magno: IMP. CÆS. DIVI TRAIANI, AVG. F. TRAIAN. HADRIANO OPT. AVG. GER. DAC. PARTHICO P. M. TR. P. COSS. P. P.’ *Ed. sec.*

[k] *Extra sinum*] Hæc Mela totidem verbis, I. 18. Ῥοίτειον et Δάρδανον vocat Herod. l. VII. p. 400. n. 43. Δαρδάνιον Strabo, lib. XIII. pag. 595. 43. Ἀρίσβην πόλιν Τρωάδος, Stephanus, a Mitylenæis conditam.

[l] *Fuit et Achilleon*] Hæc Solinus iisdem verbis, cap. 40. p. 70. Stephanus: ἔστι καὶ πόλις ἐν τῷ Σιγείῳ Ἀχίλλειον.

[m] *In Sigeo*] Ita Stephanus mox citatus. Solinus haud levi errore, in

tum in altero cornu,[o] Ajace ibi sepulto, XXX. stad.[p] intervallo a Sigeo, et ipso statione[q] classis suæ. Supra Æolida,[r] et partem Troadis, in mediterraneo est, quæ vocatur Teuthrania,[s] quam Mysi antiquitus tenuere. Ibi Caicus amnis jam dictus[t] oritur. Gens ampla per se, etiam cum totum[u] Mysia appellaretur. In ea Pioniæ,[v] Andera, Cale, Stabulum,[w] Conisium,[x] Tegium,[y] Balcea,[z] Tiare,[a] Teuthranie,[b] Sarnaca, Haliserne,[c] Lycide, Parthenium, Thymbre,[d]

steterat in Sigeo fuit et Æantion. Ex Strab. Pomp. et Steph. notum est, in Sigeo sepultum fuisse Achillem, in Rhœteo autem Ajacem.' *Dalec.*—3 *Cambre*

NOTÆ

Rhœteo cornu.

[n] *Fuit et Æantium*] Transcripsit hæc quoque Solinus, loc. cit.

[o] *In altero cornu*] Nempe in Rhœteo. Αἰάντειον ibi locante Mela I. 18. et Strab. lib. XIII. pag. 595.

[p] *XXX. stad.*] Ita Mss. Solinus, XL.

[q] *Et ipso statione*] Et in eo ipso cornu classis Ajacis stetit. Ita Mss. omnes. Editi tenebras huic loco offuderunt, vocula superaddita, *Et ipso in statione.*

[r] *Supra Æolida*] Habet hæc quoque Solinus, cap. 40. p. 71.

[s] *Teuthrania*] Τευθρανία a Theutrante dicta, Pandionis filio, Mysiæ rege, regio est inter Pergamum et Elæam sita. Strab. lib. XII. p. 571. Martianus, lib. VI. cap. de Phrygia, p. 221. 'Supra Troadem in mediterraneo Teuthrania est, quæ regio Mysorum fuit.' Ita etiam Scylax, p. 35. et Schol. Pind. p. 168. εἰς τὴν γῆν τοῦ Τεύθραντος, ἤγουν εἰς τὴν Μυσίαν. Hæc igitur proprie dicta Mysia est Plinio.

[t] *Jam dictus*] Cap. 32. 'Ex Mysia veniens Caicus amnis.'

[u] *Cum totum*] Tota Æolis, cujus pars Teuthrania est. Plinius c. 43. 'Æolis .... quondam Mysia appellata.'

[v] *In ea Pioniæ*] Πιονίαι, vel Πιονία, unde Pionitæ appellati, sup. sectione. Ἄνδειρα Strab. lib. XIII. pag. 610. juxta Scepsin, Pioniam, et Gargara: Stephano quoque, p. 82.

[w] *Cale, Stabulum*] In Mss. *Tales, Tabulum.* Forte hic locum habet Κάλση, cujus mentio in Notitia Episc. Prov. Asiæ, p. 43. cum Gargaris, et Pergamo. Eadem videtur esse, quæ p. 27. Κολοστή.

[x] *Conisium*] In Notitia Eccles. Provinciæ Hellesponti, pag. 27. Κονισσίνη.

[y] *Tegium*] Mss. Teium, Τήϊον.

[z] *Balcea*] Βάλκεια, urbs circa Propontidem, Stephano.

[a] *Tiare*] Ita Mss. Hinc Tiareni, vel Tyareni incolæ, paulo post appellandi.

[b] *Teuthranie*] Τευθρανία Μυσίας πόλις, Stephano: ab ea datum regioni nomen. Martianus, loc. cit. 'Civitas vero Teuthrania Caico flumine alluitur.'

[c] *Haliserne*] Stephanus: Ἀλίσαρνα, πόλις Τρωάδος χώρας, ex Theopompo. Xenoph. Exped. Cyri lib. VII. p. 426. meminit Ἐλισάρνης (lege Ἀλισάρνης) καὶ Τευθρανίας.

[d] *Thymbre*] Θύμβρα, πόλις Τρωάδος

Oxyopum,[e] Lygdamum, Apollonia,[f] longeque clarissimum Asiæ Pergamum,[g] quod intermeat Selinus, præfluit Cetius[h] profusus Pindaso monte. Abest haud procul Elæa,[4] quam in littore diximus.[i] Pergamena vocatur ejus tractus jurisdictio. Ad eam[5] conveniunt, Thyatireni,[j] Mygdones,[k] Mossyni,[l] Bregmeni,[6 m] Hieracometæ,[n] Perpereni,[o] Tyareni, Hierolophienses,[p] Hermocapelitæ,[q] Attalenses,[r] Pantaën-

Chiffl. Mox, *Lygdanum* Gronov. et edd. vett.—4 *Ialea* Pineus.—5 *Ad eandem* cod. Dalec. Mox, *Thiatyreni*, *M. Mossini* Gronov. et edd. vett.—6 Ita omnes codd. Harduini, Brotier. Chiffl. et Ed. pr. *Bregmenteni* Ald. Junt. Basil. Lugd. Erasmi, Dalec. Elz. Gronov. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. Mox, edd. vett. et Gronov. *Hieracomitæ*, *P. T. Hierapolenses*, *Harmatopolitæ*; Vet. Dalec. *Hieracometæ P. T. Hermacopolitæ*, *&c.* mar-

NOTÆ

Stephano: ubi Apollinis Thymbræi fanum. Strab. lib. XIII. p. 598.

[e] *Oxyopum*] Ὀξυωπόν. In Notitia Episcop. Prov. Hellesponti, pag. 45. nominatur Ὑπη, cui forte locus hic debetur. Lygdamum vero (sic enim Mss. legunt, non *Lygdanum*) a Lygdami Sardium expugnatore nomen traxisse videtur: de quo Strab. lib. I. p. 61.

[f] *Apollonia*] Ex urbibus ejus nominis, quas Stephanus recenset, hæc octava est, Ἀπολλωνία Μυσίας, ab Apollonia, quæ propter Rhyndacum amnem est, diversa. Pergamo hæc ad ortum objacet, teste Strab. lib. XIII. p. 625.

[g] *Pergamum*] Galeni patria: Attalicorum regum sedes: τὸ Πέργαμον Strab. lib. XIII. p. 623.

[h] *Selinus ... Cetius*] Σελεινὸς, Κήτειος. Potuit et Caicum addere, quem non procul inde fluere, auctor est Strab. lib. XIII. p. 624. campumque rigare, qui Κάϊκος vocetur. Vide Notas et Emend. num. 86.

[i] *In littore diximus*] Initio cap. sup.

[j] *Thyatireni*] A Thyatira, quæ alluitur Lyco, ut dictum est cap. 31.

[k] *Mygdones*] Mygdonum, Phrygum, Troumque fines, inter se dirimere haud proclive esse Strabo fatetur, lib. XII. p. 564. Idem Olympi Mysiæ montis incolas Mygdones facit, p. 575. Phrygiæ Majori Stephanus Μυγδονίαν adjudicat.

[l] *Mossyni*] Ab oppido, cujus mentio in Notitia Episcopatuum Prov. Phrygiæ Capatianæ, p. 27. Μόσυνα. Leunclavius, p. 98. Ὁ Μοσύνων. Ptolemæo v. 2. ΜΟΞΙΑΝΟΙ, pro ΜΟΣΥΝΟΙ.

[m] *Bregmeni* [*Bregmenteni*] Mss. omnes, *Bregmeni*.

[n] *Hieracometæ*] Ἱερακωμῆται, Polybio in Excerptis, p. 69. ab Ἱερὰ κώμη, quæ vox *sacrum pagum* sonat: sed Cariæ ab eodem ascribitur. Ultra Mæandrum sita, apud Liv. lib. XXXVIII. p. 472.

[o] *Perpereni*] Perpereni, a Perperene, de qua cap. sup. Tiareni, a Tiare, de qua proxime dictum est.

[p] *Hierolophienses*] Ἱερολοφιεῖς, ab ἱερὸς λόφος, quæ vox sacrum collem significat. Vide Notas et Emend. num. 87.

[q] *Hermocapelitæ*] Ἑρμοκαπηλῖται, quasi Mercurii caupones. Vide Notas et Emendat. num. 88.

ses, Apollonidienses,[s] aliæque inhonoræ civitates. A Rhœteo Dardanium[t] oppidum parvum abest stadia LXX. Inde XVIII. M. promontorium Trapeza,[u] unde primum concitat se Hellespontus. Ex Asia interiisse gentes tradit Eratosthenes, Solymorum,[v] Lelegum, Bebrycum, Colycantiorum, Trepsedorum. Isidorus Arimos:[7w] et Capretas, ubi sit Apamia[x] condita a Seleuco rege, inter Ciliciam, Cappadociam, Cataoniam, Armeniam. Et quoniam ferocissimas gentes domuisset, initio Dameam[y] vocatam.

XXXIV. (XXXI.) Insularum ante Asiam prima est in Canopico ostio Nili, a Canopo[a] Menelai gubernatore (ut ferunt) dicta. Altera juncta ponte Alexandriæ, colonia Cæsaris dictatoris, Pharus: quondam diei[b] navigatione

go edd. Dalec. et Gronov. *H. P. T. Hydropolienses, &c.*—7 *Arimæos* Vet. Dalec.

NOTÆ

[r] *Attalenses*] Ab Attalia, de qua cap. 32. Pantaënses, in Mss. *Pataënses.*

[s] *Apollonidienses*] Ἀπολλωνὶς urbs est Strab. lib. XIII. pag. 625. a Pergamo stadiis XXX. totidemque a Sardibus.

[t] *Dardanium*] De quo proxime hoc cap.

[u] *Trapeza*] Hodie, *Capo de Janisseri*, unde fit arctius mare, nec jam allnit terras, ut ait Mela I. 18. sed rursus dividens, angusto Hellesponti freto littus obvium findit.—' In Concilio Quinisexto, pag. 119. Εὐγένιος ἐπίσκοπος πόλεως Τραπεζῶν Πακατιανῆς.' *Ed. sec.*

[v] *Solymorum*] Solymi olim Pisidæ appellati, ut diximus cap. 24. Leleges, Λέλεγες, Cariam tenuere, Strab. lib. XIII. pag. 611. A Bebrycibus Bithynia olim Bebrycia appellata. Idem, lib. XII. p. 541. et Eusebius in Chron. p. 104. De Colycantiis, Trepsedisque, vel ut codd. Mss. *Trypsedis*, nihil compertum.

[w] *Arimos*] Sedes horum incertas fuisse Strabo fatetur, lib. XIII. p. 627. a quibusdam in Phrygia collocatos, lib. XII. p. 579.

[x] *Apamia*] De qua cap. 29. A Selenco Nicatore condita, et uxoris nomine appellata.

[y] *Dameam*] A δαμάω, *subigo, perdomo.* Id vero nomen Asiæ potius hæsisse arbitror, quæ ferocissimarum gentium victrix fuit, quam Apameæ, etsi aliter Ortelio visum, et auctoribus Indicis Pliniani, ante hunc diem.

[a] *A Canopo*] Tacit. Annal. II. pag. 61. ' Condidere Canopum oppidum Spartani, ob sepultum illic rectorem navis Canopum, qua tempestate Menelaus, Græciam repetens, diversum ad mare, terramque Libyam est delatus.'

[b] *Pharus: quondam diei*] Vide quæ diximus, II. 87. Nunc annexa continenti est: ejus portus gemina arce clauditur, vulgo *les Farillons.*—' De nummis ad Pharum pertinentibus dicemus in Notis et Emend. sub num.

distans ab Ægypto : nunc e turri nocturnis ignibus cursum navium regens. Namque fallacibus vadis Alexandria tribus omnino aditur alveis mari, Stegano,[1c] Posideo, Tauro.

In Phœnicio deinde mari est ante Joppen Paria,[d] tota oppidum, in qua objectam [2] belluæ Andromedam ferunt : et jam dicta [e] Arados, inter quam et continentem, quinquaginta cubita alto mari, (ut auctor est Mucianus,[f]) e fonte dulcis aqua tubo coriis facto usque a vado [3] trahitur.

XXXV. Pamphylium mare ignobiles insulas habet. Cilicium ex quinque maximis [g] Cyprum, ad ortum occasumque Ciliciæ ac Syriæ objectam, quondam IX. regnorum [h] sedem. Hujus circuitum Timosthenes CCCCXXVIII.[1i] M.

Cap. XXXIV. 1 Gronov. et edd. vett. *maris, Tegamo.*—2 Vet. Dalec. *in qua subjectam.*—3 Vet. Dalec. *usque ad vadum.*

Cap. XXXV. 1 Ita Pineus cum codd. Harduin. et edd. Harduin. 1. 2. 3. Mil-

NOTÆ

88.' *Ed. sec.*

[c] *Stegano*] Στεγανῷ, *clauso*, sive *munito :* Ποσειδίῳ, sive *Neptunio :* et Ταύρῳ. De Posideo, cui a Neptuni templo nomen est inditum, Strabo lib. XVII. p. 794.

[d] *Ante Joppen Paria*] Unde Παριανοὶ dicti apud Joseph. Antiq. Jud. XIV. 17. pag. 487. Paria porro id saxum est, quod Joppæ civitati præjacere ante dixit, cap. 14. in quo vinculorum Andromedæ vestigia servari aiebant. Vide Notas et Emend. num. 89.

[e] *Et jam dicta*] Cap. 17.

[f] *Mucianus*] Adde et Arist. Hist. Anim. VIII. 3. p. 865. Strab. lib. XVI. p. 753. et 754. et Ælian. Hist. Anim. IX. 64. De ratione ea eliciendæ aquæ dulcis ex ipso mari Plinius iterum infra, XXXI. 37.

[g] *Ex quinque maximis*] Interni maris septem insulas maximas Strabo numerat, lib. XIV. p. 654. Sardiniam, Siciliam, Cyprum, Cretam, Eubœam, Corsicam, Lesbum. Plinius Eubœam et Lesbum accenset minoribus, quæ Ptolemæi quoque sententia est. —[1] In his regionibus Hermiam regulum Plinius laudat, XXXVII. 17. Est et in Thesauro Regio nummus e plumbo antiquus, in quo caput est diadematum, ac barbatum, regis Evagoræ : retro, in ambitu : ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΕΥΑΓΟΡΟΥ ΚΥΠΡΙΩΝ. Corona laurea, in medio aquila est, dextro pede fulmen, sinistro volucrem tenet. Titulus βασιλέως, et tota forma nummi, post Alexandrum M. vixisse hunc Evagoram clamant; sed ante Ptolemæum Philometorem, cui Cyprus insula parnit, ac forte post ipsum.' *Ed. sec.*

[h] *IX. regnorum*] Melam sequitur, II. 7. Id quomodo accipiendum sit, ex Strabone liquet, aiente lib. XIV. p. 684. singulas urbes singulis olim tyrannis paruisse : præcipuas nimirum.

[i] *CCCCXXVIII.*] Strab. lib. XIV. p. 682. stadiis definit ambitum insulæ ter mille et quadringentis, quæ sunt

D. prodidit. Isidorus CCCLXXV. M. Longitudinem inter duo promontoria, Dinaretum[j] et Acamanta, quod est ad occasum, Artemidorus CLXII.[2 k] D. Timosthenes CC. Vocatam ante Acamantida,[l] Philonides: Cerastin[m] Xenagoras, et Aspeliam,[n] et Amathusiam, et Macariam:[o] Astynomus Crypton,[p] et Coliniam.[q] Oppida in ea XV. Nea Paphos,[3 r] Palæpaphos, Curias,[s] Citium,[t] Corineum, Salamis,[u]

ler. Bipont. et Franz. *CCCXXIX.* Gronov. et edd. vett.—2 Ita codd. Dalec. et Vet. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *CLX.* edd. vett. et Gronov. Mox, *Timost. vocavit* Vet. Dalec.—3 *Nea Paphos* Tolet. aliique codd. Hardnini, item edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Nea* deest in edd. Ald. Junt. Basil. Lugd. Erasmi, Frankf. 1582. Dalec. Lugd.

NOTÆ

omnino passuum millia CCCCXXV. Dissentit ab aliis Isidorus, quod is sinuum lacinias omnes non ingreditur.

[j] *Dinaretum*] Hodie *Capo S. Andrea.* Acamanti, cui ab Acamante Thesei F. Hesychio teste, nomen est inditum, nunc nomen est, *Capo S. Pifano*, hoc est, S. Epiphanii. Ἀκάμας ἄκρα Ptolem. v. 14. et Strab. loc. cit. Hesychio, p. 47. Ἀκάμαντον ὄρος ἐν Κύπρῳ.

[k] *Artemidorus CLXII.*] Vide Notas et Emend. num. 90.

[l] *Acamantida*] Vel ab Acamante promontorio, vel ab Acamante Thesei F.

[m] *Cerastin*] Κεραστὶς est Stephano, aliisque: Κεραστία Lycophroni, p. 72. Quem in locum Tzetzes animadvertit duplicem esse hujus nominis rationem: alteram ab Androcle excogitatam, quod essent cornuti incolæ: quod secutus videtur Ovid. Met. x. 223. 'Atque illos, gemino quondam quibus aspera cornu Frons erat, unde etiam nomen traxere Cerastæ:' alteram a Xenagora, quem Plinius laudat ob crebra promontoria, quæ Græci κέρατα appellant: Ὡς δὲ Ξεναγόρας ἐν τῷ Περὶ νήσων, διὰ τὸ ἔχειν πολλὰς ἐξοχὰς, ἃς κέρατα καλοῦσι, Κεραστία ὠνομάσθη.

[n] *Et Aspeliam*] Forte, *et Spheciam*, Σφήκειαν, sic enim a Lycophrone vocitatur, loc. cit. et a Stephano.

[o] *Macariam*] A felicitate, seu ubertate soli, cœlique temperie.

[p] *Crypton*] Stephanus: Ἀστύνομος δέ φησι Κρυπτὸν κεκλῆσθαι, διὰ τὸ κρύπτεσθαι πολλάκις ὑπὸ τῆς θαλάσσης, quod sæpe a mari absconditur. Sic Eustath. in Dionys.

[q] *Coliniam*] Mss. *Coloniam.* An *Corineam, Coroneamve*, a Corineo oppido, vel Corone, de quo mox, ut ab Amathunte Amathusiam? An Κολωνία potius a crebris collibus et promontoriis?

[r] *Nea Paphos*] Νέα Πάφος, καὶ ἡ πάλαι Πάφος, *nova et antiqua Paphos.* Utriusque meminit Strab. lib. XIV. pag. 683. Voculam *Nea* ex Mss. R. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. addidimus. A vetere nova distabat stadiis LX. teste Strabone. Nunc jacet utraque. Olim in occidentali latere insulæ.

[s] *Curias*] Stephano, Κούριον, πόλις Κύπρου· ἡ χώρα Κουριάς. Ptolem. v. 14. in latere est meridionali insulæ. Nunc *Audimo*, juxta promontorium, quod Ptolemæo Κουριὰς ἄκρα dicitur, nunc est *Capo delle Gatte.*

Amathus,[v] Lapethos,[w] Solœ:[4 x] Tamaseus,[y] Epidarum,[z] Chytri,[a] Arsinoë,[b] Carpasium,[c] Golgi.[d] Fuere et ibi Cinyria,[e] Marium,[5 f] Idalium.[g] Abest ab Anemurio [h] Ciliciæ

1606. Elz. et Gronov.—4 *Solus* Pinetus. Mox, *Tamasus*, *Epidaurum* Vet. Dalec. et paulo post, in eodem: *Cerphalium*, *Golgæ*.—5 *Murium* Vet. Dalec.—

NOTÆ

[t] *Citium*] Κίτιον πόλις, Ptolemæo, loc. cit. in australi littore. Nunc *Chiti*: et vicino promontorio nomen inde, *Capo de Chiti*. Hinc Zeno Κιτιεὺς, perperam aliter statuente Cujacio Observ. III. 38.

[u] *Corineum, Salamis*] In Notitia Eccles. Provinciæ Cypri insulæ, quinto loco Κόρην nominatur, pag. 35. quod Plinii Corineum est. Decimo tertio Κυρηνία, quæ Scylacis, pag. 39. Κερύνεια est, Ptolemæi Κερωνία, boreæ obversa, quæ nunc *Cérines*. Plinii Corineum, austro: littus enim australe in præsenti legit: mox flectit cursum ad Solis exortum, ubi Salamis a Ptolemæo collocatur, loc. cit. Hæc postea Constantia, Κωνστάντεια, dicta, S. Epiphanii sede clara. Ex ejus deinde ruinis, haud procul a vetere oppido, excitata *Famagousta* est. Non est autem Plinii Corineum Stephani et Porphyrii Κορώνη, ut Meursio visum, in Cypro: cum Κορώνη vetus ipsa Salamis sit.

[v] *Amathus*] Ἀμαθοῦς Ptolem. in meridionali ora. Nunc *Limisso*.

[w] *Lapethos*] Λάπηθος, πόλις Κύπρου, Stephano: in boreali insulæ latere a Ptolemæo collocatur, hodieque *Lapitho* dicitur.

[x] *Solæ*] Σόλοι Ptolemæo, loc. cit. contra boream jacet.

[y] *Tamaseus*] In mediterraneis Cypri oppidis, Ταμασσὸς Ptolem. v. 14. et in Notitia Eccles. Ovid. Met. x. 644. 'Est ager, indigenæ Tamasenum nomine dicunt, Telluris Cypriæ pars optima.'

[z] *Epidarum*] Lusignano *Pitareuil*.

[a] *Chytri*] Χύτροι Stephano, et Harpocr. In Notitia Eccles. pag. 35. Κύθροι. Ptolemæo Χύτρος, in civitatibus mediterraneis.

[b] *Arsinoë*] Gemina eo nomine fuisse videtur in Cypro civitas: altera in boreali ora, quæ nunc *Alessandretta*, Ptolemæo memorata, v. 14. mediterranea altera, de qua nunc Plinius: incolis *Arzes*. Stephano Μάριον, ut mox dicemus.

[c] *Carpasium*] Καρπασία Stephano: Scylaci, pag. 39. Καρπάσεια. In Notitia Eccles. Καρπασήν. Latere insulæ orientali collocatur a Ptolem. v. 14.

[d] *Golgi*] Nomen habet a duce Golgo, inquit Stephanus. Veneri sacrum oppidum. Catullus, in Epithal. 'Quæque regis Golgos, quæque Idalium frondosum.' Incerti plane situs.

[e] *Cinyria*] Cui nomen a Cinyra rege datum, teste Nonno Dionys. XIII. pag. 378. Non est Scylacis Κερύνεια, aut Κερωνία Ptolemæi, ut visum Spanhemio.

[f] *Marium*] Scylaci pag. 39. Μάριον πόλις Ἑλληνίς. Ex ipsius ruinis crevisse mediterraneam Arsinoën, ex Stephano colligimus: Μάριον, inquit, πόλις Κύπρου, ἡ μετονομασθεῖσα Ἀρσινόη. Et verbo Ἀρσινόη: Ἀρσινόη Κύπρου, ἡ πρότερον Μάριον λεγομένη.

[g] *Idalium*] Ἰδάλιον, πόλις Κύπρου, Stephano. Veneri, ut diximus, sacrum.

[h] *Anemurio*] De quo cap. 22.

quinquaginta M. passuum. Mare, quod prætenditur, vocant Aulona[1] Cilicium.[6] In eodem situ[j] Eleusa insula est: et quatuor, ante promontorium[k] ex adverso[7] Syriæ, Clides:[l] rursusque ab altero capite[m] Stiria. Contra Neam Paphum Hierocepia.[n] Contra Salamina, Salaminiæ.[8 o]

In Lycio[p] autem mari Illyris, Telendos,[9] Attelebussa, Cypriæ tres steriles, et Dionysia, prius Caretha dicta. Deinde contra Tauri promontorium pestiferæ navigantibus Chelidoniæ totidem.[q] Ab iis, cum oppido Leucolla,[r] Pac-

6 *Cilicum* Chiffl.—7 Vet. Dalec. *promontoria. Ex adverso.*—8 *Salaminæ* Gronov. et edd. vett.—9 *Tolandros* Vet. Dalec.—10 *Chelidoniæ: totidem ab iis*

NOTÆ

[1] *Aulona*] Αὐλῶνα Κιλίκιον pariter id fretum Ptolemæus vocat, v. 14. hoc est, *canalem Cilicium:* hodie, *mer de Caramanie.*

[j] *In eodem situ*] In Cilicio mari. Insulæ nomen Ἐλέουσα apud Strab. lib. XIV. pag. 651. et alibi passim: a Rhodo dissidet stadiis CXX. hoc est, passuum mill. XV. Stephano eadem, ut videtur, Ἐλαιοῦσσα, νῆσος Κιλικίας, nisi menda sit librariorum.

[k] *Ante promontorium*] Dinaretum scilicet, quod Syriæ obvertitur.

[l] *Clides*] Κλεῖδες Ptolem. v. 14. quasi claves. Straboni duæ tantum exiguæ iusulæ, lib. XIV. pag. 682. sed saxa verius appellaveris. Herod. lib. V. pag. 330. num. 108. Κληῖδες τῆς Κύπρου.

[m] *Ab altero capite*] Altero videlicet promontorio, Acamante, quod occasum spectat. Adversam huic interpretationem ab aliis allatam nil moror. Styriam porro intelligi arbitror, cujus incolæ ab Herod. lib. VIII. Uran. n. 1. pag. 464. et n. 46. pag. 477. Στυρέες appellantur.

[n] *Hierocepia*] Ἱεροκηπία, seu *sacer hortus*, Straboni, juxta Neam Paphum, lib. XIV. pag. 684. sed num insula ea sit, non satis plane dicit.

[o] *Salaminiæ*] Contra Salamin, sive Famagustam, et Carpasium sitæ: unde et Καρπασίαι νῆσοι appellatæ a Strab. lib. XIV. pag. 682. et a Ptolem. v. 14.

[p] *In Lycio*] Ex iis hæ ceteris scriptoribus memoratæ. Ἀττελέβουσα, sic appellata, a copia bruchorum: est enim Græcis ἀττέλεβος, *bruchus.* A Ptolem. v. 5. inter Pamphyliæ insulas collocatur. Διονυσιὰς vero νῆσος a Scylace, p. 37. prope Chelidonias. Vide etiam Stephanum, verbo Δονουσία.

[q] *Chelidoniæ totidem*] Quot Cypriæ, nempe tres. Χελιδονέαι Strab. lib. XIV. p. 666. Mela II. 7. 'Quæ contra Tauri promontorium importune navigantibus objacent, Chelidoniæ nominantur.' Festus Avienus, vs. 694. 'Inde Chelidoniæ tres sese gurgite tollunt.'

[r] *Cum oppido Leucolla*] Pactyas insulas pagis vicisque solum constare, non oppidis, significat: oppidum aliud ibi nullum esse, quam quod in promontorio vicino Pamphyliæ situm, cui Leucolla pariter nomen esse diximus, cap. 26.

tyæ:[10] Lasia,[s] Nymphais, Macris, Megista,[t] cujus civitas interiit. Multæ deinde ignobiles. Sed contra Chimæram Dolichiste,[11] [u] Chirogylium,[v] Crambussa,[w] Rhoge,[x] Enagora VIII. mill. passuum, Dædaleon[y] duæ, Cryeon tres, Strongyle,[12] et contra Sidyma Antiochi, Glaucumque versus amnem Lagusa,[z] Macris,[a] Didymæ, Helbo, Scope, Aspis:[b] et, in qua oppidum interiit, Telandria:[13] [c] proximaque Cauno Rhodussa.[d]

XXXVI. Sed pulcherrima et libera Rhodos,[e] circuitu

cum oppido Leucola Pactyæ. Lectionem nostram exhibent Vet. Dalec. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. Mox, *Elysia, Nymphalis, Meris* Vet. Dalec. *Maxima* pro *Megista* Ptolem.—11 *Dolichæ* Vet. Dalec. Mox, *Chirodyhon* Chiffl. *Crambis, Aroge* Vet. Dalec.—12 *Cryeon, tres Strongylæ* Vet. Dalec. et codex alter ejusdem. Mox, *contra Solima* nonnulli e Strab.—13 *Cyllandria* Vet. Dalec.

NOTÆ

[s] *Lasia*] Λασία, quod sylvis agrestibus horrens et hirsuta: Νυμφαῖς, quod Nymphis sacra: Μακρὶς, quod in longum porrecta. Hæc quatuor insularum nomina, quæ Pactyæ appellantur. Quarta enim Megiste est.

[t] *Megista*] Ptolem. v. 3. et Stephanus: Μεγίστη, πόλις καὶ νῆσος τῆς Λυκίας. Scylaci, p. 37. νῆσος Ῥοδίων, Rhodiorum juris. Μεγίστη maximam sonat.

[u] *Dolichiste*] Inter Lycii maris insulas Δολιχίστη Ptolemæo loc. cit. hoc est, *in longum porrecta.*

[v] *Chirogylium*] Forte *Chirodilion.* Vide Notas et Emend. num. 91.

[w] *Crambussa*] Stephano, Κράμβουσα, νῆσος περὶ Σελεύκειαν τῆς Ἰσαυρίας. Straboni, l. XIV. p. 680. juxta Corycum promontorium, Κραμβοῦσα νῆσος.

[x] *Rhoge*] Ῥώγη, νῆσος ἐπὶ τῇ Λυκίᾳ, Stephano.

[y] *Dædaleon*] Δαιδαλέων, hoc est, contra illud Cariæ oppidum, quod Dædala diximus, cap. 29. insulæ duæ Dædalensium appellatæ in alto objacent: contra Crya, Cryensium tres: contra Σίδυμα Lyciæ, Antiochi nomine una. Sic inferius, cap. 38. 'Insulæ quæ Pisistrati vocantur.' Tamen Mss. R. 1. 2. Colb. 1. 2. et Paris. pro *Cryeon tres*, habent *Cypron tres.*

[z] *Lagusa*] Stephanus: Λάγουσα, νῆσος περὶ Κρήτην, post Strab. lib. x. p. 484. A copia leporum nomen invenit. De Glauco amne diximus in Caria, cap. 29.

[a] *Macris*] Μακρὶς, a longitudine: a numero, et paritate, Δίδυμαι. In Mss. deinde R. 1. 2. Colb. 1. 2. et Paris. unica voce, *Helboscope*, forte pro *Helioscope*, Ἡλιοσκόπη. Sic enim Ἡλιοτρόπιον Thessaliæ urbem novimus.

[b] *Aspis*] Stephanus, verbo Ἀσπίς: Ἔστι καὶ νῆσος πρὸς τῇ Λυκίᾳ.

[c] *Telandria*] Contra Telandrum Lyciæ, Cariæve oppidum, de quo cap. 28. unde et insulæ nomen impertitum.

[d] *Rhodussa*] Ῥόδουσσα.

[e] *Libera Rhodos*] Rhodiis concessum ut libertatem ac suas leges haberent, auctor est Strab. lib. XIV. p. 652. ἀπὸ Ῥωμαίων αὐτόνομος διετέλεσε.

CXXV.[1 f] mill. passuum: aut si potius Isidoro credimus, CIII. Habitata urbibus, Lindo,[g] Camiro, Ialyso, nunc Rhodo. Distat ab Alexandria Ægypti DLXXVIII. mill.[2] ut Isidorus tradit: ut Eratosthenes, CCCCLXIX. mill. ut Mucianus, D.[h] a Cypro CLXVI. Vocitata est antea Ophiusa,[i] Asteria, Æthræa, Trinacria, Corymbia, Pœeessa,

CAP. XXXVI. 1 Ita codd. Harduini et Chiffl. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *CXXX. mill. pass.* Gronov. et edd. vett.—2 Chiffl.

NOTÆ

Sueton. in Claudio, cap. 25. 'Libertatem Rhodiis ob pœnitentiam veterum delictorum reddidit.' Quo *αὐτονομίας* beneficio ut fruerentur, pependisse didrachmon videntur, quod Judæos quidem fecisse ut eodem jure gauderent, scimus ex Dione, lib. LX. Nummus extat Nervæ insignis, apud Spanhem. p. 790. cujus epigraphe, ΡΟΔΙΩΝ ΔΙΔΡΑΧΜΟΝ.—'Rhodiorum est, præter alios a nobis alibi memoratos, nummus ille æreus magnæ molis e Gaza Regia, qui ex una parte caput turritum, non Agrippinæ Claudii certe, quod ridiculum est suspicari, sed Ioniæ, ut titulus admonet; quæ provincia civitates complectitur ab Herodoto memoratas, lib. I. n. 145. et in his Rhodum. Epigraphe sic est divisa, ut sit dextrorsum ΚΛΑΥΔΙΟΥ ΥΠΕΡ; sinistrorsum, ΙΩΝ ΣΕΒΑΣΤΟΥ. In parte aversa Sol stans capite radiato, hoc est, Oriens tropæo coronam imponit, adjecta tantum ea voce, ΔΙΔΡΑΧΜΟΝ: quæ in nummis duntaxat Rhodiorum legitur. Delineatus hic autem locus est Hyperioni, quod Solis nomen est apud Hom. Odyss. A. 24. Jam cur in contraria ipsius effigie parte scriberetur: et inter Κλαυδίου ac Σεβαστοῦ nomina? Sed legi oportet ΚΛΑΥΔΙΟΥ ΥΠΕΡαστοῦ ΙΩΝων ΣΕΒΑΣΤΟΥ. *Claudii Propugnatoris Ionum Augusti.* Nihil simplicius, aut verius. Est et ex ære maximæ molis nummus eximius, qui Jovis vultum parte priore exhibet: altera titulum ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ: cum aquila, quæ fulmini insistit: et inter aquilæ pedes est: ℞, quod ibi esse arbitramur: Χαλκὸς Ῥοδίων, *Æs Rhodiorum.*' Ed. sec.

[1 f] *Circuitu XXV.*] Strab. lib. XIV. p. 655. stadia habet DCCCCXX. hoc est, CXV. mill. pass.

[g] *Lindo*] Complexus est versiculo eas Homer. B. 656. Λίνδον, Ἰηλυσσόν τε, καὶ ἀργινόεντα Κάμειρον. In unam deinde coalnisse urbem, Rhodum nomine, auctor est Conon apud Phot. in Bibl. cod. 186. p. 456. Diodor. Bibl. lib. XIII. p. 196. Strabo, loc. cit.

[h] *Ut Mucianus, D.*] Muciano Strabo suffragatur, lib. II. p. 125. cum a Rhodo Alexandriam trajectum ait esse stadiorum quater mille.

[i] *Ophiusa*] Ὀφίουσα Straboni, p. 653. Ὀφίουσσα Stephano, a copia serpentium, ut ait Heraclides, cap. de politia Rhodiorum. Ἀστερία, vel ab Asterio rege: vel quod a longe aspicientibus cerneretur, *ὡς ἀστὴρ, instar sideris*, quod in simili alterius oppidi nomine Stephanus conjectat. Αἰθραία Stephano quoque Rhodus appellata, ob aëris serenitatem: Rhodi enim nunquam tanta nubila obduci, ut non aliqua hora Sol cernatur, diximus II. 62. Τρινακρία, a forma, quæ illi triquetra, teste Constant. Porphyrog.

Atabyria ab rege: deinde Macaria,[3] et Oloëssa. Rhodiorum insulæ,[j] Carpathus, quæ mari[k] nomen dedit: Casos, Achne olim:[l] Nisyros[4] distans ab Gnido XII. mill. D. Porphyris[m] antea dicta. Et eodem tractu media inter Rhodum Gnidumque Syme.[n] Cingitur XXXVII.[5] mill. D. Portus benigne præbet octo. Præter has circa Rhodum, Cyclopis,[o] Steganos,[6] Cordylusa, Diabetæ[p] IV. Hymos,[q] Chalce[r] cum oppido, Seutlusa,[s] Narthecusa,[t] Dimastos,

DLXXXIII. mill.—3 Ita Pomp. Mela; ita quoque codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Pœessa*, ... *Macria* edd. vett. et Gronov.—4 *Casos, ac duæ Calymnæ, Gyros* cod. Dalec. *C. Achne olim Suyros* Vet. Dalec.—5 Margo edd. Dalec. et Gronov. *XXX.*—6 *Torgamon* Vet. Dalec. *Teganon* edd. ante Hardnin. Mox, *Diabate IV. Hyrnos C. c. o. S. Mar-*

NOTÆ

lib. I. them. 14. Κορυμβία, quod emineat; vel quod hederæ corymbos referat. Ποιήεσσα, quod herbosa sit et frugifera. Ἀταβυρία, vel a rege, vel a monte qui Rhodi celeberrimus. Ἀταβύριον, ὄρος Ῥόδιον, apud Tzetz. Chiliad. IV. Hist. 138. vs. 390. ubi Jovis templum, qui Ἀταβύριος inde et ipse dictus est. Ταβυρίου Διὸς ἱερὸν in insula Rhodo, apud Appian. in Mithrid. p. 187. pro Ἀταβυρίου. Μακαρία, ob cœli soliquc temperiem, teste Mela II. 7. et Diod. Sic. lib. v. Ὀλόεσσα denique, hoc est, malefica, exitiosa, ob serpentium, quibus scatebat olim, venenum.

[j] *Rhodiorum insulæ*] Has quoque complexus Homer. B. 676. Οἳ δ' ἄρα Νίσυρόν τ' εἶχον, Κράπαθόν τε, Κάσον τε.

[k] *Quæ mari*] Carpathio. Ipsa nunc *Scarpanto* dicitur: et ab ea mari nomen.

[l] *Achne olim*] Ἄχνη Græcis *maris asperginem, spumamque* significat: atque id insulæ nomen fortassis inditum, quod marinis fluctibus crebro illidatur.

[m] *Porphyris*] A purpurarum multitudine. Stephanus: Νίσυρος, μία τῶν Κυκλάδων .... ἐκαλεῖτο καὶ Πορφυρὶς, ἀπὸ τῶν ἐν αὐτῇ πορφυρῶν. Sic etiam Eustath. in Iliad. B. p. 318.

[n] *Syme*] Strab. lib. XIV. pag. 656. Σύμη, plane eodem situ. Stephano quoque, et Scylaci, pag. 36. et ante omnes Herod. lib. I. pag. 72. n. 174.

[o] *Cyclopis*] Κυκλωπὶς, Στεγανὸς, Κορδύλουσα. Pamphyliæ urbs est Κόρδυλος apud Stephanum, sed longe ea hinc dissita.

[p] *Diabetæ*] Circa Symen positæ. Stephanus: Διαβῆται, νῆσοι περὶ Σύμην· τὸ ἐθνικὸν, Διαβηταῖος.

[q] *Hymos*] Ita R. 1. 2. Colb. 1. 2. &c. Chiffl. *Hyrmos*. Forte *Irmos*, Εἰρμός.

[r] *Chalce*] Inter insulas circa Rhodum habitatas a Scylace hæc numeratur: p. 37. Κατὰ δὲ τὴν Ῥόδον αἵδε νῆσοί εἰσιν οἰκούμεναι, Χάλκεια, Τῆλος, Κάσος. Thucyd. l. VIII. p. 582. Χάλκη. Eadem Chalcia Plinio, XVII. 3.

[s] *Seutlusa*] Attice Τεύτλουσσα Stephano: Thucydidi, loc. cit. Τεύγλουσσα, mendose. Insula Ioniæ est, haud procul Halicarnasso.

[t] *Narthecusa*] Ναρθηκόεσσα, a ferularum læto proventu: Δίμαστος, a du-

Progne: et a Gnido, Cisserussa, Therionarce:[7] Calydne[u] cum tribus oppidis, Notio, Nisyro, Mendetero: et in Arconneso[v] oppidum Ceramus. In Cariæ ora, quæ vocantur Argiæ, numero viginti, et Hyetussa,[8 w] Lepsia, Leros.

Nobilissima autem in eo sinu Cos,[x] ab Halicarnasso quindecim mill. passuum distans, circuitu centum: ut plures existimant, Merope[y] vocata: Cea, ut Staphylus:[z] Meropis,[a] ut Dionysius:[9] dein Nymphea.[b] Mons ibi Prion:[c] et Nisyron[d] abruptam illi putant,[10] quæ Porphyris antea dicta est. Hinc Caryanda[11 e] cum oppido. Nec procul ab Halicarnasso Pidosus. In Ceramico autem sinu Pria-

thecusa Chiffl. *Diabetæ IV. ... Teuthusa, &c.* Steph.—7 Vet. Dalec. *Cisserussa, Terion, Archia;* edd. vett. et Gronov. *Ciserusa, Therionarce.*—8 Vet. Dalec. *quæ vocatur .... et Ethecusa;* Chiffl. *quæ vocantur .... et Hætusa.*—9 *Meropis vocata, ut Staphylus, Cos Meropis, ut Dionys.* ex Strabon. et Hyginio Pint. *Cea* Vet. Dalec. pro quo in edd. vett. et Gronov. *Cos.*—10 Margo edd. Dalec. et Gronov. *illinc putant.*—11 *Hinc Cartanda* Chiffl.—12 Ita e Reg. 1.

NOTÆ

plici montis jugo. Πρόκνη, ab hirundinum copia. Κισσηρόεσσα, a pumicum multitudine. Θηριονάρκη, ab insita terræ vi, serpentibus, quæ littus attigerint, torporem inferendi.

[u] *Calydne*] Libentius *Calydnæ* agnoverim, numero multitudinis: ut tres omnino fuisse videantur, et suum cuique oppidum assignetur. Et certe sunt, quas Homerus describit loco proxime citato: Οἳ δ' ἄρα Νίσυρόν τ' εἶχον, Κράπαθόν τε, Κάσον τε, Καὶ Κῶν Εὐρυπύλοιο πόλιν, νήσους τε Καλύδνας. Vide quæ de Calydnis diximus libro sup. in Notis, et Emendationes num. 88.

[v] *In Arconneso*] Ἀρκόννησος, contra Halicarnassum posita, Strab. lib. XIV. p. 656.

[w] *Hyetussa*] Ὑετόεσσα, obnoxia imbribus. Λεψία, Λέρος Strab. lib. XIV. p. 635.

[x] *Cos*] Κῶς, Hippocratis patria. Nautis *Lango* dicitur. Græcis *Stingo*, derivata voce ab εἰς τὴν Κῶ.

[y] *Merope*] A Merope rege, de quo Hippocr. in Epist. pag. 899. ab ejus deinde filia Coon appellatam, auctor est Hygin. lib. II. Astron. Poët. cap. de Aquila, p. 67. Coënses Homerus in hymno Apollinis Μέροπας vocat.

[z] *Cea, ut Staphylus*] Ita Mss. omnes: non *Cos.*

[a] *Meropis*] Stephano quoque, et Straboni, lib. XV. pag. 686. Μεροπίς. Vide et Eustath. in Iliad. B. p. 318.

[b] *Nymphea*] Ab uxore Meropis, cui nomen Ethemea: ortus a Nympharum genere. Hygin. loc. cit.

[c] *Prion*] Πριὼν Græcis dicitur.

[d] *Et Nisyron*] De qua dictum est proxime ante, hac sect. Hanc insulæ Coo abruptam putavere Apollodorus, de Diis, lib. I. p. 21. et Eustathius ad Dionys. vs. 526. p. 76. ἡ Νίσυρος ... οὕτω καλουμένη ἀπὸ τοῦ νέω καὶ τοῦ σύρω, διότι ἀποκοπεῖσα τῆς νήσου τῆς Κῶ ... ἐπεσύρη τῷ Γίγαντι, κ. τ. λ.

[e] *Caryanda*] Mss. *Cartunda.*

ponesos,[f] Hipponnesos, Psyra, Mya, Lampsa, Æmyndus [12 g] Passala,[h] Crusa,[i] Pyrrhe,[j] Sepiussa, Melano : paulumque a continente distans, quæ vocata est Cinædopolis, probrosis ibi relictis a rege Alexandro.

XXXVII. Ioniæ ora Tragias, [1 k] et Corseas [l] habet, et Icaron, de qua [m] dictum est : Laden,[n] quæ prius Late vocabatur : atque inter ignobiles aliquot, duas Camelidas [o] Mileto vicinas : Mycalæ,[p] Trogilias tres : Psilon, [2] Argennon, Sandalion :[3] Samon liberam,[q] circuitu LXXXVII.

restituit Brotier. cum antea legeretur in vulgg. *Lampsemandus*. Ed. pr. *Lampsa Emyndus*.

CAP. XXXVII. 1 *Ægeas* Gronov. et edd. vett. *Trageas* Strab. et Ptolem.— 2 *Mycalæ Trogiliam, Trogilias tres, Phylion* Chiffl. item margo edd. Dalec. Frankf. 1582. et Gronov. *Mycalen, Trogilias, Trepsilion* Lugd. Erasmi, Basil. Frankf. 1582. Dalec. Elz. et Gronov.—3 'Lib. III. c. 13. *Sardinia, Sandaliotis*

NOTÆ

[f] *Priaponesos*] Πριάπου νῆσος. Ἱππονησος, πόλις Καρίας Stephano, qui πόλιν pro νήσῳ sæpe usurpat. Ψύρα, νῆσος μικρὰ, πλησίον Χίου, Stephano : Hesychio Ψυρίη. Ψυρία Homero Odyss. Γ.

[g] *Lampsa, Æmyndus* [*Lampsemandus*] In Mss. R. 1. 2. Colb. 1. 2. &c. *Lampsæmyndus*. Forte *Lampsis, Myndus* : Λάμψις, Μύνδος.

[h] *Passala*] Πάσσαλα, Μυλασσέων ἐπίνειον, Mylassensium navale, Stephano.

[i] *Crusa*] In Mss. *Crysa*. Forte, pro *Chrysa*, Χρύση.

[j] *Pyrrhe*] In Mss. *Pyrrhæusa*, Πυῤῥαίουσα. Mox Σηπίουσα, a frequentibus in eo mari sepiis. Melano, vel Μέλαινα, a nigredine, videtur.

[k] *Tragias*] Τραγίας. Vide Notas et Emend. num. 92.

[l] *Corseas*] Κόρσεαι, νῆσος τῆς Ἰωνίας, ἀντικρὺ Σάμου, *ex adverso insulæ Sami* posita Stephano. Κορσίας appellat Strab. lib. XIV. p. 636.

[m] *Icaron, de qua*] Lib. IV. cap. 23.

[n] *Laden*] Λάδη, νῆσος Αἰολίδος, Stephano. Herod. lib. VI. p. 336. n. 7. ἡ δὲ Λάδη ἐστὶ νῆσος μικρὴ ἐπὶ τῇ πόλι τῇ Μιλησίων κειμένη, *contra Miletum objacens*. Herodotum sequitur Strab. lib. XIV. pag. 635. et Pausan. lib. I. p. 66.

[o] *Camelidas*] A protuberante, camelorum instar, dorso traxisse nomen videntur, καμηλίδες.

[p] *Mycalæ*] Habet, inquit, Ioniæ ora Mycalæ vicinas insulas tres, Trogilias appellatas : quarum hæc nomina : Ψιλὸς, id est, *glabra*, seu arboribus et fruticibus vacua. Ἀργεννὸς, id est, *candida*. Σανδάλιος, vel Σανδαλιῶτις, a forma, qualem esse Sardiniæ diximus libro superiore. Ante Τρωγίλιον promontorium, de quo cap. 31. Τρωγιλίαν νῆσον agnoscit Strab. l. XIV. pag. 836. Est autem Μυκάλη locus in continente Ioniæ contra Samum, teste Herod. lib. I. num. 148. et Strab. lib. XIV. pag. 637.

[q] *Samon liberam*] Hieronym. in Chron. ad Olymp. 190. an. 3. 'Augustus Samiis libertatem dedit.' Vide Notas et Emend. num. 93.

mill. D. pass.[4] aut, ut Isidorus, centum mill. pass. Partheniam[r] primum appellatam Aristoteles tradit: postea Dryusam,[5 s] deinde Anthemusam. Aristocritus adjicit Melamphyllum, dein Cyparissiam: alii Parthenoarusam,[t] Stephanen. Amnes in ea, Imbrasus,[u] Chesius, Ibettes.[v] Fontes:[w] Gigartho, Leucothea. Mons Cercetius.[x] Adjacent[y] insulæ, Rhypara, Nymphea, Achillea.

XXXVIII. Par claritate ab ea distat XCIV. M. passuum, cum oppido Chios libera,[a] quam Æthaliam Ephorus[b] prisco

et *Ichnusa* dicitur.' *Dalec.*—4 'Ita codd. Regg. et Editio princeps. Habent quoque mox, *centum mill. pass.*' Brotier. *circuitu octoginta septem mill. passuum: aut, ut Isidorus, centum: Partheniam, &c.* edd. ante Brotier. *Parrhenium* Frankf. 1582. *Parthenum* Rhodig.—5 '*Adriissam* Stephano. Strabo hæc nomina omnia tribuit Samothraciæ, non Samo.' *Dalec.* Mox, pro *Parthenoarusam*, Pintian. *Parthenorusam;* Strab. *Herosactiam;* Chiffl. *Parthenarrusam.*

NOTÆ

[r] *Partheniam*] Παρθενία Straboni, lib. x. pag. 457. a Parthenio amne: sic enim Imbrasum Cares, cum ibi rerum potirentur, appellaverunt. Lactantius Instit. I. 17. 'Samum,' inquit, 'insulam scribit Varro prius Partheniam nominatam, quod ibi Juno adoleverit, ibique etiam Jovi nupserit.'

[s] *Dryusam*] A quercuum copia, Δρυόεσσα, et contracte Δρύουσα. Stephanus, verbo Σάμος. Ἐκλήθη δὲ πρότερον Παρθενία, καὶ Ἀνθέμουσα, καὶ Μελάμφυλλος. Sic Eustathius quoque, ad Dionys. vs. 534. pag. 77. Apollonii vero Schol. ad lib. II. vs. 874. Μελάνθεμος, Παρθενία, καὶ Ἀνθεμοῦσα. Hesychius, pag. 627. Μελάμφυλλος, ἡ Σάμος. Strab. lib. x. pag. 457. Ἀνθεμὶς et Μελάμφυλλος. Cyparissiam a frequentibus cupressis dictam facile credimus.

[t] *Parthenoarusam*] Vide Notas et Emend. num. 94.

[u] *Imbrasus*] Ἴμβρασος, Χήσιος. Inde Χησιάδες Νύμφαι apud Nicandr. in Alexiph. pag. 139. Inde Dianæ cognomina, apud Callimach. Hym. in Dian. vs. 228. pag. 22. Χησιὰς, Ἰμβρασίη, κ. τ. λ. ab utroque nimirum amne. Nam Scholiasten hallucinari arbitror, qui Χήσιον τῆς Σάμου ἀκρωτήριον interpretatur, cum ποταμὸν dicere satius fuisset. Eidem Scholiastæ, Ἴμβρασος, ποταμὸς τῆς Σάμου. Athenæo quoque, lib. VII. pag. 283.

[v] *Ibettes*] In Mss. quibusdam, *Hybettes.*

[w] *Fontes*] Γιγαρθὼ, Λευκοθέα.

[x] *Cercetius*] Cercetius Nicandro, loc. cit. amnis esse, et montis nomen videtur: Κερκετέω νιφόεντος ὑπὸ σχοινώδεσιν ὄχθαις. *Juxta Cercetii juncosa fluenta nivosi.*

[y] *Adjacent*] Ῥυπαρὰ, *sordida, lutulenta:* Νυμφαία, Ἀχίλλεια.

[a] *Chios libera*] Nunc *Scio.*

[b] *Æthaliam Ephorus*] Stephanus quoque, pag. 40. Δύναται τὸ Αἰθαλίτης, ἀντὶ τοῦ Χῖος· οὕτω γὰρ ἡ Χίος ἐλέγετο. *Potest accipi Æthalites, pro Chius; sic enim Chios insula dicebatur.*

nomine appellat: Metrodorus et Cleobulus Chiam, a Chione [c] nympha: aliqui a nive: et Macrin,[d] et Pityusam. Montem habet Pellenæum,[e] marmor Chium. Circuitu CXXV. mill.[f] passuum [1] colligit, ut veteres tradidere: Isidorus IX. millia adjicit. Posita est inter Samum et Lesbum, ex adverso maxime Erythrarum.[g]

Finitimæ sunt, Thallusa,[h] quam alii Daphnusam [2] scribunt: Œnussa,[i] Elaphitis, Euryanassa, Arginusa cum oppido. Jam hæ [3 j] circa Ephesum, et quæ Pisistrati vo-

Cap. XXXVIII. 1 Margo edd. Dalec. et Gronov. *CXII. M. D. pass.* ex quibusdam impressis.—2 *Dapnusam* Gronov.—3 *Jam hæc* Basil.—4 *Clareusa*

NOTÆ

[c] *A Chione*] Stephanus, pag. 720. Χίος, ... ἡ ἀπὸ τῆς χιόνος τῆς ἐκεῖ γινομένης πολλῆς, ἢ ἀπὸ Νύμφης τῆς Χίονος.

[d] *Et Macrin*] Μακρὶς, quod longa foret: Πιτυοῦσα, quod pinuum ferax. Mirum est existimasse Livium, lib. XXXVII. pag. 453. et 458. Æthaliam, Chion, et Macrin, tres insulas, ut nomine, ita re ipsa dispares fuisse.

[e] *Pellenæum*] Πελληναῖον ὄρος Χίου Stephano, verbo Πέλιννα, et Dionysio, vs. 535. Strab. lib. XIV. pag. 645. Πελιναῖον ὄρος. Hesychio, Πελινναῖος ὁ Ζεὺς ἐν Χίῳ.

[f] *CXXV. mill.*] Strab. lib. XIV. pag. 645. stadia DCCCC. hoc est, CXII. M. D. pass.

[g] *Erythrarum*] De quibus cap. 31.

[h] *Thallusa*] Θάλλουσα, hoc est, florens ac virescens. Ea forte est quæ Pelus a Stephano dicitur: Πηλοῦς, νῆσος περὶ Χίον. Nam in Mss. Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. *Tellusa* scribitur. Δάφνουσα, sive Δαφνήεσσα, *laurifera*.—Differt autem hæc situ magis quam nomine ab ea quæ Ptolemæo V. 1. Θυνιὰς, ἡ καὶ Δαφνουσία, nuncupatur: cum hæc Daphnusa dicta sit, in qua sumus, inter Chium Smyrnamque posita ex adverso Ioniæ: illa Thynias Plinio quoque vocitata inferius, cap. postremo hujus libri, contra Bithyniæ littus in Ponto. Quin neque Ptolemæus ipse exsors hic omnis culpæ videtur, qui Thyniadi insulæ Daphnusiæ nomen alterum adjudicet, quo de nomine ceteri silent auctores: præsertim cum Apolloniam vocitatam esse hanc ipsam Thyniada Plinius asseveret, VI. 13. et Notitia Ecclesiastica pag. 45. inter Episcopos Bithyniæ provinciæ septimo loco appellet τὸν Ἀπολλωνιάδος, hoc est, ut quidem videtur, Thyniadis hujus, quæ Plinio auctore Apollonia pariter nuncupata est: undecimo, τὸν Δαφνουσίας, ceu alterius plane ac diversi oppidi: cujus Antistes fuisse dicitur S. Sabas, de quo Menologium nostrum Ms. Græce, die secunda Maii: Μνήμη τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Σαβᾶ ἐπισκόπου Δαφνουσίας.

[i] *Œnussa*] Vini proventu læta. Οἰνοῦσαι, νῆσος τῇ Χίῳ προσεχὴς, inquit Stephanus. Herod. quoque, lib. I. n. 165. pag. 68. Ἐλαφῖτις, a cervorum multitudine. Εὐρυάνασσα, hoc est, *late imperitans*. Ἀργινοῦσα, hoc est, *alba*.

[j] *Jam hæ*] Proxime memoratæ, Œnussa, et reliquæ. Ἄνθιναι, *floridæ*: Μυόννησος, inquit Stephanus, post

cantur: Anthinæ, Myonnesos, Diarrheusa.[4] In utraque oppida intercidere. Poroselene[k] cum oppido: Cerciæ,[l]

NOTÆ

Strab. pag. 643. ματαξὺ Τέω καὶ Λεβέδου. Διαῤῥέουσα, *dilabens*, sive *irrigua*. Hæc fuere duarum Anthinarum nomina. Teiorum ditionis Myonnesos fuit, teste Thucyd. lib. III. pag. 190.

[k] *Poroselene*] Πορωσελήνη Strab. lib. XIII. pag. 619. quæ prius, inquit, obscœno nomine Πορδοσελήνη. Ita post Strabonem, Stephanus. Hesychius: Πορδοσελήνη, μεταξὺ Μυσίας καὶ Λέσβου, νῆσος. Scylaci, pag. 34. νῆσος, καὶ πόλις Πορδοσελήνη. Admonet autem id oppidi nomen, sibi ut obiter medicinam faciamus, in Conciliis Ephesino et Calchedonensi, ubi sanciatum jacet, vix ut dignosci queat. In Ephesino itaque, ex editione Labbeana, pag. 454. qui 'Lesbi' modo 'Episcopus Joannes,' appellatur, idem in Baluziana, pag. 1148. 'Joannes Episcopus Lesbo Portoselenensis et Litorum' dicitur, ex Corbeiensi codice: ex Divionensi, 'Lesso Portuselenensis et lictorum:' denique in Parisiensi, 'Lissopolonensi et lotorum.' Multo autem inquinatius, pag. 538. 'Joannes Episcopus Lesviselenicatorum:' et p. 631. 'Joannes Episcopus Lesbi Solenicatorum.' Cum legi ubique oporteat, 'Joannes Episcopus Lesbi, Pordoselenes,' vel 'Poroselenes, et Litarum.' Sic in Calchedonensi, Act. I. pag. 321. ubi subscripsisse dicitur 'Florentius Episcopus Lesbi et Tenedi Hellesponti,' eam lectionem suopte Marte cuderunt editores Romani, ut quem solvere nodum non valerent, utcumque sic dissecarent. Nihil est enim tricatius ea lectione quam vetustæ ibi editiones exhibent, et exemplaria manu exarata. Sic illæ: 'Florentius Episcopus Lesbos, et Tenedi emporii Hellesponti Etlicorum.' Corbeiensis codex, teste V. C. Baluzio pag. 1163. 'Florentius Episcopus Tenedo empori Helenæ et letorum.' Divionensis: 'Florentius Episcopus Tenedu impuri Helenæ ellitorum.' Parisiensis: 'Florentius Episcopus Teneodemponeælenæ ellistorum.' Labbeana editio, pag. 803. Φλωρέντιος ἐπίσκοπος Λέσβου, Τενέδου, Προσελήνης, Αἰγιάλων. Latina versio ejus loci, quam Baluzius edidit, pag. 1357. 'Florentius Episcopus Lesbi Tenedi Etlitorum,' omissa 'Poroselenes' mentione. Atqui legi in Græco oportuit, Λέσβου, Τενέδου, Προσελήνης, καὶ Λιτῶν· Latine: *Florentius Episcopus Lesbi, et Tenedi, et Poroselenes, et Litarum.* Nam quod 'Litorum' pro 'Litarum' exhibent libri omnes, id imperitiæ ejus ævi interpretum jure tribuimus, qui et 'Megarorum' et 'Pylorum' in Conc. Ephes. pag. 448. ex Μεγάρων, Πυλῶν, aliaque similia ferme innumera fieri posse crediderunt. Est autem 'Litarum' a Græco Λιταὶ, insulæ cujuspiam nomen Lesbo vicinæ: quo nomine et alind oppidum apud Harpocrationem et Suidam memini me legere.

[l] *Cerciæ*] Strabo, pag. 618. ait Poroselenen insulis viginti, aut etiam XL. ut Timostheni placet, esse finitimam: quæ Lesbum inter Asiamque interjacent. Ex his duarum et XX. nomina Plinius recitat: Κέρκιαι, Ἀλώνη, de qua II. 89. Λεπρία, *aspera*, Προκοῦσαι, *hinnulis* aut *damis referta*. Σίδουσα, πόλις Ἰωνίας Stephano: νῆσον voluit dicere. Πήλην, καὶ Μαράθουσαν, καὶ Δρίμυσσαν ἐπικειμένας ταῖς Κλαζομέναις νήσους, memorat Thucyd. lib. VIII. p. 569. Rectius Stephanus Δριμοῦσαν vocat, ἀπὸ τῶν δρύμων, *a vepretis*. De Drymusa Livius, lib. XXXVIII.

Halone, Commone, Illetia, Lepria, et Rhesperia,[5] Procusæ, Bolbulæ, Phannæ, Priapos, Syce, Melane, Ænare, Sidusa, Pela, Drymusa, Anhydros, Scopelos, Sycussa, Marathussa, Psile, Perirrheusa, multæque ignobiles. Clara vero in alto Teos[6 m] cum oppido, a Chio LXXI. mill. D. pass.[7] tantundem ab Erythris.

Juxta Smyrnam sunt Peristerides,[n] Carteria, Alopece, Elæussa, Bachina, Pystira, Crommyonesos, Megale. Ante Troada, Ascaniæ,[o] Plateæ tres. Dein Lamiæ, Plitaniæ[p] duæ, Plate, Scopelos, Getone, Arthedon,[8] Cœlæ, Lagussæ, Didymæ.

XXXIX. Clarissima autem Lesbos,[a] a Chio LXV.[b] mill. passuum. Himerte[1 c] et Lasia,[d] Pelasgia, Ægira,[e] Æthiope,[f]

Vet. Dalec. *Diareusa* Gronov.—5 *Lepria, et Æthræa, Hesperia* Pintian. Mox, Vet. Dalec. *Cœnare, Sidusa, Pela, Dilemusa.* Deinde, pro *Anhydros*, Gronov. *Anydros.* Paulo post, pro *Psile*, Vet. Dalec. *Phile.*—6 *Theas* cod. Dalec.—7 Ita codd. Hardnin. et Chiffl. item Vet. Dalec. et Basil. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *a Chio LXXXI. mill. passuum* Gronov. et edd. plurimæ ante Harduinum.—8 *Artheidon* Gronov.

CAP. XXXIX. 1 *Hemerte* Gronov.—2 ' Supra cap. 36. legitur *Macria.*' Da-

NOTÆ

pag. 480. Σύκη et Συκόεσσα, a ficubus nomen habent. Melane, a colore, Ἀνύδρος, ab aquarum penuria. Ψίλη, a nuditate, seu sterilitate. Περιῤῥέουσα, ab aquis circumfluentibus. Pro *et Resperia*, placet conjectura Pintiani legentis, *Æthræa, Hesperia.*

[m] *Teos*] Τέως, quam in peninsula positam Strab. lib. XIII. pag. 644. ceterique scriptores docent: atque adeo continenti annexam: sed ita ut æstuante mari insulæ in morem tota circum allueretur aquis. Hæc Anacreontis patria. Incolæ Teii appellati.

[n] *Peristerides*] Περιστερίδες, ob multitudinem *columbarum* ibi degentium; ut mox Λαγοῦσσαι, ob *leporum* copiam, sic appellatæ; Ἀλωπεκὴ, *vulpium;* Κρομμυόννησος, *cæparum.* Καρτερία, *arduam insulam*, et *munitam* sonat; Μεγάλη, *magnam;* Ἐλαιοῦσα, *oleæ feracem.* Elæam, et Bachium appellat istas Livius, lib. XXXVII. pag. 456. Pystira, obscuræ originis. In Mss. *Piscyra.*

[o] *Ascaniæ*] Ἀσκανίαι, Πλατεῖαι, Λαμίαι.

[p] *Plitaniæ*] Forte Πλινθανίαι, quod *lateres* ibi *οἱ πλίνθοι* coquerentur. Mox Πλάτη, Σκόπελος, Γειτώνη, Ἀρθηδὼν, Κοῖλαι, Λαγοῦσσαι, Δίδυμαι, seu *gemellæ.* De Lagussis, Eustathius in Iliad. B. p. 306. Νῆσοι Λαγοῦσσαι, ἀπὸ τῶν ἐν τοῖς ἐκεῖ λαγωῶν, κ. τ. λ.

[a] *Lesbos*] Hodie *Metelin*, ab oppido, quod ibi maxime insigne est, Mitylene.

[b] *A Chio LXV.*] A Chio, Lemno, Tenedo, æquali fere intervallo Lesbon distare Strabo prodidit, lib. XIII. p. 619. stadiis nempe quingentis, hoc est, LXII. M. D. pass.

[c] *Himerte*] Ἱμερτὴ, desiderabilis.

Macaria[2 g] appellata fuit, novem[3 h] oppidis inclyta. Ex iis Pyrrha[i] hausta est mari, Arisbe[j] terrarum motu subversa. Antissam[k] Methymna traxit in seipsam: novem urbibus[4] Asiæ in XXXVII. mill. passuum vinica. Et Agamede[l] obiit, et Hiera. Restant Eresos,[m] Pyrrha,[n] et libera Mitylene,[o] annis M. D.[p] potens.[5] Tota insula circuitur, ut Isidorus, CLXVIII.[6] mill.[q] passuum: ut veteres, CXCV. mill.

lec. Vid. Varr. lectt. ibidem.—3 Ita codd. Harduini, Dalec. et Vet. *octo* Gronov. et edd. vett.—4 Ita ex codd. emend. Harduin. *VIII. urbibus* Gronov. 'Hæc verba, *VIII. urbibus*, supervacanea sunt.' *Dalec.* Mox, particula *in* non legitur in Vet. Dalec.—5 Ita ex codd. emend. Harduinus, eumque secuti sunt recentt. *annis D. potens* Gronov. et edd. vett.—6 Ita codd. Harduini.

NOTÆ

Hactenus male, *Hemerte.* Fuit et Ἰμέρα nomen urbis in Lesbo, teste Stephano, verbo Ἴσσα: quæ et Πελασγία deinde, ut ipsa Lesbos, cognominata fuit.

d *Et Lasia*] Λασία, horrida sylvis agrestibus. Forte rectius, *Et Issa.* Id enim Lesbo nomen fuit.

e *Ægira*] Αἴγειρα. An idcirco id ei nomen inditum, quod arboris populeæ ferax sit? αἴγειρος enim *nigra populus* est. Methymnæi agri pagus fuit Αἴγειρος, teste Strab. lib. XIII. p. 617.

f *Æthiope*] Hesychius, p. 39. Αἴθιοψ, ὁ Λέσβιος.

g *Macaria*] A Pyrrha, quæ et Μακαρία nuncupata est, nomen id traxit. Hujus filia Agamede oppido dedit. Stephanus, verbo Ἀγαμήδη. A Macare Criasii F. Macariam appellatam putat Dionys. Halic. Antiq. Rom. lib. I. p. 15.

h *Novem*] Ita Mss. omnes: editi *octo* tantum. At statim appellantur novem.

i *Ex iis Pyrrha*] Strab. lib. XIII. p. 618. ἡ δὲ Πύρρα κατέστραπται.

j *Arisbe*] Ἀρίσβα Straboni, πόλις ἐν Λέσβῳ, lib. XIII. p. 590.

k *Antissam*] Ἄντισσαν Thucyd. vocat, lib. III. p. 183. Plin. II. 91. 'Rursus abstulit insulas mari, junxitque terris: Antissam Lesbo,' &c. Hodie *Castel Petra.* Antissa diruta transductos Methymnam Antissæos, auctor est Livius, lib. XLV. p. 582. L. Æmilio Paulo II. C. Licinio Crasso Coss. anno U. C. DLXXXVI.

l *Agamede*] Ἀγαμήδη, τόπος περὶ Πύρραν τῆς Λέσβου, inquit Nicol. Damasc. in Excerptis, p. 494. et Stephanus.

m *Eresos*] Ἔρεσος, πόλις ἐν Λέσβῳ, Stephano: Strab. lib. XIV. pag. 618. Ἐρεσσός. Theophrasti patria. Hodie *Gevemia.*

n *Pyrrha*] Pyrrhæ, quæ hausta mari fuerat, suburbium. Strabo loc. cit. ἡ δὲ Πύρρα κατέστραπται· τὸ δὲ προάστειον οἰκεῖται, καὶ ἔχει λιμένα, κ. τ. λ.

o *Libera Mitylene*] 'Mitylenæis libertas, in unius Theophanis gratiam, a Pompeio restituta est,' inquit Velleius II. 18. p. 10. et Plutarchus in Pompeio, p. 641. Græcis olim Μιτυλήνη, nunc *Metelino.* In nummis Musei nostri Parisiensis, et apud Spanhem. p. 350. et 901. ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΩΝ.

p *Annis M. D.*] Sic Mss. omnes, R. 1. 2. Colb. 12. Paris. &c. Editi solum *D.*

q *CLXVIII. mill.*] Artemidorus apud Agathemerum Geogr. I. 5. et

Montes habet Lepethymum,[7] [r] Ordymnum,[s] Macistum,[t] Creonem, Olympum. A proxima continente abest VII. M. D.[u] passuum. Insulæ appositæ, Sandaleon:[v] Leucæ[w] quinque. Ex iis Cydonea, cum fonte calido. Argenussæ[x] ab Æge[8] [y] IV. mill. passuum distant. Dein Phellusa,[9] [z] Pedna. Extra Hellespontum adversa Sigeo littori adjacet Tenedus, Leucophrys dicta, et Phœnice, et Lyrnessos. Abest a Lesbo LVI. mill. passuum, a Sigeo XII. M. D.

XL. (XXXII.) Impetum deinde sumit Hellespontus, et mare incumbit, vorticibus limitem fodiens, donec Asiam abrumpat Europæ. Promontorium id appellavimus[b] Trapezam:[1] ab eo decem mill. passuum, Abydum[c] oppidum,

---

ni, et Basil. *CLXXIII.* Gronov.—7 *Lepethymnum* Harduin. 2. 3. Bipont. et Franz. *Lepethymum* Ald. Junt. Basil. Lugd. Erasmi, Frankf. 1582. Dalec. Lugd. 1606. Elz. Gronov. et Harduin. 1. Mox *Ordynum* ap. Theophr. Hist. lib. III. cap. ult. Paulo post, libri Mss. ap. Harduin. et vetustæ edd. habent *Sandalion.*—8 *Argenussa Ægе* codd. et Vet. Dalec.—9 *Dein Phesula* Vet. Dalec.

NOTÆ

Strab. lib. XIII. p. 616. stadiis centum supra mille ambitum insulæ circumscribunt, quæ sunt passuum millia CXXXVII. et D. pass.

[r] *Lepethymum*] Antigonus, in Hist. Mirab. Λεπέτυμνος. Hodie *Leptimo*, et *le Mont. S. Theodore.*

[s] *Ordymnum*] Ὄρδυνον vocat Theophr. Hist. III. 18.

[t] *Macistum*] Μάκιστος. Mox Κρέον, Aristoph. in Ranis, Λευκαὶ, περὶ τῶν Κρέων.

[u] *VII. M. D.*] Omnino hæc mensura cum Strabone congruit, qui lib. XIII. p. 616. LX. stadiis intervallum id definit.

[v] *Sandaleon*] In nummo Claudii Imp. epigraphe CANΔAAIEΩN, num huc pertineat, æstimandum aliis relinquimus. Extat in Thesauro Goltzii, p. 230.

[w] *Leucæ*] Λευκαὶ, albæ. Κυδώνεια, *cotoneis malis abundans.*

[x] *Argenussæ*] Ἀργινοῦσαι Strab. lib. XII. pag. 617. tres exiguæ insulæ, littori proximæ, juxta Canas, de quibus cap. 32. Nunc sunt duæ tantum, nec ullius nominis. Harpocration, p. 45. Ἀργινοῦσαι, νῆσοι κείμεναι ἔναντι τῆς Λέσβου, ἀπὸ Ἀργίνου τινός. Arginusas pariter vocat Val. Max. l. III. p. ult. p. 189. et Diod. Bibl. lib. XIII. p. 217.

[y] *Ab Ægе*] Quæ una est e quinque iis, quas Leucas antea nominavit.

[z] *Phellusa*] A subere, quod gignit, nomen invenit. Φελλὸς *suber* est Græcis. Πέδνα deinde, obscuræ originis.

[a] *Tenedus*] Forte a Tene, qui apud Tenedios sanctissimus Deus habebatur, ut ait Cicero in Verrem. Hodie *Tenedo*, notissima fama insula, ut cecinit Maro Æneid. II. Λεύκοφρυς prius appellata, teste Stephano, Suida, et Hesychio, verbo Λεύκοφρυς. Deinde Φοινίκη et Λυρνησσὸς eadem nuncupata.

[b] *Appellavimus*] Cap. 33.

[c] *Abydum*] Ἄβυδος contra Seston

ubi angustiæ septem stadiorum.[d] Deinde Percote[e] oppidum: et Lampsacum,[f] antea Pityusa dictum. Parium colonia,[g] quam Homerus[h] Adrastiam appellavit. Oppidum Priapos,[i] amnis Æsepus :[2] [j] Zelia.[k] Propontis :[l] ita appellatur, ubi se dilatat mare. Flumen Granicum,[m] Artace[n] portus, ubi oppidum fuit. Ultra insula,[o] quam continenti junxit

CAP. XL. 1 *Træziam* Chiffl.—2 *Absepus* cod. Dalec. *Æsapus* Strab.—3 Ita

NOTÆ

Thraciæ posita. Utrique communis appellatio, *les Dardanelles.*

[d] *Septem stad.*] Sive, quod idem est, passuum DCCCLXXV.

[e] *Percote*] Περκώτη Homero, Iliad. B. 835. Strab. lib. XIII. pag. 590. Arriano Exped. Alex. lib. I. p. 34. Incolæ Περκώσιοι.

[f] *Lampsacum*] Hodie *Lampsico.* Græcis Λάμψακος, πάλιν Πιτύουσα λεγομένη, inquit Stephanus, vel ob *pinuum*, πιτύων, multitudinem, ut ait Schol. Aristoph. in Pluto, p. 62. vel ob thesaurum ibi a Phryxo defossum, ut Schol. Apollonii, ad Argon. I. 933. Θρᾷκες γὰρ τὸν θησαυρὸν πιτύην λέγουσι. Πιτυόεσσαν vocat Plutarch. de Virt. Mul. p. 255. Vide et Eustath. in Iliad. B. p. 355. Distat ab Abydo stadiis CLXX. inquit Strab. lib. XIII. p. 589. hoc est, XXI. M. CCL. pass. Cur Lampsacum vocitatum sit, disces a Mela I. 19. et a Plutarch. de Virt. Mul.

[g] *Parium colonia*] Πάριον Strab. lib. XIII. p. 588. ut Ptolem. v. 2. Hujus coloniæ meminit etiam Ulpianus, lib. L. Digest. tit. 5. de Censibus: 'In Provincia Asia,' inquit, 'duæ sunt juris Italici: Troas, et Parium.'

[h] *Homerus*] In Catalogo, Iliad. B. 335. Οἳ δ' Ἀδράστειάν τ' εἶχον. Ubi Eustathius, pag. 355. annotat Ἀδράστειαν inter Parion et Priapon sitam fuisse: μεταξὺ Πριάπου καὶ Παρίου τοῦ κατὰ Προποντίδα. Ab Adrasto rege id factum nomen colligimus ex Harpocr. pag. 8. verbo Ἄδραστ.

[i] *Priapos*] Habet a numine, quod ibi colitur, nomen: Πρίαπος. Thucyd. lib. VIII. pag. 629. et Strab. lib. XIII. pag. 587. Ab ipso Priapo conditum ait Schol. Theocriti, ad Idyll. A. 21.

[j] *Æsepus*] Αἴσηπος, Straboni, loc. cit. Appiano, in Mithrid. pag. 222. et ante eos Homer. B. 825. Nunc *Spiga.* Lampsacum alluit.

[k] *Zelia*] Oppidi nomen. Homero, loc. cit. et Stephano, Ζέλεια, πόλις Τρωάδος. Cyzicenorum ditionis, ex Strabone, pag. 583.

[l] *Propontis*] Hodie *Mer de Marmora.*

[m] *Granicum*] Γρανικὸς in Ida monte profluens. Strab. lib. XIII. pag. 602. Hodie *Lazzara.* 'Hic primum,' ut ait Mela I. 19. 'inter Persas et Alexandrum pugna fuit nobilis.'

[n] *Artace*] Ἀρτάκη Strab. lib. XIV. pag. 635. post. Herod. lib. V. pag. 344. n. 33. Artacii fontis, prope Cyzicum, meminit Schol. Apoll. ad Argon. I. 957.

[o] *Ultra insula*] Cyzicenorum insula dicitur Straboni, loc. cit. ipsaque Κύζικος Milesiorum colonia appellatur. Quare Miletum Cyzici solum genitale vocat Velleius, lib. II. Continenti annexam gemino ponte Strabo prodidit, lib. XII. pag. 575.

Alexander, in qua oppidum Milesiorum Cyzicum, ante vocitatum [3] Arctonnesos,[p] et Dolionis,[q] et Dindymis,[r] cujus a vertice mons Dindymus. Mox oppida: Placia,[s] Ariace,[4 t] Scylace: quorum a tergo mons Olympus, Mysius [5 u] dictus: civitas Olympena. Amnes: Horisius,[v] et Rhyndacus, ante Lycus vocatus. Oritur in stagno Artynia juxta Miletopolim:[w] recipit Maceston,[x] et plerosque alios, Asiam Bithyniamque disterminans. Ea[y] appellata est Cronia, dein

codd. Regg. Brot. et Editio princeps; *antea vocitatum* edd. vulgg. ante Brotier. Mox, *Arconnesos* Gronov. Deinde in Chiffl. *Didymis, cujus a vertice mons Didymus.*—4 Ita codd. Regg. Brot. Colb. et Editio princeps; *Ariacos* edd. vulgg. ante Brotier.—5 Ita Vet. Dalec. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bi-

NOTÆ

[p] *Arctonnesos*] Hoc est, ursorum insula. Stephanus, verbo Κύζικος· Ἐκαλεῖτο δὲ καὶ Ἄρκτων νῆσος. Et pag. 111. Ἄρκτων νῆσος· οὕτως ἡ Κύζικος ἐκαλεῖτο. Mons imminebat oppido, in quo ursi frequentes: unde ipsi monti nomen: τὸ Ἄρκτων ὄρος. Auctor Strab. lib. XII. pag. 475.

[q] *Dolionis*] Hinc Δολίονες apud Strab. vocati, qui circa Cyzicum degebant ab Æsepo amne usque ad Rhyndacum, et Dascylitidem regionem: atque hæc veluti præfectura Δολιονὶς vocabatur. Δολιονία Callimacho, apud Schol. Apoll. ad Argon. I. 957. Stephanus quoque: Δολίονες, οἱ τὴν Κύζικον οἰκοῦντες, κ. τ. λ.

[r] *Dindymis*] Ab altero monte qui urbi proximus Δίνδυμος vocatur etiam a Strabone, pag. 575. quo in monte fanum Dindymenes fuit Deorum Matris, ab Argonautis dicatum. Scholiast. Apollon. ad Argon. I. 985. Δίνδυμον, ὄρος Κυζίκου, ἱερὸν τῆς Ῥέας. Scholiastes Nicandri in Alexiph. pag. 51. Δίδυμον ὄρος ἐν Κυζίκῳ vocat: sed negat ita recte vocari Strabo, loc. cit.

[s] *Placia*] Melam transcribit, cujus hæc verba, I. 19. 'Post Cyzicum Placia, et Scylace, parvæ Pelasgorum coloniæ: quibus a tergo imminet mons Olympius, ut incolæ vocant, Mysius. Is flumen Rhyndacum in ea quæ sequuntur emittit,' &c. Πλακίη, Ionica dialecto, Herod. lib. I. Stephano, Πλάκη, πόλις Ἑλλησποντία. Incolæ Πλακιανοὶ apud Dionys. Halic. Antiq. Rom. lib. I. pag. 23.

[t] *Ariace* [*Ariacos*] Mss. omnes, R. 1. 2. Colb. 1. 2. &c. *Ariace, Scylace.* Hæc Melæ memorata, loc. cit. Herod. quoque Σκυλάκη, lib. I. n. 57. pag. 21.

[u] *Mysius*] Ὄλυμπος Μύσιος, Herod. lib. I. num. 36. pag. 15. et Ptolem. v. I. Potest et *Mœsius* scribi.

[v] *Horisius*] Ὁρίζιος, Ῥύνδακος. Hujus meminere Mela loc. cit. Scylax, pag. 33. aliique.

[w] *Miletopolim*] Unde Miletopolitæ dicti, de quibus cap. 32. Stephanus: Μιλητούπολις, πόλις μεταξὺ Κυζίκου καὶ Βιθυνίας, περὶ τὸν Ῥύνδακον.

[x] *Maceston*] Amnem Μάκεστον Strabo vocat, lib. XII. pag. 576. aitque per Abrettenam Mysiam fluere, de qua egimus cap. 32.

[y] *Ea*] Bithynia scilicet. Κρονία, quod se priscos jactarent, et quem-

Thessalis, dein Maliande, et Strymonis. Hos Homerus[z] Halizonas dixit, quando præcingitur gens mari. Urbs fuit immensa Attusa nomine: nunc sunt XII. civitates,[6] inter quas Gordiu-come,[a] quæ Juliopolis vocatur, et in ora Dascylos.[b] Deinde flumen Gelbes:[7] et intus Helgas oppidum, quæ Germanicopolis,[d] alio nomine Booscœte: sicut Apamea,[8 e] quæ nunc Myrlea Colophoniorum: flumen Ethe-

pont. et Franz. *Mysus* cod. Dalec. *Mœsius* Gronov.—6 Ita codd. Harduini et Chiffl. item Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *nunc sunt XV. civitates* Gronov. et edd. vett.—7 Ita codd. Regg. Brot. Colb. et Ed. pr. *flumen Gebes* Ald. Junt. Basil. Lugd. Erasmi, Frankf. 1582. Dalec. Lugd. 1606. Elz. Gronov. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—8 Ita perpetuo legitur per

NOTÆ

admodum Arcades, προσελήνους. Θεσσαλὶς, vel a Thessalo rege, vel quod ibi rerum potiti sint aliquando Thessali. Pro *Maliande*, forte *Mariandyne* rescribendum, quæ pars Bithyniæ fuit, de qua dicemus VI. 1. Eusebius enim in Chron. ad n. 594. Βιθυνία ἐκτίσθη ὑπὸ Φοίνικος· ἡ τὸ πρὶν Μαριανδύνη καλουμένη. Στρυμονὶς denique ab aliquo insigniore amne, cui Thessali, dum ibi imperitarent, Strymonis Thessaliæ amnis nomen dederint. Hesychius: Στρυμόνιοι, οἱ Βιθυνοὶ τὸ πρότερον.

[z] *Homerus*] Iliad. B. 856. Αὐτὰρ Ἀλιζώνων. Ephorus apud Stephan. p. 63. auctor est Halizones eam regionem obtinuisse, quæ inter Mysiam, Cariam, et Lydiam jacet. Paphlagoniæ Hesychius adjudicat: minus recte.

[a] *Gordiu-come*] Γορδίου κώμη. Ptolem. V. 1. Ἰουλιόπολις. Ex Gordo pago Cleo prædonum dux urbem condidit, et Juliopolim nominavit. Auctor Strab. lib. XII. p. 574. Livio lib. XXXVIII. pag. 472. est Gordiu-tichos, Γορδίου τεῖχος.—‘ In Concilio Quinisexto, p. 1149. Ἰσίδωρος ἐπίσκοπος Γορδοσέρβων τῆς Βιθυνῶν ἐπαρχίας. *Isidorus Episcopus Gordoservorum civitatis, Bithynorum provinciæ.*’ Ed. sec.

[b] *Dascylos*] Mela I. 19. ‘ Trans Rhyndacum est Dascylos, et quam Colophonii collocavere, Myrlea.’ Δασκύλειον Straboni, p. 575. Stephano: Δασκύλιον, περὶ Βιθυνίαν. Dionysio Halic. Antiq. lib. I. p. 38. Γῆ Δασκυλῖτις.—‘ In Conc. Quinis. p. 1194. Ἰωάννης ἐπίσκοπος πόλεως Δυσκολίας τῆς Βιθυνῶν ἐπαρχίας. Corrige, Δασκυλίας.’ *Ed. sec.*

[d] *Germanicopolis*] Nummum vidi cum epigraphe, ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ. Nomen alterum *Helgas* sermonis barbarici est: tertium *Booscœte*, Græcanici: Βοὸς κοίτη, *Bovis cubile*. In Notitia Eccles. pag. 37. Provinciæ Isauriæ attribuitur.

[e] *Apamea*] Nomen hæc habet ab uxore Prusiæ regis, qui Hannibalem recepit. Auctor Strabo, lib. XII. p. 563. Stephanus: Μύρλεια, πόλις Βιθυνίας, ἡ νῦν καλουμένη Ἀπάμεια. Colophoniorum coloniam Mela quoque appellat, loc. cit. Cum Plinius *sicut Apamea* dicit, intus quoque positam innuit, ut Germanicopolim, hoc est, a mari sejunctam.

leum, antiquus Troadis finis, et Mysiæ initium. Postea sinus,[f] in quo flumen Ascanium:[g] oppidum Bryllion:[h] amnes, Hylas, et Cios, cum oppido[i] ejusdem nominis, quod fuit emporium non procul accolentis Phrygiæ, a Milesiis quidem conditum, in loco tamen qui Ascania Phrygiæ vocabatur. Quapropter non alibi aptius de ea dicatur.[9]

XLI. Phrygia Troadi[j] superjecta, populisque a promontorio Lecto ad flumen Etheleum prædictis, septemtrionali sui parte Galatiæ contermina: meridiana Lycaoniæ, Pisidiæ, Mygdoniæque: ab oriente Cappadociam attingit. Oppida ibi celeberrima præter jam dicta,[k] Ancyra,[l] Andria,[1 m] Celænæ,[n] Colossæ,[o] Carina,[p] Cotyaion,[q] Ceranæ,[r] Conium,[2 s]

---

e in Chiffl. *Apamia* Gronov. et edd. vett. Mox, *Myrtea* pro *Myrlea* Ptolem. —9 Vet. Dalec. *dicetur.*

CAP. XLI. 1 '*Andira* Steph. *Andraca* Ptolem.' *Dalec.* Mox, *Celenæ, C. C. Cotiaion* Gronov. *Celenæ C. C. Cotion* Chiffl.—2 *Iconium* Gronov.

NOTÆ

[f] *Postea sinus*] Sine nomine. Mela I. 19. 'Myrlea: duo sunt inde modici sinus: alter sine nomine Cion amplectitur, Phrygiæ haud longe jacentis opportunissimum emporium: alter, Olbianus.'

[g] *Ascanium*] Ἀσκάνιος ποταμὸς, et ab eo dicta Ἀσκανία Φρυγίας, Stephano, p. 122.

[h] *Bryllion*] Βρύλλιον Stephano.

[i] *Cum oppido*] Mela, loc. cit. Κῖος, hodie incolis *Chorasia*. Turcis, *Cheris*, a cerasorum copia. Κίου ποταμοῦ ὁμωνύμου meminit Schol. Apoll. ad I. 1321.—'Ἀσκανίη Φρυγῶν locus est Homero, Il. B. 863. Nummus Severi Imp. quem vidimus ap. D. Fontainue, Eq. Anglum: AV. KAIC. CEOVHPOC. ΠΕ. *Imp. Cæsar Severus Pertinax.* .)(. CEOVHPOV BACIΛEVONTOC OKOCMOC EVTVXEI. H ΑΦΑΡΓΟV KIANOIC. sic interpretati ei sumus: Σευήρου βασιλεύοντος ὁ κόσμος εὐτυχεῖ. ἡ Ἀσκανία Φρυγίας ἄρουρα γόνιμος ὑπάρχει Κιανοῖς. *Severo imperante felix est Orbis. Ascania Phrygiæ tellus fœcunda Cianis est.*' Ed. sec.

[j] *Phrygia Troadi*] Transcribunt hæc Solinus, cap. 40. pag. 70. et Capella, lib. VI. cap. de Phrygia, p. 221.

[k] *Præter jam dicta*] Cap. 29. et 30.

[l] *Ancyra*] Hæc Ancyra Phrygiæ, a Galatica longe diversa, ut animadvertit Strab. lib. XII. p. 567. etsi e duabus unam Stephanus conflare temere videatur. In Notitia Episc. Phrygiæ Capatianæ, pag. 2. Ἄγκυρα, XXIV. locum obtinet. In Prov. Galatiæ, pag. 33. Ἄγκυρα μητρόπολις, primum. Hæc Ptolemæo, V. 2. Ἄρκυρα Φρυγίας.

[m] *Andria*] Ita libri omnes. Cave credas esse τὰ Ἄνδειρα Strabonis, et Stephani. Hæc enim Æolidis civitas, juxta Astyren et Pitanen est.

[n] *Celænæ*] Κελαιναὶ, unde transducti Apameam cives, ut dictum est sect. 29. De his Arrianus, lib. I. de Exped. Alex. pag. 79.

[o] *Colossæ*] Κολοσσαὶ Strab. lib. XII. p. 576. Colossenses D. Pauli Episto-

Midaion.[t] Sunt auctores,[u] transisse ex Europa Mysos, et Brygas, et Thynos, a quibus appellantur Mysi, Phryges, Bithyni.

XLII. Simul dicendum videtur et de Galatia, quæ superposita agros majori ex parte Phrygiæ tenet, caputque quondam ejus Gordium.[a] Qui partem eam insedere Gallorum, Tolistobogi,[1 b] et Voturi, et Ambitui [2 c] vocantur: qui Mæoniæ et Paphlagoniæ regionem, Trocmi.[3 d] Prætendi-

CAP. XLII. 1 *Tolistobogi* Ptolem. *Tolostobagi* Chiffl. *Tolostobogi* Flor.—2 Vet. Dalec. *Ambiam.*—3 Strab. Sic in Τρόκμοι.—4 *Alassenses* Chiffl. Mox,

NOTÆ

la nobilitavit.

[p] *Carina*] In Notitia Eccles. pag. 49. inter Episcopos Prov. Phrygiæ Capatianæ censetur ὁ Καρίας: unde *Caria* forte legi apud Plinium, præstabilius fuerit.

[q] *Cotyaion*] Κοτυάειον πόλις Φρυγίας, Straboni, loc. cit. et Stephano, et Ptolem. v. 2. In nummis est ΚΟΤΙΑΕΩΝ et ΚΟΤΙΑΕΙΣ.

[r] *Ceranæ*] An Κοιρανή. At in Mss. R. 1. 2. &c. *Cera* tantum legitur. Arbitror esse Κερετάπα, cujus mentio in Notitia Episcopatuum Prov. Phrygiæ Capatianæ.

[s] *Conium*] Κόνιον. Vide Notas et Emend. num. 95.

[t] *Midaion*] Μιδάειον, πόλις Φρυγίας, Dioni lib. XLIX. pag. 403. et Stephano, et Ptolem. v. 2. Straboni, pag. 576. Μιδάϊον.

[u] *Sunt auctores*] Quorum princeps Herod. lib. VII. pag. 409. n. 73. Bryges olim Macedonibus finitimi: Thyni, Strymonis accolæ fuere, et inde Strymonii appellati, teste eodem Herod. Scholiastes Apoll. ad Argon. II. 462. ait esse Thraciæ partem, quæ Θυνὶς vocetur. Mida duce, eo scilicet cui asininas aures fabulæ dedere, Brigas in Mysiam transmeasse, atque exigua vocis appellatione Phrygas ibi esse appellatos, auctor est Conon, in Bibl. Photii, cod. CLXXXVI. pag. 424.

[a] *Gordium*] Hæc Midæ regia. Stephanus: Γορδίειον, ἀπὸ Γορδίου τοῦ πατρὸς Μίδου, *a Gordio Midæ patre.* Hic Alexander Gordium nodum solvit. Urbem Sangarius amnis alluebat, teste Arriano, Exped. Alex. lib. I. pag. 80. ubi Γόρδιον oppidum vocat. In nummis, apud Spanhem. pag. 907. ΓΟΡΔΗΝΩΝ. Livius, lib. XXXVIII. pag. 474. 'Gordium haud magnum quidem oppidum est, sed plusquam mediterraneum, celebre, et frequens emporium: tria maria pari ferme distantia intervallo habet,' &c.

[b] *Tolistobogi*] Solino, cap. 41. p. 71. *Tolistobogi.* Floro II. 11. *Tolostobogi,* Ptolemæo quoque, v. 4. Τολιστόβογοι. Livio lib. XXXVIII. pag. 473. Tolistobogi, cum Trocmis et Tectosagis appellantur, ubi de Gallorum expeditione in Asiam prolixe disserit. Strab. quoque, lib. XII. p. 566.

[c] *Ambitui*] Vide Notas et Emend. num. 96.

[d] *Trocmi*] Stephanus: Τρόκμοι, ἔθνος Γαλατικὸν, ἐκαλοῦντο δὲ καὶ Τροκμηνοί. Appianus in Syriac. pag. 107. Τεκτοσάγαι, Τρόκμοι, Τολιστόβιοι.

tur Cappadocia, a septemtrione et Solis ortu, cujus uberrimam partem occupavere Tectosages, ac Teutobodiaci. Et gentes quidem hæ. Populi vero ac tetrarchiæ omnes, numero CXCV. Oppida: Tectosagum, Ancyra:[e] Trocmorum, Tavium:[f] Tolistobogorum, Pesinus.[g] Præter hos celebres, Attalenses,[h] Arasenses,[4 i] Comenses,[j] Dioshieronitæ,[k] Lystreni,[l] Neapolitani,[m] Œandenses, Seleucenses,[n] Sebasteni,[o] Timoniacenses,[p] Tebaseni.[5] Attingit Galatia et

Commenses, Didyenses, Hieronenses codd. Dalec. et Chiffl. et Vet. Dalec. —5 *Turbaseni* Vet. Dalec. *Thebaseni* Harduin. 1. 2. et Franz. *Tebaseni* Gro-

NOTÆ

[e] *Ancyra*] Ἄγκυρα μητρόπολις Ptolemæo, v. 4. Tectosagum oppidum Straboni, lib. XII. pag. 567. Galatiæ Metropolis, in Notitia Eccles. A Phrygiaca, de qua superius, diversa. Ab Augusto Cæsare conditam, Dejotaro rege devicto, prodidit Tzetzes, Chiliad. I. vs. 132. Nunc *Angouri*. Vide Notas et Emend. num. 96. Hinc Marcellus Ancyranus ille ambiguæ fidei plerisque suspectus.

[f] *Tavium*] Ταούϊον in Trocmis, Ptolem. v. 4. et Strab. lib. XII. pag. 567. In Notitia Eccles. pag. 33. Ταβία. Stephano, Ταυΐα.

[g] *Pesinus*] Πεσσινοῦς in Tolistobogis Ptolemæo loc. cit. In Notitia Eccles. Prov. Galatiæ Salutaris, pag. 33. Πισινοῦς. De vocis originatione, vide Ammianum lib. XXII. pag. 219.

[h] *Attalenses*] Forte *Adadenses:* ab Ἄδαδα Pisidiæ mediterraneo oppido, apud Ptolem. v. 5. et in Notitia Eccles. pag. 29.

[i] *Arasenses*] Vel ab Ἄραξος, quæ Stephano urbs in Ponto dicitur: vel ab oppido, quod in Notitia Eccles. Provinciæ Isauriæ, pag. 37. Δαρασὸς perperam scribitur, pro Ἀρασός. Pisidiæ tribui videtur ab Artemidoro, apud Strab. lib. XII. p. 570.

[j] *Comenses*] Rectius *Chomenses*, A Choma mediterraneo Lyciæ oppido, de quo egimus, cap. 28.

[k] *Dioshieronitæ*] Vide Notas et Emend. num. 97.

[l] *Lystreni*] Ab oppido Lycaoniæ contributo, in Notitia Eccles. p. 29. Λύστρα.

[m] *Neapolitani*] Quorum oppidum Νεάπολις in Notitia Eccles. Prov. Isauriæ, p. 37. Œandenses pro Œnoandenses perperam scriptum existimo: est enim Œnoanda, ut diximus cap. 28. Cabaliæ oppidum, quæ Galatiæ, ut mox dicetur, contributa fuit.

[n] *Seleucenses*] A Seleucia Pisidiæ, Phrygiæ alias contributa, ut ait Ptolemæus, v. 5.

[o] *Sebasteni*] De quibus Gruteri Inscriptio, pag. 427. ΗΒΟΥΛΗΚΑΙ Ο ΔΗΜΟC CEBACTHNΩN ΤΕΚΤΟCAΓΩN.

[p] *Timoniacenses*] Τιμώνιον, φρούριον Παφλαγονίας, inquit Stephanus: nempe in ea Paphlagoniæ parte, quam Bithyniæ confinem ait esse Strabo, lib. XII. p. 562. et Τιμωνίτην vocat.

[q] *Tebaseni*[*Thcb.*] Ab oppido Lycaoniæ Θέβασα, de quo diximus cap. 25.

Pamphyliæ[6] Cabaliam:[r] et Milyas,[s] qui circa Barin sunt, et Cyllanticum,[7][t] et Oroandicum Pisidiæ tractum. Item Lycaoniæ partem Obigenen. Flumina sunt in ea præter jam dicta,[u] Sangarium et Gallus,[v] a quo nomen traxere Matris Deum sacerdotes.

XLIII. Nunc reliqua in ora, a Cio intus in Bithynia Prusa,[a] ab Hannibale[b] sub Olympo condita: inde Nicæam[c] XXV. millia passuum interveniente Ascanio lacu.

nov. et al.—6 *Pamphilia* Chiffl. Mox, pro *Cabaliam*, quod exhibent codd. Harduini, et Vet. Dalec. item Basil. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Gabaliam* legit Gronov.—7 *Cyllanicum* Chiffl. Mox, *et Crondicum P. tractum* Vet. Dalec.

NOTÆ

[r] *Cabaliam*] Quæ Καρβαλία Pamphyliæ pars appellatur a Ptolem. v. 5.

[s] *Et Milyas*] De his egimus cap. 25. Βάρις est Pisidiæ oppidum mediterraneum, Galatiæ vicinum, apud Ptolem. loc. cit. et in Notitia Eccles. Prov. Pisidiæ, p. 29.

[t] *Cyllanticum*] Mss. *Cyllanicum*. Oroandicum vero tractum Isauriæ Ptolemæus adjudicat, v. 4. De oppido, unde Oroandico tractui nomen, dictum superius, cap. 24.

[u] *Præter jam dicta*] Caystrum, Rhyndacum, Cion, &c. De Sangario dicemus, VI. 1.

[v] *Et Gallus, &c.*] Ita Martianus, lib. VI. cap. de Phrygia, p. 221. Festus: 'Galli qui vocantur Matris Magnæ Comites, dicti sunt a flumine, cui nomen est Gallo: quia qui ex eo biberint, in hoc furere incipiant, ut se privent virilitatis parte,' &c. Vide etiam Stephan. verbo Γάλλος.

[a] *Prusa*] Προῦσα ἡ πρὸς τῷ Ὀλύμπῳ Ptolem. v. 1. Nunc *Bursia*.

[b] *Ab Hannibale*] Operi fortasse is præfuit, dum apud Prusiam regem versaretur, qui eum patria profugum excepit hospitio. A Prusia ipso Nicomedis F. conditam scribit Tzetzes Chiliad. III. Hist. 113. vs. 963. Οὗτος ὁ τοῦ μονώδοντος τούτου πατὴρ Προυσίου, Τοῦ κτήτορος τῆς πόλεως Προύσης τῆς παρ' Ὀλύμπῳ, Ὁ Νικομήδης, κ. τ. λ.

[c] *Inde Nicæam*] Hodie *Isnich*. Νίκαια Ptolemæo v. 1. et Strab. lib. XII. p. 565. ad Ascaniam paludem, ἐπὶ τῇ Ἀσκανίᾳ λίμνῃ. Recte hic geminam a Plinio Nicæam designari Surita vidit, in Notis ad Anton. Altera semota a mari est, ad quam a Prusa XXV. pass. millia numerantur, Ascanio interveniente lacu, quem ab oculatis testibus accepimus, toto unius diei itinere a mari abesse: hodie *Lago di Nicea*. Hæc Concilio I. Gener. notissima. Altera in ora, de qua deinde Plinius: Ptolemæo v. 1. Ὀλβία appellata.—'Prioris Nicææ nummi sunt plurimi, ab Augusto ad Gallienum. In nullo tamen metropolis appellatur. Domitiani Imp. nummus inscriptus, ΝΙΚΑΕΙC ΠΡΩΤΟΙ ΤΗC ΕΠΑΡΧΙΑ. *Niceenses primi provinciæ*, non primatum asserit Nicæensibus, quanquam Dio Prusæus sic intellexisse prave videtur: sed Nicæenses docet, primos provinciæ Jovi litasse pro salute Domitiani. Nam id docet

Deinde Nicæa in ultimo Ascanio sinu, quæ prius Olbia, et Prusa item altera [d] sub Hypio [r] monte. Fuere Pythopolis,[e] Parthenopolis, Coryphanta. Sunt in ora amnes, Æsius,[f] Bryazon, Plataneus, Areus, Æsyros,[2] Gendos, qui et Chrysorrhoas. Promontorium, in quo Megarice [3 g] oppidum fuit. Unde [4] Craspedites [h] sinus vocabatur, quoniam id oppidum velut in lacinia erat. Fuit et Astacum,[i] unde et ex eo Astacenus [j] idem sinus. Fuit et Libyssa [k] oppidum, ubi nunc

---

Cap. xliii. 1 *Hippio* Gronov. Mox, pro *monte*, nonnulli *fluvio*, vel *flumine* ex Ptolem.—2 Ita codd. Harduini et Chiffl. item Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Siros* Gronov. et edd. vett.—3 *Megaricon* Steph.—4 *Inde* Gronov. et edd. vett. *Unde* Chiffl. et edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et

NOTÆ

adjecta in nummo ara, cum titulo : ΔΙΟC ΑΓΟΡΑΙΟΥ : est ex ære in Thesauro Regio : *Jovis, qui Fori Custos et Præses est.*' Ed. sec.

[d] *Et Prusa item altera*] Sicut gemina, inquit, ibi Nicæa, sic et Prusa gemina. In Nummo Diadumeniani Imp. e Cimelio nostro Parisiensi, ΠΡΟΥCΙΕΩΝ ΠΡΟC ΥΠΙΩ. Montem Plinius vocat : amnem Ptolem. v. 1. Προῦσα πρὸς τῷ Ὑπίῳ ποτ. nisi forte ex eo monte amnis cognominis fluat. Et sane in Actis Latinis Conc. Niceni, pag. 54. subscribit, 'Hesychius Prusensis, juxta Hypium fluvium.' Hæc Straboni lib. xii. p. 563. Προυσιὰς dicitur : in nummis antiquis etiam ΠΡΟΥCΙΕΩΝ ΤΩΝ ΠΡΟC ΘΑΛΑCCAN, *Prusiensium, qui sunt ad mare.*

[e] *Pythopolis*] Πυθόπολις, Menecrati, qui historiam Nicææ Bithynicæ scripsit, ut auctor est Plutarchus in Theseo, p. 12.

[f] *Æsius*] Αἴσιος, Βρυάζων, Πλατανεὺς, Ἄρειος, Αἴσυρος, κ. τ. λ. Bryazonti alterum nomen Olachas videtur fuisse, uti dicemus xxxi. 18.

[g] *Megarice*] Stephanus : Μεγαρικὸν πολίχνιον, ὃ συγκαταλέγεται ταῖς Βιθυνῶν πόλεσιν, *Oppidulum, quod inter Bithynorum urbes numeratur.* Megarenses certe hanc oram tenuisse, testis est Mela i. 19. et Strab. lib. xii. p. 563. Uterque enim Astacon ipsam a Megarensibus conditam scribit. Promontorio nomen est hodie, *Capo Fagona*, ut aiunt.

[h] *Craspedites*] Idem Olbianus Melæ dicitur, i. 19. ab Olbia oppido, de quo supra. Est autem Græcis κράσπεδον, quod Latinis fimbria, sive lacinia. Translate vero tum littoris margo, tum veluti limbi et extremæ montium oræ ac radices κράσπεδα appellantur: quod laciniarum recessibus ac prominentiis similitudinem referunt.

[i] *Astacum*] Ἀστακὸς Strab. lib. xii. p. 563. a Lysimacho deleta. Vide et Pausan. lib. v. p. 310.

[j] *Astacenus*] *Le Golfe de Comidia*, ab urbe Nicomediensi.

[k] *Libyssa*] Stephanus : Λίβυσσα, φρούριον Βιθυνίας ἐπιθαλάσσιον, *castellum maritimum.* Nunc *Gebise*, ut credi vulgo Busbequius asseverat Epist. i. p. 30.

Hannibalis[l] tantum tumulus. Est in intimo sinu Nicomedia[m] Bithyniæ præclara. Leucatas[n] promontorium, quo includitur Astacenus sinus, a Nicomedia XXXVII. M. D.[5] Rursusque coëuntibus terris angustiæ[o] pertinentes usque ad Bosporum Thracium. In iis Calchedon[p] libera, a Nicomedia LXII. D. Procerastis[q] antea dicta, dein Colpusa:[6 r] postea Cæcorum[s] oppidum, quod locum eligere nescissent, septem stadiis distante Byzantio,[7] tanto feliciore omnibus modis sede. Ceterum intus in Bithynia colonia Apamena,[t] Agrippenses, Juliopolitæ, Bithynion.[8 u] Flumi-

Franz.—5 Ita codd. Harduini, cum edd. Hardnin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *LXII. M. D.* Chiffl. *XLII. M. D.* Gronov. et edd. vett.—6 Codex Dalec. et margo ed. Frankf. 1582. *a Nicomedia. LXXII. M. D. pass. Cerastis antea dicta, dein Colpoëssa;* Chiffl. *a Nicomedia XXXVII. M. D. pass. Cerastis antea dicta; dein Colposa;* edd. vett. et Gronov. *a N. LXXII. D. Procerastis a. d. d. Compusa.* Mox, nonnulli *Cæcorum.*—7 Vet. Dalec. *distans a Byzantio.*—8 *Bithyniatæ* Vet. Dalec.—9 Ita codd. Harduini et Chiffl. item edd. Har-

NOTÆ

[l] *Ubi nunc Hannibalis*] Referunt id quoque Plutarchus in Flaminio, pag. 380. Appianus in Syriac. p. 92. Ammianus lib. XXII. p. 219. Eutropius lib. II. p. 766. Martianus lib. VI. cap. de Phrygia, p. 221. et Solinus cap. 42. p. 72. Etiamnum superesse hunc Hannibalis tumulum, testis est oculatus Petr. Bellonius de Admir. Oper. Antiq. I. 33.

[m] *Nicomedia*] Νικομήδεια, hodieque *Comidia.*

[n] *Leucatas*] Idem Ptolemæo V. 1. Ἀκρίτας.

[o] *Angustiæ*] *Le Canal de la Mer Noire.*

[p] *Calchedon*] Stephanus, verbo Καρχηδών· Χαλκηδὼν τῆς Βιθυνίας, διὰ τοῦ λ, κ. Tamen nummi veteres, cujusmodi est eximius Caracallæ, in Parisiensi nostro Museo, ΚΑΛΧΑΔΟΝΙΩΝ. Alter item Trajani, apud Patinum, pag. 186. atque ita constanter omnia vetustiora paulo monumenta. Hodie Græcis *Chalcedona:* Turcis, *Kadikioi.* A pago *Scutari* tribus passuum millibus distat.

[q] *Procerastis*] Προκεραστὶς, idcirco, opinor, quod ex adverso sit posita illius promontorii, in quo Byzantium est conditum: cui promontorio Chrysoceras nomen fuit, ut dictum est IV. 18.

[r] *Colpusa*] Ita Mss. omnes: non *Compusa.* Κολπόεσσα, contracte Κολπουῦσα, *sinuosam* significat.

[s] *Cæcorum*] Vide quæ dicturi sumus IX. 20. De egregio Byzantii situ multa Polybius IV. pag. 425. et 433. Tacitus quoque Annal. XII. p. 191.

[t] *Apamena*] Sive Myrlea, de qua superius, cap. 40. ubi et de Juliopoli egimus, unde Juliopolitæ dicti: quorum nummus est in Thesauro Goltzii, ΙΟΥΛΙΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. De Apamea Ulpianus, Digest. lib. L. tit. 5. de Censibus: 'Est et in Bithynia colonia Apamena.'

[u] *Bithynion*] Βιθύνιον Strab. lib. XII.

na :[v] Syrium, Lapsias, Pharmacias,[9] Alces, Crynis, Lilæus, Scopius, Hieras qui Bithyniam et Galatiam disterminat. Ultra Calchedona Chrysopolis [w] fuit. Deinde Nicopolis, a qua nomen etiamnum sinus retinet: in quo portus Amyci :[x] deinde Naulochum [10 y] promontorium: Estiæ [z] templum Neptuni. Bosporus, D. passuum intervallo Asiam Europæ iterum auferens, abest a Calchedone XII. mill. D. passuum. Inde fauces primæ VIII. mill. DCCL. pass.[11] ubi Phinopolis [a] oppidum fuit. Tenent oram [b] omnem Thyni, interiora

duin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Pharmicas* edd. vett. et Gronov. Mox, *Lylæus* Gronov.—10 *Neulochos* Pintian. ex Strab. lib. VII.—11 Ita codd. Harduini et Chiffl. item Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *CCL. pass.* edd. vett. et Gronov. Mox, Vet. Dalec. *ubi Sphyropolis;* alii ap.

NOTÆ

p. 505. in mediterraneis Bithyniæ urbibus. Ptolemæo v. 1. Κλαυδιόπολις, ἡ καὶ Βιθύνιον.—' Hæc Antinoi patria, qui Hadriani Aug. ex concubina filius. Nummos ipsius honori percussos alibi exposuimus; sed ex his unus est diligentius explicandus, qui est ex ære maximo in Gaza Regia. ANTINOON ΘΕΟΝ Η ΠΑΤΡΙC, Capite Antinoi nudo. *Divum Antinoum sua patria* veneratur. .)(. ΒΕΙΘΥΝΙΕΩΝ ΑΔΡΙΑΝΕΩΝ. *Bithyniensium, qui et Hadrianenses* cognominantur, nummus. Bithyniensis, capite nudo, pateram tenet ante palmam, indicemque victoriæ ab Antinoo relatæ. Post Bithyniensem bos est, prona cervice, ut victima mox immolanda animæ Antinoi sideribus (ut credi volebant) receptæ: id quod stella notat superne fulgens. Me pudet eorum, qui hic Endymionem cogitant, et sidus pro Luna accipiunt.' *Ed. sec.*

[v] *Flumina*] Omnia ea ceteris scriptoribus incognita.

[w] *Chrysopolis*] Χρυσόπολις, πλησίον Χαλκηδόνος Stephano; apud quem et Νικόπολις Βιθυνίας legitur, hodie *Scutari.*

[x] *Portus Amyci*] Bebrycum Regis. Plin. XVI. 89. ' In Ponto portus est Amyci, Bebrycum rege interfecto clarus,' &c. Vide Servium in illud Æneid. v. 225. ' Qui se Bebrycia veniens Amyci de gente ferebat.'

[y] *Naulochum*] Ναύλοχος *statio navium* est.

[z] *Estiæ*] Ἑστία promontorii nomen esse videtur, quod simile ei sit, cui sedem in opposita Bosphori Thracii ripa statuit Polyb. lib. IV. p. 433. τὰ περὶ τὰς Ἑστίας ἄκρα καλούμενα τῆς Εὐρώπης. Ei loco nomen est hodie *Algiro.* Ibi Templum Neptuno Timosthenes: ceteri scriptores Diis duodecim dicatum aiunt: Mela I. 9. Jovi.

[a] *Phinopolis*] A Phineo fabulis notissimo. At codd. Mss. Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. *Spiropolis*, multo sincerius: nam Phinopolin in Europa diximus IV. 18.

[b] *Tenent oram*] Consentit Eustathius fere, in Dionys. vs. 795. pag. 105.

Bithyni. Is finis Asiæ est, populorumque CCLXXXII. qui ad eum locum a sinu Lyciæ [12] [c] numerantur. Spatium Hellesponti et Propontidis ad Bosporum Thracium esse [13] CCXXXIX. mill. passuum diximus.[d] A Calchedone Sigeum Isidorus CCCXXII. M. D. passuum [14] tradit.

XLIV. Insulæ in Propontide ante Cyzicum Elaphonnesus,[e] unde Cyzicenum marmor: eadem Neuris [f] et Proconnesus dicta. Sequuntur Ophiusa,[g] Acanthus, Phœbe, Scopelos, Porphyrione, Halone cum oppido, Delphacia, Polydora. Artacæon cum oppido. Est et contra Nicomediam Demonnesos.[h] Item ultra Heracleam[i] adversa Bithyniæ Thynias,[1] [j] quam barbari Bithyniam vocant. Est et Antiochia :[2] et contra fauces Rhyndaci Besbicos [k] decem et octo

Dalec. *ubi Bosphoropolis.*—12 Ita codd. Harduini et Dalec. item Vet. Dalec. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *a fine Lyciæ* Lugd. Erasmi, Basil. et Frankf. 1582. *a fine Lydiæ* Elz. *a sinu Lydiæ* Gronov.—13 Ita codd. Harduini et Chiffl. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. τὸ *esse* non legitur in edd. vett. et Gronov.—14 Ita codd. Harduini et Chiffl. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *CCCLXII. M. D. p.* Lugd. Erasmi, Dalec. Elz. et Gronov. *CCCLXII. M. CCCCC. pass.* Frankf. 1582.

CAP. XLIV. 1 *Thynnias* Ald. Junt. Basil. Lugd. Erasmi, Frankf. 1582.

NOTÆ

[c] *A sinu Lyciæ*] De quo cap. 28. 'Ultra, par sinus priori. Ibi Pinara, et quæ Lyciam finit, Telmessus... A Telmesso Asiaticum mare, et quæ proprie vocatur Asia.' Neque enim Lycia, ut diximus, Ciliciave, aut Cappadocia, Asiæ propriæ nomine censebatur.

[d] *Diximus*] Lib. IV. cap. 24. Vide Notas et Emend. num. 98.

[e] *Elaphonnesus*] Ἐλαφόννησος Scylaci, p. 33. Vide Notas et Emend. num. 99.

[f] *Neuris*] Νευρὶς et Προκόννησος. Νευρὶς et Προχώνη apud Stephanum cognomina sunt Ἀλώνης insulæ: sed hallucinari probe hominem puto.

[g] *Ophiusa*] Ὀφιοῦσα, Ἄκανθος, Φοίβη, Σκόπελος, Πορφυριώνη, Ἀλώνη, Δελφακία, Πολυδώρα. De hac postrema Stephanus: Πολυδώρα, νῆσος πρὸς τῇ Κυζίκῳ.

[h] *Demonnesos*] Stephanus: Δημόννησος, περὶ Χαλκηδόνα νῆσος, ἀπὸ Δημονήσου τινός.

[i] *Ultra Heracleam*] De qua libro seq. cap. 1.

[j] *Thynias*] Stephanus: Θυνιὰς, νῆσος, πρὸς τῷ στόματι τοῦ Πόντου. De ea Schol. Apoll. ad Argon. II. 178. Ἔστι δὲ καὶ ἑτέρα Βιθυνία, νῆσος μετὰ τὸν Πόντον, ἐν ᾗ ἐστιν Ἀπόλλωνος ἱερόν. Et idcirco Apollonia Thynias vocabatur, ut dicemus VI. 13. Mela II. 7. 'Thynias ... quam, quia Bithyni incolunt, Bithynida appellant.'

[k] *Besbicos*] Strab. lib. XII. p. 577. et Steph. Βέσβικος, νησίδιον περὶ Κύζικον.

mill. circuitu. Est et Elæa,[1] et duæ Rhodussæ,[3] Erebinthodes, Megale, Chalcitis, Pityodes.

Dalec. Elz. et Gronov.—2 *Antiochiæ* codd. et Vet. Dalec. Mox, *Berbicos* Cluffl.—3 *Rhodiussæ* Vet. Dalec. Mox, *Erebinthus, Magale, &c.* Gronov. *Erebinthus, Megale, &c.* Basil. Lugd. Erasmi, et Frankf. 1582.

NOTÆ

[1] *Elæa*] Ἐλαία, ab *olea:* Ῥοδοῦσσαι, a *rosarum* copia: Ἐρεβινθώδης, a *cicerum* ubere proventu: Μεγάλη, *magna:* Χαλκῖτις, cujus Stephanus meminit, *æraria:* Πιτυώδης, *pinaria.* Hesychio, p. 244. Χαλκῖτις et Πιτυοῦσα, communi vocabulo Δημόννησοι appellantur. Num vero pro *Erebinthus*, vel *Erebinthodes*, legi oporteat *Terebinthos*, quo nomine insulam circa Byzantium agnoscunt Nicetas, Zonaras, aliique, amplius considerandum.

NOTÆ ET EMENDATIONES

AD LIBRUM V.

NATURALIS HISTORIÆ

C. PLINII SECUNDI.

1. Cap. I. *Postea a Claudio Cæsare, cum coloniam faceret, appellatum Traducta Julia*] Quot in hac una sententia voces occurrunt, tot pæne scopuli sunt, ad quos summa ingenia offenderunt. *A C. J. Cæsare*, non *a Claudio*, coloniam esse deductam invitis libris omnibus legi credique Vossius præcipit, lib. I. Observat. in Melam, p. 168. quoniam Juliæ Jozæ Strabo meminerit, qui Tiberio imperante, multo ante Claudii principatum, obiit. Obscure Plinium, ac fortassean false locutum esse Salmasius asseverat, in Solin. p. 288. cum Traductam in Bætica, non in Mauritania fuisse constet. Patinus in Sueton. p. 115. ipsis Augusti temporibus Juliæ Traductæ nomen Tingitanæ civitati hæsisse ex nummis probat: Pliniumque erroris insimulat. Ego vero sic censeo, hujus mentem eorum neminem esse assecutum: neminem non ei culpæ affinem, quam confert in Plinium. Fuit enimvero id primum quidem alteri concessum oppido nomen, in opposita Hispaniæ Bæticæ ripa posito, cui, ut Strabo narrat, Tingitanis eo Zelitanisque transductis ex Africa, Augusti temporibus, Juliæ quoque Transductæ facta ex re appellatio est. Ea postmodum Claudio Cæsare principe transductis iterum, seu revocatis, (incertum qua causa,) ex eo oppido Tingitanis in avitas sedes, unde commigrarant, additisque novis colonis, Traducta Julia Tingis est nuncupata, prioris oppidi nomenclatione in Africam transvecta cum civibus. Argumento est, quod Juliam Iozam, quam in Bætica Strabo agnoscit, lib. III. p. 140. Ptolemæus similiter, in descriptione ejus oræ, et Marcianus Heracl. p. 70. vetustos scilicet secuti auctores, Τρανσδοῦκτα appellant, Plinius in recensendis alioqui Bæticæ, cui ipse præfuit, oppidis ad fastidium prope diligens, prætermisit: quod nulla tum istic, præter tenue forte vestigium, omnis in Africam Transducta Julia commeasset. De Bæticæ Hispaniæ Traducta Julia accipiendi nummi illi, quos Patinus exhibet, loco mox cit. tum Augusti, tum Caii Cæsaris Augusti F. nomine ac vultu insigniti: quibus insculpta ex adversa parte racemi uva est, cum epigraphe Ivl. Tra. neque ad Tingin hi pertinent, ut Patinus putat. Oram vini feracem hæc nota declarat: unde et in oppo-

sito littore ea re factum promontorio nomen a Græcis Ἀμπελουσία.

2. Ibid. *CCV. mill. pass. a Gaditano freto, &c.*] Libri editi voces hoc loco duas inserunt, quas nulli Mss. agnoscunt, *CCV. mill. pass. Agrippa Lixum a Gaditano freto, &c.*

3. Ibid. *Et senatum inde intrantibus*] Locum hunc Plinii editores, contra Mss. omnium fidem, Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. et Chiffl. sic interpolarant: *Et senatorii, nil demirantibus quam luxuriam, &c.* quibus verbis nec salis, nec rationis, probabilisve sententiæ, mica ulla subest.

4. Ibid. *Qui Ger vocaretur*] Istud amnis nomen tum ex codicibus Mss. Reg. 1. 2. et Paris. tum ex Ptolemæo restituimus, cum prius perperam *qui Niger* legeretur. *Niger* tamen legisse in Plinianis libris Solinus videtur, qui fluvium ea appellatione donatum putavit, quod atri coloris aquas volveret, quo nihil esse aut dici absurdius potest.

5. Ibid. *Baniuræ*] Ita emendavimus ex Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. Prius *Banurri* legebatur. Apud Ptolem. IV. 1. ΒΑΝΙΟΥΒΑΙ, pro ΒΑΝΙΟΤΡΑΙ, ut quidem merito suspicamur.

6. Ibid. *Item Igilgili. Oppidum Tucca, &c.*] Prius legebatur, *Igilgili oppidum. Tucca, &c.* Nos addita vocula *item*, ex Mss. Reg. 1. 2. et ceterorum admonitu, ac mutata interpunctione, Igilgili coloniam fuisse indicamus, quod et Antoninus in Itinerario admonet. Sic paulo ante, ubi præpostera loci distinctio e duobus oppidis unum conflarat, in hunc modum: *Cæsarea .... a Divo Claudio coloniæ jure donata, ejusdem jussu deductis veteranis. Oppidum novum, et Latio dato Tipasa:* nos geminum latere agnovimus, locumque ita distinximus: *A Divo Claudio coloniæ jure donata. Ejusdem jussu deductis veteranis, Oppidum Novum: et Latio dato Tipasa.* Nam *Oppidum Novum* proprium loci, coloniæque nomen esse, abunde ex Ptolemæo, et Antonino docuimus. Pertinet huc *Venantius Oppidonebensis*, in Notitia Africæ, inter Episcopos Mauritaniæ Cæsariensis, pro *Oppidonobensis*, sive *Oppidonovensis.*

7. Ibid. *Utriusque Mauritaniæ longitudo decies triginta novem mill.*] Ita R. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. Chiffl. Denique ipse Martianus, lib. VI. cap. de duabus Mauritaniis, p. 216. ut mirari subeat, cur Plinii editores, *octingentorum triginta novem mill.* tantum scripserint; cum vel ab Ampelusia promontorio ad amnem Mulucham, quem Massæsylorum finem esse superius diximus, stadiorum quinque millia interesse Strabo sit auctor, lib. XVII. p. 827. cum tamen nec Tingitanæ fere partem ullam, nec Cæsariensem totam eo spatio complectatur. Missi Theodosii: 'Gaulia (lege *Gætulia*) et Mauritania finiuntur ab oriente flumine Ampsaga: ab occidente, oceano Atlantico: a septemtrione, mari Africo: a meridie, mari oceano Æthiopico: in longitudinem M. passuum CCCCLXII. in latitudinem duodecies XXX. juxta Plinium Secundum.' Ubi mensuræ longitudinis latitudinisque, exscriptorum vitio, haud dubie sunt permutatæ. Quod vero statim in eodem exemplari subditur: *Utriusque Mauritaniæ longitudo CCCCLXXX. latitudo CCCLXVIII.* aut vitiosum esse, aut adjectum ac spurium arbitror, certe falsum.

8. CAP. II. *Nomades, a permutandis pabulis*] Ita R. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. librique recentius editi. At Parmensis editio, *a permutandis papilionibus*, legit: quæ lectio etiam tolerabilis est. Sunt enim papiliones τὰ σκηνώματα, *castrensia tabernacula*, sive *tentoria*, ut docet vetus Glossar. unde vox Gallica *Pavillon.* Hac usus Ælius Spartianus, in Pescennio, p. 78. 'In omni expeditione ante omnes militarem cibum sumsit ante papilionem: nec sibi unquam vel contra Solem, vel contra imbres quæsivit tecti

suffragium.' Sic Nomadum tabernacula papiliones rite vocaveris.

9. Cap. III. *Hipponem dirutum*] Dirutum quidem hac nostra ætate oppidum, at non Plinii ævo, ne junioris quidem, qui id eleganter describit, IX. 33. ad Caninium. Ac nisi hanc vocem *dirutum* libri omnes miro consensu exhiberent, *Zarytum* potius scriberem, cum Antonino in Itiner. Voluisse enim vir eruditus videtur eam appellationem indicare, quæ apud Afros esset in usu vulgi, et in communi sermone. Sic 'zætam' pro 'diæta,' pro 'diabolo' 'zabulum,' 'zaconum' pro 'diacono,' media ætas dixit. Vide Rosweyd. notis in Paulin. p. 770. et 771. Sic in Conc. Nicæno I. 'Heliodorus Diabulonites,' et idem 'Zabulonites' legitur. Hinc unica voce legas in Notitia Africæ apud Victorem Vitensem, 'Marianus Hipzaritensis,' inter Episcopos Provinciæ Proconsularis. In Collat. Carthag. n. 139. pag. 143. 'Florentinus Episcopus Hippensis Zaritorensis.' Salmasius in Solin. p. 321. ineptam tautologiam affiugit erudito scriptori, cum scripsisse autumat: *Quod Hipponem Diarrutum vocant, Diarrhytum a Græcis dictum.* Nec Surita felicior in conjiciendo, cum *dilutum* reponit.— '*Hipponem dirutum vocant*) *Incolæ*, inquit, cum Græce nesciant, *dirutum vocant*, pro *Diarrhytum*. Hanc vocem *dirutum* libri omnes miro consensu exhibent. *Zarytum* vocat Antoninus in Itinerar. Salmasius in Solin. p. 321. ineptam tautologiam,' &c. *Ed. sec.*

10. Ibid. *Theudalis*] In Notitia Africæ proxime laudata, inter Episcopos Provinciæ Proconsularis, *Victor Eudalensis:* lego *Theudalensis*. Inscriptio vetus apud Gruter. p. 512. TEUDALENSES. In Collat. Carthag. pag. 109. 'Urbanus Episcopus plebis Theodalensis.'

11. Ibid. *Locus, Castra Cornelia*] Præmissa hac voce, *locus*, oppidum, pagumve, aut castra, quibus de agitur, interiisse, vix superesse rudera, ac locum duntaxat notari, tralatitium loquendi genus est, et familiare Plinio. Quamobrem in eam mentem venio haud ægre, ut suspicer, absorpta hæc aliquando Castra Cornelia fuisse subito terrarum hiatu: atque adeo hanc Tertulliani mentem esse, lib. de Pallio, cap. 3. pag. 113. cum ait: 'Hactenus Sodoma, et nulla Gomorrha, et cinis omnia .... Utinam et Asia secura jam sit de soli ingluvie: utinam et Africa semel voraginem paverit, unicis castris fraudatis expiata. Multa et alia hujusmodi detrimenta habitum orbis mutavere, situsque movere.' Ita ille: quibus sane verbis 'castra' in Africa hiatu terræ absorpta haud obscure significat, clademque similem illius, qua duodecim in Asia civitates subversas esse diximus, II. 86. Plane ut Salmasii conjectura in eum Tertulliani locum nulla videatur esse; dum confidenter pronuntiat, non posse ambigi, quin ista sint accipienda de Cambysæ exercitu in Libycis Syrtibus immensis arenarum cumulis cooperto atque obruto. Perinde quasi exempla Tertullianus hoc loco aliunde repetat, quam ex Romanis annalibus: aut de hominum clade, non de terrarum jactura agat, et mutato situ: aut tam vetustam historiam, tamque a proposito suo alienam, cum tam recente componat: aut denique non lucrum fecisse Africam putet, sed dispendium esse passam, hostili Cambysæ exercitu arenarum vi obruto. Porro Castra Cornelia, quod mihi pæne exciderat, describit eleganter Lucan. IV. 585. ubi de Curione agens, in eum Africæ locum appellente, sic canit: 'Inter semirutas magnæ Carthaginis arces, Et Clupeam, tenuit stationis littora notæ; Primaque castra locat cano procul æquore, qua se Bagrada lentus agit siccæ sulcator arenæ.' Et mox, vs. 655. de Scipione: 'Sed majora dedit cognomina collibus istis,

Pœnum qui Latiis revocavit ab arcibus hostem Scipio: nam sedes Libyca tellure potito Hæc fuit. En veteris cernis vestigia valli? Romana hos primum tenuit victoria campos.' Appian. Bell. Civ. lib. II. pag. 455. Χάρακα Σκιπίωνος vocat, *Castra Scipionis.*

12. Ibid. *Clypeam*] Κλυπέαν Ptolem. IV. 3. et Ἀσπίδα, ceu duo oppida, separatim describit, insigni errore: nam quæ Græcis Ἀσπὶς dicta est, ut Polybio, lib. I. p. 42. et Appiano in Punic. pag. 3. Agathemero Geogr. I. 5. aliisque, eadem Latinis Clypea fuit. Solinus cap. 27. pag. 49. 'Clypeam civitatem Siculi astruunt, et Aspida primum nominant.' A forma scilicet nomen accepit: Silius Ital. lib. I. 'Tum quæ Sicanio præcinxit littora muro, In clypei speciem curvatis turribus Aspis.'

13. Ibid. *Ruspina*] Martian. lib. VI. cap. de secundo sinu Africæ, pag. 216. 'Ruspæ,' inquit, 'Thapsus,' &c. Ruspas a Ruspina haud diversas esse non obscure significans. Fulgentium sane Ruspensem Episcopum novimus. In Notitia Africæ, inter Episcopos Provinciæ Byzacenæ, 'Stephanus Ruspensis.' Ruspinensis ibi Ecclesiæ nulla mentio. Nec vero magni est apud me auctoritas Ptolemæi unius, qui IV. 3. Ruspinam a Ruspis in eadem provincia et nomine et situ disjungit: qui Ἀσπίδα et Κλυπέαν, ut proxime diximus, diversas esse existimavit. Nam ceterorum scriptorum, qui Ruspas laudant, ii Ruspinam silent: qui hanc appellant, illam omittunt.

14. Cap. IV. *Gaphara*] In libris omnibus *Taphra* legitur: at nullum est in tota Africa oppidum, quod Taphra vocetur. Omnino *Gaphara* scribendum, uti ex Ptolemæo indicavimus: nec vero obscurius Scylax declarat, pag. 46. situm hujus oræ describens: Ἀπὸ δὲ Νεαπόλεως τῆς Καρχηδονίων χώρας Γράφαρα πόλις. Ταύτη παράπλους ἡμέρας μιᾶς ἀπὸ Νέας πόλεως. Ἀπὸ δὲ Γραφάρων Ἀβρότονον πόλις καὶ λιμήν. Sed Γράφαρα Scylax pro Γάφαρα videtur scripsisse.

15. Ibid. *CCCXII. mill.*] Ita sane libri omnes. Verum cum Mela VI. 7. de Syrti majore agens, et qua dehiscit, et qua flexum agit, altero tanto spatio doceat esse ampliorem, quam sit Syrtis minor; hæc autem qua mare accipit, centum fere millia passuum, auctore Plinio Pomponioque pateat; superfluere hoc loco centenarii notam, perspicuum est, scribique oportere *CCXII.*

16. Ibid. *Alachroas dixere*] *Machryas* forte rectius agnoveris: sunt enim Μάχρυες Ptolemæo IV. 3. et Stephano, quos Herod. lib. IV. pag. 231. n. 178. Μάχλυας appellat, ipseque Plinius VII. 2. supra Nasamonas locat. Hos ad mare usque pertinere Herodotus asseverat, Lotophagis esse confines, et loto pariter vesci, ac Tritonis amnis ripam accolere: Λωτοφάγων δὲ τὸ παρὰ θάλασσαν ἔχονται Μάχλυες, λωτῷ μὲν καὶ οὗτοι χρεώμενοι .... κατήκουσι δὲ ἐπὶ ποταμὸν μέγαν, τῷ οὔνομα Τρίτων ἐστίν. Sed libri omnes *Alachroas* exhibent, R. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. &c.

17. Ibid. *Materense*] Hanc lectionem, quam summa fide, ac miro consensu codices omnes Mss. exhibent, R. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. ipsaque Parmensis editio, primus induxit Hermolaus, ut *Madaurense* nobis oppidum obtruderet. Insigne illud quidem Apuleii Philosophi natalibus, et D. Augustini palæstra: sed non hujus loci: quo Byzacenæ fere mediterranea censentur oppida: cum Madaurense Numidiæ fuerit, ut ipse testatur Apuleius, Victorque Vitensis, cujus in Notitia inter Episcopos Numidiæ 'Prudentius Madaurensis' laudatur.

18. Ibid. *Salaphitanum*] Ita libri omnes. Hujus tamen oppidi vestigium [ullum uspiam deprehendere

nondum licuit. Forte *Sataphitanum* scripsit: nam in Collat. Carthag. pag. 167. 'Urbanus Satafensis' legitur. Forte *Salaritanum:* quod in eadem Collat. pag. 139. 'Proculus Episcopus plebis Ginesitensis Salariæ.' Vel denique, permutatis tantum syllabis, *Sufetulanum:* est enim inter Episcopos Prov. Byzacenæ, in Notitia Victoris, 'Præsidius Sufetulensis.' Sed in tam multiplicibus conjecturis ne mihi quidem ipse satis facio.

19. Ibid. *Tiphicense*] Libri editi ad hunc diem exhibent, *Tiricense, Tiphicense:* sed prioris nomenclaturæ oppidum nulli Mss. codices Pliniani, nulla Notitia Africæ agnoscit. Neque vero exploratæ satis fidei alterum quoque nomen *Tiphicense* est: ut venire in dubium jure videatur, an huc referri possit *Pascasius Tijucensis,* ex Collat. Carthag. p. 109. an *Solemmius Tigisitensis,* e pag. 140. an denique *Tigisense* scribi oporteat, a Tigisi oppido, quod a Procopio describitur, lib. II. Vandal. Mss. certe, R. 2. et Chiffl. legunt *Thisicense.*

20. Ibid. *Visense*] Libri Mss. omnes, R. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. &c. *Siense.* Ab V litera duci vocis hujus initium vidit Hermolaus. Frobenius *Vigense* commentus est. Nos *Visense* reponimus, ex Collat. Carthag.

21. CAP. V. *Mox XL. M.*] Sic restituimus ex Mss. R. 1. 2. &c. cum prius perperam legeretur in editis, *CCL.* Sententia loci est, a Ptolemaide distare XL. millibus passuum promontorium, Phycuntem appellatum: quod intervallum tabulæ omnes Geographicæ approbant: alterum non ferunt.

22. Ibid. *Asbystæ*] In libris hactenus editis *Hasbytæ* legitur, sed mendose. Ἀσβύσται enim vocantur primum ab Herod. lib. IV. n. 170. p. 279. Ἀσβύσται, οὗτοι τὸ ὑπὲρ Κυρήνης οἰκέουσι· ἐπὶ θάλασσαν δ' οὐ κατήκουσιν Ἀσβύσται. *Hi supra Cyrenem habitant: ad mare autem non pertingunt Asbystæ.* Ἀσβύσται pariter Stephano, et Dionysio, vs. 211. quem laudat Tzetzes in Lycophr. pag. 122. Ptolem. IV. 4. perperam Ἀσβύται, pro Ἀσβύσται. Hinc Jovi ipsi nomen, apud Nonnum, lib. XIII. pag. 372. Καὶ Διὸς Ἀσβύσταο μεσημβρίζοντας ἐναύλους.

23. CAP. VI. *LXII. M. pass. Inde Alexandriam CC. mill.*] Uterque numerus, in libris impressis corruptus, a nobis restitutus est, tum opc codicum Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. Chiffl. tum ipsius Martiani admonitu, quem secuti, pro *XII. M.* rescripsimus *LXII.* ac pro *C. mill.* restituta centenarii nota, quæ facili lapsu amanuensibus excidit, *CC. mill.*

24. CAP. VII. *Insulas*] Huic capiti lemma istud Plinii editores ex Indice hujus libri petitum præfixere: *Insulæ circa Africam, et ex adverso Africæ;* cum tamen nullæ hoc loco memorentur insulæ, quam quæ contra Africam in mediterraneo mari sunt positæ. Verum, ut in Indice monuimus, non *ex adverso Africæ* Plinius, sed *aversa* scripsit, Æthiopiam intelligens, quæ adversa, hoc est, post Africam retro posita est: de ea enim peracta insularum mentione statim seq. cap. agitur.

25. CAP. VIII. *Pharusii quondam Persæ*] Salmasius in Solin. pag. 415. legit, *quondam per se comites,* hoc est, sponte sua, refragantibus Mss. omnibus, Reg. 1. 2. Colb. 2. &c. in quibus *Persæ* diserte scribitur: refragante, quod majus est, veritate ipsa: nam Pharusios a Persis oriundos, et Sallustius quoque prodidit, de bello Jugurth. p. 66. 'Sed postquam in Hispania,' inquit, 'Hercules (sicuti Afri putant) interiit, exercitus ejus compositus ex variis gentibus, amisso duce, ac passim multis sibi imperium petentibus, brevi dilabitur. Ex eo numero Medi, Persæ, et Armenii, navibus in Africam transvecti, proximos nostro mari (mediterraneo scilicet) locos occupavere: sed Persæ iutra oceanum magis;' ubi Plinius

nimirum Pharusios locat, quos hoc ipso cap. oceanum dixit attingere. Refert eadem ex Sallustio Isidorus Orig. IX. 2.

26. CAP. IX. *LXIII. LXXV. M. pass.*] In Mss. omnibus, R. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. Chiffl. tum hoc loco, tum VI. 38. ubi hæc rursum Asiæ longitudo repetitur, miro consensu scriptum vidimus, *LXIII. DCCL.* Et Parmensis editio ita fere utrobique exhibet. Cum vero hunc numerum explicare et concoquere Frobenius non posset, expuncto posteriore, nempe *DCC.* minuit: nodumque, cum solvendo non esset par, abscidit. Sane sexagies ter centena et septingenta millia nemo Latine dixerit: cum enim ter centena et septingenta sint decies, brevius atque apertius septuagies dixeris. Sed hæc nimirum erroris occasio, hæc hallucinationis ansa oblata amanuensibus est. Cum scriptum viderent in Plinianis codicibus, *LXIII. sept. quinq.* Martianum secuti, *septingenta quinquaginta*, pro *septuaginta quinque* posuere. Quid quod Agathemerus, qui Artemidori epitomen fecit, ejus nimirum quem hoc loco Plinius laudat auctorem, Geogr. I. 3. multo breviorem mensuram facit hujus longitudinis, cum Asiam a Canopico Nili ostio ad Tanais ostia patere scribit stadiis XL. M. CXI. nec recta via, sed littoribus omnibus etiam, sinuumque anfractibus comprehensis? *τῆς δὲ Ἀσίας ἀπὸ Κανώβου ἕως Ταναΐδος ποταμοῦ, μετὰ τῶν κόλπων, ὁ παράπλους σταδίων μυριάδων δ' καὶ βιά.* Efficit hæc summa quinquagies centena, et quatuordecim millia passuum. Cui spatio ut Ægypti etiam mensuram addas, tamen Pliniana summa *LXIII. LXXV.* millibus amplius septingentis hanc superabit. Similem isti amanuensium errorem detegemus inferius, num. 35. et alibi passim.

27. Ibid. *Phaturiten*] Ita restituimus, tum ope codicum R. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. et Chiffl. tum Sacrarum Literarum admonitu, in quibus terra Phatures, sive Phathures, portio Ægypti nominatur: etiam et Ægypti metropolis, ab Hieronymo, in Ezech. 29. Eusebius, de locis Hebr. *Φαθωρὶ, χώρα Αἰγύπτου, ὡσὲν Ἰεζεχιὴλ, καὶ ἐν Ἰερεμίᾳ, ἔνθα κατῴκησαν οἱ Ἰουδαῖοι. Phatori regio Ægypti, ut est in Ezechiele et Jeremia, ubi habitarunt Judæi.* In libris hactenus editis, quos Ortelius secutus est, *Phanturiten.* Eademque vox, ab editoribus Pliniani operis rursum temere post *Ombiten* nomon in Parmensi editione repetita, negotium eruditis facessivit, ut ex ea voce *Phatniten*, seu novam aliam præfecturam, excuderent, numerumque augerent. At post *Ombiten* in Mss. Reg. 1. 2. aliisque, *Apollopolites* sequitur: nec de Phatnite nomo in Thebaide juxta Æthiopiam vel levis apud ceteros scriptores suspicio est. Sic paulo inferius ex Hermopolite, post Panopoliten repetito, *Thermopoliten* confinxerunt, cujus nullum vestigium aut in Mss. extat, aut in aliis auctoribus.

28. Ibid. *Atharrabiten*] Codices Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. et Paris. habent *Athribiten*, quemadmodum et Ptolem. IV. 5. *Ἀθριβίτης νομὸς, καὶ μητρόπολις Ἄθριβις.* Nihil tamen necesse est immutari: nam Stephanus, *Ἀθάρραβις*, inquit, *πόλις Αἰγύπτου, ὡς καὶ Ἡρωδιανὸς ἐν τρίτῳ, Ἀθαρραβίτης νομὸς ἐν Αἰγύπτῳ, κ. τ. λ.* Addit ex Hecatæo scribi etiam *Ἀθαραμβίτης νομός.*

29. Ibid. *Cabasiten*] Hactenus in editis legebatur, *Capastiten.* In Mss. Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. et Paris. *Cabastiten.* Mendam admonitu Ptolemæi sustulimus, et Actorum Concilii Ephes. I. in quibus Act. I. pag. 485. Theopemptus Cabasorum Episcopus interloquitur.

30. Ibid. *Meteliten*] In Reg. 1. Colb. 1. 2. et Parm. edit. *Melentiten.* Reg. 2. et Paris. *Metelliten.* Nos ex Ptolem. IV. 5. *Meteliten.* Et in Cou-

cil. Ephes. I. act. 1. p. 488. 'Macarius Metelitarum Ægypti' Episcopus. Sed ingenti sane fiducia Frobenius *Nitriten* substituit, cujus fidem deinde ceteri editores secuti, neglecta vetustorum exemplarium auctoritate, in eundem errorem impegerunt: cum Νιτριῶτις νομὸς, non *Nitritis*, auctore Strab. lib. XVII. p. 807. aliisque, scribi oportuisset. Nitria urbs et mons fuit juxta Alexandriam, ex Palladio in Lausiac. sacris Monachorum agminibus celebratissimus. A Nitri copia ei nomen, ut refert Sozomenus VI. 30.

31. CAP. X. *In monte inferioris Mauritaniæ*] Ita Solinus, c. 32. p. 59. et Martianus, lib. VI. cap. de Ægypto, p. 218. Ita etiam Reg. 1. cod.. At Reg. 2. et Chiffl. *in fonte*, minus recte. Ammianus enim, lib. XXII. pag. 229. 'Rex autem Juba,' inquit, 'Punicorum confisus textu librorum, a monte quodam oriri eum exponit, qui situs in Mauritania despectat oceanum: hisque indiciis hoc proditum ait, quod pisces et herbæ, et belluæ similes, per eas paludes gignuntur.' Ita etiam Xiphilinus in Severo, aliique, Nilum eliciunt ex Atlante monte.

32. Ibid. *Crocodilus quoque inde ob argumentum hoc Cæsareæ in Iseo dicatus ab eo spectatur hodie*] Miras huic loco tenebras offudit, tum interpolatorum audacia, tum etiam interpretum nimia subtilitas. Sic enim in editis libris legitur, interpunctione etiam præpostere collocata: *Ibi pisces reperiuntur alabetæ, coracini, siluri, crocodilus quoque. Inde ob argumentum hoc Nili ortus creditus, Cæsareæ in Iseo dicatus ab eo spectatur hodie.* Addidere interpolatores hæc verba: *Nili ortus creditus*, atque e margine glossema importunum in perspicuam per se planissimamque orationis seriem transvexerunt: quod nusquam in Mss. comparet, nec Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. quos vidi, neque in Tolet. et Salmant. quos Pintianus, neque in aliis quos Salmasius laudat in Solin. p. 415. Sed et interpretes haud sane feliciter in hoc loco versatos esse intelligo, cum ipsius lacus picturam Salmasius in eo templo dedicatam esse, Hermolaum secutus affirmat: quod de vero crocodilo ibidem reperto, ac postmodum in Isidis æde appenso, ad memoriam rei sempiternam, accipi dicique oportuit.

33. Ibid. *In qua Castra*] *Cerastæ*, non *Castra*, exhibent libri omnes impressi, contra fidem omnium plane codicum Mss. Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. Tolet. et Salmant. ut Pintianus ipse testatur. Sic paulo post, eorundem exemplarium admonitu, *peninsula mille passuum ambitu* scripsimus, non *centum mill. pass.* ut hactenus legebatur.

34. CAP. XI. *Qui locus antea Rhacotes*] Hanc lectionem egregie constabiliunt Stephanus et Strabo, lib. XVII. p. 792. Ille enim tum p. 572. Ῥακώτης, οὕτως ἡ Ἀλεξάνδρεια πρότερον ἐκαλεῖτο· *Rhacotes, sic Alexandria prius vocabatur:* tum verbo Ἀλεξάνδρεια: ἐκλήθη δὲ Ῥακῶτις, καὶ Φάρος, κ. τ. λ. Iste partem Alexandriæ ait fuisse ita vocatam, quæ navalibus immineret. Vitium receptæ lectionis in Plinianis libris odoratus est ante nos Pintianus, cum sic legi videret: *Qui lacus antea Arapotes nominabatur.* Meminit hujus vocis ac loci, *Rhacotes*, præterea Pausanias in Eliacis: Tacitus item Hist. IV. Kircherus in Prodromo Copto etiamnum hodieque *Rhacot* Alexandriam appellari a Coptitis ait.

35. Ibid. *CL. ambitu*] Amanuenses in primitivis Plinii exemplaribus scriptum repererunt, *centum quin.* Ii *quingenta* rati hoc loco significari, *CD.* primum, (sic enim exhibent Mss. quos terimus omnes, Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. &c.) mox permutatis numeris, *DC.* scripserunt. At Strabo lib. XVII. pag. 799. cum lacus hujusce latitudinem circumscribat stadiis centum, et quinquaginta, lon-

gitudinem trecentis, ambitus ex eo universus existere non potest, nisi mille circiter stadiorum, quæ efficiunt CXXV. mill. pass. quibus Claudius Cæsar millia quinque et XX. adjecit.

36. CAP. XIII. *CLXXV. M.*] Hanc Syriæ latitudinem arrogant libri omnes editi, manuque exarati. Et Missi Theodosii : ' Syria finitur ab oriente, flumine Euphrate ; ab occidente, mari Ægyptio ; a septemtrione, mari quod inter Cyprum et Syriam est ; a meridie, Arabia quæ est inter mare Rubrum et sinum Arabicum. Hujus spatium patet in longitudine CCCCLXX. in latitudine CLXXV.' Martianus vero, lib. VI. cap. de Arabia et Syria, pag. 219. hunc Plinii locum transcribens, *DXXV.* pro *CLXXV.* manifesto errore expressit : alioqui latior multo, quam longior, Syria foret : cum ea parte angustissimam esse situs ipse regionum Tabulæque significent.

37. Ibid. *Angaris*] Ita libri omnes. Ariolantur, qui permutatis syllabis legi putant oportere *Garizam :* vel *Garizim*, qui mons Samariæ celeberrimus, prope Neapolim, quæ prius Sichima dicebatur : ut scimus ex Judic. IV. 9. Is enim ab Anthedone et Ascalone, quo in tractu describendo Plinius nunc habitat, multis passuum millibus disjungitur.

38. CAP. XIV. *Ceto*] Pro *Ceto* Frobenius *Derceto*, ex cap. 19. huc transtulit. Certe *Ceto* hoc loco Pliniana omnia exemplaria repræsentant, Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. Chiffl. Libri quoque editi, Parm. Ven. Brix. ceterique ante Frobenium.

39. Ibid. *Sebaste in monte, et altiore Gamala*] Prius legebatur, *Sebaste, in monte altiore Gamala*, Plinii sententia et oratione deminuta, qui Sebasten quoque ipsam in monte situm significare voluit, ut sinceri codices admonent, R. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. Chiffl. Hujusmodi sane fuisse Samariæ situm haud obscure significant sacræ paginæ, Michææ I. 6. et ad eum locum Hieronymus. De Gamala diximus suo loco. Quod porro Samariam Stephanus cum Neapoli, quæ Sichem dicta est, temere misceat, alii ante nos annotarunt.

40. CAP. XV. *Peræa*] Nugas agere Salmasius ait, in Solin. pag. 470. eos qui *Peræa* hoc loco defendunt. Ipse *Petræa* legi contendit oportere, ab asperis saxis quibus montuosa est. Ego vero, qui Judææ partem aliquam Petræam appellaverint, adhuc auctores desidero : qui Peræam, occurrunt plurimi, et fidei quidem exploratæ. Nam præter consensum codicum omnium Mss. Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. &c. partem Judææ transamnanam, hoc est, ut sacræ paginæ loquuntur, quæ est trans Jordanem ; ut Plinius, quæ a ceteris Judæis Jordane amne discreta est ; Περαίαν Josephus vocat, Bell. Jud. II. 2. pag. 778. καὶ τῆς ὑπὲρ Ἰορδάνην Περαίας. Et III. 1. pag. 831. Nigrum quendam Περαίτην appellat, quod ex regione trans Jordanem posita ortum duceret. Ipse et regionis hujus fines describit, III. 2. pag. 833. Et ex eodem Josepho apud Photium, cod. 238. pag. 973. Ἡρώδης ὁ τετράρχης Γαλιλαίας καὶ Περαίας vocatur. Et Peræ, quod Constantinopoleos suburbium, seu altera civitas est, factum inde nomen crediderim. Ἐν τῇ Περαίᾳ conditum oppidum Juliadis nomine Josephus ait, Bell. Jud. III. 8. pag. 789. hoc est, ultra Jordanem, sive, ut Plinius mox ait, ab oriente lacus Genesareth.

41. Ibid. *Hiericuntem palmetis consitam, fontibus irriguam : Emmaum*] Præpostera interpunctione, non Hiericuntis, ut decuit, sed Emmauntis agrum aquis rignum Plinianæ hactenus editiones repræsentarunt, *Fontibus irriguam Emmaum.* Cum ea dos propria sit Hiericuntini agri, teste Strab. lib. XVII. pag. 763. ubi de Hiericunte agens, ἐνταῦθα δ' ἐστὶν ὁ

Φοινικῶν, . . . διάῤῥυτος ἅπας, κ. τ. λ. *Ibi palmetum est, ... locusque totus irriguus, &c.*

42. Ibid. *Bethleptephenen*] Cum decem modo Judææ toparchias Plinius pollicitus sit, ex iis unam in duas dissecuere Plinii interpolatores: cumque in Mss. legerent, *Betoleththepenen*, (sic enim R. 1. 2. Colb. 1. 2. et Paris. exhibent,) ipsi *Betholenen*, *Thephenen*, commenti sunt: quos secutus Ortelius rogat, an a Bethlehemo *Betholemen* legi oporteat. Sed nec *Betholenen*, nec *Tephenen* ceterorum scriptorum quisquam aguoverit: Bethleptephenam vero Toparchiam Josephus appellat, ut diximus, Bell. Jud. v. 4. pag. 890. quæ hæc ipsa est, quam Plinius modo commemorat.—'Hæ porro decem toparchiæ,' decem cornua,' sine 'decem' illi 'reges sunt, qui potestatem tanquam reges' accepisse dicuntur, Apoc. XVII. 1. 2. ut in eum locum Commentarii nostri nondum editi, sed prelo jamdudum parati docent.' *Ed. sec.*

43. Ibid. *XXV. implet*] Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. Chiffl. LXXV. quod fidem superat, et a ceterorum scriptorum consensu abhorret. Isidorus Orig. XIII. 19. latitudinem stadiis centum et quinquagenis circumscribit, quæ sunt millia passuum fere XIX. Hausit Isidorus a Josepho, ut quidem videtur, Bell. Jud. v. 5. pag. 892.

44. Ibid. *Ab occidente littora*] Asphaltitæ videlicet lacus, ut diximus, non ipsius mediterranei maris, ut Salmasius intellexit, pag. 612. et 613. in Solin. ubi et illa Plinii verba subsequentia, *usque qua nocent*, sic explicat: Quatenus ea littora, maritimaque commercia nocent, agri colendi studio tantum addictis. Atqui neque eo mari, quod Mortuum appellabant, nulla commercia; neque agriculturam, artemve ullam exercebant Esseni Theoretici, de quibus hic Plinius: sed diem totum in Sacrorum Librorum meditatione transigebant, neque limen egrediebantur. Non igitur commerciorum frequentia nocere poterant Essenis hæc littora, sed vi malefica, et letali aura. Gravitate enim odoris, ut ait Tacitus, Hist. v. accolis pestifer hic lacus fuit. 'Natura dirum' idcirco Plinius proxime antea appellavit.

45. Ibid. *Socia palmarum*] Displicet Salmasio, in Solin. pag. 616. ea locutio: scribi jubet: *Esu palmarum*: quoniam Solinus, cap. 35. pag. 65. 'palmis victitare' dixit. Samuel Petitus Var. Lect. II. 7. pag. 134. legendum conjicit, *Satias palmarum*: hoc est, palmis victitabant, eoque se cibo explebant. Utraque correctio abruptam et inconditam lectionem facit: cum vulgata scriptura et a scriptis codicibus Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. Cbiffl. ceterisque, et ab ipsa sententia auctoritatem habeat. *Socia palmarum* gens dicitur, quæ in palmetis procul ab hominum strepitu et frequentia degit: et quidem perbene Latine.—'Sic XII. 5. 'platanus in Lycia dicitur 'gelidi fontis socia amœnitate.'' *Ed. sec.*

46. CAP. XVI. *Galasam*] Ita libri quos vidi manu exaratos, typisve editos. Tamen *Gerasam* scribi oportere pæne persuadet hic Josephi locus, hæc quæ modo a Plinio commemorantur oppida eodem ferme ordine recensentis, Bell. Jud. II. 19. pag. 813. Φιλαδέλφειάν τε, καὶ Γέρασαν, καὶ Πέλλαν, καὶ Σκυθόπολιν· ἔπειτα Γαδάροις, καὶ Ἵππῳ, καὶ τῇ Γαυλανίτιδι, κ. τ. λ.

47. CAP. XVII. *Carmelum, et in monte oppidum eodem nomine*] Dum hæc scriberem, venit in mentem illius loci apud Josephum, Bell. Jud. III. 2. pag. 832. Κάρμηλος τὸ πάλαι μὲν Γαλιλαίων, νῦν δὲ Τυρίων ὄρος· ᾧ προσίσχει Γάμαλα πόλις Ἱππέων, κ. τ. λ. *Carmelus mons, quondam Galilæorum, nunc autem Tyriorum: cui conjuncta est Gamala civitas Equitum, &c.* Subortaque suspicio est, significari hoc loco illud ipsum oppidum, quod ejus-

dem nominis fuisse cum monte Plinius asseverat: legique oportere, ᾧ προσίσχει Κάρμηλα, κ. τ. λ. Moneo tamen modo, non definio.

48. Ibid. *Marathos, contraque Arados septem stadiorum oppidum et insula*] Sic R. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. Chiffl. vet. Dalec. &c. Sic editio Parm. aliæque vetustiores ante Hermolaum Barbarum, cui visum est sic emendare, *Contraque Aradum Antarados*. Atqui et vulgatæ scripturæ conciliat auctoritatem, tum consensus codicum, tum situs ipse locorum, tum Arriani testimonium, Exped. Alex. lib. II. pag. 119. statuentis ex adverso Marathi, non alterius cujuspiam oppidi, Aradum esse: Τήν τε Ἄραδον τὴν νῆσον, καὶ τὴν Μάραθον τὴν καταντικρὺ τῆς Ἀράδου ἐν τῇ ἠπείρῳ ᾠκισμένην, πόλιν μεγάλην καὶ εὐδαίμονα, κ. τ. λ. Inde factum Maratho alterum cognomen Antaradi. Et Melæ quidem, II. 7. et Straboni, ut diximus in prioribus Notis, Arados insula est, oppidumque, ejus amplitudinis, quanta nunc a Plinio assignatur: neutri laudata Antarados. Antaradi qui meminit Antoninus, nec Aradi is mentionem fecit, quod terestri via iter commonstraret, nec Marathi, quod ejus oppidi cognomen alterum esse Antaradum intelligeret. Unus omnium Ptolemæus utrumque sane commemorat, Antaradum, Marathumque: sed is est, ut eruditi norunt, cujus fides in Geographicis rebus est admodum sublesta: tum certe maxime cum nullius ei scriptoris alterius patrocinatur auctoritas. Nam quis porro miretur in Asia Antaradum Marathumque in duo eum oppida distraxisse, qui Clupeam Aspidemque in Africæ littore, ceu geminas civitates, qui sexcenta errata similia, passim a nobis in hoc opere animadversa, obtruserit? Esto igitur antiqua Marathos, eademque, quod contra Aradum in continente foret, Antarados olim cognominata, quæ hodie, uti a viris accepimus, qui loca ea diligentissime perlustrarunt, *Tortosa* dicitur: deductis in eam videlicet, ut quidem remur, Orthosiæ veteris, quæ haud procul fuit, civibus incolisque, cum ipsa Orthosiæ appellatione.

49. Cap. XIX. *Cyrrhum, Cazatas*] Pro his vocibus, Mss. Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. et vet. Dalec. habent tantum, *Yrtieazetas*. Parm. editio, *Irneazetes*. Gazatas porro in hoc tractu terrarum, ceterorum Geographorum nemo unus agnoscit.

50. Ibid. *Bætarreni*] Frobenius, Barbari conjecturam amplexus, Bætarrenos huc transtulit, quam tertiæ Palæstinæ, hoc est, Arabiæ Petrææ gentem fuisse ex Stephano constat: Βαιταρβοῦς κώμη μεγάλη τρίτης Παλαιστίνης· οἱ κατοικοῦντες, Βαιταρβηνοί. At vetusti codices longe aliter: nam Reg. 1. et Colb. 1. 2. Paris. *Bætocemi*. Reg. 2. Chiffl. vet. Dalec. et Parm. edit. *Bethemi*.

51. Ibid. *Mammisea*] In Mss. *Mamisea*. Haud dubie *Minnizea* scriptum oportuit: nam in Cyrrhestice Antoninus non semel Minnizam commemorat, a Cyrrho dissitam M. P. XX. totidemque a Beroa, quæ et ipsa Cyrrhesticæ ab eodem adjudicatur, ut diximus. Namque in recensendis Cyrrhestices oppidis gentibusque Plinius modo totus habitat.

52. Cap. XX. *Supra Zimaram*] Libri editi hactenus: *Supra Simyram*, insigni menda: nam Simyra urbs est Syriæ, de qua diximus cap. 17. in ora mediterranei maris. At Mss. R. 1. 2. Colb. 1. 2. et Paris. *Supra Zimaram:* itemque inferius, *Dascusa abest a Zimara*, quemadmodum et in Parmensi editione legitur. Ptolemæo, v. 7. inter urbes minoris Armeniæ recensetur, παρὰ τὸν Εὐφράτην, Ζιμάρα, Δάσκουσα. Antonino pariter in Itiner. Zimara, dicitur, in Minore Armenia, itinere per Euphratis ripam, a Satala Melitenen:

Analiba Zimaram. . M. P. XVI.
Teucilam . . . . . M. P. XVI.
Sabus . . . . . M. P. XXVIII.
Dascusam . . . . . M. P. XVI.

Et Tab. Peutingeriana, segmento septimo :

Zimara . . . . . XVIII.
Zenocopi . . . . . XVIII.
Vereuso . . . . . XIII.
Saba . . . . . XVIII.
Dascusa . . . . . XVIII.

Sic ille Zimara Dascusam usque, LX. millia passuum : ista, LXVII. colligit : Plinius, LXXV.

53. Ibid. *Melitenen Cappadociæ, XXIV.*] Ita restituimus librorum admonitu, Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. et Chiffl. cum prius perperam scriberetur *LXXIV.* At ne tantundem intervalli a Dascusa quidem Melitenen usque statuit Antoninus, aut Tabula Peuting. Nam ille L. M. P. ista LXIII. omnino computat.

54. Ibid. *Oreon dictam regionem*] Hoc est, *Oreorum* Ὀρείων, sive montanorum, ut diximus. Hactenus editum fuerat, *Merorum.* At Mss. Reg. 1. 2. Colbertini 1. 2. Paris. Chiffl. et Rigalti teste Salmasio, p. 625. in Solin. *Moræon.* Nos *Oreon,* scribimus, altero Plinii testimonio adducti, scribentis VI. 9. ‘Quod interest ibi, tenent Arabes Orei. Sic finem usque in Adiabenen perfert.’

55. Ibid. *Primum hunc illi in pugna Taurus aufert*] Hanc omnium codicum conditivorum lectionem Pliniani editores sic interpolarant : *Primo hunc illi impugnatus cursum Taurus aufert.*

56. CAP. XXI. *Cingilla Commagenen finit. Imme civitas incipit*] Hoc maxime omnium loco grassata interpolatorum audacia est, qui sic ediderunt : *Gingla Comagenen finit, Merorum civitas incipit.* En iterum Merorum Arabum per summam vim obtrusa mentio. At Mss. Reg. 1. 2. Colbertini 1. 2. et Paris. quin et Rigalt. codex, ita referente Salmasio, pag. 630. in Solinum sic exhibent: *Cingilla Commagenen finit, Imen civitas incipit.* Certe quæ Cingilla Plinio, ea est quæ Ptolemæo, v. 15. ut diximus, Κεκιλία Cyrrhestices post Europum ad Euphratem civitas appellatur : sed verius a Plinio Commagenæ ascribitur : Imma vero, seu Imme, Ptolemæo eidem Seleucidis est, quæ Commagenæ proxima cum sit, ab novissimo ejus oppido Commagenen incipere, indubitata profecto conjectura est.—‘ Mentio ejus oppidi est etiam in Hieronymi Chronico, Aureliani Imp. anno 2. ‘ Zenobia apud Immas haud longe ab Antiochia vincitur.’ Sic enim Ms. codex noster exhibet : ubi corrupte libri vulgati, ‘ apud Timas.’ Immes, sive Immarum, meminit præterea Hieronymus in Vita Malchi, cap. 2. ‘ Perveni tandem ad eremum Chalcidos, quæ inter Immas et Berœam magis ad Austrum sita est.’ Ubi Colon. editio, *inter Emmam* habet.’ *Ed. sec.*—Quod autem Salmasius loc. cit. *Gindarum* pro *Cingilla* reponit, et vim codicibus antiquis facit, et Plinii ipsius auctoritati, ac diligentiæ detrahit plurimum : si Gindarenos, quos proxime antea cap. 19. Cyrrhesticæ regioni attribuit, nunc sui immemor Commagenæ adjudicet.

57. Ibid. *Uram*] Quæ nunc Ura dicitur, eadem mox addito sibilo Sura vocatur : a Ptolemæo quidem, ut monuimus, Σοῦρα. Verum cum latere Syriæ et Palmyrenes ea sit posita, Plinio teste, et Ptolemæo, sive Uram, sive Suram appellaveris, inanis est Bocharti conjectura, part. I. Geogr. II. 6. pag. 87. existimantis hanc esse Ur Chaldæorum, seu Babyloniæ, quæ longo hinc terrarum est intervallo disjuncta, trans ulteriorem Euphratis ripam.—‘ At Uram Plinianam eam esse credimus, quæ in Notit. Eccl. Antiqua, p. 37. Σύριμα. In altera, p. 59. Ὀρίμων appellatur, in provincia Euphratesiæ.’ *Ed. sec.*

58. Ibid. *A Sura*] Hic Pliniani

editores *Asura*, *Arura* alii, Dalecampius *Assur* reponit: cum perspicua admodum planaque scriptoris sententia sit, ab Ura, sive Sura, quod novissime appellavit, ex iis oppidis, quæ Euphrati confinia sunt, sequi proxime Philiscum, &c. Et Ortelius tamen Thesaurum suum locupletavit hac voce *Asura*, corrupti hujus loci fide, ut numerus cresceret oppidorum.

59. Cap. xxii. *Selinus, Arsinoë, Jotape*] Parm. edit. *Pedalie, Hales, Arsinoë, Tabe.* Vet. cod. Dalec. *Pedalie, Halis, Clinus, Arsinoë.* Chiffl. *Halis, Elini, Arsinoë.* R. 1. 2. *Hales, Clinus, Arsinoë.* Nos priorem vocalam *Hale*, seu *Ale* potius, oppidi nomen esse statuimus, a quo Aleii campi, de quibus suo loco diximus, cognominati sunt: cetera deinde refingimus in hunc modum: *Selinus, Arsinoë, Iotape:* nam *Tabæ* non sunt hujus loci, sed Lydiæ, teste Stephano: nec Thebe Strabonis, lib. xiv. p. 667. quæ Pamphyliæ ditionis fuit. At Selinus Ciliciæ oppidum est non ignobile, Σελινοῦς Ptolem. v. 8. unde Selenitidi regioni nomen, sic enim legendum puto apud Ptolemæum, non ut in vulgatis editionibus, Σελέντιδος. Ad Selinuntem fluvium urbi cognominem sita videtur, cujus amnis in hoc ipso tractu prope Cragum et Pinara, meminit Strab. lib. xiv. pag. 669. In eadem Selenitide Ἰοτάπη collocatur a Ptolemæo, loc. cit. In Notitia Antiqua Ecclesiast. Ἰοτάτη perperam appellata, atque Isauriæ, perinde atque ipsa Selinus, attributa. In Conc. CP. i. pag. 956. 'Neon Selenuntensis' subscribit inter Episcopos Provinciæ Isauriæ.

60. Ibid. *Anazarbeni, qui nunc Cæsarea: Augusta, Castabla, &c.*] Ex duobus oppidis unicum hoc loco conflarunt Plinii editores, dum scribi jussere, *qui nunc Cæsaraugustani.* At neque id nomen Anazarbenis datum quisquam veterum vel leviter indicavit, nec ipsi codices Mss. ei scripturæ favent. Nam in R. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. et Chiffl. legitur, *qui nunc Cæsarea Augusta.* Sed multo apertius Ptolemæus diversa duo esse oppida monet, qui in propria Cilicia, v. 8. Καισάρειαν πρὸς Ἀναζάρβῳ memorat: et proxime ante in Bryelice ejusdem Ciliciæ regione, Αὐγούσταν. Sed errat insigniter Suidas, qui vetustum urbis nomen Diocæsaream ait fuisse: recentius deinde Nervæ temporibus, Anazarbum: cum Plinius multo ante Nervæ principatum obierit, qui Anazarbenos olim vocitatos testatur. Sed neque uno errore contentus, geminos uno partu edit, qui ab Anazarba Senatore nomen oppido factum putat, quod ab vicino potius monte, vel colle, vel amne, tractum, Ptolemæi oratio indicat, πρὸς Ἀναζάρβῳ. Sic enim Σελεύκειαν πρὸς Βήλῳ appellat, v. 15. ceteraque ejusmodi oppida ad montis radices sita. Tamen Suidæ astipulatur Ammianns, lib. xiv. pag. 19.

61. Ibid. *Castabala*] Prius *Castabla* legebatur. Nos *Castabala* Καστάβαλα rescripsimus cum Stephano, et Ptolem. v. 8. qui Ciliciæ proprie dictæ adjudicat. Notitia Eccles. Antiq. Ciliciæ secundæ, Καστάβαλλα. In Conc. Nic. i. ex Prov. Ciliciæ, *Moyses Castabalenses.*

62. Ibid. *Tracheotis*] Mss. habent *Tracheodis.* Ceteri, cum Ptolem. v. 8. Τραχεῖαν vocant. Stephanus: Σελεύκεια, πόλις ἐπὶ Κιλικίᾳ τραχείᾳ .... Ὠνόμασε δὲ Σελεύκειαν αὐτὴν Σέλευκος ὁ Νικάτωρ .... Πρότερον δὲ Ὀλβία ἐκαλεῖτο. Scribo, Ὀλμία. Strabo enim, cujus e fontibus areolas suas Stephanus rigat, lib. xiv. pag. 670. Ὄλμον ait vocatum oppidum ad Calycadnum, quod ii incolerent, qui postea Seleuciam translati, Seleucenses dicti sunt. Quod et ipse Stephanus agnoscit, pag. 513. Ὄλμοι, πόλις τραχείας Κιλικίας, ὅπου πρότερον ᾤκουν οἱ νῦν Σελευλεῖς.

63. Cap. xxv. *Tyrienses*] Prius *Hyrienses* legebatur, quos in hoc trac-

tu terrarum nemo veterum agnovit. Mss. certe R. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. et Chiffl. *Tyrienses* exhibent. Et olim, Stephano teste, pag. 673. Τύρος Πισιδίας πόλις. Quare Hermolaum miror a vetustorum exemplarium, et Parmensis, aliarumque editionum fide discessisse, ut pro *Tyrienses*, *Hyrienses* rescriberet, cum Hyria Seleuciæ ad Calycadnum nomen priscum fuerit, quæ longo hinc spatio dissidet. In Notit. Eccl. Ant. inter episcopos provinciæ Pisidiæ, p. 19. censetur, ὁ Τυραέων. Leunclavius p. 29. ὁ Τυραίων. Notitia altera, p. 51. ὁ Τυράνου. Tertia, p. 29. Τυράϊον. Et ad hos spectare nunc verius arbitramur nummos inscriptos ΤΥΡΑΝΩΝ, quos ad Ponti incolas nuper ablegavimus, Tyranos quoque appellatos, opere eo cui titulum fecimus, 'Numni Antiqui Populorum et Urbium illustrati:' quod ad Tyram amnem longe ultra fauces Istri Romana nunquam arma penetravere. In Conc. Calched. Act. I. pag. 92. subscribit Θεότεκνος Τυραίου, *Theotecnus Tyri:* act. II. pag. 335. Θεότεκνος Τιραίου, *Theotecnus Tyrassi.* Act. III. pag. 439. Θεότεκνος Τυρέου, *Theotecnus Tyrali:* cum ubique legi oporteat, Θεότεκνος Τυραίου, *Theotecnus Tyræi.*

64. Ibid. *Thebasa in Tauro*] Ita scripsimus, secuti R. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. vetustasque editiones ante Frobenium, qui *Tembasa*, unde libuit, obtrusit. Forsan rectius *Tarbasa* ex Strabone nobis objecisset: nam is Ταρβασσὸν inter Pisidiæ civitates annumerat, ex Artemidoro, lib. XII. pag. 570. sed *Thebasa* sincerior est, consentiensque omnium codicum scriptura: et Lycaoniæ, non Pisidiæ, oppidum quærimus.

65. Ibid. *Hyde in confinio Galatiæ &c.*] Libri omnes tum manu exarati, R. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. Chiffl. tum etiam typis excusi, ante Hermolaum, *Ide* vel *Idea* legunt. *Sinda* ille ex Strabone scripsit, qui Pisidarum oppidum, non Lycaonum, in quibus describendis Plinius nunc totus est, Sindam esse ait, lib. XII. pag. 570. Nos a codicum auctoritate atque consentiente scriptura quam minime aberrantes, *Hyde* restituimus, quæ inter sedes Lycaoniæ Episcopales undecima numeratur in Notitia Ecclesiastica Antiqua. Unde in Conc. CP. I. pag. 956. *Thodosius Hydensis* e Prov. Lycaoniæ.

66. Cap. XXVI. *Pletenissum*] In libris hactenus editis, *Platanistus.* In R. 1. 2. et edit. Parm. *Plantanistum.* In Chiffl. *Platanistum.* Haud dubie Petnelessum Plinius intellexit, quam urbem in editissima Pamphyliæ parte supra Aspendum sitam fuisse, auctor est Strabo, lib. XIV. p. 667. ὑπέρκειται δὲ ταύτης (Ἀσπένδου) Πετνηλησσός. Hæc Ptolemæo V. 5. Πεδνηλισσὸς dicitur. At in codice Palatino, nostroque Parisiensi, Πλετενισσὸς scribitur, quam veram esse ac genuinam Plinii scripturam, consensio exemplarium suadet: prorsus ut binominis ea civitas fuisse videatur. Platanistum certe in hoc tractu nemo, præter Ortelium, agnoscit: quem vitiosi Plinii codices sæpe in fraudem impulerunt.—'In Notit. Eccl. Ant. p. 19. et in altera rursum, p. 51. inter episcopos provinciæ Pamphyliæ censetur, ὁ Πελτιρίσσου, literis videlicet permutatis, pro Πλετενίσσου.' *Ed. sec.*

67. Cap. XXVII. *Paryadres*] In Mss. R. 1. 2. &c. *Paryadis.* In editis *Pharphariades*, mendose. Nos, quod proximum scripturæ antiquæ fuit, *Paryadres.* Est enim Παρυάδρης Straboni ac Plinio mons Armeniæ nobilissimus. Nec mihi tamen conjectura plane satisfacit: cum enim ex ordine juga Tauri montis Plinius enumeret, pro regionum ipsarum situ, in quibus ea attolluntur, ab India primum exorsus, mox progressus ad Bactros, ceterasque gentes deinceps, quæ sunt occasui propiores, Arme-

niæ juga appellare antea haud temere existimandus est, quam Parthicos, Medicosque montes nominaverit, qui mox sequuntur, Choatram scilicet, et Oroandem. Quamobrem scripsisse potius Plinium putaverim, *Parachoatram*, *Choatram*, quorum montium ille in Parthis a Solino, cap. 38. pag. 68. iste in Medis a Ptolemæo collocatur, VI. 1.

68. CAP. XXVIII. *Et in monte, Sidyma*] Dalecampius, qui verba hæc legenda conjunctim putavit, ac montis modo nomen indicari, Solyma Pisidiæ montem ex Strabone, lib. XIV. pag. 666. huc transferendum monet in margine editionis suæ. At urbem in edito colle positam hac oratione significari, tum per se, tum Stephani auctoritate plane constat, Ptolemæique inprimis ad Cragum montem Σίδυμα collocantis. In Conc. Quinisexto, pag. 1197. Ζήμαρχος ἐπίσκοπος πόλεως Σιδύμων, ἐπαρχίας Λυκαονίας'— 'mendose videlicet, pro Λυκίας. Nam in Notit. Eccl. Ant. p. 47. inter episcopos provinciæ Lyciæ, ἐπαρχίας Λυκίας, cum Myris, Telmesso, Corydallis, ceterisque, ὁ Σιτύμον legitur, pro Σιδύμων, uti recte Leunclavius habet, p. 94. et altera Notitia, p. 15.' *Ed. sec.*

69. CAP. XXIX. *Calynda*] Hermolaus *Calydna* rescripsit, invitis exemplaribus Mss. et vetustis editionibus, Parm. ceterisque: invito quoque Ptolem. V. 3. Κάλινδα scribente, pro Κάλυνδα. Stephano item, cui Κάλυνδα, πόλις Καρίας. Denique Herod. lib. VIII. ubi de Artemisia, Mausoli Cariæ, regis uxore agens, Καλυνδίοις eam imperitasse prodidit. Κάλυμνα tamen Straboni dicitur, lib. XIV. pag. 561. sed magno, ut puto, errore.

70. Ibid. *Marsyas... ac paulo mox conditus*] Hæc Plinii verba de Marsya hominis natali ac sepulcro ridicule interpretatus est Martianus, lib. VI. cap. de Euphrate, pag. 221. et eum, ut solet, secutus Solinus, cap. 40. pag. 70. cum de amne Apameorum Marsya ea accipi oportere, res sit plane perspicua.

71. CAP. XXX. *Cadueni*] Mss. R. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. &c. *Cadieni*. Nummus antiquus Longinæ Domitiæ, quæ Domitiani Imp. conjux fuit, apud Patin. pag. 169. ΚΑΔΟΗΝΩΝ. Quanquam ipse perperam ΚΑΛΟΗΝΩΝ legit, refertque ex conjectura ad Coloën, quam novo ille errore urbem esse arbitratur Sardibus proximam: cum ipsa Gygæa palus sit Coloë a recentioribus appellata, teste Strabone, lib. XIII. pag. 626. Ab oppido Cadueni nomen traxere, quod in Notitia Episcop. Κάδοι dicitur, et Phrygiæ Capatianæ accensetur: Mæoniæ sive Lydiæ, in ipsis Phrygiæ finibus, a Ptolem. V. 2. Incolæ Καδηνοὶ Stephano nuncupantur. In Conc. Quinisexto, pag. 1199. Philippus Episcopus πόλεως Κάδων Πακατιανῆς. In Concilio Calchedon. Act. I. pag. 89. Δανίηλος Κάδων subscribit, qui pag. deinde 234. Δανιήλιος ἐπίσκοπος τῆς Καδοηνῶν πόλεως appellatur. Editiones antiquiores Romana: 'Daniel Episcopus Cadenæ civitatis.' In Labbeana, pag. 334. Δανίηλος Κωΐων, pro Κάδων, ut recte in margine Labbeus admonuit pag. 321. 'Daniel Episcopus civitatis Cadoniæ,' pro 'Cadoinæ,' vel, ut alibi recte, 'Cadoënæ.' Porro post *Cadueni*, addunt libri editi *Loreni*, quos cum nec Mss. ulli, nec auctorum veterum quisquam agnoscat, idcirco expunximus.

72. Ibid. *Apollonoshieritæ*] Ἀπόλλωνος ἱερὸν, ut diximus, Apollinis fanum sonat: quam vocem in Tullio contra Verrem, non pro oppidi nomine, uti oportuit, sed pro templo Apollinis, seu delubro, Eminentiss. Annalium scriptor perperam interpretatus est, ad annum Christi 57. num. 176. Atqui nos Audomari fanum usitato more, et S. Quintini, et alia ejuscemodi dicimus: cum oppida, Divorum cuipiam peculiari mancipata cultu, nomen ab iis sortiuntur.

In Mss. Reg. 1. 2. *Apollinihieritæ*. In Chiffl. *Apollonihieritæ*. In nummis, ΑΠΟΛΛΩΝΙΕΡΕΙΤΩΝ. In Concil. Calchedon. Act. III. pag. 456. Λεύκιος Ἀπόλλωνος ἱεροῦ.

73. Ibid. *Mesotimolitæ*] Qui μέσον Τίμωλον sive Τμῶλον incolerent: utraque enim vox scriptoribus antiquis promiscue familiaris fuit, ut suo loco monuimus. In Mss. Reg. 2. &c. *Mysotimolitæ*. In editis, *Mysotmolitæ*. Nos *Mesotmolitas* restituimus, tum ex animi conjectura, tum ope Notitiæ Episcopatuum Prov. Lydiæ, in qua septimum decimum locum obtinet Μεσοτόμελλος pro Μεσοτίμωλος. Altera Notitia Eccles. pag. 45. habet Μεσοτύμολον pro Μεσοτίμωλον. Et in Novella Leonis, apud Leunclav. inter Episc. Lydiæ, pag. 91. ὁ Μεσοτιμώλου. Mysotmolitas nihilominus defendere quis possit, ut ea vox e Mysis Tmolitisque mixtos sonet, ἐκ τῶν Μυσῶν καὶ Τμωλιτῶν.

74. Cap. XXXI. *Super octoginta*] Mss. omnes, Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. vet. Dalec. &c. *super XC*. Seneca tamen, lib. de Consol. ad Helviam, cap. 6. pag. 807. 'Atheniensis in Asia urbs est Miletus: LXXV. urbium populum in diversa effudit.'

75. Ibid. *Heraclea montis ejus cognominis: Carica: Myus... Priene*] Hic locus præpostera interpunctione vitiatus sic ante nos edebatur: *Heraclea montis ejus, cognominis Caricæ: Myus, &c.* Quibus verbis hæc suberat sententia, Heracleam hanc Ionicam eodem cum Carica Heracleæ nomine frui: quod et per se frigidum est, perinde ac si non aliis plurimis multo insignioribus ea appellatio communis foret: et est præterea a Plinii mente vehementer abhorrens. Ait enim hoc loco duo, quæ sunt maxime observatu digna. Primum est, Heracleam esse monti Latmo cognominem: docet id Strabo verbis disertis, lib. XIV. pag. 635. Ἡράκλεια ἡ ὑπὸ Λάτμῳ λεγομένη πολίχνιον· ἐκαλεῖτο δὲ πρότερον Λάτμος ὁμωνύμως τῷ ὑπερκειμένῳ ὄρει. Hinc Hesychius, pag. 588. Λάτμος, πόλις καὶ ὄρος, ubi legendum est πόλις, καὶ ὄρος. Alterum est, Carica deinde, seu Cariæ quondam attributa oppida, proxime sequi, Myuntem, Prienen, &c. Atque id sane de his asseverat Herod. lib. I. n. 142. pag. 60. Μυοῦς τε καὶ Πριήνη· αὗται μὲν ἐν τῇ Καρίῃ κατοίκηνται, κ. τ. λ. Hæc vero duo, quæ sunt sane animadversione digna, profligat atque pervertit interpunctio libris hactenus impressis recepta. Quod si vocem *Carica* ad Heracleam nihilominus pertinere quis contendat, eamque originis Caricæ esse velit, haud vehementer sane reluctabor: cum probe intelligam, Latmum ipsum montem a nonnullis, atque adeo ab ipso Plinio, VIII. 84. Cariæ adjudicari: quod eo magis verum esse necesse est, quo Myus et Priene, quæ ulteriora sunt, Caricæ ditionis oppida censentur ab Herodoto. In Conc. Quinisexto, pag. 1199. Θεόδωρος ἐπίσκοπος πόλεως Ἡρακλείας Λάτμου, ἐπαρχίας Καρίας. In Conc. Ephes. pag. 538. Ἀφθόνητος ἐλάχιστος ἐπίσκοπος Ἡρακλείας ὑπέγραψα. Quæ sit hæc Heraclea, Marii Mercatoris versio significat, quæ edente V. Cl. Steph. Baluzio sic habet, pag. 632. 'Aphonetus minimus Episcopus Heracleotanorum Lamtupoleos subscripsi.' Ubi legendum, 'Aphthonetus minimus Episcopus Heracleotarum Latmupoleos:' trajectione enim literarum postrema hæc vox laborat. Idem pag. 1148. 'Aptonitus Episcopus Heracleotanæ civitatis Lampi' vocatur, pro 'Latmi.' Codices quidam 'Lappi' præferunt, et, quod absurdius est, 'provinciæ Lappi.' In Conc. Calched. pag. 89. recte, Διονύσιος Ἡρακλείας Λάτμου, pag. 506. Λάγμου vitiose. Nec erit autem abs re, opinor, unum aut alterum similium oppidorum nomen, quod in Conciliorum subscriptionibus in mendo cubat, nunc suæ obiter integritati reddere,

dum prodeant aliquando omnia in unum collecta corpus ; cum sint haud dubie qui hæc animadversione digna putent, et alieno se ea malint loco doceri, quam omnino nullo. Itaque in Concilio Calched. pag. 88. subscribit Ἀμάχιος Σεττῶν, qui pag. 334. Ἀλμάχιος Σενγῶν, *Almachius Settorum*, pag. 810. Ἀμάχιος Σετῶν, pag. 444. Ἀμάχιος Σέπτων, *Amachius Septenæ civitatis*, vocatur : cum ubique *Almachius Sættarum*, Ἀλμάχιος Σαιττῶν scribi oportuerit. Nam quod Σεττῶν pro Σαιττῶν libri complures exhibent, amanuensium mendum est, qui et in Notitiis sæpe Μεάνδρου pro Μαιάνδρου scripsere. Pag. 572. Act. VI. ' Amachius Septoriorum ' legitur : sed vetustæ editiones ' Septenorum ' et ' Septon ' exhibent. In Conc. Ephes. ex versione Marii Mercetoris, quam V. C. Baluzius edidit, pag. 631. subscribit hujus Almachii decessor ' Limenius Episcopus civitatis Ettenorum :' ubi legendum haud dubie ' civitatis Sættenorum :' uti pagina proxime subsequente, pro ' civitatis Elegen,' scribendum, ' civitatis Selgæ,' (quæ urbs Pisidiæ est) repetita videlicet ex priore vocabulo litera *S*. Sic pag. 1148. ' civitatis Sættenæ ' repone, pro ' civitatis Eptenæ,' quæ vox nauci non est. De hujus autem oppidi situ in Lydia, qui Geographorum gregi ad hunc diem latuit, librum consule, quem nuper edidimus de Nummis Antiquis Populorum et Urbium, verbo ΣΑΙΤΤΗΝΩΝ. Id vero nomen in Græco fœdius corruptum, in eodem Ephesino Concilio, pag. 547. Λιμένιος ἐπίσκοπος τῆς κατὰ Σέλλας ἁγίας τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας, ἐπαρχίας Μηδίας. Ubi monuere recte editores Λυδίας legi oportere : sed et κατὰ Σαίτας legi oportuit : ut et p. 456. Conc. Calch. Act. III. Ἀμάχιος Σαιττῶν non Σέλλων. At vincit omnia quod in Conc. Calched. pag. 129. pag. 273. atque alibi passim, subscripsisse dicitur ' Theodulus Ticeliæ Pentapolis,' ' Theodulus Ticeliæ civitatis,' ' Theodulus Ticeliensis,' &c. ex quo ' Ticeliæ civitatis ' nomen in Geographiam sacram invexit Carolus a S. Paulo. Versio antiqua ejus Concilii, teste Baluzio, in Nova Collectione Conciliorum, pag. 1040. ' Tisale ' exhibet, in Corbeiensi, et Colbertino codice : in Divionensi, ' Tiselæ :' ' Tissilæ ' in Parisino. In Græco ΤΗΣ ΑΔΑ legitur, forte pro ΤΗΣ ΑΛΑ aiunt eruditi, nimirum ob affinitatem utriusque literæ Λ et Δ. Interdum et Πισιλᾶ. Nos illud ' Ticeliæ ' haud temere affirmamus factum imperite ex τῆς Αἰλίας, cum pag. 1030. Baluzianæ editionis, ' Theodulus ' idem a Rustico Subdiacono ' Æliæ Pentapoleos ' Episcopus appelletur. Est autem Ælia civitas, quæ Hadriana appellata est, ab Ælio scilicet Hadriano Aug. cujus oppidi mentio apud Anton. in Itin. inter Berenicen et Teuchiram, in Cyrenaica seu Pentapolitana regione. Notitia Ecclesiastica, pag. 57. Ἐπαρχία Λιβύης Πεντάπολις .... Ἀδριανή. Uti porro repetendam interdum literam *S* paulo ante monuimus, ut integra ' Selgæ ' ac ' Settænorum ' nomina forent ; sic exterendam alibi, ubi abundat, vel hoc uno exemplo intelliges. In Conc. Calched. pag. 237. ' Timotheus ' subscribit ' episcopus Saracenorum civitatis.' In Cod. Corbeiensi, teste Baluzio, loc. cit. pag. 1088. ' episcopus Saracenæ civitatis :' in Divionensi, ' Saracinæ :' ' Sarcinæ ' denique in Parisiensi legitur : cum legi ubique oporteat ' Episcopus Arcenorum,' vel ' Arcenæ civitatis.' Id quod Græca confirmant, quæ sic habent : Τιμοθέου ἐπισκόπου τῆς Ἀρκηνῶν πόλεως. Est autem Arce, sive Arcæ, Phœniciæ oppidum : ' urbem Arcenam ' Lampridius vocat, ut diximus in libro de Nummis Antiquis Populorum et Urbium, verbo ΑΡΚΑΙΩΝ. Et Notitia Ecclesiastica, pag. 60. inter Episcopales urbes Phœniciæ maritimæ locum habet. Pari

modo in Conc. Ephes. edit. Labb. p. 546. Ἑρμόλαος ἐπίσκοπος Σαττουδέων, *Hermolaus Sattudensium*, pro Ἀττουδέων, et *Attudensium*. Vide nummos ΑΤΤΟΥΔΕΩΝ. Juvat et aliud præterea subindicare mendum, quod in idem Conciliorum opus irrepsit, ex quo rei Geographicæ studiosi conjici in maximas ambages possint, ni lux ei loco aliqua offeratur. In Concilio itaque Ephesino, ex versione Marii Mercatoris per V. Cl. Baluzium edita, p. 621. et seqq. ejurata Quartodecimanorum hæresi Catholicam amplecti fidem dicuntur ‘ Eugenius Disphiladelpheus,’ ‘ Faustinus Laicus Disphiladelpheus,’ ‘ Flavius Nymphidianus Disphiladelpheus,’ ‘ Eutychius Disphiladelpheus,’ ‘ Julianus Disphiladelpheus.’ Atque ubi repetuntur eorundem subscriptiones in Concilio Calched. tum in eadem editione, pag. 1137. et seqq. tum in Labbeana, tomo IV. pag. 295. iidem cum aliis paulo aliter nuncupantur: nempe ‘ Rufinus Diffilius Philadelphiæ secundæ,’ (sed vox ea ‘ Diffilius ’ nihili est, orta ex inani repetitione vocabuli ‘ Disphil.’) ‘ Eugenius secundæ Philadelphiæ,’ ‘ Flavius Nymphidianus secundæ Philadelphiæ,’ ‘ Eutychius secundæ Philadelphiæ,’ ‘ Julianus Philadelphiæ secundæ.’ In Græco contextu Concilii Ephesini, ex editione Labbeana, pag. 685. semel διὰ Φιλαδέλφου legitur: sed scriptum fuisse δὶς Φιλαδελφεὺς, tum Marius Mercator admonet, tum versio ea qualiscumque, quæ ‘ secundæ Philadelphiæ ’ præfert. Secunda vero Philadelphia quo situ terrarum locata? Geminam utique esse nemo nescit: alteram in Lydia, in Syria alteram. At num prima ex his aliqua, num secunda dicta est altera? ac si aliqua, utra porro? Verum de prima hic aut secunda Philadelphia cogitare, operæ dementia est: cum de civibus unius ejusdemque oppidi, quod in Lydia fuit, ibi sermonem esse, Charisius Philadelphenæ hujus Ecclesiæ Œconomus in hac ipsa Ephesina Synodo contestetur, pag. 673. Itaque cum haud dubie scriptum Græce fuerit, Ῥουφῖνος δὶς, Φιλαδελφεύς· Εὐγένιος δὶς, Φιλαδελφεὺς, non alia vis subest ei voci δὶς, quam ut significetur, quoties ea occurrit, extitisse duos eodem nomine, qui sub eadem fidei ac libelli formula hæresim abjurarint: descriptam in plenum fortassis in autographo amborum formulam: hic compendii causa, qui cognomines essent, sub eodem lemmate comprehensos, addita vocula *bis*, ut geminos fuisse planum foret. Fuit cum ea voce parentum nomina subintelligi arbitrarer, et esse Ῥουφῖνος δὶς exempli causa, Εὐγένιος δὶς, Φαυστῖνος δὶς, κ. τ. λ. vice harum vocum Ῥουφῖνος Ῥουφίνου, Εὐγένιος Εὐγενίου, Φαυστῖνος Φαυστίνου, quas amanuensis haud satis peritus in eum modum contraxerit. Argumento erat, quod ubicumque cum subscribentis nomine patris quoque nomen indigitatur, nusquam vox ea ‘ Disphiladelpheus ’ ponitur, aut ‘ secundæ Philadelphiæ:’ sed modo ibi occurrit, ubi patrem habere cognominem liberi videntur. Sic enim alia nude exhibentur nomina: ‘ Budius Vinici Philadelpheus,’ ‘ Flavius Hesychius Cerdanepi Philadelpheus,’ ‘ Stratonicus Ammonii Philadelpheus,’ ‘ Polychronius Tatiani Philadelpheus,’ ‘ Eustathius Marcelli Philadelphens.’ Ut ut est, eandem Lydiæ Philadelphiam, cujus ii omnes cives fuere, necesse est ubique intelligi: non alteram Syriæ, ut nonnulli: non Φιλαδέλφεια certamina, ut nos ipsi sumus olim angurati. In Notitia Eccles. Antiqua, pag. 49. inter Episcopos Cariæ censetur ὁ Λακύμων. Idem apud Lennclavium, pag. 94. ὁ Ἡρακλείας Λακύμων vocatur: utrobique Λάτμων rescribi scito oportere. In altera Notitia, pag. 17. hoc tantum, ὁ Ἡρακλείας Λα.

76. Ibid. *Juxta eas*] Ita Mss. omnes: nec Pintiani conjectura placet,

sic legentis: *Juxta Teos: Fuere oppida, &c.* Teos enim, Τέως, Anacreontis patria, multis nominibus adeo celebrata veteribus fuit, ut a Plinio quidem prætermittenda omnino fuisse non videatur: sed neque prætermissa fuit, cum perhonorificam illius mentionem faciat cap. 38. ut suo loco vidimus.

77. Ibid. *Parthenie*] Mons, ut dixi, mari circumdatus. Hoc montis jugum describit paulo obscurius Nicander in Theriac. pag. 44. Παρθένιον ναίουσι λέπας, τόθι Κλέζος ἀεργοὶ Ἵπποι χιλεύουσι, καὶ ἀνατολαί εἰσι Καΰστρου. Quem locum Scholiastes non intellexit: sed refellere, nec otii nostri est, nec hujus loci: errorem digito commonstrasse nunc abunde est.

78. Ibid. *Hyrcani*] Ad hos nummi pertinent Philipporum Impp. Patris, ac Filii, quorum ectypa Patinus exhibet, pag. 383. et 388. cum epigraphe ΥΡΚΑΝΩΝ. Hos ille nummos ad Hyrcanos Caspii maris accolas parum sane caute arbitratus est referri oportere.

79. Ibid. *Cæsarienses, Metropolitæ*] Hæc disjunctim legenda censuimus: quod in eadem regione Lydia, Hierocæsarea apud Ptolemæum, et Metropolis, ceu oppida duo diversa legantur, cum Hypæpis, Magnesia, aliisque. Quod si quis ea conjunctim legi contendat oportere, eandemque gemino nomine civitatem signari, Metropolim scilicet, quam in Lydia alii, alii in Ionia collocarint, haud sane gravate assentiar: nummis præsertim quibusdam conjecturæ faventibus: qualis est ille Gallieno Imp. cusus, apud Patin. pag. 413. cum epigraphe, CEBACTA KAICAPEA MHTPOΠOΛEITΩN. Alter Augusti apud Occonem, pag. 81. KAICAPEΩN MHTPOΠOΛ. Tertius Alexandri Severi, apud Patin. pag. 351. MHTPOΠOΛEΩC KAICAPEIAC, quanquam ille, ut solet, alio transfert, nulla satis probabili ratione.—' *Cæsarienses, Metropolitæ*] Hæc disjunctim legenda censuimus, cum editione Parmensi, aliisque vetustis ac probatissimis; consentientibus etiam Mss. codicibus, et ob nummos antiquos denique, quos indicavimus, MHTPOΠOΛITΩN EN IΩNIA.' *Ed. sec.*

80. Ibid. *Cilbiani inferiores et superiores, Mysomacedones*] In libris hactenus editis locum hunc sic interpunctum vidimus: *Cilbiani, superiores et inferiores Mysomacedones*, ut hæ voces, *superiores et inferiores*, non jam ad Cilbianos pertinerent, sed ad Mysomacedonas. Errorem detegit nummus Juliæ Domnæ, quem vidimus, in Cimelio Bibl. Regiæ, cum epigraphe, KIΛBIANΩN TΩN ANΩ, hoc est, Cilbianorum superiorum. Ad inferiores spectat alter, qui in Cimelio Parisiensi nostro asservatur, Caracalla principe percussus, forma mediocri, cum hac epigraphe, KIΛBIANΩN NIKAEΩN: ut horum oppidum Nicopolis fuisse videatur, quam Provinciæ Asiæ ascribit Notitia Episcopatuum antiqua.—' Ad inferiores spectat alter, qui in cimelio Parisiensi nostro asservatur, Antonio Severo principe percussus, forma mediocri, cum hac epigraphe, KIΛBIANΩN NIKAEΩN. quo concordia, ὁμόνοια, sive societas Cilbianorum et Nicæensium indicatur.' *Ed. sec.*

81. Ibid. *Mastaurenses, Briulitæ*] Vulgati libri habent *Brullitæ*. Mss. R. 1. 2. Colb. 1. 2. et Paris. *Briulitæ:* recte. Nam in Conc. Calched. Act. III. pag. 456. alibique passim, Ῥουφῖνος Βριούλων subscribit, ex Provinc. Asiæ. Et in Notitia Episcopatuum ejusdem Provinciæ, pag. 27. Πρίουλλα, Μάσταυρα, legitur, pro Βρίουλα. Nam pag. 43. legitur, ὁ Βριούλων. Frustra Ortelius, *Biulum*, *Briullum*, et *Brullitas*, ceu tria diversa oppida diversis locis repræsentat, quo Thesaurum suum copia nominum locupletet.

82. Cap. xxxii. *Coeylium ... Ne-*

andros, &c.] Hactenus *Cocillum* mendose legebatur. Nos *Cocylium* ex Xenoph. Hist. Græc. lib. III. pag. 483. hujus oræ populos recensente: Οἱ μὲν οὖν Νεανδρεῖς, καὶ Ἰλιεῖς, καὶ Κοκυλῖται ἐπείθοντο ... οἱ δ' ἐν Κέβρηνι, κ. τ. λ.

83. Ibid. *Adramytteos, quæ olim Pedasus*] Refert hoc loco Dalecampius ex Herodoto, aliisque, vel ex Rhodigino potius, Pedasensium barbam crescere tum prolixe solitam, cum adversi quidpiam civibus immineret. Verum, præterquam onerare his nugis Plinianos Commentarios haud operæ pretium erat, non de Adramyttenis Pedasiis hæc Herodotus refert, sed de Pedasensibus qui supra Halicarnassum incolunt, οἱ δὲ Πηδασέες οἰκέουσι ὑπὲρ Ἁλικαρνάσσου, quorum oppidum Pedasium, de quo dictum est cap. 29. Vide Herod. lib. VIII.

84. Ibid. *Erezii*] In libris omnibus Mss. impressisque, *Eresii*. At Eresios Lesbi insulæ incolas locum hic habere non posse, res est plane perspicua. Erezios potius Plinium scripsisse reor, ab ipso oppido, vel ei cognomine, quod in Notitia Episcopatuum Prov. Cariæ, pag. 33. Ἔρεζος scribitur: alibi Ἔριζος. Indiscretos enim Cariæ, Mysiæ, Lydiæque fines fuisse, sæpe est a nobis animadversum in hoc Asiæ describendo tractu. In Synodo Quinisexta, pag. 1199. Μάγνος ἐπίσκοπος πόλεως τῶν Ἐρίζων, τῆς Καρίας ἐπαρχίας. Et in Conc. Gener. CP. III. pag. 1040. Ἰωάννης ἐπίσκοπος πόλεως Ἐρίζων. Apud Ptolem. v. 2. gens esse dicitur juxta Phrygiam ΕΡΙΖΗΛΟΙ, haud dubie pro ΕΡΙΖΗΝΟΙ, unde Erizena Asiæ regio Plinio dicitur, x. 60. Circa Rhyndacum Mysiæ amnem positi hi videntur, perinde atque Apolloniatæ, et Miletopolitæ.

85. Ibid. *Mandacadeni*] In libris hactenus editis, *Mandagandeni*. In Mss. R. 1. 2. Colb. 1. 2. *Mandaeandeni*. At in Notitia Episcopatuum Prov. Hellesponti, pag. 27. Μανδακάδα vigesimo octavo loco nominatur.

86. Cap. XXXIII. *Selinus .... Cetius*] Ille Σελεινὸς, non Σελινοῦς, ut Ortelius existimavit: iste Κήτειος, cujus accolæ Κήτειοι appellati ab Homero, Odyss. Λ. 520. ubi Eustathius monet Cetios a nonnullis dici Pergamenos, quod juxta Pergamum amnis ille laberetur. Hesychius Mysos, in quibus Pergamum fuit, sic appellat: Κήτειοι, γένος Μυσῶν, ἀπὸ τοῦ παραῤῥέοντος ποταμοῦ Κήτεως. Nummus M. Aurelii, apud Spanhem. pag. 485. fluvii nomen exhibet: cujus epigraphe hujusmodi est: ΕΠΙ CTPA. ΚΑΛΛΙCΤΕΟ. CΕΛΕΙΝΟ. ΚΗΤΕΙΟC ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ. Β. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Hoc est, ἐπὶ στρατηγοῦ Καλλιστέος, Σελεινο-Κήτειος Περγαμήνων δὶς Νεωκόρων. *Sub Prætore Callisteo, Selino-Cetius Pergamenorum bis Neocorum* nummus.

87. Ibid. *Hierolophienses*] Sic restituimus admonitu codicum R. 1. 2. Paris. &c. In Parm. edit. *Hierapolienses*. In reliquis, *Hierapolenses*: quæ vox nec Græcum idioma refert, nec Latinum. Barbarus *Hydropolienses* confinxit, quos hoc loco nobis objiceret. Accedit eo quod Hierapolis non hujus Pergameni conventus sit, sed Cibyratici, ut dictum est cap. 29. Id nomen ab oppido factum videtur, cujus mentio in Notitia Episcop. Prov. Bithyniæ, pag. 45. ὁ Γάλλου, ἤτοι Λόφων. Vox ea ἱερὸς λόφος, *sacrum collem* sonat.

88. Ibid. *Hermocapelitæ*] Eorundem codicum ope, et, quod tutius est, astipulante Notitia vetere Episcopatuum Provinciæ Lydiæ, in qua ὁ Ἑρμοκαπηλίας legitur, p. 45. et p. 13. Ἑρμοκαπηλείας, hanc vocem sanavimus, quæ in edit. Parm. in *Hermacopolitæ*; auctore deinde Hermolao Barbaro, in *Harmatopolitæ* commutata erat. Quanquam Lydiæ ea Notitia Hermocapelitas accenset, Pergamenæ tamen illi, ut et Thyatireni, jurisdictioni paruerunt. Neque huc pertinet Ἁρματοῦς

oppidum, cujus Thucydides meminit, lib. VIII. p. 626. ut Ortelio visum est: nam ex eo Harmatuntopolitas dici oportuisset.

89. CAP. XXXIV. *Ante Ioppen Paria*] Ita libri omnes, ex quibus emendandus Mela, a quo hæc hausta videntur, II. 7. 'Arados etiam in Phœnice est parva, quantum patet, tota oppidum.' Lege: 'Arados etiam in Phœnice est, et Paria, quantum patet, tota oppidum.' Nec Vossio assentimur, aienti, Annotat. in Melam, p. 202. ex eo Pomponii textu Plinium potius, quam ex Plinio Melam emendandum esse. Nam præterquam quod Josephus, ut dixi, Antiq. Jud. XIV. 17. p. 487. Παριανῶν prope Joppen meminit, Notitia Antiqua Eccles. p. 85. inter suffraganeos Archiepiscopi Tyrensis, Accanensem habet, Sidoniensem, Berytensem, et quarto loco *Paris.* qua voce mutila, ut apparet, num Pariensis pro Joppensi sedes intelligatur, æstimandum aliis relinquimus.

90. CAP. XXXV. *Artemidorus CLXII. D.*] Sic libri Mss. Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. et vet. Dalec. Astipulatur Artemidorus ipse, qui in Epitome quam Agathemerus fecit, Geogr. I. 5. longitudinem Cypri ait esse stadiorum, ά τ', MCCC. quæ passuum omnino efficiunt, *CLXII. M. D.* In editis hactenus, *CLX. M. D.*

91. Ibid. *Chirogylium*] Mss. proxime laudati, cum Chiffl. *Chirodilion*, quod sincerius arbitror: ut sit Χειροδείλιον nomen insulæ factum, ab incolarum timiditate et ignavia.

92. CAP. XXXVII. *Tragias*] Ita rescripsimus, pro *Ægeas*, quæ in hoc tractu nullæ fuerunt. At ibi Τραχίαν agnoscit Thucyd. lib. I. p. 75.

93. Ibid. *Sumon liberam, circuitu LXXXVII. M.*] Strab. lib. XIV. p. 637. ait esse ambitum stadiorum ἑξακοσίων, DC. quæ passuum efficiunt LXXV. M. Addit Agathemerus, I. 5. stadia XXX. quæ efficiunt fere M. P. LXXVIIII. Quamobrem aut denarii notam in Pliniano numero abundare, aut, quod verius puto, apud Strab. ἑπτακοσίων legi oportere, censendum est. Proxime antea admonitu codicum R. 1. 2. Colb. 1. 2. et Paris. scripsimus: *Duas Camelidas Mileto vicinas: Mycalæ, Trogilias tres: Psilon, Argennon, Sandalion.* Cum prius legeretur: *Mycalen, Trogilias, Trepsilion, &c.*

94. Ibid. *Parthenoarusam*] Heraclides de Politiis, cap. de Samiis: Παρθενία, inquit, ὕστερον δὲ Ἀρνοῦσα. Quo ex loco conflata e duabus vox ista Pliniana videri forsan possit, pro *Parthenon, Aryusam.* Sed in Heraclidis textu mendam latere suspicor: nec Ἀρνοῦσαν, sed Δρυοῦσαν legi oportere.

95. CAP. XLI. *Conium*] Prius *Iconium* legebatur, quo nomine nullum in Phrygia oppidum apud ceteros scriptores occurrit. At Conii mentio est in Notitia Episcop. Provinciæ Phrygiæ Capatianæ, p. 27. Κονίου πόλις.

96. CAP. XLII. *Tectosagum Ancyra, Trocmorum Tavium, Tolistobogorum Pesinus*] Destituit memoria Photium, ut arbitror, dum Memnonis scripta redigens in epitomen, cod. 224. Bibl. p. 721. permutat horum oppidorum sedes: Ἐδείμαντο δὲ πόλεις, Τρωγμοὶ μὲν Ἄγκυραν, Τολιστοβόγιοι δὲ Ταβίαν, Τεκτόσαγες δὲ Πεσινοῦντα. Nam Plinium ut omittam, ex Strabone et Ptolemæo constat, ut vidimus, Ancyram esse Tectosagum: Tavium Trocmorum, Tolistobogorum Pesinuntem. —'Tectosages Ancyranos etiam commemorat nummus antiquus ex ære apud D. Scherard nuper Consulem Anglum Smyrnæ: ΑΝΚΥΡΑΝΩΝ ΤΕΚΤΟΣΑΓΩΝ.' *Ed. sec.*—Quod porro ad hæc Galaticarum gentium nomina attinet, sola Tectosagum appellatio a Celtica gente derivatam esse, qua de egimus v. 3. Strabo admonet, lib. XII. p. 566. ceteras a ducibus suis nomen habuisse, cujusmodi sunt Trocmorum

gentes, et Tolistobogorum. Horum ego numero censendos puto, et Voturos, sive Veturos, et Ambituos, quos Mss. omnes, R. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. *Ambituutos* appellant: ut a ducibus ad gentes cas translata sint ea nomina, nec Celticorum unquam populorum propria fuerint. Incidimus tamen in Mss. aliquos, in quibus ea vox *Ambituuti* ferme in litura esset, sic tamen ut fraus pateret: superinjectumque ei voci glossema, *Ambiani*. Sed id ab interpolatore aliquo, amore fortassis patriæ, factum merito suspicamur: quanquam et in Gelenii editionem vox ea irrepsit.

97. Ibid. *Dioshieronitæ*] Sic Frobenius veterem lectionem pessumdedit, tum Mss. codicum, tum edit. Parmensis, et ceterarum, in quibus legitur *Didyenses*, *Hieronenses*. In R. 1. *Hierorenses*. De Didyensibus nihil habemus sane comperti. Nisi forte Dictienses legi placet, quoniam Galatarum Tectosagum Δικτὶς oppidum fuisse dicitur apud Ptolem. v. 4. At pro *Hierorenses* scribi oportere *Æorienses*, nihil propemodum dubitamus: quod in Notitia Eccles. Provinciæ Galatiæ Salutaris, p. 33. Αἰώριον legitur. Sane ἀναλογίας ratio Dioshieronitas dici non patitur, sed a Διὸς ἱερὸν, Dioshieritas, ut alibi vidimus.

98. Cap. xliii. *CCXXXVIIII. mill. pass. diximus*] Libro nimirum quarto, ut monuimus, cap. 24. his verbis, *Tota ab Hellesponto longitudo CCXXXVIIII. mill. pass.* Sic enim eo loci animadvertimus maximo consensu codices omnes Mss. impressosque, Martianumque ipsum, Plinii transcriptorem, scribere. Quamobrem præpostera hujus numeri lectio hoc loco, *CLXXXVIIII.* quæ hactenus in libris impressis obtinuit, centenarii nota perperam in quinquagenarium detorta, a nobis merito animadversa, emendataque est.

99. Cap. xliv. *Elaphonnesus*] Scylax, p. 33. a Plinio dissidere prima facie videtur: nam Proconnesum ab Elaphonneso diversam facit. Circa Cyzicum, inquit, νῆσός ἐστι καὶ πόλις Προκόννησος, καὶ ἑτέρα νῆσος Ἐλαφόννησος .... γεωργοῦσι δ' αὐτὴν Προκοννήσιοι. *Proconnesus insula cum oppido, aliaque prælerea insula Elaphonnesus, commodo instructa portu: hujus agrum colunt Proconnesii.* Sed nodum solvit Strabo, geminam Proconnesum agnoscens, lib. xiii. p. 588. novam ac veterem, modico forte euripo ambas inter se discretas: nomine alioqui similes: nam appellationis ratio par: πρὼξ enim et ἔλαφος cervini generis animalia significat, quibus ea insula videtur fuisse referta. Docet id pluribus Apollonii Scholiastes, ad Argon. ii. 279. cujus verbis huic libro coronidem imponere, operæ sane pretium fuerit. Διονύσιος δέ φησιν ὁ Ἀθηναῖος, inquit, ἐν ταῖς κυήσεσι τὰς ἐλάφους λέγεσθαι πρόκας· ὅθεν καὶ Προκόννησος· ἐπεὶ καὶ ἐν ταύτῃ πληθύουσιν ἔλαφοι ... ὁ δὲ Προχόννησον ἐτυμολογοῦσι, καθὸ πρότερον οὖσα νῆσος προσεχώθη. Cum prius esset insula, aggesto solo alteri insulæ nempe Elaphonneso annexa est: unde eadem Proconnesus quibusdam est, quæ Elaphonnesus: Ὑπό τινων δὲ Προκόννησος καὶ Ἐλαφόννησος ἐκλήθη. Φιλήτας δέ φησι, πρόκας λέγεσθαι τὰς ἐλάφους τὰς πρώτως τικτούσας, οἷον πρωτοτόκους. Sunt igitur πρόκες, *cervæ primiparæ*.—'Sed et cum eadem Elaphonnesos et Neuris vocitata fuisse dicatur, apparet Νεβρὶς a Stephano scribi oportuisse, ab hinnulis: non, ut scripsit imperite, Νευρίς. Est enim νεβρὸς *hinnulus*, ut ἔλαφος *cervus*.' Ed. sec.

C. PLINII SECUNDI

NATURALIS HISTORIÆ

LIBER VI.

Asiæ pars altera.

1. (1.) PONTUS Euxinus, antea ab inhospitali feritate Axenos[a] appellatus,[1] peculiari invidia naturæ sine ullo fine indulgentis[b] aviditati maris, et ipse inter Europam[2] Asiamque funditur. Non fuerat satis oceano ambisse terras, et partem earum aucta inanitate[3 c] abstulisse: non irrupisse fractis montibus, Calpeque Africæ avulsa tanto majora absorbuisse, quam reliquerit, spatia: non per Hellespontum Propontida infudisse, iterum terris devoratis: a Bosporo quoque in aliam vastitatem[d] panditur nulla

CAP. 1. 1 Chiffl. *appellatus est.*—2 Pinetus, *in Europam.*—3 Gronov. et edd. vett. *immanitate.* Lectionem nostram ex omnibus codd. restituit Harduinus, eumque secuti recentt. Vid. Turneb. Advers. XII. 19. Mox, *Calpeque*

NOTÆ

[a] *Axenos*] Auctor Peripli Ponti Euxini, pag. 13. Τὸν Πόντον τὸν πρὶν Ἄξενον λεγόμενον διὰ τὰς ἐπιθέσεις τῶν βαρβάρων, κ. τ. λ. Vide quæ diximus IV. 24.

[b] *Indulgentis*] Rapacitati maris tanta subinde terrarum spatia absorbenda et obtegenda permittentis.

[c] *Aucta inanitate*] Aucto vehementer eo spatio, quod incoli jam propter aquarum illuvionem non potest. Vide Not. et Emend. num. 1.

[d] *In aliam vastitatem*] In vastissimum mare, quem Pontum Euxinum vocant.

satietate, donec exspatianti lacus Mæotii rapinam suam jungant.[4][e] Invitis hoc accidisse terris, indicio sunt tot angustiæ, atque tam parva naturæ repugnantis intervalla, ad Hellespontum octingentorum[f] septuaginta quinque passuum:[5] ad Bosporos[g] duos, vel bubus meabili transitu: unde nomen ambobus, et jam quædam[6] in dissociatione germanitas concors. Alitum quippe cantus, canumque latratus invicem audiuntur:[h] vocis etiam humanæ commercia, inter duos orbes manente[7] colloquio, nisi cum idipsum auferunt venti. Mensuram Ponti a Bosporo ad Mæotium lacum quidam fecere $\overline{\text{XIV}}$. triginta[i] octo mill. D. passuum.[8] Eratosthenes centum minorem.[j] Agrippa a Calchedone ad Phasin $\overline{\text{X}}$. mill.[k] Inde Bosporum Cimmerium trecenta sexaginta mill. Nos intervalla generatim ponemus comperta in nostro ævo, quando etiam in ipso ore[l] Cimmerio pugnatum est. Ergo a faucibus[m] Bospori est amnis Rhe-

---

Abila avulsa margo ed. Frankf. 1582.—4 Ita ex codd. emend. Harduinus. *lacus Mœotis rapinam suam jungat* Basil. et margo ed. Frankf. 1582. *lacus a Mœoti rapinam suam jungant* Gronov. et al.—5 Chiffl. *DCCC. XXV. passuum.* —6 Idem codex, *etiam quædam;* Gronov. et edd. vett. *et tanquam.*—7 Alii ap. Pintian. *manante;* alii ap. eund. *meante*, ut paulo ante, *vel bubus meabili transitu:* et sic margo ed. Frankf. 1582.—8 Ita codd. Regg. et al. ap. Brotier. item Ed. princeps et aliæ vett. ante Harduinum. Numerus *D.* non legi-

NOTÆ

[e] *Jungant*] Per fretum Cimmerium suas aquas misceant, quæ terras sorbent.

[f] *Octingentorum*] Sive, quod idem est, septem stadiorum intervallo, ut dictum est IV. 18. aliasque sæpius.

[g] *Bosporos*] Thracium, Cimmeriumque. Græcis Βόσπορος, a bovis transitu, propter freti angustias.

[h] *Invicem audiuntur*] Ab utroque littore.

[i] $\overline{\text{XIV}}$. *triginta*] Hoc est, quatuordecies centenum, ac triginta et octo mill. pass.

[j] *Centum minorem*] Hoc est, centum millibus passuum minorem facit mensuram, ut sint tantum millia pass. omnino tredecies centena ac triginta octo.

[k] $\overline{\text{X}}$. *mill.*] Hoc est, decies centena passuum millia. Strabo enim lib. XII. pag. 548. a fano Calchedonio, usque ad Phasin navigationem ait obtinere stadiorum millia octo, ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ μέχρι Φάσιδος περὶ ὀκτακισχιλίους σταδίους εἰσίν. Quamobrem Agrippæ et Strabonis mensura fere cum Eratosthenica congruit.

[l] *In ipso ore*] In mensura definienda angustiarum Cimmerii freti.

[m] *Ergo a faucibus*] Hæc Solinus, cap. 43. pag. 72. et Martianus lib. VI. cap. de Phrygia, pag. 221.

bas,[n] quem aliqui Rhesum[o] dixerunt. Deinde Psillis,[9 p] portus Calpas.[q] Sagaris[r] fluvius[10] ex inclytis: oritur in Phrygia,[s] accipit vastos amnes, inter quos Tembrogium[t] et Gallum:[u] idem Sangarius a plerisque dictus, a quo incipiunt[11 v] Mariandyni sinus,[w] oppidumque Heraclea[x] Lyco

tur in Chiffl. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—9 *Deinde Syris* Chiffl.—10 Ita emend. Harduinus ex codd. eumque secuti recentt. Ovid. ex Ponto, IV. 10. 47. 'Huc Lycus, huc Sagaris, Peninsque, Hypanisque, Cratesque,' &c. *Sangaris* Tolet. et Chiffl. *Sangarius* edd. vett. et Gronov.—11 Gronov. *dictus Coralius, a quo, &c.* alii: *dictus Coralius: a quo, &c.* Mox, *Mariandrini sinus* Chiffl. *Maryandini sinus* Gronov. et edd. vett. Deinde, *Celeci fluvio appositum* margo edd. Dalec. et Gronov. *Lyco flumini oppositum* Gronov. et al. post Dalec. Lectionem nostram ex codd. et edd. antiq. rece-

NOTÆ

[n] *Rhebas*] Ῥῆβας, Arriano in Periplo: Stephano: Scylaci, pag. 32. Festus Avienus, in Descript. Orbis, vs. 974. 'Rhebas, argento similem qui porrigit undam, Rhebas, cyanei qui disjicit æquora Ponti.'

[o] *Aliqui Rhesum*] Ita Solinus et Martian. Sed vereor magnopere, ne ii qui Rhesum hunc vocarunt, Ῥῆσον Homericum, de quo Strabo lib. XIII. p. 602. quem Ida mons effudit, affinitate vocis, cum Rheba confuderint.

[p] *Psillis*] Ψίλλις Ptolem. v. 1. Ψίλλης Straboni, lib. XII. pag. 543. ceteris Ψίλις.

[q] *Portus Calpas*] Stephano, p. 347. Κάλπη λιμήν. Et Arriano item in Periplo, ex Xenoph. A cognomine, ut apparet, amne influente, portui nomen inditum. Meminit amnis illius Strabo, cum Psillide et Sangario, loc. cit. Item Ptolem.

[r] *Sagaris*] Solinus, loc. cit. *Sagaris fluvius, dictusque a plerisque Sangarius.* Straboni loc. cit. Σαγγάριος. *Sagaris* hodieque appellatio esse in usu dicitur apud indigenas.

[s] *In Phrygia*] Stadiis circiter CL. a Pesinunte.

[t] *Tembrogium*] Qui Livio Thymbres, lib. XXXVIII. pag. 474. 'Sangarius,' inquit, 'ex Adoreo monte per Phrygiam fluens, miscetur ad Bithyniam Thymbreti fluvio. Inde major jam geminatis aquis per Bithyniam fertur,' &c. Vide Notas et Emend. num. 2.

[u] *Et Gallum*] Γάλλος Straboni loc. cit. Claudian. in Eutrop. II. 263. 'Dindyma fundunt Sangarium, vitrei qui puro gurgite Galli Auctus Amazonii defertur ad æquora Ponti.'

[v] *A quo incipiunt*] A Sangario nimirum. Vide Notas et Emend. num. 3.

[w] *Mariandyni sinus*] Nomen ei sinui dedere finitimi Μαριανδυνοὶ, de quibus Pausanias lib. I. pag. 340. Μαριανδυνία χώρα, Stephano pag. 444. Hodie *le Golfe de Sangari*, cui nomen oppidum fecit in ipso ostio cognominis fluvii positum.

[x] *Heraclea*] Ponti cognominata, a vicino mari, Ponticaque provincia. Mariandynorum urbs a Mela vocatur, I. 19. 'Ab Argivo,' inquit, 'Herculc condita, cui famæ fidem adjecit, quæ juxta est Acherusia palus,' de qua mox. Vetus Gordiani tertii nummus, quem Occo perperam legit, ΗΡΑΚ-ΛΕΩΤΩΝ ΠΟΝΤΩ, pro ΗΡΑΚΛΕΙΑΣ ΕΝ ΠΟΝΤ. Hercules ibi effingitur canem ex antro extractum mactans.

flumini[y] appositum. Abest[z] a Ponti ore millibus ducentis: portus Acone,[a] veneno aconito dirus, specus Acherusia.[b] Flumina: Pædopides,[12 c] Callichorum,[d] Sonautes.[e] Oppidum Tium,[f] ab Heraclea[g] triginta octo millibus pass. Fluvius Billis.[13 h]

pit Harduinus.—12 Ita codd. Harduini et Chiffl. item edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Pedopyles* Gronov. et edd. vett. Mox, *Callichætum* Vet. Dalec.—13 *Bilis* Gronov. et al.

NOTÆ

Hodie *Penderachi*.—[t] Alius ejusdem oppidi nummus caput Herculis exhibet laureatum: parte altera, clavam Herculis erectam: cum epigraphe, ΗΡΑΚΛΕΟΣ ΣΩΤΗΡΩΣ, latere sinistro: dextro: ΗΒ pro Ἡρακλεία Βιθυνίας, ut nunc quidem videtur. Infra, ΤΡΑΚΩΝ. nomen magistratus. Est ex ære mediocri, apud D. Abb. de Fontenu.' *Ed. sec.*

[y] *Lyco flumini*] Solinus loc. cit. Ovid. ex Ponto, IV. 10. 47. 'Hinc Lycus, huc Sagaris,' &c. Vide Notas et Emend. num. 4.

[z] *Abest*] Abest Heraclea millibus pass. ducentis ab ipsis Ponti angustiis. A fano Calchedonio, in ipsis Bosphori faucibus posito, Strabo distare ait stadiis circiter mille et quingentis, hoc est, passuum millibus centum octoginta octo.

[a] *Acone*] Acone Solino et Martiano. Stephano, Ἀκόναι, *πολίχνιον πλησίον* Ἡρακλείας, ubi multa ille et de *cotibus*, quas ἀκόνας vocant, et de aconito.

[b] *Acherusia*] Mela I. 19. 'Juxta Heracleam specus est Acherusia, ad Manes (ut aiunt) pervius: atque inde extractum Cerberum existimant.' Ita et Solin. loc. cit.

[c] *Pædopides*] Ita Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. Chiffletius et Paris. Editi, *Pedopyles*.

[d] *Callichorum*] Ποταμὸς Καλλίχορος Paphlagoniæ attributus a Scylace, pag. 32. Marciano Heracl. pag. 103. et Arriano in Periplo, Ὀξείνης. De eo Ammianus, lib. XXII. pag. 214. 'Flumina Callichori ex facto cognominati: quod superatis post triennium Indicis nationibus, ad eos tractus Liber reversus circa hujus ripas virides et opacas orgia pristina revocavit, et choros,' &c.

[e] *Sonautes*] Contracte dictum pro *Soonautes*. Acheronti flumini in Mariandynis id nomen dedisse, Σοωναύτης, Nisæos Megarenses, qui Heracleam condiderunt, auctor est Apoll. Rhod. Argon. II. 748. Vocis etymon Scholiastes explicat: Ἐπειδὴ *πάντας τοὺς ναυτιλλομένους διασώζειν, ἀπαθεῖς ἔχων καὶ ἠρεμαίους λιμένας*, quod nautis salutem portus sui opportunitate afferat.

[f] *Tium*] Ptolem. V. 1. Τίων. 'Hodie intercidit 'Tios oppidum,' inquit Mela, loc. cit. 'Milesiorum quidem colonia, sed jam soli gentisque Paphlagonum.' Steph. pag. 657. Τίος, *πόλις Παφλαγονίας*. At Straboni Τήϊον, lib. XII. pag. 543. Philetæri patria, a quo Attalici reges.

[g] *Ab Heraclea*] Scribit Menippus in Paphlagoniæ periplo, apud Steph. loc. cit. distare Tium ab Heraclea stadiis CCCLXX. *ἀπὸ Ἡρακλείας ἐς Τίον πόλιν, καὶ ποταμὸν Βίλαιον, στάδιοι τριακόσιοι ἑβδομήκοντα*. Hæc milliaria efficiunt XLVI. et ducentos passus.

[h] *Billis*] Ita libri Mss. omnes.

II. (II.) Ultra quem[i] gens Paphlagonia,[1] quam Pylæmeniam[j] aliqui dixerunt, inclusam[k] a tergo Galatia. Oppidum Mastya[l] Milesiorum, deinde Cromna.[m] Quo loco Henetos[2] adjicit[n] Nepos Cornelius, a quibus in Italia ortos cognomines eorum Venetos credi postulat.[3 o] Sesamum oppidum, quod nunc Amastris.[p] Mons Cytorus[q] a Tio LXIII. mill. passuum.[4 r] Oppida: Cimolis,[s] Stephane:[t] amnis Parthenius.[u] Promontorium Carambis[v] vasto ex-

CAP. II. 1 *Ultra fluvium Billim gens est Paphlagonia* cod. Dalec. Mox, *Pylæmoniam* Chiffl.—2 *Venetos* Vet. Dalec.—3 Chiffl. *credere putat.*—4 Ita ex codd. emend. Harduinus, eumque secuti recentt. *LXIV. mill. passuum* edd.

NOTÆ

Steph. Βίλαιος. Scholiastes Apoll. ad Argon. II. 791. Βιλλαῖος ποταμὸς Παφλαγονίας. Marcianus Heracl. pag. 102. Βίλλαιος· οὗτος ποταμὸς ὁρίζει Βιθυνίαν.

[i] *Ultra quem*] Martianus, loc. cit.

[j] *Pylæmeniam*] Ut Ægypti Ptolemæi, Bithyniæ Nicomedes, sic Paphlagoniæ reges Pylæmenes vocabantur, ab antiquo illo Pylæmene, cujus Homerus meminit in Bœotia, Iliad. B. Hinc regio ipsa Pylæmenia dicta. Strabo, pag. 543. Vide et Livium, lib. I. p. 2.

[k] *Inclusam*] Martian. loc. cit. iisdem verbis. Sensus est, Paphlagoniam ab ortu Galatia, quam attingit, claudi.

[l] *Mastya*] Μαστύα a Milesiis condita, ut Tium. Forte Μόσον vel Μόστον Ptolemæi, in Galatia, v. 6.

[m] *Cromna*] Κρώμνα πόλις Παφλαγονίας, Steph. pag. 390. Κρώμνα χωρίον, Marciano Heracl. pag. 104.

[n] *Henetos adjicit*] Ἐνετοὶ .... ᾤκουν παρὰ Παφλαγονίαν, Steph. Primariam Paphlagonum gentem Strabo appellat, loc. cit. Vide Notas et Emend. num. 5.

[o] *Credi postulat*] Nepoti Strabo subscribit lib. XII. pag. 544. qui lib. IV. abire in alias partes videbatur. Subscribit et Scymnus pag. 16. Curtius item, III. 3. Livinsque: et Solinus cap. 44. pag. 72. Alii a Venetis Galliæ populis, quorum Cæsar meminit, duci originem Venetorum Italiæ malunt.

[p] *Amastris*] Dionysii Heracleæ tyranni uxor Amastris suo nomine urbem insignivit, e quatuor pagis conflatam, Sesamo, Cytoro, Cromna, Tio. Strabo lib. XII. pag. 544. Ipsa arx Sesamus Melæ I. 19. Σήσαμος ἀκρόπολις Straboni. Nummi vet. AMACTPIANΩN. Hodie *Semastro*.

[q] *Cytorus*] Cujus Maro meminit, Georg. II. 437. 'Et juvat undantem buxo spectare Cytorum.'

[r] *LXIII. mill. pass.*] Ita R. 1. 2. &c. ac Solinus, cap. 44. pag. 72.

[s] *Cimolis*] Κίμωλις Strab. lib. XII. pag. 545. Κινωλὶς Marciano Heracl. pag. 105.

[t] *Stephane*] Στεφάνη κώμη Marciano, Heracl. loc. cit. Στεφανὶς, πόλις Μαριανδυνῶν Stephano, pag. 617.

[u] *Parthenius*] Παρθένιος ποταμὸς ἐν μέσῳ τῆς Ἀμαστριανῶν πόλεως ῥέων, Steph. pag. 528. Strabo, pag. 543. Mela I. 19. Vide Notas et Emend. num. 6.

[v] *Carambis*] Κάραμβις Straboni, pag. 545. Huic promontorio alterum op-

cursu, abest a Ponti ostio CCCXXV. mill.[w] passuum:[5] vel, ut aliis placuit,[x] CCCL. mill. Tantundem[x] a Cimmerio, aut, ut aliqui maluere, CCCXII. M. D. Fuit et oppidum eodem nomine,[y] et aliud inde Armene:[6z] nunc est colonia Sinope,[a] a Cytoro[7] CLXIV. millibus. Flumen Evarchum:[b] gens Cappadocum, oppidum Gaziura,[c] et Gazelum:[d] amnis Halys,[e] a radicibus Tauri per Cataoniam Cappadociamque decurrens. Oppida: Gangre,[f] Carusa,[8g] Amisum liberum,[h]

vett. et Gronov.—5 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *CCCXV. mill. pass.* Gronov. et edd. vett.—6 *Armine* Gronov. et al. ante Harduin.—7 *Synope, Cyteros* cod. Dalec. *Sinope Pteria a Cytoro* al. ap. eundem. Mox, *Flumen Varetum, gens, &c.* edd. vett. et Gronov.—

NOTÆ

ponitur, versus boream, quod Κρίου μέτωπον, ceu *frontem Arietis*, vocant. His duobus Euxinum mare in duo veluti maria dispescitur. Carambis hodie, *Capo Pisello*.

[w] *CCCXXV. mill.*] Ita Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. &c. Martianus, lib. VI. cap. de Phrygia, pag. 221. legit, *CCXX.* tantum, sed vitiose, ut constat, deficiente, ut minimum, centenarii nota.

[x] *Tantundem*] Martianus loc. cit.

[y] *Eodem nomine*] Κάραμβις πόλις Ἑλληνὶς, Scylaci pag. 32.

[z] *Armene*] Ἀρμένη κώμη Marciano Heracl. pag. 105. Ἀρμένη πόλις Ἑλληνὶς καὶ λιμὴν Scylaci, pag. 32. Sinopensium pagus Straboni, pag. 545. Et Armenen et Carambin intercidisse jam inde ab ævo suo Plinius contestatur familiari illo suo, 'fuit.' Mela I. 19. 'Quæ Paphlagoniam finit, Armene.'

[a] *Sinope*] Σινώπη Diogenis Cynici patria: Mithridatis quoque Eupatoris appellati, ortu, regno, sepulcroque nobilis. Coloniæ eo deductæ testes sunt numni veteres, Caracallæ C. I. AV. SINOP. 'Colonia Julia Augusta Sinopensis,' apud Patinum, pag. 299. et Getæ, pag. 317. C. I. F. SINOPES. 'Colonia Julia Felix Sinope,' vel 'Sinopensis.' Ulpianus item, lib. L. Dig. tit. 15. de Censibus.

[b] *Evarchum*] Εὔαρχος. Vide Notas et Emend. num. 7.

[c] *Gaziura*] Τὰ Γαζίουρα παλαιὸν βασίλειον, *antiqua regia*, Straboni lib. XII. pag. 547. Vide Notas et Emend. num. 8.

[d] *Gazelum*] Γάλωρον, ut arbitror, Ptolemæi v. 6. inter Sinopen, et Halys fluminis ostia.

[e] *Halys*] Gillio nunc, *Casilirmar*. Scholiast. Apollon. ad Argon. II. 366. Ἅλυς ποταμὸς Παφλαγονίας.

[f] *Gangre*] Γάγγρα Stephano pag. 191. Hic Synodus Gangrensis habita. Postea Theodosiam Gangrorum aiunt appellatam, unde detorta hodie nomenclatura *Toria* vocetur.

[g] *Carusa*] Κάρουσσα πόλις Ἑλληνὶς Scylaci pag. 32. Καροῦσα Marciano Heracl. pag. 106. Vide Notas et Emend. num. 9.

[h] *Amisum liberum*] Ab Augusto Cæsare post Actiacam victoriam libertate donatum, ut auctor Strabo lib. XII. p. 547. Ἀμισὸς Ptolem. v. 6. et

a Sinope CXXX. mill.[i] passuum. Ejusdemque nominis[j] sinus tanti recessus, ut Asiam pæne insulam faciat, CC. mill. passuum aut amplius[9] per continentem ad Issicum Ciliciæ sinum. Quo in omni tractu proditur, tres tantum gentes Græcas jure dici, Doricam, Ionicam, Æolicam, ceteras Barbarorum[k] esse. Amiso junctum fuit oppidum Eupatoria,[l] a Mithridate conditum. Victo eo,[m] Pompeiopolis utrumque appellatum est.[10]

III. (III.) Cappadocia[a] intus habet coloniam Claudii

8 *Carissa* eædem edd.—9 ‘ Ita optime codd. Regg. 1. 2. et Ed. pr. Perperam in recentt. edd. emendatum, *haud amplius*. Quod manifeste falsum est; cum Amisenus sinus ab Issico distet, ut minimum, 250. mill. pass.’ *Brotier. aut amplius* etiam Chiffl. — 10 Chiffl. *utrumque Pompeiopolis appellatum est.*

NOTÆ

Strab. aliisque. Amisum Plinius de more dixit, quoniam ‘ oppidum ’ subintellexit. Nummus Hadriani, in Thes. Goltzii AMICOY ΕΛΕΥΘΕΡΑC.

[i] *CXXX. mill.*] Vide Notas et Emend. num 10.

[j] *Ejusdemque nominis*] Sinus Amisenus, tam vasto recessu in ortum secedens, et in meridiem reflexus, ut Asiam, quam minorem vocamus, (veteres Asiam intra Taurum et intra Halym dixere,) pæne insulam faciat.

[k] *Barbarorum*] Vernaculo ac proprio, non Græco fere sermone utentium.

[l] *Eupatoria*] A Mithridate, cui Eupatoris nomen fuit. Solin. cap. 44. pag. 72. Martian. lib. VI. pag. 222.

[m] *Victo eo*] A Pompeio. Vide VII. 27. Igitur urbes duæ junctæ, Eupatoria et Amisos, in Pompeii nomen transiere. Eupatoria nova urbs attexta veteri fuit a Mithridate. Sic Appian. in Mithrid. Utrumque Pompeiopoleos nomine appellatum. Πομπηϊούπολις, πόλις Παφλαγονίας, ἡ Πομπηϊόπολις. Steph. p. 558. Hodie *Amid.*

[a] *Cappadocia*] Hæc totidem verbis Solinus, cap. 45. pag. 73. Martian. lib. VI. cap. de Cappad. pag. 222. nomen habet. Ἀρχελαΐς ab Archelao Cappadociæ rege, cujus regnum Tiberius in provinciæ formam redegit, teste Suetonio in ejus vita, cap. 37.— ‘ Alii porro sunt, qui in editione Vulgata, et in Græco, Cappadoces appellantur, Hebraice כפתרים *Caphtorim.* Isthmum illum olim ii tenuere, qui est inter duos sinus Arabici sive Rubri maris, Ælaniticum et Heroopoliticum, simul cum Philisthinis, qui exinde egressi terram Chanaan de suo nomine terram Philistiim appellarunt, Gen. X. 13. 14. et I. Paral. 1. 12. ‘ At vero Mesraim genuit Ludim...et Phetrusim et Chasluim: de quibus egressi sunt Philisthiim et Caphtorim.’ Mesraim Ægyptios esse constat, quorum pars et soboles Philisthiim et Caphtorim fuere: qui ex Ægypto egressi in vicino habitarunt tractu terrarum. Deutr. II. 23. ‘ Hevæos quoque qui habitabant in Haserim usque Gazam, Cappadoces (Hebraice כפתרים) expulerunt: qui egres-

Cæsaris Archelaidem, quam præfluit Halys. Oppida: Co-

NOTÆ

si de Cappadocia deleverunt eos et habitaverunt pro illis.' Cappadocia Hebraice כַּפְתֹּר est. Egressi inde Cappadoces expulerunt et deleverunt, hoc est, interfecerunt Hevæos, illius regionis incolas, quæ est ab Haserim usque Gazam. Est autem חֲצֵרוֹם prope desertum Pharan, ut constat ex Num. XIII. 1. 'Profectusque est populus de Haseroth, fixis tentoriis in deserto Pharan.' Nam sive fœminina declinatione חֲצֵרוֹת dixeris, sive חֲצֵרִים masculina, nihil interest. Hoc exemplo Israëlitas suos Moses incitabat ad expellendos, delendosque Chananæos, sicut hi Cappadoces sive Caphtoræi delevere, hoc est interficiendo expulere Hevæos; et filii Esau Horræos, Deutr. II. 12. Jam. Jer. XLVII. 4. 'Depopulatus est enim Dominus Palæstinos reliquias insulæ Cappadociæ.' In Hebræo, insulæ כַּפְתֹּר. At insulæ profecto nomen omnino credi vocat, Cappadociam illam intelligi, quæ a profanis scriptoribus, atque in ipsis etiam libris Novi Testamenti Cappadocia nuncupatur: quam qui insulam appellabit, æque risum de se præbebit, ac si Persidem insulam velit esse. Neque enim aliter Cappadocia Asiatica mari, quam Persis, alluitur, aut ex Judæa per mare petitur. At insulam nominari terrarum angustias inter duo maria, quem Isthmum dicimus, Sacris Scriptoribus familiare est. Unde in insigni illo Isaiæ vaticinio, de quo Christus dux gentium instituitur, XLIX. 1. 'Audite insulæ, et attendite populi de longe: Dominus ab utero vocavit me, &c. 'Insulæ' sunt provinciæ populi Rom. in quibus erat præcipue futura sedes religionis Christianæ. Insulæ autem idcirco pleræque ex illis appellantur, quod fere mari cinguntur, aut gemino certe latere mari alluuntur; ut Hispania, Italia, Græcia; præter insulas proprie dictas; cujusmodi sunt Anglia, Sicilia, Creta, Cyprus, Sardinia, Corsica. Et Gen. X. 5. post enumerationem filiorum Japheth, de iis dicitur: 'Ab his divisæ sunt insulæ gentium in regionibus suis, unusquisque secundum linguam suam, et familias suas in nationibus suis.' Denique Amos IX. 7. 'Numquid non Israël ascendere feci de terra Ægypti, et Palæstinos de Cappadocia, et Syros de Cyrene?' Cappadocia ibi quoque כַּפְתֹּר est, unde Palæstini ascendisse dicuntur æque ac Israëlitæ de terra Ægypti, ac Syri de Cyrene; hoc est, Palæstine sive Cappadoces a meridie, ubi mare Rubrum est; et Syri, hoc est, Damasceni, ab Aquilone, ubi Cyrene illa nobis esse videtur. Nam Syri quidem Damasceni sunt, Is. VII. 4. 8. Cyrene, Cyrrhestice regio nobis videtur esse, Plinio memorata V. 19. longe supra Damascum et Antiochiam, ad Boream. Et hic locus etiam collatus cum allato superius, Deutr. II. 23. docet esse eosdem Cappadoces ac Philistim, seu veteres Palæstinos, aut certe conjunctissimos, sociosque: siquidem egressi de Cappadocia Cappadoces alii esse non possunt, quam quos ascendere fecit Deus de Cappadocia Palæstinos, ad delendos Hevæos, veteres incolas terræ illius, quam Palæstini deinde occuparunt. Gradationem etiam in hac oratione servari apparet, ordinemque temporis, sed retrogradum: Syros nimirum egressos de Cyrene fuisse prius, quam egrederentur Philistiim sive Cappadoces de sua Cappadocia; et hos an-

mana, quod Sarus:[b] Neocæsaream,[c] quod Lycus:[d] Amasiam,[e] quod Iris in regione Gazacena.[f] In Colopena[g] vero Sebastiam et Sebastopolin. Hæc parva, sed paria supra dictis. Reliqua sui parte Melitam,[h] a Semiramide condi-

NOTÆ

tequam Israëlitæ egrederentur de Ægypto. Itaque mari Rubro egressi Israëlitæ in illam ipsam primum intulere pedem, quæ veterum Cappadocum sive Palæstinorum sedes fuerat. Ex his manifestum est, in libris v. Testamenti, ut Æthiopiam ab Africana diversam, sic etiam Cappadociam aliam longe esse ab Asiatica; quæ hoc nomen obtinuisse videtur circa regum Medorum initia, et ex illa ætate apud omnes scriptores. Nec alibi priscos illos Cappadoces posse collocari, quam in illo, quem diximus, Isthmo, qui nimirum inter utrumque intimum maris Rubri sinum protenditur. Geminum illum maris R. sinum describit Plin. XI. 33.' *Ed. sec.*

[b] *Comana, quod Sarus*] Hoc est, quod oppidum Sarus amnis præfluit. Τὰ Κόμανα Strab. lib. XII. p. 535. et Appiano in Mithrid. pag. 214. Διὰ μὲν οὖν τῆς πόλεως ταύτης ὁ Σάρος ῥεῖ ποταμὸς, inquit Strabo, qui hanc Catoniæ urbem adjudicat: alteram deinde ejusdem nominis ab ea discriminat, quæ Iri amni erat imposita. De vocis etymo multa ibi digna scitu: et de Iphigeniæ gladio, quem penes se esse utraque urbs gloriatur. Nummi veteres, KOMANEΩN, et COMANORVM COL.—' Colonia eo missa est sub Severo Imp. et a conjuge Julia Pia Felice Aug. nomen accepit. Unde sunt nummi Antonii Severi, COL. IVL. AVG. F. COMANORVM.' *Ed. sec.*

[c] *Neocæsaream*] Gregorii Thaumaturgi Episcopali sede nobilem. Nunc esse *Tocat* videtur, magnificum oppidum, emporiumque eo tractu celebre: quod Lycus amnis præfluit, a mœnibus vix passus quingentos dissitus: aut e ruinis certe Neocæsareæ crevit.

[d] *Lycus*] Fluviolus, qui in Irim amnem labitur, ut dicetur initio cap. seq.

[e] *Amasiam*] Strabonis hæc patria, quam ille pereleganter describit, lib. XII. p. 561. Ἀμάσεια .... δι' ἧς ὁ Ἶρις φέρεται ποταμός. Priscum retinet nomen, oppidum hodieque insigne. Describitur a Tavernerio, in Itiner. tom. I. p. 9.

[f] *Gazacena*] Γαζακηνὴ regio Straboni lib. XII. p. 553. qui hanc vocem Paphlagonicam esse, et barbaram ait.

[g] *In Colopena*] Ab urbe Χολόη regio nomen traxisse videtur: quæ inter mediterranea oppida Ponti Galatici, ut et Sebastopolis, a Ptolemæo ascribitur, v. 6. Sebastia vero, Σεβάστεια, inter ea quæ Polemoniaci Ponti dicebantur. Hæc hodie *Sivas* appellatur. Vide Tavernerium, Itiner. t. I. p. 11.—' In Notit. Eccl. Hieroclis, p. 15. inter episcopos primæ Armeniæ, ὁ Σεβαστειὰς, et Σεβαστουπόλεως appellantur. Et p. 35. Σεβάστεια et Σεβαστούπολις. Sic etiam Leunclavius, p. 92.' *Ed. sec.*

[h] *Melitam*] A qua Melitene, de qua mox. Ptolem. v. 7. Μελιτήνη. A Semiramide conditam auctor est quoque Martianus, lib. VI. pag. 222. Solinus, cap. 45. pag. 73. et Strab. lib. XII. pag. 537. Juxta Euphratem positam, παρὰ τὸν Εὐφράτην ποταμὸν, Ptolem. loc. cit. De ea diximus libro sup. cap. 20.

tam, haud procul Euphrate: Diocæsaream,[i] Tyana,[1 j] Castabala,[k] Magnopolim,[l] Zelam:[m] et sub monte Argæo[n] Mazacam,[o] quæ nunc Cæsarea nominatur. Cappadociæ pars prætenta Armeniæ majori, Melitene[p] vocatur: Commagenæ, Cataonia:[q] Phrygiæ, Garsauritis, Sargarausene,[2 r] Cammanene: Galatiæ, Morimene: ubi disterminat eos Cappadox[s] amnis, a quo nomen traxere, antea Leucosyri[t] dicti. A Neocæsarea supra dicta minorem Armeniam Ly-

Cap. III. 1 *Tyanam* margo edd. Dalec. et Gronov. Mox, *Castabalam* Vet. Dalec.—2 *Sargaurasenæ* Gronov. et cdd. vett. Mox *Comane* in quibusdam ex-

NOTÆ

[i] *Diocæsaream*] Διοκαισάρεια in Garsauritide Cappadociæ præfectura, de qua mox dicetur, Ptolemæo loc. cit.

[j] *Tyana*] Τὰ Τύανα, Philostrato I. 4. de Vita Apollonii, cui patria Tyanei nomen fecit.

[k] *Castabala*] Τὰ Καστάβαλα Straboni, lib. XII. pag. 537. prope Tyana.

[l] *Magnopolim*] Hæc Eupatoria primum est appellata, ab alia ejusdem nominis, de qua sup. cap. dictum est, diversa: ad confinentes Lyci et Iris posita: quam imperfectam a Mithridate relictam Pompeius agro et civibus additis Magnopolim de suo nomine appellavit. Strabo lib. XII. p. 556. et Appian. in Mithrid. p. 251.

[m] *Zelam*] Armeniæ locum hunc adjudicant Stephanus et Strabo. Ille, p. 289. Ζῆλα τόπος Ἀρμενίας. Iste lib. XII. pag. 559. in Armenia, Ζηλῆτις ἔχει πόλιν Ζηλὰ, ἐπὶ χώματι Σεμιράμιδος τετειχισμένην, κ. τ. λ.

[n] *Et sub monte Argæo*] Martian. lib. VI. pag. 222. et Solin. cap. 45. pag. 73. Ἀργαῖον ὄρος Straboni, pag. 538. unde in utrumque mare prospectum esse aiunt, in Euxinum et Issicum.

[o] *Mazacam*] Τὰ Μάζακα ἡ μητρόπολις, καλεῖται δ' Εὐσέβεια καὶ αὕτη, κ. τ. λ. Strabo, loc. cit. et Stephanus. Ptolem. v. 6. Μάζακα ἡ καὶ Καισάρεια. Basilii M. sedes Episcopalis. Non a Claudio Cæsare Cæsarea dicta, ut ait Niceph. Callist. Eccles. Hist. lib. x. p. 15. Sed a Tiberio potius, ut ait Suidas tom. II. pag. 903. Hieronymus quoque in Chron. pag. 157. 'Tiberius multos Reges ad se per blanditias evocatos nunquam remisit: in quibus et Archelaum Cappadocem, cujus regno in provinciam verso, Mazacam nobilissimam civitatem Cæsaream appellari jussit.'

[p] *Melitene*] Hæ quoque Cappadociæ præfecturæ Straboni memorantur, lib. XII. pag. 534. Μελιτηνὴ, καὶ Καταονία. Ἰσαυρῖτις, (lego Γαρσαυρῖτις) Καμανηνὴ, vel ut pag. 540. Κωμμανηνὴ, Μοραμηνὴ, pro Μοριμηνή.

[q] *Cataonia*] Cujus oppidum Claudiopolim esse diximus, v. 20.

[r] *Sargarausene*] Σαργαραυσήνη Straboni, pag. 537. et Ptolem. v. 6. Vide Notas et Emend. num. 11.

[s] *Cappadox*] Fluviolum esse satis indicat, qui in interiore Cappadocia fluat, atque in Halyn denique labatur.

[t] *Leucosyri*] Λευκόσυροι Straboni, p. 544. hoc est, *Syri albi*.

cus amnis disterminat. Est et Ceraunus [u] intus clarus. In ora autem ab Amiso oppidum et flumen Chadisia,[v] Lycastum,[w] a quo Themiscyrena regio.[3]

IV. Iris flumen [a] deferens Lycum. Civitas Ziela [b] intus, nobilis clade Triarii,[c] et victoria C. Cæsaris:[d] in ora amnis Thermodon,[1 e] ortus ad castellum, quod vocant Phanarœam, præterque radices Amazonii montis lapsus. Fuit oppidum eodem nomine,[f] et alia quinque, Amazonium,[2 g] Themiscyra,[h] Sotira, Amasia, Comana: nunc Manteium.[3 i]

empl. ap. Dalec.—3 Ita ex codd. emend. Harduin. ita quoque codd. Dalec. et Chiffl. Vet. Dalec. et edd. recentt. ut et infra. Gronov. et edd. vett. exhibent, *Themiscyra regio.*

Cap. IV. 1 *Thermodoon* Gronov. et edd. vett. Videndæ Varr. Lectt. ad Curtium, VI. 5. 24. Mox, *quod vocont Phornaciam* Vet. Dalec.—2 *Phamizonium* edd. vett. et Gronov. *Amozonium* codd. Harduini, cum edd. Harduin.

NOTÆ

[u] *Est et Ceraunus*] Amnis id, non oppidi nomen, Κεραυνός. Id enim orationis textura postulat. Vide Notas et Emend. num. 12.

[v] *Chadisia*] Χαδισία, πόλις Λευκοσύρων, hoc est Cappadocum, Steph. pag. 708. ex Hecatæo, qui Themiscyræ inde regionis initium ducit. Marcianus Heracl. pag. 106. εἰς κώμην καὶ ποταμὸν Χαδέσιον.

[w] *Lycastum*] Oppidum. Mela I. 19. pag. 22. 'Secundum Halyn urbs est Lycasto. Ad Thermodonta, campus: in eo fuit Themiscyrium oppidum,' &c.

[a] *Iris flumen*] Strab. lib. XII. pag. 556.

[b] *Ziela*] Ζίηλα, quæ a conditore Ziela Nicomedis F. nomen tulit. Steph. pag. 289. Ζήλαν Plutarchus in Cæsare, pag. 731. Ζέλειαν Dio vocat, lib. XLII. pag. 207.

[c] *Triarii*] Romani ducis, qui cum Lucullo in Asia Mithridatico bello interfuit. Ingenti prælio a Mithridate victum referunt Dio, lib. XXXV. pag. 5. Plutarchus in Lucullo, pag. 515. Appian. in Mithrid. pag. 249. Vide Notas et Emend. num. 13.

[d] *C. Cæsaris*] Dictatoris, qui Pharnacem Mithridatis F. superavit, tropæumque statuit ei adversum, quod eo ipso in loco de Triario devicto Mithridates fixerat: quoniam istud evertere, quod erat belli Diis dedicatum, nefas putabatur. Dio lib. XLII. pag. 207.

[e] *Thermodon*] Θερμώδων Strab. lib. XII. pag. 547. ῥέων ἐκ τῆς καλουμένης Φαναροίας.

[f] *Eodem nomine*] Thermodontis nomine: sed fuit, hoc est, intercidit. Quare apud ceteros scriptores nulla hujus mentio.

[g] *Amozonium*] Vide Notas et Emend. num. 14.

[h] *Themiscyra*] Straboni pag. 547. ἡ Θεμίσκυρα. Reliquæ, Σώτειρα, Ἀμάσεια, Κόμανα, quæ cum jam tum interierint, ab aliis scriptoribus prætermissæ sunt: præter τὰ Κόμανα τὰ ἐν τῷ Πόντῳ a Comanis Cappadocicis, de quibus supra, diversa. De his Strabo multa, pag. 557.

(IV.) Gentes Genetarum,[j] Chalybum.[k] Oppidum Cotyorum.[l] Gentes: Tibareni, Mossyni[m] notis signantes corpora. Gens, Macrocephali:[n] oppidum Cerasus,[o] portus Chordule.[4 p] Gentes: Bechires, Buzeri.[q] Flumen, Melas. Gens, Macrones:[r] Sidene,[5 s] flumenque Sidenum, quo alluitur oppidum Polemonium[t] ab Amiso CXX. mill. pass. Inde flu-

1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—3 *Mantæum* Pintian.—4 *Cordulæ* Gronov. et edd. vett.—5 *Sideni* eædem edd. Mox, *quo a. o. Pulemonium* Chiffl.—6 *Co-*

NOTÆ

[i] *Nunc Manteium*] Nunc, inquit, solum superest *μαντεῖον*, id est, *Oraculum*.

[j] *Genetarum*] Id eis a cognomine promontorio nomen, *ὁ Γενέτης* Straboni lib. XII. pag. 548. ubi et portus fluviusque cognominis, teste Steph. pag. 204. Juxta Tibarenorum gentes *Γενηταίου Διὸς ἄκρην* locat Apollon. Argon. II. 1011.

[k] *Chalybum*] *Χάλυβες περὶ τὸν Πόντον ἔθνος ἐπὶ τῷ ποταμῷ Θερμώδοντι.* Chaldæos *Χαλδαίους* vocat Plutarch. in Lucullo, pag. 500. Lustrat hanc oram Festus Avienus in Descript. Orbis, vs. 958. 'Inde Tibareni, Chalybes super, arva ubi ferri Ditia vulnifici crepitant incudibus altis.'

[l] *Cotyorum*] *Κοτύορος* Strab. l. XII. p. 548. *Κοτύωρα πρὸς τῷ Πόντῳ* Stephano, pag. 381. et Arriano in periplo Ponti.

[m] *Mossyni*] *Μόσυνοι* Nicolao Damasc. in Excerptis, pag. 517. Iidem *Μοσύνοικοι* appellati a Strab. lib. XII. pag. 549. et Diodoro lib. XIV. pag. 260. hoc est, turricolæ. Mela I. 19. pag. 22. 'Tibareni Chalybas attingunt, quibus in risu lusuque suminum bonum est. Ultra Mossyni turres ligneas subeunt, notis corpus omne persignant, propatulo vescuntur,' &c.

[n] *Macrocephali*] Mela, loc. cit. 'Minus feri, verum et hi inconditis moribus, Macrocephali, Bechiri, Buzeri.'

[o] *Cerasus*] *Κερασοῦς* Straboni lib. XII. pag. 548. unde cognominata cerasa, ut ait Ammian. lib. XXII. pag. 213. Ego vero de arbore magis patriam, quam de patria arborem nomen traxisse crediderim. Dicemus ea de re, XV. 30.

[p] *Chordule*] Prius *Cordulæ* scribebatur. At *Χορδύλη* est Ptolemæo V. 6. Arriano, in Periplo, *Κορδύλη*.

[q] *Bechires, Buzeri*] Illi Scylaci pag. 31. *Βέχειροι* dicuntur: et Apollon. II. 395. Stephano *Βέχειρες*. Isti Straboni lib. XII. pag. 549. *Βύζηρες*: *Buzeres* Prisciano in Periegesi. pag. 386.

[r] *Macrones*] *Μάκρωνες* sive *Σάννοι*, de quibus Strabo, pag. 548. De his iterum cap. 11.

[s] *Sidene*] *Σηδηνὴ* regio, quæ Themiscyrenæ jungitur, auctore Strabone, loc. cit. Vide Notas et Emend. num. 15.

[t] *Polemonium*] Quod a Polemone rege nomen habet, ac Ponti certæ parti dedit, Ponti Polemoniaci. Ejus regis ditio Neronis tantum principatu in Romanorum ditionem venit. *Πολεμώνιον*, Steph. pag. 557.—'In Notit. Eccl. p. 35. inter sedes Episcopales provinciæ Ponti Polemoniaci, *Τολεμόνιον* pro *Πολεμώνιον*. Rectius apud Leunclavium, pag. 94. *ὁ τοῦ Πολεμωνείου*.' *Ed. sec.*

mina, Iasonium,[u] Melanthium:[v] et ab Amiso LXXX. mill. pass. Pharnacea[w] oppidum, Tripolis[x] castellum et fluvius. Item Philocalea,[6 y] et sine fluvio Liviopolis: et a Pharnacea centum mill. passuum,[z] Trapezus[a] liberum, vasto monte clausum. Ultra quod[b] gens Armenochalybes, a majore Armenia[7] XXX. mill. passuum distans. In ora ante Trapezunta flumen Pyxites:[8 c] ultra vero gens Sannorum Heniochorum.[d] Flumen Absarum,[9 e] cum castello cognomine in faucibus, a Trapezunte CXL. mill. passuum.[10] Ejus loci a tergo[f] montium Iberia est: in ora vero Heniochi, Am-

calia Vet. Dalec. *Philocalia* Gronov.—7 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *et major Armenia* Gronov. et edd. vett. —8 *Pysites* Vet. Dalec.—9 *Absarus* Arrian. in Periplo; *Absorus* Ptolem.—10 Ita codd. Harduini et Chiffl. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et

NOTÆ

[u] *Iasonium*] Straboni, pag. 548. et Arriano in Periplo, Ἰασόνιον promontorium est: cujus nominis et flumen fuisse conjicitur: ut Heracleum in ea ora, et promontorii idem et amnis nomen fuit, ut mox dicetur.

[v] *Melanthium*] Μελάνθιος ποταμὸς Arriano in Periplo, a Cotyoris, de quibus superius, stadiis dissitus LX.

[w] *Pharnacea*] Φαρνακία Ptolemæo v. 6. et Straboni, p. 555. Φαρνάκεια Arriano.

[x] *Tripolis*] Meminit hujus loci Arrianus, quem a Philocalea distare centum ac decem stadiis ait.

[y] *Philocalea*] Castellum, et fluvius. Φιλοκάλεια Arriano, in Periplo Ponti. Ptolem. v. 6. perperam Κωκάλια.

[z] *Centum mill. pass.*] Ab Amiso autem Pharnacea distat LXXX. mill. Sunt omnino igitur CLXXX. mill. pass. terrestri scilicet ac recto itinere: nam mari navigatio, per sinuum anfractus, duum millium est stadiorum cum ducentis, ab Amiso Trapezuntem usque, ut Strabo monet, lib. XII. p. 548. hoc est, milliarium ducentorum, et XXV.

[a] *Trapezus*] Τραπεζοῦς Græcis. Nobis, *Trebizonde*. Græcorum imperii quondam sedes. Trapezunta insulam Ammian. vocat, lib. XXII. pag. 213. quoniam peninsulæ cum insulis sæpe confundi solitæ.

[b] *Ultra quod*] Versus orientem, a mari longius.

[c] *Pyxites*] Πυξίτης Arriano in Periplo.

[d] *Sannorum Heniochorum*] Ex Heniochis, Sannisque, qui et Macroues, mixti, ut Armenocalybes ex Armenis et Chalybibus. Σάννους et Λάζους, de quibus mox dicetur, etsi Romanis subactos armis, Romanis tamen unquam legibus serviisse negat Theodoretus, Serm. IX. de Legibus.

[e] *Absarum*] Ἄψαρος ποταμὸς Scylaci, p. 31. Ptolem. v. 6. Ἄψορρος. Castellum vero Ἄψαρον vocat Arrianus in Periplo Ponti, positum in ipsis fluvii faucibus.

[f] *A tergo*] In mediterraneo, versus ortum a mari recedendo.

preutæ,[11 g] Lazi. Flumina: Acampsis,[h] Isis, Mogrus, Bathis. Gentes Colchorum. Oppidum Matium,[12 i] flumen Heracleum,[j] et promontorium eodem nomine, clarissimusque Ponti Phasis.[k] Oritur in Moschis:[l] navigatur quamlibet magnis navigiis XXXVIII. mill. D. passuum. Inde minoribus longo spatio, pontibus CXX. pervius. Oppida in ripis habuit complura:[m] celeberrima, Tyndarida,[13] Circæum,[n] Cycnum, et in faucibus Phasin.[o] Maxime autem inclaruit

Franz. *CL. mill. passuum* Gronov. et edd. vett.—11 *Zidritæ* Arrian. Mox, *Acampsionisis* cod. Dalec. 'Legendum videtur: *Acampsis, Acinasis, Mogros, Bathys* ex Arriano in Periplo.' *Dalec. Campsis, Nogrus* Gronov. et edd. vett. —12 *Marium* Gronov. et edd. vett. Mox, in iisdem, *et promontorium, &c.*— 13 Codd. Dalec. et Chiffl. *celeberrimum Tyndaridaceum;* Gronov. et edd. vett.

NOTÆ

g *Ampreutæ*] Ampreutarum loco Zydretas habet Arrianus in Periplo, quos Heniochos inter et Lazos collocat. Ἡνιόχων ἐχόμενοι Ζυδρεῖται· Ζυδρειτῶν δὲ Λαζοί. Hi Λαζαὶ Ptolemæo dicti, v. 10. maritima Colchidis obtinent, ad utramque Phasidis ripam appositi, teste Procopio Belli Pers. II. 29. p. 164. Hodie, *la Mingrelie.* In Notitia Eccles. p. 19. et 51. Ἐπαρχία Λαζικῆς· ὁ Φάσιδος, ὁ Ῥοδοπόλεως, ὁ Πετρῶν, κ. τ. λ.

h *Acampsis*] Vide Notas et Emend. num. 16.

i *Matium*] Forte Μαδία Ptolemæi v. 30. in mediterraneis Colchidis civitatibus.

j *Heracleum*] Aliud hoc promontorium est ab Heracleo, cujus Strabo meminit, lib. XII. p. 548. quod oram maritimam ab Amiso legentibus, etiam ante Iasonium, de quo supra, primum occurrit: cum hoc Plinianum ab Amiso millibus pass. distet amplius trecentis et sexagenis.

k *Phasis*] Argonautarum navigatione celebratus. Nostris, *le Phase.*

l *Oritur in Moschis*] Ita Solinus, c. 15. p. 35. Strab. lib. XI. p. 498. ἐξ Ἀρμενίας τὰς ἀρχὰς ἔχων, hoc est, ortum habet ex ea Moschicæ regionis parte, quam Armeni obtinent. Est enim Moschica tripartita: pars Colchis, pars Iberis, pars Armenis cedit: ἡ δ' οὖν Μοσχικὴ, inquit idem Strabo, p. 499. τριμερής ἐστι· τὸ μὲν γὰρ ἔχουσιν αὐτῆς Κόλχοι, τὸ δὲ Ἴβηρες, τὸ δὲ Ἀρμένιοι. Sunt igitur hi Moschi, quos Georgos, *les Georgiens,* posterior ætas appellavit, unde unde tandem petita hæc recens appellatio est. Horum enim in agro, qua vergit in occasum, a montibus quos Ptolemæus Caucasios vocat, haud procul ab ipsis Euphratis fontibus, oritur Phasis. Ab iis quos Moscovitas nos appellamus longa terrarum, ut apparet, intercapedine disjuncti.

m *Habuit complura*] Familiaris hæc Plinio formula præteriti temporis, *habuit, inclaruit,* desiisse jam tum oppida illa significat.

n *Tyndarida, Circæum*] Vide Notas et Emend. num. 17.

o *Cycnum, et in faucibus Phasin*] De Cycno inferius. De Phasi Mela I. 19. p. 23. 'Hic Phasis erumpit: hic eodem nomine, quo amnis est, a The-

Æa, [p] XV. mill. passuum [14] a mari, ubi Hippos et Cyaneos [15] [q] vasti amnes e diverso in eum confluunt. Nunc habet Surium [r] tantum, et ipsum ab amne influente ibi cognominatum, usquequo [s] magnarum navium capacem esse diximus. Et alios accipit fluvios, magnitudine numeroque mirabiles, inter quos Glaucum.[t] In ore ejus,[u] insulæ sine nomine, ab Absaro [16] LXX. M.[v] Inde aliud flumen Charien. [17] [w] Gens Salæ, antiquis Phthirophagi [x] dicti, et Suani.[y] Flumen Cobum [18] [z] e Caucaso per Suanos fluens. Dein Rhoas. Regio Ecrectice.[a] Amnes: Singames,[b] Tar-

---

c. Tyritacen, Cygnum, et in, &c.—14 'Stephan. *CCC. stadia*, id est, *XXXVII. M. D. pass.*' Pintian.—15 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Cyanos* Gronov. et edd. vett.—16 Vet. Dalec. et Chiffl. *nomine, ab Asmo.* Nomen *Absaro* deest in edd. vett. id vero ex codd. restituit Harduinus, ut et mox, *LXX.* pro quo edd. vett. habent *LXXV.*—17 *Charicis* Arrian. *Charistus* Ptolem.—18 *Cobus* Arriano.—19 'Alias sic:

NOTÆ

mistagora Milesio deductum oppidum.' Stephanus: Φάσις, πόλις πρὸς τῷ Φάσιδι ποταμῷ ἐν Κόλχοις. Instaurata denuo, hodieque præampla civitas est, *le Phase.*

[p] *Æa*] Αἶα Stephano, pag. 30. sed paulo a mari remotius, quam Plinius statuit: nempe CCC. ipsis stadiis, στάδια τριακόσια, quæ millia passuum efficiunt XXXVII. cum pass. quingentis.

[q] *Hippos et Cyaneos*] Stephano et Ptolem. v. 10. Ἵππος καὶ Κυάνεος: ille a celeritate, quod incitatissimi equi more fertur, a colore iste cæruleo, nomen invenit. Uterque in Phasin influit.

[r] *Surium*] Σούριον in mediterraneis Colchorum oppidis Ptolemæo, loc. cit.

[s] *Usquequo*] Hoc est, influente ibi Surio amne in Phasin, ubi, vel quo usque magnis navigiis Phasin diximus navigari, hoc est, a mari XXXVIII. mill. D. pass.

[t] *Glaucum*] Γλαῦκος Strab. lib. XI. p. 498.

[u] *In ore ejus*] Ubi se Phasis in mare devolvit.

[v] *Ab Absaro LXX. M.*] Ita Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. Chiffl. Paris. Nonnulli alii, *LXXV.*

[w] *Charien*] Neutro id genere expressit, quia flumen præfatus. Arriano in Periplo, Χαρίεις ποταμός. Ptolem. loc. cit. Χάριστος. Strab. p. 499. ὁ Χάρις.

[x] *Phthirophagi*] Φθειροφάγοι Straboni loc. cit. quos ait a sordibus et squalore nomen habere. Horum et Mela meminit, I. 19.

[y] *Et Suani*] Σουάνοι Ptolem. v. 9. Σόανες iidem Strab. loc. cit. et Steph.

[z] *Cobum*] Arriano in Periplo, Κῶβος ποταμός.

[a] *Ecrectice*] Ptolem. v. 10. ex Palatino cod. Ἐκρηκτικὴν χώραν appellat: quæ germana vocis hujusce scriptura est. Invenisse nomen ea regio videtur, vel quod abrupto salebrosoque solo est, vel quod frequentibus fluviorum ac torrentium alveis exca-

suras, Astelephas,[19] Chrysorrhoas. Gens Absilæ,[c] castellum Sebastopolis, a Phaside[d] centum mill. pass. Gens Sannigarum,[20][e] oppidum Cycnus,[f] flumen et oppidum Penius.[g] Deinde multis nominibus[h] Heniochorum gentes.

v. (v.) Subjicitur Ponti Regio Colica,[1][i] in qua juga Caucasi ad Riphæos montes torquentur, ut dictum est,[j] altero latere in Euxinum et Mæotin devexa, altero in Caspium et Hyrcanium mare. Reliqua[k] littora[2] feræ nationes tenent,

Singames, Tapsuras, et Astelephus ex Arriano et Chiffl.' *Dalec. Siganía, Tersos, Atelpos* Gronov. et edd. vett. Lectionem nostram ex codd. restituit Harduinus. Mox, *Gens Apsilæ* Arrian.—20 *Gens Samnigarum* Vet. Dalec. Paulo post, Gronov. *flumen et oppidum Pityus.*

Cap. v. 1 *Obliqua* Pompon. lib. 1. *Collita* Tolet. *Colica* codd. Dalec. Salmant. et al. *Colchica* Gronov. et edd. vett.—2 Ita codd. Harduini et Chiffl. item edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Reliqua litorum* Gronov.

NOTÆ

vato, vel denique crebris imbrium eruptionibus obnoxio, *ταῖς συῤῥόαις τῶν ποταμῶν, καὶ ἐκρήγμασι τῶν ὑδάτων, καὶ χαράδραις.* Unde et ejus oræ fluvio 'Ρόας inditum nomen. Ecrectices et Mela meminit, 1. 19. Pars est Mingreliæ borealis.

[b] *Singames*] Vide Notas et Emend. num. 18.

[c] *Absilæ*] Ἀψίλαι Arriano in Periplo. Horum castellum Sebastopolis, in urbis deinde amplitudinem crevit, hodieque *Savatopoli* retento utcumque vetusto nomine appellatur.

[d] *A Phaside*] Ab oppido scilicet, in ore amnis cognominis posito, distat id castellum, cui Sebastopoleos nomen fuit.

[e] *Sannigarum*] Arriano Σανίγαι, in Periplo Ponti. Stephano Σαννίγαι, ἔθνος Σκυθίας.

[f] *Cycnus*] Ab altero ejusdem nominis oppido, de quo superius, longe diversum: etsi nomenclaturæ par forte ratio. Illud enim in Phasidis ripa, istud a Phaside centum amplius passuum millibus disjunctum: illud sua ætate interiisse, istud integrum superesse significat. De appellationis occasione Mela 1. 19. 'Oppidum est,' inquit, 'quod Græci mercatores constituisse, et quia cum cæca tempestate agerentur, ignaris quæ terra esset cycni vox notam dederat, Cycnum appellasse dicuntur.'

[g] *Penius*] Vide Notas et Emend. num. 19.

[h] *Multis nominibus*] Ex his Sanni Heniochi superius memorati.

[i] *Regio Colica*] Κωλικὴ Stephano, et Scylaci. Vide Notas et Emend. num. 20. Subjicitur hæc regio supradictæ Ecrecticæ, versus meridiem, ubi Caucasii montes ad boream flectuntur ac veluti resiliunt, usque ad Riphæos. Hic igitur sese juga findunt, serie eorum altera versus Euxinum, Mæotinque deflexa, altera versus Hyrcanum mare abscedente, ut duo maria geminis veluti brachiis attingere videantur.

[j] *Ut dictum est*] Libro sup. cap. 27.

[k] *Reliqua*] Hæc ex Pomponio Mela 1. 19.

Melanchlæni,[1] Coraxi[m] urbe Colchorum Dioscuriade,[n] juxta fluvium Anthemunta,[o] nunc deserta: quondam adeo clara, ut Timosthenes[p] in eam CCC. nationes, dissimilibus linguis, descendere prodiderit.[3] Et postea a nostris CXXX. interpretibus negotia ibi gesta. Sunt qui conditam[q] eam ab Amphito et Telchio, Castoris ac Pollucis aurigis putent, a quibus ortam Heniochorum gentem feram constat. A Dioscuriade oppidum Heracleum: distat a Sebastopoli[r] LXX. mill. pass.[4] [s] Achæi,[t] Mardi,[u] Cercetæ: post eos[v] Serri,

et edd. vett.—3 Ita codd. Harduini et Chiffl. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *nationes, quæ dissimilibus linguis uterentur, descendere, &c.* Gronov. et edd. vett.—4 Ita codd. Harduini et Chiffl. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *LXXX. mill. passuum* Gronov. et edd. vett.

NOTÆ

[1] *Melanchlæni*] Μελάγχλαινοι. Scylax, pag. 30. Μετὰ δὲ Κοραξοὺς Μελάγχλαινοι· μετὰ δὲ τούτους Κόλχοι ἔθνος, καὶ Διοσκουριὰς πολις, κ. τ. λ. His atra vestis, et ex ea nomen. Auctor Mela I. 19.

[m] *Coraxi*] In Colchis, inquit, Coraxi sunt, quorum oppidum Dioscurias. Stephanus: Κόραξοι, ἔθνος Κολχῶν.

[n] *Dioscuriade*] Hodie *Prezonde*, ut Niger recte censuit: non *Sevastopoli*, ut aliis visum.—'Nummus antiquus ex ære minimo, cujus effigies est ad nos transmissa ex urbe Roma, duos exhibet τῶν Διοσκούρων, hoc est, Castoris et Pollucis pileos. In altera parte clavam Herculis erectam, cum hac epigraphe ΔΙΟΣΚΟΥΡΙΑΔΟΣ: ubi forma literæ Σ tempora denotat Cæsaribus vetustiora.' *Ed. sec.*

[o] *Anthemunta*] Ab Ἀνθεμοῦς, Ἀνθεμοῦντα.

[p] *Ut Timosthenes*] Et Strabo quoque, lib. XI. pag. 498.

[q] *Sunt qui conditam*] Solinus, cap. 15. pag. 35. aliique. Vide Notas et Emend. num. 21. Ab ipsis Castore et Polluce, cum Jasone Pontum ingressis, conditam esse Dioscuriadem, Mela est auctor, I. 19. pag. 23.

[r] *A Sebastopoli*] Castello, de quo sup. cap. mox urbe, *Savatopoli*. Nunc aquis obruta interiit. Heraclei promontorii, a quo et oppido nomen, meminit Arrianus in Periplo.

[s] *LXX. mill. pass.*] Ita Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. Chiffl. Alii quidam, *LXXX.*

[t] *Achæi*] Hos quoque Scylax enumerat, pag. 30. Κερκέται, ἔθνος . . . μετὰ δὲ Κερκέτας, Ἀχαιοὶ ἔθνος . μετὰ δὲ Ἀχαιοὺς Ἡνίοχοι ἔθνος, κ. τ. λ. Tenuere hi olim intimum Ponti Euxini recessum, angulumque eum, qui maxime spectat ortum, et in boream flectitur. Hodie, *l'Avogasie*.

[u] *Mardi*] Non unius gentis hæc propria appellatio est, sed communicatur cum pluribus, quibus eadem feritas morum par nomen asseruit: a radice, ut videtur, Hebraica, מרד, quæ vox *rebellem* esse et *contumacem* sonat. Alios in hoc ipso libro Mardos offendemus.

[v] *Post eos*] Hoc est, a tergo, ver-

Cephalotomi. In intimo [w] eo tractu Pityus oppidum opulentissimum, ab Heniochis direptum est. A tergo ejus [x] Epageritæ,[y] Sarmatarum populus in Caucasi jugis: post quem Sauromatæ. Ad hos [z] profugerat [5] Mithridates [a] Claudio principe, narravitque Thalos iis [b] esse confines, qui ab oriente Caspii maris fauces attingerent: siccari eas æstu recedente. In ora autem [c] juxta Cercetas, flumen Icarusa,[6]

—5 Ita quoque Chiffl. et codd. Harduini, cum edd. recentt. *confugerat* Gronov. et edd. vett. Paulo post, *Thallos* Harduinus ex codd. eumque secuti Miller. Bipont. et Franz. *Thalos* Harduin. 1. et edd. vett.—6 *Tarusa* cod.

NOTÆ

sus ortum, Legendum porro forte conjunctim,—*Serri Cephalotomi*, ut eo cognomine discriminentur hi Serri ab alia gente cognomine, cujus montes arduos et inaccessos in Dacia memorat Ammian. lib. XXVII. pag. 341. Hi vero ab ingenii feritate, quod captos hostes capite statim minuerent, Κεφαλοτόμοι dicti videntur.

[w] *In intimo*] In recessu Ponti, sinuque maris ejus ultimo, in Colchidis ora, ἐν τῇ Κολχίδος παραλίᾳ, Pityus est: Πιτυοῦντα τὸν μέγαν Strabo vocat, lib. XI. pag. 496. a Dioscuriade stadiis CCCLX. hoc est, mill. pass. XLV. Id oppidum est, quod in boreali ora Ponti Euxini a S. Sophia nomen habet.

[x] *A tergo ejus*] Versus ortum, et Caspium mare.

[y] *Epageritæ*] Ἐπαγειρῖται, sic appellati, quod vel ad arma, vel ad concionem vocati statim convolarent, et congregarentur: ἐπαγείρω, *congrego*, vel quod hæc Sarmatarum portio in certos collecta pagas, non sparsa, ut ceteri, et vaga foret.

[z] *Ad hos*] Ad Sauromatas Hi Sarmatis supradictis ad orientem adjacent, versus Hyrcanium mare. De his, et de Thalis Solinus, cap. 15. pag. 35. 'Ultra Sauromatas, qui Mithridati latebram, et quibus originem Medi, dederunt, confines sunt Thali his nationibus quas ab oriente contingunt.' Obtinuere ii Sauromatæ partem Georgiæ borealem, qua in ortum inclinat. Ab aliis Sauromatis, qui ultra Tanaim panduntur in latitudinem, hos recte discriminat Ammian. lib. XXII. pag. 215.

[a] *Mithridates*] Non ille Ponti, quem Pompeius devicit, ut satis ipsa temporum diversitas admonet, sed Iberiæ Rex, de quo Tacitus Annal. VI. pag. 144. et alibi passim.

[b] *Thalos iis*] Erant, inquit, Sauromatis Thali confines, ultimique tractus illius populi, qui Caspii maris fauces attingerent, unde a Scythico, (ut credebatur olim,) irrumpit oceano. Hunc Plinii locum, ut alia multa, perperam Solinus accepit. Thalos nunc dici arbitror, qui regnum Astracani, ut appellant, obtinent.

[c] *In ora autem*] In ora boreali Ponti, qua versus Bosphorum Cimmerium reflectitur: nam, ut Ammianus monet loc. cit. 'Post terga Cercetarum Cimmerici agitant incolæ Bosphori, ubi Milesiæ sunt civitates, Panticapæum,' &c. Pars hæc est Avogasiæ, ut vocant, occidentalior.

cum oppido Hiero [d] et flumine, ab Heracleo CXXXVI. mill.[e] Inde promontorium Crunœ,[f] a quo [7] supercilium arduum tenent Toretæ.[g] Civitas Sindica,[h] ab Hiero LXVII.[i] M. D. passuum.[8] Flumen Setheries.[j]

(VI.) Inde ad Bospori Cimmerii introitum [k] LXXXVIII. mill. D. passuum.

VI. Sed ipsius peninsulæ inter Pontum et Mæotim lacum excurrentis, non amplior LXVII. mill. D. passuum [l] longitudo est: latitudo nusquam infra duo jugera. Eionem [m] vocant.[2] Ora ipsa Bospori, utrimque ex Asia atque Europa, curvatur in Mæotin. Oppida, in aditu [n] Bospori

---

Dalec.—7 Ita codd. Harduini, Dalec. Chiffl. Tolet. Basil. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Cronea cujus* Vet. Dalec. *Cronea a quo* Gronov. et edd. vett.—8 Ita codd. Harduini et Chiffl. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *LXVII. M. pass.* Gronov. et edd. vett. Mox, *Flumen Sceaceriges* Gronov. et edd. vett.

CAP. VI. 1 Ita Chiffl. aliique codd. apud Harduin. item edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *LXXXVII. mill. D. pass.* edd. vett. et Gronov. Mox, *intra duo jugera* Vet. Dalec.—2 *Eonem vocant* Chiffl.

NOTÆ

[d] *Oppido Hiero*] Λιμὴν ἱερὸς Arriano in Periplo Ponti.

[e] *Ab Heracleo CXXXVI. mill.*] Arrianus ibid. ab Heracleo ad Hierum stadia numerat omnino MDCCLXXX. quæ mensura efficit millia pass. CXLVII. cum quingentis pass. sed forte longiora quærit navigando sinuum diverticula et anfractus.

[f] *Crunœ*] Ita Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. Chiffl. Græcis Κροῦνοι.

[g] *Toretæ*] Τορέαται, ἔθνος Ποντικὸν, Stephano. Iidem Τορεάται Straboni, inter Mæticos populos, lib. XI. pag. 495. et Melæ I. 19. Vide Notas et Emend. num. 22.

[h] *Sindica*] Civitas Sindos Melæ I. 19. a quo et Sindones populi in confinio Mæotidis collocantur. Σίνδους hos Strabo vocat, lib. XI. pag. 495. A meridie paludi subjici eos scribit Stephanus, verbo Σινδοί. Ptolem. V. 9. Σίνδα κώμη. Arriano Σινδικὴ, ut et Straboni.

[i] *Ab Hiero LXVII.*] Ita Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. Chiffl. Paris. At Arrianus, in Periplo, Sindicæ ab Hiero intervallum statuit dimidio fere minus, stadiorum scilicet trecentorum, hoc est, milliarium XXXVII. D. pass.

[j] *Setheries*] Unde *Sceuceriges* Plinii editores hauserint, aut qua vi ingenii excuderint, non video. Mss. certe proxime appellati, *Setheries* legunt.

[k] *Introitum*] Bospori angustias, seu fauces.

[l] *LXVII. mill. D. pass.*] Vide Notas et Emend. num. 23.

[m] *Eionem*] Ἠϊόνα, quæ vox oram et littus sonat.

[n] *In aditu*] In ipsa peninsula, qua iter est ad Bosporum. Mela I. 19. ‘Obliqua tunc regio, et in latum modice patens, inter Pontum paludemque Mæotin, ad Bosphorum excurrit: quæ duobus alveis in lacum et

primo Hermonassa,[o] dein Cepi Milesiorum.[p] Mox Stratoclia,[q] et Phanagoria,[r] et pæne desertum Apaturos,[3 s] ultimoque in ostio Cimmerium,[t] quod antea Cerberion[u] vocabatur.

(VII.) Inde Mæotis lacus, in Europa dictus.[v]

VII. A Cimmerio accolunt Mæotici,[a] Vali, Serbi, Arrechi,[1] Zingi, Psesii. Dein Tanain amnem, gemino ore[b] influentem, colunt Sarmatæ, Medorum[c] (ut ferunt) soboles, et ipsi[d] in multa genera divisi. Primo Sauromatæ Gynæ-

3 *Apaturon* Strab. lib. XI.

CAP. VII. 1 Ita codd. Harduini, et Vet. Dalec. *Archi* edd. ante Harduini.

NOTÆ

in mare profluens, Corocondamam peninsulam reddit. Quatuor urbes ibi sunt, Hermonassa, Cepæ, Phanagoria, et in ipso ore Cimmerion.'

[o] *Hermonassa*] Ἑρμώνασσα Straboni, loc. cit.

[p] *Cepi Milesiorum*] Κῆποι, hoc est, *horti:* ab amœnitate loci nomen effictum. Phanagoriam et Hermonassam colonias esse Ionum, seu Milesiorum, auctor est Dionysius Periegetes, vs. 553. atque id de vicinis Cepis affirmat auctor Peripli Ponti Euxini, pag. 2. Κῆπος ἀποικισθεῖσα ὑπὸ Μιλησίων.

[q] *Stratoclia*] Στρατόκλεια.

[r] *Phanagoria*] Φαναγόρεια Straboni et Stephano. Φαναγορία auctori Peripli Ponti Euxini, pag. 1.

[s] *Apaturos*] Ἀπάτουρον fanum fuit, ubi Venus Ἀπάτουρος, hoc est, *Dolosa*, colebatur, ob interfectos dolo gigantes. Strab. lib. XI. pag. 495. et ex Strabone Stephanus.

[t] *Cimmerium*] Κιμμερὶς πόλις, auctori Peripli pag. 2. Ad hos Cimmerios densissimarum tenebrarum fama pertinere credita, quæ venit in adagium. Ea de re vide Bochartum in Geogr. parte II. l. I. p. 653. et Eustathium in Odyss. Λ. 14. pag. 1670.

[u] *Cerberion*] Cimmerios quidem Cerberios Crates appellabat, ut docet Eustathius. loc. cit. pag. 1671. et Hesychius: Κερβέριοι .... φασὶ δὲ καὶ τοὺς Κιμμερίους Κερβερίους, καὶ τὴν πόλιν οἱ μὲν Κερβερίαν καλοῦσιν, οἱ δὲ Κιμμερίην.

[v] *In Europa dictus*] Lib. IV. 24.

[a] *Mæotici*] Vel Mæotæ, Μαιῶται, quorum plura genera: Vali, Serbi, Σέρβοι Ptolemæo V. 9. Arrechi Ἀρρηχοὶ ἔθνος Μαιωτῶν Stephano, pag. 114. ex Strab. lib. XI. pag. 495. Zingi, Psesii, Ψησσοὶ Stephano, pag. 726. Vide Notas et Emend. num. 24. Quam hi regionem obtinuere olim, nunc *la Commanie.*

[b] *Gemino ore*] Strab. lib. XI. pag. 493. gemina Tanais ostia stadiis ait sexagenis inter se distare.

[c] *Sarmatæ, Medorum*] Sauromatas, quæ Sarmatarum natio est, a Medis trahere originem auctor est Solinus, cap. 15. pag. 35.

[d] *Et ipsi*] Ut Mæotæ in plura genera nominaque gentium divisi, sic et Sarmatæ, in Sauromatas, aliosque: Sauromatæ rursus in Gynæcocratumenos, &c. Traxit hunc colorem Plinius a Pomponio I. 19. 'Tanais ripas,' inquit, 'Sauromatæ, et ripis hærentia possident. Una gens, aliquot populi, et aliquot nomina. Primi Mæotici Γυναικοκρατούμενοι, Amazo-

cocratumeni, Amazonum connubia.[2 e] Dein Evazæ,[f] Cottæ,[g] Cicimeni,[h] Messeniani, Costobocci, Choatræ, Zigæ,[i] Dandari,[j] Tussagetæ, Turcæ,[k] usque ad solitudines saltuosis convallibus asperas: ultra quas Arimphæi,[l] qui ad Riphæos pertinent montes. Tanain ipsum Scythæ Silin vocant,[3 m]

num.—2 Edd. Venett. Parm. Rom. Ald. Junt. Basil. al. et Gronov. *Gynæcocratumeni: unde Amazonum connubia;* Bipont. et Hardnin. 2. 3. *Gynæcocratumeni, unde,* &c. Brotier. operarum lapsu: *Gynæcocratumeni. Amazonum connubia.* Vet. Dalec. *Amazonum regna.* Mox, in eodem: *Chuatræ, C. Messeneiani;* al. *Coritæ, C. Messeniani.* Deinde, pro *Turcæ,* Pintian. *Iyrcæ,* sive *Iucæ;* et paulo post, *Agrippæi* pro *Arimphæi.*—3 *Silyn vocant* Gronov. Mox, Ald. Junt. Basil. Lugd. Erasmi, Frankf. 1582. Dalec. Lugd. 1606. Elz. Gronov. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *quod significat;* codd. ap. Brotier.

NOTÆ

num regna.' Scylax quoque, pag. 29. Σαυρομάτων δέ ἐστιν ἔθνος, Γυναικοκρατούμενοι. Τῶν Γυναικοκρατουμένων ἔχονται Μαιῶται, κ. τ. λ.

[e] *Amazonum connubia*] Quibuscum coiere Amazones e prælio reduces ad Thermodontem amnem commisso: unde Γυναικοκρατούμενοι appellati, quod victricibus obsequantur ad procreandam eis sobolem. Sic auctor Peripli Ponti Euxini, pag. 1. Τούτοις δὲ ἐπιμεμίχθαι τὰς Ἀμάζονας τοῖς Σαυρομάταις λέγουσιν, ἐλθούσας ποτὲ ἀπὸ τῆς περὶ τὸν Θερμώδοντα ποταμὸν γινομένης μάχης· ἐφ' οἷς ἐπεκλήθησαν οἱ Σαυρομάται Γυναικοκρατούμενοι. Hæc quoque Dionysius in Periegesi, vs. 656. cujus mentem carmine Avienus expressit, vs. 865. Sunt hi porro Sauromatæ, qui nunc Tartari Pettigori vocantur in Tanais ripis, qua spectat Asiam, quaque proxime in Mæotin effunditur. Vide Notas et Emend. num. 25.

[f] *Evazæ*] Forte ab εὐάζω dicti, quasi Bacchi orgia celebrantes, vel, ut Maro canit, 'Evantes orgia.' In R. tamen 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. &c. legitur, *Dein nævazæ,* forte pro *Eunazæ,* ab εὐνή.

[g] *Cottæ*] In Mss. *Coitæ.* An a κοίτη, quæ vox, ut εὐνή, *cubile* et *coitum* sonat?

[h] *Cicimeni*] Forte *Ciccimeni,* a κίκκη, quæ συνουσία. Ut ut est de voce, quotquot hic Tanais accolæ nominantur, nunc una fere censentur appellatione Moscovitarum, quorum in ditionem ac potestatem venerunt.

[i] *Zigæ*] Vide Notas et Emend. num. 26.

[j] *Dandari*] Δανδάριοι Strab. lib. XI. pag. 495. inter Mæoticas gentes: Stephano item, pag. 221. Vide Notas et Emend. num. 27.

[k] *Tussagetæ, Turcæ*] Thyssagetæ Pomponio, et Turcæ, prope Amazonum regna et Gelonos, vastas sylvas occupare dicuntur, alique venatu. Tanais oram coluisse mihi videntur ii, in eo amnis flexu, qua maxime ad Volgam fluvium, et Caspium mare curvatur: ubi Astracani regnum. Hinc profecti qui nunc imperium Orientis tenent.

[l] *Ultra quas Arimphæi*] Et hi quoque nunc Moscovitici juris, Tanais olim riparum incolæ, juxta illius fontes; nam is ex Riphæo monte dejicitur, ut Mela testatur, I. 19. pag. 24. quem ad montem usque pertinent Arimphæi.

[m] *Silin vocant*] Atque ad hujus similitudinem id quoque nomen ad ali-

Mæotin Temerinda quo significant matrem maris.[n] Oppidum in Tanais quoque ostio fuit.[o] Tenuere finitima [p] primi Cares, dein Clazomenii et Mæones, postea Panticapenses.[4]

Sunt qui[q] circa Mæotin ad Ceraunios montes[5] has tradant gentes: A litore Napitas:[6] supraque Essedones Colchis junctos, montium cacuminibus. Dein Carmacas,[r] Oranos, Autacas, Mazacas, Cantocaptas, Agamathas, Picos, Rhymozolos,[7] Ascomarcos: et ad juga Caucasi Icatalas, Imaduchos, Ramos, Anclacas, Tydios, Carastaseos,

et Ed. princeps *quo significant*, quod ille revocavit.—4 *Ponticapenses* Chiffl. ex glossemate.—5 Edd. vett. Ald. Junt. Basil. Lugd. Erasmi, Frankf. 1582. Dalec. Elz. et Gronov. *montes altiores; τὸ altiores* non legitur in vett. codd. Dalec. neque in Chiffl.—6 Sic Vet. Dalec. et edd. post Harduin. *Napæas* Gronov. et al. Mox, Gronov. et edd. vett. *ac montium;* sed illud *ac* non agnoscunt codd. Dalecampii.—7 Ita ex codd. suis et Chiffl. restituit Harduinus, cum antea legeretur: *Antacas, M. Ascanticos, Acapeatas, Agagammatas, Phycaros, Rhimosolos;* Vet. Dalec. habet: *Antacas, M. Ascanticos, Agapetetas, Agagammatas, Phycaros Rhimosolos.* Mox, *et ad j. C. I. Modacas* Vet. Dalec.

NOTÆ

os majores amnes transtulerunt. Nam et Jaxartem iidem Selin vocavere, uti dicemus cap. 18. De Tanai Eustathius in Dionys. vs. 17. Ἰστέον δὲ ὅτι ὁ ποταμὸς οὗτος, διὰ τὸ τεταμένως ῥεῖν Τάναϊς Ἑλληνιστὶ καλουμένος, Σίλις, ὡς φασί τινες, παρὰ τοῖς παροικοῦσι βαρβάροις ὠνόμασται.

[n] *Matrem maris*] Quoniam aquas in Euxinum effundit, et perennes eidem sufficit, ipso pæne mari haud minor lacus: idcirco ἡ Μαιῶτις οὐ πολὺ ἐλάττων τοῦ Πόντου ἐστὶ, λεγομένη καὶ Μήτηρ τοῦ Πόντου, inquit Eustathius in Dionys. Perieg. vs. 17. ex Herodoto. Temerinda Maris finem potius significare auctor est Delrio, in Comment. ad Hercul. Furent. Καρπαλοὺκ a Scythis vocari, eaque voce Matrem intelligi, ac veluti piscium obstetricem, quorum palus tota feracissima est, scribit Jo. Tzetzes, Chiliad. VIII. Hist. 224. vs. 772. parem proinde vim esse Scythicæ vocis Καρπαλοὺκ, et Græcæ Μαιῶτις, a μαιόομαι, quod est *obstetricor*, et μαιευτρία, *obstetrix*. Μαιῶτις δὲ παρ' Ἕλλησιν αὕτη πλουτεῖ τὴν κλῆσιν, Ὡς μήτηρ καὶ μαιευτρία γένους παντὸς ἰχθύων.

[o] *In Tanais quoque ostio fuit*] Et est hodieque ex integro instauratum: *Asof* Tabulæ vocant, Τάναϊς πόλις Ptolem. III. 5. μεταξὺ τῶν στομάτων.

[p] *Tenuere finitima*] Paruere, inquit, diversis subinde populis tractus hi terrarum, qui Tanais ostiis ripisque adjacent. De Carum migrationibus, Strab. lib. I. pag. 61.

[q] *Sunt qui*] Quæ circa Mæotin habitant gentes, inquit, ad Ceraunios usque montes, supra Caspium mare, aliis alii distinguunt nominibus: ac primum quidem statim in ipso Mæotidis littore Napitas, &c. Vide Notas et Emend. num. 28.

[r] *Dein Curmacas*] Vide Notas et Emend. num. 29.

Authiandas.[8] Lagoum amnem ex montibus Catheis, in quem defluit Opharus: ibi gentes[9] Caucadas, Opharitas: amnes, Menotharum,[s] Imityem ex montibus Cissiis, inter Acdeos, Carnas, Uscardeos, Accisos, Gabros, Gogaros. Circaque fontem Imityis, Imityos,[10] et Aparthenos. Alii influxisse eo Scythas Auchetas, Atarneos,[11] Asampatas. Ab his Tanaitas et Inapæos viritim deletos. Aliqui flumen Opharium[12] labi per Cantecos et Sapeos: Tanain vero transisse Phatareos, Herticeos, Spondolicos, Synhietas, Amassos, Issos, Catazetos, Tagoros, Catonos,[13] Neripos, Agandeos, Mandareos,[14] Satarcheos, Spaleos.

VIII. (VIII.) Peracta est interior ora, omnesque accolæ: nunc reddatur ingens in mediterraneo sinus:[1] in quo multa aliter, ac veteres, prodituram me non eo inficias, anxia perquisita cura, rebus nuper in eo situ gestis a Domitio[a] Corbulone, regibusque inde missis supplicibus, aut regum liberis obsidibus. Ordiemur autem[b] a Cappadocum gente. Longissime hæc Ponticarum omnium introrsus[c] recedens,

Pro *Ramos* Gronov. et edd. vett. *Ranos*.—8 *Antiandas* Vet. Dalec. *Asuciandas* Gronov. et edd. vett.—9 Ita codd. Harduini, Dalec. et Chiffl. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *ubi gentes* Gronov. et edd. vett. Mox, in iisdem edd. *amnem Menotharum, Imituenis ex montibus scissum, inter Agedos, Carnapas, Gardeos, Accisos, G. Gregaros*. Lectionem nostram exhibent codd. Harduini, Pintian. et Chiffl. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—10 Gronov. et edd. vett. *fontem Imitissi, Imituos;* al. ap. Dalec. *Imituis, Imituos*.—11 Ita ex codd. emend. Harduinus, eumque secuti recentt. *Suitas, Auchetas, Saturneos* Gronov. et edd. vett.—12 Ita codd. Harduini, et edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Nepheonitas v. d. A.f. Opharium* Gronov. et edd. vett. Paulo post, Vet. Dalec. *transisse Satareos*.—13 *Caronos* Chiffl.—14 *Gandareos* Vet. Dalec. Mox, pro *Satarcheos*, quod ex codd. suis aliisque ap. Dalec. restituit Harduinus, edd. vett. et Gronov. habent *Saturcheos*.

CAP. VIII. 1 Ita codd. Harduini, Dalec. et Chiffl. item margo Frankf. 1582. cum edd. Basil. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *nunc reddan-*

NOTÆ

[s] *Amnes, Menotharum*] Vide Notas et Emend. num. 30.

[a] *A Domitio*] Quem retinendæ Armeniæ Nero præfecerat. Vide Tacit. Annal. XIII. pag. 199. et toto fere XIV.

[b] *Ordiemur autem*] Hæc totidem ferme verbis Martianus exscripsit, lib. VI. cap. de Cappadocia, pag. 222.

[c] *Introrsus*] In medias terras irrumpens, a Coro versus Eurum, hoc

minorem Armeniam, majoremque, et Commagenem lævo suo latere[d] transit: dextra[2] vero omnes in Asia dictas[e] gentes, plurimis superfusa populis: magnoque impetu scandens ad ortum Solis et Tauri juga, transit Lycaoniam, Pisidiam, Ciliciam: vadit super Antiochiæ tractum, et usque ad Cyrrhesticam[3] ejus regionem, parte sua, quæ vocatur Cataonia, contendit. Itaque ibi longitudo Asiæ XII. quinquaginta[4 f] mill. passuum efficit: latitudo, DCXL. mill.

IX. (IX.) Armenia autem[g] major incipiens a Paryadris[1 h] montibus, Euphrate amne (ut dictum est)[i] aufertur Cappadociæ: et qua discedit[j] Euphrates, Mesopotamiæ, haud minus claro amne Tigri. Utrumque fundit ipsa, et initium Mesopotamiæ facit, inter duos amnes ituræ. Quod iter est ibi, tenent Arabes Orei.[2] Sic finem usque in Adiabenen[k] perfert. Ab ea transversis jugis inclusa, latitudi-

tur gentes in mediterraneo sinu Gronov. et edd. vett.—2 Margo edd. Dalec. et Gronov. *dextro.*—3 Gronov. et edd. vett. *Cirrhesticam.*—4 Martianus, *undecies centena quadraginta*, et sic Gronov.

CAP. IX. 1 *Pariedris* Gronov. et edd. vett.—2 'Rectius vetustiss. codd. *et initium Mesopotamiæ facit, inter duos amnes sitæ. Terræ quod interest ibi, tenent Arabes,' &c.* Margo edd. Frankf. 1582. Dalec. et Gronov. *interest ibi* etiam

NOTÆ

est, ab Euxino Ponto ad Syriæ limites.

[d] *Lævo suo latere*] Qua spectat orientem.

[e] *In Asia dictas*] Phrygiam, Pisidiam, Pamphyliam, Ciliciam, &c.

[f] *XII. quinquaginta*] Hoc est, duodecies centena quinquaginta mill. passuum. Vide Notas et Emend. num. 31.

[g] *Armenia autem*] Martianus, loc. cit. Nunc *Armenie, Turcomanie.*

[h] *A Paryadris*] Horum montium juga eminent paulo supra Claudiopolim Cappadociæ, ubi Euphrates sese flectens cursum ad occasum et meridiem agit.

[i] *Ut dictum est*] Lib. v. 20. 'Fluit Euphrates,' inquit, 'Armeniæ regiones a Cappadocia excludens,' ab occasu nimirum.

[j] *Et qua discedit*] Qua parte maxime a Tigri occasum versus abscedit Euphrates, ibi latius se extendens Armenia, atque ultra Tigrim in ortum provecta, a Mesopotamia ipso amne Tigri dispescitur. Nam utrumque amnem fundit ipsa, ac simul Mesopotamiæ initium facit, jam tum a Tigris amnis fontibus: est enim μεσοποταμία spatium inter duo flumina. Quantum autem terrarum ibi primum interjacet, inter utrumque amnem, Arabes Orei tenent, quorum urbes Edessa et Carræ, ut diximus libro sup. cap. 20.

[k] *In Adiabenen*] Assyriam attingunt Armeniæ fines. Ab ea Niphatis mon-

nem in læva pandit ad Cyrum amnem transversa Araxem:[31] longitudinem vero ad minorem usque Armeniam, Absaro amne in Pontum defluente, et Paryadris[4] montibus, qui fundunt Absarum, discreta ab illa.

X. Cyrus oritur in Heniochiis[a] montibus, quos alii Coraxicos vocavere: Araxes[b] eodem monte, quo Euphrates VI. mill. passuum intervallo: auctusque amne Musi,[1][c] et ipse (ut plures existimavere)[d] a Cyro[2] defertur in Caspium mare.

Oppida celebrantur in minore,[e] Cæsarea,[f] Aza,[g] Nicopo-

Gronov. et edd. vett.—3 Eædem edd. *transversa in Araxem;* margo edd. Dalec. et Gronov. *transversim in, &c.*—4 *Pariedris* Gronov. et edd. vett. Verba, *qui fundunt Absarum*, uncis inclusa sunt in iisdem edd.

Cap. X. 1 Chiffl. *amne Usi.*—2 Tolet. et Salmant. *de Cyro.*—3 *Arsamosata*

NOTÆ

tis jugis disclusa latitudinem a meridie ad boream pandit usque ad Cyrum amnem, qui in Caspium mare volvitur, trans ipsum Araxem fluvium provecta.

[1] *Transversa Araxem*] Ita Mss. omnes. Forte rectius, *Transvecta*, vel, ut libri veteres editi, *transversa in Araxem.*

[a] *In Heniochiis*] Moschici iidem appellati, ea ex parte, unde Phasis oritur, in Georgia, *le Gurgistan.* Amni vetustum hodieque nomen in Tabulis, *Kori.* A Cyro Rege nomen habere, auctor est Ammianus, lib. XXIII. p. 254. abolito vetere, cum ereptum ire regna Scythica destinaret. Frustra sunt igitur, qui Κύρρον vel Κύρνον scribunt, ut Ptolemæus et Dio.

[b] *Araxes*] Ἀράξης, ex eodem monte, quo Euphrates, profluens: Capoten, sive Abum diximus vocari, libro sup. cap. 20. Vide Notas et Emend. num. 32. Hujus amnis cursus, mox placidus et silens, mox citus, eleganter a Mela describitur, III. 5. p. 54. Hodie *Arassow*, Vinc. le Blanc, in Itiner. Virgilio, 'Pontem indignatus Araxes.'

[c] *Amne Musi*] Mss. omnes, *Amne Usi.*

[d] *Ut plures existimavere*] Strabo lib. XI. p. 529. et Plutarchus in Pompeio, p. 637. receptum a Cyro Araxem in Caspium mare devolvi aiunt. Proprio se ore effundere Mela est auctor, loc. cit. scilicet proprio alveo fertur in mare, sed altero veluti brachio Cyrum petit, cum quo rursum conjunctis aquis idem mare petit. Ita Ptolem. v. 13.

[e] *In minore*] Armenia scilicet Minore, quæ ab ortu Euphrate clauditur, Cappadocia ab occasu: a septemtrione, Paryadra monte: Amano, a meridie.

[f] *Cæsarea*] Hanc esse Neocæsaream existimo, quam in Euphratis ripa conditam ait Niceph. Callistus, Eccl. hist. lib. VIII. p. 560.

[g] *Aza*] Hanc habet Antoninus in Itiner. a Satala Armeniæ civitate, cujus alii meminerunt, M. P. XXVI.

lis: [h] in majore, Armosata [3 i] Euphrati proximum, Tigri Carcathiocerta: [j] in excelso [4 k] autem Tigranocerta: at in campis juxta Araxem Artaxata.[l] Universæ [m] magnitudinem Aufidius quinquagies centena mill. prodidit. Claudius Cæsar longitudinem a Dascusa [5 n] ad confinium Caspii maris, XIII. mill. [o] passuum: [6] latitudinem dimidium ejus, a Tigranocerta ad Iberiam. Dividitur (quod certum est) in præfecturas, quas *Στρατηγίας* [7] vocant, quasdam ex iis vel

Vet. Dalec. et Ptolem. *Arsamote* Gronov. et al. edd. ante Harduinum.—4 Ita codd. Harduini, Dalec. Tolet. et Chiffl. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *in excelsis* Gronov. et edd. vett.—5 ‘ *Dascuta* Ptolem. estque Minoris Asiæ urbs.’ *Dalec.*—6 ‘ Non tanta est Armeniæ longitudo. Nam a Dascusa, Euphrati apposita, non est multo plus quam *DC. mill. pass.*’ Brotier. Mox codd. Dalec. et Vet. *ejus. A Tigrane ad Iberiam dividitur, &c.*—7 Ita codd. Salmant. et Tolet. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller.

NOTÆ

[h] *Nicopolis*] In minore Armenia a Pompeio Magno posita, eo ipso loco quo de Mithridate victoriam retulit, ex qua factum oppido nomen, ut referunt Strabo, lib. XII. p. 555. et Dio, lib. XXXVI. p. 25. Steph. p. 496. *Νικόπολις τῆς μικρᾶς Ἀρμενίας.*

[i] *Armosata*] Ἀρμόσατα. Vide Notas et Emend. num. 33.

[j] *Carcathiocerta*] Strabo lib. XI. p. 527. *Βασίλειον δὲ τῆς Σωφηνῆς Καρκαθιόκερτα*, Sophenes regia hæc fuit.

[k] *In excelso*] In ipso fere Armeniæ Assyriæque confinio, loco montano et prærupto, a Tigrane conditore *Τιγρανόκερτα*, nomen invenit. Nam Parthorum lingua ea vox Tigranopolim sonat, inquit Steph. p. 655. Et Hesych. p. 521. *Κέρτα, πόλις ὑπὸ Ἀρμενίων.* Nempe ab Hebræo קרת a quo et Chaldaicum קרתא civitas. Aliam ejusdem nominis versus Iberiam et septemtrionem agnoscit Strab. lib. XI. p. 532. Hæc ad austrum sita, unde mox ad Iberiam usque latitudo petatur totius Armeniæ: quo in situ et ab ipso Ptolem. locatur, v. 13.

[l] *Artaxata*] Ἀρταξάται Dioni lib. XXXVI. p. 25. Strab. lib. XI. p. 528. Ἀρτάξατα, eadem Ἀρταξίασατα appellata, Armeniæ regia, ab Hannibale condita regis gratia cui Artaxias nomen fuit, in campo cognomine, *πρὸς τῷ Ἀραξηνῷ πεδίῳ.* Steph. pag. 117. Ingentis olim oppidi tenue modo superesse vestigium, scribit Tavernerius Itiner. tom. I. pag. 33. testis *αὐτόπτης.*

[m] *Universæ*] Majoris ac Minoris Armeniæ ambitum. De Aufidio, in Præf. ad Titum diximus.

[n] *A Dascusa*] Cum sit hæc urbs posita ad Euphratis ripam, ut sup. libro vidimus, cap. 20. Armeniæ Majoris duntaxat inde ad Caspium mare longitudinem peti perspicua res est.

[o] *XIII. mill.*] Hoc est, ter et decies centena mill. pass. Justin. XLII. 2. p. 306. angustiore definit spatio: ‘ Armenia,’ inquit, ‘ a Cappadocia usque mare Caspium undecies centum millia patet: sed in latitudinem millia passuum septingenta porrigitur.’

singula regna quondam, barbaris nominibus[p] CXX. Claudunt eam[8 q] ab oriente montes, sed non statim, Ceraunii, nec Adiabene regio.[9] Quod interest spatii, Sopheni tenent: ab his juga: ultra Adiabeni tenent.[10] Per convalles autem proximi Armeniæ sunt Menobardi, et Moscheni. Adiabenen Tigris, et montes invii[r] cingunt.[11] Ab læva ejus[s] regio Medorum est, et prospectus[12] Caspii maris. Ex oceano hoc (ut suo loco[t] dicemus) infunditur, totumque Caucasiis montibus cingitur. Incolæ[13 u] per confinium Armeniæ nunc dicentur.

XI. (X.) Planitiem[1] omnem a Cyro usque Albanorum

Bipont. et Franz. *quas ii strategias* Gronov. et edd. vett.—8 Ita codd. Dalec. et Chiffl. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Cludunt eam* Gronov. et edd. vett.—9 Codd. Dalec. *regionis.* Mox, Vet. Dalec. *ab his juga Ceraunia.*—10 'Ita quidem libri omnes scripti et editi. At *tenent* vel hic redundat, vel oscitanter a Plinio scriptum.' *Brotier.*—11 Codd. Dalec. et al. *montium sinus invii cingunt: montes impervii;* Chiffl. *sinus multi montes invii;* Gronov. et edd. vett. *et montium sinus cingunt.* Lectionem nostram ex codd. suis recepit Harduin. enmque secuti recentt. Ita quoque ex codd. legit Nic. Heinsius in Advers. p. 764.—12 Tolet. *est ad prospectum.*—13 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Horum Incolæ* Gronov. et edd. vett.

CAP. XI. 1 *Per planitiem* Chiffl.—2 *Alagone* Vet. Dalec. et mox in eodem,

NOTÆ

[p] *Barbaris nominibus*] Hujusmodi hæc sunt Armeniæ provinciarum nomina apud Strab. lib. XI. p. 527. Σωφηνὴ, Ἀκιλισηνὴ, Γοργοδυλινὴ, Σακασσηνὴ, Γωγαρηνὴ, Φανηνὴ, Κωμισηνὴ, Ἀρχηστενὴ, Χορζηνὴ, Καμβυσηνὴ, Ὀδομαντὶς, κ. τ. λ.

[q] *Claudunt eam*] Claudunt, inquit, Armeniam ab ortu æquinoctiali montes Ceraunii, (quæ Caucasi pars est,) et Adiabene a brumali ortu: non tamen Adiabenem Armenia statim attingit: sed spatium interest aliquod, ubi Sophene regio: deinde Ceraunia juga sequuntur, ultra quæ Adiabene, quæ pars Assyriæ, posita. In horum montium convallibus, ab Armeniæ latere, Menobardi incolunt, et Moscheni. Assyriam hodie *Arzerun* vocant: qua parte in boream vergit, *le pays des Curdes.*

[r] *Et montes invii*] Ita R. 1. 2. Paris. &c.

[s] *Ab læva ejus*] Armeniæ scilicet, cui ab ortu Media annectitur.

[t] *Ut suo loco*] Cap. 15.

[u] *Incolæ*] Regionum earum, inquit, quæ Caspium inter mare et Caucasios montes interjacent, quibus illud cingitur, incolæ nunc dicentur, ducto ab Armeniæ limitibus initio.

[a] *Albanorum gens*] Quos hodie Georgianos appellamus, et Zuirianos, qui Caspii maris littus accolunt, et præterea Georgiæ partem illam obtinent, quæ magis in Austrum vergit,

gens [a] tenet: mox Iberum,[b] discreta ab iis amne Alazone,[2 c] in Cyrum e Caucasiis montibus defluente. Prævalent oppida, Albaniæ, Cabalaca:[d] Iberiæ, Harmastis[e] juxta flumen,[3] Neoris:[f] regio Thasie, et Triare usque ad Paryadras[4 g] montes. Ultra[h] sunt Colchicæ solitudines, quarum a latere ad Ceraunios[i] verso, Armenochalybes habitant et Moschorum tractus ad Iberum amnem in Cyrum defluentem: et infra eos[j] Sacassani, et deinde Macrones[k] ad flumen Absarum. Sic plana[l] ac devexa obtinentur. Rursus ab Albaniæ[m] confinio tota montium fronte gentes Silvorum feræ, et infra Lubienorum: mox Diduri et Sodii.

Chabala.—3 *Pharmasus juxta flumen* cod. Dalec.—4 *Pariedros* Basileense exemplar. *Parteodoros* Chiffl. *Partedoros* Gronov. et edd. vett.

NOTÆ

Armeniamque contingit. Planities ea porro a Strabone describitur lib. XI. pag. 500.

[b] *Mox Iberum*] Ἴβηρες, ad Albaniæ occasum: communi fere cum Albanis Georgianorum appellatione continentur. Vide quæ de Moschis diximus cap. 4. Unde hæc ei genti recens nomenclatio Georgianorum obtigerit, incompertum: a Georgis Plinii Melæque deducere imperitorum est: a S. Georgio Martyre, mendacium ac fabulatorum.

[c] *Alazone*] Ἀλαζώνιος Straboni, lib. XI. pag. 500.

[d] *Cabalaca*] Χαβάλα Ptolem. v. 12. Albaniæ oppidum.

[e] *Harmastis*] Inter Iberiæ oppida Ἁρμακτίκα Ptolem. v. 11. forte pro Ἁρμαστίκα.

[f] *Neoris*] Forte Οὐάρικα Ptolemæi, inter Iberiæ oppida, loc. cit.

[g] *Ad Paryadras*] Unde Absarum flumen prodit, ut diximus, quod in Pontum per Colchos labitur. Mss. tamen, R. 1. 2. Colb. 1. 2. Chiffl. *Parteodoros* hoc loco legunt.

[h] *Ultra*] Versus occasum, et Pontum ubi Colchidis ora est.

[i] *Ad Ceraunios*] Ad Ceraunorum montium, hoc est, Caucasi partem illam quæ boream defendit ab Iberia.

[j] *Et infra eos*] Meridiem versus. Σακασηνὴ regio dicta Straboni, lib. XI. pag. 528. Albaniam attingit, et Cyrum amnem.

[k] *Macrones*] Qui et Μάκρωνες et Σάννοι dicti a Strabone, lib. XII. pag. 548. De flumine Absaro, cujus ad ripam regio Macronum illa pertinuit, dictum est superius.

[l] *Sic plana*] Hæ, quas modo appellavimus, gentes, planitiem totam eam obtinent, quæ Ceraunios sive Caucasios inter montes, et Caspium mare includitur.

[m] *Rursus ab Albaniæ*] Qua vero Iberiam contingit Albania, ibi series montium ab occasu in ortum obtenditur, quam veluti frontem obtinent primo Sylvi, infra quos Lubieni: Sylvos deinde sequuntur ad ortum Diduri, et Sodii. Δίδουροι Ptolemæo cogniti, v. 9.

XII. (XI.) Ab iis [1] [n] sunt portæ Caucasiæ, magno errore [o] multis Caspiæ dictæ, ingens naturæ opus, montibus interruptis repente, ubi fores [p] obditæ [2] ferratis trabibus, subter medias amne diri odoris fluente,[3] citraque in rupe castello (quod vocatur Cumania) communito ad arcendas transitu gentes innumeras: ibi loci, terrarum orbe portis discluso, ex adverso maxime Harmastis [4] oppidi Iberum. A portis Caucasiis per montes Gordyæos,[5] [q] Valli, Suarni [r] indomitæ gentes, auri tamen metalla fodiunt. Ab iis ad Pontum [6] usque Heniochorum plura genera, mox Achæorum. Ita se habet terrarum sinus [s] e clarissimis.

Aliqui inter Pontum et Caspium mare CCCLXXV. mill.[t] passuum non amplius interesse tradiderunt: Cornelius Nepos CCL. mill.[7] [u] Tantis iterum [v] angustiis infestatur Asia.

CAP. XII. 1 *Ab iis* Gronov. Mox, pro *errore multis*, quod exhibent codd. Harduin. et Dalec. item edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *errore a multis* Gronov. et edd. vett.—2 Chiffl. *ubi f. additæ*.—3 Ita ex codd. Harduin. eumque secuti recentt. *amne Dyriodori fluente* Gronov. et edd. vett. —4 *Hermasti* codd. Dalec. et Chiffl. *Hermastica* Ptolem.—5 *Gordynios* Chiffl. Mox, *auri tantum* Gronov. *auri tamen* codd. Harduini et Chiffl. item Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—6 Chiffl. *Ab iis ad portum*. Mox, *situs e clarissimis*.—7 Ita codd. Harduini, et [illegible]. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont.

NOTÆ

[n] *Ab iis*] Post Diduros et Sodios. Hæc iisdem ferme verbis Martianus, lib. VI. cap. de Assyria, p. 222.

[o] *Magno errore*] De quo dicetur uberius cap. 15. Albaniæ portæ Ptolemæo dictæ, v. 12.

[p] *Ubi fores*] Hodieque extare fores eas, recentiores historici aiunt.

[q] *Gordyæos*] Γορδυαῖα ὄρη Ptolemæo, v. 13. Sic juga ea montium appellantur, in quibus sunt portæ Caucasiæ.

[r] *Suarni*] Haud dubie hi sunt Ptolemæi, v. 9. Σουενόχαλκοι, Suanorum gens ea videlicet, quibus a metallis fodiendis cognomen fuit: habent enim ii, ut Plinius animadvertit, a latere Pontum versus, Heniochos, et Achæos, de quibus actum superius, cap. 5. Hodie, *les Circasses*.

[s] *Terrarum sinus*] Longus ille terrarum in mediterraneo tractus, cujus descriptionem exorsus est ab iis verbis cap. 8. 'Nunc reddatur ingens in mediterraneo sinus,' &c.

[t] *CCCLXXV. mill.*] Sive, ter mille stadia, ut Strabo ait, lib. XI. pag. 491. quæ mensura plane cum Pliniana congruit.

[u] *CCL. mill.*] Vide Notas et Emend. num. 34.

[v] *Tantis iterum*] Arctatis jam semel pari modo terris, Asia pæne insula facta, vix CC. millibus passuum a Ponto Euxino per continentem ad Issicum Ciliciæ sinum relictis, ut dictum est cap. 2.

Claudius Cæsar a Cimmerio Bosporo ad Caspium mare CL. mill. prodidit:[w] eaque perfodere cogitasse Nicatorem[8 x] Seleucum, quo tempore a Ptolemæo Cerauno sit interfectus. A portis[y] Caucasiis ad Pontum CC. mill. passuum esse constat fere.

XIII. (XII.) Insulæ in Ponto Planctæ,[1 a] sive Cyaneæ, sive Symplegades. Deinde Apollonia, Thynias[b] dicta, ut distingueretur ab ea quæ est in Europa.[c] Distat a continente[2] passibus mille: cingitur[d] tribus mill. Et contra Pharnaceam[e] Chalceritis,[3] quam Græci Ariam dixerunt,[f] sacramque Marti, et in ea volucres cum advenis pugnasse, pennarum ictu.[4 g]

et Franz. *CL. mill.* Gronov. et edd. vett.—8 Ita ex codd. Harduinus et recentt. *cogitasse Nicanorem* codd. Dalec. *excogitasse Nicatorem* Gronov. et al.

CAP. XIII. 1 *Planiteæ* codd. Dalec. *Planetæ* Vet. Dalec. *Planctæ* Pintian. ex Pompon. Paulo post, *Thynnias* Gronov. et edd. vett.—2 Ita codd. Harduini et Dalec. *continenti* Gronov. et al.—3 *Achalceritis* cod. Dalec.—4 Ita codd. Dalec. et Harduin. cum edd. recentt. *pennarum jactu* Chiffl. *pinnarum ictu* Gronov. et edd. vett.

NOTÆ

[w] *CL. mill. prodidit*] Centena modo quinquaginta millia passuum.

[x] *Nicatorem*] A quo Seleucidæ appellati Syriæ reges. Hunc Ptolemæus Ceraunus, Ptolemæi Lagidæ Ægypti Regis F. Philadelphi frater, occidit per insidias. Qua de re videndus Memnon apud Photium in Bibl. cod. 224. cap. 13. pag. 715.

[y] *A portis*] Hæc Martianus ad verbum, lib. VI. cap. de Assyria, pag. 222.

[a] *Planctæ*] Πλάγκται Homero dictæ, quæ aliis Κυάνεαι et Συμπληγάδες, inquit Strab. lib. I. pag. 21. De his egimus, IV. 27.—'Utrumque enim Ponti ostium obsident, et quod Europam alluit, et quod Asiam: unde Europææ aliæ, aliæ Asiaticæ appellantur.' *Ed. sec.*

[b] *Apollonia, Thynias*] De qua dictum est lib. sup. cap. 44.

[c] *Ab ea quæ est in Europa*] Ab eadem scilicet Apolloniatarum insula, quam in Ponto pariter esse, sed circa Istrum, atque adeo in Europa, diximus IV. 27.

[d] *Cingitur*] Circuitu colligit milliaria tria.

[e] *Et contra Pharnaceam*] De qua dictum cap. 4.

[f] *Ariam dixerunt*] Hæc Ἄρεος νῆσος Stephani, pag. 106. πρὸς τοῖς Κόλχοις ἐν τῷ Πόντῳ, ex Scymno in Asia. Mela II. 7. pag. 42. 'Non longe a Colis Aria, quæ Marti sacrata, ut fabulis traditur, tulit aves cum summa clade advenientium, pennas quasi tela jaculantes.' Ea νῆσος ἀρητιὰς Apollonio dicitur, Argon. II. 1033. ubi hanc de avibus fabulam, pennas seu jacula mittentibus, fuse tractat. Ab avibus, quas χαλκήρεις et σιδηροπτέρους fabulati sunt, Χαλκηρῖτιν insulam fuisse cognominatam, simile veri est.

[g] *Pennarum iclu*] Ita Reg. 1. 2.

XIV. (XIII.) Nunc omnibus, quæ sunt interiora Asiæ, dictis, Riphæos[h] montes transcendat animus, dextraque littori oceani[1][i] incedat. Tribus hic partibus cœli alluens Asiam, Scythicus a septemtrione, ab oriente Eous, a meridie Indicus vocatur, varieque per sinus et accolas[2] in complura nomina dividitur. Verum Asiæ quoque magna portio apposita septemtrioni, injuria sideris rigentis, vastas solitudines habet. Ab extremo Aquilone[j] ad initium orientis æstivi, Scythæ sunt. Extra eos ultraque[3] Aquilonis[k] initia Hyperboreos aliqui posuere, pluribus in Europa dictos.[l] Primum inde[m] noscitur[4] promontorium Celticæ[n] Lytarmis,[o] fluvius Carambucis,[p] ubi lassata[q] cum siderum vi Riphæorum montium deficiunt juga.[5] Ibique Arimphæos[r] quosdam accepimus, haud dissimilem Hyperboreis

Cap. XIV. 1 Vet. Dalec. *litora oceani;* Gronov. et edd. vett. *litore oceani.* —2 Cod. Dalec. *et ab accolis.*—3 Vox *ultraque* non legitur in codd. Dalec.—4 Margo edd. Dalec. et Gronov. *nascitur.*—5 Ibid. *considere videntur vi Ri-*

NOTÆ

Colbert. 1. 2. Paris. &c. At Chifflet. *jactu.*

[h] *Riphæos montes*] In Moscoviæ fere umbilico, ut nunc res sunt, assurgunt ii, supra Tanais fontes: inter ipsum, et Rham sive Volgam amnem. Erumpit enim ex Riphæo monte Tanais, teste Mela I. 19.

[i] *Littori oceani*] Ita Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. &c. non *littore*, vel *littora.*

[j] *Ab extremo Aquilone*] Quem spirare diximus, II. 46. inter septemtrionem, et exortum Solis æstivum. Hic Scytharum regio est: ubi nunc Moscoviæ pars septemtrionalis.

[k] *Ultraque Aquilonis*] Ad septemtrionem propius, inter Volgam et Mare quod nunc Album vocant: intra Moscovitici fines imperii. Hæc Solinus iisdem cum Plinio verbis, cap. 16. pag. 36.

[l] *In Europa dictos*] Lib. IV. c. 26.

[m] *Primum inde*] Ab Hyperboreorum littore.

[n] *Celticæ*] Celticam, τὴν Κελτικὴν, veteres appellabant totum illud terrarum spatium, quod ab Herculis freto ad Scythicum usque oceanum continetur, adeoque Europam universam. Ita Plutarchus in Mario, pag. 411. et Strabo lib. XI. pag. 507.

[o] *Lytarmis*] Ad mare quod Album vocant, *la mer Blanche.*

[p] *Carambucis*] Qui nunc *Duvina* in Moscovia: is in Album mare, ad S. Michaëlis oppidum portumque devolvitur.

[q] *Ubi lassata*] Ibi Riphæorum montium, inquit, juga deficiunt: ibi vis quoque lassatur ac deficit rigentium siderum: molliore jam et clementiore cœli temperie.

[r] *Ibique Arimphæos*] Hæc quæ deinceps de Arimphæis dicuntur, et Hyperboreis, Solinus totidem verbis

gentem. Sedes illis nemora, alimenta baccæ, capillus juxta fœminis virisque in probro existimatur: ritus clementes. Itaque sacros haberi narrant, inviolatosque esse etiam feris accolarum populis: nec ipsos modo, sed illos quoque,[6] qui ad eos profugerint. Ultra eos[s] plane jam Scythæ, Cimmerii,[t] Cissianthi,[u] Georgi, et Amazonum gens. Hæc usque ad Caspium et Hyrcanium[7] mare.

XV. Nam et irrumpit[a] e Scythico[x] oceano in aversa Asiæ,[b] pluribus nominibus accolarum appellatum, celeberrimis duobus, Caspio et Hyrcanio. Non minus hoc esse quam Pontum Euxinum, Clitarchus putat.[c] Eratosthenes[d]

phœorum montium deficientia juga.—6 Ita codd. Harduini et Chiffl. item edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *sed illos etiam* Gronov. et edd. vett. Mox, pro *profugerint*, quod exhibent codd. Dalec. et Harduin. cum edd. recent. *perfugerint* legitur in Gronov. et edd. vett. Deinde, pro *Cissianthi, Georgi*, quod exhibent edd. Basil. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Cicianthi, Georgi* Gronov. et al. *Cicianthi, Cherorgi* Chiffl. Vid. Obss. Misc. tom. VII. p. 175.—7 Vet. Dalec. *seu Hyrcanum;* Gronov. et al. *et Hyrcanum.*

CAP. XV. 1 Ita ex codd. Harduin. et recentt. *Nam et erumpit e Scythico* margo edd. Dalec. et Gronov. Dalecampius legit, *Erumpit id est, &c.* Gronov.

NOTÆ

habet, cap. 17. pag. 37. et Martian. lib. VI. pag. 214.

[s] *Ultra eos*] Adjacent Arimphæis, inquit, ad ortum Scythæ jam supra memorati: deinde Cimmerii, &c. Sic Martianus, loc. cit. pag. 215.

[t] *Cimmerii*] Oceani Asiæque oram ultimam occupabant, teste Plutarcho in Mario, pag. 411. quo a Scythis pulsi ex Mæotidis paludis littore migravere. Ab his orti Cimbri, quos Marius profligavit.

[u] *Cissianthi*] Mela I. 2. 'Super Amazonas,' inquit, 'et Hyperboreos, Cimmerii, Cissianthi, Achæi, Georgi.' Cissianthos, Georgosque et Amazonas arbitror tenuisse eas regiones, quibus nunc *Bulgar* regnum circumscribitur, in Moscoviæ Tartariæque confinio. In Mss. omnibus *Gerorgi* legitur.

[a] *Nam et irrumpit*] Fuit ea veterum sententia, usque ad Ptolemæum, si Herodotum, Aristotelem, et Diodorum excipias, Caspium mare angusto fluento connecti cum Scythico, seu septemtrionali: quem fere ad modum ex meridiano oceano Persicus effluit. Dedit huic errori ansam Patrocles, Macedoniæ classis præfectus, qui Volgæ fluminis ostium, fretum esse angustum credidit, quo se Scythicum mare, sive septemtrionale, in Caspium effunderet.

[b] *In aversa Asiæ*] A tergo Asiæ illius, quæ hactenus descripta est: quam priorem Asiæ partem appellat Strab. lib. XI. pag. 506.

[c] *Clitarchus putat*] Et Patrocles apud Strab. lib. XI. pag. 508.

[d] *Eratosthenes*] Hunc ipsum Eratosthenis locum recitat Strab. lib. XI. pag. 507.

ponit et mensuram: ab exortu et meridie,[2] per Cadusiæ [e] et Albaniæ oram quinquies mille CCCC. stadia. Inde [f] per Anariacas, Amardos, Hyrcanos, ad ostium Oxi [g] fluminis quater mille DCCC.[3] stad. Ab eo ad ostium Jaxartis, M M. CCCC.[4] Quæ summa efficit quindecies centena septuaginta [h] quinque mill. passuum.[5] Artemidorus hinc detrahit viginti quinque mill. passuum. Agrippa Caspium mare, gentesque quæ circa sunt, et cum his Armeniam determinans, ab oriente oceano Serico, ab occidente Caucasi jugis, a meridie Tauri, a septemtrione oceano Scythico, patere qua cognitum est, CCCCXC. M. passuum, in longitudinem, CCXC. M. in latitudinem [i] prodidit. Non desunt vero qui

et al. *Namque id erumpit Scythico.*—2 Codd. Harduini, Dalec. et Tolet. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *ab exortu ad meridiem* Gronov. et al. et mox in iisdem, *Aratiaticos, Ambaros.* Lectionem nostram e Strab. restituit Harduin. eumque secuti recentt.—3 Ita emendavit Harduinus, eumque secuti recentt. *ad ostium Zoni fl. quater mil. DCCCC.* Chiffl. *ad ostium Zoni fl. q. m. DCCC.* omnes codd. et edd. ante Harduinum.—4 Ald. Junt. Basil. Lugd. Erasmi, Frankf. 1582. Dalec. Elz. et Gronov. *Jaxartis mill. CCCC.* Margo edd. Frankf. 1582. Dalec. et Gronov. habent: 'Melior vetusta lectio: *M. M. CCCC.* ita exigente et calculi ratione, defuturis alioqui summæ sequenti mille stadiis.' *Dalec.*—5 Vet. Dalec. *quadraginta millia stadia.*—6 Ita

NOTÆ

[e] *Ab exortu et meridie, per Cadusiæ*] Ita R. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. Tolet. &c. A latere, inquit, meridionali Caspii maris, qua spectat Solis exortum, ducta mensura per Cadusios Albanosque, spatium est quinque millium et CCCC. stad. Καδούσιοι oram Mediæ montuosam tenent, fere per quinque stadiorum millia, inquit Patrocles apud Strabonem, loc. cit. pag. 508. quem locum Stephanus non intellexit, qui Cadusios inter Pontum et Caspium mare a Strabone locari existimavit. Mediæ quoque a Ptolemæo adjudicantur, VI. 2.

[f] *Inde*] A Cadusiorum finibus: inde enim Anariacæ incipiunt, mox Amardi, deinde Hyrcani, per meridionale Caspii maris latus, qua in ortum boreamque reflectitur. Vide Notas et Emend. num. 35.

[g] *Ad ostium Oxi*] Vide Notas et Emend. num. 36.

[h] *Quindecies centena septuag.*] Plane calculi ratio constat.

[i] *CCCCXC. M. pass. in longitudinem, CCXC. M. in latitudinem*] Cum hunc locum exscriberent Missi Theodosii, excidit iis ab utroque hoc numero denarii nota; sic enim illi: 'Armenia major, et mare Caspium, et quæ circa gentes sunt ad oceanum, finiuntur ab oriente, oceano Serico: ab occidente, jugis montis Caucasi, et mari Caspio: a septemtrione, oceano: a meridie, monte Tauro: in longitudinem, M. passuum CCCCLXXX. in latitudinem, CCLXXX.'

ejus maris universum circuitum a freto $\overline{XXV}$. mill. pass.[j] tradunt.

Irrumpit autem[k] arctis faucibus, et in longitudinem spatiosis. At ubi cœpit in latitudinem pandi, lunatis obliquatur cornibus: velut ad Mæotium lacum ab ore[l] descendens, sicilis[m] (ut[6] auctor est M. Varro) similitudine. Primus sinus[n] appellatur Scythicus: utrimque enim[o] accolunt Scythæ, et per angustias inter se commeant: hinc Nomades,[p] et Sauromatæ multis nominibus, illinc[q] Abzoæ non paucioribus. Ab introitu[r] dextra, mucronem ipsum faucium tenent Udini Scytharum populus. Dein per oram[s] Albani (ut ferunt) ab Jasone orti:[7] ante quos mare quod est, Albanum nominatur. Hæc gens superfusa montibus Caucasiis, ad Cyrum amnem, Armeniæ confinium atque Iberiæ descendit, ut dictum est.[t] Supra maritima[8] ejus[u] Udi-

codd. Harduini et Dalec. cum edd. recentt. *Mœotin l. ab o. discedens Scythici arcus* (*ut, &c.* edd. vett. et Gronov.—7 Codd. Dalec. *ab Jasone creti.*—8 Ita ex codd. emend. Harduin. ita quoque Chiffl. et edd. recentt. *Super maritima*

NOTÆ

[j] $\overline{XXV}$. *mill. pass.*] Hoc est, vicies et quinquies centenis millibus pass.

[k] *Irrumpit autem*] Hæc Plinius accepit a Mela III. 53. 'Mare,' inquit, 'Caspium, ut angusto, ita longo etiam freto primum terras, quasi fluvius, irrumpit: atque ubi recto alveo influxit, in tres sinus diffunditur: contra os ipsum, in Hyrcanium: ad sinistram, in Scythicum: ad dextram, in eum quem proprie et totius nomine Caspium appellant.'

[l] *Ab ore*] Veluti ab eo freto, (qua irrumpere a Scythico mari in terras credebatur,) Mæotium lacum petat mucrone.

[m] *Sicilis*] In mucronis seu spiculi similitudinem. Vide Notas et Emend. num. 37.

[n] *Primus sinus*] Qui ad sinistram sive ad ortum curvatur.

[o] *Utrimque enim*] Ab utroque freti illius, sinusque, et angustiarum latere.

[p] *Hinc Nomades*] Ab occasu, et juxta Rham sive Volgam amnem. Strab. pag. 507. Mela III. 5. p. 53. 'Ad introëuntium dextram Scythæ Nomades freti littoribus insident.' Videntur ii esse, aut ex iis certe, qui Thalli superins dicti sunt, cap. 5.

[q] *Illinc*] Ab ortu, trans fretum.

[r] *Ab introitu*] Qua se incipit mare in latitudinem pandere, in ipso freti mucrone, ac promontorio. Non sunt hi *Udini*, qui *Vidini* Ammiano, lib. XXXI. p. 438.

[s] *Dein per oram*] Occiduam scilicet, ubi Albania est. Solinus, cap. 15. pag. 34. 'Albani in ora agentes, qui posteros se Jasonis credi voluut, albo crine nascuntur,' &c.

[t] *Ut dictum est*] Cap. 11.

[u] *Supra maritima ejus*] Supra maritimam Albaniæ oram.

norumque gentem, Sarmatæ, Utidorsi, Aroteres[v] prætenduntur: quorum a tergo indicatæ jam[w] Amazones Sauromatides.[9] Flumina per Albaniam decurrunt in mare, Casius et Albanus:[x] deinde Cambyses[y] in Caucasiis ortus montibus: mox Cyrus in Coraxicis, ut diximus.[z] Oram omnem[a] a Casio præaltis rupibus inaccessam,[10] patere CCCCXXV. mill. passuum auctor est Agrippa. A Cyro[b] Caspium mare vocari incipit: accolunt Caspii.

Corrigendus est error[c] in hoc loco multorum, eorum etiam,[11] qui in Armenia res proxime cum Corbulone gessere. Namque hi Caspias appellavere portas Iberiæ,[d] quas Caucasias diximus vocari: situsque depicti et inde missi, hoc nomen inscriptum habent. Et Neronis[e] principis comminatio ad Caspias portas tendere dicebatur: cum peteret illas, quæ per Iberiam in Sarmatas tendunt, vix ullo propter appositos montes aditu ad Caspium mare. Sunt autem aliæ,[12] [f] Caspiis gentibus junctæ: quod dignosci non potest, nisi comitatu[g] rerum Alexandri Magni.

Gronov. et edd. vett.—9 *Amazones et Sauromatides* margo edd. Dalec. et Gronov. Mox, pro *Cassius et Albanus*, ut ex codd. restituit Harduinus, edd. vett. habent *Cassios et Albinos*.—10 Ita ex codd. Harduinus et recentt. *a Caucaso . . . inaccesso* Gronov. et al.—11 Ita quoque Harduinus ex codd. suis et Chiffl. eumque secuti recentt. Antea legebatur: *et eorum etiam*.—12 Ita codd. Harduini, Dalec. et edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *aditu. Ad Caspium mare sunt aliæ* Gronov. et edd. vett. *appositos* non legitur in Chiffl. Mox, margo edd. Dalec. et Gronov. *quod cognosci non potuit, nisi in dominatu eorum, &c.*

NOTÆ

[v] *Aroteres*] Ἀροτῆρες Herod. lib. IV. pag. 231. n. 17. hoc est, aratores.

[w] *Indicatæ jam*] Sub finem cap. superioris. Aliæ sunt Amazones Sauromatides pariter nuncupatæ ab Ephoro apud Steph. prope Thermodonta fluvium, de quibus alias egimus, cap. 4.

[x] *Casius et Albanus*] Κάσιος et Ἄλβανος Ptolemæo v. 12.

[y] *Deinde Cambyses*] Forte qui Σόανας alio nomine in Albania locatur a Ptolemæo, loc. cit.

[z] *Ut diximus*] Cap. 10.

[a] *Oram omnem*] Albaniæ. Vide Notas et Emend. num. 37.

[b] *A Cyro*] Ante Cyri ostia, Albanum vocabatur, ut dictum est superius.

[c] *Corrigendus est error*] Quo in errore et Strabo fuit, lib. XI. pag. 523.

[d] *Portas Iberiæ*] Quæ et Albanæ portæ: de his egimus cap. 12.

[e] *Et Neronis*] Vide Sueton. in Nerone, cap. 19.

[f] *Sunt autem aliæ*] Sunt aliæ portæ, Caspiæ verius appellandæ.

[g] *Nisi comitatu*] Nisi relatu eorum

XVI. Namque Persarum regna, quæ nunc Parthorum intelligimus, inter duo maria, Persicum et Hyrcanium [1] Caucasiis jugis attolluntur.[h] Utrimque per devexa[i] laterum Armeniæ majori, a frontis parte, quæ vergit in Commagenen, Sophene (ut diximus) copulatur, eique Adiabene Assyriorum initium: cujus pars est[j] Arbelitis, ubi Darium Alexander debellavit, proxima Syriæ.[2 k] Totam eam[l] Macedones Mygdoniam [3] cognominaverunt, a similitudine.[m] Oppida: Alexandria,[n] item Antiochia,[o] quam Nisibin vocant. Abest ab Artaxatis DCCL. M. passuum. Fuit et

CAP. XVI. 1 Cliffl. *et Hyrcaniam.* Paulo post, margo edd. Dalec. et Gronov. *laterum. Armeniæ.*—2 Cod. Dalec. *proxime Syriæ.*—3 *Mygdaniam* Gro-

NOTÆ

qui comites fuerunt expeditionum Alexandri.

[h] *Jugis attolluntur*] In Persarum regnis crebra occurrunt montium Cancasiorum juga, quibus tota regio velnti sublimis attollitur. Strabo, de Media, lib. XI. pag. 525. ἡ πολλὴ μὲν οὖν ὑψηλή ἐστι, καὶ ψυχρά. Plinius v. 31. de Epheso: 'Attollitur monte Pione.'

[i] *Utrimque per devexa*] Eadem juga, inquit, Caucasia pariter a quibusdam appellata, quæ Tauri sive Antitauri pars quædam est, longa serie latus obvertunt Armeniæ Majori, qua fronte, sive qua parte vergit illa in Commagenem Syriæ. Devexa sive convalles horum montium ex utraque parte Sopheni tenent, ut dictum est cap. 10. Sophenen attingit Adiabene, quæ Assyriorum regio ibi primum sese offert, &c. Sophene Dioni lib. XXXVI. pag. 26. Σωφανήνη χώρα τοῖς Ἀρμενίοις πρόσορος. De ejus situ Strab. lib. XI. pag. 527.

[j] *Cujus pars est*] Hæc iisdem verbis Solinus, c. 46. p. 74. Vide quæ dicturi sumus, cap. 30. Arbelitidis caput Ἄρβηλα, vicus, quem Persidi Stephanus attribuit.

[k] *Proxima Syriæ*] Osroënæ nimirum, et Mesopotamiæ, quæ Syriæ quondam attributa, ut dictum est v. 15.

[l] *Totam eam*] Adiabenen videlicet.

[m] *A similitudine*] Ad similitudinem Macedonici in Europa imperii, iisdem nominibus provincias orientis signabant, quæ nota in Europa erant. De Mygdonibus Macedoniæ dictum est, IV. 17. De Assyriis, Strab. lib. XVI. p. 747.

[n] *Alexandria*] De hac ceteri scriptores silent. Ibi condita, ubi Darium Alexander vicit, sane videtur.

[o] *Antiochia*] Plutarch. in Lucullo, p. 514. Νίσιβιν, οἱ δὲ Ἕλληνες Ἀντιόχειαν Μυγδονικὴν προσηγόρευον. Mesopotamiæ Stephanus ascribit: Ἀντιόχεια ... τρίτη, Μεσοποταμίας, Μυγδονία καλουμένη ... ἥτις Νισίβη λέγεται, καὶ Νισιβίς. Strabonem videlicet secutus, lib. XI. p. 527. et lib. XVI. p. 747. Hodie vetusto nomine servato, *Nisibin* vocant, et *Nesbin*, insignis olim oppidi tenue nunc vestigium. Vide Taverner. Itiner. lib. II. pag. 172.

Ninus [p] imposita Tigri,[q] ad Solis occasum spectans, quondam clarissima. Reliqua vero fronte, qua tendit ad Caspium mare, Atropatene,[r] ab Armeniæ Otene regione [4] discreta Araxe.[s] Oppidum ejus [t] Gazæ, ab Artaxatis CCCCL.[u]

nov. et al. ante Harduin.—4 Cod. Dalec. *et ab Armenia Otene regio;* al. ap. Dalec. *opere regio.*

NOTÆ

[p] *Fuit et Ninus*] Quæ et Ninive. Excidium urbis signat obiter Plinius suo illo familiari vocabulo, 'fuit.' Instaurata denuo tamen, quanquam non eodem fortassis loco, quo steterat primum, floruit Ammiani ævo. 'In Adiabena,' inquit, lib. XXIII. p. 251. 'Ninus est civitas, quæ olim Persidis regna possederat, nomen Nini potentissimi regis quondam Semiramidis mariti, declarans, et Arbela, et Gaugamela,' &c. Stephanus: Νῖνος, πόλις Ἀσσυρίων.

[q] *Imposita Tigri*] Herod. lib. I. n. 102. et lib. II. n. 150. p. 148. Fallitur Diodorus, qui Bibl. lib. II. p. 92. ad Euphratem locat, ἐπὶ τὸν Εὐφράτην ποταμόν. Diruta nunc et exhausta, vicinitate *Mosal* oppidi in parte fluminis opposita ad Solis exortum conditi, solo ponte intermedio. Benjamin. Jud. 'Inter Almosal et Niniven pons tantum intercedit: hæc devastata est: attamen multos pagos et vicos habet.'—'Reipsa tamen *Moussul,* (sic enim Tavernerius appellat, lib. II. p. 173.) ad occasum Tigris amnis est, atque adeo ubi olim Ninive fuit. Quod Plinius addit, fuisse quondam clarissimam, confirmat Jonas III. 3. 4. 'Ninive erat,' inquit, 'civitas magna itinere trium dierum. Et cœpit Jonas introire in civitatem itinere diei unius,' &c. Erat Ninive civitas magna, inquit, cujus vicos omnes nemo pererrare posset nisi itinere trium dierum. Neque enim murorum ambitum dicit esse itinere trium dierum, sed civitatem ipsam: in quam non perhibetur Jonas introisse nisi itinere unius diei. Si murorum ambitus intelligeretur trium dierum esse, diametros vix esset itineris diei unius; atque adeo ingressus Jonas per portam unam, emensusque iter diei unius, jam e civitate pedem extulisset per portam oppositam. Ergo iter trium dierum in ipsa civitate intelligendum est, et per vicos civitatis singulos ea mensura accipienda est. Clamavit Jonas per vicos, quot potuit deambulare itinere unius diei: id quod tertiam urbis partem efficit. Inde rumor ad ceteros pervasit, ac postridie ad regem ipsum.' *Ed. sec.*

[r] *Atropatene*] Subintellige ex superioribus, Armeniæ majori copulatur, a cujus parte orientali, quæ Otene vocatur, solo amne Araxe dispescitur. Ὠτηνὴ Eusebio Præpar. lib. VI. pag. 277. Quadrato item, lib. II. et III. Parthic. apud Steph. verbo Ὠτηνή. Apud Ptolemæum perperam scriptum Μωτηνὴ et *Totene.* Atropatene vero Ἀτροπατηνὴ Mediæ regio est, ab Atropato duce cognominata, qui ne pars ea in Macedonum potestatem veniret, Alexandro mortuo, arte effecit. Vide Strabon. lib. XI. p. 522. et Steph. p. 136.

[s] *Discreta Araxe*] Strabo, p. 523. Τοῦ Ἀράξου ποταμοῦ τοῦ ὁρίζοντος τήν τε Ἀρμενίαν καὶ τὴν Ἀτροπατηνήν. Ptolemæo mendose Τροπατηνὴ VI. 2. Huic regioni nunc nomen est *Servan.* Turcis paret.

M. passuum: totidem ab Ecbatanis Medorum, quorum pars sunt Atropateni.

XVII. (XIV.) Ecbatana[a] caput Mediæ Seleucus[b] rex condidit:[c] a Seleucia magna DCCL. M. passuum: a portis vero Caspiis[d] XX. M.[1] Reliqua Medorum oppida, Phazaca, Aganzaga,[e] Apamia[f] Rhaphane cognominata. Causa portarum[g] nominis eadem, quæ supra, interruptis angusto

CAP. XVII. 1 'Ita scripti et editi libri. Male eruditus Harduinus in altera sua editione emendavit, *XX. M.* Quod absurdum est. Sed multo minor, quam par est, numerus *XX. M.* Ab Ecbatanis ad Caspias portas sunt sine viarum anfractibus ut minimum *CCC. M. pass.*' Brotier. *XX. M.* exhibent etiam Bipont. (ita, *vicies centenis M.*) et Franz. Mox, pro *Phazaca, Aganzaga*, quæ nomina ex codd. restituit Harduin. prius legebatur: *Phausia, Aganzua.*

NOTÆ

[t] *Oppidum ejus*] Non Otenes regionis Armeniæ, ut visum Ortelio, sed Atropatenes Mediæ: ut ipsa orationis structura admonet, atque ipse etiam Strabo, lib. XI. p. 523. cui hæc Γάζα Atropatenes *βασίλειον*, seu *Regia* dicitur. Porro Gazæ nomen ei oppido Parthi imponebant, in quo belli opes et pecuniam vellent asservari. Nam Gaza pecunia regia est lingua Persarum, teste Curtio, lib. III. Hodie Taurisium vocatur, *Tauris.*

[u] *Ab Artaxatis CCCCL.*] Ab Araxe, cui Artaxata imposita sunt, stadiis bis mille et CCCC. distare Strabo affirmat, loc. cit. hoc est, passuum duntaxat trecentis millibus.

[a] *Ecbatana*] Nunc *Casbin*, in ipso fere Mediæ veteris meditullio posita. Græcis τὰ Ἐκβάτανα.—'Fuit etiam Ecbatana montis nomen, multo citra oppidum istud: quo in monte posita fuit Roges civitas tunc ditionis Medorum, quatuor tantum dierum itinere distans a civitate Ninive: unde post triduanam quietem redux esset Tobias junior 'undecimo die,' Tob. V. 8. et XI. 1.' *Ed. sec.*

[b] *Seleucus*] Is, opinor, qui Σέλευκος Ἐπιφανὴς Νικάτωρ est cognominatus, Regum Syriæ ejus nominis sextus ac postremus, Antiochi Epiphanis F. Nam auctor est Charax, apud Steph. verbo Ἀγβάτανα, Epiphaneam vocatam Ecbatanam fuisse, a conditore videlicet, seu instauratore, ut nostra fert conjectura.

[c] *Condidit*] Cum aliquo bello dirutum illud oppidum fuisset, quod antea condiderat eo nomine Deioces primus rex Medorum, Astyagis proavus, teste Herod. lib. I. n. 98. p. 43. et Euseb. in Chron. p. 119. ad Olymp. XVIII. Quin si Diodoro fides, qui Ctesiam sequi se profitetur, jam inde ab ævo Semiramidis extabant Ecbatana.

[d] *A portis vero Caspiis*] Sic vocantur interrupta angusto transitu juga Caspii montis in confinio Armeniæ Mediæque.

[e] *Phazaca, Aganzaga*] Vide Notas et Emend. num. 38.

[f] *Apamia*] Ἀπάμεια Straboni, lib. XI. p. 324. una e Græcanicis urbibus, quas in Media Macedones condiderunt.

[g] *Causa portarum*] Earum scilicet, quæ Caspiæ proprie appellantur.

transitu jugis, ita ut vix singula meent plaustra, longitudine VIII. mill. passuum, toto opere manu facto. Dextera lævaque ambustis similes impendent scopuli, sitiente tractu per XXVIII.[h] mill. passuum.[2] Angustias impedit corrivatus salis e cautibus liquor, atque eadem emissus. Præterea serpentium multitudo, nisi hyeme, transitum non sinit.

(XV.) Adiabenis connectuntur Carduchi[i] quondam dicti, nunc Cordueni,[3] præfluente Tigri:[j] his Pratitæ,[k] *παρ' ὁδὸν*[l]

Cod. Dalec. habet *Phiscanzaga*. Ptolem. *Aganzagua*.—2 Ita codd. Harduini, Dalec. et Chiffl. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *XXXVIII. mill. p.* edd. vett. et Gronov. Mox, margo edd. Dalec. et Gronov. *derivatus salis liquor e cautibus*.—3 *Gordyeni* Vet. Dalec. Mox, pro *παρ' ὁδὸν*, quod servant codd. Tolet. et al. ap. Pintian. cum ed. Harduin. 1. *Parodon* margo edd. Dalec. et Gronov. *Paredoni* edd. vett. item Gronov. Har-

NOTÆ

Descripsit hæc Solinus, cap. 47. pag. 75.

[h] *Per XXVIII.*] Solini paraphrasis: 'In his angustiis etiam illud asperum, quod præcisorum laterum saxa, liquentibus inter se salis venis, exundant humorem affluentissimum, qui constrictus vi caloris, velut in æstivam glaciem corporatur: ita labes invia accessum negat. Præterea octo et XX. mill. passuum tractus omnis, quoquo inde pergitur, nullis puteis vel fontibus sine præsidio sitit: tum serpentes undique gentium convenæ, verno statim die illuc confluunt. Ita periculi ac difficultatis concordia, ad Caspios, nisi hyeme, accessus negatur.' In Plinianis libris perperam editum, *XXXVIII.* Mss. invitis, et Solino.

Carduchi] Καρδοῦχοι, quos Mediæ Stephanus adjudicat, p. 356. Parthiæ Strabo, lib. XVI. p. 747. iidem appellatione in mollius deflexa a Macedonibus Γορδυαῖοι a Gordye, ut volunt, Triptolemi F. appellati. Regionem ipsam Gorduenen vocat Ammianus, lib. XVIII. p. 125. Κορδουηνὴν Dio, lib. XXXVII. p. 31. de qua Tigrani cum Phraate, sub judice Pompeio lis fuit. Igitur hi Adiabenis sive Assyriis ab occasu æstivo junguntur.

[j] *Præfluente Tigri*] Gordyenen Tigris præterlabitur. Strabo, loc. cit. Haud sane procul a fontibus ipsius amnis, ut monet Ptolem. v. 13.

[k] *His Pratitæ*] Corduenis Pratitæ connectuntur. Πρατίαι et Πρατῖται, *mercatores*. Sunt ii e Medorum populis.

[l] Παρ' ὁδὸν] Ita recte Pintianus emendat ex Mss. suis, quibus et nostri astipulantur, pro *Paredoni*, quæ nihili vox est. Παρ' ὁδὸν idem est atque *ad transitum*, quoniam, ut statim subditur, tenent portas Caspias, a Mediæ latere.—'*Paredoni*] Ita libri omnes editi. Pintianus emendat *παρ' ὁδὸν*, voce hic nihil significante. Hi tenere Caspias portas dicuntur, quamvis hinc longe positas: quoniam eorum custodiæ a Medorum regibus commissæ sunt hæ portæ. In quibusdam Mss. nostris legitur *Paredoti*.' Ed. sec.

appellati, qui tenent Caspias portas. Iis a latere altero [m] occurrunt deserta Parthiæ, et Citheni juga. Mox ejusdem Parthiæ amœnissimus sinus,[n] qui vocatur Choara.[o] Duæ urbes ibi Parthorum, oppositæ [4] quondam Medis, Calliope,[p] et alia in rupe Issatis quondam. Ipsius vero Parthiæ caput Hecatompylos [q] abest a portis [5 r] CXXXIII. mill. passuum. Ita Parthorum quoque regna foribus discluduntur. Egressos portis excipit protinus gens Caspia,[s] ad littora usque, quæ nomen portis et mari dedit. Læva, montuosa.[6] Ab ea gente retrorsus [t] ad Cyrum amnem produntur CXXV. mill. pass.[7] Ab eodem amne si subeatur ad portas, DCC. millia [u] passuum. Hunc enim cardinem [8 v]

duin. 2. 3. Bipont. et Franz.—4 Chiffl. *appositæ*.—5 *Hecatompylos a centum portis* Pineus.—6 Ita codd. Harduini et Chiffl. cum edd. recentt. *montosa* Gronov. et al.—7 Sic ex codd. emendavit Harduin. sic etiam edd. recentt. *CXX. mill. p.* Chiffl. *CCXX. mill. p.* edd. vett. et Gronov.—8 Ita ex codd. Harduinus et recentt. *Hunc enim deinde cardinem* edd. ante Harduinum.

NOTÆ

[m] *Iis a latere altero*] Portis Caspiis, inquit, a latere altero, hoc est, ab exortu brumali connectuntur deserta Parthorum, et longa Citheni juga. Huc enim usque Parthia pertinet, quæ ab occasu, ut dicetur cap. 39. habet Pratitas Medos, ubi Parthia citerior, deserta et occidentalis vocatur.

[n] *Amœnissimus sinus*] Sic longum terrarum in mediterraneo tractum passim appellat, ut diximus cap. 12.

[o] *Choara*] Hæc Χωρομιθρήνη Ptolemæi est, VI. 2. quam ille Mediæ adjudicat. Vide Notas et Emend. num. 39.

[p] *Calliope*] Καλλιόπη, πόλις Παρθυαίων, Stephano pag. 347. et Appiano in Syriac. pag. 125.

[q] *Hecatompylos*] Græca appellatione, ob *centum portas*, ἑκατὸν πύλας. Parthorum hæc Arsacidarum regia, Straboni lib. XI. pag. 514. De ea rursum, cap. 29. Aiunt nunc esse *Ispahan:* est enim in Parthia vetere, quæ nunc *Erack.*

[r] *Abest a portis*] Caspiis videlicet, quo eorum olim ditio pertinuit, inquit Strabo, loc. cit. De intervallo leviter a Plinio dissidet Apollodorus apud eundem Strab. pag. 514. qui spatium illud esse censeat stadiorum MDCCLX. quæ millia passuum efficiunt CCXX. Brevius aliquanto facit Ammianus, lib. XXIII. pag. 254. mille duntaxat, et XL. stadiorum, hoc est, millium pass. CXXX. quod propius ad Plinianam mensuram accedit. Eratosthenis mensura apud Strab. in mendo cubat, ἐννεακοσίους pro ἑπτακοσίους manifesto errore scribens, quem prodit summa quæ ex singulis intervallis colligitur.

[s] *Gens Caspia*] Ad Caspium littus, in Armeniæ confinio, Ptolem. VI. 2.

[t] *Retrorsus*] Versus septemtrionem.

[u] *DCC. mill.*] Eratosthenes apud

Alexandri Magni itinera fecere, ab iis portis ad Indiæ principium, stadia XV.[w] M. sexcenta octoginta prodendo: ad Bactra oppidum, quod appellant Zariaspa,[x] MMM. septingenta. Inde ad Jaxartem[y] amnem, v. millia.

XVIII. (XVI.) A Caspiis[a] ad orientem versus regio est, Apavortene[1 b] dicta, et in ea fertilitatis inclytæ locus Dareium.[c] Mox gentes Tapyri,[d] Anariacæ, Stauri, Hyrcani, a quorum littoribus idem mare Hyrcanium vocari incipit, a flumine Sideri.[2 e] Citra id[f] amnes Maxeras, Stratos, om-

---

Mox, Vet. Dalec. *fecere. Ab iis portis ad Indiæ principium octoginta procedendo ad Bactra, &c.*

CAP. XVIII. 1 Ita omnes codd. Harduini et Chiffl. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Zapavortene* Gronov. et al. ante Harduinum. Mox *Dareium mons Gentes Tapyri, &c.* codd. Dalec. et Chiffl. et Vet. Dalec. *Darieum. Mox, &c.* Gronov. et edd. vett.—2 *Syderi* Gronov. et al. ante Harduinum. Mox *Cira* pro *Citra* Chiffl. *Circa* Gronov. et edd. vett. *Mazara* pro

NOTÆ

Strabon. loc. cit. stadia numerat quinquies millia, et LX. [DC.] ἀπὸ τοῦ Κύρου ἐπὶ Κασπίας πύλας, πεντακισχιλίους ἑξακοσίους. Colligit hæc mensura millia passuum fere DCXXXIII. [DCC.]

[y] *Hunc enim cardinem*] Hinc duci omnis mensuræ initium, hinc intervalla diguosci voluerunt ulteriorum regionum.

[w] *Stadia XV.*] Eratostheni loc. cit. sunt tantum stadia quindecim millia cum quingentis, ὁμοῦ, μύριοι πεντακισχίλιοι φ'. Sunt passuum millia amplius decies novies centena.

[x] *Zariaspa*] Strabo loc. cit. εἶτ' εἰς Βάκτραν τὴν πόλιν, ἣ καὶ Ζαριάσπα καλεῖται, τρισχίλιοι ἑπτακόσιοι, sic enim legendum ex Plinio. Efficit hæc summa fere CCCCLXIII. mill. pass. De Zariaspis etiam Stephan.

[y] *Inde ad Jaxartem*] Strabo, ex Mss. loc. cit. εἶτ' ἐπὶ τὸν Ἰαξάρτην ποταμὸν, ἐφ' ὃν Ἀλέξανδρος ἦκεν, ὡς πεντακισχιλίους. Stadiorum quinque millia efficiunt DCXXV. mill. pass.

[a] *A Caspiis*] A Caspiorum gente, et littore Caspio. Solinus hæc descripsit a Plinio, cap. 48. pag. 75.

[b] *Apavortene*] Ita Mss. omnes. Isidorus Characenus in Σταθμοῖς, p. 188. Ἀπαυαρκτικὴν et Ἀπαυαρκτικηνὴν appellat ab urbe cognomine. Justinus mox laudandus, *Zapavortene.*

[c] *Dareium*] Δαρήϊον. Vide Notas et Emend. num. 40.

[d] *Tapyri*] Ταπύρους et Ἀναριάκας Strabo quoque cum Hyrcanis copulat, lib. XI. pag. 514. De Stauris apud ceteros silentium. De Anariacis superius, sect. 15. De Tapyris, Dionys. in Perieg. vs. 733. Hyrcaniæ vicinos facit Polybius, lib. V. pag. 542. Alii sunt Ptolemæi in Margiana Τάποροι, VI. 10. Hyrcaniæ regioni nomen hodie *Tabarestan*: Tapyrorum, et Anariacarum, *Gilan.*

[e] *A flumine Sideri*] In extrema Hyrcania versus ortum, citra Oxum amnem.

[f] *Citra id*] Citra id flumen, retrorsus versus occasum in eadem Hyrcania amnes sunt, Maxeras, Μάξηρας

nia ex Caucaso.[g] Sequitur regio[h] Margiane,[3] apricitatis inclytæ, sola in eo tractu vitifera, undique inclusa montibus amœnis, ambitu stadiorum[i] mille quingentorum, difficilis aditu propter arenosas solitudines per CXX. mill. passuum, et ipsa contra Parthiæ tractum sita: in qua Alexander[j] Alexandriam condiderat. Qua diruta a barbaris, Antiochus[k] Seleuci filius, eodem loco restituit Syriam.[l] Nam interfluente Margo, qui corrivatur in Zotale,[m]

Maxeras nonnulli ap. Dalec.—3 *Margiana* Chiffl.—4 Margo edd. Dalec. et

NOTÆ

Ptolemæo, VI. 9. unde et accolis nomen Μάξηραι. Et Stratos, eidem Ptolemæo Στράτων, e Media per Anariacas in Caspium fluens. Vide Notas et Emend. num. 41.

[g] *Ex Caucaso*] Id nomen commune montibus iis quibus Persarum regna omnia veluti prætexuntur.

[h] *Sequitur regio*] Hæc iisdem verbis Solinus, cap. 48. pag. 75. et Martianus lib. VI. cap. de Assyria, pag. 222. Sequitur porro Margiana Hyrcaniam ab oriente.

[i] *Ambitu stadiorum*] Consentit et Strab. lib. XI. pag. 516.

[j] *In qua Alexander*] In Margiana videlicet, ut recte Solinus intellexit, loc. cit.

[k] *Antiochus*] Ejus nominis primus, Seleuci Nicatoris F. Soter cognominatus. Strabo loc. cit.

[l] *Restituit Syriam*] Loci sententia hæc est: Alexandria diruta a barbaris, eodem loco urbem Antiochus instauravit, ac Syriam repræsentare voluit, hoc est, Syrio nomine insignire. Antiochiam igitur potius quam Alexandriam jussit appellari, quod eam Margus amnis interflueret, ad similitudinem Antiochiæ Syriæ, quæ Oronte amne dividitur, ut dictum est, v. 18. Vide Notas et Emend. num. 42.

[m] *In Zotale*] Agri nomen id est, ubi Margus in rivos deducitur, ad irrigandam regionem. Atque hinc est quod Isidorus Characenus, in Σταθμοῖς, pag. 188. irriguam hanc Antiochiam vocat, ἐν Μαργιανῇ Ἀντιόχεια ἡ καλουμένη ἔννδρος. A Margo amne Margianæ nomen.—'Hanc Antiochiam 'ab interfluente Margo' sic appellatam, deductosque eo ab Orode Parthorum rege, ut Plinius mox refert, Romanos milites Crassiana in clade captos, totamque Margianam regionem, spectavit quoque Virgil. in Eclog. I. sive Tityro, vs. 65. loco ab interpretibus sæpe vexato, nec intellecto, sed hic demum exponendo occasione data: 'At nos hinc alii sitientes ibimus Afros; Pars Scythiam, et rapidum Cretæ veniemus Oaxem, Et penitus toto divisos orbe Britannos.' Melibœus, cujus ea oratio est, in Europa se novit esse: itaque cum sit conscriptus miles, coactus bella sequi, se, si capiatur in bello, exulem fore dicit extra orbem Romanum: vel ad meridiem, in Africæ solitudinibus scilicet: vel ad ortum Solis, in Asiatica Scythia et subjecta ei Margiana, ubi fluit Oxus amnis, 'et quo deduxerat Orodes' Parthorum rex 'Romanos Crassiana clade captos,'

is maluerat illam Antiochiam[n] appellari.[4] Urbis amplitudo circuitu LXX. stad.[o] In hanc[p] Orodes Romanos Crassiana clade captos deduxit. Ab hujus excelsis per juga Caucasi protenditur ad Bactros usque gens Mardorum,[q] fera, sui juris. Ab eo tractu[r] gentes Ochani, Chomari,[s] Berdrigei, Harmatotrophi,[t] Bomarei, Comani,[5][u] Ma-

Gronov. *Seleuciam. Nam interfluente Mago, qui corrivatur in Zotale, malueram illam appellare Antiochiam;* Cod. Dalec. Ptolem. Steph. et Pintian. *qui corrivatur. Maluerunt alii Antiochiam appellare;* Gronov. et edd. ante Harduin. *Syrianam interfluente Margo, &c.*—5 *Coammani* Vet. Dalec. *Commani* Gronov. et

NOTÆ

recenti memoria ante annos decem: vel denique ad Aquilonem, apud Britannos extra Romanam ditionem positos. 'Oaxes' Oxus amnis est, atque id nomen verius arbitramur Græce Ὦξος scriptum fuisse, ut in eodem tractu Ochus amnis est Ὦχος, quam Ὄξος, ut in quibusdam libris Græcis legitur. Inde Poëta vocalem longam diremit in breves duas, et 'Oaxem' pro Oxum scripsit. Vel in amne appellando æque balbutiisse militem rusticanum credi voluit, quam in proferendo, ut mox videbimus, nomine provinciæ quam alluit Oxus amnis. Devolvitur is in Caspium mare ab ortu Solis, et ibi Scythiam intersecat. Amnis 'Cretæ Oaxes' dicitur, non Europææ, et Romanis subjectæ, sed Asiaticæ, hoc est, Margianæ: cui nempe nomen vel datum, vel existimatum est esse a Marga. Est autem Marga genus Cretæ, qua lætificantur et aluntur agri ad pinguitudinem. Ejus genera multa et varias dotes describit Plinius, XVII. 6. 7. 8. 'Margam vocant,' inquit,... 'Duo genera fuerunt. Plura nuper exerceri cœpta proficientibus ingeniis. Est enim alba, rufa, columbina, argentaria, tofacea, arenacea....Quæ pingues esse sentiuntur, ex his præcipua alba. Plura ejus genera. Mordacissimum, quod supra diximus. Alterum genus albæ cretæ argentaria est,' &c. Miles vatesque rusticus inducitur, qui eruditus affectet videri; neque a verbo discedere, si uti versum rotundet, pro Margiana Cretam dixerit, siquidem Margam pro Cretæ genere dici rustici noverant. Genuinus, opinor, hic loci istius sensus est.' *Ed. sec.*

[n] *Antiochiam*] Ἀντιόχεια Μαργιανὴ Ptolem. VI. 10. et Stephano, pag. 88. Martianus loc. cit. ut furtum dissimularet, et eum secutus Solinus, Seleuciam aiunt fuisse appellatam de familiæ nomine.

[o] *LXX. stad.*] Ita libri omnes, etiam Mss. Martianus tamen, et Solinus, quinque addunt stadia. Porro LXX. stadiis fere millia passuum novem continentur.

[p] *In hanc*] Solinus, cap. 48. pag. 75. De Orode Parthorum rege, et Crassi clade, Plutarchus in Crasso.

[q] *Gens Mardorum*] In parte Margianæ orientali, qua Bactros contingit. Ab Amardis, de quibus superius cap. 15. et appellatione et situ diversi.

[r] *Ab eo tractu*] Versus boream, et exortum Solis æstivum. Ex his Mela hos nominat, I. 2. Candaros, Parianos, Harmatotrophos, Comaros, Choamanos.

[s] *Chomari*] Χόμαροι Ptolemæo, in Bactriana, VI. 11.

rucæi, Mandrueni,[v] Iatii.[w] Flumina: Mandrum, Gridinum: ultraque Chorasmii,[x] Candari,[6 y] Attasini,[z] Paricani,[a] Sarangæ,[b] Parrhasini,[c] Maratiani,[d] Nasotiani, Aorsi, Gelæ,[e] quos Græci[7] Cadusios[f] appellavere, Matiani.[g] Oppidum Heraclea,[h] ab Alexandro conditum: quod deinde subversum ac restitutum, Antiochus[i] Achaida[j] appellavit: Der-

al. ante Harduinum. Mox, *Mandradani, Iatii* Vet. Dalec.—6 *Gaudari* Gronov. et edd. ante Hardnin.—7 *Asilegi, quos Græci* cod. Dalec. et Vet. ejus-

NOTÆ

[t] *Harmatotrophi*] Qui curules equos alunt, unde ἁρματοτροφεῖν et ἁρματοτροφία.

[u] *Comani*] Idem atque Κῶμοι Ptolemæi, loc. cit. et Melæ *Comari*. Nisi forte *Thomanii* satius legi fuerit, Θωμάνιοι, quos Herod. lib. III. n. 117. cum Chorasmiis Hyrcanisque jungit. Forte hæc Κομανία Xenophontis est, Exp. Cyri, lib. VII. p. 426.

[v] *Mandrueni*] Ab amne Mandro. Μαρδυηνοὶ, credo, Ptolemæi, VI. 12. in Sogdiana.

[w] *Iatii*] Ἰάτιοι Ptolemæo, loc. cit.

[x] *Chorasmii*] Χωράσμιοι Dionysio Perieg. vs. 746. Athenæo, lib. II. pag. 70. aliisque. Ptolemæo, loc. cit. in Sogdiana. Hi patria pulsi in Syriam penetravere olim, unde Francos fugarunt, anno 1244. Vincent Bellov. lib. XXIX. et XXXI. Straboni, lib. XI. pag. 513. Χωρασμουσινοί.

[y] *Candari*] Et hi quoque in Sogdiana, Ptolemæo Κάνδαροι. Alii sunt ab istis Gandari Indiæ populi: de quibus Hesychius: Γάνδαρος ὁ ταυροκράτης παρ' Ἰνδοῖς, a fortitudine sic appellati. Salmasius, ut hos cornutos faceret, legit ταυροκέρατος.

[z] *Attasini*] Ἀττάσιοι Strab. lib. XI. pag. 513.

[a] *Paricani*] Stephanus: Παρικάνη, πόλις Περσικὴ .... τὸ ἐθνικὸν, Παρικάνιοι, καὶ Παρίκανοι. Forte ii sunt quos Βαρηκανίους vocat Ctesias apud Photium in Bibl. cod. 73. pag. 109. Παρικάνιοι Herod. lib. III. pag. 200. n. 93. et lib. VII. pag. 408.

[b] *Sarangæ*] Σαράγγαι Herod. loco posterius appellato.

[c] *Parrhasini*] Solinus et Strabo *Parrhasios* vocant.

[d] *Maratiani*] Vide Notas et Emend. num. 43.

[e] *Aorsi, Gelæ*] Gentes illis fortasse cognomines, quæ alio in tractu terrarum nominantur. Naınque sunt et Aorsi ad Tanaim, et Gelæ ac Legæ prope Albaniam et Amazones. Sunt et prope Jaxartem fluvium Ἄορσοι apud Ptolem. VI. 14. de quibus modo Plinius.

[f] *Cadusios*] Non illos quidem, quos Albanis esse confines diximus, cap. 15. sed in Sogdiana sitos, ultra Caspium mare, Gelas cognominatos.

[g] *Matiani*] Ματιανοὶ quos cum Καδδουσίοις conjungit Polybius lib. V. pag. 542.

[h] *Oppidum Heraclea*] Solinus, cap. 48. pag. 75. Hæc Stephani Ἡράκλεια, μεταξὺ Σκυθίας καὶ Ἰνδικῆς.

[i] *Antiochus*] Seleuci F. de quo supra.

[j] *Achaida*] ‘De Achæi fratris sui nomine, quem alicui Syriæ parti regio titulo præesse post obitum suum Seleucus pater jusserat: et ut φιλά-

bices,[k] quorum medios fines secat Oxus amnis,[l] ortus in lacu Oxo:[8 m] Syrmatæ,[n] Oxydracæ,[o] Heniochi, Bateni,[p] Saraparæ,[q] Bactri, quorum oppidum Zariaspe[r] (quod postea Bactrum) a flumine[s] appellatum est. Gens hæc[t] obtinet aversa montis Paropamisi, ex adversus fontes[u]

dem. Mox, *appellavere Materni*.—8 *Oxia* Vet. Dalec. *Axo* Chiffl. Mox, *Oxii*, *Tagæ*, *Heniochi* Gronov. et edd. vett. Deinde, *Saapare* Basil. Vide Obss.

NOTÆ

δελφον se Antiochus probaret, de ejusdem paulo postea defuncti nomine urbem Ἀχαΐδα nuncupavit. Extat hujus Achæi nummus eximius ex ære minimo in Thesauro Regio, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΧΑΙΟΥ. Aquila coronæ laureæ et fulmini insistit. In aversa parte caput Achæi est, tectum pelle leonina: quod tegmen extra Seleucum Nicatorem, Achæi patrem, nullus regum Syriæ gestat in nummis. Hunc exhibet etiam D. Vaillant in Hist. Reg. Syriæ, p. 150.' *Ed. sec.*—Diversa porro hæc Achais est ab Achaia Strabonis, lib. XI. pag. 516. quæ urbs Ariæ, ad Margianæ meridiem sitæ: hæc eidem Margianæ provinciæ ad septemtrionem superjacet, prope Oxum amnem. Tota adeo provinciæ unius, aut alterius etiam, latitudine ambæ inter se dissident: nequicquam eas confundente Salmasio, in Solin. pag. 984.

[k] *Derbices*] Δέρβικες Straboni, lib. XI. pag. 514. in Hyrcania: in Margiana circa Oxum iidem Δερβίκκαι appellati a Ptolem. VI. 10.

[l] *Oxus amnis*] Ὄξος Græcis: quem Araxim alii appellarunt, et cum vero Araxe Armeniæ sæpe confuderunt: quod animadversum deinde a Viro Cl. Du-Cangio vidimus, in Notis ad Niceph. Bryen. pag. 301. *Gihon* et *Gichon* amnem eum Arabes vocant, ut recte monet Paulus Rhamnusius in Geogr. In latus orientale Caspii maris delabitur. In ostio urbs est hodieque insignis *Zahaspa*, Avicennæ Philosophi, ut creditur, patria.

[m] *In lacu Oxo*] Solin. cap. 49. pag. 76. Ὀξιανὴ λίμνη Ptolem. VI. 12.

[n] *Syrmatæ*] Iidem Συρμάται Stephano, qui Σαυρομάται.

[o] *Oxydracæ*] Vide Notas et Emend. num. 44.

[p] *Bateni*] Solinus, loc. cit.

[q] *Saraparæ*] Ita Mss. omnes. Forte Σαλατάραι Ptolemæi, VI. 11. qui Bactrianæ septemtrionalia juxta Oxum flnvium tenere dicuntur.

[r] *Zariaspe*] De quo sup. cap. diximus.

[s] *A flumine*] Non Bactri a flumine, sed Zariaspis nomen scito traxisse. Idcirco hæc verba, *quod postea Bactrum*, parenthesi inclusimus: ne tè, ut Solinum, in fraudem impellerent. Ζαριάσπης, sive Ζαρίασπις amnis a Ptolemæo memoratur, VI. 11.

[t] *Gens hæc*] Bactriana regio, inquit, a tergo est Paropamisi montis, quo monte ea a meridie clauditur: nec toto tamen: sed ea jugorum parte duntaxat, quæ ex adverso mittit Indum amnem. Hæc omnia mire perturbat Solinus, dum illustrare nititur. Aversa sunt latera montis, quæ boream; adversa, quæ meridiem spectant.

[u] *Ex adversus fontes*] Ita Mss. omnes, pro *ex adverso fontis*.

Indi:[9] includitur flumine Ocho.[v] Ultra Sogdiani,[w] oppidum Panda,[x] et in ultimis eorum finibus Alexandria[y] ab Alexandro Magno conditum.[10] Aræ ibi sunt ab Hercule[z] ac Libero patre[a] constitutæ, item Cyro,[b] et Semiramide,[c] atque Alexandro:[d] finis omnium eorum ductus ab illa parte terrarum, includente flumine Jaxarte,[e] quod Scythæ Silin[f]

Misc. tom. VII. p. 175.—9 Ita ex codd. Harduin. et recentt. *et adversus fontes Indi* codd. Dalec. et Vet. ejusdem; *ex adverso fontis Indi* Gronov. et edd. vett.—10 Cod. Dalec. et Vet. ejusdem *oppidum*.—11 *Transgressus est eum*

NOTÆ

[v] *Ocho*] Ὦχος est, qui in Oxum influit, Bactrianamque claudit ab occasu. Ptolem. VI. 11.

[w] *Ultra Sogdiani*] ‘Ultra bos,’ inquit Solinus, Bactros scilicet, ‘Panda oppidum Sogdianorum,’ &c. Hodie *Zagatay* in Tartaria, ultra Oxum amnem, qui Bactrios a Sogdiis dividit, inquit Strab. lib. XI. pag. 517.

[x] *Panda*] Ita Mss. cum Solino, loc. cit. et Martiano, lib. VI. pag. 223. Meminit Paracandæ in Sogdiana Strab. loc. cit. et Arrian. Exped. Alex. lib. III. Sed ab Alexandro ea eversa dicitur: Panda stetisse etiam tum videtur.

[y] *Alexandria*] Ἀλεξάνδρειαν ἐσχάτην appellat Ptolem. VI. 12. quoniam in finibus Sogdianorum ultima. Appiano in Syriacis, pag. 125. ἐν Σκύθαις Ἀλεξανδρέσχατα. Stephano, ἐν τῇ Σογδιανῇ, παρὰ Παροπαμισάδαις.

[z] *Ab Hercule*] Solinus, loc. cit. Has aras Herculei itineris fines esse ea terrarum parte existimant, ut cum columnis quæ sunt ad Gades, simile quiddam habere videantur.

[a] *Ac Libero patre*] Bacchi expeditiones in Indiam describit Lucianus in Baccho. Columnas ibi arasve statuisse, auctor est præter ceteros Festus Avienus, in descript. Orbis, pag. 835. quibus pares et in Sogdiana positæ nunc dicuntur: ‘Hic astare procul Bacchi fert fama columnas, Ultimus oceani qua terras alluit æstus, Indica qua rupes tumet extima.’ Et vs. 1390. ‘Oceani Eoi prætento denique Bacchus Littore, et extrema terrarum victor in ora Ducit lanrigeros post Indica bella triumphos: Erigit et geminas telluris fine columnas, Invisitque dehinc Ismeni fluminis undam.’ Accepit hoc a Dionysio Perieg. vs. 624. et Apollod. de Diis lib. III. pag. 175.

[b] *Item Cyro*] Solinus, loc. cit. Ubi certe metam expeditionum suarum Cyrus posuit, ibi urbem suo nomine Κυρέσχατα condidit, ut dicemus in Notis et Emend. num. 97.

[c] *Et Semiramide*] Semiramidis columnæ appositam inscriptionem recitat Polyænus Strateg. lib. VIII. pag. 598.

[d] *Alexandro*] Curtius Alexandri aræ cujusmodi fuerint, prolixe describit, IX. 9. pag. 361. Sed eæ in India: in Sogdiana Plinianæ.

[e] *Jaxarte*] Ἰαξάρτης. In mare Caspium ab oriente æstivo devolvitur.

[f] *Scythæ Silin*] Quo nomine appellant et Tanain, ut dictum est cap. 7.

vocant: Alexander militesque ejus, Tanain putavere [g] esse. Transcendit eum amnem [11] Demodamas,[h] Seleuci et Antiochi regum dux, quem maxime sequimur in iis: arasque Apollini Didymæo statuit.

XIX. (XVII.) Ultra sunt[i] Scytharum populi. Persæ illos Sacas[j] in universum appellavere a proxima gente, antiqui Aramæos.[k] Scythæ ipsi Persas, Chorsaros:[l] et Caucasum montem, Groucasum,[1 m] hoc est, nive candidum. Multitudo populorum innumera: et quæ cum Parthis ex æquo [n] degat. Celeberrimi eorum Sacæ,[o] Massagetæ,[p] Dahæ,[q] Es-

---

amnem in iisdem. Mox, in edd. ante Harduinum *Demonax* pro *Demodamas*.

CAP. XIX. 1 *Graucasum* Gronov. et edd. vett.—2 *Astocæ* cod. Dalec. et

NOTÆ

[g] *Tanain putavere*] Unde Alexandriam, de qua proxime dictum est, ad Tanaim conditam Arrianus ait, hoc est, ad Jaxartem, Exped. Alex. lib. IV. Et Stephanus inter urbes, quibus Alexandria nomen est, hanc decimam octavam appellat, *ἐπὶ τοῦ Ταναΐδος*. Deceptus hac nominum similitudine Ptolemæus, Alexandri aras ad Tanaim Ponticum statuit, III. 5. Cautius Eustathius in Dionys. pag. 10. ad Tanain Scythicum, hoc est, ad Jaxartem. Suidas, pag. 1212. *Ἰαξάρτης, ὁ Τάναϊς ποταμός*. Acesinen quoque Tanais nomine signatum in India, Stephanus prodidit, pag. 633.

[h] *Demodamas*] Vide Notas et Emend. num. 45.

[i] *Ultra sunt*] Hæc quoque Solinus, cap. 49. pag. 76.

[j] *Persæ illos Sacas*] Solinus, loc. cit. Herod. lib. VII. n. 64. pag. 407. quem et Eustathius laudat in Dionys. vs. 750. pag. 99.

[k] *Aramæos*] Ceterorum scriptorum nemo, qui quidem occurrat, Scythas Aramæos ait fuisse appellatos: id vero Syris nomen fuisse omnes confitentur. Strabo, lib. XVI. pag. 785. sub libri finem: *Σύρους οἱ Ἕλληνες Ἀραμαίους ἐκάλουν*. Mss. omnes, *Aramos*.

[l] *Chorsaros*] Vide Notas et Emend. num. 46.

[m] *Groucasum*] Ita R. 1. &c. Solinus, *Croucassim*.

[n] *Ex æquo*] Paribus institutis ac legibus. Solinus loc. cit.

[o] *Sacæ*] Strabo, lib. XI. pag. 511. Plerique Scytharum, inquit, qui a Caspio mari incipiunt, Dahæ *Δάαι* appellantur: orienti viciniores Massagetæ et Sacæ, *Μασσαγέται καὶ Σάκαι*. Reliquos communi nomine Scythas dicunt: quanquam singuli populi sua nomina habent. Sacæ Ptolemæo supra Jaxartis fontes, atque adeo in orientali parte regionis illius sedes habuere, quam nunc *Zagatay*, et regnum *Samarcand*, appellamus. Ceteri ad boream vergebant, ubi nunc deserta Tartaria est.

[p] *Massagetæ*] Quorum regina Tomyris Cyrum devicit. Herod. lib. I. sub finem.

[q] *Dahæ*] *Δάαι, Σκυθικὸν ἔθνος*, Stephano. Virgil. Æneid. VIII. 728. 'Indomitique Dahæ.'

sedones,[r] Ariacæ,[2 s] Rhymmici,[t] Pæsicæ, Amardi,[u] Histi,[v] Edones, Camæ, Camacæ, Euchatæ, Cotieri, Antariani, Pialæ, Arimaspi, antea Cacidari, Asæi, Œtei. Ibi Napæi interiisse dicuntur, et Apellæi. Nobilia apud eos flumina, Mandrageum et Caspasium.[3] Nec in alia parte major auctorum inconstantia: credo propter innumeras vagasque gentes. Haustum ipsius [w] maris dulcem esse et Alexander Magnus prodidit: et M. Varro, talem perlatum Pompeio, juxta res gerenti Mithridatico bello, magnitudine haud dubie influentium amnium victo sale. Adjicit idem, Pompeii ductu exploratum, in Bactros [x] septem diebus ex India perveniri ad Icarum [y] flumen, quod in Oxum influat, et ex eo [z] per Caspium in Cyrum subvectas, quinque non am-

Vet. ejusdem. Mox, *Pesici, Amordi* Gronov. et edd. ante Harduin.—3 *Mandragœum et Caspasum* Chiffl. Mox, codd. Dalec. et Vet. ejusdem, *majorem*

NOTÆ

[r] *Essedones*] Ἰσσηδόνες Herod. lib. I. n. 201. pag. 84. Solino *Essedones*.

[s] *Ariacæ*] Ptolem. VI. 14. Ἀριάκαι, παρὰ τὸν Ἰαξάρτην.

[t] *Rhymmici*] Ῥύμμικοι, a Ῥύμμῳ amne cognominati, in Scythia quæ est intra Imaum montem, Ptolem. VI. 14.

[u] *Pæsicæ, Amardi*] Et hos pariter Mela conjungit, III. 5. pag. 54. Ptolem. VI. 12. haud procul amne Jaxarte et Oxo Πάσκας locat, pro Παισίκας, ut arbitror. Iidem Apasiacæ nominati, ut Mardi Amardi quoque dicti sunt. Stephanus: Ἀπασιακαὶ Μασσαγετῶν ἔθνος, ex Strab. lib. XI. Et Polyb. lib. X. οἱ δ' Ἀπασιακαὶ Νομάδες κατοικοῦσι μὲν ἀνὰ μέσον Ὄξου, *Habitabant inter Oxum amnem.* Mardorum autem appellationem latronibus omnibus, fugitivisque montium incolis inditam a Persis fuisse jam antea monuimus, cap. 5.

[v] *Histi*] Forte Ἰασταὶ Ptolemæi, VI. 14. in Scythia quæ est intra Imaum montem, haud procul a Rhymmicis montibus, παρὰ τοῦ Ἰάστου ποταμοῦ, a fluvio cognomine appellati, qui Jaxarti est proximus. De Arimaspis nos alibi. Πιάλαι Ptolemæi in Serica sunt, VI. 16. a Plinianis remotissimi.

[w] *Haustum ipsius*] Hæc deinceps Solinus iisdem verbis, cap. 19. pag. 38. De haustu maris ejus dulci, eadem Polycletus apud Strab. lib. XI. pag. 509.

[x] *In Bactros*] Ex India Bactros usque, ubi flumen Icarum in Oxum influit, septem diebus pervenire posse. Plinium Solinus non intellexit, qui Pompeium ipsum existimet in Bactros usque penetrasse.

[y] *Ad Icarum*] Septem amnium nomina, qui in Oxum delabuntur, recitat Ptolem. VI. 11. hunc prætermisit: nisi eorum aliquis gemina donatus appellatione sit.

[z] *Et ex eo*] Ex Icaro ait in Oxum, ex eo in Caspium mare: inde in Cyrum amnem, qui Armeniæ Albaniæque fines interluit: ex Cyro deinde

plius dierum [4] terreno itinere, ad Phasin in Pontum Indicas posse devehi merces. Insulæ toto eo mari multæ, vulgata una maxime Tazata.[5] [a]

XX. A Caspio mari [b] Scythicoque oceano, in Eoum [1] [c] cursus inflectitur, ad orientem conversa littorum fronte. Inhabitabilis ejus prima pars,[d] a Scythico promontorio, ob nives: proxima inculta, sævitia gentium. Anthropophagi [e] Scythæ insident, humanis corporibus vescentes. Ideo juxta vastæ solitudines, ferarumque multitudo, haud dissimilem hominum immanitatem obsidens.[2] Iterum deinde Scythæ. Iterumque deserta cum belluis, usque ad jugum incubans [3] mari, quod vocant Tabin.[f] Nec ante dimidiam ferme longitudinem ejus oræ quæ spectat æstivum orientem, inhabitatur illa regio.

auctorum inconstantiam.—4 Vet. Dalec. *diebus.*—5 *Talga* vel *Talca* Vet. Dalec. *Tazata: a Caspio mari, &c.* Gronov. et al. ante Harduinum.

CAP. XX. 1 Ita omnes codd. Harduini et Pintian. item Chiffl. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *in eam* Gronov. et al. ante Harduinum.—2 Margo edd. Dalec. et Gronov. *haud dissimili homines immanitate occidens.*—3 Ita ex codd. suis et Chiffl. emendavit Harduin. eumque secuti

NOTÆ

quinque dierum tantum iter esse terrenum ad Phasin, qui in Pontum decurrit. Strabo, lib. XI. pag. 509.

[a] *Tazata*] In R. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. &c. *Zazata.* Sed ut ut est de nomine, eam esse insulam, quæ Ptolemæo, VI. 9. contra littus Hyrcaniæ Τάλκα appellatur, situs ipse declarat.

[b] *A Caspio mari*] A Caspio mari, inquit, in Scythicum oceanum, per angustum illud fluentum, de quo superius diximus: inde in Eoum mare cursus inflectitur, ubi littora orientem frontem obvertunt.

[c] *In Eoum*] Ita Mss. omnes. Ipsa quoque oratio postulat hinc novæ sectionis initium duci. Libri hactenus editi, *in eam.*

[d] *Ejus prima pars*] Sunt hæc accepta a Pomponio Mela III. 7. Ejus maris ora extrema, ubi Scythicum promontorium, ad illas freti angustias, unde in Caspium erumpere Scythicus oceanus credebatur, versus septemtrionem. Ibi nunc sunt deserta Tartariæ, ultra amnem Obium.

[e] *Anthropophagi*] Hæc Solinus a Plinio mutuatur, cap. 15. pag. 34. et Martian. lib. VI. cap. de Perside, pag. 223.

[f] *Quod vocant Tabin*] Hæc Plinius a Pompon. III. 7. pag. 58. Ipsius id oceani nomen esse Solinus putavit, cum sit ea jugi seu montis appellatio, in ultimo mucrone Tartariæ, quæ spectat orientem æstivum: *la vieille Tartarie.*

Primi sunt hominum,[g] qui noscantur,[4] Seres,[h] lanicio sylvarum[i] nobiles, perfusam aqua depectentes frondium canitiem: unde geminus fœminis nostris labor redordiendi fila, rursumque texendi. Tam multiplici opere, tam longinquo orbe petitur, ut in publico[j] matrona transluceat. Seres mites quidem, sed et ipsis feris[k] persimiles cœtum reliquorum mortalium fugiunt, commercia expectant.[5 l] Primum eorum noscitur flumen Psitaras,[m] proximum Cambari:[6 n] tertium Lanos, a quo promontorium Chryse:[o]

recentt. *incumbens* Gronov. et edd. vett.—4 Codd. Dalec. *qui vocantur.*—5 Vet. Dalec. *cum commercia expectant;* Gronov. et edd. ante Harduin. *cum commercia expectent.*—6 *Carabi* Gronov. et edd. vett. et mox in iisdem: *pro-*

NOTÆ

[g] *Primi sunt hominum*] Transcribit hæc Solinus, cap. 50. pag. 77.

[h] *Seres*] Quorum regio Serica, Σηρικὴ Ptolem. VI. 16. Hodie *le Cathay, et la partie septentrionale de la Chine.*

[i] *Lanicio sylvarum*] Nobiles, inquit, sunt Serum sylvæ, quæ lanicium præbent: sunt enim cuidam arborum generi lanata folia, eaque candida, quæ primum perfunduntur aqua, mox depectuntur; tum ducuntur in fila, ac denique nentur in subtegmina. Hæc Serum texta, quod essent densata pressius, mulieres Europææ solvebant, texebantque rursum: hic illis geminus labor. Horum meminit Maro Georg. II. 'Velleraque ut foliis depectant tenuia Seres.' Ammianus item, lib. XXIII. pag. 258. ubi sylvas sublucidas vocat. Vide quæ dicturi sumus, XI. 26. et XII. 22.

[j] *Ut in publico*] Solinus, cap. 50. pag. 77. Seneca egregie, de Benef. lib. VII. 'Video sericas vestes, si vestes vocandæ sunt, in quibus nihil est, quo defendi corpus, aut denique pudor possit: quibus sumtis, mulier parum liquido nudam se non esse jurabit. Hæc ingenti summa ab ignotis etiam ad commercium gentibus accersuntur, ut matronæ nostræ ne adulteris quidem plus sui in cubiculo, quam in publico ostendant.' Vide quæ dicemus XI. 26.

[k] *Sed et ipsis feris*] Si gentis animum, si mores contemplere, nihil neque mitius, neque cultius esse potest. Si legem sancitam de non admittendis hospitibus, quorum commercia expetant, feri videri merito, ac dici possint. Martianus, lib. VI. cap. de Perside, pag. 223. 'Seres aliarum gentium homines aspernantur, et appositione mercium sine colloquio gaudent implere contractum.' Vide et Ammianum, loc. cit.

[l] *Commercia expectant*] Ita Reg. 1. Colb. 2. *Expetunt*, Colb. 1. Contra fidem codicum, ac scriptorum veterum mentem Salmasius legit, *despectant:* secutus, credo, Solinum, qui Plinii verba perperam intellecta in alienam, ut solet, torquet sententiam.

[m] *Psitaras*] Is esse videtur, qui in regno *Cathay* Tenduc urbem præterfluit, et in Eoum mare devolvitur. Ptolem. VI. 16. Οἰχόρδας.

[n] *Cambari*] Ita R. 1. 2. Colb. 1. 2.

sinus Cyrnaba: flumen Atianos: sinus, et gens hominum Attacorum,[p] apricis ab omni noxio afflatu seclusa collibus, eadem, qua Hyperborei degunt, temperie. De iis privatim condidit volumen Amometus, sicut Hecatæus de Hyperboreis. Ab Attacoris gentes Phruri,[7] et Tochari:[q] et jam Indorum Casiri,[r] introrsus ad Scythas versi, humanis corporibus vescuntur. Nomades[s] quoque Indiæ vagantur. Sunt qui ab Aquilone[t] contingi ab ipsis et Ciconas[8] dixere, et Brysanos.[u]

XXI. Sed unde plane[a] constent gentes, Emodi[1] montes assurgunt, Indorumque gens incipit, non Eoo tantum mari[2] adjacens, verum et meridiano, quod Indicum appellavimus;[b]

montorium: Chryse sinus, Cyrnaba flumen, Attanos sinus. Et gênus hominum, &c. Lectionem nostram ex codd. suis et Chiffl. recepit Harduinus.—7 *Thuni* cod. Dalec. *Thyri* Gronov. Mox, pro *Casiri,* Pineus *Casibi.*—8 *Cyconas* Gronov. et edd. vett.

CAP. XXI. 1 Ita codd. Harduini, Dalec. Tolet. et Salmant. item edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Sed inde (ut plane consentiunt omnes) Emodi* Gronov. et al. ante Harduin.—2 Ita ex codd. Harduin. et recent. *no eo*

NOTÆ

Paris. Chiffl. Si quid affinitas nominis favere nunc conjecturæ potest, id amni nomen esse videbitur, qui urbem Cathaii amplissimam *Cambalu* dividit.

[o] *Promontorium Chryse*] Vide Notas et Emend. num. 47.

[p] *Hominum Attacorum*] Hoc est, Attacorarum. Neque enim descendit hoc nomen a recto Attaci, sed ab Ἀττακόραι, qui Ptolem. VI. 16. in Serica, Ἡταγουροί. Unde subjungit statim Plinius, *Ab Attacoris,* non *ab Attucis.* Hæc porro de iis totidem verbis narrant Solinus, cap. 51. pag. 77. et Martianus, lib. VI. cap. de Perside, pag. 223.

[q] *Phruri, et Tochari*] Φροῦροι et Τόχαροι. Vide Notas et Emend. num. 48.

[r] *Et jam Indorum Casiri*] Et Casiri, inquit, qui potius Indicæ videntur ditionis esse, quam Serici juris. Hi sunt quos Κασίους Ptolemæus vocat, VI. 15. et 16. et Κασίαν χώραν. Hi a mari semoti introrsus versus Scythias et occasum recedunt.

[s] *Nomades*] Νομάδες vocantur pecuariæ rei dediti, ubicumque demum ii sint, gens vaga, et a pabulis mutandis nomen sortita.

[t] *Ab Aquilone*] Inter exortum Solis æstivum, et septemtrionem.

[u] *Ciconas dixere, et Brysanos*] Quasi Ciconum Brysarumque Europæorum colonos, de quibus egimus, IV. 18.

[a] *Sed unde plane*] Sed in ea parte terrarum, unde gentes, quæ citimæ sunt, plane sunt et liquido exploratæ, Emodi, Ἡμωδοί, montes assurgunt, et gens ibi Indorum incipit. Vide Notas et Emend. num. 49.

[b] *Indicum appellavimus*] Cap. 14.

quæque pars[c] orienti adversa recto prætenditur spatio, ad flexum et initium Indici maris XVIII. LXXV. mill. pass. colligit. Deinde qua flectitur[d] in meridiem XXIV. LXXV. mill. pass.[3] ut Eratosthenes tradit, usque ad Indum amnem, qui[4] est ab occidente finis Indiæ. Complures autem totam ipsius longitudinem XL. dierum noctiumque velifico navium cursu determinavere: et a septemtrione ad meridiem XXVIII.[5] quinquaginta[e] mill. passuum. Agrippa longitudinis XXXIII. latitudinis XXIII. prodidit. Posidonius[f] ab æstivo Solis ortu ad hybernum exortum metatus est eam, adversam Galliæ statuens, quam ab occidente æstivo ad occidentem hybernum metabatur totam a Favonio.[g] Itaque adversam[h] ejus venti afflatu juvari Indiam,

tantum mari edd. vett. Paulo post in iisdem vett. *et flexum;* codd. Harduini, et Dalec. Vet. Dalec. et edd. recentt. *ad flexum.*—3 ‘ Ita bene codd. et Editio princeps. Perperam in recentt. edd. *XXVI. LXXV. mill. pass.*’ Brotier. —4 Ita codd. Harduini et Chiffl. cum edd. recentt. *Indum, qui* edd. ante Harduinum.—5 Gronov. *ad meridiem XXVII.*—6 Ita ex codd. Harduin. et

NOTÆ

[c] *Quæque pars*] Et quæ pars Indicæ regionis orienti obvertitur, rectoque ac longo prætenditur spatio, usque ad eum locum, ubi se mare flectit, curvatque ad meridiem, et incipit Indicum appellari: id, inquam, ejus oræ spatium colligit XVIII. hoc est, decies et octies centena septuaginta quinque millia passuum. Strabo lib. XV. pag. 689. ait esse μυρίων καὶ ἑξακισχιλίων σταδίων, sedecim millium stadiorum, quæ millia passuum efficiunt omnino vicies centena millia.

[d] *Qua flectitur*] Latere meridiano obtinet vicies et quater centena LXXV. millia passuum. Strabo loc. cit. ex Eratosthene, novem et decem millia stadiorum, quæ efficiunt vicies et ter centena LXXV. millia pass. ut in Pliniano contextu pro XXIIII. scribendum sit fortasse *XXIII.*

[e] *XXVIII. quinquaginta*] Hoc est, vicies et octies centena quinquaginta millia pass. Vide Strab. lib. XV. pag. 690. Sic Agrippæ mensura accipienda est: longitudinis quidem, tricies et ter centenum millium pass. latitudinis, ter et vicies.

[f] *Posidonius*] Hæc similiter Solinus ex Posidonio, cap. 52. pag. 78.

[g] *A Favonio*] Qui medius est inter utrumque occasum, hybernum, et æstivum: nam ab occidente æquinoctiali spirat, ut dictum est, II. 46. Inde igitur ad utrumque occasum ducta mensura Posidonius Galliam metabatur. Vide Notas et Emend. num. 50.

[h] *Itaque adversam*] Ita Mss. omnes, R. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. &c. Forte, *aversam.* Spirat enim a tergo Indiæ Favonius, nempe ab occasu æquinoctiali.

salubremque fieri, haud dubia ratione docuit.[6] Alia illius cœli facies, alii siderum ortus: binæ æstates in anno, binæ messes,[7] [i] media inter illas hyeme Etesiarum flatu: nostra vero [j] bruma lenes ibi auræ,[8] mare navigabile. Gentes ibi [k] et urbes innumerabiles, si quis omnes persequi velit. Etenim patefacta[l] est non modo Alexandri Magni armis, regumque, qui ei successere, circumvectis etiam in Hyrcanium[9] mare, et Caspium, Seleuco et Antiocho, præfectoque classis eorum Patrocle:[m] verum et aliis auctoribus Græcis, qui cum regibus Indicis morati (sicut Megasthenes, et Dionysius a Philadelpho missus ex ea causa) vires quoque gentium prodidere. Non tamen est[n] diligentiæ[10] locus, adeo diversa et incredibilia traduntur. Alexandri Magni comites in eo tractu Indiæ, quem armis subegerant,[11] scrip-

recentt. *afflatum juvare Indiam salubrem haud dubia ratione docuit* cod. Dalec. *obversam ejus, venti, &c.* Gronov. et edd. vett.—7 Ita codd. Harduini et Pintian. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *binæ messes in anno, binæ æstates* Gronov. et edd. vett.—8 Ita ex codd. Harduin. et recentt. *Nostra vero brumali. Lenes ibi auræ* Gronov. et edd. vett. Mox, Chiffl. *gentes ibi urbes;* Gronov. et edd. *gentes et urbes.*—9 Ita ex codd. Harduin. et recentt. *Hyrcanum* Gronov. et vett.—10 Ita codd. Harduini, Tolet. et Chiffl. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *diligentiæ* deest in Gronov. et edd. vett.—11 Ita codd. Harduini, Dalec. et Chiffl. cum edd. recent. *quem subegerant*, omisso τῷ *armis* Gronov. et al. ante Harduinum. Mox, *nullumque minus* cod. Dalec. et Vet. ejusdem; *nullum cogi minus* Chiffl. *nullum cominus* Gronov. et edd. vett. *nullum Coo minus* Salmasius; unde *nullum Co minus* Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. Deinde, *gentium IX.* Gronov.

NOTÆ

[i] *Binæ messes*] Martiani paraphrasis, lib. VI. de India, pag. 223. 'Secunda æstate annis singulis vegetatur, bisque frugem mittit: pro hyeme Etesias perfert.' Diximus de Etesiis, II. 48.

[j] *Nostra vero*] Cum nobis bruma est.

[k] *Gentes ibi*] Sic paulo post: 'Par labor montes enumerare.' Vide Notas et Emend. num. 53.

[l] *Etenim patefacta*] Exscripsit hæc Solinus, cap. 52. pag. 78.

[m] *Patrocle*] Quem Ptolemæi Lagi triremium quoque præfectum appellat Pausanias, lib. I. pag. 1. De Megasthene et Dionysio dicemus in Auctorum Indice.

[n] *Non tamen est*] Ita Mss. omnes, Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. Chiffl. Tolet. Quamvis, inquit, Alexandri, et aliorum postmodum regum diligentia peragrata India, penitus cognitioni nostræ addita videatur, (verbis Solini utor) nihilominus adeo sunt diversa et incredibilia, quæ inde ad nos perferuntur, ut nulla extricari, illustrari, probarive diligentia nostra possint.

serunt quinque millia [o] oppidorum fuisse, nullum Co minus,[p] gentes IX.[q] Indiamque [r] tertiam partem esse terrarum omnium, multitudinem populorum innumeram, probabili sane ratione. Indi enim prope gentium soli nunquam migravere [12 s] finibus suis. Colliguntur a Libero patre ad Alexandrum Magnum reges eorum CLIV.[t] annis VI. M. CCCCLI.[13] adjiciunt et menses tres. Amnium mira vastitas. Proditur Alexandrum nullo die minus stadia [14] sexcenta [u] navigasse in Indo, nec potuisse ante menses quinque enavigare, adjectis paucis diebus: et tamen minorem Gange [v] esse constat. Seneca etiam [w] apud nos [15] tentata Indiæ commentatione sexaginta amnes ejus prodidit, gentes duodeviginti centumque. Par labor [16] sit [x] montes enumerare. Junguntur inter se Imaus,[y] Emodus, Paropamisus, Caucasus,[17] a quibus tota [z] decurrit in planitiem immensam, et Ægypto similem.

et al. ante Harduinum.—12 Gronov. et edd. vett. *emigravere*.—13 Ita codd. Harduin. Dalec. et Chiffl. item Vet. Dalec. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *annis quinque mill. CCCCII.* Gronov. et edd. vett.—14 Margo edd. Dalec. et Gronov. *minus quam stadia*.—15 Cod. Dalec. *apud nos (ut et Megastenes,) &c.* Mox, in eodem, *commendatione*.—16 *Par labos* Chiffl.—17 Ita ex

NOTÆ

[o] *Quinque millia*] Solinus, cap. 52. pag. 78.

[p] *Nullum Co minus*] Nullum ex iis oppidis circuitu minore fuit, quam ejus insulæ oppidum, quæ Cos vocatur, Hippocrate alumno nobilis: cujus insulæ ambitum diximus esse, ut plures quidem existimant, centum millium pass. v. 36.

[q] *Gentes IX.*] Vide Notas et Emend. num. 51.

[r] *Indiamque*] Solinus ex Plinio, loc. cit. Plinius ex Onesicrito, apud Strab. lib. xv. pag. 689.

[s] *Nunquam migravere*] Solinus loc. cit.

[t] *Reges eorum CLIV.*] Vide Notas et Emend. num. 52.

[u] *Stadia sexcenta*] LXXV. mill. pass.

[v] *Minorem Gange*] Arrianus in Indicis, pag. 514.

[w] *Seneca etiam*] In iis libris, qui temporum injuria interciderunt. Hauserat id a Megasthene, ut intelligimus ex Arriano in Indicis, pag. 521. ita scribente: Ἔθνεα δὲ Ἰνδικὰ εἴκοσι καὶ ἑκατὸν τὰ ἅπαντα λέγει Μεγασθένης, δυοῖν δέοντα.

[x] *Par labor sit*] Vide Notas et Emend. num. 53.

[y] *Imaus*] Cingitur fere montibus Indiæ: claudit Imaus ab Aquilone: Emodus, a septemtrione: Paropamisus, a Coro: a Favonio, Caucasus.

[z] *A quibus tota*] India.

Verum ut terrena[a] demonstratio[18] intelligatur, Alexandri Magni vestigiis insistamus. Diognetus et Bæton, itinerum ejus mensores, scripsere, a portis Caspiis Hecatompylon Parthorum quot diximus[b] millia esse: inde Alexandriam Arion,[19 c] quam urbem is rex condidit, DLXXV. mill.[20 d] Inde ad Prophthasiam[e] Drangarum CXCIX. mill. Inde ad Arachosiorum[f] oppidum DLXV.[21] mill. Inde Ortospanum[g] CLXXV. mill.[22] Inde Alexandri[h] oppidum quinquaginta mill. In quibusdam exemplaribus diversi numeri reperiuntur: hanc urbem sub ipso Caucaso esse positam. Ab ea ad flumen Copheta,[23 i] et oppidum Indorum Peuco-

codd. Harduin. et recentt. *Caucasi partes* Gronov. et edd. vett.—18 Tolet. *demonstratione*.—19 *Ariῶn* in quibusdam.—20 Ita Chiffl. Regg. 1. 2. Colb. 1. 2. et al. *DLXVI. mill.* Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *DLXV. mill.* Gronov. et edd. vett.—21 'Sic Mss. et editio princeps. Harduinus quidem ex Strabone emendavit *DXV.* At non advertit vir eruditus ipsum Plinium monere diversos esse numeros in quibusdam exemplaribus. Non ergo Plinius ex Strabone erat corrigendus, sed observanda potius exemplarium diversitas.' *Brotier*.—22 'Sic quoque codd. et Ed. pr. Harduin. adhuc ex Strabone frustra emendavit *CCL. mill.*' Brotier. *CCL. mill.* Ald. Junt. Basil. Lugd. Erasmi, Frankf. 1582. Dalec. Elz. et Gronov. *CLXXV. mill.* Chiffl.—23 Gronov. et al. ante Harduin. *Chepta*. Mox, *Peucodatin CCXXXVII.* Chiffl.—

NOTÆ

[a] *Terrena*] Itineris terrestris.

[b] *Quot diximus*] Cap. 17.

[c] *Alexandriam Arion*] Hoc est, in Aria conditam, *τὴν ἐν Ἀρίοις*. Dicemus de ea, cap. 25. ad ea verba: 'Arius amnis, qui præfluit Alexandriam,' &c.

[d] *DLXXV.* [*DLXVI. mill.*] Vide Notas et Emend. num. 54.

[e] *Inde ad Prophthasiam*] De quo oppido, cap. 25. Mensura Eratosthenis stadiorum est mille et DC. *εἶτ' εἰς Προφθασίαν τὴν ἐν Δράγγῃ, χιλίους χ'*. hoc est, mill. pass. CC. Uno milliari minor est Pliniana.

[f] *Ad Arachosiorum*] De hoc oppido cap. 25. ad ea verba: 'Arachosia cum oppido et flumine.' Intervallum porro idem apud Strabonem, *εἰς Ἀραχωτοὺς τὴν πόλιν τετρακισχιλίους ἑκατὸν εἴκοσιν*. Quater millia stad. efficiunt plane millia pass. DXV.

[g] *Inde Ortospanum*] Oppidum Paropamisadarum Ptolem. VI. 18. in confinio Bactrianorum. Strabo lib. XI. pag. 514. *εἶτ' εἰς Ὀρτόσπανα, ἐπὶ τὴν ἐκ Βάκτρων τρίοδον, διςχιλίους*. *Inde ad Ortospana ad trivium e Bactricis*. Stadia bis mille omnino sunt millia passuum CCL.

[h] *Inde Alexandri*] Oppidum illud intelligit, de quo cap. 25. 'Ad Caucasum, ... oppidum ab Alexandro conditum.'

[i] *Ad flumen Copheta*] Vide Notas et Emend. num. 55. De eo amne dicemus cap. 23.

laitin,[j] CCXXVII. mill. Inde ad flumen Indum et oppidum Taxila,[k] sexaginta mill. Ad Hydaspen[24][l] fluvium clarum, CXX. mill. Ad Hypasin[m] non ignobiliorem, XXIX. mill. CCCXC.[n] qui fuit Alexandri[o] itinerum terminus, exsuperato tamen amne, arisque[p] in adversa ripa dicatis. Epistolæ quoque regis ipsius consentiunt his. Reliqua inde[q] Seleuco Nicatori peragrata sunt: ad Hesidrum, CLXIX. mill. Jomanem amnem tantundem. Exemplaria aliqua adjiciunt quinque millia pass. Inde ad Gangen CXII. mill. Ad Rhodapham CXIX. mill.[25] Alii CCCXXV. mill. in hoc spatio produnt. Ad Calinipaxa oppidum, CLXVII. D. alii CCLXV. mill. Inde ad confluentem Iomanis amnis, et Gangis, DCXXV. mill. plerique adjiciunt XIII. mill. D. ad oppidumque Palibothra CCCCXXV. Ad ostium Gangis DCCXXXVII. mill.[r] D. pass.[26]

24 *Bidaspen* Ptolem. Mox, *XXIX. CCCLXXX. mill.* Chiffl. *XLIX. CCCXC. mill.* edd. ante Harduinum. *XXIX. CCCXC.* omisso *mill.* Harduin. 1. *XXIX. CCCXC. mill.* Harduin. 2. 3. Bipont. et Franz.—25 Chiffl. *DLXIX. mill.* et paulo post, in eodem. *Ad C. o. CLXVII. D. alii CCXLV. mill.*—26 ' Ita edit. princeps. In Mss. Reg. 1. et 2. *DCXXXVII. D.* Harduinus, *DCXXXVIII. mill. passuum.* Editionem principem sum secutus, quod magis accedat ad Strabonem lib. XV. pag. 689. qui stadiorum sex millia

NOTÆ

j *Peucolaitin*] Πευκελαΐτις Arriano in Indicis, pag. 516. qua in regione oriri Cophenem scribit.

k *Taxila*] Πόλιν Τάξιλα εὐμεγέθη appellat Strabo, lib. XV. pag. 691. Τὰ Τάξιλα Philostrato, de Vita Apoll. II. 9. pag. 79. ubi eam prolixe describit: Τάξιλλαν idem vocat, cap. 6. pag. 69. Inter Indum pariter et Hydaspen ab Arriano ponitur, de Exped. Alex. lib. V. pag. 328.

l *Ad Hydaspen*] Ὑδάσπην, ubi Pori regio, ἡ Πώρου χώρα. Strabo, loc. cit. In Indum amnem decurrit.

m *Ad Hypasin*] Ita R. 1. 2. *Hypanim* Colb. 1. 2. cum Strabone, loc. cit. et Diod. lib. II. Bibl. pag. 122. Ὕφασιν vocat Arrianus in Indicis, pag. 515. et Philostr. qui Danubio parem eum facit, de Vita Apoll. III. 1. pag. 108. De eo rursum cap. seq.

n *XXIX. mill. CCCXC.*] Ita R. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. Chiffl. Hoc est, novem et viginti milliaria, cum trecentis et XC. pass.

o *Qui fuit Alexandri*] Hæc quoque Solinus, cap. 52. pag. 78.

p *Arisque*] De quibus et nos ex Curtio diximus, cap. 18. et Philostratus agit pluribus, de Vita Apoll. II. 14. pag. 96.

q *Reliqua inde*] Quæ neque ab Alexandro Magno peragrata, nec ab ullo alio scriptore prodita.

r *Ad ostium Gangis DCCXXXVII.* [*DCXXXVIII. mill.*] Strabo, l. XV.

Gentes, quas memorare non pigeat, a montibus Emodis, quorum promontorium[s] Imaus vocatur, incolarum lingua nivosum significante, Isari, Cosyri, Izgi, et per juga Chirotosagi, multarumque gentium cognomen Brachmanæ,[27 t] quorum Maccocalingæ. Flumina: Prinas et Cainas[28 u] (quod in Gangem influit) ambo navigabilia. Gentes: Calingæ proximi mari, et supra Mandei, Malli,[v] quorum mons Mallus, finisque ejus tractus est Ganges.[29]

XXII. (XVIII.) Hunc alii[a] incertis fontibus, ut Nilum, rigantemque vicina eodem modo, alii in Scythicis montibus nasci dixerunt. Influere in eum XIX. amnes. Ex iis navigabiles, præter jam dictos,[b] Condochatem,[c] Erannoboam,[1] Cosoagum, Sonum. Alii cum magno fragore ipsius statim fontis erumpere, dejectumque per scopulosa et abrupta, ubi primum molles planities contingat, in quodam lacu hospitari: inde lenem fluere, ubi minimum,[d] VIII. millia

numerat: quod efficit *DCCL.* millia passuum.' *Brotier.*—27 *Bracmanæ* Gronov. et edd. ante Harduin.—28 Ita codd. Harduini, et Chiffl. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Pumas et Cainas* Gronov. et edd. vett.—29 Ita quoque codd. Harduini et Chiffl. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *tractusque ejus finis Ganges* Gronov. et edd. vett.

CAP. XXII. 1 *Canucam, Vamam, Erranoboam* Gronov. et al. ante Harduinum, qui ex codd. lectionem nostram recepit. *Vamam* deest in Vet. et cod.

NOTÆ

p. 689. stadiorum sex millia numerat: passuum hæc efficiunt DCCL. millia.

[s] *Quorum promontorium*] Pars in Aquilonem, et Eoum mare prosiliens.

[t] *Brachmanæ*] Non Philosophorum modo generis et sectæ nomen id fuit, sed et gentis diffusissimæ, cujus et Ptolemæus meminit, lib. VII. 1. et Porphyrius, lib. IV. περὶ ἀποχῆς, ubi Brachmanum maximam partem degere in montibus ait, reliquos circa Gangem.

[u] *Prinas et Cainas*] Ita R. 1. 2. Colb. 1. 2. Chiffl. Paris. Arriano in Indicis, p. 514. Καΐνὰς, in Gangem influit.

[v] *Malli*] Μαλλοὶ Arriano de Exped. Alex. lib. VI. pag. 387.

[a] *Hunc alii*] Hæc Solinus iisdem verbis c. 52. p. 78.

[b] *Præter jam dictos*] Cap. præced. Cainan, et Jomanem.

[c] *Condochatem, &c.*] Κονδοχάτην, Ἐραννοβόαν, Κοσσόανον, Σῶνον. Arrianus in Indicis, p. 514. Vide Notas et Emend. num. 56.

[d] *Ubi minimum*] Conferri hæc possunt cum iis quæ ex Megasthene eodem de argumento Strabo refert, lib. XV. p. 702. Martian. lib. VI. cap. de India pag. 223. et Solinus cap. 52. p. 78.

passuum latitudine: ubi modicum, stadiorum centum: altitudine [2] nusquam minore passuum XX. novissima gente [e] Gangaridum Calingarum: regia Parthalis [f] vocatur.

(XIX.) Regi LX. mill.[3] [g] peditum, equites mille, elephanti DCC. in procinctu bellorum excubant.

Namque vita [h] mitioribus [4] populis Indorum multipartita degitur. Alii tellurem exercent, militiam alii capessunt, merces alii suas evehunt: res [5] publicas optimi ditissimique temperant, judicia reddunt, regibus assident. Quintum genus celebratæ illic, et prope in religionem versæ sapientiæ deditum, voluntaria semper morte vitam accenso

Dalec. Mox, *ipsis statim fontibus* margo edd. Dalec. et Gronov.—2 Frankf. 1582. et al. quædam edd. vett. *latitudine.* Mox, edd. vett. usque ad Harduin. CAP. XIX. *Novissima gente Gangaridum.* Vet. Dalec. *Gandaridum.* Deinde, *regio Portalis* cod. et Vet. Dalec. *regio Parthalis* edd. ante Harduin.—3 Ita omnes codd. Harduini, et edd. recentt. *Regi LXX. mill.* Vet. Dalec. et edd. ante Harduin.—4 Margo edd. Dalec. et Gronov. *minoribus.*—5 Ita codd. Harduini et Chiffl. cum edd. recentt. *merces alii suas evehunt, res externas in-*

NOTÆ

[e] *Novissima gente*] Quæ gens postrema omnium occidentali latere Gangis ripas insidet, in ipsis amnis faucibus, Gangaridum Calingarum vocatur. In ulteriore ripa etiam Gangaridæ sedes habuerunt, sed non iidem Calingæ cognominati. De Gangaridum situ, cave Curtio credas, homini in Geographicis rebus haud satis perito. De nomine, consentiunt Virgil. Georg. III. 37. Ptolem. VII. 1. Γαγγαρίδαι, Vibius Sequester; p. 346. aliique. Solus, opinor, Dionys. Perieg. vs. 1144. Γαργαρίδας vocat. Diodorus Γανδαρίδας, Bibl. lib. II. p. 122. —'Virgil. certe sic habet Georg. III. 26. 'In foribus pugnam ex auro, solidoque elephanto Gangaridum faciam.' Hoc est ex ebore Indico optimo, cujus copiam subministrabunt elephanti, qui sunt apud Gangaridas maxime conspicui: quam ob causam septingenti excubare regi dicuntur hoc loco a Plinio.' *Ed. sec.*

[f] *Regia Parthalis*] Vide Notas et Emend. num. 57. Non est *Bengala:* hæc enim ultra Gangem posita: Parthalis cis amnem fuit: etsi nunc quoque Bengalicæ ditionis.

[g] *Regi LX. mill.*] Ita Mss. omnes, et Solinus, qui hæc totidem deinceps verbis refert, c. 52. p. 78. Editi, *LXX. mill.*

[h] *Namque vita*] Solinus, loc. cit. Apul. Florid. lib. I. pag. 7. Diodor. Bibl. lib. II. In septem omnino genera hominum describit ac digerit Arrianus in Indicis, pag. 530. 1. Sophistarum ac Sapientum; 2. Agricolarum; 3. Armentariorum; 4. Opificum et Negotiatorum; 5. Militantium; 6. Inspectorum; 7. Senatorum. Eadem habet Strab. lib. XV. p. 703. Hæc porro de mitioribus populis accipienda, qui vitam bonis artibus excultam degunt. De semifero genere deinde seorsim.

prius rogo[i] finit. Unum super hæc est[6] semiferum ac plenum laboris immensi, et quo supra dicta[j] continentur, venandi elephantes domandique. Iis arant, iis vehuntur,[7] hæc maxime novere pecuaria: iis militant, dimicantque pro finibus. Delectum in bella[8 k] vires, et ætas, atque magnitudo faciunt.

Insula in Gange[l] est magnæ amplitudinis[9] gentem continens unam, Modogalingam[m] nomine. Ultra[n] siti sunt Modubæ, Molindæ,[o] Uberæ,[10 p] cum oppido ejusdem nominis magnifico, Galmodroësi, Preti, Calissæ, Sasuri, Passalæ,[q] Colubæ, Orxulæ, Abali, Taluctæ. Rex horum[r] pedi-

vehunt, res, &c. Gronov. et al. ante Harduinum.—6 Tolet. et Chiffl. *superest.* Mox, *a quo supra, &c.* Pineus.—7 *Iis arant, iis invehuntur* Gronov. et edd. vett. *Iis arantes inveniuntur* cod. Dalec. unde Dalecampius legit: *Iis arant, iis vehuntur,* quod receperunt Harduin. Bipont. Miller. et Franz.—8 Ita codd. Harduini et Chiffl. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. ' ex glossemate.' *Dalec. Delectum in bellua* Gronov. et edd. ante Harduin.—9 Ita codd. Harduini et Chiffl. cum edd. recentt. *amplæ magnitudinis* edd. ante Harduinum. Mox, *nomine modo Galingam* Chiffl. *Modogalicam nomine* Gronov. et edd. vett. *Modogalingam nomine* codd. Harduini et edd. recentt.—10 Gronov. et edd. vett. *ubere;* omnes vero codd. *uberæ;* et sic Harduin.

NOTÆ

[i] *Accenso prius rogo*] Chegam Indum id fecisse Strabo refert, lib. xv. pag. 720. Calanum Gymnosophistam, Cicero de Divin. I. 47. et Arrian. de Exped. Alex. lib. VII. p. 444.

[j] *Et quo supra dicta*] Sine quo stare ceteræ Reip. partes nequeunt; nam et ad militiam, et ad vecturam, et ad arationem, elephantorum opera non modo perutilis, sed necessaria est.

[k] *Delectum in bella*] Rectius quam *in bellua.*

[l] *Insula in Gange*] Solinus, loc. cit.

[m] *Modogalingam*] Quasi Galingis proximam, vel Galingarum ditionis. Sunt enim, ut diximus, in citeriore Gangis ripa Galingæ. Vide Notas et Emend. num. 58.

[n] *Ultra*] Ulteriorem jam Gangis ripam strictim cursimque lustrat: ubi regnum, quod hodie *Bengala* vocant.

[o] *Molindæ*] Forte Μορούνδαι Ptolem. VII. 2. quos in India extra Gangem locat, et ad Gangaridas usque pertinere ait.

[p] *Uberæ*] Vide Notas et Emend. num. 58.

[q] *Passalæ*] Πασσάλαι Ptolem. loc. cit. extra Gangem, parte Indiæ boreali, Παξάλαι Arriano, in Indicis p. 515. ad confluentem Oxymagis et Gangis. Cetera gentium portenta verius quam nomina, nusquam alibi adhuc a me comperta.

[r] *Rex horum*] Ad insulæ Gangeticæ incolas perperam hæc transfert Solinus c. 52. p. 79. quæ ad Taluctas

tum L. M. equitum IV. mill. elephantos[11] CCCC. in armis habet. Validior deinde gens Andaræ,[s] plurimis vicis, XXX. oppidis, quæ muris turribusque muniuntur, regi præbet peditum C. M. equitum MM. elephantos M. Fertilissimi sunt auri Dardæ,[t] Setæ vero argenti.[12]

Sed omnium[u] in India prope, non modo in hoc tractu,[v] potentiam claritatemque antecedunt Prasii,[w] amplissima urbe ditissimaque Palibothra: unde quidam ipsam gentem Palibothros[13][x] vocant, immo vero tractum universum a Gange.[y] Regi eorum peditum sexcenta M.[z] equitum XXX. M. elephantorum IX. M. per omnes dies stipendiantur: unde conjectatio ingens opum est. Ab iis in interiore situ Monedes et Suari,[a] quorum mons Maleus,[b] in quo umbræ

1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. Mox, *Aclissæ* pro *Calissæ* Chiffl.—11 Ita codd. Harduini, Dalec. et Chiffl. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *XII mill. elephantos* Gronov. et edd. ante Harduin.—12 *Setæ vero et argenti* Chiffl.—13 *Palibotros* edd. ante Harduinum.—14 Eædem edd. *Be-*

NOTÆ

pertinent. Hodie, quantum ex situ licet conjectari, *le Royaume d'Arracan.*

[s] *Gens Andaræ*] *Le Royaume de Pegu*, cui ad Solis exortum Tunkinum objacet.

[t] *Dardæ*] Stephano Δάρδαι, Ἰνδικὸν ἔθνος. Straboni lib. XV. p. 706. Δέρδαι, quorum in agro formicæ aurum egerunt e cavernis, teste, præter Strab. Plinio XI. 36. qui septemtrionales Indos hos appellat: Montanos, et ad ortum positos, προσεώους καὶ ὀρεινοὺς, Strabo.

[u] *Sed omnium*] Hæc Solinus totidem ferme verbis, cap. 52. p. 79. et Strabo p. 702.

[v] *Non modo in hoc tractu*] Indiæ quæ ad Gangem. De hac voce *non modo* vide quæ diximus v. 15.

[w] *Prasii*] Πράσιον Stephano p. 562. Horum regio Gange clandebatur, et ad Indum usque pertinebat. Eorum in finibus, hoc est, ad Gangis ripam in confluente Erannoboæ amnis, sita Παλίμβοθρα, ut scribit Arrianus in Indicis p. 529. et Stephanus: sive Παλίβοθρα, ut Strabo lib. XV. p. 689. a Gangis ostiis fere DCC. mill. pass. Urbis amplitudinem et Arrianus et Strabo describunt. Vide Notas et Emend. num. 59.

[x] *Palibothros*] Quin et reges Palibothros communi appellatione, ut Ægypti Ptolemæos, appellatos esse auctor est Strab. lib. XV. p. 702.

[y] *A Gange*] Retrorsus nimirum a Gange ad Indum. Mela III. 7. pag. 59. 'Oras tenent ab Indo ad Gangem Palibothri.' Et Plinius ipse mox, 'Indus statim a Prasiorum gente.'

[z] *Regi eorum peditum sexcenta mill.*] Solinus loc. cit. 'sexaginta millia.' Tamen Mss. *DC. mill.*

[a] *Monedes et Suari*] Ubi hodie reg-

ad septemtrionem cadunt hyeme, æstate in austrum, per senos menses. Septemtriones eo tractu semel in anno apparere, nec nisi XV. diebus, Bæton [14] auctor est:[c] hoc idem pluribus locis Indiæ fieri, Megasthenes. Austrinum polum Indi Dramasa vocant. Amnis Iomanes[d] in Gangem per Palibothros decurrit inter oppida Methora et Clisobora.[15][e] A Gange versa ad meridiem[f] plaga, tinguntur Sole populi, jam quidem infecti, nondum tamen Æthiopum modo exusti: quantum ad Indum[g] accedunt, tantum colore præferunt sidus. Indus statim a Prasiorum gente,[h] quorum in

ton.—15 *Chrysobon* Chiffl. *Cyrisoborca* Gronov. et edd. ante Harduinum.

NOTÆ

na *Narvar*, et *Gualeor*, et *Agra*, in umbilico fere Mogolici imperii, inter Indum et Gangem. Suari Ptolemæo VII. 1. Σαβάραι appellantur: Σουρασηνοὶ Arriano, in Indicis, pag. 523.

[b] *Mons Maleus*] Hæc verbis iisdem Martian. lib. VI. cap. de India, pag. 224. et Solinus cap. 52. pag. 79. Esse id tamen a veritate alienum sciunt ii qui vel a limine sideralem scientiam salutarunt, terrarumque situs callent. Cum enim ipsa Gangis ostia Tropico Cancri subjaceant, hoc est, ab Æquinoctiali linea partibus sive gradibus amplius tribus et vicenis, qui fieri demum potest, ut mons ille ab ipsis fluvii ostiis versus septemtrionem dissitissimus, mittat umbras æstate per senos menses versus austrum, cum id solis contingat terris, quæ Solem habent a vertice, 'diei noctisque pares cum dividit umbras?'

[c] *Bæton auctor est*] Sed fefellit Bætonem Astronomica ratio: India enim fere tota citra Cancri Tropicum sita cum sit, totus ei circulus Arcticus perinde ac nobis apparet anno toto, et qui eo circulo continentur, septemtriones: Vulgus Plaustrum vocat, *le Chariot*.

[d] *Iomanes*] Forte is est, qui Arriano, in Indicis pag. 515. καὶ Ὤμαλις corrupte vocatur, pro καὶ Ἰώμανις· nam et is in Gangem decurrit.

[e] *Clisobora*] Sic emendavimus ex Arriano in Indicis, pag. 523. ubi duas magnas Surasenorum urbes prædicat, δύο πόλιας μεγάλας, Μέθορά τε καὶ Κλεισόβορα. In editis hactenus, *Cyrisoborca*. In Mss. *Carisobora*. Ex Ortelii Thesauro dele nunc *Cyrisoborca*.

[f] *Versa ad meridiem*] In peninsula Indiæ, quæ regna *Golconde*, *Bisnagar*, *Narsinga*, *Decan*, aliaque complectitur: ubi *Goa* et *Coromandel*, et ora Malabarica.

[g] *Quantum ad Indum*] Solini paraphrasis, loc. cit. 'Indo flumini proximantes, versa ad meridiem plaga, ultra alios torrentur calore: denique vim sideris prodit hominum color.' Quo igitur austrum versus a Gange remotiores fiunt, eo sunt nigriores colore.

[h] *A Prasiorum gente*] Quæ a Gange, ut diximus, ad Indum pertinet.

montanis Pygmæi[i] traduntur. Artemidorus inter duos amnes XXI.[j] interesse tradit.

XXIII. (XX.) Indus incolis Sindus[1 a] appellatus, in jugo Caucasi montis, quod vocatur Paropamisus, adversus Solis ortum effusus, et ipse[b] undeviginti recipit amnes. Sed clarissimos, Hydaspem, quatuor alios afferentem: Cantabram, tres. Per se vero navigabiles Acesinem, et Hypasin:[c] quadam tamen aquarum modestia nusquam latior[d] quinquaginta stadiis, aut altior XV. passus: amplissimam insulam efficiens, quæ Prasiane[e] nominatur; et aliam mi-

CAP. XXIII. 1 Ita codd. Harduini et Chiffl. item edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Santhus ab incolis* Salmas. *Sandus ab incolis* edd.

NOTÆ

[i] *Pygmæi*] Solinus, et Martianus loc. cit. In multas orbis regiones, ut solent vagari fabulæ, minutum hoc genus hominum disseminatum est. Dari tamen integras pumilionum gentes tam falsum est, quam quod falsissimum. Brevis staturæ causa æstus est, et frigus intensum: quamvis diversa ratione. Nec tamen hoc in omni fetu evenit. Plurimi Æthiopes proceri sunt. Qui pusilli ex iis, non Pygmæi tamen, sive cubitales sunt: ad ternos, ut minimum cubitos excrescunt.

[j] *XXI.*] Hoc est, semel et vicies centena millia pass. Etiam ultra tricies centena millia hoc intervallum Theodosii Missi producunt, aliique de quibus cap. seq.

[a] *Incolis Sindus*] Ita Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. Chiffl. At editi, *Sandus*. Forte, *Sinthus*. Nam Auctor Peripli maris Erythræi: Σίνθος, inquit, μέγιστος τῶν κατὰ τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν ποταμῶν.

[b] *Et ipse*] Uti de Gange dictum est, cap. sup.

[c] *Acesinem, et Hypasin*] Ἀκεσίνης Arriano Exped. Alex. lib. VI. pag. 386. in Hydaspen influit: in Indum Hydaspes. De Hypasi dictum est sup. cap. Vide Notas et Emend. num. 60.

[d] *Nusquam latior*] Contra Ctesias in Indicis, apud Photium in Bibl. cod. 73. pag. 144. amnem ait, qua parte angustissimus est, patere stadia XL. qua se latissime diffundit, ducenta: τὸ δὲ πλατύτερον, καὶ διακοσίων. Stadia porro ducenta, sunt millia pass. XII. cum quingentis pass.

[e] *Prasiane*] A Prasiis Indi amnis accolis, quorum ditionis fuit, nomen invenit.—'Hæc illa regio est, quam 'viridem Ægyptum' Virgilius appellat, illo celebratissimo loco, qui interpretes hactenus mire torsit, Georg. IV. 287. sqq. 'Nam qua Pellæi gens fortunata Canopi Accolit effuso stagnantem flumine Nilum, Et circum pictis vehitur sua rura phaselis; Quaque pharetratæ vicinia Persidis urget, Et viridem Ægyptum nigra fœcundat arena, Et diversa ruens septem discurrit in ora, Usque coloratis amnis devexus ab Indis; Omnis in hac certam regio jacit arte salutem.' Non sunt audiendi profecto illi, qui

norem, quæ Patale.[f] Ipse per XII. CL.[g] M. passuum[2] (parcissimis auctoribus) navigatus, et quodam Solis comitatu

ante Harduin.—2 Ita codd. ap. Brotier. et Editio princeps. Edd. vero Ald. Junt. Basil. Lugd. Erasmi, Frankf. 1582. Dalec. Lugd. 1606. Elz. Gronov. Hardnin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *XII. XL. M. passuum.* Mox, *pau-*

NOTÆ

unam hic eamdemque regionem Ægypti, quam Delta vocant, septem ipsis versibus describi a vate haud certe loquace existimant, et vicinam ei Persidem dici: Nilumque somniant veteribus creditum, ipsique Virgilio, ab Indis per Persidem decurrere in Ægyptum, aut ab ortu Solis fluere: quam stoliditatem Pindaro, aliisque, nonnemo, sed falso, ascribit. Enimvero duos apertissime diversosque ac disjunctissimos tractus terrarum Virgilius distinguit: alterum, ubi ait: 'Nam qua Pellæi gens fortunata Canopo:' alterum ibi: 'Quaque pharetratæ vicinia Persidis urget:' deinde tum illos tractus ambos, tum interjacentes regiones colligit ultimo versu, velut epiphonemate: 'Omnis in hac certam regio jacit arte salutem.' Sed audaces ii vicissim, qui versum 291. loco mutant, præponuntque versui 290. ut versus priores quatuor Nilum quidem, posteriores autem tres Indum describant: vel qui majore audacia versum illum 291. prorsus expungunt, eo quod ante 290. esse non possit, quin dicatur 'gens fortunata Canopi,' ut 'circum sua rura vehi phaselis,' sic etiam 'Ægyptum fœcundare nigra arena;' quod est certe dictu perabsurdum. Utrique tamen, viri alioqui docti, non animadvertunt, 'viridem Ægyptum' dici perfrigide, si de Pellæa, hoc est, de Ægypto, quæ Africæ adjacet, intelligitur. Nam quis non omnino insulsus Poëta viridem Galliam dixerit, viridem Siciliam, vel Italiam, aliamve regionem. 'Viridem Ægyptum' pereruditus ac perquam accuratus vates appellat insulam Prasianen, quam Indus amnis in ostio efficit, ut Nilus Delta: sic enim illam Græci appellavere, qui cum Alexandro M. ea loca lustrarunt; ut Europæi Caput Viride, *le Cap Vert.* Et sic certe Virgilius Prasianen intellexit, quoniam Græce πράσιος *viridis* est. Auctor Plin. VI. 23. 'Indus,' inquit, 'in jugo Caucasi montis .... adversus Solis ortum effusus .... amplissimam insulam efficiens, quæ Prasiane nominatur: alteram minorem, quæ Patale.' Non igitur exornavit epitheto, sed nomine proprio designavit Virgilius insulam, cum 'Viridem Ægyptum' dixit: cum sit reipsa 'Viridis insula' Latine, Græce Πρασιανή. Idcirco enim 'Viridem Ægyptum' acute ac ingeniose Pellææ opponit, quod hanc Indus fœcundat, ut Delta Nilus: et quod fuere olim septem Indi amnis alvei, ut Nili: quamvis oppleti limo plures fortassis hodie sunt, quemadmodum ipsiusmet Nili ostia vix hodie tria supersunt: denique quia papyrum Indus, ut Nilus, suppeditat: ex qua 'papyraceæ naves, et armamenta Nili,' hoc est, Niliacis similia quondam fierent, teste eodem Plinio, cap. 24. Adde etiam Patalen insulam, alveo disjunctam a Prasiane, 'in ipsis Fancibus Indi, triquetra figura' esse, ejusdemque 'Prasianæ gentis,' ut idem docet. Unde (ut quidem refert Arrianus, a nobis laudatus) ob

in occasum versus, oceano infunditur. Mensuram in ora ad eum ponam, ut invenio, generatim, quanquam inter se nullæ congruunt.[3] Ab ostio Gangis ad promontorium Calingon,[h] et oppidum Dandagula DCXXV. M. passuum.[i] Ad Tropina XII. XXV. mill.[j] passuum. Ad Perimulæ promon-

cissimis auctoribus cod. Dalec.—3 Ita ex codd. suis et Chiffl. Harduinus et recentt. *congruant* edd. ante Harduinum. Mox, *Dandaguda DCCXXV. M. pass.* Chiffl. *Dandagula DCCXXV. M. pass.* Ald. Junt. Basil. Lugd. Erasmi, Frankf.

NOTÆ

similitudinem Ægyptii Delta, cui magnitudine par est, Patale appellata est, hoc est, Delta, Indorum lingua. Non potuit igitur, ut Prasianæ gentis insulas designaret, quas Indus efficit, uti feliciore translatione aut circumlocutione vates, quam si 'Viridem Ægyptum' diceret: inanesque de hoc loco Criticorum concertationes sunt, qui secus accipiunt. Indus enim amnis et 'a coloratis usque,' hoc est, ab ea usque regione, in qua sunt Indi nigri, cursum, qui erat versus ortum, ut diximus, abrumpit devexus in Austrum: (siquidem, ut Plinius ait, cap. 22. 'a Gange versa ad meridiem plaga, tinguntur Solc populi: et quantum ad Indum accedunt, tantum colore præferunt sidus:') unde arenam quoque, quam volvit Indus, poëta 'nigram' finxit: et 'viridem Ægyptum,' hoc est, insulam Prasianen, idem fluvius 'fœcundat,' et idem denique 'vicinia Persidis,' hoc est, non vicinam Persidem, sed vicinam Persidi regionem 'urget.' Nam, ut Plinius ait, 'plerique ab occidente Indiam non Indo amne determinant, sed adjiciunt quatuor satrapias,' Persidi utique vicinas, et inter Persidem Indumque positas. Ex eorum se numero vates esse ingeniose admonet. Alioqui si 'vicinia' fœminino genere in recto casu intelligitur, certe neque quid illa urgeat conjectari excogitando potest, neque utra vicinia Persidis hic designetur, utrum quæ solem occidnum respicit, an quæ exortivum. Quid quod nec tellus urgere quicquam Latine dici potest, sed amnis rectissime. Itaque poëtico usu 'vicinia' neutro genere dixit vates, ut Plin. v. 12. 'confinia.' Quamvis ipsa illius ætas 'viciniam' fœminino quoque genere dixerit, teste Horatio, I. Ep. 17. in ipsa clausula, 'vicinia rauca reclamat.'' *Ed. sec.*

[f] *Patale*] Ipsa insula Παταληνὴ, oppidum Πάτταλα Strab. lib. XV. pag. 701. Πάταλα Ptolem. VII. 1. Πατάλη Stephano. Ægyptio Delta magnitudine par, unde et id insulæ ei quoque nomen, Patala Indorum lingua Delta significante. Arrian. Exped. Alex. lib. V. pag. 319.

[g] *Ipse per XII. CL.* [*XL.*] Navigatur, inquit, Indus, per duodecies centena quadraginta millia passuum: atque hæc quidem brevissima est omnium mensura, quæ apud auctores extet.

[h] *Calingon*] Hoc est, Calingarum, quos ad ostium occidentale Gangis positos esse diximus sup. cap.

[i] *DCXXV. mill. pass.*] Vide Notas et Emend. num. 61.

[j] *XII. XXV. mill.*] Hoc est, duo-

torium,[k] ubi est celeberrimum Indiæ emporium, DCCL.[l] Ad oppidum in insula,[m] quam supra diximus, Patalam, DCXX.

Gentes montanæ inter eum et Iomanem,[n] Cesi, Cetriboni sylvestres: deinde Megallæ, quorum regi quingenti elephanti, peditum equitumque[4] numerus incertus: Chrysei, Parasangæ, Asangæ,[o] tigri fera scatentes. Armant peditum XXX. mill. elephantos CCC. equites DCCC. Hos includit Indus, montium corona circumdatos et solitudinibus per DCXXV. M.[5] Infra solitudines, Dari, Suræ, iterumque solitudines per CLXXXVII. mill. pass.[6] plerumque arenis ambientibus haud alio modo, quam insulas mari. Infra deserta hæc Maltecoræ, Singæ, Marohæ, Rarungæ, Moruni. Hi montium,[7] [p] qui perpetuo tractu oceani oræ prætenti, incolæ,[8] liberi et regum expertes, multis urbibus montanos obtinent colles. Nareæ deinde,[q] quos claudit mons altissi-

1582. Dalec. Lngd. 1606. Elz. et Gronov.—4 Cod. Dalec. *peditum et equitum.* —5 Ita codd. Harduini et Chiffl. cum edd. recentt. *DCXXXV. M.* Gronov. et al.—6 Ita ex codd. Harduinus et recentt. *CLXXXVIII. mill. pass.* edd. ante Harduinum.—7 *Marohæ, Pagungiæ, Lælii. Hi montium* Vet. Dalec. *Marohæ, Rarungæ, Moruntes, Masuæ, Pagungæ. Jam hi montium* edd. vett. et Gronov. *Marohæ, Rarungæ, Moruni. Hi montium* codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—8 Ita ex codd. emendavit Harduinus, eumque secuti recentt. *oceani oram tenent incolæ* Gronov. et edd. vett.

NOTÆ

decies centena XXV. millia pass.

[k] *Ad Perimulæ promontorium*] Quod cum interdum ambitur mari, insula fit. Tzetzes, Chil. XI. Hist. 375. vs. 459. Ἐν τῇ θαλάσσῃ τῇ Ἰνδῶν, ἐν νήσῳ Περιμούδῃ. Περιμούδην quoque vocat Ælian. Hist. Anim. XV. 8.

[l] *DCCL.*] Subintellige, millia pass.

[m] *Ad oppidum in insula*] Quam Indus facit, ut proxime ante diximus.

[n] *Inter eum et Iomanem*] Inter Indum et Iomanem, versus septemtrionem, amplius duodecies centenis millibus passuum a mari, uti ex cap. sup. colligitur.

[o] *Asangæ*] R. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. *Asmagi.* Gentium deinceps et nominum quæ occurrent plurima, nec certa statui scriptura potest, aliorumve scriptorum suffragio comprobari: nec proprius singulorum designari situs: cum nulla satis clara ejus rei extent vestigia uspiam.

[p] *Hi montium*] Enumerati proxime populi, montium incolæ sunt, qui perpetuo tractu oræ oceani meridionalis Indiæ prætenti sunt. Solinus: 'Hi quibus est vicinus oceanus, sine regibus degunt.'

[q] *Nareæ deinde*] Qui mox enumerantur populi ad Indum usque, obtinuisse arbitror peninsulam eam meridionalis Indiæ, quæ regna *Bisnagar, Decan, Calecut,* oramque Coromandel,

mus Indicorum Capitalia. Hujus incolæ alio latere late auri et argenti metalla fodiunt. Ab iis Oraturæ,[r] quorum regi elephanti quidem decem, sed amplæ vires peditum: Varetatæ, [9 s] qui sub rege elephantos non alunt, fiducia equitum peditumque. Odomboëræ, Salabastræ. Horatæ urbe pulcra, fossis palustribus munita: per quas crocodili, humani corporis avidissimi, aditum nisi ponte non dant. Et aliud apud illos laudatur oppidum Automela,[t] impositum littori quinque amnium in unum confluente concursu, emporio nobili. Regi eorum elephanti M. DC. peditum CL. M. equitum quinque M. Pauperior Charmarum rex elephantos LX. parvasque reliquas vires habet. Ab iis gens Pandæ,[u] sola Indorum regnata fœminis. Unam Herculi sexus ejus genitam ferunt, ob idque gratiorem præcipuo regno donatam. Ab ea deducentes originem imperitant CCC. oppidis, peditum CL. mill. elephantis quingentis. Post hanc trecentarum urbium Syrieni, Derangæ, Posingæ, Buzæ, Gogiarei, Umbræ, Nereæ, Brancosi, Nobundæ, Cocondæ, Nesei, Pedatriræ,[v] Solobriasæ, Olostræ Patalen [10] insulam [w] attingentes: a cujus extremo littore ad Caspias portas $\overline{\text{XIX}}$. XXV.[x] mill.[11] produntur.

Hic deinde [12] accolunt Indum adversum [y] evidenti de-

—9 *Suarataratæ* Chiffl.—10 *Orositæ Patalen* Chiffl. *Olostræ Petalem* al. ap. Dalec.—11 Ita ex codd. emendavit Harduinus, cum antea legeretur, *XVIII. XXV. M.*—12 *Hinc deinde* Basil. Lugd. Erasmi, Frankf. 1582. Dalec. Lugd.

NOTÆ

Malabaricamque complectitur.

[r] *Oraturæ*] R. 1. 2. *Oratæ.*

[s] *Varetatæ*] Colb. 1. 2. *Suarataratæ.* Et qui Salabastræ mox vocantur, ii sunt, opinor, quos Diodor. Sic. Bibl. lib. XVII. pag. 568. Σαμβάστας vocat.

[t] *Automela*] R. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. *Automula.* Hodie Cambaya, regni cognominis caput.

[u] *Ab iis gens Pandæ*] Hæc Solinus iisdem verbis, cap. 52. pag. 79. et Martian. lib. VI. cap. de India, pag. 224. Arrianus item in Indicis pag. 524. Πανδαίη χώρα. Stephanus: Πάνδαι, ἔθνος Ἰνδικόν. Sedes his olim, ubi nunc peninsula *Guzarate*, Cambayam inter et Indum amnem.

[v] *Pedatriræ*] Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. *Palatitæ, Salobriasæ, Orostræ.* Inter Indum et peninsulam proxime appellatam hi sedes habuere.

[w] *Patalen insulam*] In Indi ostiis, ut dictum est supra.

[x] $\overline{\text{XIX}}$. *XXV.*] Hoc est, decies ac novies centena, et XXV. millia pass.

[y] *Indum adversum*] Adversi flumi-

monstratione Amatæ, Bolingæ,[z] Gallitalutæ,[a] Dimuri, Megari, Ordabæ, Mesæ. Ab his Uri,[b] Sileni: mox deserta in CCL. mill. passuum. Quibus exsuperatis Organagæ, Abaortæ, Sibaræ,[c] Suertæ: et ab iis solitudines prioribus pares. Dein Sarophages, Sorgæ, Baraomatæ, Umbrittæque,[13] quorum XII. nationes, singulisque binæ urbes. Aseni[d] trium urbium incolæ. Caput eorum Bucephala,[e] Alexandri regis equo (cui fuerat hoc nomen) ibi sepulto conditum. Montani super hos Caucaso subjecti, Soleadæ, Sondræ: transgressisque Indum,[f] et cum eo decurrentibus Samarabriæ, Sambruceni, Bisambritæ,[14] Osii, Antixeni, Taxillæ,[g] cum urbe celebri, jam in plana demisso tractu, cui universo nomen Amandæ. Populi quatuor, Peucolaitæ,[15] [h] Arsagalitæ, Geretæ,[i] Asoi.

1606. Elz. et Gronov. *Hic deinde* Harduin. et recentt. Mox, *adversus eos evidenti* Vet. Dalec. Paulo post, pro *Ordabæ* Chiffl. *Ardabæ*.—13 *Baragomatæ*, *Umbritæ* Vet. Dalec. *Baraomatæ*, *Gumbritæ* Gronov. et edd. vett.—14 Ita Chiffl. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Bisabritæ* Gronov. et al. vett.—15 Chiffl. Regg. Hard. 1. 2. Colb. 1. 2. et Paris. *Peucolitæ*.—16 Gro-

NOTÆ

nis ripas insident, orientali latere, versus Aquilonem et Eurum, populi, inquit, quorum jam proclivius multo est nomina situsque demonstrare. Hæc Indoscythia Ptolemæi est VII. 1.

[z] *Bolingæ*] Stephanus pag. 189. Βώλιγγαι, ἔθνος Ἰνδικὸν, ex Dionysio lib. x. Bassaricorum.

[a] *Gallitalutæ*] Taluctæ sup. cap. laudati.

[b] *Ab his Uri*] Ad easdem Indi ripas, adverso flumine, versus amnis ortus, latere orientali.

[c] *Sibaræ*] Forte Σιβαὶ ἔθνος Ἰνδικὸν Stephani.

[d] *Aseni*] Non sunt Arriani de Exped. Alex. lib. IV. pag. 311. Ἀσσακανοί. Hi enim cis Indum amnem, juxta Bactrianos: Aseni trans amnem siti.

[e] *Bucephala*] Τὴν Βουκεφάλαν vocat Arrian. de Exped. Alex. lib. V. pag. 351. trans Indum amnem, ad Hydaspis ripam, quam situm ei et Ptolemæus assignat, VII. 1. Hæc referunt quoque Solinus cap. 45. pag. 73. et Gellius V. 2. Eadem Alexandria quoque appellata est, ut refert Auctor Peripli maris Erythræi.

[f] *Transgressisque Indum*] Ad citeriorem ripam, quæ spectat Solis occasum, versus mare secundo flumine, occurrunt deinceps qui ripæ insident hoc ordine populi, Sambruceni, &c.

[g] *Taxillæ*] Taxilæ regis ditionem inter Cophenem et Indum pariter statuit Arrian. Exped. Alex. lib. IV. pag. 291. quanquam primaria regni sedes fuerit ultra Indum, ut diximus cap. 21. ripæ, ut credo, orientali imposita.

[h] *Peucolaitæ*] In R. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. *Peucolitæ*. Arriano, loc. cit. Πευκελαῶτις χώρα, inter Indum

Etenim plerique ab occidente non Indo amne[j] determinant, sed adjiciunt quatuor satrapias, Gedrosos, Arachotas, Arios Paropamisadas, ultimo[16] fine Cophete[k] fluvio: quæ omnia Ariorum esse,[l] aliis placet.

(XXI.) Necnon et Nysam[m] urbem plerique Indiæ ascribunt, montemque Merum, Libero patri sacrum: unde origo fabulæ, Jovis femine editum. Item Astacanos[17][n] gentem, vitis, et lauri, et buxi, pomorumque omnium in Græcia nascentium fertilem. Quæ memoranda, et prope fabulosa, de fertilitate terræ, ac genere frugum arborumque, aut ferarum, aut volucrum, et aliorum animalium traduntur, suis quæque

nov. et al. ante Harduinum, *Paropamisadas*. CAP. XXI. *Ultimo, &c.*—17 *Inde Aspagonos* Chiffl. *Item Aspagonas* Gronov. et edd. ante Harduinum, qui

NOTÆ

pariter et Cophetem: quam iis sedem Plinius quoque assignat.

[i] *Geretæ*] Forte rectius *Gereatæ*, de quibus Stephanus, pag. 208. Γήρεια, πόλις Ἰνδικὴ . . . τὸ ἐθνικὸν, Γηρειάτης.

[j] *Non Indo amne*] Non Indiam plerique, inquit, Indo amne claudunt, sed Cophete, qui ab Indo dissitus passuum millibus sexaginta, ut dictum est cap. 21. ascribuntque præterea Indiæ satrapias quatuor, Gedrosos, Arachotas, Arios, et Paropamisadas. De his satrapiis inferius cap. 25.

[k] *Cophete*] Κώφης est Strab. lib. xv. pag. 697. ubi τὸν Κώφην vocat. Festo Avieno, vs. 1354. 'Cophes.'

[l] *Ariorum esse*] Laxiore nunc vocabulo utitur, pro *Arianorum*. Est enim Ariam inter et Arianam, Ariosque et Arianos, discrimen. Aria strictius accepta habet ab ortu Paropamisadas, et Arachotas: a meridie Drangas et Gedrosos. Hi postquam ab Ariis subacti sunt, in communem omnes appellationem venere: et Ariorum satrapiæ sive ditionis, Arianique dici cœperunt Gedrosi, Arachotæ, et Paropamisadæ. Ut vero ab Ariis Ariani, sic etiam a Sogdiis Sogdiani, a Bactriis Bactriani, aliique cognominati sunt.

[m] *Nec non et Nysam*] Hæc Plinius a Pomponio III. 7. pag. 59. a Plinio Solinus cap. 52. pag. 74. et Martianus lib. VI. pag. 224. Pomponius eleganter: 'Urbium,' inquit, 'quas incolunt, Nysa est clarissima, et maxima. Montium, Meros, Jovi Sacer. Famam hinc præcipuam habent, quod in illa genitum, in hujus specu Liberum Patrem arbitrantur esse nutritum: unde Græcis auctoribus, ut femori Jovis insutum dicerent, aut materia ingessit, aut error.' Μηρὸς Græcis femur est. Arriano de Exped. Alex. lib. v. pag. 313. Νύσσα πόλις, inter Cophenem et Indum, μεταξὺ τοῦ τε Κωφῆνος καὶ Ἰνδοῦ. De ea fabula multi multa dixere, in primisque Philostr. de Vita Apoll. II. 4. p. 65. Diodor. Bibl. lib. II. p. 123. Theophr. Hist. IV. 4. aliique.

[n] *Item Astacanos*] Vide Notas et Emend. num. 62.

locis in reliqua parte operis commemorabuntur. Quatuor vero satrapiæ mox paulo, ad Taprobanen insulam festinante animo.

Sed ante sunt aliæ,[o] Patale, quam significavimus in ipsis faucibus Indi, triquetra[p] figura, CCXX. M. passuum[18] latitudine.[q] Extra ostium Indi, Chryse, et Argyre,[r] fertiles metallis, ut credo. Nam quod aliqui tradidere,[s] aureum argenteumque iis solum esse, haud facile crediderim. Ab iis XX. M. pass. Crocala.[t] Ab ea XII. M. pass. Bibaga,[u] ostreis et conchyliis referta. Deinde Coralliba[19 v] IX. M. pass. a supra dicta, multæque ignobiles.

ex codd. recepit *Item Astacanos*.—18 Vet. Dalec. *CXXX. M. pass.*—19 Ita ex codd. Regg. Hard. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. et Chiffl. edidit Brotier. *Torallida* Ald. Junt. Basil. Lugd. Erasmi, Dalec. Frankf. 1582. Lugd. 1606. Elz. Gronov. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Oralliba* alii codd. ap. Harduin.

NOTÆ

[o] *Sed ante sunt aliæ*] Aliæ insulæ prius memorandæ.

[p] *Triquetra*] Unde et Delta ei nomen, ut diximus.

[q] *CXX. M. pass. latitudine*] Insulam facit amnis in ipso ostio in duos alveos divisus: quos in ipsa basi figuræ triquetræ quam exhibent, distare a se invicem mille stadiis et octingentis Nearchus aiebat apud Strab. lib. xv. p. 701. hoc est passuum millibus CCXXV.

[r] *Chryse, et Argyre*] De utriusque insulæ, et Chryses præsertim, situ, discrepantes auctorum sententiæ faciunt, ut vatum potius somnia mihi quædam esse, quam vera orbis loca videantur. Quin ipse Plinius aliorum relatu, ac fama vulgi, cujus nec haberi se sponsorem cupit, non certis auctoribus ea nomina a se commemorari aperte satis significat. Plinium ad verbum hic transcribit auctor libri de Mensura orbis terræ.

[s] *Quod aliqui tradidere*] Pomponium Melam, credo, sugillat, cujus hæc verba, III. 7. pag. 59. 'Ad Tamum,' inquit, 'promontorium est quod Taurus attollit, insula est Chryse: ad Gangem, Argyre. Altera aurei soli, ita veteres tradidere: altera argentei: atque ita, ut maxime videtur, aut ex re nomen, aut ex vocabulo ficta fabula est.'

[t] *Ab iis XX. M. pass. Crocala*] In Mss. *Ab iis XX. M. pass. latitudinem Crocala:* et auctor libri de Mensura Orbis Terræ: 'Plinius Secundus in libro sexto in oceano Indico insulas fieri ita monet: ... Ab his XX. M. passuum latitudine Crotale, ab eaque XII. Bibaga, ostreis ac conchulis referta: deinde Oralliba, VIII. a supra dicta, multæque ignobiles.' Insulæ nomen Arriano, τὰ Κρόκαλα, *νῆσον ἀμμώδης, insula arenosa*. Situs, contra Arabii fluminis ostia, ipsamque Carmaniam, atque adeo citra Indum amnem. Sic ille in Indicis, pag. 551.

[u] *Bibaga*] Βίβακτα *νῆσος* Arriano, loc. cit. ostreis præcipuæ magnitudinis referta insula.

[v] *Coralliba* [*Torallida*] Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. Chiffl. *Coralliba*.

XXIV. (XXII.) Taprobanen[a] alterum orbem terrarum esse, diu existimatum est, Antichthonum[b] appellatione. Ut liqueret insulam esse, Alexandri Magni ætas resque præstitere. Onesicritus[c] classis ejus præfectus, elephantos ibi majores bellicosioresque, quam in India, gigni scripsit: Megasthenes flumine dividi, incolasque Palæogonos[d] appellari, auri margaritarumque grandium fertiliores, quam Indos.[1] Eratosthenes et mensuram prodidit, longitudinis VII. M. stad.[e] latitudinis quinque M. nec urbes esse, sed vicos septingentos.[f] Incipit[2 g] ab Eoo mari, inter ortum occasumque Solis Indiæ prætenta, et quondam credita[h] XX. dierum navigatione a Prasiana gente[i] distare: mox, quia papyraceis[j] navibus, armamentisque Nili peteretur, ad

CAP. XXIV. 1 Margo edd. Dalec. et Gronov. *fertiliorem quam Indiam.*—2 'Ab hac voce in manuscripto incipit aliud caput.' *Dalec.*—3 Ita ex codd.

NOTÆ

[a] *Taprobanen*] Ταπροβάνη Strab. lib. XV. pag. 690. Expressus hic locus est ex Mela III. 7. pag. 59. 'Taprobane, inquit, 'aut grandis admodum insula, aut prima pars orbis alterius Hipparcho dicitur,' &c. Cum orbem alterum audis, continentem terram intellige, non insulam. Ut a Mela Plinius, sic a Plinio Solinus hæc descripsit, cap. 53. pag. 83. Ipsa porro Taprobane hodie *Ceilan*, in sinu Gangetico, *le Golfe de Bengala*, contra Narsingæ regnum: non, ut quidam arbitrati sunt, *Sumatra*.

[b] *Antichthonum*] Hoc est, Antipodum.

[c] *Onesicritus*] Solinus loc. cit. et Martian. lib. VI. cap. de India, pag. 224. Ælianus item Hist. Anim. XVI. 18.

[d] *Palæogonos*] Hoc est, priscos: quo modo Arcades appellari se προσελήνους volebant.

[e] *Longitudinis VII. M. stad.*] Hoc est, milliarium DCCCLXXV. Vide Notas et Emend. num. 63.

[f] *Vicos septingentos*] Ælianus loc. cit. DCCL. κώμας πεντήκοντα καὶ ἑπτακοσίας.

[g] *Incipit*] Hæc iisdem verbis Solinus, loc. cit.

[h] *Et quondam credita*] Referenti Onesicrito id creditum testatur Strab. lib. XV. p. 691.

[i] *A Prasiana gente*] Quæ a Gange ad Indum usque recto cursu protenditur.

[j] *Quia papyraceis*] Quia navibus tantum ex papyro textis, armamentisque, sive funibus, ex libro papyri, quam Nilus suppeditat, tunc ea insula petebatur, earum tarditas adeo nostrarum, inquit, navium, hoc est majorum, quales sunt Romanæ, celeritate vincitur, ut jam non XX. sed VII. dicrum intervallo iter illud taxetur a Prasiana gente ad Taprobanen: quod Eratosthenes quidem, qui Pto-

nostrarum navium cursus, VII. dierum intervallo taxato. Mare interest[k] vadosum, senis non amplius altitudinis passibus, sed certis canalibus ita profundum,[3] ut nullæ ancoræ sidant:[l] ob id navibus utrimque proræ, ne per angustias[m] alvei circumagi sit necesse: Magnitudo[n] ad terna millia amphorum. Siderum[o] in navigando nulla observatio. Septemtrio[p] non cernitur: sed volucres secum vehunt, emittentes sæpius, meatumque earum[q] terram[4] petentium comitantur. Nec plus quaternis[r] mensibus anno navigant. Cavent a solstitio maxime centum dies, tum illo mari hyberno.[s]

Hactenus[t] a priscis memorata: nobis[5] diligentior notitia Claudii principatu contigit, legatis etiam ex insula advectis. Id accidit hoc modo: Annii Plocami, qui maris

---

suis et Chiffl. edidit Harduinus, eumque secuti recentt. *adeo profundum* Gronov. et edd. vett. Mox, *ne per angustias alveum* (sub. 'navium') *circumagi* Pintian. *necesse: magnitudo autem ad navium foros. Siderum, &c.* Chiffl. *necesse. Siderum, &c.* omissis reliquis verbis, Gronov. et edd. vett. Lectionem nostram ex codd. recepit Harduinus, et deinceps recentt. Vide Not. Var.—4 Ita ex codd. suis et Chiffl. Harduinus, cum edd. recentt. *terrarum* Tolet. *terras* Gronov. et edd. vett. Mox, *quam ternis m. in anno* edd. ante Harduin. *in* non legitur in cod. Dalec. neque in Chiffl.—5 Dalec.

NOTÆ

lemæi tertii temporibus vixit, exploratum habuit, ut Strabo refert, pag. 690.

[k] *Mare interest*] Solinus et Martian. loc. cit.

[l] *Ancoræ sidant*] Ad profundi illius ima nequeunt pervenire, inquit Solinus, loc. cit.

[m] *Ne per angustias*] Propter canalium angustias certis in locis circumagi navigia non poterant: idcirco ita ædificabantur, ut proras utrimque haberent, quo possent utraque fronte appellere.

[n] *Magnitudo*] Vide Notas et Emend. num. 66. Amphorum pro *Amphorarum* et Livius dixit, teste Sosipatro lib. I. pag. 41. et Cicero Epist. lib. III.

[o] *Siderum*] Solinus et Martian. loc. cit.

[p] *Septemtrio*] Polus septemtrionalis. Diodorus Sic. Bibl. lib. II. pag. 141. præter jam laudatos.

[q] *Meatumque earum*] Sciunt nautæ aves volatu petere terram solere: quamobrem quo illæ abeunt, in eam partem ipsi quoque cursum dirigunt, flectuntque navigia. Martian. loc. cit. 'Avium quas vehunt, volatus sequuntur.'

[r] *Nec plus quaternis*] Vide Notas et Emend. num. 65.

[s] *Hyberno*] Concitato tum maxime tempestatibus mari, ut fit in nostro orbe plerumque per brumam.

[t] *Hactenus*] Solinus hæc totidem verbis loc. cit.

Rubri vectigal a fisco redemerat,[u] libertus circa Arabiam navigans, Aquilonibus[v] raptus præter Carmaniam, XV. die Hippuros portum ejus[w] invectus, hospitali regis clementia sex mensium tempore imbutus alloquio,[x] percunctanti postea narravit[6] Romanos et Cæsarem. Mirum in modum in auditis[y] justitiam ille suspexit, quod pares pondere denarii essent in captiva pecunia, cum diversæ imagines indicarent a pluribus factos. Et hoc maxime solicitatus ad amicitiam, legatos quatuor misit, principe eorum Rachia. Ex iis cognitum D. esse oppida, portum contra meridiem, appositum oppido Palæsimundo,[z] omnium ibi

nobilis.—6 Ita codd. Harduini et Chiffl. item edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *enarravit* Gronov. et edd. vett. Mox, Longol. et Vet. Dalec. *Cæsarem. Rex autem mirum in modum inter audita justitiam*

NOTÆ

[u] *A fisco redemerat*] Ab Imperatore, cujus pecunia Fiscus vocabatur: ut populi, ærarium. Fuit Arabia inter eas provincias, quæ Augusto sortito obtigerant, ut fere ceteræ in limitibus imperii constitutæ: permissæ populo reliquæ. Vide Sueton. in Aug. cap. 47.

[v] *Aquilonibus*] Non *Aquilone* dixit, ne forte Aquilonem proprie dictum intelligeres, qui inter septemtrionem spirat et exortum Solis æstivum; sed Aquilonibus, hoc est, tempestatibus, quocumque illæ vento concitentur: quo sensu Maro cecinit Æneid. IV. 'Et mediis properas Aquilonibus ire per altum.' Non Aquilone sane ex Africa in Italiam, sed ex Italia potius in Africam opportuna navigatio est; ex Arabia Taprobanen Coro potius, sive Argeste, quam Aquilone, itur. Sed et hybernus Aquilo Corus dictus est II. 47.

[w] *Hippuros portum ejus*] Taprobanes nimirum, Ἱππούρους portum vocat: qua in voce superesse vestigia nominis Ophir, in Græcam speciem sic transformati, credit Bochart. Geogr. Sacr. I. 46.

[x] *Imbutus alloquio*] Sermonem edoctus, inquit Solinus loc. cit.

[y] *In auditis*] Ex iis quæ audierat, id unum maxime suspexit: quod nimirum pecunia, quæ capta cum ipso erat, ut ait paraphrastes Solinus, tametsi signata disparibus foret vultibus, parem tamen haberet modum ponderis. Quam hæc præposterc Salmasius interpretetur, in Solin. pag. 1117. si satis est otii, vide. Legis latæ de probando denariorum pondere, Plinius meminit cap. 46. Nos quoque Romanos denarios plures appendimus, et plane pares pondere, ne levi quidem vel unius grani, ut vocant, discrimine, mirati sumus.

[z] *Palæsimundo*] Id antiquum insulæ universæ nomen fuisse auctor est Martianus Heracl. in Periplo, p. 39. Πρώτη μὲν ἡ Ταπροβάνη νῆσος ἡ Πάλαι Σιμούνδου καλουμένη, νῦν δὲ Σαλική. Et p. 32. Τῆς τε Ταπροβάνης καλουμένης, τῆς Παλλιγεμούνδου (forte Παλαισιμούνδου ut prius) καλουμένης πρότερον.

clarissimo, ac regiam CC.[a] mill. plebis.[7] Stagnum intus Megisba, CCCLXXV. mill. passuum ambitu,[8] insulas pabuli tantum fertiles complexum. Ex eo duos amnes erumpere: Palæsimundum, juxta oppidum ejusdem nominis, influentem in portum[9] tribus alveis, quinque stadiorum arctissimo, XV. amplissimo: alterum ad septemtriones[10] Indiamque versum, Cydara nomine. Proximum esse Indiæ promontorium, quod vocetur Coliacum,[11] [b] quatridui navigatione, medio in cursu Solis insula[c] occurrente. Mare id colore[d] perviridi, præterea fruticosum arboribus, jubas earum[e] gubernaculis deterentibus. Septemtriones[f] Vergiliasque apud nos, veluti novo cœlo, mirabantur; ne Lunam quidem[g] apud ipsos, nisi[12] ab octava ad XVI. supra terram aspici fatentes; Canopum lucere noctibus, sidus ingens et clarum. Sed maxime mirum iis erat, umbras suas in nostrum cœlum cadere, non in suum: Solemque a

Romanorum suam suspexit.—7 Ita tacite Brotier. i. e. *esse oppida, portum*, et *regiam;* ni menda est. Harduinus etiam tacite, *ac regia CC. mill. plebis;* Ald. Junt. Basil. Lugd. Erasmi, Frankf. 1582. Dalec. Elz. et Gronov. *ac regiæ CC. mill. plebis.* Vide Not. Var.—8 Ita codd. Harduini et Chiffl. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *CCLXXV. mill. pass. ambitu* Gronov. et edd. vett.—9 Chiffl. *in Pontum.*—10 Gronov. et edd. vett. *ad Septemtrionem.*—11 Ita codd. Harduini et Chiffl. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Colaicum* Gronov. et al. ante Harduin.—12 Ita codd. Harduini et Chiffl. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *Lunam q. a. ipsos, non-*

NOTÆ

Sic enim habet et auctor Peripli maris Erythræi.

[a] *Ac regiam* [*regia*] *CC.*] In regia, τῷ βασιλείῳ fuisse ait ducenta millia plebis: in toto igitur oppido, quanto plura?

[b] *Coliacum*] Κωλὶς ἄκρα, *le Cap de Comorin*, ad fretum Taprobanense, *le détroit de Manar, entre la côte de la Pescherie et l'Isle de Ceilan.* Vide Notas et Emend. num. 66.

[c] *Solis insula*] Diversa hæc est ab altera ejusdem nominis, de qua dicetur cap. 26. ante Carmaniam, ut rectè animadvertit Vossius in Melam, pag. 281. Inter Indiam Taprobanamque, insulas alias agnoscit Strab. lib. XV. pag. 690.

[d] *Mare id colore*] Solinus c. 53. p. 84.

[e] *Jubas earum*] Ramos ac frondes.

[f] *Septemtriones*] Solinus, pag. 83.

[g] *Ne Lunam quidem*] Ita Mss. omnes. Solinus, loc. cit. Sed purum id putumque commentum est hominum de se suisque incredibilia venditantium: ut plane mirum videri debeat, si id vetustis Astrologis Taprobanitæ legati persuaserint: iis enim perinde ac nobis, tertio post novilunium die, ac ceteris deinceps Luna apparet.

læva [h] oriri, et in dexteram [13] occidere potius, quam e diverso. Iidem narravere, latus insulæ, quod prætenderetur Indiæ, X. mill. stad.[i] esse ab oriente hyberno.[j] Ultra montes Emodos,[k] Seras [14] quoque ab ipsis aspici, notos etiam commercio: patrem Rachiæ commeasse eo: advenis sibi Seras occursare.[l] Ipsos vero [m] excedere hominum magnitudinem, rutilis comis, cœruleis oculis, oris sono truci, nullo commercio linguæ. Cetera eadem,[n] quæ nostri negotiatores. Fluminis ulteriore [o] ripa merces positas juxta venalia tolli ab his, si placeat permutatio: non aliter odio [p] justiore luxuriæ,[15] quam si perducta mens illuc usque cogitet, quid, et quo petatur, et quare.

nisi, &c. edd. ante Harduin.—13 Vet. Dalec. *et in dextera*.—14 Gronov. et al. ante Harduinum: *hiberno ultra Emodos. Seras.* Mox, Vet. Dalec. *advenis sibi feros;* Gronov. et edd. ante Harduin. *advenis ibi feras.* Paulo post, *nulli c. linguæ* in iisdem edd.—15 Cod. Dalec. *tristiore luxuriæ*.—16 Vet. Dalec. et

NOTÆ

[h] *Solemque a læva*] Taprobanensium scilicet vertici Sol æquinoctii tempore incumbit: inde flectit se idem ad septemtriones Tropicumque Cancri: mox rursum ad Æquatorem, unde deflexerat, regreditur: atque hæc omnia senis mensibus peraguntur. Itaque per eos menses ad Solem meridianum obverso vultu, oriri a dextra vident, a læva occidere: contrariasque ob causas senis itidem mensibus, obversa in austrum facie, e diverso, uti nobis contingit, ceterisque citra lineam, ut aiunt, æquinoctialem positis.

[i] *X. mill. stad.*] Quæ passuum efficiunt duodecies centena quinquaginta millia.

[j] *Ab oriente hyberno*] Indiæ Taprobane prætenditur, qua parte Sol Indis oriri hyeme cernitur: hæc Indiæ latus obvertit insula, decem mille stadiorum longitudine porrectum.

[k] *Ultra montes Emodos*] Commeantibus ultra montes Emodos Taprobanitis, ab iis aspici Seras quoque, qui ceterorum hominum colloquia conspectumque fugerent, ut dictum est cap. 20. quin etiam inter eos esse commercia. Vide Notas et Emend. num. 67.

[l] *Sibi Seras occursare*] Qui reliquos advenas aversarentur, ac refugerent. Prius legebatur, *Ibi feras occursare.*

[m] *Ipsos vero*] Seras nimirum: etsi Martian. lib. VI. cap. de India, pag. 224. et Solinus cap. 53. pag. 84. de Taprobanensibus hæc inconsulte acceperunt.

[n] *Cetera eadem*] Cetera eadem de Seribus legati Taprobanenses retulere, quæ Romani negotiatores.

[o] *Fluminis ulteriore*] Ad Seras hæc quoque pertinent, quæ Mela breviter III. 7. pag. 58. 'Seres intersunt, genus plenum justitiæ, ex commercio, quod rebus in solitudine relictis absens peragit, notissimum.'

[p] *Non aliter odio*] Nemo luxuriam justius aversetur, &c. Huc perti-

Sed ne Taprobane [q] quidem, quamvis extra orbem a natura relegata, nostris vitiis caret. Aurum [r] argentumque et ibi in pretio. Marmor testudinis [s] simile, gemmæ margaritæque in honore multo præstantiores: et totius luxuriæ nostræ cumulus. Ipsorum opes majores esse dicebant, sed apud nos opulentiæ majorem usum. Servum nemini: non in diem [t] aut interdiu somnum: ædificia modice ab humo exstantia, annonam nunquam augeri, non fora litesve esse: coli Herculem: eligi regem a populo senecta clementiaque, liberos non habentem: et si postea gignat, abdicari, ne fiat hæreditarium regnum. Rectores ei a populo XXX. dari:[u] nec nisi plurium sententia quenquam capitis damnari:[16] sic quoque appellationem esse ad populum; et septuaginta judices dari: si liberent ii reum, amplius triginta his nullam esse [17] [v] dignationem, gravissimo probro. Regi cultum [w] Liberi patris, ceteris Arabum. Regem, si quid delinquat, morte multari, nullo interimente, aversantibus [18] cunctis, et commercia etiam sermonis negantibus. Festa venatione absumi, gratissimam eam tigribus [x] elephantisque constare. Agros diligenter coli: vitis

codex alter ejusdem, *capite damnari.*—17 Edd. ante Brotier, *iis nullam esse.* —18 Vet. Dalec. *sed aversantibus.*

NOTÆ

nent ea quæ Plinius de margaritarum luxuria scribit IX. 54.

[q] *Sed ne Taprobane*] Jam redit ad Taprobanem, a qua discesserat, ut de Serum moribus ac ritu ageret.

[r] *Aurum*] Hæc deinceps Solinus iisdem verbis cap. 53. pag. 84.

[s] *Marmor testudinis*] Solini paraphrasis: 'Secant marmora testitudinea varietate,' hoc est, iustar testudinis varia. Vide Notas et Emend. num. 68.

[t] *Non in diem*] Reliqua deinceps de Taprobanensium moribus exscripsere a Plinio Martian. et Solinus loc. cit.

[u] *XXX. dari*] Ita Capella loc. cit. pag. 225. At Solinus, *XXXX.*

[v] *His nullam esse*] Prioribus nempe rectoribus, qui damnarant, nullum deinceps honorem haberi, sed gravissimum probrum inferri, exauctoratis nimirum, et de rectorum gradu dejectis.

[w] *Regi cultum*] Solini paraphrasis: 'Cultu rex dissimilis a ceteris: vestitur syrmate, ut est habitus quo Liberum Patrem amiciri videmus.'

[x] *Tigribus*] Idem paraphrastes: 'Interdum venatibus indulgent: nec plebeias agunt prædas: quippe cum tigres aut elephanti tantum requirantur.'

usum non esse, pomis abundare. Esse et in piscatu voluptatem, testudinum maxime, quarum superficie familias habitantium contegi: tanta reperiri magnitudine. Vitam hominum [y] centum annis modicam. Hæc comperta de Taprobane.

XXV. Quatuor satrapiæ, quas in hunc locum distulimus, ita se habent.

(XXIII.) A proximis Indo [a] gentibus, montana. Capissene habuit Capissam [b] urbem,[1] quam diruit Cyrus. Arachosia [c] cum oppido [d] et flumine ejusdem nominis, quod quidam Cophen [2 e] dixere, a Semiramide conditum. Amnis Erymanthus [f] præfluens Parabesten Arachosiorum. Proximos iis a meridie ad partem Arachotarum [g] faciunt Gedro-

Cap. XXV. 1 Ita codd. Harduini, Dalec. et Chiffl. *Capissenæ habent Capissam urbem* edd. ante Harduinum.—2 ' *Cufin* omnia manuscripta. Quidam etiam veteres habent *Phoclin*, cui astipulari videtur Ptolem. inter Arachosiæ urbes Phoclin referens.' *Dalec.* Mox, *Erymadus p. Parabesten* Chiffl. *Hermandus p. per Abesten* Gronov. et edd. ante Harduin. Paulo post, *Doxen-*

NOTÆ

[y] *Vitam hominum*] Diodor. Sic. Bibl. lib. II. pag. 139. præter Solinum et Martianum.

[a] *A proximis Indo*] Non qua se parte effundit in mare, sed ubi fere exoritur, prius quam ullum amnem excipiat paulo nobiliorem. Accolunt ibi Taxilæ, ut dictum est cap. 23. aliæque gentes, quæ montibus ab occasu clauduntur, et a Paropamisadis Arachosiisque disterminantur.

[b] *Capissene habuit Capissam*] Quæ Ptolemæo Καπίσα in Paropamisadarum confinio, VI. 18. Vide Notas et Emend. num. 69.

[c] *Arachosia*] Ultima olim Persici imperii versus orientem satrapia, nunc Mogolici juris, in duas divisa partes: prior *Candahar*, posterior *Haiacan* appellatur, quæ orienti propior.

[d] *Cum oppido*] Ἀράχωτος oppido et amni nomen est apud Ptolem. VI. 20. oppido Ἀραχωσία, apud Stephanum. Amnis in Indum fluit, uti ex Ptolemæo colligitur. Unde perspicuum est id oppidum esse quod nunc *Chalzan* vocant, in regione *Haiacan*: non *Candahar*, ut quibusdam visum. Isidoro Characeno, in Σταθμοῖς, pag. 189. Ἀλεξανδρόπολις, μητρόπολις Ἀραχωσίας· ἔστι δὲ Ἑλληνὶς, καὶ παραῤῥεῖ αὐτὴν ποταμὸς Ἀράχωτος. Stephano est Ἀλεξάνδρεια ἐν Ἀραχώτοις.

[e] *Quod quidam Cophen*] Vide Notas et Emend. num. 70.

[f] *Amnis Erymanthus*] Vide Notas et Emend. num. 71.

[g] *Ad partem Arachotarum*] Ex parte tantum Arachotarum satrapiam contingunt Gedrosi a meridie. Ita Ptolem. VI. 20. Arachosii dicti urbis incolæ, circumjacentesque populi: Arachotæ, totius satrapiæ indigenæ.

sos,[h] et a septemtrione Paropamisadas:[i] Cartana oppidum sub Caucaso, quod postea Tetragonis[3] dictum. Hæc regio[j] est ex adverso. Bactrianorum deinde,[4] cujus oppidum Alexandria,[k] a conditore dictum. Syndraci,[l] Dangalæ,[5 m] Parapiani, Cantaces, Maci. Ad Caucasum, Cadrusi: oppidum ab Alexandro[n] conditum.

Infra hæc omnia,[o] ora ab Indo: Ariana[6] regio ambusta

---

drusos Chiffl.—3 *Tegrogonis* Chiffl. *Cegrogonis* Vet. Dalec.—4 *Hæc regio est ex adverso Bactrianorum deinde* Gronov. et edd. ante Harduin. *Bactrianorum: deinde ejus* codd. Dalec. et Vet. ejusdem. Vide Not. Var.—5 *Dangale* cod. Dalec. et Chiffl. *Dangulæ* Gronov. et edd. vett. Mox, *Patapinæ, Cataces, Mazi* Chiffl.—6 Cod. Dalec. *omnia. A rabido Ariana;* Vet. Dalec. *omnia ora*

NOTÆ

[h] *Gedrosos*] Γεδρωσία regioni nomen fuit: nunc *Circan* et *Mackeran*.

[i] *Paropamisadas*] Παροπαμισάδαι Strab. lib. xv. pag. 724. a Paropamiso monte, qui iisdem imminet, nomen habuere. Oppidum habent hodieque insigne, *Chabul*, Mogolicæ ditionis: quod a Plinio Cartana nunc appellari, et Tetragonida, Τετραγωνίδα, a forma quadrata, haud levis suspicio est. Nam quod Ortelius Arachosiæ attribuit Tetragonida, nihil moror. Habet vir alioqui eruditus similia non panca παροράματα.

[j] *Hæc regio*] Nihil est hac sententia planius. Hæc, inquit, Paropamisadarum regio, quæ sub Caucaso, quæ una ex quatuor satrapiis, quas in hunc locum distulit, ubi Cartana oppidum, ex adverso est Arachosiæ. Bactrianorum deinde regio sequitur, cujus oppidum Alexandria. Vide Notas et Emend. num. 72.

[k] *Alexandria*] Hæc apud Stephanum undecima est urbium ejus nominis, juxta Bactra, quæ Bactrianorum metropolis, de qua dictum est cap. 18. Stephanus: Ἀλεξάνδρεια... ἑνδεκάτη, κατὰ Βάκτρα. Vide Notas et Emend. num. 73.

[l] *Syndraci*] Horum regionem ultimum fuisse ea parte expeditionum Alexandri terminum, Plinius auctor est xii. 12.

[m] *Dangalæ*] Hi Paropamisadarum populi Caucasi montis accolæ fuere. Vide Notas et Emend. num. 74.

[n] *Oppidum ab Alexandro*] Hæc Alexandria Paropamisadarum est, de qua dicemus in Notis et Emend. num. 73. Cadrusi gentis nomen est: Alexandria, oppidi. Distinctio male posita fefellit Solinum, qui cap. 54. pag. 85. Cadrusiam oppidi nomen commentus est.

[o] *Infra hæc omnia*] Infra Capissenen, Arachosiam, Paropamisadas, et Gedrosos, ab Indo amne ora australi mari prætenta subjacet: atque inde incipit Ariana regio. Sic Eratosthenes apud Strab. lib. xv. pag. 723. Arianam ab oriente, Indo: ab austro, mari claudi ac terminari ait. Sequitur nunc maxime Pomponium Plinius, ita scribentem iii. 7. ubi de Indi ostiis egit: 'Regio ob æstus intolerabilis, alicubi cultoribus egens, inde ad principia Rubri maris pertinet. Ipsa invia atque deserta, humus cineri magis fit quam pulveri

fervoribus, desertisque circumdata, multa tamen interfusa opacitate: cultores congregat circa duos maxime fluvios, Tonderon[7] et Arosapen.[p] Oppidum Artacoana.[q] Arius amnis,[r] qui præfluit Alexandriam[s] ab Alexandro conditam. Patet oppidum stadia XXX.[t] multoque pulcrius, sicut antiquius, Artacabane:[8 u] iterum ab Antiocho munitum, stadia L. Dorisci gens.[v] Amnes: Pharnacotis, Ophradus. Prophthasia[w] oppidum Zariasparum:[9] Drangæ,[x] Evergetæ,[y]

Arabindo, Ariana; Chiffl. *infra hæc omnia ora ab Indo Ariana, &c.*—7 *Tomberon* Chiffl. Mox, *Oppidum Articanda* Ptolem. *Oppidum Artacanna* Gronov.—8 *Artacabene*, et paulo post, *Dorisdorisii gens* Chiffl.—9 *Phroptrasia oppidum Zaraspadum* in eodem codice; *P. o. Zarasparum* Gronov. et al. ante Harduinum. Mox, pro *Evergetæ*, quod ex Strab. recepit Harduinus, Gronov. et edd. vett. habent *Argetæ*. Paulo post, Chiffl. exhibet: *Oppida: Peucolis, Lyphorta,*

NOTÆ

similis. Ideoque per eam rara et non grandia flumina emanant, quorum Tuberonem et Arusacem notissima accepimus.'

[p] *Tonderon et Arosapen*] In meridianum mare hi devolvuntur, Indicum appellatum. Tuberonem et Arusacem Mela vocat, ut diximus. Qui *Oroatim* pro *Arusacem* substitnere Salmasius tentavit, merito vapulavit a Vossio in Melam, pag. 282.

[q] *Artacoana*] Ita Mss. omnes. Arianæ oppida recensendi capit initium ab iis, quæ septemtrioni Parthiæque propiora sunt. In his Artacoana familiam ducit, quæ Ἀρκτακάνα Straboni dicitur, lib. XI. pag. 516. Ἀρτακόανα Arrian. de Exped. Alex. lib. III. pag. 222. qui regiam hanc Ariorum fuisse prodit.

[r] *Arius amnis*] Ἄρειος, ὅτου ἐπώνυμος ἡ τῶν Ἀρείων γῆ ἐστι, *a quo Ariorum regio appellationem accepit*, inquit Arrian. de Exped. Alex. lib. IV. pag. 253. Ἀρείας ποταμὸς Ptolem. VI. cap. 17. Amnis Ἄριος Strab. lib. XI. pag. 518. regio ipsa Ἀρία, lib. XV. pag. 724. et Ptolemæo. Hodie *Chorasan*.

[s] *Præfluit Alexandriam*] Hæc Ἀλεξάνδρεια ἡ ἐν Ἀρείοις cognominata a solo in quo condita, Isidoro Charac. p. 188. Ptolemæo loc. cit. aliisque.

[t] *Stad. XXX.*] Sive millia passuum fere quaterna. Hanc oppidi hujus amplitudinem ad Alexandriam, quæ sub Caucaso fuit, perperam transtulit Solinus, cap. 54. pag. 85.

[u] *Artacabane*] Isidorus Characenus in Σταθμοῖς, pag. 188. Ariæ oppida enumerans: Ἐντεῦθεν, inquit, Ἀρεια.. ἔνθα Καυδάκη πόλις, καὶ Ἀρτακαύαν πολις, καὶ Ἀλεξάνδρεια ἡ ἐν Ἀρείοις. Hæc Ptolemæi VI. 17. Ἀρτικαῦδνα in Aria est.

[v] *Dorisci gens*] In Mss. Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. et Paris. *Dori gens*. Hujus gentis situm, amniumque qui mox appellantur, ex ipsa orationis serie colligere in promtu est, in Ariæ, Carmaniæ, Drangianæque confinio, versus occasum, Parthiamque. Hæc omnia Ortelius perperam ad Indum transfert.

[w] *Prophthasia*] Superius cap. 21. Prophthasia Drangarum appellata: et ab Eratosthene, ut diximus, Προ-

Zarangæ,[z] Gedrusi.[a] Oppida: Peucolais, Lymphorta:[b] Methoricorum desertum.[c] Amnis Manais: Augutturi gens.[d] Flumen Borru:[e] gens Urbi. Flumen navigabile Pomanus Pandarum[10] finibus.[f] Item Cabirus Suarorum,[11][g] ostio portuosus. Oppidum Condigramma. Flumen Cophes.[h] Influunt in eum navigabilia Sadarus, Parospus, Sodinus.[12]

Metorgum, ... Accutri gens. F. Eorum, gens Orbi, &c.—10 *Flumen navigabili Romanospandorum* margo edd. Dalec. et Gronov. *Pandorum* Vet. Dalec. et codex alter ejusdem. Supra tamen cap. 23. ‘ gens Pandæ.’ *F. n. Portamus Pandarum* al. ap. Dalec. *F. n. Ponamus Pandarum* Gronov. et edd. ante Harduinum.—11 Ita codd. Harduini et Chiffl. *Cabyrus Sorarum* codd. Dalec. et Vet. ejusdem; *Caberon Sorarum* edd. ante Harduinum.—12 *Sadda-*

NOTÆ

φθασία ἡ ἐν Δράγγῃ. Fuit igitur id oppidum in Drangis de quibus statim agitur: sed idem a Zariaspis colonis eo deductis conditum. Sic cap. 12. oppidum Mastya Milesiorum dicitur, hoc est, a Milesiis conditum. Sunt autem Zariaspæ iidem qui Bactrorum primarii oppidi cives, ut diximus, cap. 17. et 18.

[x] *Drangæ*] Stephanus: Δράγγαι, ἔθνος Περσικῆς. Meminit et Strabo, lib. XI. pag. 516. ubi Drangianam, qua parte contingit Carmaniam, Ariæ partem facit.

[y] *Evergetæ*] Εὐεργέται. Vide Notas et Emend. num. 75.

[z] *Zarangæ*] Ζαραγγαῖοι Arriano de Exped. Alex. lib. III. pag. 223. Pars Drangarum aliqua fuit: quamobrem quæ de Zarangæis Arrianus prodidit, hæc de Drangis Strabo, Curtius, aliique. Respondere horum regio videtur ei tractui Persicæ ditionis, quem nunc *Sigistan* vocant.

[a] *Gedrusi*] Qui et Gedrosi, Γεδρωσοί, de quibus paulo superius actum est. Inter Carmaniam, ab occasu, et Indi fauces, ab ortu: a meridie, mari ipso Indico clanduntur.

[b] *Peucolais, Lymphorta*] Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. Chiffl. *Peucolis, Lyphorta.* Fuere hæc Gedrusorum oppida. Longo hinc intervallo disjuncti Peucolaitæ, de quibus egimus cap. 23.

[c] *Methoricorum desertum*] In codicibus modo laudatis *Methoreum deserta* legitur. *Le desert de Lut* in Gedrosia.

[d] *Augutturi gens*] Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. *Aguthri.* Chiffl. *Accutri.*

[e] *Flumen Borru*] Reg. 1. 2. *Flumen Horum.* Chiffl. *Eorum.*

[f] *Pandarum finibus*] Igitur gens Pandæ, de qua dictum est cap. 23. etiam citra Indi ostia aliquanto terrarum tractu protulit imperii fines.

[g] *Cabirus Suarorum*] Rectius ita codices modo appellati, quam libri impressi, *Caberon Sorarum:* sequitur enim *ostio portuosus,* non portuosum.

[h] *Flumen Cophes*] Longe hic amnis diversus a Cophene sive Cophete, de quo cap. 23. qui Ptolemæo Suastus nominatur, in Indumque influit. Hic per se in mare devolvitur, tres alios navigabiles secum afferens, Seddarum, Parospum, Sodinum: sic enim ea nomina in codd. citatis proxime leguntur. Atque ex ipso situ terra-

Arianæ partem esse Daritin[13] [i] aliqui volunt, mensuramque produnt utriusque longitudine XIX. L.[j] latitudine dimidio minore, quam Indiæ.[k] Alii Gedrusos, et Pasires[l] posuere per CXXXIV. mill. passuum.[14] Mox Ichthyophagos Oritas,[m] propria, non Indorum, lingua loquentes, per CC. mill. pass. Inde posuere Arbiorum gentem[n] per CC. mill.[o] Ichthyophagos omnes[p] Alexander vetuit piscibus

---

ros, *P. Sodanus* Chiffl.—13 *Darantiim* margo edd. Dalec. et Gronov. Mox, *longitudinem XVIII. L. latitudinem dimidia minorem* Chiffl. Eundem numerum agnoscit etiam Vet. Dalec. *longitudine XIX. L. mill. passuum, latitudine dimidio minore* Gronov. et al. ante Harduinum.—14 Ita Reg. Brot. 1. et Editio princeps. *Alii Gedrusos et Scyros p. p. CLXXXIII. mill. pass.* Gronov. et vett. ante Harduinum; *Alii G. et Pasires p. p. CLXXXIII. mill. pass.* Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Alii G. et Pasires p. p. CXXXVIII. mill. pass.* Reg. Brot. 2. *CXXXVIII.* etiam Chiffl. *Sirpos* pro *Pasires* margo edd. Dalec.

NOTÆ

rum, quæ describuntur a Plinio, (nam in Gedrosiæ ora maritima explananda habitat,) perspicua res est, amnem enm esse qui Ptolemæo, VI. 21. Ἀράβιος ποταμὸς dicitur. Plinio ipsi IX. 2. Arbis est: 'Gedrosos,' inquit, 'qui Arbin amnem accolunt.' Et VII. 2. 'Oritas ab Indis Arbis fluvius disterminat.' Tabulæ Geographicæ recens delineatæ *Ilment* appellari hodie hunc amnem indicant, in Indicum mare secum tres alios navigabiles devehentem, *Sal*, *Ghir*, *Ilmentel*.

[i] *Daritin*] Quæ Ptolemæo VI. 2. Δαρεῖτις χώρα in Mediæ parte orientali, quæ Carmaniæ confinis est.

[j] *XIX. L.*] Hoc est, decies et novies centena, et quinquagena millia passuum. Stadia numerat fere bis mille Strabo lib. XI. pag. 516. hoc est, vicies et quinquies centena millia pass. Libri editi hactenus, *XIX. L. mill. pass.* Sed has voces, *mill. pass.* nulli fere usquam Mss. habent.

[k] *Quam Indiæ*] Cujus de latitudine diximus cap. 21.

[l] *Et Pasires*] Πασιρέες. Vide Notas et Emend. num. 76.

[m] *Ichthyophagos Oritas*] Infra Gedrosos maritima hi loca obtinebant, teste Arriano in Indicis, pag. 559. Ὠρῖται ἔθνος Ἰνδικὸν αὐτόνομον, liberæ conditionis gens Indica, Stephano. Ab Oreo Eubœæ oppido Ὠρεῖται. Hi Ὠρῖται ab Ὦροις oppido, de quo Arrianus, lib. IV. de Exped. Alex. pag. 304. Hos ab Indis differre lingua et institutis scribit etiam Arrianus, pag. 558.

[n] *Arbiorum gentem*] Ἄρβιας vocat Strab. lib. XV. pag. 720. Ἀραβίτας Stephanus. Ab Arabi sive Arbi amne, terras illas præfluente, nomen invenerunt. De eo dicemus cap. 28.

[o] *Per CC. mill.*] Brevius iis spatium Strabo assignat, nempe stadiorum mille duntaxat: quæ passuum efficiunt millia CXXV.

[p] *Ichthyophagos omnes*] Non Oritas modo, sed qui totam oram occupabant, tam longo tractu, quemadmodum dicetur cap. seq. ut XXX. dierum spatio præternavigarentur. Habet hæc quoque Solinus cap. 54. pag. 85. et Capella lib. VI. de India, pag. 225. De piscium esu apud Ichthyophagos

vivere. Ultra deserta:[q] deinde Carmania,[15] ac Persis, atque Arabia.

XXVI. Sed priusquam hæc generatim persequamur, indicare convenit, quæ prodit Onesicritus, classe Alexandri circumvectus in mediterranea Persidis[1] ex India, narrata proxime a Juba: dein eam navigationem, quæ his annis comperta servatur hodie. Onesicriti et Nearchi[a] navigatio nec nomina habet mansionum, nec spatia: primumque Xylenepolis ab Alexandro condita, unde ceperunt exordium, juxta quod flumen, aut ubi fuerit, non satis explanatur. Hæc tamen digna memoratu produntur. Arbis oppidum[2 b] a Nearcho conditum in navigatione ea. Flumen Nabrum[c] navium capax: contra insula distans LXX. stad. Alexandria condita a Leonnato[d] jussu Alexandri in finibus gentis, Argenus portu salubri.[3 e] Flumen Tuberum[f] navi-

et Gronov.—15 *Ichthyophagos omnes Alexander vetuit piscib. vivere. Deinde posuere Arabiorum gentem per CC. p. ultra deserta, dein Carmania* Chiffl.

CAP. XXVI. 1 Pintian. *circumvectus meridiana Persidis.* Mox, Vet. Dalec. *et Idinæ*, pro *ex India.*—2 Chiffl. *produntur. Abies oppidum*; Gronov. et aliæ edd. ante Hardninum: *produntur ab iis. Oppidum.*—3 Chiffl. *portus salubris;*

NOTÆ

dicemus libro seq. cap. 2. Plura videre est apud Arrianum in Indicis, pag. 565. et 566.

[q] *Ultra deserta*] Solinus, loc. cit.

[a] '*Nearchi*] Confer Arriani librum rerum Indicarum, circa medium, et hominis mirare in mendaciis confingendis audaciam.' *Ed. sec.*

[b] *Arbis oppidum*] Vide Notas et Emend. num. 77.

[c] *Flumen Nabrum*] Ultra Gedrosiæ fines, prope Indi ostia.

[d] *A Leonnato*] Græcis Λεοννάτος dicitur. De eo rursum, XXXV. 47. Curtius IX. 32. pag. 383. 'Indos maritimos Ptolemæus,' inquit, 'ceteros ipse Rex (Alexander) et alia parte Leonnatus urebant. In hac quoque regione urbem condidit, deductique sunt in eam Arochosii.' Cave tamen credas hanc esse, quæ Stephano Ἀλεξάνδρεια παρὰ τοῖς Ἀραχώτοις dicitur: quænam ea sit, docuimus superiore cap. docet et Ammianus lib. XXIII. pag. 259.

[e] *Argenus portu salubri*] Voce hac *Argenus*, non gentis, sed portus nomen continetur, ubi condita Alexandria, quod tutus ibi foret navium receptus. Gentis, cujus in finibus is fuit, Indorum maritimorum nomen, ut ex Curtio diximus. Portus ipsius, aut certe loci maxime finitimi, Βαγίσαρα, teste Arriano in Indicis, p. 559. a pago Pasiris appellato, de quo mox, stadiis LX. Καταίρουσιν ἐς Βαγίσαρα· λιμήν τέ ἐστιν αὐτόθι εὔορμος, καὶ κώμη Πασιρὰ, ἀπέχουσα ἀπὸ θαλάσσης ἑξήκοντα σταδίους. Hariolantur, qui *in finibus gentis Arianæ* legunt, invitis codd.

[f] *Flumen Tuberum*] In Reg. 1. Colb. 1. et 2. *Tormenum.* In Reg. 2. et

gabile, circa quod Pasiræ.[4] [g] Deinde Ichthyophagi [h] tam longo tractu, ut XX. dierum spatio prænavigaverint. Insula, quæ Solis [i] appellatur, et eadem cubile Nympharum,[j] rubens, in qua nullum non animal absumitur, incertis causis.[k] Ori gens:[l] flumen Carmaniæ Hytanis [m] portuosum, et auro fertile. Ab eo primum [n] septemtriones apparuisse annotavere. Arcturum [o] nec omnibus cerni noctibus, nec

et mox in eodem codice, *Flumen Tomberon.*—4 Ita codd. Harduin. et Dalec. item Vet. Dalec. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *quod circa Pariræ* Gronov. et edd. vett. Mox, *ut XXX. dierum* Chiffl. ‘ Eorum præternaviga-

NOTÆ

Chiffl. *Tomberon.* Illud ipsum flumen est, quod cap. sup. Tonderon Plinius, Mela Tuberonem vocavit. Τόμηρος Arriano dicitur in Indicis, p. 556. inter Indum et Arabim seu Arbim amnem.

[g] *Circa quod Pasiræ*] Πασιρέες, de quibus in fine sup. cap. Pliniani libri hactenus *Pariræ* prætulerunt, mendose.

[h] *Deinde Ichthyophagi*] A Tuberone amne, ad fauces usque fere Persici sinus, tota Carmaniæ et Oritarum ora comprehensa.

[i] *Insula, quæ Solis*] Hæc Soli sacra insula, proprio nomine Νόσαλα appellatam esse auctor est Arrianus in Indicis, p. 569. contra Ichthyophagorum littus, stadiis centum a continente.

[j] *Cubile Nympharum*] Oceanitidum. Nereidum unam hic habitasse scribit Arrianus in Indicis, p. 570. quicumque eo appulissent solitam in mare projicere.

[k] *Incertis causis*] Causam Mela suggerit, III. 7. p. 59. ‘ Contra Indi ostia,’ inquit, ‘ illa sunt quæ vocant Solis, (alii, ‘ insula quæ vocatur Solis,’) adeo inhabitabilia, ut ingressos vis circumfusi aëris exanimet confestim.’

[l] *Ori gens*] Invenere hi nomen ab Ὄρα Carmaniæ oppido, cujus Ptolemæus meminit, VI. 8. non ab Ὦρα cujus mentio apud Arrian. Exped. Alex. lib. IV. p. 305. ut putat Salmasius in Solin. pag. 1176. hi enim circa fontes Indi positi, ingenti plane a Carmania terrarum intercapedine disjuncti Ὦροὶ fuerunt: quos Plinius hoc loco commemorat, ipsius Carmaniæ pars haud aspernanda: ab Oritis, quorum superius mentio, et nomine et situ diversa, ut ex Arriano colligitur, Exped. Alex. lib. VII. p. 450. ubi Ὄροις pro Ὦροις scribendum.

[m] *Hytanis*] Martian. lib. VI. cap. de India, pag. 225. *Hypanis.* Solino c. 54. p. 85. (unde id acceperit, nescio,) *Azarium* vocatur. Forte est Ἀχιδάνας Ptolemæi in Carmania, VI. 16. vel Ἄνδανις. Meminit hujus amnis Strab. lib. XV. p. 726. in Carmania, traditque ex Onesicrito, auri eum ramenta ferre.

[n] *Ab eo primum*] Solinus et Capella, locis cit. Nebulosi forte vapores septemtrionalis poli aspectum ulterius præripiunt.

[o] *Arcturum*] Stella est primæ magnitudinis inter Bootæ genua, prope circulum Cancri.

totis unquam. Achæmenidas[p] usque illo tenuisse. Æris et ferri[q] metalla, et arsenici, et minii exerceri. Inde promontorium[r] Carmaniæ est, ex quo in adversa ora ad gentem Arabiæ Macas trajectus distat L. mill. pass. Insulæ tres, quarum Oracla[5 s] tantum habitatur aquosa, a continenti XXV. mill. pass. Insulæ IV. jam in sinu[t] ante Persida. Circa has[u] hydri marini vicenum cubitorum adnatantes terruere classem. Insula, Acrotadus:[6 v] item Gauratæ, in quibus Chiani gens. Flumen Hyperis[w] in medio sinu Persico, onerariarum navium capax. Flumen Sitiogagus,[x] quo Pasargadas[y] septimo die navigatur. Flumen

tio et ora est *XII. M. CCCCL.* stadiorum, e Strabone.' *Dalec.*—5 Ita codd. Harduini et Chiffl. item Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Ogyris* Vet. Dalec. *Organa* edd. ante Harduin. Mox, Vet. Dalec. *Insulæ intimo sinu.* —6 Chiffl. *Athithadrus;* et mox in eodem codice, *Cyani gens.* Paulo post, in eodem: *Sitioganus quo P. s. d. n. F. navigabile Phrystimus;* Gronov. et edd. vett. *Sitiogagus . . . . F. n. Phirstimus.* Nostram lectionem ex codd. recepit

NOTÆ

[p] *Achæmenidas*] Solinus loc. cit. Ab Achæmene, quo gentis suæ principe Darius Hystaspæ filius gloriabatur, ab illo septimus; et a quo ceteri ad Darium usque Achæmenidæ sunt appellati. Herod. lib. VII. n. 11.

[q] *Æris et ferri*] Strab. lib. XV. pag. 726.

[r] *Inde promontorium*] Hæc iisdem verbis Solinus loc. cit. "Αρμοζον Harmozon, ei promontorio nomen fuisse Strabo ait ex Eratosthene, lib. XVI. p. 765. Ἁρμόζοντος τοῦ τῆς Καρμανίας ἀκρωτηρίου, τῆς Ἀραβίας ἀφορᾶται τὸ ἐν Μάκαις. Ammian. lib. XXIII. p. 249. 'Persici maris ostia adeo esse perhibentur angusta, ut ex Harmozonte Carmaniæ promontorio contra oppositum aliud promontorium, quod appellant incolæ ἐν Μάκαις, sine impedimento cernatur.' Hodie, *le Cap de Jasques.*

[s] *Quarum Oracla*] Hodie *Ormuz.* Vide Notas et Emend. num. 78.

[t] *Jam in sinu*] In ipso sinu Persico, ultra freti angustias.

[u] *Circa has*] Vide Notas et Emend. num. 79.

[v] *Insula, Acrotadus*] Vide Notas et Emend. num. 80.

[w] *Flumen Hyperis*] Cum sit amnis ille onerariarum navium capax, non potest isesse qui Ἀρεὼν ab Arriano vocatur in Indicis, p. 583. ut Salmasius existimat, pag. 1181. in Solin. cum is dicatur minime portuosus, aditu faucium angusto maxime, et vadoso.

[x] *Flumen Sitiogagus*] In Mss. *Sitiogadus*, R. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. Σιτακὸς est Arriano in Indicis, pag. 583.

[y] *Pasargadas*] Stephanus, Πασσαργάδαι πόλις. Eam vocem ipse interpretatur Περσῶν στρατόπεδον, *Persarum castra:* ab Hebræa forte voce פרס גד *Paras gad, turma Persica:* unde Persagadum Curtius vocat lib.

navigabile Heratemis :[z] insula sine nomine. Flumen Granis[7 a] modicarum navium capax, per Susianem fluit: dextra ejus[b] accolunt Deximontani,[c] qui bitumen perficiunt. Flumen Zarotis[8 d] ostio difficili, nisi peritis: insulæ duæ parvæ: inde vadosa[e] navigatio palustri similis, per euripos tamen quosdam peragitur. Ostium Euphratis. Lacus, quem faciunt Eulæus[f] et Tigris juxta Characem.[9] Inde Tigri Susa.[g] Festos dies[h] ibi agentem Alexandrum invenerunt septimo mense, postquam digressus ab iis fuerat Patalis ;[i] tertio navigationis. Sic Alexandri classis navigavit. Postea a Syagro[j] Arabiæ promontorio Patalen Favonio, quem Hippalum[10 k] ibi vocant, peti certissimum videbatur $\overline{\text{XIII}}$. XXXII.[l] mill. passuum æstimatione.

Harduinus, eumque secuti sunt Miller. Bipont. et Franz.—7 *Flumen Granius* Gronov. et al. ante Harduinum.—8 *Flumen Oroatis* in iisdem ; *Flumen Zarotis* codd. Salmasii, Harduini, Dalec. et Chiffl. cum edd. recentt.—9 Vet. Dalec. *juxta Cariacen.*—10 *Hypilum* Chiffl. *Hypalum* Gronov. et edd.

NOTÆ

v. De ea rursum inferius cap. 29. Hodie, ut creditur, *Schiras.*

[z] *Heratemis*] Vide Notas et Emend. num. 81.

[a] *Flumen Granis*] Γρανίδα quoque appellat Arrianus in Indicis, pag. 584.

[b] *Dextra ejus*] Quæ ortui et austro propiora.

[c] *Deximontani*] Vide Notas et Emend. num. 82.

[d] *Flumen Zarotis*] Vide Notas et Emend. num. cit.

[e] *Inde vadosa*] Arrianus in Indicis, p. 585.

[f] *Eulæus*] De Eulæo amne, et Charace oppido dicetur opportunius cap. 31. De lacu quem Tigris et Eulæus et Choaspes efficiunt, vide Strab. lib. xv. p. 728.

[g] *Inde Tigri Susa*] Τὰ Σοῦσα, Persarum regia. Ab ostio Tigris ad oppidum Susa navigatio fuit, adverso amne stadiis centum et quinquaginta : deinde rate, per fossam e Tigri in Eulæum amnem ducta, ut docet Arrianus lib. VII. Exped. Alex. pag. 453. Strabo, loc. cit. pag. 729.

[h] *Festos dies*] Et suas, et amicorum nuptias. Arrianus, loc. cit. pag. 447.

[i] *Patalis*] Ab insula Patale, de qua diximus cap. 23.

[j] *A Syagro*] De quo diximus cap. 32.

[k] *Hippalum*] Ab Hippalo quodam classis gubernatore, qui primus ex Arabia in Indiam plenis velis ingressus. Tamen auctor Peripli maris Erythræi, non Favonium, sed Libonotum, sic appellatum scribit.

[l] $\overline{XIII}$. *XXXII.*] Hoc est, decies et ter centenum, ac tricenum trium milliarium.

Secuta ætas [11] propiorem cursum tutioremque judicavit, si ab eodem promontorio Zigerum portum [m] Indiæ [12] peteret. Diuque ita navigatum est, donec compendia invenit mercator, lucroque India admota est. Quippe omnibus annis navigatur, sagittariorum cohortibus impositis: etenim piratæ maxime infestant.[13] Nec pigebit totum cursum ab Ægypto exponere, nunc primum certa notitia patescente.[14] Digna res,[n] nullo anno imperii nostri minus H·S. quingenties [o] exhauriente India, et merces remittente, quæ apud nos centuplicato veneant. Duo millia [p] passuum ab Alexandria abest oppidum Juliopolis.[15 q] Inde navigant Nilo Coptum CCCIII. mill. passuum, qui cursus Etesiis flantibus peragitur XII. diebus. A Copto camelis itur, aquationum ratione mansionibus dispositis. Prima appellatur Hydreum,[16 r] XXXII. mill. Secunda in monte, diei itinere. Tertia in altero Hydreumate, a Copto XCV. mill.

vett. Mox, *XIV. XXXV. pass.* Chiffl.—11 *Secuta veritas* codd. Dalec. *Secura vero ætas propiorem cursum tutioremque, &c.* Vet. Dalec.— 12 Ita omnes codd. Harduini et edd. recentt. *Sigerum portum Indiæ* Chiffl. *Zigerum amnem portum Indiæ* Gronov. et al. ante Harduin.—13 Ita ex codd. Harduinus et recentt. *infestabant* Gronov. et al. vett.—14 Vet. Dalec. *patescentem.* Mox, Dalecampius legit, *Digna admiratione res.* Deinde, Chiffl. *nullo anno minus hic DL. imperii nostri exhaurieute India;* codd. Dalec. et Vet. ejusdem, *nullo anno minus hic quingentesimis imperii, &c.*—15 *Heliopolis* Vet. Dalec. Mox in Chiffl. *Coptum CCCVIII. mill. pass.*—16 Ita codd. Harduini et Dalec. item Vet. Dalec. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. ut et in seqq. *Hydreuma* edd. ante Harduin. Mox, in Chiffl. *XXII. mill. Secunda, &c.*

NOTÆ

[m] *Zigerum portum*] Ita Mss. omnes. Editi absurde, *Zizerum amnem portum.*

[n] *Digna res*] Digna res, quæ uberius explanetur, quandoquidem tantum in eo cursu impensæ, tantum lucri fiat. Lipsius legit, *indigna.* Non probo, reclamantibus libris.

[o] *H-S. quingenties*] Hoc est, sestertium quingenties centena millia. Gallicæ monetæ, libræ sunt 5000000.

[p] *Duo millia*] Describit hoc iter et Solinus cap. 54. pag. 85. non adnotatis tamen locorum intervallis.

[q] *Juliopolis*] Vide Notas et Emend. num. 83.

[r] *Hydreum*] Ita libri omnes Mss. Editi, *Hydreuma,* minus recte. Est enim ὑδρεῖον locus aquationis: ὕδρευμα ipsa aquatio. Vide Strab. lib. XV. p. 722. πόρρω δὲ τῶν ὑδρείων ἐστρατοπεδεύοντο, κ. τ. λ.

Deinde in monte. Mox ad Hydreum Apollinis, a Copto CLXXXIV. mill. passuum. Rursus in monte. Mox ad novum Hydreum [s] a Copto CCXXXIII. mill. passuum.[17] Est et aliud Hydreum vetus, Troglodyticum nominatur, ubi præsidium excubat diverticulo duum millium. Distat a novo Hydreumate IV. mill. passuum. Inde Berenice oppidum, ubi portus Rubri maris, a Copto CCLVIII. mill.[t] passuum. Sed quia major pars itineris conficitur noctibus propter æstus, et stativis dies absumuntur, totum a Copto Berenicen iter duodecimo conficitur die.[18]

Navigare incipiunt [u] æstate media ante Canis ortum, aut ab exortu protinus, veniuntque circiter XXX. die Ocelim Arabiæ,[v] aut Canen [19 w] thuriferæ regionis. Est et tertius portus, qui vocatur Muza,[x] quem Indica navigatio non

—17 In eodem codice, *a Copto CXXX. mill. pass.* et paulo post, *a novo H. VII. mill. pass. . . . . R. m. a Copto CCLVII. mill. pass.* Mox in eodem, *confit noctibus.*—18 Ita codd. Harduini et Dalec. item Vet. Dalec. et edd. recentt. *duodecimo die peragitur* Gronov. et edd. ante Harduinum.—19 Ita codd. Harduini et Chiffl. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.

NOTÆ

[s] *Ad novum Hydreum*] Ita libri omnes, ut ante monuimus. Tamen Antonini Itinerarium, *Cænon Hydreuma*, hoc est καινὸν ὕδρευμα. Tabula Penting. *Ceonnidroma*, pro *Cænon Hydreuma*.

[t] *CCLVIII. mill.*] Antoninus in Itiner. 'Item a Copto Berenicen, M. P. CCLVIII.'

[u] *Navigare incipiunt*] Solinus cap. 54. pag. 86. Auctor Peripli maris Erythræi : Ἀνάγονται δὲ καὶ αὐτοὶ πλέοντες μετὰ τῶν Ἰνδικῶν περὶ τὸν Ἰούλιον μῆνα, ὅς ἐστιν Ἐπιφί. Julio circiter mense navigatio inchoatur.

[v] *Ocelim Arabiæ*] Ὀκηλις ἐμπόριον Arabiæ Felicis, Ptolem. VI. 7. in ipso sinu Arabico, paulo supra freti angustias: ut auctor est præterea Strabo, lib. XVI. pag. 769. Gebanitarum portus appellatur ab ipso Plin. XII. 43. Gebanitas porro juxta fauces Arabici sinus olim sedisse dicemus inferius cap. 32. Castellum est hodie *Alherda:* uti ex situ perspicuum est, quem Oceli tribuit auctor Peripli maris Erythræi, et Ptolem. loc. cit. Acilæ Strab. loc. cit.

[w] *Aut Canen*] Κάνη eidem Ptolemæo, ἐμπόριον καὶ ἀκρωτήριον in Adramitis. In thurifera regione ab Auctore Peripli maris Erythræi pariter collocatur : ἐμπόριόν ἐστι παραθαλάσσιον Κανὴ . . . . χώρας λιβανωτοφόρου. Est autem Sabæorum, quorum pars Atramitæ, regio thurifera, ut dicetur cap. 32. Arabico sinui prætenta.

[x] *Muza*] In extremo sinu Arabico, a Berenice versus austrum stadiis XII. millibus, ἐν κόλπῳ τῷ τελευταιοτάτῳ . . . . ἐμπόριόν ἐστι νόμιμον παραθαλάσσιον Μούζα, inquit auctor Peripli

petit, nec nisi thuris odorumque Arabicorum mercatores. Intus oppidum,[y] regia ejus appellatur Saphar,[20] aliudque Save. Indos autem petentibus utilissimum est ab Oceli egredi. Inde vento Hippalo[21] navigant diebus quadraginta ad primum emporium Indiæ Muzirim,[z] non expetendum propter vicinos Piratas,[a] qui obtinent locum nomine Nitrias:[b] neque est abundans mercibus. Præterea longe a terra abest navium statio, lintribusque afferuntur onera, et

Canon Gronov. et edd. vett. Mox, in Chiffl. *qui vocatur Maza.*—20 Ita ex codd. Harduinus, eumque secuti receutt. *Intus oppidum regni, &c.* cod. Dalec. *Intus oppida: regia, &c.* Gronov. et edd. vett. *Intus oppida regia ejus unum appellatur, &c.* Vet. Dalec. Mox, *aliudque Sabe* Gronov.—21 *Favonio* margo edd. Dalec. et Gronov.; alii ap. Dalec. *Hapalo;* Gronov. et edd. ante Harduinum *Hypapalo.* Mox, *Muzirum* codd. et Vet. Dalec. et paulo post, in Chiffl.

NOTÆ

maris Erythræi, σταδίους ἀπέχον τοὺς πάντας ἀπὸ Βερενίκης, παρ' αὐτὸν τὸν Νότον πλεόντων, ὡς εἰς μυρίους δισχιλίους. Sunt ea passuum millia quindecies centena. Amplum est hodieque oppidum, *Zibit:* ut ex situ colligimus, quem ei Ptolem. assignat VI. 7. et Peripli auctor.—' Legitur Gen. X. 29. 30. ' Omnes isti, filii Jectan. Et facta est habitatio eorum de Messa, pergentibus usque Sephar montem orientalem. Isti filii Sem,' &c. In hunc locum error Bocharti tergeminus est. Primum quidem, quod ex מֻשָּׂא, *Messa*, facit *Muza:* perinde quasi ש mutari possit in Z Latinum. Deinde quod Muzam putat ibi designari, de quo Plinius hoc loco agit; cum sit hic portus Arabiæ Felicis, haud procul ipsis sinus Arabici faucibus. Denique quod *Sephar* putat esse *Saphar*, de quo Plinius etiam isthic sermonem habet; cum *Saphar* hic mons non sit, sed nomen regiæ in oppido. *Messa* a משׁ *Mes* filio Aram, filii Sem: a quo Aramæi, qui et Syri. Itaque Messa in Syria est, ut arbitramur, circa fontem Jordanis, ad orientem.' *Ed. sec.*

[y] *Intus oppidum*] Supra Muzam in Mediterraneo, duodecim fere dierum intervallo, oppidum est, ejus terræ regia, *Saphar:* alindque trium dierum duntaxat spatio a Muza disjunctum, *Save.* Auctor Peripli mox laudatus: Ὑπερχεῖται δὲ αὐτῆς (Μούζα) ἀπὸ τριῶν ἡμερῶν πόλις Σαυὴ, τῆς περὶ αὐτὴν Μαφαρτίδος λεγομένης χώρας.... καὶ μετ' ἄλλας ἐννέα ἡμέρας, Ἀφὰρ (lego Σαφὰρ, repetito σ ex vocula præcedente) μητρόπολις. Ptolem. VI. 7. Σαπφάρ. Hodie in Tabulis, *Saada.*

[z] *Muzirim*] Μούζιρις auctori Peripli maris Erythræi. Ptolem. VII. 1. Μουζίρις, pro Μουζίρις. Creditur esse *Calecut* in ora Malabarica.

[a] *Piratas*] Proprium id gentis nomen est proxime laudatis auctoribus. Πειραταὶ, quorum videtur haud procul Goana Indiæ meridionalis ora sedes fuisse.

[b] *Nomine Nitrias*] Νιτρίαι Ἐμπόριον, Ptolemæo loc. cit. Vide Notas et Emend. num. 84.

regeruntur.[22] Regnabat ibi, cum proderem hæc, Celebothras.[c] Alius utilior portus gentis Necanidon,[d] qui vocatur Barace. Ibi regnat Pandion, longe ab emporio mediterraneo distante oppido, quod vocatur Modusa.[23] [e] Regio autem ex qua piper monoxylis[f] lintribus Baracen[24] convehunt, vocatur Cottonara:[25] [g] quæ omnia gentium, portuumve, aut oppidorum nomina apud neminem priorum reperiuntur.[26] Quo apparet mutari locorum status. Ex India[h] renavigant mense Ægyptio Tybi incipiente, nostro Decembri: aut utique Mechiris Ægyptii intra diem sextum, quod fit intra Idus Januarias[i] nostras: ita evenit, ut eo-

nomine Mitrias; Gronov. et edd. ante Harduinum: *nomine Hydras.*—22 Ita codd. Harduini et Chiffl. item edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *efferuntur onera, quæ geruntur.*—23 *Codura* margo edd. Dalec. et Gronov.—24 *Becaren* Gronov.—25 Ita omnes codd. Harduini, et Vet. Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Cottonacra* Chiffl. *Cottona* edd. ante Harduinum.—26 Ita ex codd. suis et Chiffl. emend. Harduinus; ita quoque edd. Miller. Bipont. et Franz. *inveniuntur.*

NOTÆ

[c] *Celebothras*] Κηπροβότης est auctori Peripli maris Erythræi: quem ex his regum nominibus, quæ apud utrumque sunt paria, Plinio supparem fuisse colligunt eruditi: nec Arrianum eum esse, ut vulgo creditur, qui temporibus Antonini vixit, Suida teste.

[d] *Necanidon*] Forte *Nelcyndon.* Vide Notas et Emend. num. 85. ubi et de Barace portu dicemus.

[e] *Modusa*] Μόδουρα βασίλειον Πανδίονος, in oppidis τῶν Πανδιόνων mediterraneis, apud Ptolem. VII. 1.

[f] *Monoxylis*] Μονόξυλα πλοῖα μέγιστα auctori Peripli maris Erythræi, alvei nimirum, seu navigia unico e ligno integro fabricata. Addit idem navigia ejuscemodi Σάγγαρα indigenis appellata esse.

[g] *Cottonara*] Hodie *Cochin,* in ora Malabarica. Vide Notas et Emend. num. 86.

[h] *Ex India*] Solinus cap. 54. pag. 86.

[i] *Intra Idus Januarias*] Nempe quarto Idus Januarias, Romana computatione. Vide Notas et Emend. num. 87.—'Intra diem 13. Januarii, quo die sunt Idus Januariæ, et dies diem sextus Mechiris. Itaque ex hoc Plinii loco, alteroque, e XXVII. 80. intelligimus, apud Ægyptios tunc anni formam non eandem omnimode atque apud Romanos fuisse, sed octiduo tardiorem mensem quemque fuisse, et nomina mensium dissimilia. Et Tybi quidem (vel, ut habent Mss. *Thibi*) Decembri respondere, Mechirem Januario, Julio Thiatin. Diem Thybi primum fuisse octavum Decembris; primum Mechiris, octavum Januarii: denique primum Thiatis, octavum Julii mensis diem fuisse. Sic Druidis olim sexta Luna principia mensium anno-

dem anno remeent. Navigant autem[j] ex India vento Vulturno: et cum intravere Rubrum mare, Africo vel Austro. Nunc revertemur ad propositum.

XXVII. Carmaniæ oram patere duodecies centena[k] L. mill. passuum[l] Nearchus scripsit. Ab initio ejus[l] ad flumen Sabin[m] centum mill. passuum. Inde vineas coli et arva ad flumen Andanin,[n] XXV. mill. spatio. Regio vocatur Armuzia. Oppida Carmaniæ, Zethis,[z] et Alexandria.[o]

XXVIII. Irrumpit deinde et in hac parte geminum[a] mare terras,[t] quod Rubrum[b] dixere nostri, Græci Erythræum a

CAP. XXVII. 1 Chiffl. *duodecies L. M. pass.* et paulo post in eodem codice: *ad flumen Ananin.*—2 Gronov. et edd. vett. *Zetis.*

CAP. XXVIII. 1 Ita codd. Harduini et Dalec. item Vet. Dalec. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *mare in terram* Chiffl. *mare terras* Gronov. et

NOTÆ

rumque faciebat, teste Plinio XVI. 95.' *Ed. sec.*

j *Navigant autem*] Solinus cap. 54. pag. 86. Vulturnus porro ab oriente brumali spirat: a meridie auster: Africus ab occasu brumali, ut dictum est II. 46.

k *Duodecies centena*] Longe brevior navigatio præter oram Carmaniæ, Arriano in Indicis, pag. 580. nempe stadiorum quater mille et septingentorum, Μῆκος τοῦ πλόου παρὰ τὴν Καρμανίην χώρην, στάδιοι τρισχίλιοι καὶ ἑπτακόσιοι· quæ passuum efficiunt CCCCLXIII. millia. Et certe tantæ longitudinis, quanta est duodecies centenum mill. sponsorem se fieri Plinius negat velle, cum eam auctori suo reddat Nearcho. Carmania hodieque vetustum nomen retinet *Kerman.*

l *Ab initio ejus*] A faucibus Persici sinus.

m *Flumen Sabin*] Mela III. 8. pag. 60. Sabis per Carmanos fluit, Σάβις Ptolemæo oppidum Carmaniæ est mediterraneum, VI. 8. ab amne fortassis cognomine.

n *Andanin*] Ἄνδανις Ptolem. loc. cit. Arriano in Indicis, pag. 573. Ἄναμις, a promontorio Carmaniæ versus septentrionem, stadiis DCCC. quæ passuum millia centum efficiunt: regione toto eo spatio rerum omnium ferace, cui nomen Harmozia: ὁ δὲ χῶρος Ἁρμόζεια ἐκαλεῖτο. Hæsit id nomen ad nostrum ævum insulæ *Ormus.* Influit amnis in Persicum sinum.

o *Zethis, et Alexandria*] Zethis alibi nulla mentio: Alexandriæ, apud Ptolem. loc. cit. et Ammian. lib. XXIII. pag. 255.

a *In hac parte geminum*] Geminum dicit, quoniam bis irrumpit, ut ait Mela, hoc est, in duos dividitur sinus, quorum sua quisque propria appellatione distinguitur.

b *Quod Rubrum*] Hæc ex Mela III. 8. et ex Herod. II. 11. pag. 93. Vossii conjecturæ subscriberem de appellatione maris Rubri, ab Edom sive Idumæo esse derivatam, quoniam Hebræis אדם *rubuit* sonat, si Arabico

rege Erythra,[c] aut (ut alii)[d] Solis repercussu talem reddi colorem existimantes: alii ab arena[e] terraque, alii tali aquæ[f] ipsius natura.

(XXIV.) Sed[z] in duos[g] dividitur sinus. Is qui ab oriente est,[3] Persicus appellatur, $\overline{XXV}$. M. passuum[h] circuitu, ut Eratosthenes tradit. Ex adverso est Arabia, cujus $\overline{XII}$. mill.[i] pass. est longitudo. Rursus altero ambitur sinu, Arabico nominato. Oceanum qui influit,[j] Azanium appel-

edd. ante Harduinum.—2 Hic incipit aliud caput in edd. vett. 'In Chiffl. hoc caput cum superiore continuatur.' *Dalec.*—3 Chiffl. *ab exoriente est*, et

NOTÆ

sinui primum, a quo Idumæa haud procul abest, non ipsi oceano meridiano id nomen esse inditum, scriptores vetustos evolventi constaret. Arabicum tamen sinum Rubri maris nomine appellatione donant interdum, ut Plinius v. 12. Persicum Arrianus in Indicis, pag. 548. et Seneca in Troade, Act. I.

[c] *A Rege Erythra*] Curtius lib. VIII. aliique post Agatharchidem, in libro singulari quem de Rubro mari edidit, cujus fragmentum Photius refert in Bibl. cod. 250. pag. 1321.

[d] *Aut, ut alii*] Refert Agatharchides loc. cit. censuisse quosdam, Solem exorientem in eo tractu, non lucidos in mare radios, uti apud nos fit, demittere, sed cruori assimiles, quod cruentam maris speciem intuentibus exhiberet, ἀκτῖσι παρομοίαις αἵματι· ἐξ ὧν τοῖς ὁρῶσιν ὕφαιμον, κ. τ. λ. Hanc illorum sententiam respicit Plinius, Agatharchides improbat.

[e] *Alii ab arena*] Ab ingentibus arenæ et glebæ tumulis, longo per oram spatio ortum versus diffusis, insigniter rufis: Θῖνες ἄμμου γεώδεις ὑπέρυθροι, κ. τ. λ. Agatharchides loc. cit. cui neque hæc Rubri maris nomenclaturæ ratio haud satis esse idonea videtur.

[f] *Alii tali aquæ*] A colore aquæ falso repeti hanc appellationem jamdudum Agatharchides docuit, loc. cit. experientia ipsa confirmavit. Vide quæ dicturi sumus iterum in eam rem, cap. 35.

[g] *Sed in duos*] Plinius a Mela hæc mutuatus, III. 8. pag. 60. A Plinio Solinus cap. 54. pag. 86. et Martian. lib. VI. cap. de India, pag. 225. Persico nomen hodie, *le Golfe de Perse*: Arabico, *la Mer rouge, ou la Mer de la Mecque.*

[h] $\overline{XXV}$. *mill. pass.*] Hoc est, vicies et quinquies centena millia. Corrupti apud Solinum Martianumque numeri. Strabo lib. XVI. pag. 765. ex ipso Eratosthene, quem sequi se Plinius præ se fert, et Agathemerus Geogr. I. 3. viginti millibus stadiorum Persici sinus ambitum circumscribunt, quæ summa exacte cum Pliniana congruit.

[i] $\overline{XII}$. *mill.*] Hoc est, duodecies centena millia pass. Addit Strab. lib. II. pag. 100. quinquaginta passuum millia.

[j] *Oceanum qui influit*] Etiam citra ipsius sinus angustias, in ipso sinu. Ab Azania, quæ vicina est Æthiopiæ regio Ptolem. IV. 8. nomen habet. De eo rursum cap. 34.

lant. Persicum introitum v. mill. passuum latitudinis, alii quatuor [k] fecerunt. Ab eo ad intimum sinum recto cursu XI. XXV.[l] mill. propemodum constat esse, et situm ejus [m] humani capitis effigie. Onesicritus et Nearchus ab Indo amne in sinum Persicum, atque illinc Babylonem Euphratis [4] paludibus, scripserunt XVII. mill. passuum [n] esse.

In Carmaniæ angulo [o] sunt Chelonophagi,[p] testudinum superficie casas tegentes, carne vescentes. A flumine Arbi [q] promontorium ipsum [r] inhabitant, præter capita toto corpore hirti, coriisque piscium vestiti.

paulo post in eodem: *cujus XV. mill. pass. est, &c.*—4 *Babylonem ab Euphratis* Gronov. et edd. ante Harduinum. Mox *scripserunt XV. M. pass. esse* Chiffl. ‘ Optime, *scripserunt XVII. mill. pass. esse* Mss. Reg. 1. et 2. et editio princeps. Perperam in recentioribus editionibus, *XXV.* Accuratissima est Onesicriti et Nearchi mensura. *XVII. mill. pass.* sunt decies septies centena

NOTÆ

[k] *Alii quatuor*] Ab uno littore ad alterum littus facilem esse prospectum Strabo ait, lib. XVI. pag. 765.

[l] *XI. XXV.*] Undecies centena, et XXV. millia passuum.

[m] *Et situm ejus*] Mela III. 8. pag. 60. ‘ Persicus sinus, qua mare accipit, utrimque rectis lateribus grande ostium quasi cervice complectitur: deinde terris in omnem partem vaste et æqua portione cedentibus, magno littorum orbe pelagus incingens, reddit formam capitis humani.’

[n] *XVII.* [*XXV.*] *mill. pass.*] Vicies et quinquies centena millia passuum. Sane facile est rationes ducere: nam Carmaniæ ora, Nearcho ipso auctore, patet XII. L. Persicus sinus recto cursu, XI. XX. Efficiunt hæ summæ millia jam ter et vicies centena LXXV. Reliqua centum et XV. millia, tum ab ultima Carmaniæ ora ad Indum amnem, tum ab Euphratis ostio usque Babylonem recte insumentur. Frustra igitur Chiffl. cod. legit *XV.* pro *XXV.*

[o] *In Carmaniæ angula*] Juxta sinum Persicum. Mela loc. cit. et Ptolem. VI. 8. Refert hæc quoque Solinus cap. 54. pag. 86.

[p] *Chelonophagi*] Χελωνοφάγοι, *testudinum carne vescentes.* Χελώνη, *testudo.* Alii præter istos Chelonophagi sunt in Arabia, de quibus Strab. lib. XVI. pag. 773. et Agatharchides apud Phot. cod. 250. pag. 1349.

[q] *A flumine Arbi*] Diversus hic Arbis fluvius est ab Arabio Ptolemæi, quem et Cophetem et Arbim quoque appellari superius diximus cap. 25. Is enim Gedrosos alluit, et in oceanum Indicum ibi delabitur: hic juxta ipsum Carmaniæ promontorium effluit.

[r] *Promontorium ipsum*] Carmaniæ illud promontorium, de quo cap. 26. In ipso sinu Persico habitare istos, auctor est Mela loc. cit. Salmasius in Solin. pag. 1189. et 1190. ut Plinio varios affingat errores, totum hunc locum, invitis Mss. omnibus, pro arbitrio immutat.

(XXV.) Ab horum tractu Indiam versus Caicandrus,[5 s] deserta insula in oceano, L. mill. passuum traditur: juxtaque eam freto interfluente Stoidis,[6 t] quæstuosa margaritis. A promontorio [u] Carmanis junguntur Armozei. Quidam interponunt Arbios, CCCCXII. millia passuum[7] toto littore. Ibi portus Macedonum, et aræ Alexandri in promontorio. Amnes: Saganos:[v] dein Daras, et Salsos. Ab eo [w] promontorium Themisteas,[x] insula Aphrodisias [y] habitatur. Inde Persidis [z] initium ad flumen Oroatin,[8] quo dividitur ab Elymaide. Contra Persidem [a] insulæ, Philos, Casandra, Aracia cum monte prælto Neptuno sacra. Ipsa Persis [b]

millia passuum.' *Brotier.* Paulo post in Chiffl. *A flumine Arabia.*—5 Vet. Dalec. *Socaicandros.*—6 *Stindes* Chiffl. *Toides* infra IX. 54. in edd. vett. quem locum vide.—7 Ita Reg. Brot. 1. et Ed. pr. *CCCCII. mill. pass.* Harduin. et recentt. *CCCCXXI. mill. pass.* Reg. Brot. 2. et Chiffl. Paulo post in Chiffl. *Siccanos, dein Dratinus et Salsa. Ab . . . . Temisteas insula, &c.*—8 Idem codex, *Oratim*, et paulo post, *Psilos, Cassandra, Aracha;* Gronov. *Philos, C. Aratia.*

NOTÆ

[s] *Caicandrus*] Hactenus perperam *Cascandrus.* Arrian. in Indicis, pag. 581. *πρὸ νήσου σμικρῆς καὶ ἐρήμης· οὔνομα τῇ νήσῳ* Καΐκανδρος.

[t] *Stoidis*] Meminit hujus insulæ Arrianus loc. cit. sed nomen reticet. Vide Notas et Emend. num. 88.

[u] *A promontorio*] Post promontorium, inquit, Armuzia regio est, quæ Carmaniæ a tergo connectitur. Quidam tamen Arbios, ab Arbi flumine, de quo nunc egimus, interserunt, toto littore.

[v] *Saganos*] Σαγανὸς Ptolem. VI. 8. Saganis Ammiano lib. XXIII. pag. 255. in Carmania. Δάρας item Ptolemæo: de quo amne dubitandi tamen locus est aliquis, num ab interpolatoribus Plinianis temere nobis obtrusus sit pro *Cathrapis*, aliove simili: habent enim Mss. codd. Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. Chiffl. &c. *Deinde Ratinus, et Salsum.*

[w] *Ab eo*] Versus septemtrionem, in ipsa Persici sinus ora fere media.

[x] *Themisteas*] Hæc, ut arbitror, Ταρσίη ἄκρη apud Arrian. in Indicis, p. 580.

[y] *Aphrodisias*] Quia Ἀφροδίτῃ, hoc est, *Veneri* sacra. Indigenis Καταίη vocabatur, Arriano teste loc. cit.

[z] *Inde Persidis*] Arrianus, ibid. Amnis hic Ammiano Oroates, lib. XXIII. pag. 252. Arriano pag. 585. Ὄροσις dicitur, quem ad amnem usque Persæ habitant: *μέχρι τοῦδε Πέρσαι οἰκέουσιν·* maximus eorum amnium qui in hunc sinum influunt. Ultra enim ostia, Susiana est, et quæ modo Persidi, modo Susianæ adjudicatur, Elymais.

[a] *Contra Persidem*] In ipso sinu. Alii *Psilos* pro *Philos* legunt, quasi glabram incultamque dixeris insulam. In Mss. item *Aracha* pro *Aracia* scribitur: sed perperam, auctore Ptolem. VI. 4. apud quem inter insulas Persidi adjacentes censetur Ἀλεξάνδρου νῆσος, ἡ καὶ Ἀρακία.

[b] *Ipsa Persis*] Hæc Solinus cap. 54.

adversus occasum sita obtinet littora DL. mill. passuum:[9] etiam in luxum dives, in Parthorum jam pridem translata nomen.[10] Horum de imperio nunc paucis.

XXIX. Regna Parthorum[c] duodeviginti sunt omnia: ita enim dividunt provincias, circa duo (ut diximus[d]) maria, Rubrum a meridie, Hyrcanum a septemtrione. Ex iis undecim, quæ superiora dicuntur, incipiunt a confinio Armeniæ, Caspiisque littoribus: pertinent ad Scythas, cum quibus ex æquo degunt.[e] Reliqua septem regna inferiora appellantur. Quod ad Parthos attinet, semper fuit Parthia[f] in radicibus montium sæpius dictorum,[g] qui omnes eas gentes prætexunt. Habet ab ortu Arios, a meridie Carmaniam et Arianos,[h] ab occasu Pratitas Medos,[i] a septemtrione Hyrcanos, undique desertis cincta. Ulteriores[j] Parthi Nomades appellantur: citra, deserta:[k] ab occasu

—9 Margo edd. Dalec. et Gronov. *litore DL. mill. pass.*—10 Chiffl. et Basil. *numen.* Mox, Chiffl. *nunc in paucis.*

CAP. XXIX. 1 *Pratitas, Medos,* distinctim in Gronov.—2 *Pyropum ab h.*

NOTÆ

pag. 86. et Martian. lib. VI. cap. de India, p. 225.

[c] *Regna Parthorum*] Solinus iisdem verbis, cap. 55. pag. 86. Hæc porro sunt earum provinciarum nomina, a Plinio recensita: cap. 16. Atropatene: cap. 17. Media, Parthia: cap. 18. Apavortene, Hyrcania, Margiane, Bactriana, Sogdiana: cap. 25. Capissene, Arachosia, Gedrosia, Paropamisadæ, Ariana, Drangiana: c. 27. Carmania: cap. 28. Persis, cum Parætacenis: cap. 31. Susiane, Elymais, cujus pars Characene. Dissidere nonnihil a Plinio in his enumerandis videtur Isidorus in Σταθμοῖς, p. 184.

[d] *Ut diximus*] Cap. 16.

[e] *Ex æquo degunt*] Solinus cap. 55. pag. 86. 'Quibuscum concorditer degunt.'

[f] *Parthia*] Vel, ut quidam codices habent, *Parthyæa.* Græcis enim Παρθία et Παρθυαία dicitur, una ex duodeviginti provinciis superius memoratis, quibus Parthorum constitit imperium. Parthiæ nunc nomen est *Erack.*

[g] *Sæpius dictorum*] Caucasiorum. Supra cap. 16. 'Persarum regna, quæ nunc Parthorum intelligimus, Caucasiis jugis attolluntur.'

[h] *Et Arianos*] Ariani præter Arios complectebantur Drangas, Evergetas, Zarangas, Gedrusos, ut dictum est cap. 26. Quid inter Arios interesset et Arianos diximus cap. 23.

[i] *Pratitas Medos*] De his cap. 17.

[j] *Ulteriores*] Versus Solis exortum. Nomades a permutandis pabulis appellati, ut dictum est, v. 2.

[k] *Citra, deserta*] Ab occasu, qua parte contingunt Pratitas Medos,

urbes eorum, quas diximus,[l] Issatis et Calliope: ab oriente æstivo, Europum:[m] ab hyberno, Mania:[n] in medio[q] Hecatompylos, Arsacæ regia:[o] Nisæa[p] Parthyenes nobilis, ubi Alexandropolis a conditore.

Necessarium est in hoc loco signare et Medorum situm, terrarumque faciem circumagere ad Persicum mare, quo facilius deinde[3] reliqua noscantur. Namque Media, ab occasu transversa oblique[4][q] Parthiæ occurrens, utraque regna[r] includit.[s] Habet ergo ipsa[5] ab ortu Caspios, et Parthos: a meridie Sittacenen,[t] et Susianen, et Persida: ab occasu Adiabenen: a septemtrione Armeniam. Persæ Rubrum[u] mare semper accoluere, propter quod is sinus

---

maria in media Chiffl. Mox, *Arsacia: regio Nisæa* Gronov. et edd. ante Harduinum.—3 Chiffl. *quod facilius dein.* Mox, *reliqua narrentur* cod. Dalec.—4 Chiffl. *obliqua;* Vet. Dalec. *obliquæ.* Mox, Chiffl. *utraque r. præcludit.*—5 *Habet ipsa,* omisso *ergo,* Vet. Dalec. Paulo post, *ad septemtrionem* Chiffl.—

NOTÆ

qui tenent Caspias portas. Vide libri hujus cap. 17.

[l] *Quas diximus*] Cap. 17.

[m] *Europum*] Strabo lib. XI. p. 524. in Media Ῥάγειαν locat, a Nicatore conditore Εὐρωπὸν, a Parthis Ἀρσακίαν vocitatam.

[n] *Mania*] Ita Mss. omnes. Forte Ζαvία, quam Mediæ oppidis mediterraneis Ptolem. accenset, VI. 2. vel Genonia Ammiani lib. XXIII. p. 254. 'Hæc,' inquit, 'potiora sunt Parthorum oppida: Genonia, Mœsia, Charax, Apamia, Artacana, et Hecatompylos.'

[o] *Arsacæ regia*] Arsaces Scytha, Parthiam invasit, a quo deinde Parthi ipsi Arsacidæ appellati. Strab. lib. XI. pag. 515. Parthorum regia Hecatompylos, eidem Strab. p. 514. Vide Notas et Emend. num. 89.

[p] *Nisæa*] Meminit hujus oppidi Isidorus Characenus, in Σταθμοῖς Παρθικοῖς, pag. 188. Αὐλὼν Παρθαύνισα ἡ πόλις· ἔνθα βασιλικαὶ τάφαι· Ἕλληνες δὲ Νισαίαν λέγουσιν. Fuit Παρθυήνη teste Ptolem. VI. 5. Parthiæ portio. In hac Nisæa extitit regum sepulcro nobilis.

[q] *Oblique*] Parthiæ fines toto latere transverso tegens ab occasu æstivo ad exortum Solis brumalem.

[r] *Utraque regna*] Et undecim quæ superiora dicuntur, quæque incipiunt a confinio Armeniæ Caspiisque littoribus, pertinentque ad Scythas: et reliqua septem, quæ inferiora appellantur.

[s] *Includit*] Superiora quidem a meridie Media includuntur: mari, a septemtrione. Inferiora, nempe Persis, Susiane, Carmania, et reliquæ, Mediam habent pro limite a septemtrione: a meridie, Rubrum mare.

[t] *Sittacenen*] De qua dicitur cap. 31.

[u] *Persæ Rubrum*] Solinus cap. 54. pag. 86.

Persicus vocatur: Regio[6] ibi maritima, Syrtibolos.[v] Qua vero ipsa subit ad Medos, Climax Megale[7] appellatur locus, arduo montis ascensu per gradus, introitu angusto, ad Persepolin[8 w] caput regni, dirutum ab Alexandro. Præterea habet in extremis finibus[x] Laodiceam, ab Antiocho[y] conditam. Inde ad orientem Magi[z] obtinent Passagardas[9 a] castellum, in quo Cyri sepulcrum est: et horum[b] Ecbatana oppidum translatum ab Dario rege ad montes. Inter Parthos et Arianos excurrunt Parætaceni.[c] His gentibus[d] et Euphrate inferiora regna includuntur.[10] Reliqua dicemus[e] a Mesopotamia, excepto mucrone ejus, Arabumque populis, in priore[f] dictis volumine.

6 *Regia* Chiffl. *Regio i. m. Cyropolis* Gronov. et al. ante Harduinum.—7 *Elymais Megala* edd. ante Harduinum.—8 Ita codd. omnes ap. Brotier. et edd. ante Harduinum. *Persæpolin* edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. Mox, *dirutam* Gronov. *dirutum* codd. Dalec. et Harduin. cum edd. recentt.—9 *Frassargida* Chiffl.—10 Ita ex codd. emend. Harduinus; ita quoque codd. Dalec. Vet. ejusdem, et edd. recentt. *cluduntur* Gronov. et edd. vett.

NOTÆ

[v] *Syrtibolos*] Συρτίβωλος Persidis, inquit, regio maritima, Syrtium instar palustris, inde nomen habet: in eadem ipsa qua subit pertinetque ad Medos, Κλίμαξ μεγάλη ab ascensu arduo locus quidam appellatur. Est enim Græcis Κλίμαξ *scala*. Vide Notas et Emend. num. 97.

[w] *Persepolin*] Περσαίπολις. Ab Alexandro dirutam referunt quoque Strabo lib. xv. pag. 730. Curtius v. 20. pag. 201. Nunc *Schiras*, ut quibusdam placet: aliis est *Tzilminar*.

[x] *In extremis finibus*] Qua Mediam Persis contingit: unde et ascripta Mediæ a quibusdam Laodicea, confusis, ut fit, regionum limitibus. Stephano, Λαοδίκεια Μηδίας.

[y] *Ab Antiocho*] Ejus nominis primo, Seleuci Nicatoris F.

[z] *Magi*] Stephanus: Μάγοι ἔθνος περὶ Μηδίαν.

[a] *Passagardas*] De hac voce egimus cap. 26. De Pasargadis et Cyri sepulcro, cujus demandata Magis custodia fuit, multa prolixe Arrian. Exped. Alex. lib. vi. pag. 435. Πασαργάδαι Dionysio, vs. 1069. Πασσαγάρδαι Anaximeni, apud Stephanum.

[b] *Et horum*] Magorum, inquit, vetustum olim oppidum fuit Ecbatana: unde incolæ postmodum a Dario translati in montes. Alia vero sunt Ecbatana Medorum a regione cognominata.

[c] *Parætaceni*] Παραιτακηνοὶ, quorum urbs Παραίτακα, quam Mediæ Stephanus ascribit, quod in ejus confinio sit posita.

[d] *His gentibus*] Parthis, Arianis, Medis, et Parætacenis. Hi Mediam ab ortu brumali claudunt.

[e] *Reliqua dicemus*] Cap. 31. ubi de Susiane, Elymaide, Characene.

[f] *In priore*] In superiore libro, quinto nimirum hujus operis, cap. 21.

XXX. Mesopotamia tota Assyriorum fuit, vicatim[g] dispersa, præter Babylona, et Ninum. Macedones eam in urbes congregavere, propter ubertatem soli. Oppida, præter jam dicta,[h] habet Seleuciam,[i] Laodiceam,[1j] Artemitam:[k] Item in Arabum gente, qui Orei[2l] vocantur, et Mardani, Antiochiam, quæ a præfecto Mesopotamiæ Nicanore[m] condita Arabis vocatur. Junguntur his Arabes[n] introrsus Eldamarii. Supra quos[3] ad Pellacontam[o] flumen Bura oppidum,[p] Salmani,[q] et Masei Arabes.[4r] Gordyæis[s] vero juncti Aloni,[t] per quos Zerbis[u] fluvius in Tigrin cadit,

CAP. XXX. 1 *Loodiceam* non habet Chiffl.—2 Ita codd. Harduini; item edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Arrhæi* Chiffl. *Errhæi* Vet. Dalec. *Aræi* Gronov. et edd. vett. Mox, *vocantur et Vandani* Chiffl. Paulo post, cod. Dalec. *Nicanoria vel Arabis;* Vet. ejusdem, *Nicanoria vel Arbelis.* —3 *Elmati. Supra quos* Chiffl. *Supra quos* etiam ex codd. Harduin. et recent. *Super quos* Gronov. et edd. vett.—4 Chiffl. *et Marœi Arabes;* et mox in eodem

NOTÆ

[g] *Vicatim*] Vicis populosa magis, quam oppidis.

[h] *Præter jam dicta*] Babylona et Ninum.

[i] *Seleuciam*] A Nicatore conditam, de qua mox plura.

[j] *Laodiceam*] Unam e sex urbibus, quas de matris nomine condidisse Seleucus dicitur. Laodiceam tamen hoc loco Chiffletianus codex non habet: habent autem reliqui, Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. &c.

[k] *Artemitam*] Ἀρτεμίτα πόλις Straboni lib. XVI. pag. 744. quingentis a Selencia stadiis, versus orientem, et Sittacenen.

[l] *Qui Orei*] De his dictum est cap. 9.

[m] *Nicanore*] Hujus Nicanoris meminit Isidorus Characenus in Σταθμοῖς, pag. 186.

[n] *Junguntur his Arabes*] Quos ab Oreis Arabibus et cognomen secernit et situs: nam hi Eldamarii cognominantur, et in interiore Mesopotamia sedes habent.

[o] *Pellacontam*] Qui in Euphratem delabitur, quingentis fere stadiis ante quam Seleuciam Euphrates alluat. Tantum a Babylone distat versus septemtrionem, quantum a Babylone versus meridiem dissidet Pallacopas amnis, seu verius Euphratis alveus sic appellatus apud Arrian. Exped. Alex. l. VII. pag. 489. quem cum Pellaconte amne perperam confundit Ortelius.

[p] *Bura oppidum*] Vide Notas et Emend. num. 90.

[q] *Salmani*] Arabum generis. Horum videtur Stephanus meminisse, pag. 582. Σαλμηνοὶ, inquit, ἔθνος μοναδικὸν, ὥς φησι Γλαῦκος ἐν Ἀραβικῶν ἀρχαιολογίᾳ. *Gens solitaria, ut ait Glaucus in Arabicorum antiquitatibus.*

[r] *Et Masei Arabes*] In Chiffl. et quibusdam aliis exemplaribus, *Maræi.*

[s] *Gordyæis*] Qui Assyriam ab occasu æstivo claudunt, ut diximus cap. 17.

[t] *Aloni*] Ultra Tigrin positi, in confinio Assyriæ, sive Gordyenes, ubi et Azones, et Silici, et Orontes.

Azones, Silici [5] montani, et Orontes, quorum ad occidentem oppidum Gaugamela:[v] item Sue,[6] [w] in rupibus: supra Silici Classitæ,[x] per quos Lycus [y] ex Armenia fertur: Absidris [z] ad hybernum exortum, Azochis oppidum. Mox in campestribus [a] oppida: Diospage, Polytelia, Stratonice, Anthemus.[7] In vicinia Euphratis Nicephorion, quod, ut diximus,[b] Alexander jussit condi propter loci opportunitatem. Dicta est [c] in Zeugmate Apamia, ex qua orientem petentes excipit oppidum [8] apprime munitum, quondam

codice, *Condiæis vero juncti Azoni.*—5 *Silices* edd. ante Harduin.—6 *Save* Vet. Dalec. *Suet* Chiffl. et mox in eodem, *Supra Silci, &c.* Margo vett. Dalec. et Gronov. *Supra Silici, Classitræ III. M. p. per quos, &c.* Paulo post, *Achochis oppidum* Chiffl.—7 Vet. Dalec. *Polyteba, Stratonigena, Anthemusium.* —8 *Apamæa, ex qua .... oppidum Caphræna* Chiffl.—9 Ita ex codd. emend.

NOTÆ

[u] *Per quos Zerbis*] Is est, quantum ex situ conjicimus, qui Γόργος ποταμὸς Græca nomenclatura ob celeritatem cursus a Ptolem. vocatur, VI. 1. in Tigrimque delabitur.

[v] *Gaugamela*] Γαυγάμηλα Ptolem. loc. cit. et Strab. lib. XVI. pag. 737. De hujus originatione vocis, vide Plutarchum in Alexandro, pag. 683. et Strabonem loc. cit. Ibi verus prælii locus fuit, quo Darium vicit Alexander, non ad Arbela, ut multi volunt. Sed quoniam Arbela Gaugamelis notiora, iis hæc fama hæsit. Ita Plut. loc. cit. Strab. lib. XVI. pag. 737. aliique.

[w] *Item Sue*] יעש *Sue* Chaldæis rupem sonat.

[x] *Silici classitæ*] Eo cognomine a Silicis montanis secernuntur, de quibus dictum est proxime. Vide Notas et Emend. num. 91.

[y] *Per quos Lycus*] Λύκος ποταμὸς Strab. lib. XVI. pag. 737. per Aturiæ campos fluens, in quibus Ninus oppidum fuit, et pagus Γαυγάμηλα, de quo supra. Apud Ptolem. VI. 1. perperam Λευκὸς pro Λύκος. In Tigrin delabitur.

[z] *Absidris*] In Mss. *Absitris.* Forte *Absyrtus,* Ἄψυρτος, quod celeri feratur impetu, quasi ἄψορρος, ab αἶψα ῥέειν. Is est qui Κάπρος a Strab. vocatur, loc. cit. tanto ab Arbelis, quanto Lycus, intervallo dissitus: Polybio item lib. V. pag. 551.

[a] *In campestribus*] In ea planitie, quæ Tigrim inter et Euphraten jacet. Porro Diospage, Διοσπάγη, *Jovis locum altum* sonat: Hesychio enim πάγη ὑψηλὸς τόπος dicitur. Vel forte Διοσπάγη, pro Διοσπήγη, *Jovis fons,* Dorice; Πολυτέλεια, ab opportunitate situs mercium causa; Στρατονίκη a victoria exercitus, invenisse nomen videntur. De Anthemunte (Ἀνθεμοῦς enim Græcis dicitur) egimus V. 21.

[b] *Ut diximus*] Lib. V. cap. 21. Isidorus Charac. ἐν Σταθμοῖς, pag. 185. Νικηφόριον παρ' Εὐφράτῃ πόλις Ἑλληνὶς, κτίσμα Ἀλεξάνδρου βασίλεως. Forte hinc legendum: *Nicephorion, ut diximus, quod Alexander, &c.*

[c] *Dicta est*] Lib. V. cap. 21.

stadiorum LXX.[9] [d] amplitudine, et satraparum regia appellatum, quo tributa conferebantur, nunc in arcem redactum. Durant, ut fuerant, Hebata,[10] et ductu Pompeii Magni terminus Romani imperii Oruros, a Zeugmate ducentis quinquaginta millibus passuum. Sunt qui tradunt Euphratem Gobaris [11] [e] præfecti opere deductum, ubi eum diximus [f] findi, ne præcipiti cursu Babyloniam infestaret: ab Assyriis vero universis appellatum Narmalchan,[12] [g] quod significat regium flumen. Qua derivatur, oppidum fuit Agrani [13] e maximis, quod diruere Persæ.

Babylon,[h] Chaldaicarum gentium caput, diu summam claritatem obtinuit in toto orbe, propter quam reliqua pars Mesopotamiæ Assyriæque Babylonia appellata est, sexaginta millia passuum amplexa, muris ducenos pedes altis, quinquagenos latis, in singulos pedes ternis digitis mensura ampliore, quam nostra,[i] interfluo Euphrate, mirabili opere

Harduinus; ita quoque Chiffl. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *LXV.* Gronov. et edd. vett.—10 Chiffl. *ut fuere Thæbatæ.* Paulo post, Vet. Dalec. *Romani Imp. Orturos.*—11 *Cobares* Chiffl.—12 ‘ Ita bene Ms. Reg. 2. Est enim Chaldaice *Narmalcha.* Isidorus Characenus in Σταθμοῖς, pag. 186. Ναρμάλχαν quoque vocat. Male in multis scriptis et editis libris *Armarchal,* vel *Armachal.*’ Brotier. *Narmalchan* etiam in Chiffl.—13 *Agranis* Chiffl. et paulo post in eodem codice: *claritatem inter urbes obtinuit toto orbe, propter*

NOTÆ

[d] *Stadiorum LXX.*] Octo millium DCCL. pass.

[e] *Gobaris*] Chiffl. *Cobaris:* a quo fossam Euphratis ad Tigrin perducti fluvium Chobar כבר, apud Ezech. cap. 1. dici nonnulli putant.

[f] *Ubi eum diximus*] Lib. v. cap. 21. iis verbis: ‘ Scinditur Euphrates,’ &c.

[g] *Narmalchan*] Vide Notas et Emend. num. 92.

[h] *Babylon*] Hæc Solinus iisdem verbis cap. 56. pag. 87. et Martian. lib. VI. cap. de Babylonia, pag. 225. De hujus urbis amplitudine, situ, opibus, multa accurate Salianus noster in Annal. ad annum Mundi 3516. n. 3. et seq. Falluntur porro qui Babylonem *Bagdad* esse existimant, cum Babylon ad Euphraten, ad Tigrim Bagdad sit posita, ut refert Texeira, testis oculatus. Plinii, Pausaniæ, et Ammiani temporibus stabant mœnia quidem integra, sed ea civibus vacua. Vide Pausan. in Arcad. lib. VIII. pag. 509. Post a Judæis frequentata. Demum anno Christianæ æræ 1037. solo penitus æquata.

[i] *Quam nostra*] Digitis sedecim pes Romanus constabat: Babylonius, undeviginti.

utroque.[j] Durat adhuc[k] ibi Jovis Beli[l] templum. Inventor[m] hic fuit sideralis scientiæ. Cetero ad[14] solitudinem rediit, exhausta vicinitate Seleuciæ,[n] ob id conditæ a Nicatore[o] intra nonagesimum lapidem, in confluente Euphratis fossa perducti, atque Tigris: quæ tamen Babylonia cognominatur,[p] libera hodie ac sui juris, Macedonumque moris. Ferunt ei plebis urbanæ DC. M. esse:[15] situm vero mœnium, aquilæ pandentis alas: agrum totius Orientis fertilissimum. Invicem ad hanc exhauriendam, Ctesiphontem[q] juxta tertium ab ea lapidem in Chalonitide[16 r] condidere Parthi,[s]

quod, &c.—14 Ita eodd. Harduini et Chiffl. cum edd. recentt. *Cæterum ad* Tolet. *Cætero circuitu ad* eodd. Dalec. et Vet. ejusdem; *Cætero in* Gronov. et edd. vett.—15 *Feruntur ei plebes urbanæ sexcentæ esse* eodd. Dalec. et Vet. ejusdem.—16 *Chalibonitide* Ptolem. Mox, Chiffl. et eodd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *quod nunc caput est regnorum;*

NOTÆ

[j] *Opere utroque*] Et mœnibus scilicet, et ipsa interflui Euphratis erepidine, quæ mœnibus ipsis latitudine par, ex utroque fluminis latere, ad stadia centum magnis sumtibus est educta: cuniculo denique ipso, supra quem Euphratis in urbem influentis unda labente, ex una regiæ parte in alteram, flumine non transito, commeari subterraneo itinere tuto posset. Ita Diodorus Sicul. Bibl. lib. II. pag. 97. et 98. ac Philostr. de Vita Apoll. I. 18. p. 36.

[k] *Durat adhuc*] Tamen Plinio antiquior Diodorus, loc. cit. vetustate jam tum ævo suo collapsum testatur: a Semiramide conditum scribit: a Nabuchodonosore, alii: instauratum ab Alexandro M. dum Babylone ageret, ex Hecatæo Josephus adversus Apionem.

[l] *Jovis Beli*] Διὸς Βήλου ἱρὸν, Herod. I. 178. pag. 74. Belus hic Nemrod fuit, cujus filius Ninus Semiramidem duxit uxorem. ‘Arcem Babylonis antiquissimus rex condidit Belus,’ inquit Ammianus lib. XXIII. pag. 251. Jovem ipsum Babylonii Belum appellant, ut diximus XXXVII. 55.

[m] *Inventor*] Solinus, et Martianus, locis cit.

[n] *Seleuciæ*] Nunc *Bagdad:* oppidum est hodieque amplissimum.

[o] *A Nicatore*] Strabo lib. XVI. pag. 738. Ambitiosum opus Seleuci Nicatoris, inquit Ammian. lib. XXIII. pag. 251. Primus hic Syriæ post Alexandrum M. tyrannus. Vide Notas et Emend. num. 93.

[p] *Babylonia cognom.*] A regione circumjacente, quæ hodie *Yerach* appellatur. Quin et ipsi illi, qui Seleucia oriundi erant, Babylonii potius quam Seleucienses dicebantur, ut in Diogene Stoico animadvertit Strab. lib. XVI. pag. 744. Et ipsa Seleucia Babylon a Stephano vocatur.

[q] *Ctesiphontem*] Κτησιφῶν in orientali Tigridis ripa.

[r] *In Chalonitide*] Καλλωνῖτις Polybio scribitur per κ, lib. V. pag. 555. At Straboni lib. XI. pag. 529. per χ, Χαλωνῖτις.

[s] *Condidere Parthi*] Condidisse pris-

quod nunc caput est regnorum.[t] Et postquam nihil proficiebatur, nuper Vologesus rex aliud oppidum Vologesocertam[u] in vicino[17] condidit. Sunt etiamnum in Mesopotamia oppida: Hipparenum,[v] Chaldæorum doctrina clarum et hoc,[18] sicut Babylonii,[w] juxta fluvium Narragam[x] qui dedit civitati[y] nomen. Muros Hipparenorum Persæ diruere. Orcheni quoque,[z] tertia Chaldæorum doctrina, in eodem situ locantur, ad meridiem versi. Ab his Notitæ et Orothophanitæ,[a] et Gneciochantæ.[19]

edd. vett. et Gronov. *quod n. est caput regni.*—17 ‘ Libri manuscripti *in vicino* habent; nullus *in vicinio.*’ Harduin. *in vicinio* Gronov. et edd. vett.—18 Ita ex codd. Harduin. et recentt. ita quoque Vet. Dalec. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Chald. doctrina et hoc* Chiffl. *Chald. et hoc* Gronov. et al. ante Harduinum. Mox, *flumen Narragam* in iisdem edd. *flumen Narragam, qui cadit in Narrogam, qui dedit, &c.* Salmant. et Tolet. *fluvium Narragam, qui, &c.* codd. Harduini et Chiffl. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—19 ‘ Ita Ms. Reg. 1. nec aliter editio princeps. Unde probatum magis, quam quod in recentioribus editionibus, *Orthophantæ et Græciocanthæ.*’ Brotier. *Orthophantæ, et Græciochantæ* Gronov. et edd. vett. item Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Orotopopanitæ et Græciochartæ* Chiffl.—

NOTÆ

cis temporibus Vardanem ait Ammian. lib. XXIII. pag. 251. amplificasse postea incolarum viribus, mœnibusque, Græco etiam Ctesiphontis indito nomine, Pacorum regem.

[t] *Caput est regnorum*] Tacitus Annal. VI. pag. 148. ‘ Ctesiphon sedes imperii.’ Herodianus: ἔνθα ἦν τὰ Βασίλεια τοῦ Παρθυαίου.

[u] *Vologesocertam*] Hoc est, Vologesi urbs: *Certa* enim Armeniis ‘ urbem ’ sonat, ut diximus cap. 9. Vologessiam Ammianus loc. cit. Stephanus Βολογεσιάδα· Οὐολγεσίαν Ptolemæus appellat, VI. 20. Babyloni subjecta versus meridiem.

[v] *Hipparenum*] In magno esse nominum ambitu id nomen videtur. Cum enim ad fluvium Narragam positum id oppidum significetur, qui Maarsares Ptolemæi est, ut mox dicemus, idem illud esse oppidum suspicor, quod Ptolemæo Βάρσιτα ejus amnis ripæ impositum appellatur. Rectius a Strab. lib. XVI. pag. 739. Βόρσιππα, unde Borsippenorum dicta altera Chaldæorum Astronomorum doctrina, sive secta.

[w] *Sicut Babylonii*] Quæ prima Chaldæorum secta. In editis perperam hactenus, *sicut Babylon.*

[x] *Narragam*] A recto casu Narraga: Chaldaico נהר רגע *Naar-raga*, quod *flumen scissum* significat: non vero a נהר אגם *Naar-agam*, ut Bochartus existimat, Geogr. I. 8. pag. 40. Alveus est et corrivatio Euphratis, fossa ducta, maxime occidentalis: ‘ Maarsares ’ Ptolem. V. 20. Ammian. lib. XXIII. pag. 252. ‘ Marsias ’ appellatus.

[y] *Qui dedit civitati*] Subintellige, alteri, nempe Narragæ.

[z] *Orcheni quoque*] Ὀρχηνοὶ a Strab. lib. XVI. pag. 739. inter genera Chaldæorum Astronomorum recensentur.

[a] *Orothophanitæ* [*Orthophantæ*] In Mss. *Orothophanitæ* et *Gnesiochartæ.*

Euphrate navigari Babylonem e Persico mari CCCCXII. mill.[b] passuum tradunt Nearchus et Onesicritus. Qui vero postea scripsere, a Seleucia CCCCXC. mill.[20] Juba a Babylone Characem CLXXV. mill. D. passuum. Fluere aliqui ultra Babylonem [c] continuo alveo, priusquam distrahitur ad rigua,[21] LXXXVII. mill. Universo autem cursu $\overline{XI}$. passuum.[d] Inconstantiam mensuræ diversitas auctorum facit, cum Persæ quoque schœnos et parasangas [e] alii alia [22] mensura determinent. Ubi desinit alveo munire,[23] [f] ad confinium Characis accedente tractu, statim infestant Attali latrones, Arabum gens. Ultra quos Scenitæ.[g] Ambitu vero [h] Euphratis Nomades Arabiæ, usque ad deserta Syriæ, unde in meridiem flecti eum diximus,[i] solitudines Pal-

20 Tolet. ap. Pintian. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *CCCCXL. mill.* Chiffl. *CCCCLXXX. mill.* Lectionem nostram servant omnes alii codd. et edd. ante Harduinum.—21 Ita ex codd. suis et Chiffl. edidit Harduinus, ita quoque edd. recentt. *in rigua* Gronov. et al. ante Harduin. Mox, pro $\overline{XI}$. *passuum*, quod servant Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *XII. mill. pass.* habet Chiffl. *XI. mill. pass.* Gronov.—22 Codd. Dalec. et Vet. ejusdem, *et parasangas alia*, omisso *alii*.—23 Vet. Dalec. *Ubi desinunt alveum munire;* alii vett. *Ubi desinit alveus muniri;* alii ap. Dalec. *Ubi desinit*

NOTÆ

[b] *CCCCXII. mill.*] Strabo, loc. cit. supra tria millia stad. hoc est, supra CCCLXXV. mill. pass.

[c] *Ultra Babylonem*] Versus meridiem, et Persicum mare.

[d] $\overline{XI}$. *pass.*] Hoc est, undecies centenis passuum millibus.

[e] *Schœnos et parasangas*] 'Parasangæ,' inquit Festus, 'apud Persas viarum mensuræ sunt.' Parasangam Persicum alii sexaginta stadiorum esse aiunt, alii tricenum, alii quadragenum. In schœnis, σχοίνοις, quæ mensura viarum apud Ægyptios in usu est, par inconstantia notatur a Strab. lib. XI. pag. 518. De schœnorum mensura multiplici dicemus XII. 31.

[f] *Alveo munire*] Ubi desinit alveo vasto munire accolas adversus prædonum vim, ibi infestant Attali latrones. Cum unico alveo Tigris hic feratur, uti dicemus cap. seq. non placet eorum conjectura, qui contra codicum fidem, scriptorisque adeo mentem, *alveo uno ire*, hoc loco reponere satagunt.

[g] *Scenitæ*] De quibus in Arabia dicetur cap. 32. ubi et de Nomadum Arabum gente ac situ.

[h] *Ambitu vero*] Tota occidentali ripa Euphratis. Deserta Syriæ solitudines sunt Palmyrenæ.

[i] *Flecti eum diximus*] Hoc est, usque eum locum, ubi in meridiem decurrere Euphratem diximus, atque inde in orientem flecti. Confer cum his ea quæ superius dicta sunt, v. 20. et 21.

mirenas relinquentem. Seleucia abest a capite Mesopotamiæ Euphratem navigantibus undecies centena XXV. mill. passuum. A mari Rubro, si Tigri[j] navigetur, CCCXX. mill. a Zeugmate DXXVII. mill. Zeugma a Seleucia[24] Syriæ ad nostrum littus[k] CLXXV. mill. passuum. Hæc est ibi latitudo terrarum inter duo maria.[l] Parthici vero[m] regni[25] DCCCC. XLIV. mill. passuum.

XXXI. Est etiamnum oppidum Mesopotamiæ in ripa Tigris circa confluentes, quod vocant Digbam.[1 a]

(XXVII.) Sed et de Tigri ipso dixisse conveniat. Oritur in[b] regione Armeniæ majoris, fonte conspicuo in planitie. Loco nomen Elegosine est.[2 c] Ipsius, qua tardior fluit, Diglito :[d] unde concitatur, a celeritate Tigris incipit vocari. Ita appellant Medi sagittam.[e] Influit in lacum[3] Arethu-

alveo uno ire; Chiffl. *Ubi defit alveo munire.*—24 Chiffl. *CCXX. mill. a Z. DCCXXIV. milt. Zeugma Seleucia.*—25 Margo edd. Dalec. et Gronov. *terrarum. Parthici vero regni inter duo maria,* ex cap. 29. et proxime sequenti. Mox, *DCCCC. XVIII. milt. passuum* Chiffl.

CAP. XXXI. 1 *Debam* Ptolemæo.—2 Ita codd. Harduini et Dalec. item edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Elongosine est* Gronov. et al. ante Harduinum. Margo edd. Dalec. et Gronov. *Ætosine est, ipsi qua tardior fuit Digito.*—3 Ita codd. Harduini, Dalec. et Chiffl. item Vet. Dalec. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Influit lacum* edd. vett. et Gronov. Mox, *Arsenen omnia, &c.* margo edd. Dalec. et Gronov. e Strab. lib. XI.—

NOTÆ

[j] *A mari Rubro, si Tigri*] Persico sinui Rubri maris nomen accommodat. Ita etiam Seneca, Troadis Act. I. 'Et qui renatum prorsus excipiens diem Tepidum rubenti Tigrin immiscet freto.'

[k] *Ad nostrum littus*] Ad nostri maris, hoc est, mediterranei littus, qua Syriam alluit. Intervallum autem ascripsimus, non quale hactenus editum hoc loco est, CXXXII. mill. sed quale expressum superius v. 13.

[l] *Inter duo maria*] Mediterraneum et Rubrum.

[m] *Parthici vero*] Subintellige, latitudo inter duo pariter maria, Caspium et Rubrum: quod Martianus hæc transcribens haud satis perspexit, lib. VI. pag. 225.

[a] *Digbam*] Varie id nomen apud Ptolem. scribitur, v. 20. in Babylonia, Διγοῦα et Διδουγοῦα.

[b] *Oritur in*] Solinus hæc totidem verbis, cap. 37. p. 66.

[c] *Elegosine est*] Ita R. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. et vet. Dalec. In editis, *Elongosine.* Solinus: 'In loco edito, qui Elegos nominatur.'

[d] *Diglito*] Transiit deinde in totum amnem hæc appellatio, Διγλαθ, ut Josephus est auctor, Antiq. Jud. I. 2. p. 5. hodieque accolis est *Daghelé*, ut ab iis didicimus qui amnem eum navigarunt.

[e] *Medi sagittam*] Solinus loc. cit. Curtius IV. 36. p. 149. Strab. lib. XI.

sam[f] omnia illata pondera sustinentem, et nitrum nebulis exhalantem. Unum genus ei piscium est, idque transcurrentis[g] non miscetur[4] alveo, sicut nec e Tigri pisces in lacum transnatant. Fertur autem[h] et cursu et colore dissimilis: transvectusque[i] occurrente Tauro monte in specu mergitur:[j] subterque lapsus a latere altero ejus erumpit. Locus vocatur Zoaranda.[5 k] Eundem esse manifestum est, quod demersa perfert. Alterum deinde transit lacum, qui Thospites[6 l] appellatur, rursusque[m] in cuniculos mergitur, et post XXII. mill. passuum circa Nympheum[n] redditur. Tam vicinum Arsaniæ[o] fluere eum in regione[7] Arrhene[p]

4 Margo edd. Dalec. et Gronov. *est, et his aquæ non miscentur;* cod. Dalec. *est, et aquæ transcurrentis non miscetur.*—5 Ita ex codd. edidit Brotier. omnes ante illum edd. exhibent *Zoroanda.*—6 *Tespites* Chiffl. *Thespites* Vet. Dalec.—7 Cod. Dalec. *fluere in regione,* omisso *eum.*—8 *Tigris enim* cod. Dalec.—

NOTÆ

pag. 527. Μήδων τίγριν καλούντων τὸ τόξευμα. Adde Eustath. in Dionys. p. 124.

[f] *Arethusam*] Ita libri omnes, et Solinus loc. cit. Ἀρσηνὴ Strab. loc. cit. Ἀρέησα Ptolem. v. 13. Eadem Θωνῖτις Strab. et Dionys. vs. 988.

[g] *Idque transcurrentis*] Solini paraphrasis: 'Arethusæ pisces nunquam se alveo Tigridis miscent: sicut nec amnici pisces in stagnum transeunt Arethusæ.'

[h] *Fertur autem*] Et cursus, inquit, celeritate, et dissimilitudine coloris aquæ fluviales a lacustribus discernuntur.

[i] *Transvectusque*] Ultra lacum aliquanto intervallo præterlapsus. Strabo loc. cit.

[j] *In specu mergitur*] Seneca Nat. Quæst. VI. 8. 'Age, cum vides interruptum Tigrim in medio itineris siccari, et non universum averti, sed paulatim, non apparentibus damnis, minui primum, deinde consumi; quo illum putas abire nisi in obscura terrarum; utique cum videas emergere iterum, non minorem eo qui prior fluxerat?'

[k] *Zoroanda*] Mss. *Zoaranda.* Solinus, *Zomada.* In Chalonitide emergere Strabo est auctor loc. cit.

[l] *Qui Thospites*] Λίμνην Θοσπῖτιν vocat Ptolem. v. 13.

[m] *Rursusque*] Solinus loc. cit.

[n] *Circa Nympheum*] Sic locum appellat, unde bitumen egeritur, ad similitudinem forte Nymphei Illyrici, de quo dictum est II. 110. sub quo liquidi bituminis fontes oriuntur. Ibi Tigrin emergere, ubi naphtha gignitur, (genus id bituminis est,) prodit etiam Ammianus lib. XXIII. p. 250.

[o] *Arsaniæ*] De amne Arsania v. 20.

[p] *Regione Arrhene*] Majoris Armeniæ. Incolæ Arrhei ab Epiphanio in Ancoratu appellantur, n. 115. p. 117. Ἀρμένιοι, Ἄρρεοι.

Claudius Cæsar auctor est, ut, cum intumuere, confluant, nec tamen misceantur: leviorque Arsanias innatat IV. mill. ferme spatio: mox divisus in Euphratem mergitur. Tigris autem [8] ex Armenia, acceptis fluminibus claris Parthenia, ac Nicephorione,[9] [q] Arabas Oreos,[r] Adiabenosque disterminans, et quam diximus Mesopotamiam faciens, lustratis montibus Gordyæorum [s] circa Apamiam [t] Mesenes oppidum, citra Seleuciam Babyloniam CXXV. mill. pass.[10] divisus in alveos duos,[u] altero meridiem ac Seleuciam petit, Mesenen [v] perfundens, altero ad septemtrionem flexus, ejusdem gentis [w] tergo campos Cauchas [x] secat. Ubi re-

9 Ita codd. Harduini, Chiffl. et Tolet. item edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Partheni, ac Nicephorini* Vet. Dalec. *Partheni, Agnice, Pharione* Gronov. et al. vett. Mox, *Arabas, Aroëos* Gronov. et edd. ante Harduinum, et quidem distinctim; *Arabas Oroëos* Vet. Dalec. *Arabas Oreos* codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. Paulo post, *montibus Corydæorum* Chiffl. *montibus Corydiorum* Vet. Dalec. et Tolet.—

NOTÆ

[q] *Parthenia, ac Nicephorione*] Ita R. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. Chiffl. Tolet. Perperam libri omnes editi hactenus, *Partheni, Agnice, Pharione.*

[r] *Arabas Oreos*] Ita laudati proxime codices. De his egimus libro superiore.

[s] *Gordyæorum*] Sive Corduenorum, ut dictum est cap. 17.

[t] *Apamiam*] Est hac Apamia a reliquis ejus nominis civitatibus diversa, quæ hoc passim opere occurrunt. Meminit Stephanus, p. 91. Ἔστι καὶ ἄλλη Ἀπάμεια, ἐν τῇ Μεσηνῶν γῇ, τῷ Τίγρητι περιεχομένη, ἐν ᾗ σχίζεται ὁ Τίγρις ποταμὸς, κ. τ. λ. *Est etiam alia in Mesene, fluvio Tigri circumdata, in qua dividitur Tigris, &c.*—' Ammianus quoque, lib. XXIII. p. 251. 'In omni autem Assyria multæ sunt urbes, inter quas Apamia eminet, Mesene cognominata, et Teredon,' &c. *Ed. sec.*

[u] *In alveos duos*] Dextro quo meridiem petit, Delas: lævo, quo versus septemtrionem flectitur, nomen Tigris fuit: Καὶ ἐν μὲν τῇ δεξιᾷ μοίρᾳ περιέρχεται ποταμὸς Δέλας, ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ Τίγρις, ὁμωνύμως τῷ μεγάλῳ, inquit Stephanus. Pro Δέλας libentius agnoverim Σύλαξ cum Eustath. in Dionys. p. 124.

[v] *Messenen*] Latini Interamnem appellant, quam Græci Μέσην, sive Μεσήνην, regionem inter duo flumina mediam. Philostorgius III. 7. fluviatilem simul et maritimam insulam vocat, ποταμίαν τε ἅμα καὶ θαλαττίαν, quoniam scilicet duobus Tigridis alveis ad latera, a fronte vero Persico mari ea efficitur, atque includitur.

[w] *Ejusdem gentis*] Mesenes.

[x] *Campos Cauchas*] A Coche, sive Seleucia, quæ ad Tigrim condita est, campi adjacentes, maxime versus orientem fusi, nomen id acceperunt. Vide Ammian. lib. XXIV. p. 276. et 278.

meavere aquæ, Pasitigris [y] appellatur. Postea recipit ex Media Choaspem:[z] atque (ut diximus)[a] inter Seleuciam et Ctesiphontem vectus, in lacus Chaldaicos se fundit, eosque LXII. mill. pass. amplitudine implet: mox vasto alveo profusus, dextra Characis oppidi infertur mari Persico X. mill. passuum ore.[11 b] Inter duorum amnium ostia XXV. mill. passuum fuere, aut (ut alii tradunt) VII. mill. utroque navigabili. Sed longo tempore Euphratem præclusere Orcheni, et accolæ agros rigantes: nec nisi Pasitigri[12 c] defertur in mare.

Proxima Tigri[d] regio Parapotamia appellatur. In ea dictum est de Mesene. Oppidum ejus[e] Dibitach. Jungitur Chalonitis[13 f] cum Ctesiphonte, non palmetis modo, verum et olea, pomisque, aliisque arbustis nobilis. Ad eam pervenit Zagrus mons[g] ex Armenia inter Medos, Adi-

10 Chiffl. *CCXXV. mill. pass.*—11 Ita codd. Harduini, Dalec. et Chiffl. item edd. antiq. Basil. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *decumano ore* Vet. Dalec. *decumo ore* Lugd. Erasmi, Frankf. 1582. Dalec. Lugd. 1606. Elz. et Gronov.—12 Ita codd. Harduini et Pintian. cum edd. Hardnin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *nec nisi per Tigrin* edd. vett. et Gronov.—13 *Chali-*

NOTÆ

[y] *Pasitigris*] Πασίτιγρις, quasi ex omnibus Tigris alveis jam coëuntibus, conflatus amnis. Aliam appellationis causam affert Strab. lib. xv. pag. 729.

[z] *Choaspem*] Χοάσπης dicitur Straboni lib. xv. p. 697.

[a] *Ut diximus*] Cap. 26. his verbis: 'Lacus quem faciunt Eulæus et Tigris juxta Characem.'

[b] *X. mill. pass. ore*] Vide Notas et Emend. num. 95.

[c] *Nec nisi Pasitigri*] Nec aliæ, inquit, Euphratis aquæ in mare perferuntur, quam quæ ex eo fossa perducto in Tigrim effluunt ad Seleuciam: has enim Tigris, cui paulo post Pasitigris appellatio tribuitur, ob eam causam quam diximus, secum vehit in mare: ceteræ Euphratis aquæ innumeris alveis ad agros rigandos ita distrahuntur, ut nullo se ostio in mare flumen exoneret.

[d] *Proxima Tigri*] Vel Pasitigri. Παραποταμία fluminea ripa, vel regio quæ secus amnem. Hujus pars Mesene est, de qua superius quiddam obiter perstrinximus.

[e] *Oppidum ejus*] Parapotamiæ.

[f] *Chalonitis*] Regio in qua Ctesiphon a Parthis condita, ut diximus cap. superiore.

[g] *Zagrus mons*] Isidorus Charac. pag. 187. Ἡ Χαλωνῖτις . . . πόλις δ' Ἑλληνὶς Χάλα . . . . ὄρος ὃ καλεῖται Ζάγρος, ὅπερ ὁρίζει τὴν Χαλωνῖτιν χώραν, καὶ τὴν τῶν Μήδων. Sic igitur Tauri montis partem appellant, quæ Mediam sejungit a Babylonia et Chalonitide. Medos discludit ab ortu, ab occasu

abenosque[14] veniens, supra Parætacenen, et Persidem. Chalonitis abest a Perside CCCLXXX. mill. passuum.[15] Tantum a Caspio mari et Assyriam[16] abesse compendio itinerum aliqui tradunt.

Inter has gentes[h] atque Mesenen Sittacene est, eadem Arbelitis,[i] et Palæstine[17 j] dicta. Oppidum ejus Sittace[k] Græcorum ab ortu est, et Sabata :[l] ab occasu autem Antiochia,[m] inter duo flumina Tigrin et Tornadotum. Item Apamia, cui nomen Antiochus[n] matris suæ imposuit, Tigris circumfunditur. Hæc dividitur Archoo.[18 o]

Infra est Susiane,[19 p] in qua vetus regia Persarum Susa,[q] a Dario[r] Hystaspis filio condita: abest a Seleucia Baby-

bonitis Ptolem.—14 Ita codd. Harduini et Chiffl. *Aliabenosque* edd. vett. et Gronov.—15 Ita codd. Harduini et Chiffl. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *CCCCLXXX. mill. pass.* Gronov. et edd. vett.—16 Ita codd. Harduini et Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *a Caspio mari Assyriam* edd. ante Harduinum.—17 *Palæstina* Chiffl. et paulo post, in eodem codice *Sabdara* pro *Sabata*.—18 *Tigris circumfunditur huic, dividitur Archoo* margo Frankf. 1582. Dalec. et Gronov.—19 Chiffl. *Susiana*.—

NOTÆ

Adiabenos sive Assyrios: mox supra Persiden et Parætacenen excurrit ab occasu fere brumali in exortum æstivum.

[h] *Inter has gentes*] Inter Medos, Adiabenos, Persas, Chalonitidem, atque Mesenen. Σιτακηνὴ Straboni dicitur lib. XV. pag. 732. eademque pars Susianæ, et Ἀπολλωνιᾶτις cognominata.

[i] *Eadem Arbelitis*] A confinio fortasse Arbelitidis, quæ pars Assyriæ est, ut diximus cap. 16. idem quoque cognomen traxit. In R. 1. et Colb. 1. 2. verba hæc desunt, *eadem Arbelitis*. At in R. 2. extant.

[j] *Palæstine*] Ita R. 2. At R. 1. et Colb. 1. 2. *Calestine*.

[k] *Sittace*] Σιττάκη Ptolemæo, in Assyria, VI. 1.

[l] *Et Sabata*] Sabatices, Σαβατικῆς, regionis caput, quæ sic ab ortu Sittacenes est posita, ut alii Mediæ, Elymaidi alii adjudicandam censuerint, teste Strab. lib. XI. pag. 524. Σάμβανα Diodoro Bibl. lib. XVII. pag. 576.

[m] *Antiochia*] Eadem Apollonia Ptolemæi loc. cit. ut quibusdam videtur: unde regioni quoque Apolloniatidis nomen est inditum.

[n] *Antiochus*] Ejus nominis primus, Seleuci Nicatoris primi Syriorum Regis, et Apames F.

[o] *Archoo*] Amne.

[p] *Susiane*] Eadem Σουσὶς, Susis, dicta Strab. lib. XV. pag. 727. Hodie *Chusistan*.

[q] *Susa*] Σοῦσα, quam urbem ab amœnitate soli sic appellatam ait Athen. lib. XII. pag. 513. quoniam σοῦσον Græcis *lilium* appellatur. Alii, quod in campestri planitie et equitabili, vel in regione equis ferace sit posita, quoniam Syri equum σουσίαν vocant. Sic Etymologus. Nunc *Souster*.

lonia CCCCL. mill. passuum. Tantundem ab Ecbatanis Medorum per montem Charbanum.[20] [s] In septemtrionali Tigris alveo oppidum est Babytace.[t] Abest a Susis [u] CXXXV. mill. pass. Ibi mortalium soli aurum in odio [v] contrahunt, id defodiunt, ne quo cui sit in usu. Susianis ad orientem [w] versus junguntur Oxii latrones,[21] et Mizæorum XL. populi liberæ feritatis. Supra eos patent Parthusi, Mardi,[22] et Saitæ, ii qui [23] prætenduntur supra Elymaida, quam Persidi in ora junximus. Susa a Persico mari absunt CCL. mill. passuum. Qua subiit ad eam [x] classis Alexandri Pasitigri, vicus ad lacum Chaldaicum vocatur Aphle : unde Susa navigatione LXV. M. D. passuum absunt. Susianis ab oriente [y] proximi sunt Cossæi:[24] supra

20 Idem codex *Carbantum*, et paulo post, *oppidum est Babytace.*—21 Ita codd. Harduini, Dalec. et Chiffl. item edd. Venett. Parm. Rom. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Cossæi latrones* Gronov. et edd. vett. post Hermolaum Barbarum.—22 Codd. Dalec. et Chiffl. *parent Parthis Mardi.*—23 ' Ita optime Editio princeps. In cod. Reg. 2. *Hii qui;* in cod. Reg. 1. *hyi qui*, ut sæpe scriptum in his codd. pro *ii*. Nec fingendus erat populus *Hyi* in recentioribus editionibus.' *Brotier.*—24 *Cossiæi* Chiffl. *Uxii* margo edd. Dalec. et

NOTÆ

[r] *A Dario*] Post Cambysen Persarum Rege, Xerxis patre. Ab eo tamen aucta potius quam condita Susa videntur: nam a Tithono Memnonis patre multo ante ædificata auctor est Strab. l. xv. pag. 728.—[s] *Conditam* a Dario Susam cum Plinius dicit, muris cinctam intelligit.' *Ed. sec.*

[s] *Charbanum*] Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. Chiffl. *Carbantum.* Zagri montis superius memorati pars quædam est.

[t] *Babytace*] Ita Solinus cap. 54. pag. 85. et Steph. Βαβυτάκη, πόλις Περσική· ὁ πολίτης, Βαβυτακηνός.

[u] *Abest a Susis*] Solinus iisdem verbis, loc. cit. Apud Martian. lib. VI. pag. 225. numeri sunt corrupti.

[v] *In odio*] Ita libri omnes. Hoc est, ex odio. Solini paraphrasis : ' A Susis Babytace oppidum...in quo mortales universi odio auri coëmunt hoc genus metallum, et abjiciunt in terrarum profunda, ne polluti usu ejus avaritia corrumpant æquitatem.'

[w] *Susianis ad orientem*] Oram Persici maris legentibus, inquit, orientem versus post Susianos occurrunt Oxii, sive Uxii. Vide Notas et Emend. num. 96.

[x] *Qua subiit ad eam*] Ad Susa regiam Persarum, ut dictum est cap. 26.

[y] *Susianis ab oriente*] Susianorum fines, a mari maxime remotos, attingunt ab oriente Cossæi latrones. Steph. Κοσσέα, μέρος Περσίδος· οἱ οἰκοῦντες Κοσσαῖοι. Plutarcho in Vita Alex. p. 704. Κουσσαῖοι.

Cossæos ad septemtrionem Mesabatene [z] sub monte Cambalido, qui est Caucasi ramus: inde mollissimo transitu in Bactros.

Susianen ab Elymaide disterminat amnis [a] Eulæus,[25] ortus in Medis, modicoque[26] spatio cuniculo conditus, hac rursus [b] exortus, et per Mesabatenen[27] lapsus, circuit arcem Susorum, ac Dianæ [c] templum augustissimum illis gentibus, et ipse in magna cærimonia. Siquidem reges [d] non ex alio bibunt, et ob id in longinqua portant. Recipit amnem Hedypnum,[e] præter Asylum Persarum venientem, Adunam [f] ex Susianis. Oppidum juxta[28] eum Magoa, a Charace XV. mill. passuum. Quidam hoc in extrema Susiana[29] ponunt solitudinibus proximum.

Infra Eulæum Elymais [g] est, in ora juncta Persidi, a flu-

Gronov. e Strab. lib. XI. *Oxi* et *Oxii* Vett. Dalec.—25 *Ilæus* Chiffl.—26 Ita codd. Harduini, Dalec. et Chiffl. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *medioque* Gronov. et edd. ante Harduinum.—27 Ita ex codd. Harduinus et recentt. *Mesobatenen* Gronov. et edd. ante Harduinum.—28 Vet. Dalec. *venientem, ad unum ex Susianis oppidum. Juxta;* Gronov. et edd. vett. *venientem, et unum ex Susianis. Oppidum, &c.*—29 *Susiane* Harduin. 2. 3. Bi-

NOTÆ

[z] *Mesabatene*] Ita Reg. 1. 2. &c. Ptolem. in Perside VI. 4. Μεσαβάται.

[a] *Amnis*] Εὔλαιος Strab. lib. XV. pag. 728.

[b] *Hac rursus*] Hac ipsa regione, unde ortus primum: nempe Media.

[c] *Ac Dianæ*] Martian. lib. VI. cap. de India, pag. 225. 'Oppidum ibi nobile Susa, in quo templum Dianæ.'

[d] *Siquidem reges*] Solinus cap. 33. pag. 62. Pliniusque ipse XXXI. 21.

[e] *Hedypnum*] Ἡδύπνουν, quasi suave spirantem. Is ipse est quem Hedyphonta Ἡδυφῶντα appellat Strab. lib. XVI. pag. 744. qui Seleuciam Elymæorum urbem (de qua mox) præterfluit, juxta Susianos: non in Babylonia, ut existimavit Ortelius, quem Seleuciæ nomen in fraudem induxit.

[f] *Adunam*] Ita Mss. omnes. Editi perperam, *et unum.*

[g] *Elymais*] Ἐλυμαΐς, incolæ Ἐλυμαῖοι Strab. lib. XI. pag. 524. Pars est australior ejus regionis, quæ nunc *Chusistan* dicitur. Hinc *Elamitæ*, cum Parthis et Medis a Luca copulati, Act. II. etsi D. Hieronymo de Loc. Hebr. aliter visum.—'At alibi olim sedes habuere iidem Elamitæ, nempe temporibus Abrahæ, ut Moses docet, Gen. XIV. 1. 'Factum est autem,' inquit, 'in illo tempore, ut Amraphel rex Sennaar, et Arioch rex Ponti, et Chodorlahomor rex ELAMITARVM, et Thadal rex gentium, עמים 2. inirent bellum contra Bara regem Sodomorum, et contra Bersa regem Gomorrhæ, et contra Sennaab regem Adamæ, et contra Semeber regem Seboim, contraque regem Balæ: ipsa

mine Oroati ad Characem, CCXL. mill. passuum. Oppida ejus, Seleucia,[h] et Sosirate, apposita monti Casyro.[30 i] Oram, quæ præjacet, minorum Syrtium vice diximus[j] inaccessam cœno, plurimum limi deferentibus Brixia et Ortacea amnibus: madente et ipsa Elymaide in tantum, ut nullus sit, nisi circuitu ejus, ad Persidem aditus. Infestatur et serpentibus, quos flumina deportant. Pars ejus maxime invia. Characene vocatur ab oppido, Arabiæ claudente regna,[31] de quo dicemus, exposita prius M. Agrippæ sen-

pont. et Franz.—30 Chiffl. *flumine Ora ad Characem, CCXI. . . . . apposita monti Chasiro.* Paulo post, in eodem codice, *Brixia et Ortatia.*—31 Chiffl.

NOTÆ

est Segor. 3. Omnes hi convenerunt in vallem sylvestrem, quæ nunc est Mare salis. 4. Duodecim enim annis servierant Chodorlahomor, et tertio decimo anno recesserunt ab eo. Igitur quartodecimo anno venit Chodorlahomor, et reges, qui erant cum eo....8. Et egressi sunt rex Sodomorum, et rex Gomorrhæ, rexque Adamæ, et rex Seboin, nec non et rex Balæ, quæ est Segor. 9. Scilicet adversus Chodorlahomor regem Elamitarum, et Thadal regem Gentium, et Amraphel regem Sennaar, et Arioch regem Ponti: quatuor reges adversus quinque.' Inter hos reges quatuor tertium duntaxat locum obtinet rex Elamitarum; quod nobiliores essent et rex Sennaar, ex Nemrodo regum antiquissimo genus ducens, et rex Ponti, hoc est, oræ sinus Persici citra Euphratem, juxta ipsius ostia, ubi postea Arabes Scenitæ. Rex Elam, et rex Gentium, inter regem Sennaar et regem Ponti fuere. Rex Sennaar citra Euphratem, juxta Babylonem et Ur. Primus tamen vs. 9. appellatur rex Elamitarum Chodorlahomor, quoniam ipsius causa bellum istud gerebatur. Nulla enim ratio suadet, multo majorem tunc quatuor regum illorum ditionem fuisse, quam fuit eodem tempore ditio regum quinque quos oppugnabant. Idcirco autem Chodorlahomor tributum a regibus illis exigebat, quia se pro primogenito gerebat e filiis Sem et Noë, quippe ex Ælam Semi filio primogenito ortum trahens; atque adeo sibi vectigales volebat esse posteros Chanaan; qui potissimam orbis partem, in qua paradisus esset, occupassent. Ex prisca sede ista Elamitæ postea versus ortum progressi constitere ibi, ubi de eorum nomine Elymais regio nomen accepit, temporibus forte Davidis aut Salomonis, vel ante ea ipsa.' *Ed. sec.*

[h] *Seleucia*] Ampla civitas, quæ prius Soloce vocabatur, Σελεύκεια μεγάλη πόλις. Σολόκη δ' ἐκαλεῖτο πρότερον, inquit Strab. lib. XVI. pag. 744. in Elymaide.

[i] *Casyro*] Mss. *Chasiro.*

[j] *Syrtium vice diximus*] Cap. nempe 29. his verbis: 'Persæ Rubrum mare semper accoluere: propter quod is sinus Persicus vocatur: regio ibi maritima, Συρτίβωλος. Vide Notas et Emend. num. 97.

tentia. Namque is Mediam [k] et Parthiam, et Persidem ab oriente Indo, ab occidente Tigri, a septemtrione Tauro, Caucaso, a meridie Rubro mari terminatas patere in longitudinem $\overline{\text{XIII}}$. XX.[1] mill. pass. in latitudinem DCCCXL.[32 m] prodidit. Præterea per se Mesopotamiam ab oriente Tigri, ab occasu Euphrate, a septemtrione Tauro, a meridie mari Persico inclusam, longitudine octingentorum [n] mill. passuum, latitudine CCCLX.

Charax [o] oppidum Persici sinus intimum, a quo Arabia Eudæmon cognominata excurrit, habitatur [p] in colle manu facto inter confluentes, dextra Tigrin,[q] læva Eulæum, II. mill. pass.[33] laxitate. Conditum est primum ab Alexandro Magno: qui colonis ex urbe regia Durine (quæ tum interiit) deductis, militumque inutilibus ibi relictis, Alexan-

claudente regna ea.—32 Idem codex, *in latitudinem DCCCCL.*—33 *Ileum, II. p.* Chiffl. *Eulæum VI. &c.* Pintian. et cod. Dalec. *Eulæum, III. mill. pass.* Ald. Junt. Basil. Lugd. Erasmi, Frankf. 1582. Dalec. Elz. Gronov. Harduin.

NOTÆ

[k] *Namque is Mediam*] Hæc iisdem verbis Martian. lib. VI. cap. de India, p. 225.

[1] *XIII. XX.*] Hoc est, ut Martianus ait, ter et decies viginti millia passuum. Sic porro libri omnes editi, et manu exarati: tum ii quos ipsi inspeximus, tum ii e quibus Martianus exscripsit. At longe discrepant ab iis quos secuti sunt Missi Theodosii, qui Principis ejus jussu terrarum orbem, quaqua patet, dimensi sunt. Eorum hæc oratio est: 'Media, Parthia, Persis, finiuntur ab oriente flumine Indo: ab occidente, flumine Tigri: a septemtrione, monte Tauro: a meridie, mari Rubro. Longitudo M. passuum DCCCCXX. latitudo, CCCCXXI. Juxta Plinium Secundum eadem mensura est.'

[m] *DCCCXL.*] Martianus legit tantummodo, *DCCCXXX.*

[n] *Octingentorum*] Adjiciunt ad eam mensuram centena passuum millia Missi Theodosii: 'Mesopotamia, Babylonia, Chaldæa: finiuntur ab oriente, flumine Tigri: ab occidente, flumine Euphrate: a septemtrione, monte Tauro: a meridie, mari Persico. Longitudo M. pass. DCCCC. latitudo CCCLX. Juxta Plinium Secundum eadem mensura est.'

[o] *Charax*] Χάραξ ad oram intimam sinus Persici conditum oppidum, latere Tigris fluvii orientali. Hinc Geographo Isidoro Characeni cognomen.

[p] *Habitatur*] Charax nimirum oppidum, non Eudæmon Arabia manu facto colle habitatur, ut absurde Solinus accepit, cap. 33. pag. 62.

[q] *Dextra Tigrin*] Nempe si faciem cives obvertant ad austrum, dextra Tigris, læva Eulæus fluere intelligetur.

driam appellari jusserat: pagumque Pellæum, a patria sua, quem proprie Macedonum fecerat. Flumina[r] id oppidum expugnavere. Postea Antiochus restituit quintus regum,[s] et suo nomine appellavit. Iterumque infestatum Pasines Sogdonaci filius,[34] rex finitimorum Arabum, quem Juba Satrapen Antiochi fuisse falso tradit, oppositis molibus restituit: nomenque suum[t] dedit, emunito situ juxta, in longitudinem III. mill. pass. in latitudinem paulo minus. Prius fuit [35] a littore stadiis X. et maritimum etiam ipsa inde portum habuit:[36] Juba vero prodente, L. mill. pass. Nunc abesse a littore CXX. mill. legati Arabum nostrique negotiatores, qui inde venere, affirmant. Nec ulla in parte plus aut celerius profecere terræ fluminibus invectæ. Magis id mirum est, æstu longe ultra id accedente non repercussas.[u] Hoc in loco genitum esse Dionysium,[v] terrarum orbis situs recentissimum auctorem constat,[37] quem ad commentanda omnia in Orientem præmisit Divus Augustus, ituro in Armeniam ad Parthicas Arabicasque res majore

1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. Brotier. tacite *II. mill. pass.*—34 ‘ *Iterum quoque infestatum Spationis Suggodonati filius* Chiffl. *Spasinen* vocat Dion, in Vita Trajani, et Stephanus Byzantius, qui hanc urbem ab instauratore Σπασίνου Χάρακα vocatam tradidit. Ejus meminit et Josephus I. 7. XX. 2. Vide Leopard. VIII. 2.’ *Dalec.*—35 *Primo fuit* Gronov. et al. vett. ante Harduinum. —36 Ita ex codd. Harduiuus et recentt. *et maritimum etiam Ipsanda portum habuit* Pintian. e Tolet. ‘ Lego: *etiam ipsa tum portum habuit;* vel, *et maritimum jam inde ipsa portum habuit.*’ Dalec. *maritimum: etiam inde pseudoporticus habet* Gronov. et edd. vett.—37 ‘ Verbum *constat* in Chiffl. desideratur; optime, si post *præterit,* ante *nec sum oblitus,* τελείᾳ στιγμῇ distinguas.’ *Dalec.*

NOTÆ

[r] *Flumina*] Tigris et Eulæus, aquarum eluvionibus, seu exundationibus, id oppidum expugnavere.

[s] *Quintus regum*] Ejus nominis quintus, Eupator cognominatus, Antiochi Θεοῦ Ἐπιφανοῦς, *Dei Præsentis,* F.—‘ Qui et Antiochus Magnus appellatus est, pater Antiochi Epiphanis, sive Illustris, et Nobilis.’ *Ed. sec.*

[t] *Nomenque suum*] Χάραξ Πασινεῦ appellatur, tum a Ptolem. VI. 3. tum a Marciano Heracl. pag. 48.

[u] *Non repercussas*] Non retractas in mare, vi recedentis æstus.

[v] *Dionysium*] Periegetem ab opere cognominatum: a natali solo Alexandrinum: non illa quidem Ægypti civitate notissima, sed ista obscurioris famæ, quæ Susianæ fuit, et alio nomine Charax est appellata, ut dicemus in Auctorum Syllabo.

filio.[w] Non me præterit, nec sum oblitus, sui quemque situs [x] diligentissimum auctorem visum nobis in introitu hujus operis. In hac tamen parte arma Romana sequi placet nobis, Jubamque regem, ad eundem Caium Cæsarem scriptis voluminibus de eadem expeditione Arabica.

XXXII. (XXVIII.) Arabia gentium nulli [1] postferenda, amplitudine longissima, a monte Amano, a regione Ciliciæ

CAP. XXXII. 1 *Arabia gentium nullis* Chiffl.—2 *Ægyptum* Chiffl.—3 *Dein*

NOTÆ

[w] *Majore filio*] Caio Agrippæ natura, Augusti adoptione, filio: cui minor natu frater Agrippæ pariter et Augusti filius Lucius fuit.—'Armeniam rex Parthorum invaserat, Arabum adjutus auxiliis. Ad illud bellum componendum sexagenario major Augustus Caium minorem filium destinavit. Is Arabiæ tumultus composuit, Parthos ad pacem petendam adegit, Armeniis novum regem imposuit. Tacitus Annal. II. 'Jussu Augusti impositus Armeniæ Artavasdes, et non sine clade nostra rejectus. Tum Caius Cæsar componendæ Armeniæ deligitur. Is Ariobarzanem origine Medum, ob insignem corporis formam, et præclarum animum, volentibus Armeniis præfecit.' Velleius lib. II. 'Sensit terrarum orbis digressum a custodia Neronem Urbis: et Parthus desciscens a societate Romana adjecit Armeniæ manum,' &c. De societe Arabum cum Parthis Tullium vide, Famil. Epist. XV. 4. Caio Cæsari illuc proficiscenti victoriam Naso augurатur Arte Am. I. 179. 'Ecce parat Cæsar domito, quod defuit, orbi Addere: nunc, Oriens ultime, noster eris. Parthe, dabis pœnas,' &c. *Addend.* 'Prius ipse Augustus adversus Parthos feliciter dimicarat, teste Virgilio, in fine libri Georg. et Horatio, versu illo, I. Ep. 2. 'Et formidatam Parthis te Principe Romam.' Testis est etiam nummus argenteus, quem jam pridem vidimus apud D. Fontaine, Equitem Anglum, qualem Patinus delineavit in Familiis, p. 40. Hinc caput Augusti nudum exhibet, cum epigraphe, dextro latere: PARTHICVS IMP. sinistro deinde Q. LABIENVS. Sic autem interpretamur: 'Parthicus Imperator.' Augustus scilicet qui A. U. DCCXXIII. Parthos fugavit, Asiamque recepit; ideoque vere Parthicus Imperator fuit. 'Quæstor Labienus.' In aversa nummi parte equus sine sessore est, cum fræno, gerens saccum inanem, pecunia (credo) ærarii militaris in bellum exhausta; absque inscriptione. Nummum hunc qui sic exponere, 'Quintus Labienus Parthicus Imperator,' multa finxere absurda, quæ refellere non est hujus loci.' *Ed. sec.*

[x] *Sui quemque situs*] Ait se in introitu hujus operis Geographici, hoc est, III. 1. promisisse se secuturum auctores, ut quisque diligentissime situs diceret, in quibus ipse prodebat: nunc eos sequi potius se profitetur, qui bella in iis terris gesta enarraverint.

Commagenesque descendit, ut diximus,[a] multis gentibus eorum deductis illo a Tigrane magno,[b] sponte vero ad mare nostrum[c] littusque Ægyptiacum,[2] ut docuimus:[d] necnon in media Syriæ ad Libanum montem penetrantibus Nubeis,[e] quibus junguntur Ramisi. Deinde Taranei,[f] deinde Patami.[3 g] Ipsa vero peninsula Arabia inter duo maria, Rubrum Persicumque, procurrens, quodam naturæ artificio ad similitudinem atque magnitudinem Italiæ mari circumfusa, in eandem etiam cœli partem[h] nulla differentia spectat. Hæc quoque in illo situ felix.[4] Populos ejus a nostro mari usque ad Palmirenas solitudines diximus:[i] reliqua nunc peragemus. Nomadas inde,[j] infestatoresque[5] Chal-

Teranei, dein Patami in eodem codice.—4 In eodem codice, *in illo situs felix.* Codd. Dalec. et Vet. ejusdem: *in illo situ. Felix ejus populus. A nostro, &c.*— 5 Ita ex codd. Harduinus et recentt. *nunc inde peragemus Nomadas infestatoresque* Gronov. et edd. ante Harduinum; *nunc peragimus. Nomadas inde infes-*

NOTÆ

[a] *Ut diximus*] Lib. v. cap. 20. et 21.

[b] *Tigrane magno*] Illo Armeniæ ac Syriæ Rege, qui se Regem Regum, ut Nummi docent, et Plutarchus in Lucullo, volnit appellari. Hunc Pompeius devicit, ut dicemus lib. VII.

[c] *Ad mare nostrum*] Mediterraneum.

[d] *Ut docuimus*] Libro superiore, cap. 12.

[e] *Nubeis*] Quatuor hæc Arabum genera eam partem obtinuere olim quæ Deserta vocabatur, nunc *l'Arabie déserte*, ultra Palæstinæ fines. Vide Notas et Emend. num. 98.

[f] *Deinde Taranei*] Has voces non habent Reg. 1. Colb. 1. et 2. At Reg. 2. et Chiffl. *Dein Teranei, dein Patami.*

[g] *Deinde Patami*] Forte Κατάνιοι Arabiæ desertæ juxta Syriam populi, apud Ptolem. v. 19.

[h] *In eandem etiam cœli partem*] Arabia, inquit, peninsula, sicut Italia, inter maria duo procurrit, versus exortum Solis brumalem.

[i] *Solitudines diximus*] Libro superiore, cap. 12. et 21.

[j] *Nomades inde*] Post Palmyrenas solitudines, inquit, sequuntur versus orientem statim Nomades Arabes: atque inde ad meridiem refugiunt, ultra Asphaltiten lacum: deinde Attali, infestatores Chaldæorum, qui ad Euphratem pertinent? Utrosque, Nomadas nimirum et Attalos, claudunt a meridie Scenitæ, quos a Cœle Syria usque ad Euphratem sedes habuisse olim auctor est Eustathius in Dionys. pag. 121. Εἰσὶ Σκηνῖται Ἄραβες περὶ τὰ πέραν Εὐφράτου ἕως Κοίλης Συρίας. Expedire hos populorum situs nititur Salmasius, in Solin. pag. 484. sed conatu irrito. Nobis, Plinioque ipsi, Strabo astipulatur, l. XVI. pag. 767.

dæorum, Scenitæ (ut diximus) [k] claudunt,[6] et ipsi vagi,[l] sed a tabernaculis [m] cognominati, quæ ciliciis metantur,[n] ubi libuit. Deinde Nabatæi oppidum includunt [7 o] Petram [p] nomine in convalle, paulo minus duum mill. passuum amplitudinis, circumdatum [q] montibus inaccessis amne interfluente. Abest a Gaza [8] oppido littoris nostri DC. M. a sinu Persico CXXXV. M.[9 r] Huc convenit utrumque bivium,[s] eorum qui et Syria [10] Palmiram petiere, et eorum

tatoresque Chiffl.—6 Chiffl. *cludunt*. Mox, margo edd. Dalec. et Gronov. *sic a tabernaculis, &c.* ' Vet. *mercantur*. Lego : *cognominati ciliciis, quibus metantur*. Vet. *vel castra ponunt, vel metas in agris pro terminis statuunt.*' Dalec.—7 Ita codd. Harduini et Chiffl. item Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *incolunt* Gronov. et edd. vett.—8 *Abest a Begaza* Chiffl.—9 Ita ex codd. suis et Chiffl. Harduinus; ita quoque edd. recentt. *CXXII. M.* edd. vett. et Gronov. ' Si non fuerit duplex Petra, hic certe turbati sunt numeri; et restituendum: *a Gaza .... CXXXV. M. a sinu Persico DC. M.* ut jam monuere Cellarius, Geogr. Antiq. lib. III. pag. 418. et Shaw, *Voyages*, tom. II. pag. 45. Nihil mutavi, quod quidam eruditi viri volunt duplicem fuisse Petram. Et in secundo numero diversi sunt libri. In cod. Reg. 2. *CXXXV. M.* in Reg. 1. *CXXXII. M.* in Editione principe *CXXII. M.*' Brotier.—10 Ita codd. Harduini et Chiffl. item edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bi-

NOTÆ

[k] *Scenitæ, ut diximus*] Cap. 30.

[l] *Et ipsi vagi*] Hoc est, et ipsi Nomades quoque. Non omnes Σκηνῖται sunt Nomades : nam Sabæi Scenitæ sunt, aliique plurimi sub tentoriis degunt, sed non vagantur. Hi sedes mutant, ubi libuit, permutantque pabula : inde nomen ipsis. Strab. lib. XVI. pag. 767. Γεωργοὺς agricolas vocat.

[m] *A tabernaculis*] Quæ Græcis σκηναί. Habet hæc quoque Solinus cap. 33. pag. 62.

[n] *Ciliciis metantur*] Ut pelles alii, sic isti cilicia tendunt, ad tabernacula facienda. Cilicia sunt, quæ ex pilis caprarum contexta sunt.

[o] *Oppidum includunt*] Ita Reg. 2. Colb. 1. 2. et Chiffl. Editi, *incolunt*. At ' includendi ' verbo, montes, quibus oppidum circumdatur, coli a Nabatæis, eleganti brevitate significat.

[p] *Petram*] Μητρόπολις τῶν Ναβαταίων ἐστὶν ἡ Πέτρα καλουμένη, inquit Strab. lib. XVI. pag. 779. Inde Arabiæ Petrææ nomen.

[q] *Circumdatum*] Strabo totidem verbis loc. cit.

[r] *A sinu Persico CXXXV. M.*] Ita libri omnes. Multis igitur partibus breviore spatio dissidet a sinu Persico Petra, quam a littore mediterranei maris. Et sane hæc ipsa Nabatæa Petra versus Babylonem a Strab. statuitur, lib. XVI. pag. 767. ita tamen ut ab Hiericunte quatuor dierum tantummodo intervallo distaret. Quare in germano illius designando situ Geographorum vulgus errat, Tabulæque omnes, quæ littori nostro propius admovent, a Persico longissime revocant.

[s] *Utrumque bivium*] Eorum scilicet qui Foratli, et Characem, littusque

qui ab Gaza venerunt. A Petra incoluere[11] Omani[t] ad Characem usque, oppidis quondam claris a Semiramide conditis, Abesamide et Soractia. Nunc sunt solitudines.[12] Deinde est oppidum, quod Characenorum regi paret, in Pasitigris ripa,[13 u] Forath nomine, in quod a Petra conveniunt. Characemque inde XII. M. passuum secundo æstu navigant. E Parthico autem regno[14] navigantibus vicus Teredon,[v] infra confluentem[w] Euphratis et Tigris: læva fluminis[x] Chaldæi obtinent, dextra Nomades Scenitæ.[y] Quidam et alia duo oppida longis intervallis Tigri[15] prænavigari tradunt, Barbatiam, mox Thumatam:[z] quod abesse a Petra decem dierum navigatione, nostri negotiatores dicunt, Characenorumque regi parere: et Apamiam[a] sitam, ubi restagnatio Euphratis cum Tigri confluat. Itaque mo-

pont. et Franz. *qui et Syriæ* Gronov. et edd. vett.—11 Ita ex codd. suis et Chiffl. ita quoque edd. recentt. *incoluerunt* Gronov. et al. ante Harduinum.—12 *Besannisa et Soractia nunc sunt solitudines* Chiffl. '*Soroactia* in vulgata lectione habetur.' *Dalec.*—13 Cod. Dalec. *in ipsa Tigris ripa.* Mox, *Fora nomine* Chiffl. Paulo post in Vet. Dalec. *Choraceni: inde XII. M. pass.*—14 Ita ex codd. suis et Chiffl. edidit Harduinus, eumque secuti recentt. *E Parthico enim regno* Gronov. et al. ante Harduin.—15 Ita codd. Harduini et Chiffl. item edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Tigris* Gronov. et edd. vett. Mox, cod. Dalec. *pernavigari.* Paulo post, *mox Dumatham, &c.* Chiffl. *mox Thumatam, quod abest a P. d. d. navigatione. Nostri*

NOTÆ

Persici maris petentes, et Syria Palmyram prætergressi, et ab Gaza illuc venere.

[t] *Omani*] Ab Omanitis Ptolemæi, de quibus inferius, longe hi situ disjunctissimi, utrosque nequicquam confundente Ortelio.

[u] *In Pasitigris ripa*] Occidentali latere fluminis, in ipso fere Tigris ostio, ubi Pasitigrin nomen habet. Nunc *Abadan.*

[v] *Teredon*] Τερηδὼν Strab. lib. XVI. pag. 765. Peramplum hodie oppidum *Balsera*, contra Susianam, Parthici regni provinciam.

[w] *Infra confluentem*] Infra eum locum, ubi restagnatio Euphratis cum Tigri confluit.

[x] *Læva fluminis*] Latere fluminis sinistro, facie ad austrum obversa.

[y] *Nomades Scenitæ*] De quibus dictum est proxime.

[z] *Mox Thumatam*] In Notitia Imperii Rom. cap. 22. pag. 37. 'Sub Dispositione Ducis Arabiæ Ala prima Valentiniana Thamathæ' metari dicitur. Ptolem. VI. 7. in Arabia felice Θουμάτα.

[a] *Et Apamiam*] Non Mesenes oppidum, sed Sittacenes: de quo sup. cap.

lientes incursionem Parthos operibus objectis[16 b] inundatione arceri.

Nunc a Charace[c] dicemus oram Epiphani[17 d] primum exquisitam. Locus ubi Euphratis[e] ostium fuit:[18] flumen Salsum: promontorium[f] Chaldone: voragini similius,[g] quam mari, per L. M. pass. oræ: flumen Achana:[h] deserta C. M. pass. usque ad insulam Icharam.[19 i] Sinus Capeus, quem accolunt Gaulopes et Chateni.[20] Sinus Gerraicus.[j]

n. d. Characenorum regi parere Vet. Dalec. *nostri* deest in Chiffl.—16 Basiliense exemplar *abjectis*.—17 *Epiphanio* codd. Dalec. et Vet. ejusdem.—18 *Euphratis ostio effluit* margo edd. Dalec. et Gronov.—19 *Barum* Vet. Dalec. et Chiffl. *Tharum* al. ap. Dalec.—20 Ita ex codd. Harduinus et recentt. *Chareni* Groſan. Est autem ipsum flumen illud, quod Phisonem Moses appellat in descriptione Paradisi terrestris; et 'flumen Salsum,' quod in hoc Plinii loco proxime antecedit, ipsum est 'flumen Gehon' apud Mosem, eodem loco: ut in tractatu de Paradiso terrestri ostendemus inferius. Hæc duo flumina, Salsum et Achana, annotavit etiam Petrus Bertius in Tabulis suis Geogr. quas delineare conatus est ex Plinii descriptione: et ambo posuit eo ipso situ, quo Gehon et Phison esse Moses prodidit, nosque post Mosem et Plinium: sed fecit ea cursus perbrevis, quod nesciret alterum ex his, Mose ipso auctore, Æthiopiam circuire.' *Ed. sec.*

NOTÆ

[b] *Operibus objectis*] Aggeribus, quibus aquæ arceantur a Chaldæorum ripa, in Parthorum agros eædem effundantur.

[c] *Nunc a Characе*] Vel ab opposito potius Characi littore, et occidentali Tigris Euphratisve ripa.

[d] *Epiphani*] Ptolemæo Ægypti Regi, ejus nominis quinto, Ptolemæi Philopatoris filio.—'Antiocho Syriæ regi, ut mox Plinius ipse dicet.' *Ed. sec.*

[e] *Locus ubi Euphratis*] Namque, ut dictum est superiore cap. Euphratem præclusere Orcheni, et accolæ agros rigantes: nec nisi Tigri defertur in mare. Oram deinceps Plinius persequitur Felicis Arabiæ, quæ orienti Soli obvertitur, ducto itineris initio ab Euphratis ore ad mare Rubrum.

[f] *Promontorium*] Nomen ei esse *Mascat-Saïf*, auctor est Geographus Nubiensis, parte sexta secundi Climatis, pag. 56.

[g] *Voragini similius*] Subintellige, mare. Tres in hoc mari voragines describit Geographus Nubiensis, loc. cit.

[h] *Flumen Achana*] 'In Ms. nostro Parisiensi, *Achanum*. In Tabulis, *Co-*

[i] *Insulam Icharam*] Ἰχάρα et Ἴκαρος Ptolem. VI. 7. Arrian. de Exped. Alex. lib. VII. pag. 487. Ἴκαρος. Geographo Nubiensi, loc. cit. 'Comar.' De ea Priscianus in Periegesi, pag. 382. 'Persicus inde sinus penetratur, et Icaron offert, Insula quæ fertur nimium placere Dianæ.' Ibi Dianæ fanum et Apollinis extitisse auctor est Strab. lib. XVI. pag. 766. et Arrianus loc. cit.

[j] *Sinus Gerraicus*] Ab oppido Ara-

Oppidum Gerra quinque mill. pass. amplitudine, turres habet[k] ex salis quadratis[21] molibus. A littore L. M. passuum, regio Attene.[l] Ex adverso Tylos insula,[m] totidem millibus a littore, plurimis margaritis celeberrima, cum oppido ejusdem nominis: juxtaque altera minor,[n] a promontorio[22] ejus[o] XII. mill. D. pass.[23] Ultra magnas aspici insulas tradunt, ad quas non sit perventum. Hujus ambitum[p] CXII. M. D. passuum, a Perside longius abesse, adiri uno alveo[24] angusto. Insula Asgilia. Gentes: Nocheti, Zurachi, Borgodi, Cataræi, Nomades. Flumen Cynos.[q] Ultra navigationem incompertam ab eo latere[r] propter scopulos

nov. et edd. vett.—21 Chiffl. *quadrati*. Codex manuscriptus Dalecampii: *quadratis mollibus a litore l. regio Artene ex adverso CCCC. mill. passuum. Tylos insula, &c. Atta. Ex a. Tyros* al. ex Ptolem.—22 Codd. Dalec. et Vet. ejusdem: *altera, in ora promontoria*.—23 Ita ex codd. suis et Chiffl. Harduinus; ita quoque edd. recentt. *XII. mill. pass.* Gronov. et al. vett.—24 Cod. Dalec.

NOTÆ

biæ Gerra cognominatus. Thus Gerræum a Nicandro laudatur, Γερραίης λιβάνοιο χύσιν, κ. τ. λ. Ubi Scholiastes, Γερραίης. Ἀραβικῆς. Γέρρα γὰρ πόλις τῆς Ἀραβίας. Chaldæorum juris fuisse auctor est Strabo loc. cit.

[k] *Turres habet*] Et domos, ἀλίνας τὰς οἰκίας, inquit Strab. lib. XVI. pag. 766. Vide quæ dicturi sumus XXXI. 39.

[l] *Regio Attene*] Nomen habet ab Ἄττα κώμη, cujus meminit Ptolem. VI. 7. ultra Gerræos, versus Rubrum mare. Incolas Αἰτταιεῖς vocat, mendose, pro Ἀττταεῖς.

[m] *Tylos insula*] Τύλος Ptolemæo loc. cit. Hanc ab Euphratis ostio noctis et diei unius cursu distare scribit Arrian. Exped. Alex. lib. VII. pag. 488. Contra Eratosthenes, qui Τύρον vocat, apud Strab. loc. cit. ut et Artemidorus apud Steph. dissitam a Teredone scribit decem dierum navigatione: unius, a promontorio quod est apud Macas, hoc est, a faucibus Persici sinus. Hodie *Queximi*.

[n] *Altera minor*] Vel altera Tylos, ut Bochartus existimavit, Geogr. Parte II. lib. I. cap. 45. pag. 766. vel altera insula, cujus nomen Ἄραδος a Strab. et Ptolemæo locis cit. fuisse perhibetur. Nempe ut in Phœnice, sic in mari Persico, unde Phœnices profecti, duas magni nominis insulas, Tyrum et Aradum, extitisse volunt: unde coloniæ in Phœnicen deductæ. Strab. lib. XVI. pag. 766. Tylos minor a majore X. tantum M. P. distabat, teste Plin. XII. 22.

[o] *A promontorio ejus*] Hoc est, a Tyli majoris promontorio.

[p] *Hujus ambitum*] Nempe minoris illius insulæ, hoc est, Aradi.

[q] *Flumen Cynos*] Κυνὸς ποταμὸς, hoc est, Canis flumen. Existimo esse 'Larem' Ptolemæi VI. 7. Arabum *Falg*, apud Geogr. Nub. pag. 54.

[r] *Ab eo latere*] Latere Arabiæ orientali, extra sinum Persicum.

tradit Juba, prætermissa mentione oppidi Omanorum [s] Batrasabbes,[t] et Omanæ,[u] [25] quod priores [v] celebrem portum Carmaniæ fecere. Item Omnæ et Athanæ,[26] quæ nunc oppida maxime celebrari a Persico mari nostri negotiatores dicunt. A flumine Canis, ut Juba tradit, mons adusto similis. Gentes Epimaranitæ.[w] Mox Ichthyophagi:[x] insula deserta: gens, Bathymi.[27] Eblitæi montes, insula Omœnus. Portus Machorbæ, insulæ Etaxalos, Onchobrice: gens, Chadæi. Insulæ sine nominibus multæ: celebres vero, Isura, Rhinnea, et proxima in qua scriptæ sunt stelæ lapideæ [y] literis incognitis. Goboëa portus, Bragæ insulæ desertæ. Gens Thaludæi.[28] Dabanegoris regio. Mons Orsa cum portu. Sinus Duatus, insulæ multæ. Mons Tricoryphos.[z] Regio Cardalena, insulæ Solanidæ, Capina. Item Ichthyophagorum. Deinde Glari. Littus Hammæum, ubi auri metalla. Regio Canauna; gentes Apitami, Gasani. Insula Devadæ. Fons Goralus. Insulæ [29] Calæu [a] et Amnamethu. Gens Darræ.[b] Insulæ:

adiri modo alveo. Mox, *Insula Asclie* Chiffl.—25 *Omanorum Batrasauenes et Ommamæ* Chiffl.—26 *Homæ et Altanæ* in eodem codice.—27 Gronov. *gentes Bathymi.*—28 *Gens Caludæi* Vet. Dalec.—29 *Fons Goralus, Garpheti, Ins.*

NOTÆ

[s] *Omanorum*] Qui Ptolemæo VI. 7. Ὁμανῖται.

[t] *Batrasabbes*] Forte rectius, *Petræ Sabes.* Nam Omanorum regiam *Hagiar* vocitatam esse, hoc est, Petram, auctor est Geographus Nubiensis, parte VI. secundi Climatis, pag. 54.

[u] *Et Omanæ*] Stephanus: Ὄμανα πόλις τῆς εὐδαίμονος Ἀραβίας. Persidi ascribit auctor Peripli maris Erythræi: ἐμπόριον τῆς Περσίδος ἡ λεγομένη Ὄμμανα.

[v] *Quod priores*] Vetustiores Geographi.

[w] *Epimaranitæ*] Maranitas Strabo cum Gerræis, de quibus supra, copulat lib. XVI. pag. 776. quorum hi coloni videntur Epimaranitæ idcirco dicti.

[x] *Ichthyophagi*] Horum in hoc ipso tractu apud Ptolem. quoque mentio, VI. 7. Ad Macas usque pertinere ait, de quibus mox dicetur.

[y] *Stelæ lapideæ*] Στῆλαι *pilæ* sunt, seu *columnæ.*

[z] *Tricoryphos*] A triplici vertice nomen effictum. Ibi tria fuisse miræ celsitatis Deorum fana refert Diod. Sic. Bibl. lib. III. pag. 178. Littoris Hammæi, et Γασανδῶν idem meminit, pag. 179. Insula 'Deceadæ.' Philostorgio cognita, cui Διβοῦ dicitur.

[a] *Insulæ Calæu*] Καλαίου νῆσοι. Vide Notas et Emend. num. 99.

[b] *Gens Darræ*] Stephanus: Δάρραι, ἔθνος πρὸς τῇ Ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ. *Dar-*

Chelonitis,[c] Ichthyophagon multæ, Eodanda deserta, Basag, multæ Sabæorum. Flumina: Thamar, Amnon: Insulæ Dolicæ. Fontes: Daulotes, Dora.[d] Insulæ: Pteros, Labatanis,[30] Coboris, Sambracate, et oppidum eodem[e] nomine in continenti. A meridie insulæ multæ,[f] maxima Camari.[g] Flumen, Mysecros. Portus, Leupas. Scenitæ Sabæi. Insulæ multæ. Emporium eorum Acila,[31 h] ex quo in Indiam navigatur. Regio, Amithoscuta: Damnia. Mizi majores et minores, Drimati. Naumachæorum[i] promontorium contra Carmaniam est. Distat quinquaginta[32] mill. pass. Mira res ibi traditur: Numenium ab Antiocho rege Mesenæ præpositum, ibi vicisse eodem die classe, æstuque reverso iterum equitatu contra Persas dimicantem, et gemina tropæa eodem in loco Jovi ac Neptuno statuisse.

Insula in alto[j] objacet Ogyris, clara Erythra rege ibi sepulto. Distat a continente CXXV. mill. passuum, circuitu

---

Gronov. et edd. vett. sed ex codd. fide vocem *Garpheti* expunxit Harduinus, eumque secuti recentt. *Fons Coralus, &c.* Franzius. Mox, pro *Calæu*, quod ex emendatione Harduini exhibent edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Alaca* habet Vet. Dalec. *Aleu* Gronov. et al. vett.—30 Ita ex codd. suis et Chiffl. emendavit Harduinus eumque secuti recentt. *Labanis* edd. ante Harduinum.—31 *Acil* Chiffl. *Ocole* Ptolemæo.—32 *Naumacheorum p. c. Carmaniam distat quinque* Chiffl. *Macæ. Horum promontorium* Gronov. et edd.

NOTÆ

rhæ, populi juxta mare Rubrum. A Ptolemæo præpostere locantur in Arabico sinu.

[c] *Chelonitis*] Χελωνῖται, νῆσος ἐν τῇ Ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ, Stephanus pag. 718.

[d] *Dora*] Huic fonti cognominem insulam in Persico sinu Stephanus locat: Δῶρα, νῆσος ἐν τῷ Περσικῷ κόλπῳ.

[e] *Et oppidum eodem*] A quo myrrha Sembracena cognominatur XII. 36. Sabæorum oppidum fuisse dicitur ibidem, mari proximum. Scenitarum scilicet Sabæorum, de quibus statim dicetur.

A meridie insulæ multæ] Ultra sinus Persici angustias.

[g] *Camari*] Καμαρηνοὶ νῆσοι Ἀραβίων, Stephano.

[h] *Acila*] Non est Ocelis vel Ocila, de quo cap. 26. Illud enim Arabici sinus, et Gebanitarum juris emporium fuit: istud Scenitarum Sabæorum, Persico mari, quam Arabico propius.

[i] *Naumachæorum*] Mela III. 8. 'Arabiæ felicis majorem,' inquit, 'Sabæi tenent partem: ostio proximam, et Carmanis contrariam Macæ.' Vide quæ de Carmaniæ promontorio diximus cap. 26.

[j] *Insula in alto*] Hodie *l'Isle Mazira*. Vide Notas et Emend. num. 100.

CXII. mill. D. passuum.[33] Nec minus altera clara in Azanio mari[k] Dioscoridu,[34][l] distans a Syagro[m] extimo promontorio CCLXXX. mill. passuum.

Reliqui in continente a Noto[n] etiamnum Ausaritæ:[o] inde in montes VIII. dierum[35] transitus. Gentes:[p] Larendani, Catabani, Gebanitæ[q] pluribus oppidis, sed maximis, Nagia, et Tamna[r] templorum LXV. Hæc est amplitudinis significatio. Promontorium,[s] a quo ad continentem Troglodytarum[t] L. mill. pass. Toani, Ascitæ,[36][u] Chatramo-

ante Harduinum.—33 Chiffl. *CXX. p. circuitur CXII. d. pass.* Gronov. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *CXXV. mill. pass. circuitu CXII. M. passuum.*—34 *Dioscuriada* Vet. Dalec. *Dioscynidia* codd. Dalec. *Dioscurias* al. ap. Dalec.—35 Ita Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *a noto etiamnum Autaride, in montes VII. dierum* Gronov. et edd. vett.—36 *Acchitæ* edd. ante Harduinum. Mox, *Cattamotitæ* Chiffl. Paulo post, Gronov. et edd.

NOTÆ

[k] *Azanio mari*] De quo cap. 28. et 34.

[l] *Dioscoridu*] Auctori Peripli maris Erythræi, ἡ Διοσκορίδου καλουμένη νῆσος. Hanc ille pluribus describit. In Rubro mari a Ptolemæo locatur VI. 7. ἡ Διοσκορίδου νῆσος. Stephanus: ἔστι καὶ ἐν τῇ Ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ νῆσος Διοσκορίδου. Hodie *Zocotora*.

[m] *A Syagro*] Σύαγρος ἄκρα Ptolemæo loc. cit. et Auctori Peripli, promontorium illud est quod in australis Arabiæ latere medio longissime procurrit versus exortum Solis hybernum. Hodie *Cap de Fartach*.

[n] *A Noto*] A meridie: ut supra, 'a meridie insulæ multæ.'

[o] *Ausaritæ*] In hac ipsa meridionali Arabiæ ora, inter Syagrum promontorium, sinumque Persicum, Αὔσαρα πόλις Ptolem. VI. 7. unde myrrha Ausaritis dicta apud ipsum Plin. XII. 36. Vide Notas et Emend. num. 101.

[p] *Gentes*] Sedes his gentibus olim fuere a media ferme ora lateris Arabiæ meridionalis, ad fretum usque Arabicum, cui nomen est hodie, *le Détroit de la Mecque, ou de Bebelmandel*. Vide Notas et Emend. num. 102.

[q] *Catabani, Gebanitæ*] Catabanis Gebanitæ, aut Gebanitis vice versa contributi Catabani videntur: cum idem oppidum Tamna, quod Gebanitis Plinius arrogat, tum hoc loco, tum XII. 33. Catabanensium regiam fuisse doceat Eratosthenes apud Strab. l. XVI. p. 768. Καταβανεῖς porro ad angustias fretumque Arabici sinus pertinuisse idem est auctor: Καταβανεῖς καθήκοντες πρὸς τὰ στενὰ καὶ τὴν διάβασιν τοῦ Ἀραβίου κόλπου, ingenti errore ad fauces Persici sinus eos locante Ptolem. VI. 7.

[r] *Et Tamna*] Τάμνα Eratosth. loc. cit. Plinio XII. 33. *Thomna*. Stephanus ex Alexandro Polyhistore: Τάμνα, πόλις Ἀραβική. Ptolem. loc. cit. Θούμνα.

[s] *Promontorium*] Syagrum nempe, de quo dictum est proxime.

[t] *Troglodytarum*] In Africæ littore, quod contra Arabiam est.

[u] *Ascitæ*] Ἀσκῖται Ptolem. VI. 7. juxta Syagrum promontorium: παρὰ

titæ,[v] Tomabei, Antidalei, Lexianæ, Agræi,[w] Cerbani.[x] Sabæi[y] Arabum propter thura clarissimi, ad utraque maria[z] porrectis gentibus. Oppida eorum in Rubro littore: Marane,[a] Marma, Corolia, Sabatha:[37] [b] intus oppida, Nascus,[c] Cardava, Carnus, et quo merces odorum deferunt, Tomala. Pars eorum[d] Atramitæ,[e] quorum caput Sabota,[38] [f] LX. templa muris includens. Regia tamen omnium[g] est Mariaba. Sinum obtinet[h] XCIV. millibus pass. refertum insulis odo-

vett. *Agrei.*—37 *Sabatra* Gronov. *Subota* al.—38 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Sobotale* Gronov. et edd.

NOTÆ

δὲ τὸν Σύαγρον τὸ ὄρος μέχρι θαλάσσης, Ἀσκῖται. Prius *Acchitæ* perperam legebatur: quod tamen secutus est Ortelius, qui Plinii Ascitas cum Ἀγχίταις Ptolemæi et nomine perperam et situ confundit.

[v] *Chatramotitæ*] Χατραμωτίτης χώρα πλησίον τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης, inquit Stephanus. Catabanensibus ad orientem objacere auctor est Strab. lib. XVI. pag. 768. oppidumque eorum Καβάτανον.

[w] *Agræi*] Ἀγραίους ἔθνος Ἀράβιον ex Strab. lib. XVI. pag. 767. appellat Stephanus.

[x] *Cerbani*] Stephano Κερδανῖται, ἔθνος τῆς εὐδαίμονος Ἀραβίας. An ex Stephano Plinius, aut versa vice Stephanus ex Plinio corrigendus? Plinius, hac ipsa sect. iterum Cerbanos appellat.

[y] *Sabæi*] Hinc ad Salomonem accessisse Reginam, Philostorgius III. 4. aliique viri docti scribunt. Favet horum opinioni, quod Sabæis fœminæ semper imperitaverint. Claudianus in Eutrop. lib. I. 'Medis, levibusque Sabæis Imperat hic sexus.' Iidem propter thura clari: nam, ut Maro cecinit: 'Solis est thurea virga Sabæis.'

[z] *Ad utraque maria*] Arabicum et Rubrum.

[a] *Marane*] Cujus incolæ Μαρανεῖς Diodoro Sic. Bibl. lib. III. pag. 176. Μαρανῖται Strab. lib. XVI. pag. 776.

[b] *Sabatha*] Sive *Sabota*, ut mox dicetur: idem enim oppidum est, Atramitarum in Sabæis caput. Σάββαθα μητρόπολις, auctori Peripli maris Erythræi. Festus Avienus, in Descript. Orbis, pag. 1145. 'Minæi, Sabataque tenent.'

[c] *Nascus*] Νάσκος μητρόπολις, Ptolem. VI. 7.

[d] *Pars eorum*] Sive, pagus eorum, ut dicemus XII. 31.

[e] *Atramitæ*] Ἀδραμῖται Ptolem. VI. 7. Hinc myrrha Atramitica XII. 36.

[f] *Sabota*] Plinius ipse XII. 31.

[g] *Regia tamen omnium*] Sabæorum scilicet, et Atramitarum. Strab. lib. XVI. p. 768. Σαβαίων μητρόπολις Μαριάβα. Et ex Strab. Stephanus, pag. 443. Quæ vis huic voci subsit, mox Plinius ipse aperiet. Porro quæ Mariaba Plinio, hæc Ptolemæo Σάβη.

[h] *Sinum obtinet*] Atramitis regio, inquit, Arabico sinui ab ejusdem faucibus, per XCIV. pass. millia prætenditur.

riferis. Atramitis in mediterraneo junguntur Minæi :[i] mare accolunt et Elamitæ,[j] oppido [39] ejusdem nominis. Iis juncti Cagulatæ. Oppidum Siby,[40] quod Græci Apaten[k] vocant. Arsi,[l] Codani, Vadei, oppido [41] magno :[m] Banasasæi, Lechieni :[n] Sygaros[o] insula, quam canes non intrant, expositique circa littora errando moriuntur. Sinus intimus,[p] in quo Leanitæ, qui nomen ei dedere. Regia eorum[q] Agra, et in sinu[r] Læana, vel, ut alii, Ælana.[s] Nam et ipsum sinum nostri Ælaniticum scripsere, alii Ælenaticum, Artemidorus Aleniticum,[t] Juba Læaniticum. Circuitus Ara-

vett.—39 Ita Harduin. 1. ut et ex codd. suis et Chiffl. restituit Brotier. *oppida* codd. Harduini; item edd. Harduin. 2. 3. Bipont. et Franz. *oppidum* Gronov. et edd. ante Harduinum. Mox, *Iis junguntur* codd. Dalec. et Vet. ejusdem.—40 *Oppidum Sibi* Harduin. 2. 3. Bipont. et Franz. *O. Siby* edd. vett. item Elz. Gronov. et Harduin. 1. Mox, *Appoten vocant* Vet. et cod. Dalec.—41 Ita ex codd. Harduinus et recentt. *Arsicodani, Vadei cum oppido* Gronov. et edd. vett. *cum* deest in codd. Dalec. et Vet. ejusdem. Chiffl. ita locum hunc totum legit: *Arsi, Codani, Baræi oppido magno Barasasa et Læchiceni Syagros insulam canes non intrant, &c.* Basiliense exemplar etiam *Sya-*

NOTÆ

[i] *Minæi*] De quibus rursum inferius.

[j] *Elamitæ*] Forte Elaitæ, ab Αἴλου κώμη, quam in hoc ipso tractu Ptolem. agnoscit VI. 7. Vel ipsi potius Leanitæ, de quibus mox.

[k] *Græci Apaten*] Ἀπάτην, quæ vox *fraudem* sonat. Incolæ Apatæi, quos Ναπαταίους mendose, ut arbitror, vocat Ptolem. VI. 7. juxta Vadenos, de quibus mox dicemus.

[l] *Arsi*] Ptolem. VI. 7. Ἄρσαι.

[m] *Vadei oppido magno*] Quod Ptolemæus loc. cit. Βαδέου βασίλειον, Vadei regiam, nuncupat. Regionis incolæ, in mediterraneo, Οὐαδηνοί.

[n] *Lechieni*] Ita libri omnes. Λαιηνοῦς Ptolemæus Vadenis jungit, de quibus dictum est proxime.

[o] *Sygaros*] Ita R. 2. At R. 1. *Stagnos*. Delicias facit Frobenius, qui *Syagros* scribit: promontorii nomine, quod in Arabiæ latere australi in mare procurrit, cum insula intimi fere sinus Arabici communicato.

[p] *Sinus intimus*] Ultimus est sinus Arabici mucro, qua vergit in exortum Solis, et Arabiam Petræam.

[q] *Regia eorum*] In ora sinus Arabici, seu Ælanitæ posita. Stephanus: Ἔγρα, πόλις Ἀραβίας, πρὸς τῷ Αἰλανίτῃ κόλπῳ. Alia hæc ab Egra Ptolemaica, Plinianaque, de qua inferius inter oppida mediterranea dicemus.

[r] *Et in sinu*] Insulæ instar, aut peninsulæ, mari circumdata.

[s] *Ut alii, Ælana*] Philostorgio Ἀειλά, III. 6. Stephano, aliisque, Αἴλανον. Notitia Imperii sub Duce Palæstinæ, *Aila*. Unde et Petrus Ailensis, in Conc. Nic. I. inter Episcopos Palæstinæ. Strab. lib. XVI. pag. 768. Ἔλανα.

[t] *Artemidorus Aleniticum*] Elaniticum potius, ex Agathemero, qui Artemidori epitomen fecit, Geogr. I. 3. Ἐλανιτικόν. Tantam attulit in ea voce scripturæ inconstantiam, Arabum,

biæ [u] a Charace Læana colligere proditur quadragies septies [42] centena LXV. M. Juba paulo minus XL.[v] putat. Latissima est a septemtrione inter oppida Heroum et Characem.

Nunc et reliqua mediterranea ejus dicantur. Nabatæis [w] Thimaneos [x] junxerunt veteres: nunc sunt Taveni,[y] Suelleni, Arraceni,[z] Areni:[43] oppidum,[a] in quo omnis negotiatio

gros. Gronov. et edd. vett. *Barasei, Lichenia, Sygaros, &c.*—42 Ita ex codd. Hardninus; item Miller. et Bipont. *XLVII.* Franz. *quadragies octies* Gronov. et edd. vett. *XLVI.* margo edd. Dalec. et Gronov. *LXVI.* Chiffl.—43 Ita ex codd. suis, Chiffl. et edd. antiquiss. Harduinus in editione secunda. *Sarraceni, Arra oppidum, &c.* Harduin. 1. *Surraceni. Arra oppidum* Basil. Lugd. Erasmi, Frankf. 1582. Dalec. Lugd. 1606. Elz. et Gronov. *Sarraceni, Arareni, &c.* Vet. Dalec. Margo edd. Dalec. et Gronov. *Thabæni, Suallini, Ana-*

NOTÆ

Syrorum, Hebræorumque varius efferendi modus, quem affert Bochartus, parte II. Geogr. I. 44. p. 761. Strab. loc. cit. Ἐλανίτης μυχός.

[u] *Circuitus Arabiæ*] Facta navigatione a Charace, quod oppidum Tigris ostio adjacet, per maria tria, Persicum, Rubrum, Arabicumque, ad intimum usque hujus sinum, oppidumque Læana.

[v] *Paulo minus XL.*] Hoc est, paulo minus quadragies centenis, scilicet per viarum navigationumque compendia.

[w] *Nabatæis*] Quorum oppidum Petra, ut dictum est superius hoc ipso cap.

[x] *Thimaneos*] Βυθημανέους vocat Agatharchides de Rubro Mari, cap. 45. p. 1368. apud Photium in Bibl. cod. 250.

[y] *Taveni*] Hi sunt de quibus Bardesanes apud Euseb. Præpar. lib. VI. pag. 277. Ταϊνοὶ, (forte pro Ταουΐνοὶ,) Σαρακηνοί.

[z] *Arraceni* [*Sarraceni*] En quorum nomen ante Marci Imp. tempora innotuisse negat Jac. Gothofredus, p. 9. in Notis ad Ἐξήγησιν Anonymi, quem in lucem edidit. En quorum mentionem a Ptolemæo primum factam affirmat, quem juniorem idcirco facit, quam vulgo creditur. Cum tamen Plinius et Imperatore Marco, et Ptolemæo longe vetustior, Sarracenorum diserte meminerit. Gothofredus Scaligerum in Notis ad Eusebii Chron. secutus est, qui erranti præivit. Porro iidem Sarraceni, sibilo demto, qui ei voci præfigitur, Arraceni prioribus dicebantur: unde et Arra oppidum eorum, de quo statim dicemus. Pertinere hos ad Arabiam felicem Dioscorides significat, dum myrrham commendat Saracenicam.—' *Arraceni*] *Surraceni* quidem habet edit. Basil. a. 1535. et aliæ eam secutæ. Sed retinenda vetus lectio, quam exhibent editt. priores omnes, et libri Mss. atque in his quidem duo e nostris: *Suelleni, Araceni,* (al. *Arraceni,*) *Areni: oppidum, in quo omnis, &c.* Nunc nomen Saracenorum dicitur esse in oriente incognitum. De falsa originatione vocis Saraceni ex Σάρρα κένην, vide Cotelerium, in Monum. Eccl. Gr.' *Ed. sec.*

[a] *Areni: [Arra] oppidum*] Ἄρρη κώ-

convenit. Hemuatæ, Analitæ:[b] oppida, Domatha,[c] Egra:[d] Thamudeni,[e] oppidum Badanatha. Carrei, oppidum Carriata:[44 f] Achoali, oppidum Phoda: ac Minæi,[g] a rege Cretæ Minoë (ut existimant)[h] originem trahentes: quorum Charmæi:[i] oppidum XIV. mill. pass. Maribba Baramalacum,[45 j] et ipsum non spernendum: item Carnon.[k] Rhadamæi,[46] et horum origo Rhadamanthus putatur frater

---

geni, oppidum in quo negotiatio ei convenit. Hemnatæ, Analitæ: oppida Domata, Hægra, &c. Pro *Egra* Vet. Dalec. *Egeata. Domada, Egra* Gronov. et edd. ante Harduin.—44 Ita Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Chariati* Gronov. et edd. vett. *Cariaatta* Chiffl.—45 'Ita Mss. et Editio princeps. Male emendatum in recentioribus editionibus, *Mariaba:* aliud est oppidum, de quo mox infra. *Baramalacum* autem dicitur, quod ibi esset palatium regum.' *Brotier. Mariaba Baramalacum* Gronov. et al. vett. item Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Marriba Palmalachum* Chiffl.—46 Ita ex codd. suis et Chiffl. emend. Harduinus, eumque secuti Miller. Bipont. et Franz.

NOTÆ

μη in mediterraneis Arabiæ oppidis a Ptolemæo quoque censetur VI. 7. Sarracenorum, ut apparet, caput. Cave porro confundas Arram cum Areopoli, de qua in Notitia Romani Imp. Hæc enim Arabiæ Petrææ: Arra, Felicis.

[b] *Analitæ*] An Acalitæ, ab Ἀκάλη mediterraneo oppido apud Ptolemæum loc. cit.

[c] *Domatha*] Ita Mss. omnes, Colb. 1. 2. &c. non *Domada*, ut editi. Familiaris ille verborum casus in Arabicis nominibus: Sabotha, Badanatha, &c. Δουμάτιοι τῆς Ἀραβίας incolæ appellantur a Porphyrio, apud Euseb. Præpar. lib. IV. p. 156.

[d] *Egra*] Ἔγρα mediterraneum Arabiæ oppidum Ptolem. VI. 7.

[e] *Thamudeni*] Θαμυδηνοὶ Ptolemæo loc. cit. Θαμουδηνοὶ Agatharchidi, loc. cit. cap. 47. p. 1369. et Diodoro Sic. Bibl. lib. III. p. 177. In Notitia Dignitatum Imp. Rom. cap. 18. sub Dispositione Comitis rei militaris per Ægyptum, 'Equites Sarraceni Thamudeni.' Stephano Θαμουδᾶ lacus Nabathæis Arabicus vicinus.

[f] *Oppidum Carriata*] Χαριάθα Ptolem. lib. VI. inter mediterraneas felicis Arabiæ civitates.

[g] *Ac Minæi*] Μιναῖοι μέγα ἔθνος, gens magna, inquit Ptolem. loc. cit. Hinc myrrha Minæa Plin. XII. 36. et thus Minæum, cap. 30.

[h] *Ut existimant*] Tam vere scilicet a Minoë Cretensi Minæi nomen sortiti sunt, quam vicini Minæis Rhadamæi a Rhadamantho. Eo Mythologos adduxit similitudo nominum, ut Minoëm in Arabiam usque deveherent. Id tamen Stephanus existimavit, verbo Μινώα.

[i] *Quorum Charmæi*] Subintellige, pars, vel pagus: ut Atramitæ superius pars Sabæorum dicti.

[j] *Baramalacum*] Mariaba communis est, ut mox dicemus, plurium civitatum in hac regione appellatio: hujus peculiaris Baramalacum, quæ vox ab Hebræo deducta, *Regum palatium*, significat, a בירה et מלכ.

[k] *Item Carnon*] Κάρνα Ptolem. VI. 7. inter oppida Arabiæ mediterranea. Stephano, Κάρνανα, πόλις Μιναίων, ἔθνος πλησίον ἐρυθρᾶς θαλάσσης. Κάρνα

Minois. Homeritæ,[l] Massala[m] oppido. Hamirei, Gedranitæ,[47] Ampræ, Ilisanitæ, Bachilitæ, Sammei,[n] Amathei cum oppidis Nessa[o] et Cennesseri. Zamareni cum oppidis Saiace,[p] Scantate, Bacascami. Riphearma oppidum, quo vocabulo hordeum appellant.[q] Autei et Ravi, Gyrei et Mathatæi. Helmodenes cum oppido Ebode. Agacturi in montibus,[48] oppido XX. mill. passuum, in quo fons Emischabales, quod significat camelorum oppidum. Ampelone[49] colonia[r] Milesiorum. Actrida oppidum: Calingii, quorum Mariaba oppidum significat dominos[s] omnium. Oppida: Pallon, Murannimal[50] juxta flumen, per quod Euphratem emergere putant. Gentes: Agrei, Ammonii.

Rhamnei Basil. *Rhammei* Gronov. et al.—47 *Samnei, Chantacæ Bastiæ. Harma oppidum* Vet. Dalec. *Phryæi, Hyrsanitæ, Bachylitæ, Samnei, Amaitrei, oppidis Nessa et Chennæsæri, Zamerini oppidis Sagiatta Canthace, Bacas Chamiri. Pheaxina oppidum* Chiffl.—48 *Autæi et Brani Cyrei Elmata eis oppido XX. p. Chodæ, Lathuri in montibus* Chiffl.—49 *Amyclomei* Vet. Dalec.—50 Ita codd. ap. Brotier. item edd. Ald. Junt. Basil. Lugd. Erasmi, Frankf. 1582. Lugd. 1606. Dalec. Elz. et Gronov. *Urannimal* cod. Dalec. quod receperunt Harduin. in

NOTÆ

quoque Strab. lib. XVI. pag. 768.

[l] *Homeritæ*] Pars item Sabæorum, unde et a quibusdam scriptoribus cum Sabæis confusi. Ὁμηρίτας ad Rubrum usque mare, uti et Sabæos, pertinere ait Ptolem. loc. cit.

[m] *Massala*] Quod apud Ptolem. inter oppida mediterranea Felicis Arabiæ, Μασθάλα scribitur.

[n] *Sammei*] Forte *Sameni*, de quibus Stephanus, pag. 584. Σαμηνοὶ, Νομάδων Ἀραβίων ἔθνος.

[o] *Cum oppidis Nessa*] Agatharchides de Rubro Mari, cap. 45. apud Phot. cod. 250. pag. 1368. Νῆσσαν ait nomen habuisse, *ἀπὸ τῆς τοῦ ζώου πολυπληθίας, ab anatum multitudine.* Sed diversa hæc fortassis a Pliniana Nessa: illi enim locus ita appellatur longissime mari prætentus. Oppidum Plinio mediterraneum: a quo ipsa forte ora nomen acceperit.

[p] *Saiace*] Forte Σοάκα Ptolemæi, in mediterraneis Felicis Arabiæ oppidis.

[q] *Hordeum appellant*] Vocabulo prorsus barbaro, quod nec Hebræos fontes, nec Arabicos sapit: uti et ea, quæ proxime sequitur, *Emischabales.*

[r] *Ampelone colonia*] Quoniam Milesios eo colonos deduxere Persæ. Eadem Ampe dicta Tzetzæ et Stephano. Vide Notas et Emend. num. 103.

[s] *Significat dominos*] Ab verbo רבא, quod dominari significat, fit מרב *Marab*, quod locum vel tempus dominationis sonat. Itaque מרב Arabice sedes dominantium erit, sive, quod idem est, metropolis civitas. Quare primariis urbibus communis, ut diximus, hæc appellatio fuit.—'Non est ea vox, in hac significatione, Arabici sermonis hodierno usu recepti.' *Ed. sec.*

Oppidum Athenæ,[51] Caurarani, quod significat ditissimos armento: Coranitæ, Cæsani, Choani.[t] Fuerunt et Græca oppida, Arethusa, Larissa, Chalcis: deleta variis bellis.

Romana arma solus in eam terram adhuc intulit Ælius Gallus[u] ex equestri ordine. Nam C. Cæsar Augusti filius[v] prospexit tantum Arabiam. Gallus oppida diruit non nominata ab auctoribus, qui ante scripserunt, Negram,[w] Amnestum, Nescam, Magusam,[x] Tammacum, Labeciam, et supra dictam Mariabam,[52 y] circuitu VI. mill. pass. Item Caripeta,[z] quo longissime processit. Cetera explorata retulit: 'Nomades lacte[a] et ferina carne vesci: reliquos vinum, ut Indos,[b] palmis exprimere, oleum sesamæ. Numerosissimos esse Homeritas: Minæis fertiles agros palmetis arbustisque, in pecore divitias. Cerbanos et Agræos[53 c]

edd. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Uramnimal* Editio princeps.—51 *Athene* Harduin. 2. 3. Bipont. et Franz. Paulo post, Gronov. *Calcis* pro *Chalcis*.—52 Chiffl. *qui ante scripserunt, Negranan, Nestum, Neescan, Masugum, Caminacum, Laba etiam, et supra dictam Maribam.* Gronov. *qui a. s. Egram, Annestum, Escam, &c.* Paulo post, in eodem codice, *Item Caripetam.*—53 Vet. et cod. Dalec. *divites. Cembanus et Arios:* Gronov. et edd. ante Harduinum: *divi-*

NOTÆ

[t] *Choani*] Ovid. Met. v. 165. 'Choanius Molpeus, dextra Nabatæus Ethemon.' Sic enim legendum, non 'Chaonius.'

[u] *Ælius Gallus*] Αἴλιος Γάλλος, Ægypti Præfectus, Straboni familiaris, qui de ejus expeditione Arabica multa scriptis consignavit lib. II. pag. 118. lib. XVI. pag. 780. et lib. XVII. pag. 619. Ælium Largum Dio appellat lib. LIII. pag. 516. insigni hallucinatione.

[v] *Augusti filius*] Agrippæ, ut diximus sup. cap. natura, adoptione Augusti filius.

[w] *Negram*] Ita Mss. omnes. Prius, *Egram, Annestum, Escam.* At Egræ superius habita mentio est.

[x] *Magusam*] Μαργουσαῖοι cives a Bardesane appellantur apud Euseb. lib. VI. Præpar. pag. 275.

[y] *Mariabam*] Calingiorum oppidum.

[z] *Item Caripeta*] Mss. omnes, *Caripetam.* Auctor est Dio loc. cit. pag. 517. Ælium Largum (Gallum voluit dicere) usque Athlula, insigne oppidum, bellum protulisse, μέχρι Ἀθλούλων.

[a] *Nomades lacte*] Camelorum lacte et carnibus, teste Artemidoro apud Strab. lib. XVI. pag. 777. Γαλακτοπόται idcirco dicti, apud Columell. VII. 2. pag. 249.

[b] *Ut Indos*] Plinius XIV. 19. ubi de vinis factitiis: 'Primum,' inquit, 'e palmis, quo Parthi, et Indi utuntur, et Oriens totus.' Et XV. 7. de oleo factitio: 'Indi ex castaneis, et sesama, atque oryza facere dicuntur.' Adi et Strab. lib. XVI. pag. 783.

[c] *Cerbanos et Agræos*] Vide Notas et Emend. num. 104.

armis præstare, maxime Chatramotitas. Carreis[54] [d] latissimos et fertilissimos agros. Sabæos [e] ditissimos sylvarum fertilitate odorifera, auri metallis, agrorum riguis: mellis ceræque proventu.' De odoribus suo dicemus[f] volumine. Arabes [g] mitrati degunt, aut intonso crine: barba abraditur, præterquam in superiore labro. Aliis et hæc intonsa: mirumque dictu, ex innumeris populis pars æqua[55] [h] in commerciis, aut latrociniis degit: in universum gentes ditissimæ, ut apud quas maximæ opes Romanorum Parthorumque subsistant, vendentibus quæ e mari aut sylvis capiunt,[56] nihil invicem redimentibus.

XXXIII. Nunc [1] reliquam oram Arabiæ contrariam persequemur. Timosthenes totum sinum quatridui navigatione in longitudinem taxavit, bidui in latitudinem, angustias VII. mill. D. passuum.[2] [i] Eratosthenes ab ostio $\overline{XIII}$. mill. in quamque [j] partem. Artemidorus Arabiæ latere $\overline{XVII}$. quinquaginta [k] mill.[3]

(XXIX.) Troglodytico vero $\overline{XI}$. XXXVII. D. pass.[4] Pto-

tias. Cembanos et Arios.—54 *Caræis* Gronov. et edd. ante Harduinum.—55 Vet. et codd. Dalec. *pars coæqua.*—56 Ita codd. Harduini et Chiffl. item edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *maxime .... subsidant .... capiant* edd. vett. et Gronov.

CAP. XXXIII. 1 'Hinc orditur quod proxime sequitur caput, et melius mea sententia quam in vulgatis.' *Dalec.*—2 Ita ex codd. emendavit Harduinus, ita quoque Chiffl. et edd. post Harduinum. *IV. mill. pass.* Gronov. et edd. vett.—3 Gronov. et edd. ante Harduinum, *XIV. quinquaginta mill.* Chiffl. *XVI. Troglodytico vero, &c.*—4 Gronov. et edd. ante Harduin. *XII.*

NOTÆ

[d] *Carreis*] De his superius, hoc ipso cap.

[e] *Sabæos*] Strab. lib. XVI. p. 778.

[f] *Suo dicemus*] Libro duodecimo.

[g] *Arabes*] Solini paraphrasis cap. 33. pag. 63. 'Arabes longe lateque diffusi, diversis moribus vivunt, et cultibus. Plurimis crinis intonsus, capita mitra redimita: pars rasa in cutem barba: commerciis student: aliena non emunt, vendunt sua.' Mitræ porro fasciæ sunt, quibus caput religatur.

[h] *Pars æqua*] Pars altera.

[i] *VII. mill. D. pass.*] Æqua et plane par isti mensura Strab. lib. XVI. pag. 769. angustias illas stadiis sexaginta definientis.

[j] *$\overline{XIII}$. mill. in quamque*] Hoc est, decies et ter centena millia passuum ab unoquoque sinus latere, tum eo quod Arabiam spectat, tum eo etiam quod Troglodyticen alluit.

[k] *$\overline{XVII}$. quinquaginta*] Decies septies centena quinquaginta millia. Vide Notas et Emend. num. 105.

lemaida usque. Agrippa XVII. XXII. mill. passuum,[5] sine differentia laterum. Plerique latitudinem CCCCLXXV.[6] prodiderunt, faucesque hyberno orienti obversas, alii VII. mill. alii XII. mill. passuum patere.[7]

Situs autem ita se habet. A sinu Ælanitico[8] alter sinus,[1] quem Arabes Æant vocant, in quo Heroum oppidum est. Fuit et Cambysu[m] inter Nelos et Marchadas, deductis eo ægris exercitus. Gens Tyra: Daneon portus,[n] ex quo navigabilem alveum perducere in Nilum,[o] qua parte ad Delta dictum[p] decurrit LXII. mill. D. pass.[9] intervallo (quod inter flumen et Rubrum mare interest) primus omnium Sesostris[q] Ægypti rex cogitavit: mox Darius Persa-

LXXXII. mill. pass.—5 Ita codd. Harduini et Chiffl. cum edd. Harduin. I. 2. 3. Bipont. Miller. et Franz. *XIII. XXII. mill. passuum* Gronov. et edd. vett. —6 Ita quoque ex codd. suis et Chiffl. emendavit Harduin. eumque secuti recentt. *CCCCLXII.* Gronov. et edd. vett.—7 Sic ex codd. emendavit Harduin. *alii VII. alii XV. patere* Chiffl. *alii IV. mill. alii VII. mill. alii XII. mill. p. patere* Gronov. et edd. vett.—8 *A sinu Lænitico* Chiffl. Mox in eodem: *Mitalerius, quem Arabiæ Sœan.* Pro *Æant* Dalecampius conj. *Ælath.* Paulo post, Chiffl. *in quo Heroou, &c.*—9 Ita Chiffl. *LXII. mill. passuum* Gronov. Harduin. et edd. vett. *LXII. mill. passuum* Harduin. 2. 3. et Franz. *sexagies et bis centena mill. passuum* Bipont. Mox, *primum omnium Sesostris* Chiffl.—

NOTÆ

[1] *Alter sinus*] Heroopoliticus dictus, v. 12. ab oppido quod Heroum vocabant. Ἡρώων πόλις Strab. l. XVI. pag. 768. Hodieque vetustum servare nomen creditur, *Herou.* Alii *Sues* esse arbitrantur. De eo egimus libro superiore, cap. 9.—'Heroopoliticus, qui et occidentalis sinus est Maris Rubri, is est, qua Israëlitæ, duce Mose, ex Ægypto profugi transierunt: quem sinum in acumine ultimo leucam unam latitudine non excedere, inde per leucas duodecim paulatim crescere usque ad latitudinem trium leucarum, a teste locuplete et αὐτόπτῃ didicimus.' *Ed. sec.*

[m] *Fuit et Cambysu*] Excidisse jam suo ævo innuit hanc Καμβύσου πόλιν. De Cambysæ expeditione Ægyptiaca multa Herod. lib. III.

[n] *Daneon portus*] Hodie *Grondol.*

[o] *Perducere in Nilum*] Auctor libri de Mensura Orbis: 'Hodie in Cosmographia, quæ sub Julio Cæsare et Marco Antonio Consulibus facta est, scriptum inveni, partem Nili fluminis exeuntem in Rubrum mare juxta civitatem Ovilam (alias *Olivam.*) et Castra Monsei.'

[p] *Ad Delta dictum*] Libro superiore, cap. 9.

[q] *Primus omnium Sesostris*] Hæc de Sesostri et Dario Plinius ex Arist. mutuatus est, Meteorol. I. 14. pag. 548. Eadem refert et Strab. lib. XVII. pag. 804. Id vero non ad Sesostrim, sed ad Necum, Νεκὼν, Psammetichi F. Sesostridis N. referunt

rum: deinde Ptolemæus sequens:[r] qui et duxit fossam latitudine pedum centum, altitudine XXX.[10] in longitudinem XXXVII. mill. D. passuum usque ad fontes amaros.[s] Ultra deterruit[t] inundationis metus, excelsiore tribus cubitis Rubro mari comperto, quam terra Ægypti. Aliqui non eam afferunt causam, sed ne immisso mari corrumperetur aqua Nili, quæ sola potus præbet. Nihilominus iter totum terendo [11] frequentatur a mari Ægyptio, quod est triplex: unum a Pelusio per arenas, in quo nisi calami defixi regant, via non reperitur, subinde aura[u] vestigia operiente. Alterum vero duo mill. passuum ultra Casium montem, quod a sexaginta mill. passuum redit in Pelusiacam viam. Accolunt Arabes Autei.[v] Tertium a Gerro[w] (quod Adipson vocant)[12 x] per eosdem Arabas sexaginta mill. passuum

10 Ita Reg. Brot. 1. Editio princeps aliæque edd. antiq. *altitudine XL.* Reg. Brot. 2. Chiffl. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—11 Vet. Dalec. *mercaturis;* Tolet. *terrenis;* codd. Dalec. et Chiffl. *terræ.*—12 *Tertium Accer-*

NOTÆ

Herod. lib. II. n. 158. pag. 151. Diodorus Sic. Bibl. lib. I. pag. 29. Tzetzes Chiliad. VII. vs. 1477.

[r] *Ptolemæus sequens*] Hoc est, Ptolemæus secundus, ὁ δεύτερος Πτολεμαῖος, inquit Diodorus loc. cit. Philadelphus is fuit Ptolemæi Lagidæ F. Sic Africanus sequens, pro juniore seu posteriore, a Plinio sæpe appellatus.

[s] *Usque ad fontes amaros*] Horum meminit Diodorus Sic. Bibl. lib. III. prope Arsinoën, ὕδατα πολλὰ πικρᾶς ἁλμυρίδος ἔχοντα γεῦσιν. Lacum efficiunt, cui nomen a vicino oppido, *le lac de Calzem.* Hodie Mosis fontes vocantur, numero duodecim, teste Bellonio, qui vidit, Observ. II. 57.

[t] *Ultra deterruit*] Sic Arist. loc. cit. Ἀλλ' εὗρεν ὑψηλοτέραν οὖσαν τὴν θάλασσαν τῆς γῆς, &c. Diodorus item, loc. cit. Sed inanem hunc metum fuisse recte Strabo admonet loc. cit. et e recentioribus Furnerius in Hydrogr. ac Ricciolus, tom. I. Almag. pag. 728. qui mare alterum hac parte negant altius esse altero: nec, si foret tribus, ut volunt, cubitis, idcirco ullum fuisse exundationis periculum.

[u] *Subinde aura*] Vehementiore venti flatu arenas volvente, ac turbante vestigia.

[v] *Accolunt Arabes Autei*] Viam, inquit, quæ a Casio monte Arabiæ haud procul Pelusio, (de quo VI. 12.) ad oram proximam ducit Arabici sinus, obsident ab utroque latere Arabes Autei.

[w] *A Gerro*] Oppidum id est inter Pelusium, Casiumque montem. Γέρρον Ptolem. IV. 5.

[x] *Adipson vocant*] Ἄδιψον dicitur, quod sitim extinguit. Itaque per contrariæ locutionis figuram (ἀντίφρασιν Græci vocant) hæsit id huic loco nomen, qui plane est, ut statim subjungitur, aquarum inops. In Mss. *agipson*, sed vitiose.

propius, sed asperum montibus, et inops aquarum. Eæ viæ omnes Arsinoën[y] ducunt, conditam sororis nomine[z] in sinu Charandra,[13] a Ptolemæo Philadelphò, qui primus Troglodyticen excussit,[a] et amnem, qui Arsinoën præfluit, Ptolemæum appellavit.[b] Mox oppidum parvum est Ænnum, pro quo alii Philoteram[14] scribunt.[c] Deinde sunt Azarei, ex Troglodytarum connubiis, Arabes feri. Insulæ: Sapirene,[d] Scytala:[15] mox deserta ad Myoshormon,[e] ubi fons Tadnos.[f] Mons Æas.[g] Insula Iambe,[16] portus multi. Berenice,[h] oppidum matris Philadelphi nomine, ad quod iter a Copto diximus.[i] Arabes Autei,[j] et Gebadei.[17]

cho, quod Agipsium vocant Chiffl. *Tertium a Gerro, quod Agipson vocant* cod. Dalec.—13 *Carandra* Chiffl.—14 Chiffl. *alii pro hoc Piletrias;* cod. Dalec. *alii pro hoc Philaterias.*—15 *Sarapine, Scytala* Chiffl.—16 Gronov. et edd. vett. *Myros hormon.* Mox, *ubi fons Statnos. Mons Eas, Insula Iambe* Chiffl. *ubi f. Tamos. M. Æas, Insula Lambe* cod. Dalec. *ubi f. Tadnos. M. Cos, I. Lambe* Vet. Dalec. *ubi f. Tadnos, mons Eos, insula Lambe* edd. vett. ante Harduinum, qui ex codd. lectionem nostram restituit; eumque secuti recentiores.—17 Gronov. *Gnebadei;* al. ap. Dalec. *Zebatei.*

NOTÆ

[y] *Arsinoën*] Ἀρσινόη Ptolem. loc. cit. ad sinum Heroopoliticum: leucis fere XII. ab intimo recessu sinus Arabici, versus austrum, Africæ latere. Hodie *Azirut.*

[z] *Sororis nomine*] Quam etiam duxit uxorem.

[a] *Troglodyticen excussit*] Hoc est, perlustravit majore diligentia, quam priores.

[b] *Ptolemæum appellavit*] Diodor. Bibl. lib. I. pag. 30.

[c] *Philoteram scribunt*] Φιλωτέρα, πόλις περὶ τὴν Τρωγλοδυτικὴν Stephano. Ptolem. vero IV. 5. inter Arsinoën et Myoshormon, Φιλωτέρας λιμὴν, *Philoteras portus.* Id ei nomen inditum ab altera Ptolemæi Philadelphi sorore Strab. est auctor lib. XVI. pag. 768. Cave igitur credas Ortelio, qui Philoteram ad Caucasum relegat. Philotera, hodie *Susquam.*

[d] *Sapirene*] Ptolem. IV. 5. Σαππειρίνη νῆσος. Σαπφειρίνη Stephano, qui sapphirum ibi ait reperiri.

[e] *Ad Myoshormon*] Agatharchides, de Rubro Mari, cap. 42. apud Photium in Bibl. pag. 1365. Λιμὴν μέγας, ὃς πρότερον μὲν Μυὸς ἐκαλεῖτο ὅρμος· ἔπειτα δὲ Ἀφροδίτης. *Portus magnus, qui primo quidem Muris, mox Veneris statio est cognominatus.* Vide Notas et Emend. num. 106. Nunc *Mensuria* dicitur.

[f] *Fons Tadnos*] Mss. R. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. et vet. Dalec. *Tamos.* Chiffl. *Statnos.*

[g] *Mons Æas*] Αἴας ὄρος Ptolemæo. Vide Notas et Emend. num. 107.

[h] *Berenice*] Βερενίκη πόλις Strab. lib. XVI. p. 770. Hodie *Cossir,* quo ab oppido et sinui nomen est, quem juxta Berenice est condita, *le golfe de Cossir.* Sinum immundum Strabo vo-

XXXIV Troglodytice,[a] quam prisci Michoën, alii Midoën dixere. Mons Pentedactylos:[b] insulæ Stenæ deiræ[c] aliquot, Halonnesi[1 d] non pauciores: Cardamine, Topazos,[e] quæ gemmæ nomen dedit. Sinus insulis refertus: ex iis quæ Mareu[2 f] vocantur, aquosæ: quæ Eratonos, sitientes. Regum his præfecti fuere.[3] Introrsus Candei,[g] quos Ophi-

CAP. XXXIV. 1 *Mox Pentedactylos insula est Heneayræ aliquot Halonessis* Chiffl. *Stenetiræ aliquot, &c.* cod. Dalec. *Stenædiræ aliquot, &c.* Pineus.—2 Chiffl. *ex his quæ Maru.* Vid. Obss. Misc. Nov. tom. II. par. IV. pag. 287. 288. Mox, *vocatur, aquosa: quæ Eratones sitit* margo edd. Dalec. et Gronov. *quæ Eranos, &c.* Chiffl.—3 Idem codex, *Regum his præfectis fuere.*—4 Vet.

NOTÆ

cat, propter cautes et saxa, quibus exasperatur.

[i] *A Copto diximus*] Cap. 26. libri hujus.

[j] *Arabes Autei*] Jam tertium id Arabum cognomen occurrit. Nam et his cognomines vidimus primum cap. sup. in mediterraneis Felicis Arabiæ populis. Deinde hoc ipso cap. in eo itinere quod est a Casio monte ad oppidum Arsinoën. Ii sunt qui Arabicum Ægypti nomon obtinebant, de quo v. 9. Nunc vero denique circa mediam sinus Arabici oram occidentali latere sedes hi novissimi habuere.

[a] *Troglodytice*] Troglodyticen alii aliis finibus circumscribunt. Strabo lib. XVI. p. 768. ab Heroum urbe, sive intimo sinus Arabici recessu, ad ipsas fere fauces sive angustias, toto propemodum littore occidentali produci ait. Subscribit et Ptolem. IV. 8. Brevioribus spatiis Plinius veram Troglodyticen, quam Michoën prisci dixere, concludit: dum mediam duntaxat illius oræ partem, australem scilicet, Troglodytices appellatione denotat. A cavernis subeundis, nimii æstus vitandi causa, nomen sortiti sunt: *Cavernas* enim τρώγλας Græci vocant. *La Côte d'Abex.*

[b] *Pentedactylos*] Ὄρος Πενταδάκτυλον Ptolem. IV. 5. juxta Berenicen: quasi in quinque vertices, seu totidem digitos, mons attolli videatur.

[c] *Stenæ deiræ*] Στεναὶ δειραὶ, sic appellatæ, quod alveis admodum angustis, et exiguo intercurrente freto eæ insulæ, seu saxa verius, dispescantur. Tres insulas in hoc tractu agnoscit Agatharchides de Rubro Mari, cap. 42. apud Phot. in Bibl. cod. 250. p. 1365.

[d] *Halonnesi*] Ἁλόννησοι, quo nomine et alias insulas superioribus libris appellatas vidimus.

[e] *Cardamine, Topazos*] Et sunt hæc pariter insularum nomina. De posteriore rursum XXXVII. 32. ubi et de gemma cognomine. Stephano Τοπάζιος νῆσος Ἰνδικὴ dicitur, pro Ἀραβική. Post Berenicen locatur a Strab. lib. XVI. p. 770. a quo et Ὀφιώδης νῆσος vocatur, quod referta olim serpentibus foret. A Ptolem. quoque IV. 5. Posterior eidem Ptolem. VI. 7. Καρδαμήνη.

[f] *Quæ Mareu*] Μαρέου νῆσοι. Ptolem. IV. 8. Μύρωνος νῆσος.

[g] *Introrsus Candei*] Vide Notas et Emend. num. 108.

ophagos vocant, serpentibus vesci assueti, neque alia regio fertilior earum.

Juba, qui videtur diligentissime prosecutus hæc, omisit in hoc tractu (nisi si exemplarium vitium est) Berenicen alteram, quæ Panchrysos[h] cognominata est: et tertiam, quæ Epidires,[4][i] insignem loco. Est enim sita in cervice longe procurrente, ubi fauces[j] Rubri maris VII. mill. D.[k] passuum[5] ab Arabia distant. Insula ibi Cytis[l] topazium ferens et ipsa.

Ultra[m] sylvæ, ubi Ptolemais a Philadelpho condita ad venatus elephantorum, ob id Epitheras[n] cognominata, juxta lacum Monoleum. Hæc est regio secundo volumine[o] a nobis significata: in qua quadraginta quinque diebus ante solstitium, totidemque postea, hora sexta consumuntur umbræ, et in meridiem reliquis horis cadunt, ceteris diebus in septemtrionem: cum in Berenice, quam primam

Dalec. ἐπὶ δείρης. Mox, in eodem Vet. *cervicem longe procurrentem.*—5 Ita ex codd. suis et Chiffl. Harduinus, eumque secuti recentt. *quatuor mill. D. passuum* edd. vett. et Gronov. Paulo post, Chiffl. *et ipsa ultra sylvas, ubi, &c.*—

NOTÆ

[h] *Quæ Panchrysos*] Πάνχρυσον Latini, totam ex auro, dicunt: quod inde auri plurimum ernebatur. Hæc Strab. dicitur Βερενίκη κατὰ Σάβας, lib. XVI. p. 771. Hodie *Zibit.*

[i] *Quæ Epidires*] Ἐπὶ Δειρῆς, hoc est, Diræ vico adjacens. Quo plane modo Antiochiam ἐπὶ Δάφνης cognominari vidimus libro sup. cap. 18. Meminit Δειρῆς promontorii, oppidique cognominis Strab. lib. XVI. p. 769. ipsam vero Berenicen, quæ prope Diram fuit, et ipse, et Ptolem. IV. 7. Arsinoën appellant. Frustra sunt qui *Epitheras* legunt, invitis libris omnibus, quod Ptolemaidis, non Berenices, cognomen fuit.

[j] *Ubi fauces*] Hodie *le Détroit de Bebelmandel.*

[k] *VII. mill. D.*] Vide Notas et Emend. num. 109.

[l] *Insula ibi Cytis*] In ipso faucium aditu. Æque ac Topazos supra dicta, quæ plurimum abest ab hisce angustiis, fert et ipsa topazium. Γυθῖτης Ptolem. IV. 8. Hodie, *l'île de Bebelmandel*, unde et freto nomen.

[m] *Ultra*] Hoc est, ultra sinum, insulis refertum, cujus facta proxime antea mentio est, citra fauces sinus Arabici. Extant eæ hodieque sylvæ, quibus nomen est in Tabulis Geographicis 'Xumeta sylva.'

[n] *Epitheras*] Ptolemais ἐπὶ θήρας τῶν ἐλεφάντων, *ad venatus elephantorum:* et πρὸς τῇ θήρᾳ quoque ob id cognominata a Strab. lib. XVI. p. 770. Nunc *Buge.*

[o] *Secundo volumine*] Lib. II. cap. 75.

posuimus,[p] ipso die solstitii sexta hora [q] umbræ in totum absumantur, nihilque annotetur aliud novi, DCII. mill. passuum intervallo a Ptolemaide: res ingentis exempli, locusque subtilitatis immensæ, mundo ibi [r] deprehenso, cum indubitata ratione umbrarum Eratosthenes mensuram terræ prodere inde cœperit.[6] Hinc Azanium mare,[s] promontorium, quod aliqui Hispalum scripsere: lacus, Mandalum: insula Colocasitis,[7] et in alto multæ, in quibus testudo plurima. Oppidum Suche,[8 t] insula Daphnidis,[u] oppidum Aduliton.[v] Ægyptiorum hoc servi a dominis profugi condidere. Maximum hic emporium Troglodytarum, etiam Æthiopum. Abest a Ptolemaide quinque dierum [9] navigatione. Deferunt plurimum ebur, rhinocerotum cornua, hippopotamorum coria, chelyon [10] testudinum,[w] sphingia,[x]

6 Chiffl. et Tolet. *prodere conceperit;* margo edd. Dalec. et Gronov. *prodere inceperit.*—7 Cod. et Vet. Dalec. *insula Casitis.*—8 Codd. Dalec. et Chiffl. *Suce;* Gronov. et al. ante Harduin. *Suchæ.*—9 Cod. Dalec. *duorum dierum.*—10 Ita emend. Harduin. eumque secuti sunt recentiores; *celetum* codd. Da-

NOTÆ

[p] *Quam primam posuimus*] In calce superioris cap.

[q] *Sexta hora*] Hoc est, ipso medio die, cum Sol ei oppido supra verticem imminet.

[r] *Mundo ibi*] Mundi dimetiendi umbrarum beneficio ratione excogitata.

[s] *Azanium mare*] Hinc, inquit, appellari Azanium mare incipit, a Ptolemaide scilicet, cui adjacet Azania, Æthiopiæ regio, a qua mari nomen.

[t] *Suche*] A Sucho Σούχου conditore nomen habet, uti ex Strabone liquet, lib. XVI. p. 770. Cum hodierna *Suaquem* probe nomen situsque conveniunt.

[u] *Daphnidis*] Δαφνίνη νῆσος Ptolem. IV. 8. quam in Arabico sinu collocat, quo nomine et Azanium quoque mare complectitur.

[v] *Aduliton*] Ἀδουλειτῶν, hoc est, Adulitarum. Oppido nomen Ἀδούλη, apud Ptolem. IV. 7. Stephano, Ἄδουλις, πόλις Αἰθιόπων. Nunc *Ercocca* in Troglodytis, *la côte d'Abex.*

[w] *Chelyon testudinum*] Testudinum integumenta, seu cortices. 'Troglodytæ,' inquit idem Plinius IX. 12. 'cornigeras testudines habent, ut in lyra, annexis cornibus; sed mobilibus, quorum in natando remigio se adjuvant. Chelyon genus id vocatur testudinis eximiæ, sed raræ.' Hinc testæ illi cornigerarum testudinum Chelyon nomen est datum, quod ei χέλνος, hoc est, *lyræ*, instar, testudinis lata cornua annectuntur. Vide Notas et Emend. num. 110.

[x] *Sphingia*] Simiarum id genus Æthiopicarum est, de quo dicemus VIII. 30. quo libro et de hippopotamis et de rhinocerote agemus.

mancipia. Supra[y] Æthiopes Aroteres: insulæ, quæ Aliæu[11][z] vocantur: item Bacchias[a] et Antibacchias, et Stratonis.[b] Hinc in ora Æthiopiæ sinus incognitus, quod admiremur, cum ulteriora mercatores scrutentur. Promontorium, in quo fons Cucios,[12][c] expetitus navigantibus. Ultra Isidis portus[d] decem dierum remigio ab oppido Adulitarum distans. In eum Troglodytis myrrha confertur. Insulæ ante portum duæ, Pseudópilæ vocantur: interiores totidem, Pylæ: in altera stelæ lapideæ[e] literis ignotis.[13] Ultra sinus Abalites.[f] Insula Diodori,[g] et aliæ desertæ: per continentem quoque deserta: oppidum Gaza,[h] promontorium et portus Mossylicus,[14][i] quo cinnamomum devehitur. Huc usque Sesostris[j] exercitum duxit.

lec. *celtium* edd. vett. et Gronov.—11 Cod. Dalec. *quæ Elææ*, astipulante Strabone. Mox, *et Stratioton* Tolet. et Salmant.—12 *Curius* cod. Dalec.—13 Vet. Dalec. *incognitis*.—14 *Mossylites* cdd. vett. et Gronov. *Cossylicus* al. ap. Dalec. *Mossylicus* codd. Harduini, item Vet. Dalec. Harduin. 1. 2. 3.

NOTÆ

[y] *Supra*] Supra oppidum Adulitarum sunt Æthiopes ἀροτῆρες, hoc est, *aratores*, dicti.

[z] *Quæ Aliæu*] Ἀλιαίου, ut superius Μαρέου. Fuerint enim fortassis hæ pariter ejus nomine appellatæ insulæ, qui præfectus Regum fuerat, quemadmodum quæ Μαρέου et Ἐράτωνος, dicebantur. Forte eæ sunt quæ Auctori Peripli Maris Erythræi, νῆσοι μικραὶ πλείονες Ἀλαλαίου λεγόμεναι. Aut denique a portu Ἐλαία, quem inter oppidum Suche, de quo proxime dictum est, et Stratonis insulam, de qua mox, Strabo collocat, lib. XVI. pag. 770. accepisse nomen eæ potuerunt.

[a] *Item Bacchias*] Βάκχου καὶ Ἀντιβάκχου in Arabico pariter sinu insulæ a Ptolemæo collocantur, IV. 8. et a Stephano.

[b] *Stratonis*] Στράτωνος Straboni loc. cit. citra fauces Arabici sinus, atque in sinu ipso. Liber de Mensura Orbis: ‘Idem Plinius Secundus in sexto libro juxta Æthiopas Aroteras insulas esse docet. Item Bacchias, et Antibacchias, et Stratioton; quasi στρατιωτῶν, hoc est, *militum*.

[c] *Fons Cucios*] An *Coracios?* Nam Κορακίου χώραν hoc ipso in tractu Strabo agnoscit, lib. XVI. pag. 771.

[d] *Isidis portus*] Aliud est Isidis fanum, cujus Strabo meminit, pag. 770. juxta Ptolemaidem Epitheras cognominatam.

[e] *Stelæ lapideæ*] Quales jam diximus cap. 32.

[f] *Sinus Abalites*] Ultra fauces sinus Arabici: idem Ἀβαλίτης κόλπος Steph. et Ptolem. IV. 7.

[g] *Insula Diodori*] In Arabico sinu perperam a Ptolem. statuitur, IV. 8. Διοδώρου νῆσος, quæ in alto ultra fauces objacet ei oræ quæ nunc *Adel* regnum vocatur. Hodie *Barbora*.

[h] *Oppidum Gaza*] Hodie *Barbora*, oppositæ in alto insulæ cognominis.

Portus Mossylicus] Μόσυλον pro-

Aliqui unum Æthiopiæ oppidum ultra ponunt in littore Baragaza. A Mossylico [k] promontorio Atlanticum mare [l] incipere vult Juba, præter Mauritanias suas Gadeis usque navigandum Coro. Cujus tota sententia [m] hoc in loco subtrahenda non est. A promontorio Indorum,[n] quod vocatur Lepteacra,[o] ab aliis Drepanum, proponit recto cursu præter Exustam,[15 p] ad Malchu insulam $\overline{XV}$. passuum [q] esse. Inde ad locum quem vocant Sceneos, CCXXV. M. Inde ad insulam Adanu[16] centum quinquaginta mill. passuum. Sic fieri ad apertum mare [r] $\overline{XVIII}$. LXXV.[17 s] mill.

Miller. Bipont. et Franz. Eadem varietas paulo post.—15 Edd. vett. *præter exusta.* Lectio nostra debetur Harduino.—16 Ita codd. Harduini; item Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Sadanum* Gronov. et edd. vett.—17 Ita Harduinus ex codd. item Miller. Bipont. et Franz. *XVIII. LXXXV.*

NOTÆ

montorium Ptolem. IV. 7. *Le Cap de Gardafu.* Cinnamomi Mossylici meminit Theophr. Hist. IX. 5.

[j] *Huc usque Sesostris*] Et aras ibi, columnasve struxit, ceu monumenta quædam expeditionum suarum. Strabo lib. XVII. pag. 790.

[k] *A Mossylico*] Refert hæc quoque Solinus cap. 56. pag. 87. ex Juba.

[l] *Atlanticum mare*] Hoc est, ingens illud mare, quod cum occidentali Oceano, sive Hesperio, cui peculiare et proprium Atlantici nomen est, conjungitur et copulatur. Quamobrem, inquit, Juba censuit a Mossylico promontorio navigari id mare Coro primum percommode: atque eodem mari, ora Africæ circumlustrata, præterlegendo demum Mauritanias Gades usque perveniri tuto posse. Corus sive Caurus ab Solis occasu solstitiali spirat, ut diximus II. 46. Vide Notas et Emend. num. 111.

[m] *Cujus tota sententia*] De navigatione sinus Arabici.

[n] *A promontorio Indorum*] Indos Juba vocat Æthiopas Troglodytas: quo sensu Virgil. Georg. IV. 193. de Nilo cecinit: 'Usque coloratis amnis devectus ab Indis,' hoc est, ab Æthiopibus.

[o] *Lepteacra*] Id, inquit, Æthiopum sive Troglodytarum promontorium alii Lepten acram vocant, alii alterum huic proximum esse aiunt, Drepanum appellatum. Λεπτὴ ἄκρα Ptolem. IV. 5. juxta Berenicen et Pentadactylum. Δρέπανον juxta Myoshormon.

[p] *Præter Exustam*] Præternavigantibus Insulam, quæ Exusta dicebatur. Eodem ordine tres eæ insulæ recensentur ab auctore Peripli Maris Erythræi: Κατακεκαυμένη, quæ Exusta Latine dicitur: Μαλίχου, Ἀδάνου. Vide Notas et Emend. num. 112.

[q] $\overline{XV}$. *passuum*] Hoc est, quindecies centena millia passuum. Hic enim numerus ad eam summam, quæ mox colligitur, necessarius est: atque ita quidem Solinus habet, cap. 56. pag. 87.

[r] *Ad apertum mare*] Ab Adanu insula ad Mossylicum promontorium,

passuum. Reliqui omnes [t] propter Solis ardorem navigari posse non putaverunt. Quin et commercia [u] ipsa infestant ex insulis Arabes Ascitæ [v] appellati, quoniam bubulos utres binos sternentes ponte [18 w] piraticam exercent sagittis venenatis. Gentes Troglodytarum idem Juba tradit Therothoas [19] a venatu [x] dictos, miræ velocitatis: sicut Ichthyophagos, natantes, ceu maris [y] animalia: Bargenos, Zageras,[z] Chalybas, Saxinas, Syrecas, Daremas, Domazanes. Quin et accolas Nili a Syene non Æthiopum populos, sed Arabum esse dicit usque Meroën. Solis [20] quoque oppidum, quod non procul Memphi in Ægypti situ diximus,[a]

Cliffl. edd. vett. et Gronov.—18 Tolet. *insternendo ponte.*—19 *Terothoas* Gronov.—20 ‘Huc referendum videtur, quod paulo post sequitur, alienam in sedem perperam trajectum: *Ripas autem incolere propter aquam.* Aut legendum videtur, *incoluere*, non *incolere*, quemadmodum in antiquis codd. et

NOTÆ

unde mare ingens illud et apertum incipere diximus, quod Atlantico committitur.

[s] *XVIII. LXXV.*] Hoc est, Solino ipso interprete, loc. cit. decies octies centena, et septuaginta quinque passuum millia: quæ summa ex superioribus numeris recte conficitur. In libris editis perperam scribitur, *LXXXV.*

[t] *Reliqui omnes*] Ceteri, præter Jubam, Arabicarum rerum scriptores. Solinus, loc. cit.

[u] *Quin et commercia*] Quæ navigantes exercent in Arabico sinu, et ad Mossylicum usque promontorium.

[v] *Arabes Ascitæ*] A Græca voce ἀσκὸς, quæ *utrem* significat. Stephanus: Ἀσκῖται, ἔθνος παροικοῦν τὸν Ἰνδικὸν κόλπον, καὶ ἐπὶ ἀσκῷ πλέον, ὡς Μαρκιανὸς ἐν τῷ περίπλῳ αὐτοῦ. Solinus in hujus loci paraphrasi: ‘Mercantium ibi transitus infestari ex Arabicis insulis dicit Juba: quas Ascitæ habent Arabes, quibus e re nata datum nomen: nam bubulis utribus contabulatas crates superponunt, vectatique hoc ratis genere prætereuntes infestant sagittis venenatis.’ De his Ascitis superius dictum est cap. 32.

[w] *Sternentes ponte*] Hoc est, asseribus, seu crate superposita, quo veluti ponte maria securi, navium vice, percurrant.

[x] *Therothoas a venatu*] A venatu thoum, de quibus libro VIII. Θηροθόαι sunt appellati: iidem aliis Θωοθῆραι, nam et Θῶες et Θόες Græci scribunt: et Θηροθόαι perinde ac Θωοθῆραι, quemadmodum apud Suidam Θηρολέξης et λεξιθήρης. De his iterum libro sub. c. 2. Martian. lib. VI. cap. de Babylonia, p. 226. ‘Feras,’ inquit, ‘cursu prætereunt.’

[y] *Natantes, ceu maris*] Vide Notas et Emend. num. 113.

[z] *Bargenos, Zageras*] *Bangenos, Zangenas*, in Mss. Colb. 1. 2. &c.

[a] *In Ægypti situ diximus*] Heliopolim intelligit, de qua dictum est v. 9. Arabibus hodieque Bethsemes ap-

Arabas conditores habere. Sunt et qui ulteriorem ripam [b] Æthiopiæ auferant annectantque Africæ, ripas autem incolere propter aquam. Nos relicto cuique intelligendi arbitrio, oppida quo traduntur ordine utrimque ponemus.[21]

XXXV. A Syene,[c] et prius Arabiæ latere, gens Catadupi. Deinde Syenitæ. Oppida: Tacompson,[d] quam quidam appellaverunt[1] Thathicen, Aranium, Sesanium, Sandura, Nasaudum, Anadoma, Cumara, Peta et Bochiana, Leuphithorga, Tantarene, Mœchindira, Noa, Gophoa, Gystatæ,[2] Megeda, Lea, Rhemnia, Nupsia, Direa, Pataga, Bagada, Dumana, Rhadata, in quo felis[e] aurea pro Deo colebatur. Boron in mediterraneo, Mallos, proximum Meroæ: sic prodidit Bion.

Juba aliter: Oppidum in monte Megatichos,[f] inter Ægyptum et Æthiopiam, quod Arabes Myrson vocavere. Deinde Tacompson,[g] Aranium, Sesanium, Piden,[3] Mamuda, Corambin, juxta eam bituminis fontem: Hammodara, Prosda, Parenta, Mama, Tessara, Gallas, Zoton, Graucomen,[h] Emeum, Pidibotas, Hebdomecontacometas,[4 i] No-

Chiffl. scriptum reperitur.' *Dalec.*—21 Cod. Dalec. *ponemus utrinque.*

CAP. XXXV. 1 Chiffl. *appellarunt.* Mox, Vet. Dalec. *Araman, Sesamon, Sandura.*—2 *Gustatæ* Gronov.—3 *Pidne* Vet. Dalec. et mox in eodem Vet. *Zoton, Caneomene. Meum, &c.*—4 *Endonda Cometas* cod. Dalec. Paulo post,

NOTÆ

pellatur, hoc est, *Domus Solis.* Ab Israëlitis dum in Ægypto essent conditam asseverat Isidorus Etymol. lib. v.

[b] *Ulteriorem ripam*] Gentes quæ ripam Nili orientalem accolunt.

[c] *A Syene*] De Syene et Catadupis v. 10.

[d] *Tacompson*] Τάκομψος, κώμη ἐν τοῖς ὁρίοις Αἰγυπτίων καὶ Αἰθιόπων, inquit Stephanus: vicus est in confinio Ægypti et Æthiopiæ. Τακομψὼ Herod. lib. II. n. 29. pag. 100. Cetera sunt vetustis scriptoribus ignota prorsus oppidorum nomina: quæ nec nosse operæ pretium, nec plane nesciisse ullum rerum dispendium fuerit: cum vel ante Augusti tempora nullum ex iis oppidis prorsus extaret.

[e] *In quo felis*] De cultu felis apud Ægyptios, Eusebius ex Bardesane Præpar. lib. VI. pag. 280.

[f] *Megatichos*] Μέγα τεῖχος, voce Græca *magnum oppidum, castellumve* significante.

[g] *Deinde Tacompson*] Eam ipsam nimirum, cujus facta superius mentio: sed alio a Juba, quam a Bione, ordine recensita.

[h] *Graucomen*] Γράου κώμην, *Grai vicum.*

[i] *Hebdomecontacometas*] Ἑβδομηκοντα-

madas in tabernaculis viventes: Cysten, Pemmam, Gadagalen, Paloin, Primin, Nupsin, Daselin, Patin, Gambreves, Magasen,[5 k] Segasmala, Cranda, Denna, Cadeuma, Thena, Batha, Alana, Macum, Scammos, Goram in insula: ab iis Abala, Androcalim, Seren, Mallos, Agocen.[6]

Ex Africæ latere[l] tradita sunt eodem nomine Tacompsos altera, sive pars prioris: Magora, Sea, Edosa, Pelenaria, Pyndis, Magusa,[m] Bauma, Linitima, Spintum,[7] Sydopta,

Vet. Dalec. *Cysteni, Pemmani, Gadagaleni, Paroi, Patrimi, Nupsin.* Pro *Primin*, quod ex codd. receperunt Harduin. et recentt. *Primmin* habent Gronov. et al.—5 *Cagasnæ* Vet. Dalec.—6 *Agolen* Chiffl.—7 Ita ex codd. emend. Harduinus, eumque secuti Miller. Bipont. et Franz. *Spyntuma* Gronov. et edd. vett. Mox in iisdem vett. *Eugoa, O. S. Mauma, Rhuma, Urbubuma, Molona, quod, &c.* Deinde, pro *Hypaton* Vet. Dalec. habet *Hypatiton*, cod.

NOTÆ

τακωμήτας, Latine *septuaginta-vicanos* satis apte dixeris.

[k] *Magasen*] Vide Notas et Emend. num. 114.

[l] *Ex Africæ latere*] A Syene, inquit, Meroën versus et austrum, lateri Nili amnis occidentali, qua spectat Africam, assident oppida quæ sequuntur.

[m] '*Magusa*] Inde inscriptus est Postumi Aug. nummus, HERCVLI MAGVSANO; in quo stat Hercules cum clava, et arcu, et leonis exuviis, ap. Tristan. p. 146. Significatur imitatus Herculem Postumus; quippe qui in regionem, quæ postea Alsatia dicta est, hostem insequens penetrarit, procul a ditione sua: ut Hercules Ægyptius, cujus Herodot. meminit lib. II. pag. 145. ultra Ægyptum et Syenem progressus, ac proinde Magusam usque, quæ ripæ Nili occidentali ulterius apposita erat, pervasisse ferebatur. Similem ob causam inscriptus alter ei nummus est aureus, qui est in Thesauro Regio: HERCVLI LIBYCO: in quo Antæum Hercules brachiis comprimit, ut significetur, compressam similiter ducis aut regis Germanici ferocitatem: nam rex Antæus fuit. Plinius v. 1. 'Africam Græci Libyam appellavere ... Lixas vel fabulosissime antiquis celebrata. Ibi regia Antæi, certamenque cum Hercule.' In alio similiter nummo, qui est ibidem aureus, HERCVLI ERYMANTINO legitur: in eo Hercules humeris gestat aprum in Erymantho Arcadiæ monte captum: ut significetur feritas hominis a Postumo debellati similis apro. Ea similitudine etiam usus est Vates Regius, Ps. LXXIX. 14. ubi de vinea Domini, hoc est, de terra Israëlitica, quam Philistæus vastabat, 'Exterminavit eam,' inquit, 'aper de sylva, singularis ferus depastus est eam.' Neque enim in Galliis aut Erymanthus, aut Libya, aut Magusa quærenda est, aut Creta, aut Argos; nam et HERCVLI CRETENSI et HERCVLI ARGIVO ejusdem numismata quædam feruntur inscripta. Sed Deuso duntaxat, ubi alia ejusdem Postumi Romani percussa sunt ex ære magno et ex argento, cum hac epigraphe, HERCVLI DEVSONIENSI, sive cum Herculis, sive cum templi effigie: ut apud D. Vaillant, p. 187. et apud Tristanum, T. III. p. 145. ob templum

Gensoa, Pindicitora, Agugo, Orsima, Suasa, Maumarum,[n] Urbim, Mulon, quod oppidum Græci Hypaton [o] vocarunt: Pagoargas, Zamnes, unde elephanti incipiant: Mamblia, Berresa,[p] Cetuma. Fuit quondam et Epis oppidum contra Meroën, antequam Bion scriberet, deletum.

Hæc sunt prodita usque Meroën: ex quibus hoc tempore nullum prope utroque latere extat. Certe solitudines [8] nuper renuntiavere principi Neroni, missi ab eo milites [q] prætoriani cum tribuno ad explorandum, inter reliqua bella et Æthiopicum cogitanti. Intravere autem et eo arma Ro-

Dalec. *Hyphammon.*—8 Ita Harduin. ex codd. item Miller. Bipont. et Franz. Margo edd. Dalec. et Gronov. *nullum prope. Utroque latere solitudines;* Chiffl. *nullum .... extat. Certe solitudines ut nuper, &c.* Gronov. et edd. vett. *nullum*

NOTÆ

utique Herculi a Postumo ædificatum Deusone, post victoriam Germanicam, veluti tutatori limitis Romani. Est autem Deuso oppidum vetus in finibus Lotharingiæ, duabus a Marsallo leucis, versus ortum et Alsatiam, ubi nunc claustra Imperii adversus Germanos Postumus strenue tutabatur. Nomen antiquum hodieque retinet, Dieuse, vel Dieuze: nam utrovis modo scribitur: ubi salinæ sunt laudatissimæ; in diœcesi Tullensi, sive Leucorum. Ipse autem Postumus in suis nummis scribitur: IMP. C. M. CASS. LAT. POSTVMVS P. F. AVG. 'Imperator Cæsar Marcus Cassius Latro Postumus Pius Felix Augustus.' 'Marcus,' ut ex gente Antonia; in qua Marci prænomen primogenitorum fuit. 'Cassius,' ex Cassia: unde et ille Cassius, cujus sunt nummi inscripti, post Cæsaris Dictatoris necem: CASSI. IMP. LIBERTAS. 'Cassius Imperator. Libertas.' Deinde 'Latro,' ex Porcio Latrone, quem Plinius laudat, XX. 57. Fuit nimirum Porcia gens in duas divisa familias: altera Catonum fuit, Latronum altera. 'Postumus,' ex patre, qui ex matre Cassius Latro esset; genus autem paternum duceret ex Agrippa Postumo, Augusti nepote. Denique 'Pius Felix,' ex Commodo Imperatore, avo suo materno. Morellius, Tab. II. p. 41. nummum refert ex ære maximo, inscriptum, IMP. C. M. CASS. LATI. POSTVMVS, &c. sed (ut jamdudum monuimus) adulterinum ac recentem. Vide Notas et Emend. n. 114.' *Ed. sec.*

[n] *Maumarum*] Vide Notas et Emend. num. 115.

[o] *Hypaton*] Ὕπατον, quasi supremum ac primarium.

[p] *Berresa*] Locum hic habere fortassis possit Βέρεξ, quod oppidum Timocrates apud Stephanum, Æthiopiam inter Indiamque, laxiore certe nec satis distincto intervallo, collocat.

[q] *Missi ab eo milites*] Refert hæc pariter Dio lib. LXIII. pag. 719. Alias quoque ad Nili fontes exploraudos, missos esse a Nerone centuriones duos, qui a Rege Æthiopiæ instructi auxilio fuerunt, auctor est Seneca Natur. Quæst. VI. 8. pag. 907.

mana divi Augusti temporibus, duce P. Petronio,[r] et ipso equestris ordinis præfecto Ægypti. Is oppida eorum expugnavit, quæ sola invenerat,[9] quo dicemus ordine : Pselcin,[s] Primin,[t] Aboccin,[u] Phthurin,[v] Cambusin,[w] Attevan,[10 x] Stadisin,[y] ubi Nilus præcipitans se, fragore auditum accolis aufert. Diripuit et Napata.[11 z] Longissime autem a Syene progressus est DCCCCLXX. mill. passuum.[12] Nec tamen arma Romana ibi solitudinem fecerunt. Ægyptiorum bellis[a] attrita est Æthiopia, vicissim imperitando serviendoque, clara et potens etiam usque ad Trojana[b] bella[13] Mem-

.... *extat. Cetera solitudines, nuper, &c.*—9 Chiffl. *præfecto. Ægyptiis oppida expugnavit, quæ sola invenimus;* Gronov. et edd. vett. *præfecto Ægyptiis. Oppida eorum.* Lectionem nostram e codd. suis edidit Harduinus, eumque secuti Miller. Bipont. et Franz.—10 Ita codd. Harduiui, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Attenan* Gronov. et edd. vett.—11 *Neata* Chiffl.—12 Ita codd. Harduini et Chiffl. item edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *DCCCLXX.* Gronov. et edd. vett.—13 Cod. Dalec. *a Trojano usque bello.* ' *Memnone* bene Ms. Reg. 1. Editio princeps aliæque omnes ante Cl. Harduinum, qui in altera sua editione male ex Ms. Reg. 2. emendavit *Mennone.* Sic Plinium in hoc loco aliisque inquinavit, ut aliquid novi

NOTÆ

[r] *P. Petronio*] Caium, non Publium, appellat Dio lib. LIV. pag. 526. ubi hanc expeditionem susceptam refert anno U. C. DCCXXXII. M. Claudio Marcello Æsernino, L. Aruntio Coss. Γάϊον Πετρώνιον τὸν τῆς Αἰγύπτου ἄρχοντα, &c.

[s] *Pselcin*] Ψελκὶς Ptolem. IV. 5. e regione Tacompsi oppidi Strab. lib. XVII. p. 820. Ψέλκη, ubi de facta ejus oppidi a Petronio expugnatione prolixior oratio instituitur. In Conc. Calched. ' Joannes Episc. Pselcis' subscripsit.

[t] *Primin*] Πρίμις μεγάλη Ptolem. IV. 7. in ripa Nili orientali, post Pselcin. Πρῆμνις est Strab. lib. XVII. pag. 820. Πρίμα Olympiodoro, apud Photium, cod. 80.

[u] *Aboccin*] Ἀβουκὶς Ptolem. loc. cit. ab occidentali fluvii parte.

[v] *Phthurin*] Φθοῦρι Ptolem. loc. cit. atque eodem situ.

[w] *Cambusin*] Καμβύσου ταμιεῖα, Cambysæ ærarium, Ptolem. loc. cit. De Cambysæ expeditionibus Meroën usque susceptis, multa Strab. lib. XVII. pag. 790.

[x] *Attevan*] Sic enim scribo, pro *Attenan.* Est enim hæc Ptolemæi Αὐτόβα loc. cit.

[y] *Stadisin*] Ταστία Ptolemæo loc. cit. juxta magnum catarractem, ubi Nilus præcipitans se, fragore auditum accolis aufert.

[z] *Et Napata*] Νάπατα Ptolem. loc. cit. latere Nili orientali. Hodie *Chaxumum.*

[a] *Ægyptiorum bellis*] Sesostri Ægypti rege totam Æthiopiam bello vastante, ut auctor est Strab. lib. XVII. pag. 790. Diodorus Sic. Bibl. lib. I. pag. 50. 55. et 59. et prior ceteris Herod. lib. II. num. 110. pag. 129.

[b] *Usque ad Trojana*] Forte rectius :

none regnante: et Syriæ imperitasse eam, nostroque littori,[14] [c] ætate regis Cephei[d] patet Andromedæ [e] fabulis.

Simili modo et de mensura ejus varia prodidere: primus Dalion ultra Meroën longe subvectus: mox Aristocreon, et Bion, et Basilis: Simonides minor etiam,[15] quinquennio in Meroë moratus, cum de Æthiopia scriberet. Nam Timosthenes[16] classium Philadelphi præfectus, sine mensura,[f] dierum LX. a Syene Meroën iter prodidit: Eratosthenes DCXXV.[g] mill. Artemidorus DC. mill. Sebosus ab Ægypti extremis sedecies centena LXXV. mill. passuum:[17] unde proxime dicti[h] XII. L.[18] Verum omnis hæc finita nuper disputatio est:[19] quoniam a Syene DCCCLXXIII. mill. Neronis exploratores renuntiavere his modis: A

induceret, contra veterum librorum ipsinsque Ms. Reg. 2. in reliquis locis fidem.' *Brotier.*—14 Ita codd. Harduini et Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *littore* edd. vett. et Gronov.—15 Vet. Dalec. *minor ætate.*—16 *Nam et Timosthenes* edd. vett. et Gronov. *et* non legitur in cod. Dalec.—17 Chiffl. *LXVI. LXX. mill. pass.*—18 Ita codd. Harduini et Chiffl. item edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *XII. LXX.* Gronov. et edd. vett.—19 Vet. Dalec. *disceptatio est.* Mox, Gronov. et edd. ante

NOTÆ

usque a Trojano bello. De Memnone Æthiopiæ rege, multa Philostr. de Vita Apoll. VI. 9. Aurora et Tithono genitum ait fuisse Apollodorus de Diis lib. III. ante Trojana tempora.—' In Mss. Plinianis *Mennone* scriptum est; non *Menone*, quod est nomen Græcum. In editione Romana a. 1470. *Memnone.* Verum in septem sequentibus Plinii editionibus scriptum est *Menone;* quasi hæsitantibus qui edebant, num propter Mss. codices *Mennone* legi oporteret, an propter scriptores Græcos *Memnone.* Vide X. 37. XXXVII. 63.' *Ed. sec.*

[c] *Nostroque littori*] Mediterranei maris littori, qua Syriam alluit.

[d] *Regis Cephei*] A quo Æthiopia cognomen accepit. Ovid. Met. IV. 669. 'Æthiopum populos, Cepheia despicit arva.'

[e] *Andromedæ*] Quam belluæ objectam ante Joppen ferunt, Syriæ littore, ut dictum est libro sup. cap. 34.

[f] *Sine mensura*] Locorum intervallo minime notato.

[g] *Eratosthenes DCXXV.*] Seu Græca mensura, qua usus videtur Eratosthenes, stadiis quinquies mille, ut dictum est II. 75.

[h] *Unde proxime dicti*] Proxime, inquit, appellati scriptores, Timosthenes nimirum, Eratosthenes, et Artemidorus inde, hoc est, ab Ægypti extremis, sive ab Alexandria, ad Meroën insulam, duodecies centena tantum numerant, et quinquaginta millia passuum. Vide Notas et Emend. num. 116.

[i] *A Syene DCCCLXXIII.*] Vide Notas et Emend. num. 117.

Syene Hieran sycaminon[j] LIV. mill. passuum. Inde Tama[20] LXXII. millia pass. Regionem Evonymiton[k] Æthiopum primam, CXX. Acinam LIV. mill.[21] Pitaran XXV. Tergedum CVI. mill. Insulam Gagauden[l] esse in medio eo tractu. Inde primum visas aves psittacos, et ab altera (quæ vocatur Artigula) animal sphingion,[m] a Tergedo cynocephalos. Inde Napata[22] LXXX. mill. Oppidum id parvum inter prædicta solum.[n] Ab eo ad insulam Meroën CCCLX. mill. Herbas circa Meroën demum viridiores, sylvarumque aliquid apparuisse,[23] et rhinocerotum elephantorumque vestigia. Ipsum oppidum Meroën ab introitu insulæ [o] abesse LXX. mill. passuum : juxtaque aliam insulam Tadu[24] [p] dextro [q] subeuntibus alveo, quæ portum faceret. Ædificia oppidi pauca. Regnare fœminam Candacem,[25] [r] quod nomen multis jam annis ad reginas transiit.

Harduin. *DCCCLXII. mill.*—20 *Tamia* Pineus. Mox, pro *LXXII.* quod exhibent codd. Harduini et Chiffl. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *LXXV.* legitur in edd. vett. et Gronov.—21 Codd. Dalec. et Chiffl. *LXIV. mill. pass.*—22 *Naraba* Chiffl.—23 Idem codex, *viridiores silvarum apparuisse.*—24 Ita codd. Harduini, Dalec. et Chiffl. *Tatu* Gronov. et edd. vett.—25 *Canagem* Chiffl. *Candaocen* Gronov. et edd. vett. Mox, Chiffl.

NOTÆ

[j] *Hieran sycaminon*] Quasi Sacram morum, sive Sacram sycomorum Latine dixeris. Antoninus a Syene ad Hieran sycaminon passuum millia numerat octoginta : sed longiore, ut apparet, itinere, propter diverticula, flexusque mansionum.

[k] *Evonymiton*] Εὐωνυμῖται, ἔθνος Αἰγύπτιον πρὸς τῇ Αἰθιοπίᾳ, Stephanus, pag. 281. Agathem. Geogr. II. 5. Καὶ μετὰ τὸν μέγαν καταῤῥάκτην ἀπὸ μὲν δυσμῶν τοῦ Νείλου Ἐπωνυμῖται, *Post magnum Nili catarracten, ad occidentale fluvii latus, Evonymitæ.*

[l] *Insulam Gagauden*] Quam Nilus efficit, medio in tractu Syenen inter Meroënque.

[m] *Sphingion*] Simiarum genus, de quo lib. VIII. ubi et de cynocephalis dicetur.

[n] *Inter prædicta solum*] Ceteris bello deletis, solum id restat.

[o] *Ab introitu insulæ*] Est enim ejus insulæ ingens amplitudo : longitudinis scilicet, trium millium stad. hoc est, CCCLXXV. mill. pass. latitudinis stadiorum mille, hoc est, CXXV. mill. pass. auctore Strab. lib. XVII. pag. 821. Ab introitu vero insulæ abesse oppidum Meroën stadiis septingentis idem prodidit, p. 786. quæ efficiunt LXXXVII. M. D. pass.

[p] *Insulam Tadu*] Ita Mss. omnes. Editi, *Tatu.* Hodie *Jalac.*

[q] *Dextro*] Qui vergit in Africam.

[r] *Candacem*] Ita Colb. 1. 2. et Paris. non, ut editi libri, *Candaocen.* Κανδάκη vocatur a Strab. lib. XVII. pag. 820. quæ, Petronio Ægypti provinciam bellumque Æthiopicum ad-

Delubrum Hammonis et ibi[26] [s] religiosum, et toto tractu sacella. Ceterum cum potirentur rerum Æthiopes, insula ea magnæ claritatis[t] fuit. Tradunt armatorum CCL. mill. dare solitam, artificum CCCC. mill.[27] alere. Reges Æthiopum XLV. et hodie traduntur.

(XXX.) Universa vero gens Ætheria[u] appellata est, deinde Atlantia, mox a Vulcani filio Æthiope[v] Æthiopia.

Animalium hominumque effigies monstriferas[28] circa extremitates ejus gigni minime mirum, artifici ad formanda corpora effigiesque cælandas mobilitate ignea.[w] Ferunt certe[29] ab orientis parte intima gentes esse sine naribus, æquali totius oris planitie. Alias superiore labro orbas, alias sine linguis. Pars etiam[x] ore concreto et naribus carens, uno tantum foramine spirat, potumque calamis avenæ trahit, et grana ejusdem avenæ sponte provenientis ad vescendum. Quibusdam pro[y] sermone nutus motusque membrorum est. Quibusdam ante Ptolemæum Lathurum[30] [z]

ad reginas transit.—26 Codd. Dalec. et Vet. ejusdem *est ibi.*—27 Cod. Dalec. *III. M.* Chiffl. *III. alere reges, &c.*—28 Chiffl. *monstrificas effigies.*—29 *Fertur certe* cod. Dalec. *Ferunt certis* Chiffl.—30 *Lathyrum* edd. ante Harduinum. Mox, pro *usus ignium*, nonnulli conj. *usus unguium.* Vid. Obss. Misc. Nov.

NOTÆ

ministrante, legatos ad Augustum Cæsarem misit.

[s] *Et ibi*] Ut in Libya.

[t] *Magnæ claritatis*] Æthiopum regia, Strab. lib. XVII. pag. 821. et alibi. De ea diximus v. 10.

[u] *Ætheria*] Αἰθερίαν dictam esse olim Æthiopiam auctor est Hesychius, verbo Αἰθερία: ab eo fortassis tempore, quo Ægyptus imperitavit Æthiopiæ, ut superius dictum est: nam et Ægypto ipsi inditum id nomen fuisse, auctor est, præter alios, Gellius XIV. 6. pag. 777.

[v] *A Vulcani filio Æthiope*] A vultus nigredine potius: Græcis ita appellantibus, ab αἴθω, *uro*, et ὤψ, *vultus:* quasi vultu Solis calore perusto.

[w] *Mobilitate ignea*] Cœli Æthiopici calore vicinioque Solis varie agitatas atomos, ad efficiendas multiplices corporum figuras conferre plurimum putat. Nec sane diffiteor, ut alibi vi frigoris nimia, sic in iis terris ignium intemperie multa posse peccare naturam, immo et solere.

[x] *Pars etiam*] Solinus cap. 30. pag. 56.

[y] *Quibusdam pro*] Solinus loc. cit. Vide Notas Lud. Vives, in S. August. de Civit. Dei, XVI. 8. Hujuscemodi sylvestres homines, qui nutibus pro sermone utantur, ait esse in Hispaniola Occidentalis Indiæ insula Petrus Martyr.

[z] *Ptolemæum Lathurum*] Regum

regem Ægypti ignotus fuit usus ignium. Quidam[a] et Pygmæorum gentem prodiderunt inter paludes,[31] ex quibus Nilus oriretur.

In ora autem,[b] ubi desiimus, continui montes,[c] ardentibus similes rubent. Troglodytis[d] et Rubro mari a Meroë tractus omnis superponitur:[32] a Napata tridui itinere ad Rubrum littus, aqua pluvia ad usum compluribus locis servatur, fertilissima regione, quæ interest, auri. Ulteriora[e] Atabuli Æthiopum gens tenet.[33] Deinde contra Meroën[f] Megabari,[34] [g] quos aliqui Adiabaras nominavere, oppidum habent Apollinis. Pars eorum Nomades,[h] quæ elephantis [i]

tom. II. pag. 288.—31 Ita ex codd. emendavit Harduinus; ita quoque Chiffl. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *ante paludes* Gronov. et edd. vett. Mox, Chiffl. *a quibus Nilus, &c.*—32 Codd. Dalec. *supponitur;* alii, *suppositus.* Chiffl. *superponitur: Napata, &c.* omissa præpositione.—33 Chiffl. *tenent.*—34 *Megabri* Vet. Dalec. *Megabarri* cod. Dalec. Mox, Chiffl. *quos aliqui Adia-*

NOTÆ

Ægypti ejus nominis octavus is fuit. Refert hoc Solinus pariter loc. cit.

[a] *Quidam*] Aristotelem signat Hist. Anim. lib. VIII. et Melam III. 8. 'Fuere,' inquit iste, 'interius Pygmæi, minutum genus, et quod pro satis frugibus contra grues dimicando defecit.' Ad Nili fontes ab Aristotele pariter collocantur. De Pygmæis diximus cap. 22.

[b] *In ora autem*] In ora scilicet Æthiopiæ, cujus sectione superiore facta mentio est, his verbis: 'Hinc in ora Æthiopiæ,' &c. littore nimirum sinus Arabici, paulo citra angustias et Diren.

[c] *Continui montes*] Ab his cognomen Rubri maris ortum quidam arbitrati sunt, teste Agatharchide de Rubro Mari, cap. 2. apud Phot. in Bibl. cod. 250. pag. 1321. ὅτι τοῦ Ἀραβίου καλουμένου κόλπου, κ. τ. λ. *quod sinus Arabici montes versus occasum siti, dum acres et ignei Solis radii eos feriunt, carbonis speciem ac similitudinem referunt: ad ortum vero arenæ et glebæ rubentes tumuli, &c.* Habet idipsum Strab. lib. XVI. pag. 779.

[d] *Troglodytis*] Troglodytarum, inquit, agro, et Rubro mari ab ortu, Æthiopiæ tractus ille clauditur: Meroë insula, ab occasu.

[e] *Ulteriora*] Remotiora a mari, inter Napata et Meroën, ubi nunc *Sabai* regnum, cum oppido ejusdem nominis.

[f] *Contra Meroën*] Ultra Nili ripam, qua Meroën insulam circumambit, orientali latere.

[g] *Megabari*] Μεγάβαροι Αἰθίοπες Strab. lib. XVII. pag. 776. Ptolem. IV. 8. mendose Μεγάβραδοι. Rectius Diodoro Siculo Μεγαβαρεῖς, quos ille Troglodytis accenset.

[h] *Pars eorum Nomades*] Quos ab ἐλεφαντοφάγοις secernere Philostratus videtur, de Vita Apoll. VI. 12. pag. 300.

[i] *Quæ elephantis*] Unde Ἐλεφαντοφάγοι Αἰθίοπες cognominati sunt, teste Agatharchide, cap. 25. de Rubro mari, apud Phot. cod. 250. pag. 1353.

vescitur. Ex adverso[j] in Africæ parte Macrobii. Rursus a Megabaris[k] Memnones et Davelli,[35] dierumque viginti intervallo Critensi. Ultra eos Dochi, deinde Gymnetes[36] semper nudi. Mox Anderæ,[l] Mathitæ,[m] Mesagebes, Hipporeæ,[37] atri coloris tota corpora rubrica illinunt. At ex Africæ parte Medimni. Deinde Nomades[n] cynocephalorum lacte viventes, Olabi,[o] Syrbotæ,[38] [p] qui octonum cubitorum esse dicuntur.

Aristocreon Libyæ latere a Meroë oppidum Tolen[39] dierum quinque itinere tradit. Inde dierum duodecim Esar[q] Ægyptiorum oppidum,[40] qui Psammeticum[r] fugerint: in eo produntur annis trecentis habitasse.[41] Contra in Arabico latere Daron oppidum esse eorum. Bion autem Sapen vocat, quod ille Esar, et ipso nomine advenas ait

baros, &c.—35 *Dabelli* Chiffl. *Danelli* cod. Dalec. et Ald.—36 *Gymnites* Gronov. et edd. vett. et Dalec.—37 *Monthes, Messages, Ipsodoro* Chiffl.—38 *Aladi Syrdotæ* Chiffl.—39 *Tollen* in eodem codice; *Thale* Pineus.—40 *Dasar oppidum Ægyptiorum* Chiffl.—41 Codd. Dalec. et Chiffl. *prodente se CCC. habitasse.*

NOTÆ

et Agathem. Geogr. II. 5.

[j] *Ex adverso*] Ex adverso Megabarorum, altero Nili et Meroës latere, versus Africam. De Macrobiis istis, Herod. lib. III. pag. 168. n. 17. Mela III. 9. 'Æthiopum pars, quia vitæ spatium dimidio fere quam nos longius agunt, Macrobii,' &c. Pars est regni, quod Nubiam hodie appellant: non *Bagamedri*, ut Sanutus existimat.

[k] *A Megabaris*] Ultra Megabaros, versus austrum, Μέμνονες πρὸς τῇ Μερόῃ νήσῳ, juxta Meroën, inquit Agathem. Geogr. II. 5. et Ptolem. IV. 8.

[l] *Gymnetes semper nudi. Mox Anderæ*] Strab. lib. XVI. pag. 771. Endera locus est, ubi Gymnetes incolunt, viri a nuditate corporum et exercitatione sic appellati: ἦν δέ τις ἐν βάθει Ἐνδέρα Γυμνητῶν ἀνθρώπων κατοικία.

[m] *Mathitæ*] Hi sunt haud dubie Μασταῖται Ptolem. IV. 8. quos ad Nili paludes usque pertinere ait.

[n] *Deinde Nomades*] Hæc quoque Solinus cap. 30. pag. 55.

[o] *Olabi*] In Mss. Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. Chiffl. *Aladi.*

[p] *Syrbotæ*] Hæc rursum Plinius libro seq. cap. 2. Solinus loc. cit. pedes duodecim excedere longitudine scribit, id quod eodem recidit: nam cubitus habet sesquipedem.

[q] *Esar*] Ἐσὴρ et Δαρὼν oppidorum esse nomina in insula Meroë, auctor est Ptolem. IV. 9. cui num potior habenda fides quam Aristocreonti, alii viderint.

[r] *Psammeticum*] De quo dicemus XXXVI. 19.

significari:[42] Caput eorum in insula, Sembobitin:[43] et tertium [s] in Arabia, Sai. Inter montes [t] autem et Nilum Symbari sunt, Phaliges:[44] in ipsis vero montibus Asachæ [u] multis nationibus. Abesse a mari dicuntur dierum quinque itinere. Vivunt [v] elephantorum venatu. Insula in Nilo [w] Semberritarum, reginæ[45] paret. Ab ea [x] Nubei Æthiopes dierum octo itinere. Oppidum eorum Nilo impositum, Tenupsis. Sambri, apud quos [y] quadrupedes omnes sine auribus, etiam elephanti. At ex Africæ [z] parte Ptoëmbari, Ptoëmphanæ, qui canem pro rege habent, motu ejus imperia augurantes: Arusbi oppido longe a Nilo sito.[46] Postea Achisarmi, Phalliges, Marigeri, Casamarri.

Bion alia [a] oppida in insulis tradit, a Sembobiti[47] Me-

—42 Margo edd. Dalec. et Gronov. *quod ille asserit, et ipso nomine advenas significari.*—43 ‘ Sunt qui malint *Pseboitin*, a Pseboa lacu, quem supra Meroën collocat Strabo lib. XVII.’ *Dalec.* Mox, pro *Sai* cod. Dalec. habet *Sina*; Chiffl. *Sinat.*—44 Idem codex: *Barri sunt, Palvogges;* Vet. et codd. Dalec. *Symbari sunt, Phaliges.*—45 Vet. et codd. Dalec. *in illo Sembritarum regioni.* Mox, *Ab ea Nubæ* Vet. Dalec.—46 Cod. Dalec. *a Nili situ.*—47 *Pseboiti*

NOTÆ

[s] *Et tertium*] Primum enim Esar est, sive Sape: alterum, Sembobitis, quod in insula fuit: in latere Arabiæ tertium, Sai.

[t] *Inter montes*] Quos paulo ante dixit ardentibus similes rubere.

[u] *Asachæ*] Iidem Asachæi Plinio ipsi VIII. 13. et Solino c. 30. p. 55.

[v] *Vivunt*] Solinus, loc. cit. Idcirco ἐλεφαντομάχους Diodor. Sic. Strabo ἐλεφαντοφάγους appellat.

[w] *Insula in Nilo*] Ultra Meroën, Strabo lib. XVII. p. 786. Ἄλλην δ' εἶναι νῆσον ὑπὲρ τῆς Μερόης, ἣν ἔχουσιν οἱ Αἰγυπτίων φυγάδες οἱ ἀποστάντες ἀπὸ Ψαμμιτίχου· καλοῦνται δὲ Σεμβρίται, ὡς ἂν ἐπήλυδες· βασιλεύονται δὲ ἀπὸ γυναικὸς, *Supra Meroën alia insula, quam Ægyptiorum exules incolant, qui a Psammeticho desciverunt, et Sembritæ, id est, advenæ, nominantur, et reginam habent, &c.*

[x] *Ab ea*] Ultra Meroën, Arabiæ latere, Nilique ripa orientali. Hi Νοῦβαι Ptolemæo dicuntur, IV. 8. quos cum Avalitis conjungat ad mare Rubrum, atque adeo Arabiæ latere cum Plinio collocet, perspicuum est falli eos, qui hosce Nubas existimant eos esse quos hodie Nubeos appellamus, *le Royaume de Nubie:* cum tota horum regio in opposita Nili ripa sit, nec exiguam Africæ partem obtineat. Sunt hi Nubæ Plinii et Ptolemæi in Troglodytarum confinio et ad Nili usque latus orientale pertinent.

[y] *Sambri, apud quos*] Id quoque Solinus cap. 30. p. 55. sed ‘ Psambares ’ vocat.

[z] *At ex Africæ*] Et ista, tacito tamen populorum nomine, Solinus refert loc. cit.

[a] *Bion alia*] Ejusdem tractus terrarum, qui proxime est descriptus,

roën versus dierum toto itinere viginti. Proximæ insulæ [b] oppidum Semberritarum sub regina: et aliud Asar: alterius oppidum Daron. Tertiam Medoën vocant, in qua oppidum Asel. Quartam eodem, quo oppidum, nomine Garoden. Inde per ripas oppida:[48] Navos,[c] Modundam, Andatim, Secundum, Colligat, Secande, Navectabe, Cumi, Agrospi, Ægipam, Candrogari, Arabam, Summaram.[49]

Regio supra Sirbitum,[d] ubi desinunt montes, traditur a quibusdam habere[50] maritimos Æthiopas, Nisicastes, Nisitas, quod significat ternum et quaternum oculorum viros: non quia sic sint, sed quia sagittis [e] præcipua contemplatione utantur.[51] Ab ea vero parte Nili, quæ supra Syrtes [f] majores oceanumque meridianum protenditur, Dalion vocatos[52] esse dicit, pluvia tantum aqua utentes Cisoros, Longoporos. Ab Œcalicibus [g] dierum quinque itinere Usibalcos, Isuelos, Pharusos, Valios, Cispios. Reliqua deserta. Deinde sabulosa.[53] [h] Ad occidentem versus Ni-

margo edd. Dalec. et Gronov.—48 Chiffl. *nomine Caro. Deinde Paropas oppidum.* Vet. Dalec. etiam, *Paropas oppidum.* Mox, Vet. et codd. Dalec. *Navos, Modundæ, Mandatini, Secundini.*—49 In iisdem codd. *Arabum summorum regio supra, &c.*—50 Pintian. *montes. Traditur a quibus haberi.*—51 Cod. Dalec. *utuntur.*—52 Codd. Dalec. *Dallon notatos.* Mox, Vet. Dalec. *tantum a.*

NOTÆ

alia jam facies ex Bione proponitur: discrepantibus enim inter se de tam semotis regionibus Geographorum sententiis, ullam prætermittere, quæ alicujus momenti sit, religioni Plinius habet.

[b] *Proximæ insulæ*] Ejus quam diximus esse Meroæ proximam.

[c] *Navos*] Vide Notas et Emend. num. 118.

[d] *Regio supra Sirbitum*] Quod oppidum Nilo impositum, XII. dierum navigatione distare a Meroë, dicetur inferius.

[e] *Sed quia sagittis*] Solini paraphrasis, loc. cit. 'Quod et vident plurimum, et manifestissime destinant jactus sagittarum.' *Mesiccastas* legere Plinium oportuisse, atque in ejus interpretatione vocis hallucinatum putat Bochartus parte 1. Geogr. IV. 26. p. 303. Sed non ego credulus illi.

[f] *Quæ supra Syrtes*] In ea scilicet hæresi Dalion fuit, quæ existimaret, post aliquot dierum navigationem Nilo amne peractam, perveniri denique ad Oceanum Æthiopicum, sive meridianum, qui inter nos Australesque populos ibi per Zonam, ut vocant, torridam permearet: in eo oceano Syrtes esse iis quæ in mediterraneo majores, vel certe pares.

[g] *Ab Œcalicibus*] De his diximus v. 8.

[h] *Deinde sabulosa*] In confinio maris Æthiopici. *Fabulosa* hoc loco legi

græ,[i] quorum rex unum oculum habeat in fronte. Agriophagi,[j] pantherarum et leonum carnibus maxime[54] viventes. Pamphagi, omnia mandentes. Anthropophagi, humana carne vescentes. Cynamolgi,[k] caninis capitibus. Artabatitæ quadrupedum ferarum modo vagi. Deinde Hesperii, Perorsi, quos in Mauritaniæ confinio diximus.[l] Pars quædam Æthiopum locustis tantum[m] vivit, fumo et sale duratis in annua alimenta: ii quadragesimum annum vitæ non excedunt.

Æthiopum terram universam cum mari Rubro patere in longitudinem semel et vicies centena LXX. mill. passuum:[55] in latitudinem cum superiore Ægypto[n] duodecies centena XCVIII. mill. Agrippa existimavit. Quidam longitudinem[o] ita diviserunt: a Meroë Sirbitum, XII.[56] dierum navigatio-

u. Cisauros.—53 *Deinde fabulosa* Vet. Dalec.—54 Chiffl. *leonumque maxime carne;* et mox in eodem codice, *humanum carnem vescentes.*—55 Chiffl. *XXI. LXX. p.*—56 Chiffl. *XI.* Mox, codd. Dalec. et Vet. ejusdem, *navigatione.*—57 Chiffl. *XV. ad Dabellos.* Mox pro *Ab his,* quod Chiffl. aliique codd. et

NOTÆ

quibusdam placet: quoniam fabulis videntur affinia, quæ mox sequuntur.

[i] *Nigræ*] Græco more Νίγροι, ut *Solæ* pro Σόλοι. Iidem Nigritæ appellati, libro sup. cap. 8.

[j] *Agriophagi*] Transcripsit hæc Solinus iisdem ferme verbis cap. 30. p. 55.

[k] *Cynamolgi*] Ita nominati, quod canum fœmellas mulgent, et eo lacte nutriuntur, inquit Agatharchides de Rubro Mari, cap. 29. apud Photium in Bibl. cod. 250. p. 1357. τὰς τῶν κυνῶν θηλείας ἀμέλγοντες, τῷ γάλακτι τρέφονται. Nihil Agatharchides de caninis capitibus.

[l] *Diximus*] Libro sup. cap. 8.

[m] *Locustis tantum*] Idcirco Ἀκριδοφάγοι Græca voce nominantur a Strabone, Solino, et aliis. Accepisse hæc Plinius videtur ab Agatharchide de Rubro Mari, cap. 27. apud Phot. in Bibl. cod. 250. p. 1356. ubi ea totidem verbis extant; vel a Diodoro Bibl. lib. III. p. 162.

[n] *Cum superiore Ægypto*] Quam Thebaidem appellavit v. 9. Porro longitudinem Æthiopiæ repetit ab ortu hyberno ad occasum hybernum: latitudinem, ab austro ad septemtrionem. Missi Theodosii locum hunc vitiose exscripserunt: 'Juxta Plinium Secundum... longitudinem Ægypti superioris cum sua Æthiopia, centena decies et quater et semel LXX. passuum: latitudinem Æthiopiæ et Ægypti superioris, DCCCCLVII. M. passuum, Agrippa existimavit.'

[o] *Quidam longitudinem*] Longitudinem, inquit, alii repetunt ab ea parte, unde nos latitudinem ducimus: a Meroë scilicet, et septemtrionali parte, ad austrum.

nem. Ab ea XII. ad Davellos.[57] Ab his ad oceanum Æthiopicum sex dierum iter. In totum autem ab oceano ad Meroën DCXXV.[58] mill. passuum esse inter auctores fere convenit: inde Syenen, quantum diximus.[p] Sita est Æthiopia[q] ab oriente hyberno ad occidentem hybernum. Meridiano cardine[r] sylvæ ebeno maxime virent: a media ejus parte imminens mari mons excelsus, æternis ardet ignibus, Theon ochema[59] [s] dictus Græcis: a quo[t] navigatio quatridui ad promontorium, quod Hesperion ceras[u] vocatur, confine Africæ juxta Æthiopas[60] Hesperios. Quidam et in eo tractu modicos colles amœna opacitate[v] vestitos Ægipanum[w] Satyrorumque produnt.

XXXVI. (XXXI.) Insulas[a] toto eo mari et Ephorus complures esse tradidit, et Eudoxus, et Timosthenes:[1] Clitarchus vero Alexandro regi renuntiatam adeo divitem, ut equos incolæ talentis auri permutarent. Alteram, ubi

edd. recentt. exhibent, *Ab iis* habetur in Gronov. et edd. vett.—58 Ita codd. Harduini et Chiffl. item edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *ad Meroën DCCXXV.* Gronov. et edd. vett.—59 *Ætnocauma* Vet. Dalec. *Æconiocauma* alii ap. Dalecampium. Mox, pro *Hesperion ceras* Chiffl. Tol. Salm. *Hesperuceras.*—60 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Æthiopes* Gronov. et edd. vett.

CAP. XXXVI. 1 *Thimosthenes* Gronov. et edd. vett. Mox, *rege renuntiat*

NOTÆ

[p] *Quantum diximus*] Hac ipsa sectione, ex Neronis exploratorum relatu, DCCCLXXIII. mill. pass.

[q] *Sita est Æthiopia*] Hæc Solinus totidem verbis, cap. 30. pag. 56. et Missi Theodosii.

[r] *Meridiano cardine*] Medio fere tractu Æthiopiæ, inter ortum Solis et occasum, Meroën usque a Syene, inquit ipse XII. 8.

[s] *Theon ochema*] Θεῶν ὄχημα, *Deorum currus.* Cum a media Æthiopiæ parte imminere mari mons iste dicatur, non a Plinio modo, sed et a Ptolemæo, IV. 5. vix alium esse crediderim, quam qui promontorium efficit Palmarum dictum, *Capo das Palmas,* in ora Guineæ occidentali.

[t] *A quo*] Missi Theodosii: 'a quo navigatione quatridui, promontorium,' et cetera iisdem plane syllabis.

[u] *Hesperion ceras*] Ἑσπέριον κέρας, *Hesperium cornu,* hodie, *le Cap de Sierra Liona:* facto a Lusitanis nomine, quod maris ibi fremitus leænæ rugitum referre quodammodo videatur.

[v] *Amœna opacitate*] Missi Theodosii, *capacitate,* male. Plinius cap. seq. 'Mons opacus sylva.'

[w] *Ægipanum*] De his v. 8.

[a] *Insulas*] Hæc totidem syllabis apicibusque Missi Theodosii.

sacer mons opacus sylva repertus esset, distillantibus [2] arboribus odore miræ suavitatis. Contra sinum Persicum Cerne nominatur [b] insula adversa Æthiopiæ,[c] cujus neque magnitudo, neque intervallum a continente constat, Æthiopas tantum populos habere proditur.[3] Ephorus auctor est, a Rubro mari navigantes in eam non posse propter ardores ultra quasdam columnas (ita appellantur parvæ insulæ)[d] provehi. Polybius [e] in extrema Mauritania contra montem Atlantem a terra stadia octo abesse prodidit Cernen. Nepos Cornelius ex adverso maxime Carthaginis [f] a continente passus mille: non ampliorem circuitu duobus millibus.[g] Traditur et alia insula contra montem Atlantem, et ipsa Atlantis [h] appellata. Ab ea quinque dierum [4] naviga-

Chiffl.—2 Cod. Dalec. *silvarum .... distillante.* Chiffl. *destillante.* Mox, vet. Dalec. *odore myrrhæ.* ‘ Ita dispunximus (*suavitatis, contra, &c.*) secundum Pint. et Chiffl. sensu exigente.’ *Laet.*—3 Cod. Dalec. *habitare proditur.*—4 *Ab*

NOTÆ

[b] *Cerne nominatur*] Jactatur, inquit, necdum tamen fidem obtinuit. Satis obscuri nominis, et incerti situs hanc fuisse tum insulam innuit: nec velle se famæ, quæ de ea forte percrebruit, sponsorem fieri. Sic Enstathius ad Dionysii vs. 219. pag. 32. discrepantes refert auctorum de ejus situ sententias: Lycophrone, ad ortum Solis; Polybio, ad occasum; ad meridiem Dionysio statuente. Nullus dubito quin hæc Pliniana, sive Lycophroniana, sive Dionysiana Cerne sit ea quam S. Laurentii vocitamus, sive *Madagascar.* Μενουθίας eadem Ptolem. IV. 9.

[c] *Adversa Æthiopiæ*] Plane hic situs congruit cum hodierna *Madagascar:* nam extimo promontorio exortum Solis æstivum respicit, sinumque Persicum: occidentali latere, Æthiopiæ inferiori ab exortu Solis æstivo ad hybernum occasum prætenditur.

[d] *Parvæ insulæ*] *Les Iles de Mascarenhas,* sic enim Lusitani vocant, sex septemve insulas exiguas, quæ Madagascari ad septemtrionem objacent, sub linea fere Æquinoctiali.

[e] *Polybius*] De Polybii Nepotisque Cerne dicemus inferius, cum de Gorgonum insula sermo erit.

[f] *Ex adverso maxime Carthaginis*] Id quomodo accipiendum sit, Hanno ipse aperit, a quo Nepos hausit: Respondere nimirum Carthagini ex adverso Cernen: quoniam similis est navigatio a Carthagine ad columnas, atque a columnis ad Cernen: ἐῴκει γὰρ, inquit pag. 39. ὁ πλοῦς ἔκ τε Καρχηδόνος ἐπὶ στήλας, κἀκεῖθεν ἐπὶ Κέρνην.

[g] *Duobus millibus*] Etiam minorem facit Hanno, quinque duntaxat stadiorum: κύκλον ἔχουσαν σταδίων πέντε.

[h] *Et ipsa Atlantis*] Eodem quo Platonica Atlantis nomine, de qua dictum est II. 92. sed ab ea tamen di-

tione solitudines ad Æthiopas Hesperios, et promontorium, quod vocavimus[i] Hesperion ceras, inde primum circumagente se terrarum fronte in occasum,[j] ac mare Atlanticum. Contra hoc quoque[k] promontorium[5] Gorgades insulæ[l] narrantur, Gorgonum quondam domus, bidui navigatione distantes a continente, ut tradit Xenophon Lampsacenus. Penetravit in eas Hanno Pœnorum imperator, prodiditque hirta fœminarum corpora, viros pernicitate[m] evasisse: duarumque Gorgonum[6 n] cutes argumenti et miraculi gratia in Junonis templo posuit, spectatas usque ad Carthaginem captam. Ultra has etiamnum duæ Hesperidum[7] insulæ[o] narrantur. Adeoque omnia circa hæc incerta sunt, ut Statius Sebosus a Gorgonum insulis prænavigatione Atlantis dierum XL. ad Hesperidum insulas cursum prodiderit, ab iis ad Hesperu ceras[8 p] unius. Nec Mauritaniæ

ea duorum dierum cod. Dalec. Mox, Chiffl. *prænavigationi.*—5 Ita codd. Harduini et Chiffl. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *hoc promontorium* Gronov. et edd. ante Harduinum.—6 Vet. Dalec. *duarum Gorgonum;* Chiffl. *duarum Gorgadum.*—7 Ita codd. Harduini et Chiffl. item edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Hesperides* edd. vett. et Gronov. —8 Ita omnes codd. Harduini et Chiffl. cum edd. recentt. *Hesperion ceras*

NOTÆ

versa. Quanquam et nomen hujus et situs incerta tantum fama traditur.

[i] *Quod vocavimus*] Superiore cap.

[j] *In occasum*] Ab oceano meridiano tum primum se circumagente littore versus eam partem quæ Soli occidenti obvertitur: unde Atlanticum incipit mare cognominari.

[k] *Contra hoc quoque*] Hesperion scilicet. Hæc iisdem verbis Solinus cap. 56. pag. 87.

[l] *Gorgades insulæ*] Quæ Gorgonum insula Melæ nominatur, ea Cerne ipsa est Polybii, Nepotisque: quam Arguinam, *Arguin*, vocari puto, inquit Mariana Hist. Hispan. I. 22. p. 41. ultra promontorium Album, circa Æquatorem, vicesima prima orbis cœlique parte. Quare verisimile est de numero ac situ insularum, quibus id nomen esset, hallucinatum Xenophontem, quem Plinius laudat, in rebus etiamtum obscuris fidem suam præstare non ausus.

[m] *Viros pernicitate*] Viros non in conspectum colloquiumque venisse, quoniam pernicitate summa avolarint. Alii sic interpretantur, quasi fœminæ viros pernicitate evaserint.

[n] *Duarumque Gorgonum*] Nota de Gorgonibus Phorci filiis fabula, quam prolixe recitat Naso Met. IV. sub finem. Refert hæc pariter Solinus cap. 56. pag. 88.

[o] *Hesperidum insulæ*] Quas Hesperides tenuisse perhibentur, inquit Mela III. 10. Sed incerti, ut Plinius confitetur, situs.

[p] *Hesperu ceras*] Sic libri omnes

insularum certior fama est. Paucas modo constat esse ex adverso Autololum,[q] a Juba repertas, in quibus Gætulicam[9 r] purpuram tinguere instituerat.

XXXVII. (XXXII.) Sunt qui ultra eas[1 a] Fortunatas[b] putant esse, quasdamque alias: quarum numero idem Sebosus etiam spatia complexus, Junoniam[c] abesse a Gadibus DCCL. mill. passuum tradit. Ab ea tantundem ad occasum versus Pluvialiam,[d] Caprariamque: in Pluvialia non esse aquam, nisi ex imbribus.[2] Ab iis CCL. mill. pass. Fortunatas contra læva Mauritaniæ[e] in IX. horam Solis:[f] vocari[3] Convallem[g] a convexitate, et Planariam a specie: Convallis circuitum, CCC. mill. passuum. Arborum ibi proceritatem ad centum XIV. pedes[4] adolescere.

Gronov. et edd. vett.—9 *Getulicam* Gronov.

CAP. XXXVII. 1 Ita codd. Harduini, Dalec. et Chiffl. cum edd. recentt. *ultra eos* edd. ante Harduinum. Mox, *quarum numeros* codd. Dalec. et Chiffl. *quorum numero* Gronov.—2 Codd. Dalec. et Chiffl. *ex imbri.*—3 ' *Mauritaniæ in octavam horam solis locari* Constantinus, ut et lib. XVII. cap. 11. et lib. III. cap. 5. *inter sextam horam primamque brumalem. In nonam horam solis* Tolet. et Salmant.' *Dalec. Contra lævam Mauritaniæ VII. mill. passuum. Orom Solis vocari in convalle a convexitate, et Planariam a specie convallis circuitu, &c.* Gronov. et al. ante Harduinum. *in convallis convexitate et Planarias* Vet. Dalec. ' Quomodocumque se habeant antecedentia, legendum puto, *vocari in convallem a convexitate,' &c.* Laet.—4 Ita codd. Harduini et Chiffl. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *XLIV. pedes* edd. vett. et Gronov. Mox, Chiffl. *ut sub meridie;* Gronov. et al. vett. ante Harduinum, *sub meri-*

NOTÆ

Mss. scribunt, ἑσπέρου κέρας.

[q] *Autololum*] De his diximus lib. v. 1. Purpurariæ eæ sunt insulæ, de quibus agemus cap. 37.

[r] *Gætulicam*] E conchis seu purpuris, quæ Gætulico oceani littore legerentur, ut dicemus IX. 60.

[a] *Sunt qui ultra eas*] Ultra Purpurarias proxime appellatas.

[b] *Fortunatas*] Quæ nunc Canariæ dicuntur, *les Canaries.*

[c] *Junoniam*] Hæc Sebosi Junonia ea est quam nos hodie vocitamus *l'île Fortaventure,* e Fortunatis sive Canariis ea quæ fere propior est Solis exortui.

[d] *Pluvialiam*] Pluvialia, nunc *l'île de Fer,* Canariarum maxime occidentalis, unde primum meridianum Galli auspicantur. Capraria Pluvialiæ a septentrione objacet, *l'île de Palme.*

[e] *Contra læva Mauritaniæ*] Ab oceano meridiano, inquit, navigantibus, versus Mauritanias, ad lævam objacent Fortunatæ.

[f] *In IX. horam solis*] Sitæ sunt, inquit, Fortunatæ inter meridiem, quæ hora diei sexta est Romanis, et Solis occasum, quæ duodecima. Vide Notas et Emend. num. 119.

[g] *Vocari Convallem*] *L'île d'Enfer,* vel *l'île Teneriffe.* Argumento est

Juba [h] de Fortunatis ita inquisivit: sub meridie [i] quoque positas esse prope occasum, a Purpurariis [j] DCXXV. mill. passuum,[5] sic ut CCL. supra occasum navigetur: deinde per CCCLXXV. mill. passuum [6] ortus petatur. Primam vocari Ombrion [k] nullis ædificiorum vestigiis: habere in montibus stagnum, arbores similes ferulæ:[l] ex quibus aqua exprimatur,[7] [m] ex nigris amara, ex candidioribus potui jucunda. Alteram insulam Junoniam [n] appellari, in ea ædi-

diem positas.—5 'Legendum, *DCXXV. mill. pass.* tum ex vet. cod. tum ex numeris sequentibus, summæ huic ad unguem congruentibus. Nec aliter in Chiffl. legitur.' *Dalec.* Ita Tolet. Pintian. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *DCCXXV. mill. passuum* Gronov. et edd. ante Harduinum.—6 'Ita Mss. et Editio princeps. In recentioribus editionibus omissi sunt numeri *CCC.* qui tamen necessarii sunt, ut patet ex ipso Plinio. At quomodo Juba *DCXXV. mill. passuum* numeravit? Certe illa *DCXXV. mill. passuum* non sunt ad Fortunatas insulas usque, sed potius usque ad Gades.' *Brotier. CCCLXXV. mill. pass.* codd. Dalec. et Chiffl. *LXXV. mill. pass.* Gronov. et al. vett. item Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—7 Ita codd. Harduini, Dalec. et Chiffl. item edd. Harduin. Miller. Bipont. et Franz. *aquæ*

NOTÆ

ejus amplitudo, quæ mox circuitu complecti dicitur millia passuum trecenta. Vide Notas et Emend. num. 120.

[h] *Juba*] Solinus iisdem verbis, cap. 56. pag. 88.

[i] *Sub meridie*] Inter meridiem, ut diximus, et Solis occasum.

[j] *A Purpurariis*] Purpurarias appellavit Juba, in quibus purpuram Gætulicam tingere instituerat. Sunt eæ Mauritaniæ littori proximæ, Madera, *l'île Madere*, et *Porto Sancto*.

[k] *Primam vocari Ombrion*] Transcripsere hæc Martian. lib. VI. cap. de Babylonia, pag. 226. et Solinus cap. 56. pag. 88. Quæ Pluvialia Seboso, hæc Ὄμβριος Jubæ, Græco vocabulo idem significante, appellatur: *l'île de Fer*.

[l] *Arbores similes ferulæ*] De cannis saccharinis hæc verba Salmasius accipit, in Solin. pag. 1018. quoniam saccharum in Madera insula provenit. Sed neque Madera Pluvialia est, neque harum arborum per se ferax. Perpetua enim quondam sylva fuit, quam incendio post absumtam patefecere Lusitani, et cannas sacchariferas intulere. Celebris porro est in Fero insula arbor ea, quam Sacram vocant, *l'Arbre Saint:* cujus stillatitia aqua universis sufficit insulanis, quamvis unica sit. Sed neque est arbos ea naturæ ferulaceæ: nec vi aqua ex ea exprimitur, sed sponte stillat.

[m] *Aqua exprimatur*] Ut cannæ eæ sacchariferæ fuerint, (quod nonnullis placere intelligo,) non tamen cogendi coquendique sacchari cognita veteribus ratio fuit: sed hac duntaxat tenus in usum adhibitæ, ut aquam succumve ex iis ad potum exprimerent.

[n] *Junoniam*] A Sebosi Junonia hæc diversa: *l'île Gomer*.

culam esse tantum lapide exstructam. Ab ea in vicino eodem nomine[o] minorem. Deinde Caprariam[p] lacertis grandibus refertam. In conspectu earum[q] esse Nivariam,[r] quæ hoc nomen accepit[s] a perpetua nive, nebulosam. Proximam ei Canariam[s] vocari a multitudine canum ingentis magnitudinis: ex quibus perducti sunt Jubæ[9] duo: apparentque ibi vestigia ædificiorum. Cum autem omnes[t] copia pomorum et avium omnis generis abundent, hanc et palmetis caryotas[u] ferentibus, ac nuce pinea abundare. Esse copiam et mellis. Papyrum quoque et siluros[v] in amnibus gigni.[10] Infestari eas belluis, quæ expellantur[w] assidue, putrescentibus.

XXXVIII. At abunde orbe terrarum extra intra[a] indicato, colligenda in arctum mensura[1] æquorum videtur.

(XXXIII.) Polybius a Gaditano freto longitudinem directo cursu ad os Mæotis XXXIV. XXXVII.[b] mill. D. pas-

exprimantur edd. vett. ante Harduinum.—8 *Ninguariam .... acceperit* Chiffl. —9 Vet. Dalec. *a Juba.*—10 Margo edd. Dalec. et Gronov. *in omnibus gigni.*

CAP. XXXVIII. 1 *Et abunde orbe terræ extra intra indicato, colligendam in*

NOTÆ

[o] *Eodem nomine*] Junoniam minorem: forte jam aquis obrutam: aut ea sane fuerit, quam Ptolem. IV. cap. 6. Ἀπρόσιτον vocat, sive Inaccessam. Hispani *La non trovada,* et *la Incantata* vocant. Vide Notas et Emend. num. 121.

[p] *Caprariam*] *L'île de Palme.* Vide Notas et Emend. num. 122.

[q] *In conspectu earum*] Et sane reliquis ante memoratis, hæc fere ob amplitudinem ab oriente tota prætenditur.

[r] *Nivariam*] Mss. omnes, *Ninguariam.* Ptolemæo IV. 6. Κεντουρία, pro Νιγγουρία, vel Νιγγουαρία. *L'île Teneriffe,* vel *l'île d'Enfer.* Cum in ceteris Canariis nullæ unquam visæ sint nives, hæc sola iis abundat.

[s] *Canariam*] Tenariffæ proximam, sed orbi nostro propiorem: *la grande île Canarie.*

[t] *Cum autem omnes*] Solinus hæc iisdem verbis, cap. 56. pag. 88.

[u] *Caryotas*] De his XIII. 9.

[v] *Et siluros*] Piscium genus est, de quo lib. IX.

[w] *Quæ expellantur*] Jactatione maris ac tempestatibus. Solini paraphrasis, loc. cit. ubi de Canaria: 'Perhibent etiam exspui in eam undoso mari belluas: deinde cum monstra illa putredine tabefacta sunt, omnia illic infici tetro odore.'

[a] *Extra intra*] Lustrata orbis interiore veluti parte, quæ oppida continentis hujus provinciasque complectitur: extima etiam enarrata, quæ insulas dissitissimas quasque continet.

[b] *XXXIV. XXXVII.*] Hoc est,

suum prodidit. Ab eodem initio[c] ad orientem recto cursu Siciliam XII. LX.[d] mill. D. passuum, Cretam CCCLXXV. mill. passuum, Rhodum CLXXXVII. mill. D. passuum:[2] Chelidonias tantundem: Cyprum CCXXII. mill. passuum. Inde Syriæ Seleuciam Pieriam CXV. mill. passuum. Quæ computatio efficit vicies ter[e] centena[3] XL. mill. passuum. Agrippa hoc idem intervallum a freto Gaditano ad sinum Issicum per longitudinem directam XXXIV. XL.[f] passuum mill. taxat,[4] in quo haud scio an sit error numeri, quoniam idem a Siculo freto Alexandriam cursu XII. L.[g] mill. passuum[5] tradidit. Universus autem circuitus per sinus dictos ab eodem exordio[h] colligit ad Mæotin lacum, C. LVI. mill. passuum.[i] Artemidorus adjicit DCCLIII.[j] mill.[6] Idem cum Mæotide CLXXIII. XC.[k] mill.

arctum mensuram Chiffl.—2 Harduinus, Miller. Bipont. et Franz. *CLXXXIII. mill. D. pass.* Lectionem nostram ex codd. recepit Brotier. *CLXXXVI. mill. D. pass.* Gronov. et edd. vett. Mox, *Cyprum CCXXV. mill. pass.* ex codd. legit Pintian. *Cyprum CCCXXV. mill. pass.* Gronov. et al. ante Harduinum. *Cyprum CCXXII. mill. pass.* omnes codd. ap. Brotier. et Editio princeps. ' Male in recentioribus edd. (Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.) *CCCXXII. mill. pass.*' Brotier.—3 Harduinus, ex codd. Chiffl. et al. item Miller. Bipont. et Franz. *vicies quater centena.*—4 Tolet. *traxit.*—5 Chiffl. *cursu XIII. L. mill. pass.* Gronov. et edd. vett. *cursus XII. L. mill. pass.* Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *cursus XII. L. mill. pass.*—6 Ita ex codd. suis emendavit Harduin. ita quoque Miller. Bipont. et Franz. *CLIX. mill. pass. A. a. DCCLVI. mill.* Chiffl. *CLVI. mill. pass. A. a. DCCLVI.* Gro-

NOTÆ

tricies et quater centena, ac triginta septem mill. pass. Martian. lib. VI. pag. 226. legit duntaxat *XXXIV. XXVII. D. pass.* Æquorum hæc mensura, non terrarum, vel Europæ, ut Pintianus existimavit.

[c] *Ab eodem initio*] Gaditano freto.

[d] *XII. LX.*] Duodecies centena sexaginta millia pass.

[e] *Vicies ter* [*quater*] Ita emendavimus, tum Mss. Chiffl. aliorumque admonitu, tum ex ratione postremæ summæ, quæ cum singularibus quæ antecedunt haud alias satis apte congrueret.

[f] *XXXIV. XL.*] Tricies et quater centena, XL. millia: 3440000. mill. pass.

[g] *XII. L.*] Duodecies centena, quinquaginta millia: 1250000. millia pass.

[h] *Ab eodem exordio*] A Gaditano freto.

[i] *C. LVI. mill. passuum*] Martianus, loc. cit. *centum quinquaginta septem millia.* Mendose: scribi enim oportuit, *C. LVII.* hoc est, centies centena, et quinquaginta septem millia passuum: 10057000. *mill. pass.* quæ universus littorum sinuumque mediterranei maris ambitus complectitur.

[j] *DCCLIII.*] Sic erunt omnino centies centena, et octingenta millia

passuum esse tradit.[7] Hæc est mensura inermium,[l] et pacata audacia fortunam provocantium hominum. Nunc ipsarum partium magnitudo comparabitur, utcumque difficultatem afferet auctorum diversitas. Aptissime tamen spectabitur ad longitudinem latitudine addita. Est ergo ad hoc præscriptum Europæ magnitudo[m] LXXXII. XCIV.[n] mill. passuum.[8] Africæ (ut media ex omni varietate prodentium sumatur computatio) efficit longitudo XXXVII. XCVIII.[o] mill.[9] Latitudo, qua colitur, nusquam ducenta quinquaginta millia passuum excedit. Sed quoniam a Cyrenaica ejus parte nongentorum decem[p] millium passuum, eam fecit Agrippa, deserta ejus ad Garamantas usque, qua noscebantur, complectens, universam mensuram, quæ venit in computationem,[10] XLVI. VIII.[q] mill. passuum efficit. Asiæ longitudo in confesso est LXIII. LXXV.[r] mill. passuum.[11] Latitudo sane computetur ab Æthiopico mari

nov. et edd. vett.—7 Chiffl. *esse tradidit.*—8 Idem codex, *LXXII. XI. XCIV. mill. pass.* Gronov. et al. ante Harduinum. *LXXXI. XLVIII. mill. pass.*—9 Ita Pintian. ex Martiano et Chiffl. item Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *XCVIII.* Tolet. *XXXVII. XLVIII.* Gronov. et edd. vett.—10 Tolet. *universam mensuram, quæ veniet in comparationem;* Chiffl. *universæ mensuræ, quæ veniet in comparationem.*—11 'In his Europæ Asiæque et Africæ Plinianis numeris et mensuris nulla est certa diligentia. Nos me-

NOTÆ

passuum, Artemidori mensura, a Gaditano freto usque ad Mæotin lacum.

[k] *CLXXIII. XC.*] Centies septuagies et ter centena, ac nonaginta millia pass. 17390000. mill. pass. Martianus legit, *CLXXXII.* quem numerum librarii sic reddidere, *centies octies bis*, pro *octogies bis.*

[l] *Inermium*] Nautarum, qui, ut Juvenal. ait, Sat. XII. 58. 'Dolato Confisi ligno, digitis a morte remoti Quatuor, ac septem, si sit latissima tæda.'

[m] *Europæ magnitudo*] Longitudine simul cum latitudine computata.

[n] *LXXXII. XCIV.*] Ita Mss. omnes, et Martianus loc. cit. Hoc est, octogies bis centena, nonaginta quatuor millia: 8294000. mill. pass. Alia tamen videtur esse Artemidori sententia, lib. IV. c. 37. hujus operis Pliniani.

[o] *XXXVII. XCVIII.* [*XCIV.*] Ita R. 1. 2. Chiffl. &c. Martianusque ipse. Hoc est, tricies ac septies centena, nonaginta quatuor millia.

[p] *Nongentorum decem*] Martianus loc. cit.

[q] *XLVI. VIII.*] Quadragies sexies centena, et octo millia. Colb. 1. 2. *XLIII.*

[r] *LXIII. LXXV.*] Vide quæ diximus libro sup. cap. 9.

Alexandriam juxta Nilum sitam, ut per Meroën et Syenen mensura currat, XVIII. LXXV.[s] mill. passuum. Apparet ergo Europam paulo minus dimidia Asiæ parte majorem esse,[t] quam Asiam. Eandem[12] altero tanto et sexta parte Africæ, ampliorem quam Africam. Quod si misceantur omnes summæ, liquido patebit Europam totius terræ tertiam esse partem et octavam paulo amplius: Asiam vero quartam et quartamdecimam: Africam autem quintam et insuper sexagesimam.

XXXIX. His addemus etiamnum unam Græcæ inventionis sententiam vel exquisitissimæ subtilitatis, ut nihil desit in spectando[1] terrarum situ: indicatisque regionibus noscatur, et cum qua cuique earum societas sit,[2] sive cognatio dierum ac noctium, quibusque inter se pares umbræ et æqua mundi convexitas. Ergo reddetur hoc etiam, terræque universæ in membra cœli digerentur.[3] Plura sunt autem hæc segmenta mundi, quæ nostri circulos appellavere, Græci parallelos.[a]

liora certioraque docuit experientia et astronomicarum rerum peritia.' *Brotier.* *in c. est LXIII. mill. DCCL. mill. passuum* Gronov. et al. ante Harduinum. Mox, *et per Syenen* margo edd. Dalec. et Gronov. *et Syenen m. c. decies octies XXV. mill. pass.* Martianus.—12 Margo edd. Dalec. et Gronov. *esse: quin Asiam eandem;* et paulo post, *et octava paulo amplius.*

CAP. XXXIX. 1 Cod. Dalec. *scientiam vel .... inspectato.*—2 Ita codd. Harduini, et Dalec. item edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. ita quoque Chiffl. omisso tamen *earum.* Gronov. et edd. vett. ante Harduinum exhibent, *et quæ cuique earum societas sit.*—3 Ita codd. Harduini, Dalec. et Chiffl. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. *terraque universa .... digeretur* edd. ante

NOTÆ

[s] *XVIII. LXXV.*] Decies octies centena, et LXXV. millia pass. Martianus legit *XVIII. XXV.* sed manifesto errore. Nam ab Æthiopico mari ad Meroën DCXXV. mill. passuum esse, inter auctores fere convenire dixit, cap. 35. a Meroë Syenen esse tantundem spatii ex Eratosthene jamdudum monuit II. 75. atque hoc ipso libro cap. 35. A Syene denique Alexandriam ex eodem Eratosthene par esse intervallum, atque a Syene ad Meroën, Strabo est auctor, lib. II. p. 114. Quæ triplex summa mensuram Pliniauam omnino adæquat. Latitudinem porro hanc Asiæ adjudicat, quoniam ab Asia Africam Nilo amne disterminari censet.

[t] *Majorem esse*] Accuratius paulo de partium orbis magnitudine locuti recentiores Geographi: quos tu consule.

[a] *Græci parallelos*] Parallelus spatium terræ est, cujus finis diem maxi-

(XXXIV.) Principium[b] habet Indiæ pars versa ad austrum. Patet usque Arabiam[4] et Rubri maris accolas. Continentur Gedrosi, Persæ, Carmani, Elymæi, Parthyene, Aria, Susianc, Mesopotamia, Seleucia cognominata Babylonia, Arabia ad Petras usque, Syria Cœle, Pelusium, Ægypti inferiora, quæ *Χώρα*[c] vocatur Alexandriæ,[5] Africæ maritima, Cyrenaica oppida omnia, Thapsus, Adrumetum, Clupea, Carthago, Utica, uterque Hippo,[6] Numidia, Mauritania utraque, Atlanticum mare, columnæ Herculis. In hoc cœli circumflexu æquinoctii die media,[7] umbilicus, quem Gnomonem vocant, VII. pedes longus, umbram non amplius IV. pedes[d] longam reddit. Noctis vero dieique longissima spatia horas XIV. æquinoctiales habent, brevissima e contrario X.

Sequens circulus incipit ab India vergente ad occasum, vadit per medios Parthos,[8 e] Persepolin, citima Persidis, Arabiam citeriorem,[f] Judæam, Libani montis accolas. Am-

Harduinum.—4 *Principium habent Indiæ. Pars versa ad Austrum patet usque Arabiam* margo edd. Dalec. et Gronov.—5 Ita codd. Harduini; item edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *infraque ora Rhacota vocata, nunc Alexandria* Pintian. ex Steph. *inferiora quæ Chora vocatur Alexandria* Chiffl. *Peleusium Ægypti: inferiorque ora, quæ vocatur* Gronov. et edd. vett.—6 Gronov. et edd. vett. *utraque Hippo.*—7 Cod. Dalec. *circumplexu æquinoctii dimidio.* —8 Chiffl. *longissimæ s. h. XIV. æ. h. b. ex contrario .... per Medos Parthos.*

NOTÆ

mum habet, quadrante uno longiorem, quam initium. De his parallelis Strab. lib. II. p. 115. et seq. Ptolem. II. 6.

[b] *Principium*] Hic parallelus per Alexandriam, *παράλληλος διὰ Ἀλεξανδρείας* ab antiquis vocabatur: vel *διὰ χώρας Ἀλεξανδρείας.*

[c] *Quæ Χώρα*] Regio. Ita libri Mss. omnes. Editi male, *inferiorque ora.* —[4] Ptolemæus, de Delta, et de fluminibus in Ægypto inferiore: *Καλεῖται δὲ κοινῶς ἡ περὶ τούτους τοὺς ποταμοὺς Χώρα κάτω.' Ed. sec.*

[d] *IV. pedes*] Si Straboni fides, lib. II. p. 133. gnomon solarii Alexandriæ rationem habet ad umbram quam efficit, qualis est quinarii ad septenarium: quare umbra erit quinque pedum: subintellige, hora sexta, seu meridiana.

[e] *Medios Parthos*] Cave *Medos* legas, quibus si locum hic esse oporteret, appellari post Parthos ii deberent, cum ab India in occasum progredientibus Parthi prius, quam Medi occurrant.

[f] *Arabiam citeriorem*] Quæ Syriæ ad ortum prætenditur, usque ad Euphraten.

plectitur Babylonem, Idumæam, Samariam, Hierosolymam, Ascalonem, Joppen, Cæsaream, Phœnicen,[g] Ptolemaidem, Sidonem, Tyrum, Berytum, Botryn, Tripolin, Byblum, Antiochiam, Laodiceam, Seleuciam, Ciliciæ maritima, Cypri austrina,[h] Cretam,[9] Lilybæum in Sicilia, septemtrionalia Africæ et Numidiæ. Umbilicus æquinoctio XXXV. pedum, umbram vigintiquatuor pedes longam facit. Dies autem noxque maxima quatuordecim horarum æquinoctialium est, accedente iis quinta parte[i] unius horæ.

Tertius circulus[j] ab Indis Imao proximis oritur. Tendit per Caspias portas Mediæ proximas, Cataoniam, Cappadociam,[10] Taurum, Amanum, Issum, Cilicias portas, Solos, Tarsum, Cyprum, Pisidiam, Pamphyliæ Siden, Lycaoniam, Lyciæ Patara, Xanthum, Caunum, Rhodum, Coum, Halicarnassum, Gnidum, Dorida, Chium, Delum, Cycladas medias, Gythium,[k] Maleam, Argos, Laconiam, Elin, Olympiam, Messeniam[11] Peloponnesi, Syracusas, Catinam, Siciliam mediam, Sardiniæ austrina, Carteiam, Gades. Gnomonis centum unciæ,[l] umbram septuagintaseptem unciarum faciunt. Longissimus dies est æquinoctialium horarum quatuordecim atque dimidiæ, cum tricesima parte unius horæ.

Mox, *Persepolin* Gronov. et al. ante Harduinum.—9 Ita ex codd. emend. Harduinus; ita quoque Chiffl. Miller. Bipont. et Franz. *Cyprum, austrinam Cretam* Gronov. et edd. vett.—10 Chiffl. *proximam Cataoniæ Cappadociam.*—11 Ita ex codd. emend. Harduin. ita quoque Miller. Bipont. et Franz. *Mes-*

NOTÆ

g *Phœnicen*] Unde hic circulus sive parallelus nomen accepit, διὰ μέσης Φοινίκης, *per mediam Phœnicen.*

h *Cypri austrina*] Sic paulo post, 'Sardiniæ austrina,' 'Cappadociæ austrina,' &c.

i *Quinta parte*] Quarta, si Strabonem audimus, lib. II. p. 134. et Ptolem. II. 6.

j *Tertius circulus*] Διὰ Ῥόδου, *per Rhodum*, cognominatus. Hæc ab Eratosthene videtur Plinius accepisse, ut Strabo innuit, loc. cit.

k *Gythium*] De quo IV. 8.

Centum unciæ] Centum partes. Hoc est, eandem habet rationem ad umbram umbilicus horologii, sive gnomon, quam habet centenarius numerus ad LXXV.

Quarto[m] subjacent circulo, quæ sunt ab altero latere Imai, Cappadociæ austrina, Galatia, Mysia, Sardis, Smyrna, Sipylus, Tmolus mons Lydiæ, Caria, Ionia, Trallis, Colophon, Ephesus, Miletos, Samos, Chios, Icarium mare, Cycladum septemtrionales,[12] Athenæ, Megara, Corinthus, Sicyon, Achaia, Patræ, Isthmos, Epirus, septemtrionalia Siciliæ, Narbonensis Galliæ exortiva, Hispaniæ maritima a Carthagine nova, et inde ad occasum. Gnomoni XXI. pedum[13] respondent umbræ XVI. pedum: longissimus dies habet æquinoctiales horas quatuordecim, et tertias duas unius horæ.

Quinto[n] continentur segmento ab introitu Caspii maris, Bactra, Iberia, Armenia, Mysia, Phrygia, Hellespontus, Troas, Tenedus, Abydos, Scepsis, Ilium, Ida mons, Cyzicum, Lampsacum, Sinope, Amisum, Heraclea in Ponto, Paphlagonia, Lemnus, Imbrus, Thasus, Cassandria, Thessalia, Macedonia, Larissa, Amphipolis, Thessalonice, Pella, Edessa,[14 o] Berœa, Pharsalia, Carystum, Eubœa Bœotum,[15 p] Chalcis, Delphi, Acarnania, Ætolia, Apollonia, Brundisium, Tarentum, Thurii, Locri, Rhegium, Lucani, Neapolis, Puteoli, Tuscum mare, Corsica, Baleares, Hispania media. Gnomoni[16] septem pedes, umbris sex. Magnitudo diei summa horarum æquinoctialium quindecim.

senam Chiffl. *Messenen* Gronov. et al. vett.—12 Ita ex codd. emendavit Harduinus; ita quoque Chiffl. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Cyclades septemtrionales* Gronov. et edd. vett.—13 'Ita codd. Regg. 1. 2. Male in Editione principe, *XIII. pedum;* in recentioribus editionibus, *XVII. pedum.*' Brotier. Ald. Junt. Basil. Lugd. Erasmi, Frankf. 1582. Lugd. 1606. Dalec. Elz. Gronov. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *XVII. pedum.* —14 *Edessa* Gronov. et edd. vett. *Edessus* al.—15 Ita codd. Harduini et Chiffl. item Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Eubœa, Boëti* Gronov. et edd. vett.—16 *Gnomonis* margo edd. Dalec. et Gronov. Mox, *umbra sex*

NOTÆ

[m] *Quarto*] Διὰ Σμύρνης Ptolemæo loc. cit.

[n] *Quinto*] Διὰ Ἑλλησπόντου.

[o] *Edessa*] Ptolem. III. 13. Αἴδεσσα urbs Emathiæ in Macedonia juxta Berrhœam. 'Edessam Macedoniæ civitatem' vocat Victor Vitensis de persec. Afric. lib. I. pag. 10. In Notitia Eccles. p. 21. Ἔδεσα.

[p] *Eubœa Bœotum*] Sive Bœotorum. Avulsa enim Eubœa Bœotiæ, ut dictum est lib. IV.

Sexta comprehensio,[q] qua continetur urbs Roma, amplectitur Caspias gentes, Caucasum, septemtrionalia Armeniæ, Apolloniam supra Rhyndacum, Nicomediam, Nicæam, Chalcedonem, Byzantium, Lysimachiam, Cherronesum,[17] Melanem sinum, Abderam, Samothraciam, Maroneam, Ænum, Bessicam, Thraciam, Medicam,[18] Pæoniam, Illyrios, Dyrrhachium, Canusium, Apuliæ extima,[r] Campaniam, Etruriam, Pisas, Lunam, Lucam, Genuam, Liguriam, Antipolin, Massiliam, Narbonem, Tarraconem, Hispaniam Tarraconensem mediam, et inde per Lusitaniam. Gnomoni pedes novem, umbræ octo. Longissima diei spatia, horarum æquinoctialium quindecim, addita nona parte unius horæ: aut, ut Nigidio placuit, quinta.

Septima divisio[s] ab altera Caspii maris ora incipit: vaditque supra[19] Calatim, Bosporum, Borysthenem, Tomos, Thraciæ aversa,[t] Triballos, Illyrici reliqua, Adriaticum mare, Aquileiam, Altinum, Venetiam, Vicetiam, Patavium, Veronam, Cremonam, Ravennam, Anconam, Picenum, Marsos, Peligños, Sabinos, Umbriam, Ariminum, Bononiam, Placentiam, Mediolanum, omniaque ab Apennino: transque Alpes Galliam Aquitanicam, Viennam, Pyrenæum, Celtiberiam. Umbilico triginta quinque pedum, umbræ triginta sex, ut tamen in parte Venetiæ exæquetur umbra gnomoni: amplissima dies horarum æquinoctialium quindecim, et quintarum partium horæ trium.

codd. Dalec. et Chiffl.—17 *Cherrhonesum* Gronov. Mox, *Abdera* cod. Dalec. et sic Strab.—18 *Bessiam Thraciæ*, *Mœdicam* Pintian. *Bessicam*, *Thraciam mediam* Gronov. et al. ante Harduinum. Mox, *Apuliæ extuma* Chiffl.—19 Ald. Junt. Basil. Lugd. Erasmi, Frankf. 1582. Dalec. Lugd. 1606. Elz. et Gronov.

NOTÆ

[q] *Sexta comprehensio*] Διὰ Μασσαλίας, *per Massiliam.*

[r] *Apuliæ extima*] Priscianus Grammat. lib. III. p. 608. hunc Plinii locum affert in medium, ut 'extimum' pro 'extremo' dictum a veteribus probet: 'Plinius,' inquit, 'in sexto Naturalis Historiæ: Dyrrhachium, Canusium, Apuliæ extima.'

[s] *Septima divisio*] Parallelus διὰ μέσου Πόντου Ptolem. loc. cit.

[t] *Thraciæ aversa*] Septemtrioni partem obversam.

Hactenus antiquorum exacta celebravimus. Sequentium diligentissimi quod superest terrarum tribus[20] assignavere segmentis. A Tanai per Mæotin lacum et Sarmatas usque Borysthenem, atque ita per Dacos partemque Germaniæ, Gallias, Oceani littora amplexi, quod esset horarum sedecim. Alterum per Hyperboreos et Britanniam, horarum decem et septem. Postremum Scythicum[21] a Riphæis jugis in Thulen, in quo dies continuarentur (ut diximus)[u] noctesque per vices. Iidem et ante principia, quæ fecimus, posuere circulos duos. Primum per[v] insulam[22] Meroën, et Ptolemaidem, in Rubro mari ad elephantorum venatus conditam: ubi longissimus dies duodecim[w] horarum esset,[23] dimidia hora amplior. Secundum per Syenen[x] Ægypti euntem, qui esset horarum tredecim.[y] Iidemque singulis dimidia horarum spatia usque ad ultimum adjecere circulis. Et hactenus de terris.

caditque supra. Mox, *Thraciæ adversa* Chiffl.—20 Tolet. *supra tribus.* Pro, *assignavere* Chiffl. *alligavere.*—21 Ita ex Chiffl. emendavit Harduinus; ita quoque Tolet. Salmant. et Chiffl. cum edd. Miller. Bipont. et Franz. *Postrema Scythicum* Gronov. et vulgg. ante Harduinum.—22 Margo edd. Dalec. et Gronov. *per insulas.*—23 Chiffl. *qui esset horarum XIV.* Mox, idem codex, cum codd. et Vet. Dalec. *spatia usque ad ultimum.*

NOTÆ

[u] *Ut diximus*] Lib. IV. cap. 26.

[v] *Primum per*] Διὰ Μερόης καὶ Πτολεμαΐδος τῆς ἐν τῇ Τρωγλοδυτικῇ, Strab. lib. II. pag. 133.

[w] *Duodecim*] Immo tredecim, ὡρῶν ἰσημερινῶν τρισκαίδεκα Straboni et Ptolem. locis cit.

[x] *Per Syenen*] Διὰ Συήνης· horarum tredecim cum semisse, iisdem auctoribus proxime appellatis.

[y] *Tredecim*] Mss. R. 1. 2. et Chiffl. *XIIII.*

NOTÆ ET EMENDATIONES

AD LIBRUM VI.

NATURALIS HISTORIÆ

C. PLINII SECUNDI.

1. Cap. I. *Aucta inanitate*] Sic Mss. omnes: editi perperam, *aucta immanitate;* est enim familiare Plinio, ut observavit ante nos Pintianus, quæ non habitentur, ea inania appellare.

2. Ibid. *Tembrogium*] Non is est Θύμβριος, de quo Strabo lib. XIII. pag. 598. uti perperam Ortelius censuit. Is enim Trojanus amnis est, in Scamandrum influens per campum sibi cognominem, a quo et Thymbræus Apollo cognominatus est. Sed neque Coralius, de quo mox, cum amne Sangario commiscendus: ut idem Ortelius fecit.

3. Ibid. *A quo incipiunt Mariandyni sinus, oppidumque Heraclea*] His verbis voculam *Coralius* præfigunt libri plerique: ab iis haud dubie confictam, qui Sangarii nomen alterum quærebant, cum illud alterum non esse quam Sagarim perspicua res sit. Hanc certe vocem in sua paraphrasi non agnoscit Solinus, cap. 43. pag. 72. 'Sagaris fluvius,' inquit, 'ortus in Phrygia, dictusque a plerisque Sangarius, exordium facit Mariandyni sinus, in quo oppidum Heraclea,' &c. Neque Martian. lib. VI. cap. de Phrygia, pag. 221. 'Amnem Rhesum, Sagarimque sinus Mariandyni,' &c. Horum auctoritati nisi concedendum aliquid putarem, locum hunc Plinianum interpungendum pronuntiarem in hunc modum: *a quo incipiunt Mariandyni. Sinus, oppidumque Heraclea, &c.*

4. Ibid. *Lyco flumini appositum*] Ita Mss. omnes, et excusi libri ante Dalecampium, qui *oppositum* maluit. Quid vero sit, *oppositum flumini oppidum*, fateor me non satis percipere. Appositum autem seu juxta positum intelligo, quod modico a ripa fluminis distat intervallo: quemadmodum ipsis viceuis stadiis Heracleam a Lyco dissitam esse scribit Arrianus in Periplo Ponti Euxini: Ἀπὸ δὲ Λύκου εἰς Ἡράκλειαν πόλιν .... στάδιοι εἴκοσι. Impositum vero amni oppidum dicimus, quod est in ipsa ripa positum.

5. Cap. II. *Henetos adjicit*] Hunc locum dum raptim legit Martianus, neque intellexit, et fœdum commentus est simul errorem: 'Henetosa civitas,' inquit, 'a cujus civibus in Italia ortos Venetos asserunt.' Hau-

sit hoc a Solino, qui lib. XLIV. pag. 72. Paphlagoniam ait insignem esse loco Heneto, a quo Paphlagones in Italiam transvecti, mox Veneti sunt nominati.

6. Ibid. *Parthenius*] Scylacem hinc emendabis, qui Παροίνιον hunc amnem vocat, pro Παρθένιον, pag. 32. ubi hanc oram describit: Μετὰ δὲ Ἀσσυρίαν Παφλαγονία ἔθνος· ἔστι δὲ ἐν αὐτῇ Στεφάνη λιμήν· Κόλουσσα πόλις Ἑλληνίς· Κάραμβις πόλις Ἑλληνίς· Κύτωρος πόλις Ἑλληνίς. Σησαμὸς πόλις Ἑλληνὶς, καὶ Παροίνιος (lege Παρθένιος) ποταμός.

7. Ibid. *Evarchum*] Corruptum hujus amnis nomen, quod editi hactenus libri sic repræsentant, *Flumen Varetum*, restituimus admonitu Marciani Heracleotæ, in Periplo pag. 106. eum ipsum hoc terrarum tractu collocantis. Ἀπὸ Σινώπης, inquit, εἰς Εὔαρχον ποταμὸν στάδια π'. Οὗτος ὁ ποταμὸς ὁρίζει Παφλαγονίαν, κ. τ. λ. Disterminat hic amnis Paphlagones a Cappadocibus. Plinius sane similiter post Sinopen Evarchum, post hunc Cappadocum gentem, ceu amni proximam, appellat. Subscribit et Menippus apud Stephanum, verbo Καππαδοκία· Εὔαρχος ποταμὸς, inquit, ὃς ὁρίζει Παφλαγονίαν καὶ Καππαδοκίαν. Quamobrem Varetum a suo Indice expungat Ortelius.

8. Ibid. *Gaziura*] Dio lib. XXXV. p. 5. ὁ μὲν Μιθραδάτης τῷ Τριαρίῳ πρὸς Γαζιούρσις ἀντεκάθητο. *Mithridates ad Gaziursa Triario castra opposuit.* Scribe, Γαζιούροις et *Gaziura*.

9. Ibid. *Carusa*] Ita R. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. In editis perperam, *Carissa:* quanquam ita Ptolem. v. 6. Sed is ex Scylace, Marciano, Arriano, aliisque emendandus.

10. Ibid. *CXXX. mill. pass.*] Incuria librariorum irrepsisse hoc loco mendum suspicamur: qui cum in primitivis codicibus scriptum offendissent, *centum tr. mill.* triginta pro *tredecim* posuerint. Strabo enim lib. XII. p. 547. dissitam esse Sinopen ait ab Amiso stadiis omnino nongentis, περὶ ἐννεακοσίους σταδίους. Strabonem sequitur Stephanus, pag. 74. Efficit hæc mensura passuum millia CXII. cum quingentis pass.

11. CAP. III. *Sargarausene*] In unica voce bis peccarunt Plinii editores, qui sic curarunt scribi: (*Phrygiæ, Garsauritis:* subintellige, *prætenditur*, ex superioribus:) *Sargaurasanæ, Cammanene.* Nam et præfecturæ nomen vitiatum est, pro Sargarausene, uti ex Strabone diximus: et corrupta interpunctione perturbatus situs: est enim ipsa Sargarausene e Cappadociæ quoque præfecturis una, cum Garsauritide, et Cammanene: ut loci hujus plane sententia sit, Phrygiæ prætendi ex æquo tres illas, Garsauritidem, Sargarausenen, Cammanenen.

12. Ibid. *Est et Ceraunus*] In R. 1. *Cæranus, κοίρανος.* Suspecta mihi vero perinde vox utraque: cum haud alibi, quod sciam, extet. *Caruanis* forte legi satius fuerit, quo nomine oppidum appellatur in hoc ipso terrarum tractu, Ponti nempe Polemoniaci præfectura, Καρουανὶς a Ptolem. v. 6.

13. CAP. IV. *Triarii*] Insigni hallucinatione Gallicus Interpres Pinetus, editoresque Pliniani, qui Indicem totius operis confecerunt, Triarium a Cæsare superatum opinati sunt, hoc scripto lemmate, 'Ubi Cæsar Triarium superavit,' remisso ad hunc locum lectore. Hunc nos errorem in observationibus nostris abunde confutavimus.

14. Ibid. *Amazonium*] *Phamizonium* libri editi exhibent: at R. 1. et alii, *Amazonium:* atque hanc lectionem, quod multo est certius, Mela ipse constabilit I. 19. 'Ad Thermodonta,' inquit, 'Themiscyrium oppidum. Fuere et Amazonum castra, et ideo Amazonium vocant.' Et vere Phamizonium, ut Stephanus quidem scribit, vel potius Phazemonium, ut Stra-

bo lib. XII. p. 560. Phazemonitisque regio longo hinc fuit intervallo dissita, trans Thermodontem et Irin.

15. Ibid. *Sidene*] Ita rescripsi ex Strabone, atque ab ipso orationis contextu admonitus. Nam si *Sideni*, uti ante nos editum fuit, potius foret, *Gentes: Macrones, Sideni* Plinius dixisset haud dubie, ut proxime anteà: 'Gentes: Bechires, Buzeri:' non 'gens.'

16. Ibid. *Acampsis, Isis, Mogrus*] Libri hactenus editi, *Flumina: Campseonysis, Nogrus*. Errorem detexit, et emendationem nobis suggessit, Arrianus in Periplo, horum fluminum nomina ita scribens, Ἀκαμψις, Ἴσις, Βαθὺς, Μῶγρος. Scylax hinc emendandus pariter, pag. 31. apud quem Ἶρις amnis in Colchis pro Ἴσις legitur.

17. Ibid. *Tyndarida, Circæum*] Prius *Tyritacen* legebatur, cujus urbis in hoc tractu nullum apud ceteros scriptores vestigium: nisi cui Stephani Τυριτακίτη pertinere huc videatur. At Mss. R. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. Chiffl. vet. Dalec. &c. habent *Tyndaridaceum*: unde nos *Tyndarida, Circæum*, effingi curavimus, Dionysii Periegetæ admonitu persuasi, qui Tyndaridarum regionem, Circæumque campum, ad Phasis ripas in intimo Ponti recessu, juxta Colchos collocat, vs. 688.

18. Ibid. *Singames, Tursuras, Astelephos*] Nomina hæc amnium refinximus ex Arriano, ita ea repræsentante in Periplo Ponti: Σιγγάμης, Ταρσούρας, Ἀστέλεφος. In Plinianis libris ita hactenus editum: *Sigania, Tersos, Atelpos*. In Mss. R. 1. &c. *Sigania, Thersos, Asthelpus*.

19. Ibid. *Penius*] Sic antiqua omnis, recentiorque lectio ante Hermolaum, qui *Pityus* rescripsit: quanquam veterum codicum, quos secuti sumus, R. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. &c. auctoritatem constabilit ipse Naso ex Ponto, IV. 10. 47. 'Huc Lycus, huc Sagaris, Peniusque, Hypanisque, Cratesque Influit, et crebro vertice tortus Halys.' Et vero sane de Pityunte dicetur suo loco iuferius.

20. CAP. V. *Regio Colica*] Ita diserte scriptum vidimus in R. 1. 2. Colb. 1. 2. et Paris. tum hoc loco, tum in Indice hujus libri. Vidit et Pintianus in suis codd. quos ab eo neglectos miror, ut *obliqua* mallet rescribere. Editores Pliniani, quibus esset ignota regio Colica, *Colchica* posuerunt: cum de Colchis a Plinio nondum oratio instituatur. Sane Colices in hoc tractu meminere Mela I. 19. 'Reliqua,' inquit, 'feræ incultæque gentes, vasto mari adsidentes tenent, Melanchlæni, Ecrectice, Colice, Coraxi,' &c. Stephanus, ex Hecatæo in Asiæ descriptione: Κῶλοι, ἔθνος πρὸς τῷ Καυκάσῳ· αἱ δὲ ὑπώρειαι τοῦ Καυκάσου καλοῦνται Κωλικὰ ὄρη· ἡ χώρα Κωλικὴ, κ. τ. λ. Certe non alia Colice, præter istam, nota Hecatæo fuit: nam is Alexandri tempora antecessit, cujus expeditione detecta primum ora Indiæ est, quæ Colias similiter est appellata. Hinc Scylacem emendabis, p. 30. Μετὰ δὲ Ἡνιόχους Κοραξοὶ ἔθνος. Μετὰ δὲ Κοραξοὺς Κορικὴ, (lego Κωλικὴ) ἔθνος. Μετὰ δὲ Κορικὴν (similiter Κωλικὴν) Μελάγχλαινοι. Id enim ipse situs locorum postulat.

21. Ibid. *Sunt qui conditam eam ab Amphito et Telchio*] Pro *Amphito* et *Telchio, Amphistratum* et *Rhecam*, scribi putat oportere Pintianus, ex Strabone lib. XI. pag. 496. cui addere etiam Eustathium potuit, qui Strab. secutus est in Dionys. vs. 685. p. 92. Verum Ammianus lib. XXII. p. 215. Solinus cap. 15. p. 35. et Isidorus ex Solino lib. XV. Orig. 'Amphitum' et 'Cercium' vocant: quanquam Ammianus, ex P. Castelli recensione, *Telchium* præ *Cercio* mavult.

22. Ibid. *Toretæ*] Prisciano in Periegesi, pag. 383. *Oretæ* mendose hi appellantur, pro *Toretæ*, vel *Toreatæ*.

Festus item Avienus similiter emendandus, in Descript. Orbis, vs. 877. ‘ Cercitia gens est Atque Oretarum propter genus: indeque Achæi Ab Xanthi ripis, atque Idæo Simoënte Transvexere larem,’ &c. Scribe, *Cercetia* et *Toretarum*.

23. Cap. vi. *LXVII. mill. D. passuum*] In libris hactenus editis, repetito perperam superiore numero, hic rursum legebatur, *LXXXVII. mill. D. passuum*. Verum Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. Chiffl. Paris. aliorumque codd. admonitu, *LXVII.* quæ vera mensura est, restituimus: congruit enim ea mirum in modum cum Arriani mensura, qui stadiis omnino quingentis et xl. spatium illud definit, quod per totam peninsulam a Sindica ad Bosporum excurrit: hoc est, lxvii. mill. d. passuum.

24. Cap. vii. *Mæotici, Vali, Serbi, Arrechi, Zingi, Psesii*] Ex his Mæotarum gentibus Arrechis suum nomen restituimus, quod in *Archi* fœde hactenus contractum fuerat. *Zingos* retinuimus, quos cum Sindis, de quibus cap. 5. dictum est, Ortelius perperam confundit: Sindi enim Ponti, Zingi latus Mæotidis oram accolebant, versus boream, Tanaisque ostia.

25. Ibid. *Amazonum connubia*] Addidere voculam, qui locum hunc non intellexerunt: *unde Amazonum connubia*: quam voculam, *unde*, nec Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. aliive Mss. ulli agnoscunt, nec res ipsa patitur, ut vidimus.

26. Ibid. *Zigæ*] Neque sunt hi Strabonis Ζύγοι, lib. xi. pag. 495. nec Plinii Ptolemæique Sindi, ut Nicolofio visum, Herculis part. iii. pag. 280. aliisque. Nam Zigæ Tanais, Sindi Zygique Ponti oram accolunt: et a Zygis Ζυγόπολις appellata, a Stephano, ex ipso Strabone, prope Trapezuntem esse dicitur, παρὰ Τραπεζοῦντα.

27. Ibid. *Dandari*] Ex Plinio, Strabone, ac Stephano, Plutarchi librariorum mendam agnoscimus, in Lucullo pag. 501. Γένος δ' εἰσὶν οἱ Δαρδάριοι βαρβάρων τῶν περὶ τὴν Μαιῶτιν οἰκούντων. Legendum, Δανδάριοι.

28. Ibid. *Sunt qui ... ad Ceraunios montes has tradant gentes: A littore Napitas, &c.*] Geminum hoc loco mendum curavimus: altera vocula *altiores*, quam his vocibus *ad Ceraunios montes* subtexuerant, invitis codd. omnibus Mss. interpolatores Pliniani, erasa, altera leviter immutata, *Napitas*, pro *Napæas*. Quoniam Stephano Νάπις κώμη Σκυθίας est: ὁ οἰκήτωρ Ναπάτης, ἢ Ναπίτης, καὶ Ναπῖται ἐθνικόν.

29. Ibid. *Dein Carmacas, Oranos, Autacas, Mazacas, Cantocaptas, Agamathas, Picos, Rhymozolos, Ascomarcos: ... Ramos .... Authiandas*] Aliter paulo libri hactenus editi: *Dein Carmacas, Oranos, Antacas, Mazacas, Ascanticos, Acapeatas, Agagammatas, Phycaros, Rhimosolos .... Ranos .... Asuciandas*. Ignota perinde fere et barbara, fateor, utrimque nomina: sed quæ nos exhibemus, ea plane ex fide codicum Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. Chiffl. repræsentamus. Inconsulti sane Plinii editores, Phycaros Indiæ populos, de quibus xxxvii. 33. huc transvexerunt. Pro *Agamathas* rectius forsan *Agametos* scripseris, quasi connubia hæ gentes nesciverint, ἀγαμήτους. Rhymozoli, quod sordes olerent, ῥυμοζόλοι vel ῥυμμοζόλοι dici potuerunt. Cetera, atque hæc forte ipsa, Scythicæ potius videntur esse nomina, quam Græcanicæ originationis.

30. Ibid. *Amnes, Menotharum*] Certiora multo sinceræ lectionis vestigia secuti sumus, quæ in laudatis proxime exemplaribus deprehendimus, quam quæ libri hactenus editi repræsentarunt, nempe hujusmodi: *Amnem Menotharum, Imituenis ex montibus scissum, inter Agedos, Carnapas, Gardeos, Accisos, Gabros, Gregaros. Circaque fontem Imityis Imityos, et Aparthenos. Alii influxisse eo Suitas, Auchetas, Satarneos, Asamputas. Ab his*

Tanaitas et Nepheonitas viritim deletos. Nihilominus, etsi *Gegaros* laudati mox codices exhibent, præter Chifflet., qui *Gogaros* habet: huic uni magis tribuendum duximus, quoniam inter Colchos et Iberos orientales Γωγαρηνὴ regio a Stephano collocatur, pag. 217. De Scythis vero Auchetis cognominatis dictum jam superius est IV. 26. Cetero nihilo meliora sunt quæ retenta librorum publicorum scriptura edi mox sivimus, quam quæ conditivi habent, in hunc fere modum: *Tanain vero transisse Satarcheos, Herticleos, Spondolicos, Synhietas, Anasos, Issos, Catetistagoras, Caronos, Neripos, Agandeos, Meandurœos, Satarcheos, Spalœos.* Digna Cimmeriis tenebris, quas prope assident, ea nomina.

31. CAP. VIII. *XII. quinquaginta*] Martian. lib. VI. cap. de Cappadocia, pag. 222. utrumque numerum minuit, scribens duntaxat, *undecies centena quadraginta.* Sed nostri nobis pluris sunt codices Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. Chiffl. &c. quam unus Martianus.

32. CAP. X. *Araxes eodem monte*] Solinus hæc raptim legens, de eo monte, de quo proxime sermo erat, accipienda hæc verba ratus, 'Heniochorum montes,' inquit, 'Araxem fundunt,' &c. At fallitur: eodem tamen quo Cyrus: sed Capote, ut dictum est, sive Abo, v. 20. quod et ipse Solinus agnoscit, cap. 37. pag. 66. Strabo lib. XI. pag. 527. ὁ Ἄβος, ἀφ' οὗ καὶ ὁ Εὐφράτης ῥεῖ καὶ ὁ Ἀράξης.

33. Ibid. *Armosata*] In Plinianis libris *Arsamote.* Apud Tacitum Annal. XV. et Ptolem. V. 13. *Arsamosata* vocatur id oppidum. Verum et in illis transpositas, et apud istos supervacuas ac redundantes hac in voce literas agnoscimus primum ex Polybii excerptis, pag. 26. Ὅτι Ξέρξου βασιλεύοντος πόλεως Ἁρμόσατα, ἣ κεῖται πρὸς τῷ καλῷ πεδίῳ καλουμένῳ μέσον Εὐφράτου καὶ Τίγριδος, κ. τ. λ. Deinde ex M. Aurelii nummo, quem Spanhemius vidit, laudatque in opere *De usu Numism.* pag. 903. cujus epigraphe APMOCAITTHNΩN. Simili trajectione literarum Ἀνάβαρζα legas apud Zonaram, pro Ἀνάζαρβα.—'Nummum vero APMOCAITTHNΩN nobis idcirco suspectum esse non diffitemur: quod M. Antonius Armeniam aut Orientem non vidit, sed L. Verus frater: qui ex ea causa ARM. PART. appellatur. Marcus autem Antonius GERM. et SARM. tantum, ex Occidente non progressus.' *Ed. sec.*

34. CAP. XII. *CCL. mill.*] Sic scripsimus, pro *CL. mill.* admonitu codicum R. 1. 2. Colb. 1. 2. et eorum quos Pintianus vidit, ne foret inter Corn. Nepotem, ceterosque scriptores, sententiarum tanta dissensio. Nam et Posidonium Strabo ait, hujus isthmi intervallum definiisse mille et quingentis stadiis, lib. XI. pag. 491. quæ mensura efficit CLXXXVII. mill. D. pass. quanquam id brevius spatium Straboni et angustius videtur.

35. CAP. XV. *Inde per Anariacas, Amardos, &c.*] Depravata hæc gentium nomina restituimus, ex Strab. lib. XI. pag. 508. ubi Ἀμάρδους et Ἀναριάκας Caspii maris accolas facit. Ptolem. VI. 2. pro Ἀμάρδους, Μάρδους corrupte, et Ἀμαριάκας pro Ἀναριάκας habet. A cognomine fluvio, cujus meminit Ptolemæus, nomen Amardi sortiti videntur. Mardi hinc longo terrarum spatio disjuncti. Librorum hactenus editorum vitiosa hæc scriptura fuit: *Inde per Aratiaticos, Amarbos, &c.*

36. Ibid. *Ad ostium Oxi*] *Ad ostium Zoni* perperam libri Mss. impressique exhibent: ac paulo post, ad ostium Jaxartis, *mille CCCC.* pro *bis mille.* Quem errorem non modo calculi ratio detegit, defuturis alioqui mille stadiis summæ sequenti, sed et Strabo ipse, lib. XI. pag. 507. ubi hæc plane Eratosthenica verba, quæ affernuntur a Plinio, idem recitat: Φησὶ δ' Ἐρατοσθένης τὸν ἀπὸ τῶν Ἑλλήνων γνώριμον περίπλουν τῆς θαλάττης ταύτης,

τὸν μὲν παρὰ τοὺς Ἀλβανοὺς καὶ τοὺς Καδουσίους, εἶναι πεντακισχιλίων καὶ τετρακοσίων· τὸν δὲ παρὰ τὴν Ἀναριάκων καὶ Ἀμάρδων καὶ Ὑρκανῶν, μέχρι τοῦ στόματος τοῦ Ὄξου ποταμοῦ, τετρακισχιλίων καὶ ὀκτακοσίων· ἔνθεν δ' ἐπὶ τοῦ Ἰαξάρτου δισχιλίων τετρακοσίων.

37. Ibid. *Sicilis*] Hic interpolatores Plinii, quibus hæc vox haud familiaris fuit, pro *sicilis*, felici, ut quidem rebantur, conjectatione, *Scythici arcus* similitudinem, ex Ponto Euxino ad Hyrcanium mare transtulerunt. Nos eam vocem admonitu codicum R. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. et Salmant. restituimus. Quæ vis sit illius, Festus explicat: 'Sicilices,' inquit, (malim ego, *Siciles*,) 'hastarum spiculæ latæ. Ennius: 'Incedit veles volgo sicilibu' latis.'' Sic enim Mss. habent, Vossio teste in Etymol. Et nostrorum nos fidem secuti sumus, cum extremo fere hoc cap. scripsimus: 'Oram omnem a Casio prærupti rupibus inaccessam.' Sic enim Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. &c. situsque hujus oræ postulat. Editores Plinii: 'Oram omnem a Caucaso prærupti rupibus inaccesso.'

38. Cap. XVII. *Phazaca, Aganzaga*] Libri hactenus editi habent, *Phausia, Agamzua*. Tolerabilius vero fuisset, si *Phaunia* edidissent: quod oppidi esse potuit illius nomen, unde Φαυνίτη regio suum traxerit, quam Medis ereptam, et adjunctam Armeniæ ab Artaxia rege, auctor est Strab. lib. XI. pag. 528. Sed conjecturæ locus esse non debet, ubi se veritas ipsa patefacit. In R. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. &c. legitur *Phiscanzaga*, unico, ut perspicua res est, ex duobus conflato vocabulo. Laudantur a Ptolem. VI. 2. hæ Mediæ civitates, Φαζάκα et Ἀγανζαύα, vel Ἀγανζαγαύα.

39. Ibid. *Choara*] Non est hæc regio vel Strabonis Χοαρινὴ lib. XV. pag. 725. vel Χοροανὴ Ptolem. VI. 5. ut Ortelio visum est: hæc enim ex omnibus provinciis, quæ sunt Parthicæ ditionis, Indiæ maxime finitima dicitur, ad Solis proinde exortum: *Choara* ab occasu Parthiæ esse tum hoc loco dicitur, tum cap. 29. ubi ejus regionis oppida, Issatis et Calliope, ab occasu Parthiæ collocantur.

40. Cap. XVIII. *Dareium*] Versatus est in hujus loci illustrando situ Salmasius satis infeliciter. Dareium, ut ex Plinii verbis apparet, ultra Caspiam gentem ad Solis exortum situm est, atque adeo supra Mediam, ad littus Hyrcanii maris, versus ipsam Hyrcaniam. At Salmasius in Solin. pag. 982. Mesopotamiam eo transfert, cum Procopii Daras eundem existimat locum esse cum Plinii Dareio. Procopius enim, lib. I. Persic. Daras ait distare Nisibi stadiis XCVII. a Persarum vero finibus, octo et XX. Evagrius III. 37. disertis verbis affirmat, Daras locum esse Mesopotamiæ, in finibus Romani imperii situm, et utriusque ditionis velut limitem, quem ex agro oppidum fecerit Anastasius, et suo nomine Anastasiopolim appellarit. Dareium vero Plinii Justinus describit, XLI. 5. pag. 303. ubi de Arsace Parthorum rege: 'Urbem,' inquit, 'nomine Daram, in monte Zapaortenôn condit: cujus loci ea conditio est, ut neque munitius quicquam esse, neque amœnius possit. Ita enim et præruptis rupibus undique cingitur, ut tutela loci nullis defensoribus egeat, et soli circumjacentis tanta ubertas est, ut propriis opibus expleatur.' Ab hac urbe *Dareium* potius, quam *Darieum*, ut libri editi habent, circumjacenti agro nomen fuit. Et sane *Darcium* exhibent Mss. R. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. Chiffl. &c.

41. Ibid. *Citra id amnes Maxeras*] *Citra* rescripsimus, tum ex locorum situ ad Tabularum omnium fidem exacto, tum ex admonitu codicum proxime laudatorum: ubi editi mendose *circa* exhibebant.—'Et sane qui possint intelligi *circa* flumen amnes, haud

promtum est agnoscere : at *citra* flumen alios amnes decurrere, res est in primis obvia.' *Ed. sec.*—*Maxeras* item, non *Mazeras* scribi oportuit, ut præter Ptolem. laudatum a nobis, testatur Ammian. lib. XXIII. pag. 256.

42. Ibid. *Restitait Syriam. Nam interfluente Margo*] Hæc sincerissima lectio est codicum omnium, R. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. &c. quam interpolatores ita corruperant, *restituit Syrianam interfluente Margo*, qua lectione stante tota loci sententia pessumdatur. Sed fœdius a Salmasio deformatur, ita legente, in Exercit. ad Solin. pag. 983. *Quam dirutam a barbaris Antiochus Seleuci filius eodem loco restituit, Syrii amne eam interfluente Margo .... maluerunt illam Antiochiam appellari.* Vel sic potius : *Eodem loco restituit. Seleuciam, interfluente Margo, qui corrivatur ab incolis : maluere et illam Antiochiam appellari.* At tantam in permutandis verbis, evertendisque scriptorum sententiis licentiam quis porro ferat, aut patiatur ?

43. Ibid. *Maratiani*] In R. 2. *Marotiani.* Verum haud dubie *Maruciani* scribi oportuit, ab oppido Μαρούκα, quod juxta Oxum amnem in Sogdiana a Ptolemæo collocatur, VI. 12.

44. Ibid. *Oxydracæ*] In libris editis, *Oxii, Tagæ.* Solinus, cap. 49. pag. 76. *Oxistacæ.* Nos ex Ptolem. VI. 12. Oxydracæ, Ὀξυδράγκαι. Plutarch. de Fort. Alex. lib. II. pag. 343. Ὀξυδράκαι.

45. Ibid. *Demodamas*] Ita Martian. lib. VI. cap. de Assyria, pag. 223. Solinus cap. 49. pag. 76. et quod his certius est, Index hujus libri Demodamantem vocat. Perperam *Demonax* hactenus scribebatur.

46. CAP. XIX. *Chorsaros*] Ita libri omnes, et Solinus loc. cit. At Salmasius *Chorsacos* mavult : in cujus vocis originatione demonstranda operam male ponit Bochart. Geogr. Sacra IV. 10. pag. 254. cum Persas a Scythis sic appellatos per retaliationem : sic enim ait, hoc est, convitii regerendi causa, conjicit : ut Chorsaci vel Chorsacæ dicti videantur, quasi φυγοσάκαι, vel Σακόφοβοι, ex quo Cyri contigit in Scythia clades. Id vero ariolari esse, neque aut ex Plinii, aut Solini verbis confici certo posse, haud leve argumentum est, quod sequitur, de Caucaso, quem Groucasum Scythæ dixerunt : an cujusquam, amabo, contumeliæ, irrisionisve causa ? Cur probri notam in priore voce latere, quam in posteriore verius suspicere, aut ex scriptorum verbis efficias ?

47. CAP. XX. *Promontorium Chryse : sinus Cyrnaba : flumen, Atianos : sinus, et gens hominum Attacorum*] Hoc loco omnia susque deque vertit præpostera, quæ recepta est hactenus, interpunctio, in hunc modum : *Promontorium : Chryse sinus : Cyrnaba flumen, Attanos sinus. Et gens hominum Attacoram.* Quam lectionem secutus Ortelius, in Thesauro Geographico, multa peccavit. *Chryse* sane soli potius metallo fertilis nomen videtur esse, quam sali. Sinni vero posteriori, ita ut genti, Attacori nomen fuisse Martianus est auctor lib. VI. cap. de Perside 223. ' Hinc,' inquit, ' Attacorus sinus, Hyperboreis bonitate consimilis,' &c. quanquam Solinus cap. 51. pag. 77. Plinium Martianumque depravans, sinum Attacenum vocat.

48. Ibid. *Phruri et Tochari*] Libri hactenus editi, *Thyri et Tochari.* Reg. 1. et Colb. 1. *Thuni et Tochari.* Colb. 2. *Thimi.* Rigaltianus, teste Salmasio, in Solin. pag. 989. *Thyni et Phocari.* Nos permutatis literis scribimus, *Phruri*, vel *Phryni : et Tochari :* Dionysii Periegetæ auctoritate adducti, vs. 752. Καὶ Τόχαροι, Φροῦροί τε, καὶ ἔθνεα βάρβαρα Σήρων. *Et Tochari, Phrariqae, et barbara natio Serum.* Ubi Eustathius animadvertit Phruros a nonnullis Phrynos appellari. Priscianus in Periegesi, pag. 385. *Et Tochari, Phrurique, et plurima millia Serum.* Adde et Jo. Tzetz. Chiliad.

XI. hist. 388. vs. 841.

49. CAP. XXI. *Sed unde plane constent gentes*] Terruit hujusmodi forma loquendi contracta et concisa Plinii editores, qui cum haud satis perciperent, quæ vis subesset his vocibus, sic interpolarunt, *Sed inde (ut plane consentiunt omnes) &c.* Salmasius, in Solin. pag. 991. *Sed inde, ut plane constat inter omnes.* Nos fidem secuti, ut solemnis, codicum primitivorum, Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. Tolet. et Salmant. Nec multo post, *non Eoo tantum mari* rescripsimus, pro *non eo.*—'nam quis *eo mari adjacens*, pro *ei mari* ferat, qui vel primoribus labris Latini sermonis præcepta degustant?' *Ed. sec.*

50. Ibid. *A Favonio*] Ita Mss. omnes. Non placet tamen Salmasio hæc scriptura: sed expuncta literula, interpunctionem sententiamque pervertit. Sic enim legendum monet, *Quam ab occidente æstivo, ad occidentem hybernum metabatur totam. Favonio itaque obversam, ejus venti afflatu juvari Indiam, &c.* Fœcunda errorum emendatio: uno partu geminos edit: et literulam enim expungit, quam et Mss. et structura orationis exigit; et Favonio deinde Indiam facit esse obversam, quod nec Mss. aiunt, nec veritas patitur, aut locorum situs. Spirat enim ab occidente æquinoctiali Favonius: India ad ortum patet.

51. Ibid. *Gentes novem*] Habent libri omnes, *gentium novem*: perinde ac si subintelligi *millia* oporteat, ex superioribus repetenda. Quod quidem Solinus existimavit, locum hunc transcribens, cap. 52. pag. 78. 'Tradunt ergo in India,' inquit, 'fuisse quinque millia oppidorum præcipua capacitate, populorum novem millia.' Quis credat plures in eo tractu non gentes modo, sed et populos fuisse, quam oppida? Non habuit universa India gentes omnino plures, quam centum et octodecim, auctore Seneca, quem Plinius ipse in præsenti laudat: et quisquam putet in eo tractu, quem Alexander peragravit, millia gentium novem fuisse? Detegit errorem Strabo, sub ipsum initium lib. XV. 'Apollodorus,' inquit, 'qui Parthica scripsit, affirmat Macedones sub se habuisse gentes, quæ sunt numero novem inter Hydaspem et Hypanin, atque urbium quinque millia, quarum nulla Κῶ τῆς Μερώπιδος, Co Meropide, minor esset: αὐτὰ τὰ μεταξὺ ἔθνη τοῦ τε Ὑδάσπου καὶ τοῦ Ὑπάνιος τὸν ἀριθμὸν ἐννέα,' κ. τ. λ.

52. Ibid. *Reges eorum CLIV. annis VI. M. CCCCLI.*] Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. et Paris. *Reges eorum CLIII.* Totidem numerat Arrianus in Indicis, p. 528. a Libero patre ad Androcottum, quem Alexander vicit. Annorum numerum ex iisdem codicibus, atque ex Solino refinximus, ita scribente, cap. 52. pag. 78. 'A Libero Patre ad Alexandrum Magnum numerantur annorum sex millia, quadringenti quinquaginta et unus, additis et amplius tribus mensibus.' Annos numerat Arrianus tantum VI. M. XLII. δύο καὶ τεσσαράκοντα, καὶ ἑξακισχίλια.

53. Ibid. *Par labor sit*] Ut gentes ac urbes, sic montes etiam enumerare par labor fuerit. Respondent hæc superioribus illis sectionis hujusce verbis: 'Gentes et urbes innumerabiles, si quis omnes persequi velit.' Quæ dum Salmasius in Solin. p. 991. sic immutat: 'Gentes est urbesque numerare, si quis omnes persequi velit,' nec Plinii stylum sapit, nec mentem capit.

54. Ibid. *DLXVI. mill.*] Mss. Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. DLXXV. Libri editi, DLXV. Eratosthenis mensura, quam Plinius sequitur, apud Strab. extat, lib. XI. pag. 514. εἰς δ' Ἀλεξάνδρειαν τὴν ἐν Ἀρίοις, τετρακισχιλίους πεντακοσίους τριάκοντα. Stadiorum quatuor millia, cum quingentis et triginta, efficiunt millia passuum, DLXVI. cum CCL. pass. non vero, ut Salmasius ait,

in Solin. pag. 792. DLXI. mill.

55. Ibid. *Ad flumen Copheta*] Ita restituimus, pro *Flumen Chepta*, admonitu Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. atque adeo Tolet. et Salmant. quos Pintianus vidit.

56. CAP. XXII. *Condochatem*] Libri hactenus editi, *Canucam, Vamam*. Sed posteriorem voculam manuscriptorum nullus agnoscit: ex utraque conflari oportere arbitratus sum Condochatem Κονδοχάτην, quem cum ceteris hoc loco commemoratis amnibus influere in Gangem auctor est quoque Arrianus, in Indicis, p. 514.

57. Ibid. *Regia Parthalis*] Sic Mss. fere omnes. Editi perperam, *regio*. Colb. 1. *Protalis*. At cave Salmasium audias, qui in Solin. p. 992. et 993. contra omnium librorum fidem emendat, *Regia Proclais*, hoc Ptolemæi nixus testimonio, e VII. 1. Μεταξὺ δὲ Σουάστου καὶ τοῦ Ἰνδοῦ Γανδάραι, καὶ πόλεις αἵδε Προκλαΐς, Ναυλίβη. Nam Suastus Ptolemæi is est, quem ceteri Cophetem vocant, qui in Indiam progredientibus ante Indum ipsum occurrit: eo enim ordine a Ptolemæo recensentur amnes, Σούαστος, Ἰνδός, Βιδάσπης. A Strabone, μετὰ τὸν Κώφην ὁ Ἰνδός, εἶθ' ὁ Ὑδάσπης. A Gangaridis igitur longa terrarum intercapedine Gandaræ distant, nec magis nomine quam situ dissident. Et sane Ptolemæus ipse, qui Gandaras inter Suastum et Indum locat, idem mox, eo ipso capite, Gangaridas ad Gangis ostia statuit, quorum regia Gange vocetur. Quamobrem neque huc referenda fuerunt priora illa Ptolemæi verba, quæ pro se Salmasius attulit, neque prætermittendus error, qui in iisdem hærere mihi videtur. Cum enim Proclais inter Suastum et Indum, a quo deinde iter sit ad Hydaspem, a Ptolemæo statuitur, quis non intelligit, Πευκολαΐς non Προκλαΐς legi oportere, ipsamque esse civitatem eam, quam Plinius cap. sup. inter Cophetem et Indum locat, unde ad Hydaspem deinde progreditur.

58. Ibid. *Modogalingam*] Ita Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. Chiffl. ipsaque Galingarum vicinitas, ut diximus, ita scribi id nomen postulat: non, ut libri editi, *Modogalicam*. Mox vero, ubi iidem libri impressi: *ubere cum oppido ejusdem nominis magnifico*, exhibuere hactenus, quod Latinæ aures vix ferant, nos secuti codicum omnium fidem, in *uberæ* commutavimus, latere sub ea voce rati gentis nomen, cui oppidum ejusdem nominis magnificum fuisse diceretur. Sed Reinesio cave assentiare, qui Var. Lect. II. 7. p. 169. Umbras populos in hunc locum e cap. seq. hoc est, ab Indo ad Gangem, transfert.

59. Ibid. *Prasii*] Curtius IX. 5. p. 356. manifesto errore ulteriorem Gangis ripam colere dixit Parrhasios. Et 'Prasios' dicere oportuit, et in citeriore collocare, inter Indum et Gangem, ut ex Mela ceterisque docuimus. Salmasius, in Solin. pag. 994. qui Prasios cum Curtio ultra Gangem relegat, expedire se a Plinianis verbis nequit, quæ sub finem cap. hujus leguntur: 'Indus statim a Prasiorum gente;' nec Pomponiana, quem in sensum accipienda sint, vidit.

60. CAP. XXIII. *Acesinem*] Et hic alter Curtii error, qui VIII. 28. p. 329. in Gangem labi Acesinen tradit, ceteris plane omnibus scriptoribus vetustis dissentientibus. Nam præter Arrianum a nobis jam laudatum, Festus Avienus in Descript. Orbis, vs. 1352. 'Ubi magnus sorbet Hydaspes Delapsum summa saxorum mole Acesinem.' Delabi vero in Indum Hydaspem Curtius ipse prodidit.

61. Ibid. *DCXXV. M. pass. Ad Tropina XII. XXV. mill. pass.*] Priorem numerum *DCXXV. M. pass.* restituimus ex fide Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. Posteriorem intactum reliquimus, etsi duodecies illa centena millia redundare fortassis cui-

piam merito videantur: quandoquidem, ut illa penitus detrahantur, ex singularibus tamen summis quæ reliquæ erunt, plane summa illa universa colligitur, semel et vicies centenum millium, quod spatium interesse Gangem inter et Indum, Artemidorus scripsit, ut dictum est in calce cap. sup. Laboramus tamen ut inducamus ei numero spongiam, tum quod exemplaria omnia uno illum consensu exhibent, tum quod ipse Plinius admonet, nullas inter se duorum scriptorum in his terris mensuras congruere. Et sane Missi Theodosii id intervallum tricies centenis ac XXX. millibus metiuntur. Summa vero Pliniana erit, si valet is numerus, ter et tricies centenum, XXV. millium.

62. Ibid. *Item Astacanos*] Reg. 1. 2. Col. 1. 2. Paris. Chiffl. *Aspaganos*. Editi, *Aspagonas*. Ex Strabone et Arriano Astacanos restituimus, quos illi inter Indum et Cophetem statuunt: quibus amnibus comprehensæ regiones Indiæ, ut Plinius præmonet, ascribebantur a plerisque.

63. CAP. XXIV. *Longitudinis VII. M. stad. latitudinis quinque*] Sic libri omnes editi, et manu exarati. Sic ipse Solinus cap. 53. pag. 83. et Martian. lib. VI. cap. de India, pag. 224. Sic etiam Ælian. Hist. Anim. XVI. 18. Καὶ μῆκος μὲν ἔχειν σταδίων ζ'. πλάτος δε έ. Quamobrem qua fide Strabo lib. XV. p. 609. ex Eratosthene longitudinem ejus octo millibus stadiorum circumscribat considerandum, μῆκος μὲν, ὡς ὀκτακισχιλίων σταδίων.

64. Ibid. *Magnitudo ad terna millia amplorum*] Hæc verba sic exhibent Mss. codices, Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. *Magnitudo alterna milia ad forum*. Eadem, quod nihil sanationis accipere posse viderentur, in omnibus editis libris prætermissa. Plana est et explicatu facilis nostra emendatio: navigia ejusmodi non majoris ponderis capacia fuisse, quam trium millium pondo amphorarum. Sosipater Charisius Instit. Gram. lib. I. auctor est Plinium libro sexto Dubii sermonis, *amphorum* dixisse, pro *amphorarum*. Capacitatem navium per modios et amphoras explorare, moris fuit olim, hodieque perseverat.

65. Ibid. *Nec plus quaternis*] Ita Solinus cap. 53. pag. 83. et Capella lib. VI. cap. de India, pag. 224. Codices quoque vetusti R. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. &c. In libris editis hactenus perperam, *quam ternis*.

66. Ibid. *Coliacum*] Non recte hactenus impressi libri *Colaicum* ediderunt. Dionysio Periegetæ, vs. 593. est Κωλὶς ἄκρα, et Κωλὶς κολώνη. Dionysium Festus expressit, in Descript. Orbis, vs. 783. 'Contemplator item qua se mare tendit in austrum, Inque Notum Oceanus freta ponti cærula curvat, Altaque Coliadis mox hic tibi dorsa patescent Rupis, et intenti spectabis cespitis arces; Pro quibus ingenti consistens mole per undas Insula Taprobane gignit tetros elephantes.' Incolæ inde Coliaci appellati, apud Strab. lib. XV. pag. 690. Κωνιακοὶ perperam, pro Κωλιακοί.

67. Ibid. *Ultra montes Emodos, Seras quoque ab ipsis aspici*] Hoc ita Solinus accepit, cap. 53. pag. 84. ut existimarit Scricum latus e Taprobanitarum collibus prospici. 'Cernunt,' inquit, 'latus Sericum de montium suorum jugis.' Insigni oculorum acie fuisse necesse est, qui non Indiæ latus, a quo septem dierum navigatione distarent, sed et ultra Gangis ortus, montesque Emodos, Seras prospicerent.

68. Ibid. *Marmor testudinis simile*] Salmasius in Solin. pag. 1122. jam tum Solini ævo irrepsisse in Plinii verba mendam suspicatur, legique oportere; *Aurum argentumque et ibi in pretio, marmor, testudines. Simili gemmæ margaritæque in pretio, &c.* Sed rem cuivis paulo attentius contemplanti videbitur is omnino orationi Plinianæ sententiæque vim af-

ferre, et auctoritatem omnium plane codicum, quos summa fide secuti sumus, aspernari.

69. Ibid. *Capissene habuit*] Ita R. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. Chiffl. et vet. Dalec. Perperam editi, *Capissenæ habent*. Deterius Solinus cap. 54. pag. 85. Caphusam urbem appellat, et proximam Indo facit.

70. CAP. XXV. *Quod quidam Cophen*] Id certe oppido nomen fuisse Stephanus auctor est, pag. 98. Ἀραχωσία, πόλις οὐκ' ἄπωθεν Μασσαγετῶν· Στράβων ἑνδεκάτῃ· ὑπὸ Σεμιράμεως κτισθεῖσα, ἥτις καὶ Κωφὴν ἐκαλεῖτο· οἱ πολῖται Ἀραχώσιοι· τῆς δὲ Κωφῆνος Κωφήνιοι. Mss. tamen omnes, R. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. Chiffl. *Cutin*, non *Cophen*, legunt: Fortasse pro *Cufin*, et id pro *Cofen* vel *Cophen*. Solinus hunc locum strictim præteriens, præpostera codicum suorum interpunctione delusus, Erumando amnis impositam Arachosiam scribit.

71. Ibid. *Amnis Erymanthus præfluens Parabesten*] Sic postremas voces exhibent plane totidem literis et apicibus R. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. &c. ut Parabeste nomen sit oppidi Arachosiorum. Male editi, *per Abesten*. Simili forma loquendi usus mox paulo, *Arius amnis, qui præfluit Alexandriam*. Porro non is est Ἐτύμανδρος Arriani Exped. Alex. lib. IV. pag. 253. qui per Evergetas in Ariæ campis decurrit, ac demum se condit in arenas, quanquam eundem esse Ortelius existimat, Salmasiusque in Solinum, pag. 1175. cum inter utrumque amnem, et multa passuum millia, et Paropamisi juga intersint. Sed quem Polybius, LXI. pag. 908. Ἐρύμανθον vocat, quo transmisso ex Arachosia in Drangianam iter est, inde in Carmaniam: Διελθὼν τὴν Ἀραχωσίαν, καὶ περαιωθεὶς τὸν Ἐρύμανθον ποταμὸν ἦκε διὰ τῆς Δραγγιανῆς εἰς τὴν Καρμανίαν. Magno igitur errore Hermandus hactenus appellatus est in libris editis: a Solino, Erumandus. Propius a vero abfuit Chiffl. cod. qui *Erymadus* scripsit.

72. Ibid. *Hæc regio est ex adverso. Bactrianorum deinde, cujus oppidum Alexandria*] Præpostera hujus loci interpunctio Salmasium aliosque in summas adduxit angustias: ut quo verterent se, nescirent. Sic enim hactenus est editum, *Hæc regio est ex adverso Bactrianorum: deinde, cujus oppidum, &c.* Mss. omnes R. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. Chiffl. &c. ita plane, ut nos edidimus, hunc locum exhibent, si interpunctionem exceperis, quam ii nullam præ se ferunt. At Salmasius pag. 1175. in Solin. ita demum se pulchre conjecisse putat, si legat, *Hæc regio est ex adversum Bactrianos. Aria deinde, cujus oppidum Alexandria.* Ac simul admonet Alexandriam hanc a regione ἐν Ἀρίοις cognominatam esse. Perinde quasi nunc de Aria possit esse sermo, qua de regione, atque adeo de ipsa Alexandria ἐν Ἀρίοις, prolixior paulo mox instituitur, hoc ipso cap. his verbis, *Ariana regio ambusta fervoribus .... Arius amnis qui præfluit Alexandriam:* ac non de Alexandria potius Bactriana, ut diximus, perspicue agatur.

73. Ibid. *Alexandria*] Negat Salmasius, pag. 1175. in Solinum, pertinere id oppidum ad Paropamisadas. Recte id quidem: sed neque ad Alexandriam in Ἀρίοις pertinet, etsi id ille omni ope contendit. Cur vero ad Paropamisadas referri non oporteat, subjungit rationem, quod in Paropamisadis Alexandria nulla sit. Itane vero? Quid igitur ista volunt quæ Arrianus refert de Alexandro lib. IV. pag. 290. transmisso Caucaso, pervenisse Alexandriam, quæ apud Paropamisadas condita fuerat: ὑπερβαλὼν δὲ τὸν Καύκασον ἐν δέκα ἡμέραις, ἀφίκετο ἐς Ἀλεξάνδρειαν πόλιν, τὴν κτισθεῖσαν ἐν Παροπαμισάδαις.

74. Ibid. *Dangalæ, Parapiani, Cantaces, Maci*] In Mss. *Mazi*. Quid si legendum, *Sangalæ, Parapiani, Ca-*

thæi, Acinacæ? Nam Sangala oppidum, et Cathæos, circa Acesinæ fluvii fontes, montemque Caucasum, Arrianus agnoscit Exped. Alex. lib. v. pag. 357. Acinacas, in Bactris ad meridiem, juxta Paropamisum, Ptolem. VI. 11.

75. Ibid. *Evergetæ*] Hactenus *Argetæ* libri omnes editi prætulernnt. Nos ex Strabone *Evergetæ* maluimus. Is enim lib. XV. pag. 724. e Drangis, inquit, Alexander Magnus venit in Evergetas, quibus id nomen Cyrus indidit: εἶτ' ἐκ Δραγγῶν ἐπί τε τοὺς Εὐεργέτας ἦκεν, οὓς ὁ Κῦρος οὕτως ὠνόμασε, quod ab iis beneficio esset affectus, ut Arrianus refert, Exped. Alex. lib. III. pag. 228. ubi et Agriaspas prius vocatos tradit. Vide et Justin. XII. 5.

76. Ibid. *Et Pasires posuere*] Libri hactenus editi, *Alii Gedrusos et Scyros posuere.* Reg. 1. Colb. 1. 2. *Et Syros posuere.* Salmasius in Solin. pag. 1176. *Oros* reponit, plane contra scriptoris mentem. Nam cum iidem Ori et Oritæ sint, ultro id ipso fatente Salmasio, Oritæ autem hos sequantur, quorum nunc nomen quæritur, Oros eos esse, probari nulla ratione potest. *Pasires* vero pro *Syros* rescribi potius oportere censuimus, secuti Arrianum, qui in Indicis pag. 558. et 559. hanc ipsam oram describens, atque ab occasu Solis exorsus, contrario quam Plinius ordine, primum Arabiorum gentem, mox Oritas, tum Gedrosos, in mediterraneo locat: infra hos deinde in ora Ichthyophagos, hisque vicinos Πασιρέας. Quin Plinius ipse cap. seq. Pasiras Ichthyophagis finitimos facit.

77. CAP. XXVI. *Arbis oppidum*] Hoc loco neque Mss. cod. neque impressi, integri omnino illibatique sunt. Impressi quidem sic habent: *Hæc tamen digna memoratu produntur ab eis: oppidum a Nearcho conditum in navigatione ea.* Ms. Chiffl. *Abies oppidum.* Reg. 1. *Abbis oppidum.* Nos verum oppidi nomen ex his veteris scripturæ vestigiis expressimus, *Arbis oppidum.* Ἄρβις πόλις est Ptolemæo VI. 21. in Gedrosia maritima.

78. Ibid. *Quarum Oracla*] *Organa* in libris omnibus impressis legitur. In Mss. Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. Chiffl. *Oracla.* Salmasius, pag. 1182. *Oaracta* rescribit ex Arriano in Indicis, pag. 579. Verum Græci scriptoris Ὀάρακτα ab hac quæ modo describitur, non voce magis, quam situ differre, esseque Ogyrin, de qua cap. 32. ex iis quæ eo loci diximus, perspicuum est. Ὀργάνα ibidem insula Arriano memoratur quidem, sed inculta illa atque deserta, neque in hoc, quem Plinius describit, maris Rubri sinu posita.

79. Ibid. *Circa has hydri*] Martianus Capella lib. VI. cap. de India, pag. 225. quatuor has insulas prætermisit, ac circa tres priores marinos reperiri hydros prodidit: quod falsum est. Capellæ tamen errorem toto ore bibit Solinus, cap. 54. pag. 85.

80. Ibid. *Insula Acrotadus*] Ita libri editi. At Mss. Reg. 1. 2. &c. *Athothadrus.* Chiffl. *Athitadrus.* Forte *Caicandrus* Καϊκανδρος.

81. Ibid. *Heratemis*] Sic emendavimus, cum libri omnes editi exhiberent *Phirstimus*, Mss. *Phrystimus.* At certior auctor Arrianus, in Indicis, pag. 583. stadiis DCCL. a Sitaci ostiis amnem memorat, cui nomen Ἡράτεμις. Phirstimum igitur ex amnium numero expungat Ortelius.

82. Ibid. *Deximontani*] Ita libri omnes. Salmasius tamen infectam menda hanc vocem putat, pag. 1181. in Solin. legitque, *Uxii montani.* Placet conjecturæ ejus momentum addere ex Arriano, in Indicis, Uxios Οὐξίους gentem liberam in Susiis agnoscente ad Ἄροσιν amnem, quem Oroatim esse diximus. Strabonem quoque juvat adjungere, lib. XV. pag. 729. qui Uxios Oroatidi confines esse prodidit, qui amnis Susianam a Perside dister-

minat. At non idem me sibi suffragatorem habebit, cum Flumen Zarotin, de quo mox Plinius, (sic enim legendum ex Mss. codd. Salmasius ipse agnovit, non *Oroatis*,) eundem esse existimavit cum Arosi Arriani, et Oroati, de quo Plinius cap. 28. Zarotis enim novissimus est amnium eorum qui in Persicum sinum delabuntur, in finibus Susianæ, Euphratis ostio proximus: Oroatis ibi in eundem sinum influit, unde Susiana incipit, a Perside eo amne discreta.

83. Ibid. *Juliopolis*] Ita R. 1. 2. Colb. 1. 2. ceterique Mss. omnes, libriique impressi ante Hermolaum, qui Heliopolim libentius se agniturum prædicat. At distat Heliopolis Alexandria sexcentis amplius passuum millibus: Juliopolis duobus. Nam quod in Mss. omnibus legitur *MM. pass.* non mille millia, ut Barbarus putat, sed duo millia his numerorum compendiis exprimuntur.

84. Ibid. *Nomine Nitrias*] Libri hactenus editi, *nomine Hydras*. R. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. Chiffl. *Mydrias* vel *Mitrias*. Nos *Nitrias*, ex Ptolemæo VII. 1. Νιτρίαι ἐμπόριον in Piratarum regione collocante, quorum urbes alias oppidaque commemorat.

85. Ibid. *Necanidon*] Mss. omnes, R. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. &c. *Neacridon*. Sed libentius legerem *Nelcyndon*. A Nelcyndis enim, quod oppidi nomen est quingentis a Muziri stadiis, in gentem quoque indigenam, quæ Pandioni parebat, derivari appellatio potuit. Ab eo autem oppido, quod a mari distat stadiis centum et XX. naves in portum *Bacare*, vel *Barace* potius, deferri solebant, ut ibi onera acciperent. Hæc ex auctore Peripli maris Erythræi, Ἡ δὲ Νελκύνδα .... βασιλείας ἐστὶν ἑτέρας, τῆς Πανδίονος· κεῖται δὲ καὶ αὐτὴ παρὰ ποταμὸν, ὡσεὶ ἀπὸ σταδίων ἑκατὸν εἴκοσι τῆς θαλάσσης· ἑτέρα δὲ κατ' αὐτὸ τὸ στόμα τοῦ ποταμοῦ πρόκειται κώμη Βαρακὴ, εἰς ἣν ὀπὸ Νελκύνδων ἐπὶ τῆς ἀναγωγῆς προκαταβαίνουσι τὰ πλοῖα, κ. τ. λ. Ex quo Ptolemæus emendandus VII. 1. apud quem Μελήνδα pro Νελκύνδα legitur. Sed idem portus nomen corruptum effert, Βακάρη. Cum enim et syllabis permutatis Peripli Auctor Βαράκη diserte scribat, et ipse Ptolemæus ad Baris Βάριος amnis ostia situm esse affirmat, ab amne vico nomen inditum videtur, Βαράκη.

86. Ibid. *Cottonara*] Ita Mss. omnes. Prius *Cottona* legebatur. Auctor Peripli jam toties laudatus: Φέρεται δὲ πέπερι, μονογενῶς ἐν ἑνὶ τόπῳ, τούτῳ τῷ ἐμπορίῳ γεννώμενον πολὺ, λεγόμενον Κοτταναρικόν. Solinus cap. 54. pag. 86. Non ex Cottonaris Baracen, sed Barace Cottonara convehi, contra Plinii Græcique scriptoris mentem, prodidit.

87. Ibid. *Intra Idus Januarias nostras*] Rei Chronologicæ minus peritus fortassis cuipiam Plinius videatur, qui respondere Januario mensi Romano Mechirem Ægyptium scribat, quem ceteri scriptores omnes Februario arrogant. Nam ut auctorem Peripli maris Erythræi omittam, qui dum mensem Epiphi Julio mensi adjudicat, Mechirem referri ad Februarium oportere, ad Januarium vero Tybi aperte declarat; multo disertius vetustus auctor in Anthologia Græca, I. 91. Epigr. II. mensium ordinem seriemque sic digerit, ut Plinianæ sententiæ pugnare omnino videatur. Hujus Græca carmina Latine Grotius sic expressit:

'MENSES ÆGYPTII, QUORUM PRIMUS SEPTEMBRI RESPONDET.

Ordine Thoth primus traxit vineta putando.

Squamigeri generis præda est bona mense Paiphi.

Monstrat Athyr Maiam terris, Maiæque sorores.

Chæac spicigero conspergit semine sulcos.

Tybi Magistratus Tyrio producit in ostro.

Pandere vela Mechir jubet, et decurrere ponto.
Armigeras Phamenoth vocat ad fera bella cohortes.
Prata rosis index veris Pharmuthi colorat.
Jam matura Pachon assignat falcibus arva.
Pomifer autumnum dicit venisse Payni.
Implet Epephi sinum vino turgentibus uvis.
Attollit Mesori fœcundo flumine Nilum.'

Græca, quæ ad Tybi Mechiremque pertinent, sunt hujuscemodi:

Τυβὶ δὲ πορφύρεον βουληφόρον εἶμα τιταίνει.
Σημαίνει πλωτῆρσι Μεχεὶρ πλόον ἀμφιπολεύειν.

Ut tamen ista sic se habeant, non modo liberationem culpæ, sed eruditionis laudem, ut in ceteris disciplinis, sic in rebus istis Chronologicis, Plinius singularem meretur. Etenim sic se res habet. Annorum Ægyptiacorum ea conditio est, ut quarto quoque vertente, caput anni retro abeat, et unum anticipet diem: ac demum post 1460. Julianos annos, vel 1461. Ægyptiacos, ad eundem, unde erat profecta, diem Juliani mensis neomenia redeat. Exempli gratia: primus dies Thoth (is primus est Ægyptiorum mensis) incipiat hoc anno Kalendis Septembris, post annos quatuor incipiet 31. Augusti: post octo, Augusti 30. donec anno 1457. perveniat ad 2. Septembris, anno vero 1461. in Kalendas Septembres rursus incurrat, expletis annis Julianis 1460. qui sunt Ægyptiaci 1461. completi: quæ Periodus Sosthiaca dicitur. Hinc annus ille vagus appellari consuevit. Quemadmodum vero Julianus annus diversis ab exordiis sumitur, velut a mundi conditu, aut a Christi natali; sic Ægyptiacus et vagus iste varias habere potest epochas. Quarum celeberrima est, et ab Astronomis usurpata veteribus æra Nabonassari, quam Ægyptii a Babyloniis acceperunt. Fuit enim Nabonassarus Chaldæorum rex: ab cujus primordio Babylonii novam æram instituerunt, cujus exordium cadit in annum Periodi Julianæ 3967. Februarii 26. ante Christum 747. Ita fere Petavius, parte 2. Ration. Temp. I. 12. qui cum Canone 1. colligat neomeniam Thoth anno Periodi Julianæ 4712. cadere in diem 24. Augusti; ex eo perinde nos efficimus anno ejusdem Periodi Julianæ 4790. qui annus est Urbis conditæ DCCCXXX. quo Plinius hæc scribebat, mensis Thoth neomeniam incidisse in diem 7. Augusti. Deinde ex ejusdem Petavii Canone 4. efficimus ejus anni neomeniam Tybi fuisse die 5. Decembris: Mechiris, 4. Januarii. Quamobrem recte ac subtiliter ex lege popularis illius et vagi Ægyptiorum anni Plinius scripsit, *mense Ægyptio Tybi incipiente, nostro Decembri: aut utique Mechiris Ægyptii intra diem sextum, quod fit intra Idus Januarias nostras.* Neque me fugit Ægyptios, Antonio et Cleopatra sublatis, una cum jugo Romanorum, etiam eorum annum accepisse: hunc tamen quinquennio, quam illud, posterius: ab illo tempore deinceps vagari popularem illorum annum desiisse; et intercalationis fræno revocatum esse quarto quoque anno pristinam in sedem. Verum aut istum morem nondum ævo suo lege lata universe receptum Plinius intellexit, aut veteri instituto standum nihilominus arbitratus est, a quo peritiores Mathematici nunquam discedendum putaverunt: quod et subtiliorem quandam Astronomicæ disciplinæ scientiam argueret. Rationem aliam Ægyptiorum mensium affert, ex Beda, explicatque Rosweydus noster in Onomastico, ad vitas Patrum, pag. 1039. et 1040. quem consule.

88. Ibid. *Stoidis*] Consentiunt li-

bri editi cum Mss. R. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. &c. Plinium scripsisse Tyndin, nec proinde Græcum scriptorem intellexisse, unde hæc hauserit, ex auctore Peripli maris Erythræi, contendit Salmasius in Solin. pag. 1191. cum Tyndis Indicum emporium sit, insulam Plinius appellarit. At ego de Tyndi vel somniasse Plinium pernego: quod nomen insulæ, ceteris scriptoribus incompertum, prodiderit, laudo. Salmasii, qui ut calumniam texat, verba sententiasque corrumpit, fidem requiro.

89. Cap. xxix. *Arsacæ regia*] Libri omnes, tum editi, tum mann exarati, *Arsace, regio Nisæa*, exhibent. *Arsacia, regio Nisæa*, scripsit Hermolaus perperam: cum enim Arsacia ab Europo, ut diximus ex Strabone, diversa non sit; nequicquam ea distinguente Ptolemæo, vi. 2. et qui Ptolemæum semper sequitur, Ammiano; Arsacæ autem, primi Parthorum tyranni, regia fuerit Hecatompylos, Ἑκατόμπυλος τὸ τῶν Παρθυαίων Βασίλειον, ut idem est auctor lib. xi. pag. 514. perspicuum est *Arsacæ regia* legi hic oportere. Nisæam deinde non regionis, sed oppidi nomen esse in regione Parthyene dicta, abunde suo loco docuimus.

90. Cap. xxx. *Bura oppidum*] Etsi in hujus oppidi nomine libri plerique omnes consentiunt, tenet me tamen suspicio, et quidem, ut arbitror, satis firma, *Dura* potius quam *Bura* scribi oportere. Nam Polybius lib. v. pag. 548. τῶν Δούρων in Mesopotamia meminit, ubi de Molone agens, τὴν μὲν Παραποταμίαν, inquit, μέχρι πόλεως Εὐρώπου κάτεσχε· τὴν δὲ Μεσοποταμίαν ἕως Δούρων. Meminit et Stephanus in Δοῦρα.

91. Ibid. *Silici Classitæ*] Quid si *Calachitæ* legas? Est enim in eodem situ Straboni lib. xvi. pag. 736. Καλαχηνὴ regio, Ptolemæo vi. 1. Καλακινὴ dicta. Sed habent codices Mss. *Classis III.*

92. Ibid. *Naarmalcha*] In Plinianis libris corrupta hæc vox hactenus fuit, *Armalchar*, cum Naarmalcha scribi ex Chaldaico נהרמלכא tum ipsa vocis originatio doceat, tum ceteri quoque scriptores. Nam Isidorus Characenus in Σταθμοῖς pag. 186. Ναρμάλχαν vocat. Ammianus lib. xxiv. pag. 266. de Euphrate: 'Pars fluminis scinditur largis aquarum agminibus, ducens ad tractus Babylonios interiores .... alia Naarmalcha nomine, quod fluvius regum interpretatur, Ctesiphontem prætermeat.' Et pag. 278. 'Ventum est hinc ad fossile flumen, Naarmalcha nomine, quod amnis regum interpretatur, tunc aridum.' Ptolemæus v. 18. Βασίλειον ποταμόν: Polybius lib. v. pag. 551. βασιλικὴν διώρυχα vocat.—'Tamen cum Assyria lingua diversa ab Hæbræa sit, nihil mutamus.' *Ed. sec.*

93. Ibid. *A Nicatore intra nonagesimum lapidem*] *Intra XL.* potius, quam *intra XC.* scripsisse Plinius videri possit. Strabo enim lib. xvi. pag. 738. trecentis stadiis distare a Selencia Babylonem scripsit, quæ sunt xxxvii. m. d. passuum. Mss. tamen omnes *intra LXXXX.* mira consensione exhibent.

94. Cap. xxxii. *Choaspem*] Qui Choaspem et Eulæum geminum putant unius amnis nomen esse, cum Salmasio in Solin. pag. 700. haud satis diligenter explorasse ea videntur, quæ de utroque amne veteres prodiderunt. Nam ut ab ortu incipiam, diversos utriusque fontes Ptolemæus agnoscit vi. 3. alveos dispares ipse Plinius xxxi. 21. 'Parthorum reges,' inquit, 'ex Choaspe et Eulæo tantum bibunt ... Et horum placere potum, non quia sunt amnes, apparet: quoniam nec e Tigri, nec Euphrate, nec e multis aliis bibunt.' Denique, id quod caput est, diverso uterque ore, atque inter se dissitissimo, in Tigrim effluit: Choaspes quidem, ut ex hoc ipso Plinii loco perspicua res est, an-

antequam in lacus Chaldaicos se Tigris fundat, hoc est supra Characem oppidum, centum fere passuum millibus: Eulæus, ad ipsum Characem in Tigrim delabitur: in ipso utriusque amnis confluente oppido condito, ut hoc ipso cap. Plinius asseverat. Nec refert, quod ad utrumque amnem imposita Susa apud scriptores quosdam dici videantur. Altero enim, nempe Eulæo, arcem circumiri, cum Plinius scribit, alterum intervallo aliquo ab urbe distare, Strabo lib. xv. pag. 728. an necesse continuo est juncto vel eo loci vel deinceps alveo utrumque fluere?

95. Ibid. *X. mill. pass. ore*] Ita restituimus admonitu codicum Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. Chiffl. &c. cum prius scriberetur, *decumo ore*: quod contra Plinii mentem ab interpolatoribus esse vitiatum, liquet omnino ex iis quæ statim subduntur, de simplici utriusque amnis ostio, utroque navigabili.

96. Ibid. *Susianis ad orientem versus junguntur Oxii*] Hoc loco *Oxii* libri omnes agnoscunt, tum manu scripti, tum impressi etiam ante Hermolaum, qui pro *Oxii*, *Cossæi* substituit. Verum ex Strab. ipso, quem pro se affert, inanis ejus conjectura agnoscitur: is enim, ut diximus superius paulo, num. 82. Uxios Susianis ac Persis in ora Persici maris confines facit. Adde Arrianum, a nobis etiam eo loci laudatum. Adde et Plinium ipsum, dicturum mox de Cossæis, qui Susianis quidem proximi sunt, et ipsi ad orientem versus, verum non in littore Persici sinus, ut Oxii et Elymæi: sed in mediterraneo, et in montanis, versus Mediam: Οὔξιοι καὶ Ἐλυμαῖοι Πέρσαις τε καὶ Σουσίοις· Κοσσαῖοι δὲ Μήδοις προσεχεῖς ἦσαν. Strabo lib. xi. pag. 524. et lib. xvi. pag. 744.

97. Ibid. *Syrtium vice diximus*] Non alibi sane aliud hujusce rei vestigium apparet ullum, præterquam cap. libri hujus 29. ubi ita noster: 'Persæ Rubrum mare semper accoluere, propter quod is sinus Persicus vocatur. Regio ibi maritima, Συρτίβωλος.' Ubi Mss. R. 1. 2. Colb. 1. 2. et Paris. habent *Ceribobus*. Parmensis editio, aliæque vetustiores, *Cyribolus*, ante Hermolaum, qui *Cyropolis* substituit, ratus hic locum habere oportere Κυρέσχατα sive Κύρου πόλιν, quam Stephanus in ultimis Persidis finibus a Cyro conditam scribit. At neque hic oppidi nomen quæritur, sed regionis, oræque maritimæ: neque, si quæreretur, e Sogdianorum finibus, et Jaxarte amne, ubi Cyreschata a Cyro sunt condita, dictaque Cyri ultima, quod ibi suarum expeditionum metam posuit, uti et Alexander, qui Ἀλεξάνδρειαν ἐσχάτην eodem fere in loco condidit, et Κυρέσχατα destruxit: non inquam, ab longinquis adeo terris et Caspio mari in sinum Persicum Cyropolis apte advehitur. Hermolai tamen scripturam Salmasius approbat, in Solin. pag. 1193. ut Plinium deinde incuset, quod ex male intellectis antiquiorum Græcorum verbis, qui ἐν τοῖς ἐσχάτοις τῆς Περσίδος sitam esse Cyropolim dixerunt, nempe in finibus Persici imperii, ipse in ora Persidis, Rubri maris littore, oppidum id collocarit. At neque de oppido sermo: et Συρτίβωλος scripsisse Plinium, non *Cyropolis*, tum veteris scripturæ vestigia clamant, tum hic locus ipse quem habemus præ manibus: in quo se jam alias perstrinxisse obiter admonet, oram Persidis maritimam, Syrtium Libycarum instar, cœno limoque inaccessam reddi in dies: quod quidem haud scio an breviore ac significantiore vocabulo exprimi potuerit, quam isto, Συρτίβωλος. Est enim βῶλος γῆ, *terra* seu *gleba*, σύρτις, *arenosus locus in mari*: ut utriusque vocis nexu intelligatur ora cœno, limo, gleba, arenaque, inaccessa, quæ fluviorum vortices quotidie advehant. Hinc πηλώδης κόλπος, *sinus cœnosus* in Susi-

anæ ora a Ptolemæo locatur VI. 3. et τέναγος ἀμμῶδες, locus limo obductus et arena, quod vadi tenax cœnum appellat Claudianus. Utrumque pariter in Periplo Susianes Marcianus Heracleotes agnoscit, pag. 49.

98. CAP. 32. *Nubeis*] Ita Mss. impressique omnes, ipso confitente Salmasio, in Solin. pag. 492. cui tamen hæc vox mendosa videtur. Itaque *Nombæis* reponit, haud sane felici conjectura. Sunt enim Nombæi, non Arabum, sed Judæorum generis, a Libano monte ita semoti, ut nihil fere disjunctius esse possit: Hierosolymis adeo vicini, ut ex eorum oppidulo Noba, sive Nomba, prospici ea possent percommode, ut scribit Hieronymus, in Esaiam, cap. 10. Stephanus: Νόμβα, πόλις Ἰουδαίας, Ἰώσηπος ἕκτῳ τῆς Ἰουδαϊκῆς ἀρχαιολογίας· τὸ ἐθνικὸν, Νομβαῖοι.

99. Ibid. *Insulæ Calæu*] Prius legebatur, *Insulæ Aleu*. Nos *Calæu* emendavimus, secuti auctorem Peripli maris Erythræi: qui τὰς Καλαίου λεγομένας νήσους hoc tractu maris agnoscit.

100. Ibid. *Insula in alto objacet Ogyris*] De insulæ hujus situ ac nomine quæstio gemina est. Desciscere vero a Geographorum communi placito nihil verebor, atque inficias ire fuisse hanc eo situ, quo nunc *Ormuz* est. Cum enim in alto, extra promontorium, fretumque, in mari Rubro jacere Ogyris dicatur, non a Plinio modo, sed et a ceteris scriptoribus mox laudandis, compertissimumque sit Ormuziam intra ipsas sinus angustias positam esse testium αὐτοπτῶν relatu, et nomine et situ dispares esse eas perspicua res est. Jam Ogyris a continente CXXV. mill. pass. Vix quaternis millibus distat Ormuzia. Illa circuitu CXII. mill. pass. hæc vix duodenis. Nec vero, quod aliis visum, *Socotora* Ogyris esse potest, quæ in Azanio mari posita, procul ab eo situ dissidet, in quo describendo Plinius habitat. Quod porro ad vetustum Ogyris nomen attinet, Ogyrin quidem aperte nuncupant, non modo R. 2. codex, sed et vetusti scriptores: Mela, lib. III. cap. 8. pag. 61. Stephanus: Ὄγυρις, νῆσος ἐν τῇ ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ. Dionysius item, vs. 606. cujus carmen sic Festus Avienus expressit, in Descript. Orbis, vs. 805. 'Ogyris inde salo promit caput, aspera rupes Carmanidis qua se pelagi procul invehit undas: Regis Erythræi tellus hæc nota sepulcro: Persicus hinc æstus fauces hiat.' Et Priscianus in Periegesi, pag. 381. 'Ulterius pergas si post Carmanida summam, Ogyris occurret: qua dicitur esse sepulcrum Regis Erythræi, dederat qui nomina ponto.' Nihilominus in R. 1. Colb. 1. 2. et Paris. *Ogenis* legitur, Ὠγενὶς, quod quidem tolerabile est, si quasi Ὠκεανῖτις dicatur. Ὀάρακτα dicitur Arriano in Indicis, pag. 579. Forte Δοράκτα Strabonis lib. XVI. pag. 767. Maximam eam esse insulam arbitror, quæ lateri Arabiæ australi objacet, hodie *l'île Mazira*.

101. Ibid. *Ausaritæ. Inde in montes VIII. dierum transitus*] Libri ante nos editi, *Autaridæ in montes VII. &c. Ausaritas* ex Ptolemæo, Plinioque: voculam *inde*, quam superius vocabulum posteriore sui parte ob affinitatem absorpserat, ex conjectura restituimus.

102. Ibid. *Gentes: Larendani*] Forte scribendum, *Garyndani*; Γαρυνδανεῖς enim cum Gerræis, Minæis, aliisque Arabiæ populis conjungit Diodorus Sic. lib. III. Bibl. pag. 176. Γαριυδαῖοι Strab. lib. XVI. p. 758.

103. Ibid. *Ampelone colonia Milesiorum*] Ampelonen ab Ampe diversam immerito statuit Ortelius, cum Tzetzes apertissime de Ampe referat, quæ Plinius de Ampelone: depopulatos scilicet Persas regionem Milesiorum, captivos inde cives Ampen deduxisse, qui colonorum ritu eo loci degerent.

Sic enim ille Chiliad. VII. Hist. 156. vs. 993. Χρόνοις Δαρείου τοῦ πατρὸς τοῦ Ξέρξου τοῦ μεγάλου Δι' Ἰστιαῖον Μίλητον ἐπόρθησαν οἱ Πέρσαι. Ἐν Ἄμπῃ δὲ κατῴκισαν πόλει τῇ Ἐρυθραίᾳ.

104. Ibid. *Cerbanos, Agræos*] Eodem fere illi ordine superius paulo appellati, hoc ipso cap. *Agræi, Cerbani, Sabæi Arabum propter thura clarissimi.* Unde liquido affirmare jam licet vitiosam esse librorum hactenus editorum scripturam, *Cembanos et Arios.* In Mss. *Ceubanos.* Sic paulo post pro *Carœis, Carreis* restituimus, tum Mss. codicum admonitu, tum Plinii ipsius Carreorum oppidum superius commemorantis, *Carriata.*

105. Cap. XXXIII. *XVII. quinquaginta*] In editis exemplaribus, *XIV. quinquaginta.* In Mss. R. 2. et Chiffl. *XVI. quinquaginta.* Nos excidisse librariorum incuria unius numeri notam arbitrati, *XVII.* rescripsimus, ipsius Artemidori admonitu, quem Plinius nunc testem advocat. Is enim, referente Agathemero, qui Artemidori epitomen fecit, Geogr. I. 3. sinus ejusce latus, quod Arabiæ prætenditur, a recessu Ælanitico ad ipsas fauces, ait esse stadiorum 14000. παρὰ τὴν Ἀραβίαν πλευρὰν ἀπ' Ἐλανίτου μυχοῦ, σταδίων μυριάδων δ'· quæ plane efficiunt XVII. L. mill. pass. Artemidoro subscribunt Alexander et Anaxicrates apud Strab. lib. VI. pag. 768. Troglodytico vero latere iidem ab Heroum oppido usque Ptolemaidem aiunt intervallum esse stadiorum paulo amplius novem millium: quæ passuum millia efficiunt XI. XXV. undecies centena et XXV. Quæ summæ accedit ad Plinianam mensuram, XI. XXXVII. D. pass. sic enim rescripsimus ex R. 2. et Chiffl. cum libri editi perperam exhiberent, *XII.LXXXII.*

106. Ibid. *Ad Myoshormon*] Latini, Muris stationem dicunt. Meminit hujus stationis Strabo lib. XVI. p. 769. εἶτα Μυὸς ὅρμον καὶ Ἀφροδίτης ὅρμον καλεῖσθαι λιμένα μέγαν, κ. τ. λ. Quæ dum Interpres Casaubonus ita reddidit: *Deinde Muris statio, aliaque Veneris: hæc vocatur portus magnus, &c.* geminos ex uno portus conflat, contra Strabonis, Agatharchidisque mentem, cujus verba haud paulo planiora retulimus in Notis ad hunc locum.

107. Ibid. *Mons Æas*] In libris hactenus editis, *Mons Eos*, quos secutus Ortelius, hunc montem in Thesaurum quoque suum congessit. Verum admonitu Mss. codicum, Reg. 2. Chiffl. et Paris. in quibus *Eas* scribitur, non alium hunc esse intelleximus, quam qui Αἴας ὄρος a Ptolemæo vocatur, statuiturque inter Φιλωτέραν λιμένα, et Μυὸς ὅρμον. Mox item *Insula Iambe* edi maluimus, ex eorundem codicum fide, quam ex impressis *Lambe:* cum præsertim ad hujusce ipsius sinus oram, altero latere, quo Arabiam alluit, in ea quæ Felix cognominatur, Ἰαμνίαν κώμην Ptolemæus agnoscat, VI. 7. quo ex vico nomen hærere et insulæ exadversus positæ proclive fuit.

108. Cap. XXXIV. *Introrsus Candei*] Ita libri omnes tum impressi, tum manu exarati. Ita etiam Mela III. 8. p. 61. Ultra Beronicen, 'Candei habitant,' inquit, 'quos ex facto, quia serpentibus vescuntur, Ophiophagos vocant.' Pro *Candei* legisse se in Pomponii Melæ Mss. codicibus *Panchæi*, testis est Isaac. Vossius in Notis ad Melam, p. 293. cujus quidem viri fidem non ausim hac vice præstare. Panchaiam enim in Troglodytice ultima versus Austrum, ac fere ad sinus Arabici fauces, veterum nemo unus agnovit. Ab ea certe longissime disertis verbis Plinius X. 2. dissitam asseverat, nempe ad Solis urbem, quæ in inferiore Ægypto juxta Delta fuit: quam enim Solis urbem, hoc est, Heliopolim, Plinius loco cit. Panchaiæ arrogat, hanc idem V. 9. et isto quem nunc tractamus, cap. 34. non procul Memphi statuit, hanc ipse Mela, a quo hausit ea Pli-

nius quæ libro decimo refert, Ægypto inferiori adjudicat, III. 8. p. 62. 'Cum Phœnix adolevit,' inquit, 'ossa pristini corporis inclusa myrrha Ægyptum exportat, atque in urbem quam Solis appellant,' &c. Quin ipse Græcus auctor, quem Vossius laudat loc. cit. Παγχαΐτας τοὺς μέχρι τῶν τοῦ Αἰγύπτου ὁρίων οἰκοῦντας, Ægypti finibus confines facit: Ægypti porro nomine solam inferiorem Ægyptum, non etiam Thebaidem a veteribus comprehendi, notius est quam ut explicatu egeat, aut argumentis ullis, et ex iis quæ diximus v. 9. perspicuum abunde est. Qui vero populi hoc loco appellantur a Plinio, ii non modo non in Ægypti vicinio sedes habent, sed ultra ipsam quoque Thebaidem rejecti, longa terrarum intercapedine ab ea Solis Urbe disjuncti, versus Austrum, et Arabici sinus angustias secedunt.

109. Ibid. *VII. mill. passuum ab Arabia distant*] Ita Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. Chiffl. Perperam editi, *IIII. mill. D. pass.* priore binarii nota in quinarium præpostere a librariis permutata. Sic Strabo lib. XVI. p. 769. et Agathemerus Geogr. I. 3. angustias hujusce freti ad LX. stadia, εἰς σταδίους ἑξήκοντα, contrahi scribit, quæ prorsus Plinianam mensuram adæquant. Sed et *ab Arabia distans* libentius multo, quam *distant*, agnoverim: ut ad Berenicen oppidum, non ad fauces quæ Arabicum quoque littus alluunt, vox ea referatur.

110. Ibid. *Chelyon testudinum*] Libri plerique omnes *celtium* habent. Hermolaum mirari subit, qui *celetum*, κελήτων, tum hoc loco, tum IX. 12. probare summopere videtur: quoniam 'celetes' Græcis sunt et equitum genus singulis equis currentium in certaminibus, et navigia quædam, quorum similitudine hæ quoque testudines remigio mobilium cornuum in natatu utentes, celetes pariter dici potuerint. Itane vero? Erit igitur in gignendi casu, ut aiunt, vox ea *celetum:* quare quæ proxime antecedit, *coria,* ut ad hippopotamos, sic etiam ad testudines pertinebit. At id quam per se est absurdum? Nam testudinum coria audire æquo animo quis possit? Verum pro testudinis operimento et χέλυνον, et χελύνιον, et χελώνιον usurpatum a Græcis constat.

111. Ibid. *Atlanticum mare ... præter Mauritanias Gades usque*] Nihil est interpretatione nostra hoc loco planius, nihil certius: nusquam pariter omnium exemplarium, quam in his verbis, consensio major. Ex iis tamen dum extricare se Salmasius nequit, prolixa Exercitatione in Solin. p. 1244. usque ad p. 1266. nec sanæ mentis Plinium fuisse exclamat, dum hæc scriberet, nec Solinum, qui hausit a Plinio. Est et qui Jubam hallucinatum putet: est qui Plinium inconsiderantiæ arguat, qui ΓΑΔΕΙΡΗΣ ΣΤΕΝΑ cursim legerit pro ΤΑ ΔΕΙΡΗΣ ΣΤΕΝΑ, hoc est, Gaditanum fretum, pro Arabico. Sed argutias ejuscemodi, falsasque criminationes sensus ipse scriptoris, nostra munitus interpretatione, confutat.

112. Ibid. *Præter Exustam*] Libri hactenus editi, *præter exusta:* quam lectionem avide Salmasius arripit, in Solin. p. 1240. ac locum hunc reprehensionis ansam habere haud levem putat, perinde quasi Æthiopiæ exusta Plinius intellexerit, non insulam Arabici sinus Κατακεκαυμένην, ut diximus, appellatam ab auctore Peripli maris Erythræi: cujus admonitu pro *insulam Sadanum*, quæ lectio est librorum fere omnium, *insulam Adanu*, Ἀδάνου νῆσον substituimus.

113. Ibid. *Natantes, ceu maris animalia*] Fuit qui legendum arbitraretur, *venantes sui maris animalia;* quod per se frigidum mihi visum est, quoniam sui maris animalia venari non unius cujuspiam gentis peculiare esse possit, sed cum pluribus commune esse necesse sit. Sane præter consensum codicum ita scripsisse Pli-

nium, uti edidimus, Plinii transcriptores testantur: Martian. lib. VI. cap. de Babylonia, pag. 226. 'Habitantur etiam,' inquit, 'adusta Troglodytarum, et Ichthyophagorum gentibus. Sed primi feras cursu prætereunt: alteri nando marinas belluas vincunt.' Et secutus eum Solinus cap. 56. pag. 87. 'Ichthyophagi non secus quam marinæ belluæ nando in mari valent.' Quin ipsa orationis structura lectionem eam mirifice constabilit. Cum enim asseverat Therothoas miræ velocitatis esse in venatu, sicut Ichthyophagos, velocitatem haud dubie innuit in venatu sui generis: ut sicuti Therothoæ cursu feras, ita pisces natatu Ichthyophagi assequi existimentur, quasi et ipsi maris animalia quædam forent. Eadem forma loquendi in Cod. Theod. lib. VII. tit. 1. de Re Militari, lib. XIII. jubentur milites 'procul a cunctorum obtutibus vagos natatus animalium exercere,' hoc est, animalium more natare.

114. CAP. XXXV. *Magasen, Segasmala, Cranda, Denna, Cadeuma, Thena, Batha, Alana, Macum, &c.*] Hæc nomina forte sincerius codices Mss. exhibent, Colb. 1. 2. et Paris. *Magas, Neosegas, Malacram, Dadenna, Cadeum, Mathena, Batta, Alanam, Macuam.*— 'Mox ubi legitur, *Pyndis, Magusa*, Parmensis editio et Romana prior, aliæque vetustæ habent: *Epyndis, Magusa.*' Ed. sec.

115. Ibid. *Maumarum, Urbim, Mulon*] Ita rescripsimus ex fide codicum Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. et Paris. Prius legebatur in impressis: *Mauma, Rhuma, Urbubuma, Mulona.*

116. Ibid. *Unde proxime dicti* $\overline{XII}$. *L.*] Libri editi, $\overline{XII}$. *LXX.* refragantibus Mss. Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. et Chiffl. quos secuti sumus: maxime astipulante Strabone, qui ab Alexandria Meroën Nili defluxu intervallum esse prodidit stadiorum decies mille, διὰ τῆς τοῦ Νείλου ῥύσεως ἀπὸ Μερόης ἕως Ἀλεξανδρείας στάδιοι περὶ μυρίους, quæ stadiorum mensura cum numero passuum, quem Pliniani Mss. exhibent, plane congruit.

117. Ibid. *A Syene DCCCLXXIII.*] Reg. 1. *DCCCCLXXIII.* Reg. 2. *DCCCCLXXVI.* alii aliter. Editi libri, *DCCCLI.* Nos *DCCCLXXIII.* quoniam hæc summa quadrat cum sequentibus mensuris, detracta ex codicibus Mss. nota centenarii, quæ supervacua est.

118. Ibid. *Navos, &c.*] Hæc forte haud multo saniora nomina, quam quæ hoc loco Mss. codices repræsentant, Colb. 1. 2. Paris. aliique: *Nautis, Madum, Demadatim, Secandum, Collogat, Secande, Cumagro, Psegipta, Candragori, Arabam, Summaram.* Barbaricæ, ut apparet, appellationis omnia.

119. CAP. XXXVII. *In nonam horam Solis*] Nihil est Geographis, nihil rusticæ rei scriptoribus familiare magis, quam per vulgares horas, cœli regiones, situmque terrarum designare. Sic idem Plinius XVII. 16. de arborum situ: 'Id quidem,' inquit, 'in horam diei quintam, vel octavam, spectare maluerim.' Quod cum eos fugeret, qui Plinium primum ediderunt, iidemque cum legerent in Mss. exemplaribus, quemadmodum in nostris vidimus Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. 3. &c. Paris. *in VIIII. horam Solis*, eo numero millia passuum designari arbitrati, voces eas *millia passuum*, quæ nusquam fere, ne quidem cum de spatiis locorum et intervallis agitur, in Mss. occurrunt, huc quoque temere invexerunt: neque huc tantum, sed in alia etiam loca, ut dicturi sumus XXXIII. 13. quæ inconsiderantia miras orationi Plinianæ tenebras offudit.

120. Ibid. *Vocari Convallem a convexitate, et Planariam a specie: Convallis circuitum, CCC. mill.*] Legit Salmasius in Solinum, pag. 1298. *Planariam a specie æquali.* Cetero in ea lectione acquiescit, quam libri editi

præ se ferunt: *Vocari in convalle a convexitate, et Planariam a specie æquali, circuitu, &c.* At Dii boni, quæ commoda erui sententia potest, *vocari in convalle, &c.* Deinde si Fortunatas Sebosus novit, saltem duas esse intellexit: altera earum Planaria est: altera, quæ tandem, aut quo nomine? Quid ergo nostra emendatio huic loco opis attulerit, per se abunde liquet.

121. Ibid. *Ab ea in vicino eodem nomine minorem*] Eodem nomine, hoc est, ut dixi, Junoniam. Hunc Plinii locum Martianus Capella, cum raptim cursimque legeret, insulæ nomen commentus est sane perlepidum: sic enim scribit lib. VI. cap. de Babylonia, pag. 226. 'Prima Umbriona dicitur: secunda Junonia: tertia Theode: Quarta Capraria: alia Nivaria ....mox Canaria.' Cum *eodem nomine* apud Plinium scriberetur, *Theodem nomine* vel per se legit, vel andire se a liberto putavit. Et hunc Martiani errorem scio Geographos quosdam esse amplexatos.

122. Ibid. *Caprariam, lacertis grandibus refertam*] 'Σαυραρίαν potius,' inquit Salmasius, in Solin. pag. 1313. 'si lacertis referta est. Nam σαῦρα *lacerta* Græcis dicitur. Et forte cum Plinius Σαυραρίαν legeret; (nam Σίγμα veterum hujus literæ *C* formam habuit, ut omnes sciunt;) *Caprariam* putavit scribi.' Verum Σαυραρίαν a σαῦρα qua demum lege derivari rite approbaverit? Deinde si vocem hanc Σαυραρίαν Plinius perperam legit, et σαύραις idem, quæ vox sequebatur proxime, legere debuit, et *capris*, non *lacertis*, vertere. Quin igitur posterioris vocis admonitu in priore se ipse retexuit? Quod vero de Σίγμα veterum, quod scribi solitum olim ait per C, id si ante Domitiani tempora in nummis statuat, lapidibusve, aut denique libris usurpatum, longe ille opinione fallitur, nec rei hujus probabile afferet argumentum ullum. Domitiani vero tempora, ut omnes norunt ac confitentur, Plinius antecessit.

DE SITU
PARADISI TERRESTRIS
DISQUISITIO:

SIVE

DE PLINII CUM MOSE CONVENIENTIA IN PARADISI FLUMINIBUS INDICANDIS.

[Ex Ed. sec.]

Ne quis temere dictum a nobis existimet, fluvios, a Plinio appellatos libro sexto ‘ Flumen Salsum ’ et ‘ Flumen Achanum,’ eos esse, quos in descriptione Paradisi Moses ‘ Gehon ’ et ‘ Phison ’ nuncupat, de ipsius Paradisi situ disquirere hoc loco breviter visum est, ex integro Tractatu de eo argumento, quem habemus prelo paratum, decerptis iis duntaxat, quæ ad Geographiam, sive ad Paradisi et circumjacentis regionis situm statuendum pertinent, ut Operis hujus ratio postulat ac permittit. Itaque ad singulos sacræ Scripturæ versus, ex secundo capite Geneseos, quo Paradisi descriptio continetur, nostram adjiciemus interpretationem; editionem Vulgatam inprimis secuti, quoniam et sic facere Catholicum decet, et est ea in hoc argumento perquam accurata, et ceteris omnibus multo apertior. Intelligent autem ex hac Disquisitione Latinarum literarum studiosi, quiqui sint, magno divinæ Providentiæ consilio ac munere factum esse, ut ad nostram ætatem Plinii opus, quamvis hominis a veri Numinis cognitione alienissimi, pervenerit, cum unus omnium antiquorum scriptorum ipse sit, qui flumina Paradisi, in opere suo Geographico, commemoraverit, atque eodem ipso situ collocarit, quo ea describuntur a Mose.

§ 1. Explicatur versus 6. capitis secundi Geneseos: ‘ Sed fons ascendebat de terra, irrigans,’ &c.

Nondum aliquis, inquit Moses, decidebat e cœlo imber: sed pro imbre fons fuit crebris flexibus omnem illius regionis superficiem irrigans: quem qui homo accoleret, posset ex eo haurire ad rigandos hortos per universam illam regionem. Turpi et gravi labuntur errore, qui sive peritiæ in Hebræo sermone ostentandæ causa, sive alio consilio, ‘ fontis ’ vocabulum hoc loco repudiant, ut ‘ vaporem ’ inducant. Vidit acute Vulgatus Interpres, אד *ed*

FLUMINA QUATUOR

PARADISI TERRESTRIS

ET CIRCUMJACENTES REGIONES

AD MENTEM MOSIS

ET PLINII.

Hebræum, esse ‘ fontem ;’ quippe conjunctum cum verbo שקה *schacah* irrigare, quod in sacris libris, ut inferius ostensuri sumus, nonnisi de rivo vel amne dicitur, agros permeante, et crebris sinuosisque flexibus eosdem irrigante. Et cum ‘ vaporis ’ nomen alibi ter occurrat in iisdem libris, nusquam per אד *ed* Hebraice exprimitur. Alias præterea causas, sane graves et validas, quamobrem ‘ vapor ’ hic inepte ponatur, affert Salianus in Annalibus, ad diem mundi tertium, num. 57.

Fons ille Paneas olim fuit, et est hodieque, unde Jordanis fluit, ut Plinius prodidit, v. 15. ‘ Jordanis amnis oritur ex fonte Paneade, qui cognomen dedit Cæsareæ.’ Et cap. 16. p. 263. Tetrarcha ‘ Paneas, in qua Cæsarea, cum supradicto fonte.’ In describendo ortu Jordanis, ut mentitus esse Plinius existimaretur, ac fortassis ne ‘ fons ’ ille, cujus hic Moses meminit, ille esse crederetur, unde Jordanis oritur, ficta gemina fabula est : altera, quæ fontem hunc ipsum Paneadem ex ulteriore lacu, Phiala appellato, per subterraneos meatus erumpere fingeret ; altera, quæ ex gemino fonte prodire hunc amnem referret, quorum uni nomen esset ‘ Ior,’ alteri vero ‘ Dan.’

‘ Ascendebat e terra.’ Scatebram sive ebullitionem aquæ surgentis, et e terra exsilientis, vox illa ‘ ascendendi’ denotat. Terræ autem nomine, Palæstinam ipsam, ut mox dicemus, Sacer Scriptor intelligit. Sed perquam accurate ‘ terram ’ dixit, non ‘ paradisum :’ ut extra paradisum fuisse fontem eum intelligeremus. Nam primum quidem ‘ fons e terra ascendebat ’ ad irrigandam superficiem terræ : deinde fluvius egrediebatur, etiam ipse extra paradisum in eo egressu : sed mox paradisum eundem subiturus et irrigaturus.

‘ Universam superficiem terræ.’ Hebræi ‘ universam superficiem terræ,’ consueto idiomate circumjacentem solummodo regionem appellant, qualem quidem et quantam intelligi orationis argumentum poscit. Unde Gallice reddi hanc vocem sic oportet, *toute la surface du pays.* Atque ita persæpe in libris sacris ‘ terra,’ et ‘ universa terra,’ pro tota aliqua regione ponitur, *tout le pays.* Neque profecto terræ universæ, ut eam vocem vulgo intelligimus, irrigare superficiem fons unus potest.

‘ Fontis ’ vero nomine rivus intelligitur e fonte profluens, et amnem efficiens : nam et fontes decurrere per campos et valles dicuntur. Psal. CIII. 10. ‘ Qui emittis fontes in convallibus : inter medium montium pertransibunt aquæ.’ Quin etiam Mosis ætate, quem amnem Jordanem dicimus, non habuit is Jordanis nomen ante egressum e mari seu lacu Tiberiadis. Sed quod anterius fluit e fonte Paneade usque ad eum lacum, in quem se immergit, Hebræi ‘ fontem ’ appellabant, et ‘ fontem Daphnim ;’ ut apparet ex Num. XXXIV. 11. 12. ubi Terræ promissionis situs et limites describuntur, ‘ ad septemtrionalem plagam a mari magno,’ sive mediterraneo. ‘ Inde contra orientalem plagam de villa Enan usque Sephama,’ quod oppidum fuisse oportet circa fontem ipsum Jordanis, unde hi limites orientales procedunt versus Austrum, ut recte Bonfrerius noster animadvertit : ‘ et de Sephama descendunt termini in Rebla contra fontem Daphnim : inde pervenient contra orientem ad mare Cenereth,’ qui et lacus Tiberiadis est, ‘ et tendent usque ad Jordanem,’ ubi nimirum emergit e lacu ; ‘ et ad ultimum salsissimo clauduntur mari,’ qui est Asphaltites lacus.

Supremis tamen Josue temporibus, cum ea regio jussu ipsius lustraretur, ad constituendos fines singularum tribuum, etiam aliqua pars superior amnis appellata fortassis Jordanis est; sive, ut a Bonfrerio video appellari, Jordanis minor: ob verba Josue XIX. 33. sed fortassis, inquam; neque enim istud ex eo etiam loco liquido colligitur. At prius sub Mose, nonnisi 'fons,' et 'fons Daphnim' appellata ea pars amnis est, quæ est ante lacum Tiberiadis, ut apparet ex loco Numerorum allato.

Daphnim autem oportet esse, ut cetera omnia quæ in hoc capite appellantur nomina propria, Hebræum uomen: nullum enim in his Latinum est. Est igitur, ut nunc quidem videtur, 'fons Daphnim,' fons laurorum, ob lauros in ripa consitas. Nam lauros in hoc tractu fuisse, (tametsi nullas in reliqua Terra sancta Libri Sacri exhibent,) non vicinia quidem Antiochiæ suadet, quæ ad Daphnen dicitur, at hinc videtur abesse plus octoginta millibus passuum, sed quod etiamnum דפנא *daphne* dicunt Rabini pro lauro; quod isti quidem verbum ex Græco δάφνη fortassis accepere; sed prius ex Hebræis istud accepisse Græcos verisimiliter ex hoc loco colligimus. Cum autem vox illa 'Daphnim' absit ab Hebræis codicibus, ut nunc sunt, (nam in iis solummodo legimus, 'contra fontem,') argumento istud est, præter alia multa: Vulgatum Interpretem multo emendatioribus aliisque usum fuisse exemplaribus Hebræis, quam quæ nunc extant, ut Præfatio admonet præfixa Bibliis, ac jure videri Judaica esse, quæ nunc habemus, Israëlitica sive Galilæa fuisse ea, ex quibus ante ipsam Christi ætatem facta sit Latina translatio. Et est fons ille ceteroqui in Galilæa, ac proinde Galilæis notior, quam Judæis; qui ignotum sibi nomen forte neglexerunt. Ut ut est, 'fons Daphnim' ille ipse fons est, qui ab ipso mundi initio 'ascendebat e terra, irrigans universam superficiem terræ.' 'Universa terra' autem, cujus superficiem fons irrigabat, est tractus ille solummodo, quem amnis alluit, priusquam in lacum Genesaram, sive Tiberiadis, illabatur. Sic enim Gen. XIII. 9. 'dixit Abram ad Lot. . . . Ecce universa terra coram te est:' hoc est, terra seu regio circumjacens in eo tractu.

§ 2. Explicatio versus octavi: 'Plantaverat autem Dominus Deus paradisum voluptatis a principio: in quo posuit hominem quem formaverat.'

'Plantaverat.' Conseverat plantis seu virgultis, qualia commemorata sunt versu quinto, locum peculiarem, ut esset is hortus seu Paradisus voluptatis; et quem extra Paradisum hominem condidit, in eo postmodum collocavit.

'Paradisum voluptatis.' Hebraice, גן־בעדן *ghan- beeden:* quod verti oportere Hebraizantibus videtur, *Paradisum in Eden:* quoniam illud ב, quod inquit, Latine idem valet ac præpositio *in*, loci situm indicat. Perinde quasi non et qualitatem rei ac modum peræque designet: cujusmodi illud est, Gen. III. 19. 'In sudore בזעת *beszeheht* vultus tui vesceris pane.' Et Gen. XXXIV. 13. 'Responderunt filii Jacob Sichem et patri ejus במרמה *bemirmah*, in dolo.' Itaque isto etiam loco qualitatem horti denotat, Paradisum videlicet in voluptate: id quod rectius exprimi sensit Vulgatus Interpres, si di-

ceret, ‘ Paradisum voluptatis.’ Nec aliam esse sententiam Hebræi ipsius exemplaris inde apparet, quod versu deinde 15. hujus secundi capitis, et capite sequenti, versu 23. et 24. hoc est, ubicumque postea ‘ Paradisus voluptatis ’ similiter commemoratur, Hebraice est solummodo, absque ea litera servili ב, גן עדן *ghan-eden*. Unde et Græca ipsa etiam exemplaria habent, *παράδεισος τῆς τρυφῆς*. Sic Isai. LI. 3. עדן *Eden*, deliciæ sunt : ‘ Et ponet desertum ejus quasi delicias, et solitudinem ejus quasi hortum Domini.’ Neque vero esset contra leges artis oratio, si quis hoc loco Geneseos verteret, ‘ Paradisum in voluptate :’ sic enim apud Basilium legas, in homilia de Paradiso : *ἐν Ἐδὲμ, φησὶν, ἐφύτευσε· τουτέστιν, ἐν τῇ τρυφῇ.*

‘ A principio.’ Primis diebus, ante formationem hominis. Quo nempe die terra jussa est germinare, et arbores producere virgulta, et herbam : die mundi tertio. Vulgatus Interpres, quem ego virum *θεόπνευστον* fuisse, quod et Melchior Canus affirmat; aut certe supra mortales ceteros peritissimum tum linguæ Hebraicæ, tum aliarum disciplinarum, tum vero inprimis traditionis in rebus divinis, vidit perspicacissime, non fuisse hoc loco Hebræam vocem מקדם *mikkedem* vertendam, ‘ ab Oriente,’ aut ‘ versus Orientem :’ quoniam non esset locus Paradisi ad solis exortum respectu terræ Chanaan sive Palæstinæ, quam Moses spectabat, cum hæc scriberet, siquidem pars ejus terræ Paradisus ipse esset. Alioqui vocem eandem ille ipse Interpres, cap. XI. 2. ‘ de Oriente ’ recte interpretatus est : ‘ Cumque proficiscerentur de oriente,’ nempe familiæ Noë, de quibus sermo fuerat capite præcedenti, versu ultimo, ‘ invenerunt campum in terra Sennaar, et habitaverunt eo.’ Nam Oriens ille, unde isti profecti dicuntur, tractus ille omnis terrarum est, quem Jordanis allnit ab oriente, circa lacum Genesareth : qui orientalis tractus est comparate ad reliquam Palæstinam. In eodem illo Oriente fuit mons Sephar, de quo dictum a Mose fuerat, capite superiore, sive X. 30. ‘ Et facta est habitatio eorum de Messa pergentibus usque Sephar montem orientalem.’ Ibi etiam Ammon sive regio Ammonitis fuit; unde olim est accersitus Balaam a Balac rege Moab, Num. XXII. 5. ‘ de Aram, de montibus Orientis,’ Num. XXIII. 7. hoc est, de oppido Aram, sito in montibus Orientis. Cujus quidem oppidi mentio est, I. Paralip. 2. 23. una cum terra Galaad, sive monte Galaad, qui et ipse unus est ex istis ‘ montibus Orientis ;’ et cum Gessur Syriæ, cujus mentio inprimis est II. Reg. 15. 8. et ubi de Absalomi secessu agitur, cum fratrem occidisset.

Comparate etiam ad convallem Mambre, ubi degebat Abram, Gen. XIV. 13. ‘ plaga orientalis,’ Gen. XXV. 6. appellatur terra ‘ Madian,’ quæ ab ipsomet Abrahamo, uni e filiis suis, quem ex Cetura susceperat, assignata est, Gen. XXV. 6. ‘ in regione Moab,’ Gen. XXXVI. 35. cum Ismaëlitis ibi quoque aut juxta positis, Gen. XXXVII. 28. 36. unde ibi ducem habuere Madianitæ, Num XXV. 18. vicini admodum Moabitis, Num. XXII. 4. 7. et XXV. 1. 6. iidemque vicini Amorrhæis, Josue XIII. 21. Unde multo postea excursione facta cum Amalec ceterisque ‘ Orientalium nationum,’ ascenderunt in terram Israël, Judic. VI. 3. 8. 33. donec inde pulsi a Gedeone fuerunt. Fuit autem altera præter istam civitas Madian, ultra Idumæam, versus oram orientalem maris Rubri; cujus mentio est, III. Reg. 11. 18. Quo nimirum ex Idumæa fugiens Adad Idumæus, ut in Ægyptum se reciperet, primum adve-

nit: et unde profectus venit in Pharan, deinde in Ægyptum. Ex ista Madianitide regione fuit Sephora uxor prima Mosis. Sed de istis quidem capitibus, quæ in Geographia sacra perdifficilia et impedita nonnullis Interpretibus visa sunt, obiter hæc dicta sunto.

Qui nomen Hebræum מקדם *mikkedem* aiunt geminum posse habere sensum in hoc versu octavo, in quo versamur, ita ut et ‘ a principio ’ creationis significet, et ‘ ad Orientem ’ simul, ut inde statuant colligi oportere Paradisi situm ad Orientem; hi volunt deseri Vulgatum Interpretem, qui scripsit, ‘ a principio ;’ cum fieri certe non possit, ut scriptor quisquam voce aliqua una utatur, qua simul et tempus velit et locum intelligi; aut ut ‘ a principio ’ qui scripserit, non descratur, si hic oporteat ‘ ab Oriente ’ intelligi. Itaque quisquis utrumque isto loco significari hac voce contendit, aut constare idem negat quid sit statuendum, aut Editioni Vulgatæ vult quamvis aliam anteponi, quæ habeat ‘ ab Oriente ;’ Vulgatam præ ista sperni ac negligi. At quæ causa potuit movere Vulgatum Interpretem, ut hic מקדם *mikkedem* verteret ‘ a principio,’ cum alibi vertat ‘ de Oriente ;’ nisi quia perspectum exploratumque haberet, hanc fuisse constantem sententiam, tunc maxime cum huic ipsi interpretationi operam daret, non in Oriente comparate ad Palæstinam, sed in ipsamet Palæstina fuisse Paradisum? Aut cur non reclamarunt eruditi, si verti ‘ ad Orientem ’ oportere existimarent, ad sensum Mosis exprimendum?

Atqui מקדם *mikkedem* non posse sæpe aliter verti, quam ‘ a principio,’ testantur multa Scripturæ Sacræ loca; ut Isai. XLV. 21. ‘ Quis auditum fecit hoc, מקדם *mikkedem*, ab initio?’ Mich. v. 2. ‘ Et egressus ejus, מקדם *mikkedem*, ab initio a diebus æternitatis.’ Habac. I. 12. ‘ Numquid non tu, מקדם *mikkedem*, a principio Domine Deus meus?’ Sic aliis etiam multis locis. Itaque alia alibi hujus vocis vis ac potestas est, pro ratione subjectæ materiæ: quam non habere plane perspectam non potuit Latinus Interpres, cum vertit ‘ a principio.’ Siquidem et loco citato, Gen. XI. 2. et Gen. XII. 8. et Gen. XIII. 11. et alibi, illud *mikkedem* recte vertit ‘ ab Oriente,’ quoniam ita posceret argumentum. At certe vidit vir eruditus, non posse hic scribi ‘ ab Oriente,’ cum nondum Scriptor Sacer aut qua sub mundi plaga ipse scriberet, aut qua in regione terrarum esset is locus, de quo scriberet, designasset.

A quibus autem avide exceptum illud est, ‘ ab Oriente,’ ex his multos videmus insulsas anilesque fabulas de Paradisi situ esse amplexos, quas recitat Moses Barcepha, aliique.

‘ In quo posuit hominem quem formarat.’ Circa fontem Daphnim fuisse Adamum a Deo conditum, ut supra diximus, instituta a Mose narrationis series docet. De ligno vitæ et de ligno scientiæ boni et mali satis feliciter Deo donante, ut quidem opinamur, in integro Tractatu diximus: sed Geographica duntaxat ex eo nos esse excerpturos, meminimus superius nos polliceri: neque hoc volumen scribi hic de eo integro argumento postulat.

§ 3. Explicatio versus decimi: ‘ Et fluvius egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum Paradisum, qui dividitur in quatuor capita.’

‘ Et fluvius.’ Jordanis nimirum; quippe qui solus ex omnibus Terræ

sanctæ, ut est revera, ‘ fluvius ’ appellatur, et κατ' ἐξοχήν. Nam ceteri torrentes solum, aut rivuli, non fluvii sunt. Num. XI. 19. sub Mose: ‘ Misit Israël nuntios ad Sehon regem Amorrhæorum, qui habitabat in Hesebon, et dixerunt ei: Dimitte ut transeam per terram tuam, usque ad fluvium,’ hoc est, usque ad Jordanem. Et Josue XXIV. 2. loquente eo ad tribus Israël: ‘ Trans fluvium habitaverunt patres vestri ab initio, Thare pater Abraham, et Nachor: servieruntque Diis alienis. Tuli ergo patrem vestrum Abraham de Mesopotamiæ finibus: et adduxi eum in terram Chanaan.’ Nam ibi ‘ fluvius,’ inquam, Jordanis est; ultra quem scilicet, comparate ad Sichem, Mesopotamia ea est, de qua Deus tulisse dicitur Abrahamum. Neque enim in Vetere Testamento alia Mesopotamia est, quam quæ Mesopotamia Syriæ appellatur, Gen. XXVIII. 6. XXXIII. 16. XXXV. 9. 20. Judith III. 1. et Psal. LIX. 2. In ea Mesopotamia habitarunt Thare, Abraham, et Nachor, patres Israëlitarum; siquidem Thare pater Abraham fuit; Nachor autem, alter Thare filius, avus Rebeccæ, matris Jacob, qui et Israël. Itaque patres eorum isti: Abraham paterno genere; Nachor, materno: ambo Mesopotamiæ Syriæ ‘ trans fluvium,’ hoc est, trans Jordanem, incolæ. Unde et Rebecca filia dicitur ‘ Bathuelis Syri de Mesopotamia,’ Gen. XXV. 20.

Itaque Jordane hæc Mesopotamia includebatur et Oronte ab occasu: Euphrate et Babylone ab ortu: ab Aquilone Marsya amne, qui in Euphratem influit. De Marsya et Oronte hæc Plinius V. 19. ‘ Syria Cœle habet Apamiam, Marsya amne divisam a Nazerinorum tetrarchia.’ Et paulo antea, cap. 18. ‘ Antiochia libera, Epidaphnes cognominata, Oronte amne dividitur,’ quem postea dicit in mediterraneum amnem delabi; ‘ natum ’ vero esse eundem ‘ inter Libanum et Antilibanum juxta Heliopolim.’ Marsyas in Euphratem influit, ut idem testatur cap. 21.

Hinc igitur intelligas, Mesopotamiam, et Mesopotamiam Syriæ appellatam esse regionem eam, quæ inter Marsyam et Orontem, Jordanem et Euphratem esset; diversam a Mesopotamia illa, quæ inter Euphratem et Tigrim excurrit. ‘ Haran ’ proinde, ubi Laban socer Jacobi fuit, non Carrhas esse, quæ sunt hic procul positæ, ut ex Pliniana hujus tractus descriptione liquet, sed Apamiam potius, de qua dictum est proxime, aliudve oppidum haud longe positum, colligere recte ratiocinantes oportet. Ex hac igitur civitate Haran, sive Apamia ea sit, sive altera ei vicina, in ista Mesopotamia Syriæ, sive, ut alii scriptores appellant, et ipsa Genesis, cap. XXVIII. 7. ‘ in Syria,’ profectus Jacob, ‘ amne transmisso,’ Gen. XXXI. 21. qui influit in lacum Genesaræ, perrexit inde ‘ contra montem Galaad,’ qui est ad orientem ejusdem lacus. Nam tota illa regio, quæ Jordani fluvio late prætenditur, ‘ terra orientalis ’ appellatur, Gen. XXIX. 1. ‘ Oriens,’ Gen. XI. 2. et ‘ mons orientalis,’ Gen. X. 30.

Ac mihi quidem hic quoque insignis diligentia fuisse videtur Vulgati Interpretis, qui ‘ amnem ’ scripserit, Gen. XXXI. 21. ne quis ibi Euphratem intelligeret; quem ‘ fluvii ’ nomine κατ' ἐξοχήν sæpe designat. Neque enim insigniores paulo fluvios amnis appellatione denotat; quales sunt Jordanis, Euphrates, Nilus, Tigris, sed minores duntaxat tres; nimirum istum ἀνώνυμον hoc loco Gen. XXXI. 21. deinde ne amnem quidem, sed vel alveum Nili

unum vel amnis effigiem, quæ dormienti objecta est Pharaoni, Gen. XLI. 3. 18. et postremo alium plane obscurum, I. Paralipom. 1. 48.

Digressum me quidem paulisper a proposito sentio, at non sine aliquo fructu, opinor: cum patefacto quid fluvii, quid amnis nomine Sacra Scriptura intelligat, loca non pauca Sacrorum Librorum, quæ sunt præpostere accepta ab Interpretibus, pertinentque ad situm regionum, oppidorum, ac fluminum, nunc tandem feliciter, uti speramus, illustrentur. 'Fluvii' interim nomine in hac descriptione Paradisi intelligi Jordanem oportet, ut diximus: quem etiam 'fluminis' nomine David designat, Psal. LXV. 6. 'In flumine pertransibunt pede.' Et hunc denique fluvium, qui Paradisum irrigaret, esse Jordanem, censent etiam Joannes Mariana in eum Geneseos locum, et P. Nicolaus Abramus in tractatu de fluviis et loco Paradisi. Non appellat autem Moses de nomine Jordanem; quia tunc certe, cum Deus conderet Paradisum, id nomen amnis ille nondum haberet.

'Et fluvius egrediebatur.' Postquam fons irrigasset universam superficiem terræ sive regionis adjacentis, fluvius etiam egrediebatur e lacu, Tiberiadis postea appellato, quem aquis suis fecerat; ut docet Plinius v. 15. 'Jordanis amnis oritur e fonte Paneade, qui cognomen dedit Cæsareæ: amnis amœnus, et quantum locorum situs patitur, ambitiosus, accolisque se præbens, velut invitus Asphaltiten lacum dirum natura petit.... Ergo ubi prima convallium fuit occasio, in lacum se fundit, quem plures Genesaram vocant, amœnis circumseptum oppidis.' Inde autem egrediens, 'fluvii' nomen habet apud Mosem. Verum ut de fonte Jordanis jam ostendimus, sic etiam in ejusdem amnis cursu describendo errarunt ii, qui antequam perveniat ad lacum Genesaram, seu mare Tiberiadis, aliam Jordani convallem occurrere confinxerunt, in qua lacum efficiat Genesaretico longe minorem; quem alii appellaverunt Σεμεχωνίτιδα λίμνην, alii etiam aquas Merom, de quibus sermo est Josue XI. 5. 7. cum sint in eo Josue loco aquæ Merom, verius aquæ stagnantes, ubi ubi sint, ut aquæ Maserephoth, ibi pariter memoratæ: neque aquæ Merom, hoc est, aquæ altæ, sive altitudinis, dici posse videantur aquæ, quas amnis in convalle colligit: et certissimo denique eorum relatu, qui hæc loca diligenter lustrarunt, didicerimus, nullum omnino in lacum se Jordanem effundere, ante lacum Genesaræ, sive Tiberiadis, quem aquis suis facit. Ex eo igitur ipso, non ex anteriore alio, cum nullus sit, 'fluvius egrediebatur,' qui postea Jordanis est appellatus.

'De loco voluptatis.' Est enim regio omnis circa lacum Tiberiadis amœnissima. Unde lacum ipsum 'amœnis esse circumseptum oppidis' Plinius dixit: id quod et ipsa suadent nomina circumjacentium oppidorum. Et 'Genesar' quidem, unde 'Aqua Genesar,' uti appellatur I. Mach. 11. 67. sive 'stagnum Genesarect,' Luc. v. 11. et 'terra Genesar' Matth. XIV. 34. sive terra Genesareth, cum 'hortum' sive 'Paradisum felicem,' vel 'felicitatis 'significet, גן־אשר *ghan-ascher*, quod esse idem videtur, atque *hortus* sive 'Paradisus voluptatis,' ipso suo nomine situm Paradisi in sua vicinia indicare nobis videtur, et in eum nos quasi manu ducere. Potest et vox 'Genesareth' ex illa derivari, גן־אשרת, ut significet 'hortum nemoris.' Est enim אשרה *aschera*, lucus, seu nemus arboribus densum; cujusmodi fuit hor-

tus seu Paradisus, in quo ‘ produxit Dominus Deus de humo omne lignum pulchrum visu, et ad vescendum suave.’ Ut ut est autem de illa vocis originatione, nec linguam Hebraicam, nec vim radicalium literarum probe nosse videntur ii, qui quoniam in libro Numerorum, cap. XXXIV. 11. et alibi, hoc ‘ mare Cenereth ’ et ‘ Ceneroth ’ appellatur, כנרת *Cinereth* et כנרת, *Cineroth*, corrupte ex eo factum fuisse Genesareth arbitrantur : cum verius multo sit, alterum istud nomen factum huic mari fuisse ex apposito ei oppido altero. Nam inter oppida tractus illius, in tribu Nephthali, ‘ Cenereth ’ numeratur, Josue XIX. 35. et alibi. ‘ Genesar ’ autem inferius versus Austrum posita fuisse videtur, in tribu Zabulon.

Neque vero vestigia priscæ amœnitatis in illis locis retinet solum nomen Genesar, sed et ‘ Capharnaum ’ civitas maritima, lacus illius seu maris lateri boreali apposita, Christi Servatoris nostri civitas appellata, Matth. IX. 1. eo quod ibi habitavit tempore prædicationis suæ, Matth. IV. 13. hoc, inquam, oppidum suo etiam nomine regionis illius amœnitatem prædicat ; cum nihil aliud sit *Capharnaum*, כפר *caphar* נעם *nahum*, quam ‘ vicus amœnus,’ aut ‘ amœna villa.’ Similiter civitas Naim, נעים *nahim*, hoc est, ‘ Speciosa,’ ‘ Pulchra.’ Et *Corozain*, כ־חרוז־עין, idem valet atque, ‘ tanquam monile oculo,’ sive ‘ aspectui.’ Denique ‘ Magedan,’ quod est in littore maris Galilææ occidentali, Matth. XV. 39. fit a מגד *meghed*, quod ‘ fructus optimos et amœnos ’ significat, sive ‘ delicias ’ et ‘ delicatum.’

Inde etiam Jordanis nomen ei fluvio postea factum est ; contractum videlicet ex יאור־עדן *Ior eden*, ‘ fluvius voluptatis ;’ multo verius quam ex יאור־דן : quandoquidem et multo vetustius est nomen Jordanis, quam nomen Dan in illo tractu, quod non occurrit in illis locis ante Josue XIX. 47. et Jud. VIII. 29. neque ea gemino fonte fluat amnis ille, ut finxerunt auctores illius originationis, sed ex unico, nempe ex Paneade.

‘ De loco voluptatis.’ ‘ De loco ’ Moses, non ‘ de lacu ’ dixit ; quod ejus ætate non lacus, sed ‘ fontis ’ adhuc, sed ‘ fontis Daphnim ’ nomine censeretur dulcis hæc aqua stagnans e fonte ; unde Jordanis, jam fluvius, quia jam majore aquarum mole erumpebat, sive ‘ egrediebatur.’

‘ Egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum.’ Hoc verbo, ‘ egrediebatur ad irrigandum,’ cursus amnis designatur jam inchoatus extra Paradisum, priusquam ad irrigandum eum deveniret. Natus igitur et decurrens fluvius extra Paradisum in eum se deinde influebat. Vidit autem acute Latinus Interpres, עדן *Eden* hoc loco non esse, ut est alibi sæpe in Sacris Libris, nomen proprium, sed appellativum duntaxat, cum מעדן *me-eden* non ‘ ab Eden ’ vertit, sed ‘ de loco voluptatis.’

Ob similitudinem aliquam cum hoc loco voluptatis, vicina quoque Paradiso loca quædam, regio Tyri nimirum, Libani, Mesopotamiæ Syriæ, et Syriæ Damascenæ, in Sacris Literis עדן *Eden* seu voluptatis locus appellatur. Nam Principi Tyri apud Ezechielem, cap. XXVIII. 13. dicitur : ‘ In deliciis, בעדן *be-eden*, Paradisi Dei fuisti.’ De Libano, Ezech. XXXI. 16. ‘ Omnia ligna voluptatis, עדן *Eden*, egregia atque præclara in Libano.’ De Mesopotamia Syriæ, ut quibusdam videtur, ibidem cap. XXVII. 23. ‘ Haran, et Chene, et Eden.’ Denique de Syria Damascena, Amos I. 5. ‘ Et conteram vectem Damasci, et disperdam habitatorem de campo idoli, et tenentem sceptrum

de loco voluptatis,' מבית *mibeth*, עדן *eden*. Quo pertinere etiam illud videtur, IV. Reg. XIX. 12. et Isai. XXXVII. 12. 'Filii Eden, qui erant in Thalassar,' sive 'Thelassar.'

'Ad irrigandum.' Irrigatio fluviorum dicitur, cum hi per varios flexus et mæandros prata et campos secant; id quod in Palæstina Jordanem præstare Plinius dixit eleganter: 'Jordanis amnis amœnus, ambitiosus, accolisque se præbens, velut invitus Asphaltiten lacum dirum natura petit.' Falso autem putat Lightfootus factam hanc irrigationem esse semel quotannis exundante fluvio, instar Nili. Neque enim hæc exundatio irrigationis nomine apud ullos bonos scriptores censetur. 'Auctu magno per totam spatiatus Ægyptum Nilus fœcundus innatare terræ' a Plinio dicitur v. 10. irrigare non dicitur. Irrigat, inquam, amnis agros, cum flexuosu cursu per eos serpit ac labitur. Sic Mæander apud Plinium v. 31. 'Ita sinuosus flexibus, ut sæpe credatur reverti, omnes eos agros fertilissimo rigat limo.' Sic coloni sua rura irrigant, cum in ea rivos deducunt. Quod si de exundatione amnis istud accipi oporteret, dicendum esset, Adamum, quem autumno conditum fuisse ostendimus alibi certis argumentis, aut istam irrigationem non vidisse, quæ fieri soleret mense primo, hoc est, mense Nisan, aut, si vidit, septem saltem vel octo menses in paradiso egisse; quod vereor ut quisquam probet.

'Irrigandi' igitur vocabulum de sinuoso per campos cursu fluvii hoc loco intelligendum est; perinde atque isto, Josue XIII. 2. ubi sermo de torrente Ægypti est, qui et Sehor; 'fluvio turbido, qui irrigat Ægyptum.' Et Gen. XIII. 10. 'Elevatis itaque Lot oculis vidit omnem circa regionem Jordanis, quæ universa irrigabatur, antequam subverteret Sodomam et Gomorrham, sicut Paradisus Domini, et sicut Ægyptus.' Ut sententia sit, quemadmodum Nilo Ægyptus, et Paradisi locus primo Jordanis cursu, sic fontibus rivisque multis illa Loti oculis objiciebatur, regio tota irrigabatur; quos illa vel in Jordanem emitteret, vel etiam variis divisos canalibus ebiberet. Sic enim Plinius Damascum dicit, v. 16. 'ex epoto riguis amne Chrysorrhoa fertilem.' Ut ut est, rigandi verbum eo quem diximus sensu accipit manifeste Vulgatus Interpres, Eccli. XXIV. 41. 42. 'Ego sapientia effudi flumina. Ego quasi trames aquæ immensæ de fluvio, ego quasi fluvii dioryx, et sicut aquæductus exivi de paradiso. Dixi: Rigabo hortum meum plantationum, et inebriabo prati mei fructum.'

'Paradisum.' Jam ex his quæ dicta sunt hactenus de fonte et de fluvii egressu ad irrigandum Paradisum, et de loco voluptatis, constare liquido arbitramur, Paradisum ibi situm fuisse, ubi nunc Tabulæ Geographicæ Ænon exhibent ad Jordanem in Galilæa, aut certe in vicinia. Ejus loci mentio est Joan. III. 23. 'Erat autem et Joannes baptizans in Ænnon, juxta Salim: quia aquæ multæ erant illic.' Sed ibi fuisse Paradisum ita dicimus, ut utramque tamen Jordanis ipsum permeantis ripam occuparet. Nam et in regione Galaad, quæ est ex adverso Ænnon, in latere Orientali Jordanis, fuisse Paradisum, nobis pæne suadent hæc Osee prophetæ verba, VI. 7. 8. de Israëlitis: 'Ipsi autem sicut Adam transgressi sunt pactum, ibi (ubi nimirum Adam peccaverat) prævaricati sunt in me. Galaad civitas operantium idolum,' &c.

Henoch translatum fuisse 'in Paradisum' Sacer Scriptor affirmat, Eccli.

XLIV. 16. non tamen in terrestrem istum : alioqui non diceretur a Paulo translatus, ' ne videret mortem,' Hebr. XI. 5. quam utique diluvii aquis obrutus effugere non potuisset; sed in cœlum ipsum; non quidem ut ibi jam nunc cœlitum beatitudine perfruatur; sed ut ibi vivat usque ad supremum judicii diem, quo die placide morietur, et mox resurgens immutabitur. Nam qui opponunt in Græco exemplari non legi hoc verbum, ' in Paradisum,' ii tacite additamentum spurium irrepsisse arguunt in editionem Vulgatam : id quod dici profecto sine gravi culpa non potest, hoc est, sine contemtu illius Interpretis, quem unum Ecclesia nunc commendat.

' Qui inde dividitur in quatuor capita.' Paradisus utique est, non fluvius, qui sic dividitur. Nam fluvius, inquit Moses, egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum Paradisum : qui Paradisus, qualis est in eo loco voluptatis, dividitur quatuor regionibus, ubi sunt capita totidem fluviorum. Haud dubie enim retulit Vulgatus Interpres pronomen relativum ' qui,' ad substantivum nomen ' Paradisi,' quod proxime antecedit. ' Inde ' igitur, ubi fluvius totum irrigat Paradisum ; non inde ubi se in mare exonerat, leucis a Paradiso triginta, aut eo amplius ; sed ' inde,' inquam, ubi Paradisum subit et irrigat, dividitur Paradisus ipse ; et qualis quamque amœnus ibi conspicitur, est ipse, sed tantum ex parte, ' in quatuor capitibus ' fluviorum mox assignandorum. Id quod fieri certe nulla ratione potest, si dividi fluvium dicimus ; ac si dividi interpretamur, ut vulgo fit, abdere se amnem in terras, ut in quatuor diversis locis postea idem emergat. Nam si ibi se terris condit, sive in ingressu Paradisi, sive in exitu, undenam fluvio deinde sufficient aquæ, quas devolvat in mare? Nullæ profecto possunt deinde superesse. ' Inde ' igitur, ' dividi,' divisumve conspici ' in quatuor capitibus ;' (prave enim et contra leges artis Grammaticæ dicitur fluvius esse ' in quatuor capita :' sed Grammaticæ leges poscunt, dici Paradisum vel ' dividi in quatuor capita,' ut recte Vulgatus Interpres ; vel, ut recte pariter scriptor Hebræus, ' dividi, et esse in quatuor capitibus ' fluminum :) inde, inquam, ' dividi ' Paradisum, conspicique eum ' esse in quatuor capitibus,' alium habere sensum nullum probabilem potest, præter istum : Illa Paradisi amœnitas, qualis est, ubi fluvius irrigat Paradisum, a Deo dividitur, aspectabilisque sic divisa redditur incolis regionum, ubi sunt quatuor fluviorum capita, ubi hi agros similiter secare incipiunt et irrigare. Nam extra illa ' capita ' sive initia fluviorum, postquam hi alios accepere amnes, et agros aquis inundant, carent regiones amœnitate illa, quæ circa fontes ipsorum, ubi lenius et parcius de suo tantum fluunt, jucunde detinet prætereuntes, aut eminus prospicientes. ' Inde ' igitur, hoc est, ex ea Paradisi parte amœnissima, ubi nempe ipsum fluvius irrigat, Deus formam et exemplar, imaginem ac similitudinem amœnitatis illius accepit, quam agris quatuor impertiit, fluviorum totidem ortu et irrigatione pariter peramœnis : sed quam ita impertiit, ut eandem eo dividente, in singulis capitibus fluviorum, e quatuor mox appellandis, quarta tantummodo pars appareret amœnitatis Paradisi.

Eam ob rem usus est Hebræus scriptor Moses verbo ' dividendi ;' ubi Græcus Interpres minus apte scripsit *ἀφορίζεται, terminatur:* sed melius alii *μερίζεται* scribunt, ut infra dicemus. Nihil attinebat certe a Scriptore sacro

describi tam prolixe, nempe versibus quatuor, quousque se fluvius diffunderet, per meatus, si credimus, subterraneos. Ad commendationem vero Paradisi plurimum pertinebat exponi, quartam duntaxat partem amœnitatis illius esse in agris, quos illa capita fluviorum irrigarent, comparate ad eam, quam Paradisus exhiberet.

Itaque 'divisus' hic Paradisus, et 'esse in quatuor capitibus' fluviorum, a Mose eo sensu dicitur, quo sensu dixit idem, ablatum de spiritu suo fuisse, traditumque septuaginta senioribus. Hoc enim pariter fuit 'dividi' spiritum ejus, et 'esse' eum spiritum in septuaginta viris. Res ea ita narratur, Num. xi. 16. 17. 'Et dixit Dominus ad Moysen, Congrega mihi septuaginta viros de senibus Israël, quos tu nosti quod senes populi sunt ac magistri... Et auferam de spiritu tuo, tradamque eis.' Iterumque versu 25. 'Descenditque Dominus per nubem, et locutus est ad eum, auferens de spiritu qui erat in Moyse, et dans septuaginta viris. Cumque requievisset in eis spiritus, prophetaverunt, nec ultra cessarunt.' Quasi Deus, inquit Cornelius a Lapide, 'ex spiritu Mosis aliquid acceperit, similemque spiritui Mosis spiritum in eos dispertierit.' Hoc fuit ergo 'dividi' sive dispertiri spiritum Mosis in septuaginta viros, similem his spiritum dari, ac Mosi fuerat antea inditus. Quod si quis igitur insolitam esse loquendi formam putat, eo sensu dici Paradisum 'dividi in quatuor capita;' cum is hanc alteram attente considerarit, quæ dicit ablatum de spiritu Mosis fuisse, datumque de eo viris septuaginta; idque interpretes omnes accipere de simili spiritu his impertito; desinet certe mirari, dici 'inde,' hoc est, ex ipso decursu fluvii in Paradiso, divisum in quatuor capita Paradisum; et similem ea locutione amœnitatem tantummodo, ad exemplar alterius conditam, significari posse fatebitur, atque adeo hic intelligi oportere. Eodem plane sensu facis unius grandioris lux quadrupla dici 'divisa' potest in faculas quatuor simplas juxta positas; quoniam quartam partem duntaxat illius lucis singulæ repræsentant; quamvis non illæ quidem ex illa quadrupla face, sed 'inde' tamen, hoc est, ad quandam illius solummodo similitudinem ex quadrante repræsentandam sint accensæ. Fingamus animo et cogitatione, in cœli regione Soli adversa esse stellas quatuor, quarum singulæ quartam fulgoris calorisque solaris partem contineant; quis a Latina consuetudine loquendi putet abhorrere, si Sol 'dividi' aut 'divisus' dicatur in quatuor istas stellas, in se tamen ipse indivisus? Vulgari nostro sermone tunc dixeris: *La lumiere du Soleil est partagée en quatre étoiles, ou dans ces quatre étoiles.* Eodem sensu dispergi Plinius dixit, ii. 14. 'In multos dispersa Fortunæ magnitudine.' Ubi Interpres Italus: *La grandezza della Fortuna non era raccolta tutta in uno, ma Sparta in molti.* Denique si Paradisus est, qui dividitur, ut certe verum est, dividi aliter quam similitudine aliqua amœnitatis in aliis regionibus posita, omnino non potest.

Hoc itaque verbo, 'Qui inde dividitur,' egregie Moses commendat Israëlitis præstantiam terræ sanctæ, quo eos deducebat; quoniam complecteretur ea Paradisum, cujus amœnitatem nonnisi ex quarta parte capita illa singula quatuor fluviorum repræsentarent, quæ supra infraque terram sanctam essent. Nam in integro etiam Pentateucho illud Mosi propositum fuit, ut Israëlitas doceret, reduci se ac revocari a Deo in avitas sedes. Neque hoc

tantum : sed has ipsas etiam sedes habere plus amœnitatis et ubertatis, quam circumpositas notasque sibi ex fama regiones ; sive illi se ad Aquilonem converterent, ubi duo flumina sunt, Tigris et Euphrates, apud Assyrios ; sive ad Austrum, ubi pari intervallo 'iude,' hoc est, a Paradiso, sunt Phison et Gehon, apud Æthiopas. Alioqui quorsum hi fluvii isto loco a Sacro Scriptore commemorantur, aut eæ regiones commendantur, quas alluunt ; nisi ut longe potiorem his omnibus esse eam regionem Israëlitæ discerent, ad quam a supremo Numine vocarentur ? Nihil enim certe sine consilio, dictante Spiritu Sancto, scriptum a Mose est.

Quadruplici omnino argumento, quod a nobis exponi hoc loco suscepti nunc laboris ratio postulat ; quadruplici, inquam, argumento, in hoc opere Moses Israëlitas excitat et inflammat ad quærendam armis Palæstinam.

I. Primum hoc loco attingitur, petitum ab amœnitate regionis : quoniam ibi fuit olim Dei Paradisus ; cujus amœnitas nonnisi ex quadrante conspiceretur in regionibus illis, quas totidem fluviorum in circuitu insignium capita irrigarent. Amœnitati deinde ubertatem jungit in Exodo III. 8. et alibi : ubi terra ea dicitur, quæ 'fluit lacte et melle.' Viderat intellexeratque Moses nimirum, deterreri Israëlitas suos ab invadenda terra Chanaan, ut narrat ipse, Num. XIII. et XIV. Et poterant illi fortassis majore inflammari desiderio, sive ad dexteram et Æthiopas Arabiamque Felicem divertendi, ubi Phison et Gehon amnes erant ; sive ad sinistram, et ad Assyrios, ubi capita erant Euphratis et Tigris ; quoniam esset utriusque illius regionis, ob amœnitatem et ubertatem fama celebratissima. Nam de Arabia Felice, ubi illa Æthiopia est, quis ignorat ; cum propterea sit illa beatæ cognomine inclyta? De regione autem Assyriorum sic testatur Rabsaces, in libro IV. Reg. 18. 32. ubi Hierosolymitanos his verbis affatur : 'Veniam, et transferam vos in terram, quæ similis est terræ vestræ, in terram fructiferam, fertilem vini, terram panis et vinearum, terram olivarum, et olei ac mellis.' Et utrumque amnem tractus illius, Tigrin Euphratemque, esse 'in suo cursu et ripis jucundissimum,' præter alios peregrinationum suarum scriptores, narrat P. Philippus Carmelita Discalceatus, in Itinerario Orientali, pag. 144. et 146. Ne igitur fama ac desiderium alterutrius regionis istius, Arabiæ vel Assyriæ, ab occupanda terra Chanaan Israëlitas avocaret, Paradisi, qui in ista erat, amœnitatem esse tantam refert, ut regiones aliæ quatuor quartam duntaxat istius amœnitatis partem singulæ repræsentent. Quæ pars terrarum, inquit Moses, obtigit filio Semi Assur, hæc est, quam Tigris, ubi est amœnissimus, alluit : et quæ amœnior filiis Japheth cessit, hæc est quam Euphrates circa fontes irrigat : et quæ amœnior filiis Chus, nepotibus Cham, hæc est terra Hevilath, et terra Chus, sive Æthiopiæ, circa initia fluminum Gehon et Phison : nulla harum regionum, inquam, amplius habet quam quartam partem amœnitatis illius, quæ est in portione terrarum vobis a Deo reservata, ubi Paradisum primo homini primum plantavit. En cur primum mentio facta sit a Mose horum fluviorum.

II. Alterum argumentum fuit, ex prædictione divina, de exscindendis aliquando Chananæis, terræ illius incolis, Israëlitarum armis. Nam hic sensus est illius vaticinii, Gen. IX. 25. 'Maledictus Chanaan, servus servorum erit fratribus suis,' posteris Semi scilicet, hoc est, Israëlitis. Cum

sit enim ‘ Deus zelotes, visitans iniquitatem patrum in filios, in tertiam et quartam generationem,’ Exod. xx. 5. nolletque Noë tamen aut ipsi Chamo filio suo, qui fuerat contumeliosus in patrem, male precari, siquidem ei Deus ipse benedixerat, Gen. ix. 1. aut in omnes Chami posteros pœnam extendere; hoc enim fuisset tertiam orbis partem velle funditus delere ac perdere; quartum idcirco ac novissimum eundem liberorum Chami selegit, cujus exitium prædicit, sive posterorum ejus, ob idololatriam moresque pessimos, ut docent Sacræ Literæ multis locis. Neque vero aliam ob causam relata a Mose hoc loco est, decreta illa in Chanaani posteros castigatio, quam ut ex ea intelligerent Israëlitæ, non sibi frustra promitti a Deo, inducendos se esse ‘ ad loca Chananæi, et Amorrhæi, et Pherezæi, et Hevæi, et Jebusæi,’ Exod. iii. 8. Significat ergo Moses, dum hoc vaticinium refert de Chanaan, decrevisse Deum, pulsis Chananæis idololatris, verum sui cultum restituere in eum locum, in quo eundem olim cum Paradiso collocarat. Eoque videtur etiam idem Moses spectasse, cum diceret, Exod. xv. 17. ‘ Introduces eos, et plantabis in monte hæreditatis tuæ, firmissimo habitaculo tuo quod operatus es, Domine: sanctuarium tuum, Domine, quod firmaverunt manus tuæ.’

iii. Tertium argumentum, quod in Genesi a Mose profertur, ducitur a promissione facta Abrahæ, Gen. xii. 5. 6. 7. de terra Chanaan : ‘ Semini tuo dabo terram hanc.’ De qua nimirum Moses idem dixit, versu 6. ‘ Chananæus autem tunc erat in terra :’ hoc est, jam tunc terram ille, tametsi natus ex postremo genito filiorum Noë, eam occupaverat, quæ primogenito debebatur. Occupaverant enim filii Chanaan Terram sanctam, a Sidone usque Gazam et Sodomam, Gen. x. 19. in diebus Phaleg. Nam quod ibi legitur: ‘ Natique sunt Heber filii duo: nomen uni Phaleg, eo quod in diebus ejus divisa sit terra : et nomen fratris ejus Jectam :’ istam occupationem Terræ sanctæ a Chananæis significat: non (ut vulgo creditur) divisionem orbis terrarum inter posteros Noë. Divisio ‘ terræ,’ inquam, quæ in diebus Phaleg facta fuisse legitur, confusionem linguarum longe præcessit, ut series ipsa narrationis Mosaicæ admonet. Neque ea divisio totius terræ est, sed terræ illius, in qua Chananæus erat tempore Abrahæ ; hoc est, Terræ sanctæ; quæ ‘ terra ’ simpliciter in Genesi sæpissime, et in Psalmis, et alibi appellatur. Gallice dixeris, *Le pays fut divisé.* Divisa igitur terra fuisse tunc dicitur, cum occuparunt eam Chananæi, et paulatim in ea ‘ disseminati sunt populi Chananæorum,’ Gen. x. 18. partitique sunt eam inter se, in ipso ortu Phaleg; cui ab ea re datum id nomen est. Quod autem postea Heber cum liberis ac nepotibus, filiis Jectan, fratris Phaleg, perrexit a Sephar monte orientali, ut eodem capite x. dicitur, versu 30. usque in terram Sennaar, ut legitur cap. xi. 2. id fieri vix potuit ante annum a diluvio 150. Phalegi 50. quem Heber primogenitum habuit, anno ætatis suæ xxxiv. ut dicitur cap. x. 25. et xi. 16. Secuta est autem confusio linguarum circiter post biennium a profectione in terram Sennaar, uti narratur initio capitis xi. ac proinde circa annum 152. a diluvio, ut cum citissime. At primis ipsis diebus Phaleg, ut diximus, occuparant Chananæi potiorem Terræ sanctæ partem, ac fere universam, eamque falsorum Numinum cultu infecerant.

iv. Quartum est ac postremum, a vaticinio Joseph, Gen. l. 23. ‘ Locutus

est fratribus suis: Post mortem meam Deus visitabit vos, et ascendere vos faciet de terra ista ad terram quam juravit Abraham, Isaac, et Jacob.'

Sed quid argumenta computamus? Totum Geneseos librum si quis diligenter expenderit, eo spectasse Sacrum Scriptorem, præter alia, intelliget, ut alacriores faceret populares suos ad suscipiendam expeditionem in terram Chanaan. Nam ut primo capite Geneseos propositum ei fuit docere, Deum Opt. Max. omnia creasse propter hominem; sic post diluvii narrationem, reliquo fere libri corpore eo tantummodo spectare idem videtur, ut doceat Israëlitas a Deo censeri veluti primogenitos omnium gentium, ex primogenitis Noë ac Semi filiis ortos: (id quod conceptis verbis Deus ipse profitetur, Exod. IV. 22. 'Filius meus primogenitus Israël:') eoque nomine potiorem eis a Deo in terra datam possessionem esse, data primogenita fuisse, ipsummet Paradisum, jure præcipuo: Galli dicunt, *pour son préciput.* Potior autem, eoque nomine primogenitis debita ea possessio est, quoniam ex illius regionis amœnitate, ut diximus, portio quædam duntaxat 'divisa' esset, versus fluvios Gehonem et Phisonem, in agros filiorum Cham primogenitorum, et posterius genitorum filiorum Sem. Nam filii Japheth longius paulatim abscesserunt ad 'insulas gentium,' hoc est, in partes Europæ et Africæ, Gen. x. 5.

Cham autem genuit Chus, Gen. x. 6. a quo nomen accepit Hebræum Æthiopia, ubi flumen Gehon. 'Filii Chus, Saba, et Hevila,' a quo nuncupationem accepit regio Hevilath, ubi Phison amnis. 'Filii vero Sem, Ælam, et Assur, et Arphaxad,' Gen. x. 32. Horum tertius, ut manifestum est, fuit Arphaxad, natus anno secundo jam desinente, sive 'biennio post diluvium,' Gen. XI. 10.

Assur autem secundo genitus, qui Nemrodum secutus fuerat, cum postea ferre non posset ejusdem regium Babylone dominatum, 'de terra' Sennaar, sive Babylonia, 'egressus est, et ædificavit Niniven,' Gen. x. 11. quæ civitas crevit pariter in caput regni celebratissimi. Ea causa est, quamobrem eo loco post Nemrodum Chami nepotem, Assur Semi filius commemoretur: et ut intelligerent Israëlitæ, portionem quæ obtigit ipsi Semi filio secundo genito, tametsi principi gentis famosæ, Assyriam nimirum, habere quartam solummodo partem amœnitatis illius, quæ esset in Palæstina. Id circo ubi Tigris flumen hoc capite appellatur, mentio simul fit Assyriorum. Ergo portio Israëlitis destinata, tanquam primogenitis, potior fuit ea regione, quæ et Chami posteris primogenitis, et aliis Semi liberis obtigit. Eam ob rem ejiciendi e Palæstina fuere Chanaani posteri, a quibus ea fuerat possessio occupata, cum esset ipse tantum novissimus filiorum Cham.

Jam perducta serie generis a Noë usque ad Abraham, ostendit Moses, jure similiter præcipuo ac primogenitorum potiri Israëlitas supra ceteros Semi et Abrahæ posteros. Quamvis enim esset Abrahamus solummodo tertiogenitus, data sunt illi tamen primogenita a Deo; prospiciente utique nullam fore ex Aran primogenito ejus sobolem legitimam post Lot. Qua de causa narravit Scriptor Sacer ex incesto tantum natos hunc liberos reliquisse, Moab et Ammon. Similiter Isaac præ Ismaële, filio liberæ præ filio ancillæ,

potior hæreditas destinata jure fuit. Denique Jacob fratri Esau sive Edomo prælatus ab ipsomet Isaaco fuit, divino monitu.

Itaque ut sui generis nobilitatem Israëlitæ discerent, præ circumpositis gentibus, melioresque se esse, quam essent Assyrii, et Æthiopes, et Palæstini, Moabitæ et Ammonitæ, Ismaëlitæ et Idumæi; potioremque idcirco partem hæreditatis assignatam eis a Deo fuisse; scripta est a Mose tum genealogia posterorum Noë, tum narrationes de inverecundia Chami, de incesto Loti, de Agar ancilla, de Jacobi prælatione præ Esau sive Edom, a quo Idumæi: quicquid demum libro Geneseos fere continetur, scriptum eo fine est. Ex quo etiam obiter intelligere est, Semum reipsa primogenitum Noë fuisse: unde primo semper loco inter Noë liberos appellatur, qui sunt, Sem, Cham, et Japhet; ac proinde recte et ex rei veritate vertisse Vulgatum Interpretem, Gen. x. 21. 'De Sem .... fratre Japhet majore:' haud vere autem in Græco sic legi, ἀδελφῷ Ἰάφεθ τοῦ μείζονος. Nam Japheti ab ætate commendandi omnino hic locus non fuit: cum locus hic quæ dicuntur omnia ad Semi laudem ea referri postulet. Erat autem causa gravis, et quidem gemina, cur Sem natu maximus fuisse filiorum Noë hic diceretur.

Primum quidem, quod ad Semi commendationem, et jus primogenitorum Israëlitis, æque ac omnibus filiis Heber, ex quo Israëlitæ prodierant, vindicandum, ætas Semi pertineret. Quæ causa est cur simul utraque Semi prærogativa commemoretur, quoniam altera conjuncta connexaque cum altera est. Dicitur autem 'pater omnium filiorum Heber,' ac proinde etiam Israëlitarum, idemque propterea pater omnium primogenitorum, quoniam 'frater' esset 'Japheti major.' Dicere enim Sem 'patrem' esse omnium 'filiorum Heber,' et 'fratrem Japheti majorem,' hoc fuit dicere, et Sem primogenitum filiorum Noë fuisse, et ipsum jura primogeniti dedisse filiis Heber, quæ Assur et Ælam filiis suis, natu majoribus, quam Arphaxad, qui fuit avus Heberi, ac præ eorum posteris: quemadmodum multo postea Jacob jura primogeniti a Ruben ceterisque transtulit in filios Joseph. Idcirco autem ea in Heberum jura primogeniti Sem proavus transtulit, quod Assur et Ælam, derelicto veri Numinis cultu, ad idola defecerant.

Similis causa fuit, quamobrem a Deo prælatus fuerit Abrahamus, non Loto tantummodo, qui fuit Arami primogeniti Thare filius, sed et Nachori, qui fuit etiam ipse major eo natu, quippe fœcundus filiorum Thare. Erat enim tertio genitus, novissimusque Abram. Verum educente Thare familiam suam de Ur Chaldæorum, et de consortio idololatrarum, neglecto patre ibi Nachor restitit, et idola coluit. Nam id manifeste colligitur ex Gen. xi. 31. et xxii. 20. Propterea Nachor primogeniti jure excidit cum liberis posterisque, dejiciente eum patre de gradu ob idololatriam: translatumque demum jus illud est in Abrahamum, post incestum Loti. Hinc se primogenitorum jure supra ceteras gentes gaudere Israëlitæ et Judæi prædicabant, Joan. viii. 33. 'Semen Abrahæ sumus, et nemini servivimus unquam.'

Altera causa fuit, cur Sem diceretur natu major esse quam Japheth, quod mirari legentes possent, quamobrem capite x. cum generationes filiorum Noë Moses enumerat, a Japheth incipiat, Sem conjiciat in postremum locum: nisi moneret Sem nihilominus esse primogenitum, natu majorem Ja-

pheto, a quo dicere exorsus fuerat. Id quod non alia causa fecisse videtur, nisi quod cum Noë filios tres eo ordine nominasset, quo nati fuerant, posteros deinde singulorum referre instituit, ducto initio ab eo quem proxime appellasset. 'Hæ sunt generationes filiorum Noë: Sem, Cham, et Japheth ..... Filii Japheth,' &c. Deinde ad Cham progreditur, qui fuit medius: novissimo loco Semum appellat. Alioqui dicendum esset, Semum fuisse novissimum liberorum Noë; quod falsum esse in confesso est.

Nam quod capite quinto, versu 31. legitur: 'Noë vero, cum quingentorum esset annorum, genuit Sem, Cham, et Japheth.' Et XI. 10. 'Sem erat centum annorum quando genuit Arphaxad, biennio post diluvium:' indeque nonnulli colligunt, Japheth natum fuisse anno Noë quingentesimo, atque adeo primogenitum fuisse; quandoquidem si Sem natus esset anno Noë quingentesimo, fuisset ipse centum duorum annorum biennio post diluvium: errant illi nescientes scripturas. Neque enim Moses priore loco dicit Noë genuisse liberos anno quingentesimo, quemadmodum nec dicit eum anno quingentesimo liberos procreasse. Subindicat autem satis aperte ex annorum sequentium computatione, Sem, qui primogenitus fuit, nonnisi anno patris quingentesimo secundo ortum fuisse.

Ex his igitur liquet, opinor, eo spectasse in hoc opere Mosem inprimis, ut doceret, Israëlitis, quippe primogenitis, potissimam deberi destinarique a Deo hæreditatem in terra. Quamobrem in Sacris Libris, Psalmisque præsertim, terra Chanaan, 'hæreditas Israël' nuncupatur. Nunc ad propositum, hoc est, ad verba reliqua versus decimi e capite II. Geneseos explicanda remigremus.

§ 4. Absolvitur explicatio versus decimi: 'Dividitur in quatuor capita.'

'Dividitur.' Hebraice est יפרד *ippared:* quæ tertia persona est singularis masculini in futuro Niphal, hoc est, in futuro verbi passivi, quemadmodum Gen. XIII. 11. est יפרדו *ipparedou*, tertia persona pluralis ejusdem generis ac temporis; ubi Vulgatus Interpres scripsit, 'divisique sunt:' quoniam Hebræi persæpe futuro utuntur pro præterito tempore vel præsenti. Hoc autem loco nihil intererat, sive 'divisus est' scriberet, sive 'dividitur:' cum Sacer Scriptor Moses vellet intelligi, rem a se narrari, qualis esset reipsa, et qualis ab omnibus esse nosceretur, cum hæc literis proderet. Neque alia de causa usus est Vulgatus Interpres verbo præsentis temporis, quam quod probe nosset, Mosem hoc loco docere, et quid stante Paradiso, et quid sua adhuc ætate cerneretur. Itaque illud præterito imperfecto expressit, istud præsenti tempore. 'Et fluvius egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum Paradisum, qui inde dividitur in quatuor capita.' Quod si Mosis ipsius temporibus Paradisus, sive Paradisi amœnitas non divideretur, imperfecto præterito tam illud exprimendum fuit, 'dividebatur,' quam quod præcessit, 'egrediebatur ad irrigandum Paradisum.' Itaque Græca lectio minus est accurata, quæ verbum utrumque in præsenti ponit: Ποταμὸς δὲ ΕΚΠΟΡΕΥΕΤΑΙ ἐξ Ἐδὲμ, ποτίζειν τὸν παράδεισον· ἐκεῖθεν ἀφορίζεται εἰς τέσσαρας ἀρχάς.

At quisquis vertit, 'dividebat se,' is nec Grammaticæ Hebrææ leges ob-

servat, dum verbum Niphal vertit per Hithpaël, et a Mosis sententia longe aberrat, qui rem suis adhuc temporibus extantem vult hoc verbo intelligi, non quæ primis illis duntaxat diebus extitisset. Consultissime igitur Vulgatus Interpres vertit 'dividitur,' et post illum etiam Xantes Pagninus: 'Et inde dividitur,' inquit, 'et est in quatuor capita:' non autem, ut aliis perperam placuit, 'et erat.' Aliquid enim certe tunc superfuisse de pristina Paradisi amœnitate, cum hæc scriberentur a Mose, hic locus aperte significat: siquidem illa proponitur ab ipso Mose in exemplum, ex quo judicari possit de amœnitate agri Sodomitici, priusquam hic a Deo vindice desolaretur. Gen. XIII. 10. 'Elevatis itaque Lot oculis vidit omnem circa regionem Jordanis, quæ universa irrigabatur antequam subverteret Dominus Sodomam et Gomorrham, sicut Paradisus Domini, et sicut Ægyptus.' Nihilo minus, inquam, oportet tunc extitisse vestigia amœnitatis Paradisi, quam erat Ægypti amœnitas ante oculos; siquidem utraque ex æquo in exemplum proponitur.

Qui verbum illud, 'dividitur,' aliter interpretati sunt hactenus, nemini erudito, ac ne sibi quidem ipsis fortassis satisfecerunt. Existimarunt enim illi, sive fluvium Paradisi, postquam ex eo egressus esset, perfunctus rigationis officio, sive Jordanem ipsum, postquam in Asphaltiten se lacum immersit, terram subire, et aquas suas in venas quatuor statim ibi dispertire, et in totidem fluviorum capita occultis sub terram meatibus derivare. Atqui profecto res est ea prorsus incredibilis: cum et in Arabicum sinum, qui proximus est, elabi aquas Jordanis multo verisimilius sit, et, quod est magis consideratione dignum, sit illa quæ fingitur aquarum Jordanis sub terris partitio hujusmodi, ut nec consignari eam literis a Sacro Scriptore, nec sciri ab Israëlitis quicquam attineret, etiamsi vera foret: et si se condit in terras amnis aliquis, ex quo capita quatuor illa emicent, non 'inde' ubi se condit, sed longe inde ex subterraneo aquarum specu, unde emergit, 'dividi' dicendus esset; nec denique verisimile sit, quatuor illa flumina, Tigrin, Euphratem, et alia duo, in suis quæque capitibus æquare duntaxat quartam partem Jordanis, qualis quantusque est, ubi irrigat Paradisum. Euphratem certe 'a suis magnum principiis' esse perhibet testis αὐτόπτης, jam antea laudatus, P. Philippus Carmelita, in Itinerario Orientali, pag. 145. ubi et Tigrin refert 'in suo fere principio mœnia Diarbekir nobilis in Mesopotamia civitatis alluere.'

Narrat quidem Plinius VI. 32. esse Arabiæ mediterraneæ oppidum 'Urannimal, juxta flumen, per quod Euphratem emergere putant.' Sed dum eo verbo utitur, 'putant,' id sibi videri incredibile profitetur. Quin etiamsi fieri istud posse Physici rationibus suaderent, tamen nemo suadebit quicquam causæ fuisse, quamobrem doceret Israëlitas suos tam diligenter tamque accurate Moses, quo Jordanis aquæ evaderent, postquam has Asphaltites lacus ebibisset. At erat inculcandum iisdem, neque amœnitatem Armeniæ, quam Tigris et Euphrates alluunt, neque rigua et ubertatem Arabiæ Felicis, quam præterfluunt Phison et Gehon, ad ubertatem et amœnitatem accedere Paradisi ac Terræ sanctæ, quo perducendi erant; cum dispertita esset in quatuor amnes amœnitas illa, quam unus per se Jordanis integram exhiberet. Aquis irrigua regio Israëlitis semper in votis fuit, ut ex multis locis constat

Exodi, Numerorum, ac Deuteronomii. Eam ob rem amœnissimi fluvii facta hic a Mose mentio est; cum alioqui ad peccatum Adæ narrandum nihil illa pertineret. Satis enim fuisset commemorari lignum Adæ alterum datum fuisse ad vescendum, vetitumque eidem alterum.

'In quatuor capita.' Hoc est, in quatuor initia fluviorum. Unde postea subjicit Moses: 'Et nomen fluvii secundi: nomen vero fluminis tertii: fluvius autem quartus.' Capita autem hæc quatuor idcirco a Mose commemorantur, ut diximus, quoniam doceri vellet Israëlitas, terram illam, in quam deducturus eos esset, sedem olim Paradisi fuisse, atque etiam tum esse: præ qua non esset alia sive ad Aquilonem, ubi Tigris et Euphrates fluunt, sive ad meridiem desideranda, ubi Gehon et Phison Arabiam Felicem circumeunt: siquidem non haberent eæ regiones nisi suam singulæ partem amœnitatis illius, quæ collecta et integra esset in loco voluptatis, et in Paradiso, hoc est, in parte Terræ sanctæ. Alioqui nihil magis attinebat fieri hoc loco mentionem Tigris et Euphratis, aliorumque fluviorum, quam Sequanæ vel Rheni; nisi hoc Moses spectavit, dum scriberet. At horum ille mentionem idcirco facit, quoniam probe scirent Israëlitæ, amœnissimas prædicari regiones, quas amnes isti in suis capitibus alluereut; et essent iidem amnes pari intervallo ab eo loco remoti, in quo Moses dictabat Genesim, atque hoc inprimis caput de Paradiso: ita ut essent bini, Tigris et Euphrates, ad Aquilonem, comparate ad eum locum; ad Austrum vero, Phison et Gehon.

'In quatuor autem capita,' sive fluviorum initia, dixit valde apposite, ne totos integrosque fluvios intelligeremus, quales quantique se in mare exonerant, receptis multis aliis amnibus; sed quales in ipso sui cursus initio et capite sunt, vel sub initium, antequam aliis fluminibus augeantur. Nam Tigris certe, ubi celeriter fertur, jam non est ibi amœnus, sed circum caput duntaxat, ubi tardior fluit, quemadmodum ex Plinio dicemus inferius. De amœnitate Ægypti, cum irrigatur a Nilo, nihil similiter dicit hoc loco; quoniam eam duntaxat amœnitatem prædicat, quæ similis esset amœnitati fluvii per Paradisum labentis, hoc est, amœnitati fluvii circa initium suum sive caput. Caput autem Nili quodnam aut ubi terrarum esset, erat tunc incompertum; nec nobis ipsis, nisi sæculo Christi ipso decimo septimo jam adulto, paulo ante nostram ætatem, innotuit.

'Quatuor capita,' in quæ 'dividi' fluvius dicitur 'inde,' hoc est, ex ipso Paradiso, dicere Tigrin esse et Euphratem; ita ut ex his duo censeantur, quos habent ambo alveos, longe priusquam conjunctis aquis immeent in Paradisum; (quem propterea scriptores isti in Babylonia collocant;) alia vero duo, alvei illi sint, per quos mari iidem amnes illabuntur, postquam iterum se diffiderunt extra Paradisum; et horum uni Phison, alteri Gehon nomen tribuere; sive iste occidentalis sit, alter orientalis, ut Calvino, ac deinde Scaligero placuit, aliisque; sive e converso Gehon orientalis dicatur, occidentalis Phison; est hoc dicere, Sequanam proxime autequam Parisios subeat, accepto jam amne Matrona, 'inde dividi in quatuor capita' fluviorum; quorum duo sint Sequana et Matrona leucis supra Parisios duabus in unum amnem illum confluentes; duo alia, alvei duo, quos idem fluvius efficit, sive ad Pontem Mariæ qui dicitur, sive ad Pontem novum; quantumvis nullum

aliud quam Sequanæ nomen utrique huic alveo vel fuerit aliquando, vel etiamnum sit. Quod est profecto, si quid unquam fuit, dictu absonum. Nemo enim, aut confluentes amnes duos, ubi confluunt, ibi capita fluviorum esse si dixerit, aut brachia, in quæ se rursum findit amnis unus, capita duorum amnium nuncupaverit, inveniet apud cordatos fidem.

Quod si Paradisus ad alveum situs est, quem Tigris et Euphrates simul efficit, ut isti volunt, hoc est, inter eum locum, ubi hi duo fluvii consociantur, eumque, ubi ipsorum fluenta, antequam in sinum Persicum se evolvant, iterum separantur; quorsum hic, amabo, mentio fit a Mose quatuor capitum, si nihil ea sunt aliud, quam amnis unus e duobus existens jam a multis supra leucis, et idem unus post multa passuum millia rursum se findens? Nulla profecto causa fuit commemorandi sive confluentem illum, sive banc fissuram. Satis omnino fuisset dici, fluvium quo Paradisus rigaretur, Euphratem et Tigrim esse, ubi unum efficiunt alveum, priusquam mare subeant. Cetera essent plane superflua ac redundantia, nec digna proinde Sacro Scriptore. At si sunt reipsa flumina quatuor diversa, magna causa aliqua fuisse potest existimari, quamobrem et nomina eorum indicarentur et situs. Phisonem vero tam esse distinctum flumen a Gehone, quam ab utroque differt Jordanis, satis aperte docet Sacer Scriptor libri Ecclesiastici XXIV. 35. cum e quinque fluminibus primo loco Phisonem, postremo Gehonem appellat. Nec potuit igitur Moses, nec voluit, unius fluminis alveos duos pro duobus fluminibus ponere. Præsertim cum neque ab ipso Ptolemæo, V. 20. alio nomine quam Tigris, sive ostium ejus orientale, (quod Plinio septemtrionale est,) sive occidentale, appelletur, neque etiamnum aliud nomen habeat uterque alveus sejunctim, quam quod habet idem ipse plenus et integer, antequam findatur, efficiatque in ostio insulam. Nam utrobique *Schat el Arab*, hoc est, fluvius Arabum nuncupatur.

Præterea olim, hoc est, saltem Mosis ætate, extra geminum illum Tigris alveum, Euphratem se peculiari ostio effudisse in mare, testis est Plinius VI. 32. ut dicturi sumus inferius. Ergo propior fuit Euphrates terræ Hevilath, quæ Phisone amne circumcingi dicitur, quam alveus ille uterque, quem recentiores quidam pro Pbisone et Gehone obtrudunt. Non possunt igitur ambo isti alvei esse Phison et Gehon, aut ex quatuor capitibus, quæ hic a Mose memorantur, capita duo ibi esse.

Quantumvis denique hoc loco se torqueant qui a nobis dissident, nunquam efficient, ut hoc loco ‘ capita,’ quæ sunt Hebraice רשים *raschim*, et in Græcis exemplaribus ἀρχαὶ, suadeant alio sensu ab aliquo probato scriptore sumi, quam quo ab Horatio vox ‘caput’ accipitur, I. Sat. 10. ubi ‘ Rheni luteum caput’ appellat; et a Virgil. Georg. IV. 319. ‘ sacrum caput amnis;’ aut quo denique Plinius XXXI. s. 19. ‘ caput amnis Danubii’ dixit, et VIII. 39. ‘ Nili caput.’ Unde etiam Severianus Gabalensis, Homil. V. in Hexaëm. et Michaël Glycas in Annal. parte I. pag. 75. ἀρχὰς istas πηγὰς esse dixerunt: ὁ ἐξερχόμενος ἐκ τοῦ παραδείσου ποταμὸς, inquit iste, vulgari errore fluvium a Mose dici divisum arbitratus, εἰς τέσσαρας ἀρχὰς μερίζεται, τουτέστι πηγὰς, ἀφ’ ὧν οἱ τέσσαρες ποταμοί. *Fluvius qui de Paradiso egreditur, in quatuor capita dividitur, id est, in totidem fontes, ex quibus flumina quatuor oriuntur.* Neque enim certe aliud ‘ capita,’ nisi fontes et initia fluviorum sunt. Nec

literis modo imbutus quisque, sed et quilibet e vulgo sic sentit et loquitur. Inde et cognomen nobilis in Armorica familiæ, 'A Capite Fontium' dictæ Latine, Gallice *Cheffontaines*, Aremoricæ *Penfuntuniou*.

'In quatuor capita.' Hebraice, והיה *ve haïa*, 'et erat,' inquit aliquis. At rectius multo Pagninus, 'et est.' Nam omnia deinceps per verba præsentis temporis hic exprimuntur; quoniam res Moses describit, ut erant illæ tunc, cum hæc literis consignaret. Ille autem Hebraismus, illa verbi geminatio, 'dividitur, et est in quatuor capita,' omnino eleganter dividi et perduci usque in eas regiones Paradisi amœnitatem exprimit. Gallice istam versiculi decimi partem, in quo tota hujus loci difficultas est, recte converteris: *Pour arroser le jardin de delices, lequel est (aujourd'hui) partagé vers quatre sources.*

§ 5. Explicatio versus undecimi et duodecimi. 11. 'Nomen uni Phison: ipse est qui circuit omnem terram Hevilath, ubi nascitur aurum.' 12. 'Et aurum terræ illius optimum est: ibi invenitur bdellium, et lapis onychinus.'

Eo ordine fluvii quatuor hic appellantur, quem situs eorundem postulat: ducto nimirum initio ab iis duobus, qui sunt versus meridiem; deinde appellatis duobus illis qui sunt ad Aquilonem. Ac primo quidem loco nominatur is qui est in Austrum remotissimus; deinde is qui in eodem tractu est propior Judææ. Postea transit ad eum qui est remotissimus in Boream et in exortum Solis æstivum ad oram sinus Persici; et inde ad citimum venit, seu proximum Palæstinæ, qui est Euphrates. Scriptor Sacer libri Ecclesiastici, in his amnibus appellandis non situs, sive loci, sed dignitatis ordinem quendam servare videtur, dum Phisonem primo loco nominat, deinde Tigrim; mox Euphratem, quem Tigris et rigua ea ætate absorberent; postea Jordanem: postremo loco velut minimum omnium, Gehonem. Eccli. XXIV. 35. 'Qui implet quasi Phison sapientiam, et sicut Tigris in diebus novorum. Qui adimplet quasi Euphrates sensum; qui multiplicat quasi Jordanis in tempore messis. Qui mittit disciplinam sicut lucem, et assistens quasi Gehon in die vindemiæ.' Procedit oratio a die novorum, ad tempus messis, et inde ad diem vindemiæ. At non exigua certe esse hæc flumina, Phison et Gehon, Siracides his verbis significat: qui alioqui dicendus esset, ut annotat Bellarminus, inepte comparasse summam affluentiam divinæ sapientiæ exiguis amnibus; et eosdem amnes exiguos conjunxisse cum celebratissimis fluminibus, Tigri et Euphrate.

'Phison.' Illud est quod 'flumen Achana' a Plinio appellatur, VI. 32. in descriptione Arabiæ. Nam hunc scriptorem unum idcirco hic sequimur, quoniam ei cum Sacris Literis in hac parte mirifice convenit, et iisdem in hac quæstione explanandis egregiam lucem affert. Est enimvero accuratissima illa descriptio Arabiæ, quam Plinius exhibet: accepta nimirum, ut ipse testatur, tum ex Dionysio terrarum orbis situs diligentissimo scriptore, quem ad computanda omnia in Orientem præmiserat Cæsar Augustus, ituro ad Parthicas Arabicasque res majore ejus filio Caio Cæsare; tum ex scriptis a Juba rege voluminibus ad eundem Caium Cæsarem de eadem expeditione Arabica. Sic igitur Plinius loco citato, ducto initio ab intima parte sinus Persici, factoque inde progressu versus oppositam

occiduo soli oram ejusdem sinus Persici: 'Nunc a Charace dicemus oram Antiocho Epiphani primum exquisitam. Locus ubi Euphratis ostium fuit. Flumen Salsum. Promontorium Chaldone. Voragini similius pelagus quam mari, per quinquaginta millia passuum oræ. Flumen Achana. Deserta centum mill. pass. usque ad insulam Icharam.' Nullum autem amnem, qui se in Rubrum mare, hoc est, in Arabicum sinum effundat, Plinius commemorat; cum in Arabiæ tamen descriptione præsertim nihil eo dici accuratius aut copiosius possit. Minores aliquot amnes in mediterraneo positos prætermisisse potest videri, quod illi distraherentur in rigua. Nam Sabæos idem memorat, cap. eodem, 'ditissimos sylvarum fertilitate odorifera, auri metallis, agrorum riguis.' Hos duos amnes unus descripsit annotavitque in suis tabulis Geographicis ex Plinio delineatis P. Bertius.

Quod si quis autem miretur, fluvium *Achana*, vel, ut in Ms. nostro legitur, *Achanum*, a Plinio appellari eum, qui a Mose Phison vocetur, desinet ille mirari, cum didicerit, Chrysorrhoam pariter Damasci fluvium a Plinio eum vocari, qui Abana et Pharphar, vel alterutro nomine nuncupatur, IV. Reg. 5. 12. Quæcumque sit autem vocis illius originatio, partem illam Arabiæ hic amnis circumfluit, quam odoriferam ac divitem, et Beatæ cognomine inclytam Plinius appellat, v. 12. ut apertius constabit ex his quæ dicturi sumus inferius. De situ Arabiæ totius, cujus in parte septemtrionali sunt fluvii illi duo de quibus est in præsenti quæstio, notanda sunt obiter verba ejusdem scriptoris, VI. 32. ubi eandem cœli partem spectare, et similis esse Italiæ magnitudine Arabia dicitur. 'Ipsa vero,' inquit, 'peninsula Arabia inter duo maria, Rubrum Persicumque, procurrens, quodam naturæ artificio ad similitudinem atque magnitudinem Italiæ mari circumfusa, in eandem etiam cœli partem nulla differentia spectat.'

'Qui circuit.' Sic versu 13. 'qui circumit.' Quod quidem verbum dici non potest nisi de eo amne, qui regionem aliquam suo ambitu veluti quodam sinu complectatur. Id vero de gemino Tigris ostio dici certe non potest. Quam enim alterutrum terram amplectitur, hanc neque proprie circuit, et insula ea est, neque Æthiopia autem est, neque Hevilath.

'Omnem terram Hevilath.' Geminus in Genesi vir nomine Hevila se offert, et suum uterque ei, quam primum insedit, nomen regioni dedit. Alter, filius Chus: Gen. x. 7. 'Filii Chus: Saba et Hevila et Sabatha et Regma, et Sabatacha. Filii Regma: Sabo et Dadan.' Alter filius Jectan, fratris Phaleg, Gen. x. 29. Hunc habitasse apparet, ex Gen. x. 30. et XI. 2. (sed ante linguarum confusionem) ad exortum Solis æquinoctialem, respectu Terræ sanctæ: illum autem, cum fuerit filius Chus, et frater Saba, in ea parte Arabiæ Felicis, quæ intimum fere recessum Persici sinus attingit: infra Chus, hoc est, infra regionem de patris nomine appellatam, ab aliis Æthiopiam: magis ipso nimirum recedente in Austrum vel in exortum Solis hybernum. Et hæc regio nunc a Mose spectatur, quæ a filio Chus nomen habet, non altera, quæ a filio Jectan fortassis cognominata est: tum quia in ista nullus amnis est, aut nullus certe dignus memoratu, siquidem neglectus a Plinio est, tum quia quam Moses nominat, ea vicina est, ut diximus, Æthiopiæ, cui Chus Hevilæ pater nomen dedit. Alterius, sive prioris Hevilæ, mentio est, Gen. XXV. 18. ubi de Ismaële scriptum est: 'Habitavit autem

ab Hevila usque Sur, quæ respicit Ægyptum introëuntibus Assyrios,' sive in itinere Assur. Et I. Reg. 15. 7. 'Percussitque Saul Amalec ab Hevila, donec venias ad desertum Sur quæ est e regione Ægypti.' Nam hæc Hevila sita fuisse videtur latere meridionali Maris mortui, sive lacus Asphaltitæ. Sed verius arbitramur, ab Hevila filio Jectan nulli datum esse regioni nomen, et hanc aliunde appellationem eam accepisse: quod ille non alibi quam in terra orientali, ubi Messa est, cum patre habitasse videatur, usque ad profectionem in terram Sennaar.

'Ubi nascitur aurum.' De auro Arabiæ testis est unus instar omnium David, Psal. LXXI. 10. 15. 'Reges Arabum et Saba dona adducent .... Et dabitur ei de auro Arabiæ.' Vide et Ezech. XXVII. 21. 22. Vulgatum Interpretem veluti divino afflatum numine credas præsagisse animo fore, ut Phisonem aliqui in Tigri quærerent. Quos ut ab eo errore avocaret, scripsit de sententia Mosis, 'Ubi nascitur aurum;' ne de Tigris littore cogitarent, ubi aurum non gigni in confesso est.

12. 'Ibi invenitur bdellium.' De bdellio Plinius, XII. 19. 'Bdellium .... nascitur et in Arabia, Indiaque, et Media, et Babylone.' Gummi genus est, quod in officinis hodie, ut plerique existimant, *l'Anime* nuncupatur.

'Et lapis.' Hebraice, אבן *heben*. Quæ vox proprie lapidem, aut lapideum quidlibet, non gemmam, designat.

'Onychinus.' Plinius XXXVI. 12. 'Onychem etiam tum in Arabiæ Montibus, nec usquam aliubi, nasci putavere nostri veteres.' Et paulo post, crateras, unguentis asservandis aptos, ex eo lapide commendat, priscis temporibus 'ex Arabia tantum advehi solitos.' Cum autem bdellii et onychini lapidis mentio hic fit, et 'aurum terræ illius optimum' esse prædicatur, non tam illius terræ, quam ipsiusmet Palæstinæ, ea commendatio est, quæ sita ibi esse dicitur, unde negotiatio expedita nec longi itineris in ditissimas provincias sit. Alioquin enim quorsum Arabiæ et Æthiopiæ tanta prædicatio a Mose fieret, et hoc præsertim loco?

§ 6. Explicatio versus tertii decimi: 'Et nomen fluvii secundi: ipse est qui circumit omnem terram Æthiopiæ.'

Prius est istud e duobus superius a Plinio memoratis fluminibus, 'flumen Salsum.' Quod nomen non adjectivum est, a salsitudine derivatum, sed proprium ac barbaræ originationis; æque atque ille, qui est in Carmania, vicina Persidi regione, amnis 'Salsos,' apud eundem VI. 28. Unde a nobis, nihil tunc certe de Paradiso terrestri cogitantibus, cum hunc Plinii locum primo ederemus, majuscula priore litera scriptum est nomen illud, 'Salsum.'

Phisonis nomen occidentali alveo Tigris amnis, Gehonis orientali, tribuit cum aliis nonnullis, ex mera conjectatione, Kircherus, in descriptione turris Babel, pag. 13. Sed eam opinionem jamdudum Bellarminus refellit, libro de Gratia primi hominis, cap. 12. et Nicolaus Abramus, libro de fluviis et loco Paradisi, pag. 44. ubi banc 'inanem et futilem' sententiam vocat.

Gehonem vero Nilum esse nemo, opinor, in Sacris Libris paulum modo versatus suspicabitur. Nilum enim aut Nili alveum potius, flumen Ægypti ibi appellatum video, Isai. VII. 18. et alibi: flumen Æthiopiæ, nusquam. Quinetiam Mosis ætate non fuit Nilus Hebræis cognitus, nisi ex parte

exigua: alveum nimirum unum duntaxat illi novere; sive ostium Taniticum appellatum. Quoniam tunc et Tanis regia Pharaonis, et Taniticum Nili ostium, nondum Pelusiaco vel exorto, vel facto, ultimum versus orientem fuit: uti ex Psalmo LXXVII. 12. 43. haud obscure colligitur: quandoquidem patrata a Mose prodigia, edita fuisse perhibentur 'in campo Taneos:' et ex Isai. XIX. 11. 13. ubi 'principes Taneos, consiliarii Pharaonis' vocantur. Neque ipsum proinde Ægypti regnum, ultra regiones, quæ orientale Nili seu Tanitici ostii littus spectarent usque ad Mare rubrum, et locum ubi se Nilus findit in Delta, saltem sub Mose, pertinuit. Nam id nobis quidem apertissime constare videtur, ex eo quod narrant Sacræ Literæ, Exod. x. 18. 19. 'Egressusque Moyses de conspectu Pharaonis, oravit Dominum. Qui flare fecit ventum ab occidente vehementissimum, et arreptam locustam projecit in Mare rubrum, non remansit ne una quidem in cunctis finibus Ægypti.' Nam ex ista narratione colligimus, cunctos fines Ægypti inter ostium Nili maxime orientale et Mare rubrum fuisse circumscriptos, et eosdem satis angustos: alioquin e finibus Ægypti, si Delta, et quod magis occidentale est, ut Alexandria, ad Ægyptum pertinuisset, non omnes locustæ in Mare rubrum, sed in ipsa septem ostia Nili conjectæ vi venti fuissent ex parte maxima.

Deinde quoniam unicus ille Nili alveus esset tunc notus Hebræis, et idem limes Ægyptiacæ sub Pharaone ditionis, idcirco nullo nomine proprio Nilus in Pentateucho, sed tantummodo communi appellatione, ac numero singulari flumen nuncupatur, vel amnis. Quo nomine singularis numeri unicum Taniticum, ut diximus, proximum tunc Palæstinæ alveum, Moses designavit. Neque ipso etiam consequente ævo, cum a Syene et Memphi, et loco ubi Alexandria est, atque Pelusio, fluvius ille Judæis innotuit, ullum ei propterea peculiare nomen Libri Sacri dederunt: sed quot fuere ostia, totidem appellavere 'flumina Ægypti,' ut Isai. VII. 24. Ezech. XXIX. 3. 4. 10. XXX. 12. et XXXII. 2. Neque in Ægypto etiam ei fluvio Nili nomen fuit, ipsa Homeri ætate, annis amplius quingentis post Mosem: sed Ægyptus et ipse appellatur: quod etiam Plinius annotavit. Nec denique Nili nomen ante duodecim reges, e quibus unus Psammetichus fuit, sub Manasse rege Juda, vidctur inventum.

Ægypti partem illam duntaxat, quam assignavimus, notam fuisse Israëlitis Mosis ætate, nemo mirabitur, qui quidem meminerit, ipsis Salomonis temporibus, ultra Saba, quod mare Persicum contingit, inter Phisonem ac Gehonem amnes, regiones remotiores fuisse iisdem incognitas, teste ipsomet Christo Domino, qui Luc. XI. 31. reginam Saba venisse perhibet 'a finibus terræ.'

Denique perangustos fuisse fines Ægypti Mosis temporibus, nec alios, quam quos definivimus, suadet nomen 'provinciæ,' quo ditionem illam designant filii Jacob, Gen. XLII. 30. 'Locutus est nobis dominus terræ dure, et putavit nos exploratores esse provinciæ.' Ex quo haud temere conjicimus, Dynastias Thebæorum regum, Diopolitarum, Memphitarum, Thinitarum, et Elephantinorum, a scriptoribus otiosis fuisse confictas. Certe (quod nunc potissimum quæritur) inter 'capita quatuor,' seu flumina, hic a Mose descripta, Nilum annumerari non posse, ex dictis perspicuum est.

Cum autem Æthiopiam ex his quæ mox dicenda sunt, partem Arabiæ esse,

constare necesse sit ; quis est, qui, quin fluvius ibi repertus ipse sit Gehon, deinde ambigat ? Sunt duo in eo tractu qui quæruntur fluvii, a Plinio commemorati, ut vidimus. Ibi sunt, ubi esse Phisonem et Gehonem oportet ; hoc est, non longius a Terra sancta, quam Tigris et Euphrates ; iidemque tam noti Israëliticæ genti, annis etiam ipsis pæne supremis Antiochi Epipbanis, quo tempore scriptus est liber Ecclesiastici, quam isti duo notissimi omnibus celebratissimique amnes. Hæc sunt igitur ' flumina Æthiopiæ,' de quibus Isai. XVIII. 1. ' Væ terræ cymbalo alarum, quæ est trans flumina Æthiopiæ.' Et Sophon. III. 10. ' ultra flumina Æthiopiæ. Inde supplices mei, filii dispersorum meorum deferent munus mihi.' Utrobique enim Æthiopia est כוש *Chus*, de qua mox dicemus.

Quod autem hic Æthiopiæ, idem ' flumen Arabiæ ' a Plinio appellatur, XXXII. 4. visumque Jubæ regi narrat, et quadringentorum circiter pedum latitudinis fuisse haud procul mari indicat, his verbis : ' Juba in bis voluminibus, quæ scripsit ad C. Cæsarem Augusti filium, de Arabia, tradit cetos (*τὸ κῆτος*) sexcentorum pedum longitudinis, et trecentorum sexaginta latitudinis in flumen Arabiæ intrasse.' Ecquod enim aliud ' flumen Arabiæ visum Jubæ regi, quam flumen Æthiopiæ Arabicæ, potest esse? Nam quid Æthiopiæ nomine intelligi in Sacris Libris oporteat, videamus. Id enim cum constiterit, de situ Gehon et Phison nullus supererit ambigendi locus.

' Qui circumit omnem terram Æthiopiæ.' In Hebræo, ' omnem terram כוש *Chus*.' Utroque, ' Chus ' et ' Æthiopiæ ' nomine, in Sacris Libris Veteris Testamenti pars Arabiæ designatur, quæ Persico sinu alluitur, ab ortu æquinoctiali opposita intimo fere recessui sinus Arabici, ipsique terræ Madian. Habac. III. 7. ' Pro iniquitate vidi tentoria Æthiopiæ, turbabuntur pelles terræ Madian.' Ubi Æthiopia Hebraice est, כושן : *tentoria* vero, *σκηνώματα*, Arabes Scenitas designant, uti appellantur a Plinio, v. 12. sunt enim *σκηναὶ tentoria* e pellibus. Hæc Æthiopia est juxta Saba, quæ pars est Arabiæ Felicis, Isai. XLIII. 3. ' Dedi propitiationem tuam Ægyptum, Æthiopiam et Saba pro te.' Sunt autem Sabæi, inquit Plinius, ' Arabum propter thura clarissimi,' iidemque ' ad utraque maria,' hoc est, ad Arabicum sinum Persicumque, ' porrectis gentibus.' Præterea, II. Paralip. 21. 16. ' Suscitavit Dominus contra Joram spiritum Philisthinorum, et Arabum,' qui confines sunt Æthiopibus. Sic ubicumque כוש *Chus*, vel Æthiopia, in libris Veteris Testamenti occurrit, Æthiopia bæc Arabica est.

Hinc Mosis uxor ' Æthiopissa כשית Chusitb ' nuncupatur, Num. XII. 1. Alteram enim hanc uxorem, diversam a Sephora Madianitide fuisse, non Vulgatus tantum Interpres, sed et Hebraica oratio, quæ est eo loco paulo fusior, aperte demonstrat his verbis : ' Locutaque est Maria et Aaron contra Moysen, propter uxorem Æthiopissam, quam ceperat, quia uxorem Æthiopissam acceperat.' Ubi etiam in Hebræo est articulus demonstrativus ה præfixus nomini, הכשית *Hachusith:* quemadmodum in Græco, *τῆς Αἰθιοπίσσης·* qui nimirum articulus alteram hanc a Sephora fuisse conjugem Mosis etiam ipse suadet. Denique Faustum Manichæum ita sentientem Augustinus, XXII. 4. ne verbo quidem uno refellit ; quamvis nihil in eo, quod quidem vel tenui reprehensione dignum sit, prætermittat. Æthiopia igitur, sive כוש, cujus Sacri Libri meminerc, hoc situ collocanda est, qui a

nobis designatur: e regione quidem Madian illius civitatis, quæ est orientali latere maris Rubri; sed longo terrarum spatio disjuncta ab altera cognomine Madian regione, quæ est in terra Moab.

Egregie sane peritos in Hebræa lingua, et in nominibus ex ea derivandis, oportet eos esse, qui *Chus* esse Susianum putant: cum ex כוש *chus*, deduci שושן *Susan* certe non possit, quod nomen est Susorum, unde Susiana, apud Estherem, Nehemiam, Danielem. Josephus ipse, Antiq. I. 7. ‘Ut Ægyptios,’ inquit, ‘Misraim etiamnum vocamus, sic Æthiopes, quibus Chus præfuit, nunc quoque tam a seipsis, quam ab Asianis omnibus Chusæi, Χουσαῖοι, nominantur.’ Non igitur Chusæi Susiani sunt, de Josephi ipsius sententia; qui Susianæ nomen, quod est multis sæculis ejus ætate vetustius, ac proinde tunc notissimum omnibus, negat Chusæis convenire, cum eosdem alio quam Chusæorum nomine negat agnosci. Nedum vero nomen Cossæorum huc pertinet, qui sunt Susianis magis orientales, atque adeo remotiores a terra Chus, sive Æthiopia. Horum omnium situm describit Plinius, VI. 31. ‘Susianen ab Elymaide disterminat amnis Eulæus. Susianis ab oriente proximi sunt Cossæi.’ Et mox: ‘Infra Eulæum Elymais est, in ora juncta Persidi, a flumine Oroati ad Characem .... Pars ejus maxime invia, Characene vocatur ab oppido, Arabiæ claudente regna.’ Sed de Phisone et Gehone satis, ac de ipsa Æthiopia, quam Gehon, teste Mose, circumit.

§ 7. Explicatio versus quartidecimi: ‘Nomen vero fluminis tertii, Tigris: ipse vadit contra Assyrios. Fluvius autem quartus, ipse est Euphrates.’

‘Tigris.’ De eo amne Plinius, VI. 31. ‘Oritur in regione Armeniæ majoris, fonte conspicuo in planitie ... Ipsius (nomen) qua tardior fluit, Diglito: unde concitatur, a celeritate Tigris incipit vocari. Ita appellant Medi sagittam.’ Docet ille his verbis aperte contrariam his nominibus duobus significationem subesse: et alteram quidem appellationem a tarditate repeti, alteram a celeritate: illam Armenicæ linguæ esse, Medicæ alteram. Nam Hebraice חדקל *Hiddekel* sive *Chiddekel* appellatur. Ubi cave illos audias scrutatores etymologiarum, qui Tigris nomen ex Hebræo *Chiddekel* volunt derivari: primum quidem, excidente (ut aiunt) litera ח sive *ch:* quam tamen excidere in suis nominibus derivatis lingua ea non patitur. Deinde mutato ד sive *d* in *T:* ק sive *K* in *g:* denique ל sive *L* in *r*. Hac profecto arte quidlibet efficias ex quolibet. At Plinius, longe certior auctor quam Strabo, conceptis verbis docet, Tigrin Medicæ originis esse; neque idem esse Diglito et Tigrim. Nec vero ‘Diglito’ ex *Chiddekel* oriri dixerim; cum sit *Chiddekel* nomen Babylonicum, ‘Diglito’ Armeniacum; ut merito conjicimus, eo quod id nomen non habet amnis extra Armeniam, ubi oritur.

‘Ipse vadit.’ Hoc est, a suo ipso fonte, sive capite, cursum suum sic dirigit, ut orientalis Assyriis sit. Docet hoc etiam verbo Scriptor Sacer, spectari a se hæc flumina, ut ipse præmonuit, cujusmodi in suis ‘capitibus,’ hoc est, circa initia cursus sui sunt.

‘Ipse vadit contra Assyrios.’ Hebraice קדמת אשור *Kidemath Assour:* hoc est, ad orientem Assyriorum, sive Mesopotamiæ. Nam, teste Plinio, VI. 30. ‘Mesopotamia tota Assyriorum fuit, vicatim dispersa, præter Babylona, et Ninum.’ Itaque Assyrii ad occidentem Tigris fluvii fuere: et ipsa primaria

civitas Assyriorum ‘ Ninus, fuit,’ intra Mesopotamiam, ‘ imposita Tigri, ad solis occasum spectans,’ teste eodem Plinio, VI. 16. Vulgato Interprete neminem aut locorum, aut sacræ traditionis, aut Hebraici sermonis peritiorem experti sumus, qui suam cuique voci convenientem significationem pro argumenti ratione admodum apposite tribuit. Neque enim ‘ versus Assyriam,’ quod pseudo-Hebraizantes hoc loco reponunt, idem valet atque contra Assyrios: quo verbo fluere Tigris dicitur ad orientem Assyriorum; ita ut et caput eorum Ninum, et universam ditionem, qualis tunc fuit, dextrorsum habeat, sive ad occasum solis. Itaque ‘ contra Assyrios ’ idem hic valet atque ‘ ad orientem ’ Mesopotamiæ: cum tota ditio Assyriorum, ætate saltem illa, qua Moses scribebat, Mesopotamia fuerit; neque illa solummodo, sed et longe postea consequente ætate; quandoquidem Assyrios aliquid ultra Tigrim obtinuisse Sacræ Literæ nusquam prodant. Similis huic locutio occurrit, tum alibi passim, tum in primis Gen. XII. 8. ubi de Abram sermo est: ‘ Et inde transgrediens ad montem, qui erat contra orientem Bethel, tetendit ibi tabernaculum suum, ab occidente habens Bethel.’ Sic Tigris erat seu vadebat orientalis Assyriis, sive (quod idem est) habens ab occidente Assyrios.

Confirmat hanc nostram de Assyriæ veteris situ sententiam egregium Balaami vaticinium, Num. XXIV. 23. 24. ‘ Assumtaque parabola iterum locutus est: Heu, quis victurus est, quando ista faciet Deus? Venient in trieribus de Italia, superabunt Assyrios, vastabuntque Hebræos, et ad extremum etiam ipsi peribunt.’ Vaticinatio enim hæc est de clade quam illaturi essent Romani Judæis sub Vespasiano, cum prius devicisseut Syriæ et Mesopotamiæ reges, Selenci posteros: ipso Romanorum Imperio postea ruituro. Reges Syriæ Balaam appellat Assyrios, quoniam Mesopotamiæ imperaturi erant, quæ tunc Assyria vocabatur: quemadmodum Hebræos appellat, de nomine sibi tunc noto, qui reipsa tunc erant dicendi Judæi, cum a Vespasiano vastarentur.

‘ Euphrates.’ De fonte Euphratis hæc panca Plinius, V. 20. ‘ Oritur in præfectura Armeniæ Majoris Caranitide, sub radicibus montis.’ Proprio se olim alveo ostioque effundebat in mare. Testis idem Plinius, VI. 32. ‘ Locus, ubi Euphratis ostium fuit.’ Verum postea derivatus in Tigrim est, et in agros vicinos. Idem, cap. 31. ‘ Sed longo tempore Euphratem præclusere Orcheni, et accolæ agros rigantes: nec nisi Pasitigri defertur in mare.’ Id nomen est amni Tigri circa Ctesiphontem. Inscitiam Hebræi sermonis in Josepho, qui nomen Euphratis ex פרת derivet, quod est ‘ florere,’ ‘ germinare,’ alii ante nos animadverterunt.

§ 8. De montibus Armeniæ.

Gen. VIII. 4. ‘ requievisse arca ’ dicitur ‘ super montes Armeniæ.’ Hæc sunt juga Antilibani, qua iu ortum recedunt, et a Judæa et Jordanis initiis Syriam disterminant. Docet enim hoc verbo Interpres Mosis Latinus, pro sua insigni peritia, regionem eam, quæ Syria a Græcis post confusionem linguarum appellata est, prius Armeniam, quasi Arameniam, vocitatam fuisse, ab Aram filio Sem: et ‘ montes Armeniæ ’ dictos esse juga illa, quæ diximus, orientalia Antilibani. De his montibus et de Aram vicino cognomine

oppido, locutus est etiam Balaam, Num. XXIII. 7. ‘De Aram adduxit me Balac rex Moabitarum, de montibus Orientis.’

Id vero perquam probabile ex eo fit, quod haud procul certe ab eo loco requievit Arca, ubi facta postea dicitur ‘habitatio eorum,’ hoc est, filiorum Sem, ‘de Messa pergentibus usque Sephar montem Orientalem,’ Gen. X. 30. Habet autem Messa manifeste nomen a *Mes* filio Aram, Semi nepote. Ergo nec locus, ubi requievit Arca, debuit procul ab ea regione distare, cui nomen dedit et Aram, et qui ab Aram sejungi non debuit Mes filius ejus. Nam prima hæc regio est, quam Moses commemorat post locum indicatum, ubi requievit Arca, quasi ei loco proximam: ac proinde ad radices Antilibani, qua respicit austrum et ortum. Sephar enim ‘mons orientalis’ dicitur, haud dubie comparate ad Judæam et Paradisum terrestrem: quemadmodum tota ea regio ‘Orientalis plaga Eden’ appellatur, Gen. IV. 6. Nusquam enim in Libris Sacris ‘oriens’ aut ‘plaga orientalis’ de alia dicitur regione, quam de ea, quæ orientalis Judææ et Galilææ est, et a Jordane in solitudinem et Babyloniam usque protenditur. Neque certe verisimile est, sacrum Scriptorem, postquam de eo loco egit, in quo conquievit Arca, præteritum fuisse silentio iter filiorum Noë, quod longissimum profecto fuisset a montibus Armeniæ Majoris; dicturumque statim postea, factam habitationem esse filiorum Sem juxta Sephar montem, ad exortum Solis ex adverso Judææ, nulla mentione facta illius itineris, per leucas ducentas aut eo amplius. Nec simile veri est, iter illud suscepturum fuisse Noë, qua erat ætate, per montes altissimos, aliasque viarum illarum difficultates maximas, ut in terram Senuaar penetraret. Nec demum apparet in narratione Diluvii ulla tempestas aut vis ventorum, quæ Arcam a loco ubi fabricata est ad leucas amplius ducentas disjecerit: a media scilicet Judæa Trans Jordanica, aut (ut aliis haud recte visum est) a Babylonia, ad montes Majoris Armeniæ.

Deinde cum dicantur filii Noë, Gen. XI. 2. ‘profecti de oriente,’ ut abirent in terram Sennaar, non potuit profecto Moses velle Armeniam Majorem intelligi, nam hæc prorsus examussim comparate tum ad Terram sanctam, tum ad terram Sennaar, Aquilonaris est. Itaque si Armeniam Majorem Moses intelligeret, diceret haud dubie: ‘Cum proficiscerentur de Aquilone.’ Sic enim gentes superpositas terræ Babyloniæ, sive terræ Sennaar, Jeremias appellat, ‘cognationes Aquilonis,’ XXV. 9. Nec sunt certe audiendi, sed pæne cum stomacho rejiciendi ii, qui ut hypothesi suæ serviant, Hebræum מִקֶּדֶם *mikkedem*, posse verti ‘versus orientem,’ vel ‘ab antiquo,’ hoc est, emendari Latinum Interpretem censent oportere.

Denique Gen. VIII. 11. ‘columba venit ad Noë portans ramum olivæ virentibus foliis in ore suo.’ Et Gen. XI. 20. ‘Cœpitque Noë vir agricola exercere terram, et plantavit vineam;’ in solo utique quod prius nosset esse vitiferum. Non igitur in Armenia Majore, tum quia soli ingenium, quale esset ibi, nesciret, si procul illud fuit a loco, ubi primi homines habitarunt, tum quia, ut Strabo quidem refert, lib. XI. pag. 527. 528. Ἐν αὐτῇ δὲ Ἀρμενίᾳ πολλὰ μὲν ὄρη, πολλὰ δὲ ὀροπέδια, ἐν οἷς οὐδ' ἄμπελος φύεται ῥᾳδίως· πολλοὶ δὲ αὐλῶνες, οἱ μὲν μέσως, οἱ δὲ καὶ σφόδρα εὐδαίμονες· καθάπερ τὸ Ἀραξηνὸν πεδίον, δι' οὗ ὁ Ἀράξης ποταμὸς ῥέων εἰς τὰ ἄκρα τῆς Ἀλβανίας, εἰς τὴν Κασπίαν ἐμπίπτει θάλασσαν. *In ipsa autem Armenia multi sunt montes, multæ sunt montanæ pla-*

nities; in quibus ne vitis quidem facile nascitur. Multæ etiam convalles; aliæ mediocriter, aliæ admodum uberes: de quarum numero sunt Araxeni campi, per quos Araxes labens ad extrema Albaniæ in Caspium mare se effundit. Et D. de Tournefort, scriptor diligens et accuratus, in libro inscripto, *Voyage du Levant*, tom. II. pag. 335. et 336. postquam Armeniam a feracitate plurimum commendavit, deesse ibi oleas ait: *Il n'y manque que des oliviers; et je ne sui ou la colombe qui sortit de l'Arche, fut chercher un rameau d'olivier, supposé que l'Arche se soit arrêtée sur le mont Ararat, ou sur quelque autre montagne d'Armenie. Car on ne voit pas de ces sortes d'arbres aux environs: ou il faut que l'espece s'en soit perdue: cependant les oliviers sont des arbres immortels.* Non potuit igitur vineam ibi plantare Noë, et inebriari; aut ramum oleæ virentibus foliis columba ibi tam cito invenire. At Judæa vitibus et oleis, et regio circumjacens, abundavit. 'Montes Armeniæ' igitur, de quibus hic sermo est, non sunt in Armenia majore quærendi, sed in Judæa aquilonari, qua orientalis Antilibani juga Syriamque contingit.

Itaque nulli dubitamus, quin ex altero emendatiore exemplari Hebræo, quam quod nunc superest, Latinus Interpres Pentateuchum, et hunc præsertim versum rescripserit; cum in eo ipso versu, qualis nunc Hebraice legitur, mendum alterum jamdudum ab eruditis deprehensum fuerit: nempe dies decima septima, pro vicesima septima: בשבעה עשר יום pro בשבעה ר עשרים יום. An enim ubi mendum unum in confesso est, scelus est ibidem et alterum suspicari? An non simili potuit errore vel fraude fieri, ut pro ארמן, אררט scriberetur? præsertim ab his, qui fortassis perturbatis locorum nominibus sperarent fore, ut abjecta spe Paradisi terrestris inveniendi secundum nativum verborum sensum, allegorice intelligendum eum esse legentes putarent: iidemque Majorem Armeniam Assyriace אררט *Ararat*, sed multo postea, appellatam fuisse, ex Latino ipso Interprete didicissent, IV. Reg. 19. 37. Certe Mariana noster, in Ezech. XLIV. 15. 'Sæpe codices Hebræos ex nostris esse castigandos,' haud temere annotavit. Nec videmus certe, cur appellari non potuerint ea Antilibani orientalia juga, montes Armam vel Armeniim, contracte ut ירדן *Jarden* Jordanis, non pro יאורידן sed pro יאור־עדן: et derivato nomine ארמן ab ארם: ut קרבן a קרב: quemadmodum in eodem omnino tractu prope Jordanem mons Hermon et Hermoniim fuit: חרמונים derivato vocabulo ab חרם: præsertim cum ibi haud dubie Syria incipiat, quæ nomen Hebræum habet ab Aram filio Sem, ut dictum est.

Sequuntur in Tractatu integro, unde hæc decerpsimus, expositiones de serpente, de homine facto ad imaginem Dei, de voce Dei deambulantis in Paradiso, de reditu primorum parentum cum Deo in gratiam, de loco sepulturæ Adam, aliæque: sed quamvis paratæ, alibi tamen quam inter Plinianas observationes, edendæ. Faxit Deus Opt. Max. ut sicut adjuvante eo terrestrem Paradisum nos tandem invenisse credimus, sic eodem miserante ob Christi Dei et Servatoris nostri merita, ad cœlestem nobis aditus aliquando ingressusque pateat.

C. PLINII SECUNDI

NATURALIS HISTORIÆ

LIBER VII.

Hominum genitura ad institutionem, ad inventionem Artium.

1. MUNDUS,[1] et in eo terræ, gentes, maria insignia, insulæ, urbes,[2] ad hunc modum se habent. Animantium[a] in eodem natura, nullius prope partis contemplatione minor est, si quidem omnia exequi humanus animus queat. Principium jure tribuetur homini, cujus causa videtur cuncta alia genuisse natura, magna sæva[b 3] mercede contra tanta sua munera: non sit ut[4] satis æstimare, parens melior homini, an tristior noverca fuerit. Ante omnia unum ani-

CAP. I. 1 Hæc usque ad, *ex homine sunt mala*, Proœmium constituunt in edd. Gronov.—2 Ita margo edd. Dalec. et Gronov. cum edd. Harduin. 1. et Miller. *maria insignia, urbes* codd. Harduini, cum edd. Harduin. 2. 3. Bipont. et Franz. *maria, insulæ, insignes urbes* edd. vett. et Gronov.—3 Edd. vett. *magna et sæva: τὸ et* non agnoscunt codd. Harduini; deest etiam in edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. Heum. conj. *magno sed ei constant sua munera.*—4 Ita Gronov. et al. ante Harduinum. Codd. vero Harduini et Tolet. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *ut non sit satis.*—5 Ita quo-

NOTÆ

[a] *Animantium*] Non minus, inquit, admirabilis foret, minorisque contemplationis, animantium in mundo degentium natura, quam quævis alia rerum naturæ pars, si cuncta quæ ad illam pertinent mente complecti liceret.

[b] *Magna sæva*] Sæva natura, quæ magnam mercedem exigit pro suis muneribus. Neque enim hanc gratiam facit homini gratis: sed sua redimi munera ingenti pretio cupit. Vide Notas et Emend. num. 1.

mantium cunctorum alienis velat opibus:[5] ceteris varie tegumenta[c] tribuit, testas,[d] cortices, coria, spinas, villos, setas, pilos, plumam, pennas, squamas, vellera. Truncos etiam arboresque cortice, interdum gemino, a frigoribus et calore tutata est.[6 e] Hominem tantum nudum et in nuda humo natali die abjicit[7] ad vagitus statim et ploratum, nullumque tot[f] animalium aliud ad lacrymas, et has protinus vitæ principio. At hercules risus[8] præcox ille[g] et celerrimus ante quadragesimum diem nulli datur. Ab hoc lucis rudimento, quæ ne feras[9 h] quidem inter nos genitas, vincula excipiunt, et omnium membrorum nexus: itaque

que codd. Harduini et edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *aut tristior* Gronov. et edd. vett. Mox *aliena alienis velat opibus* Vet. Dalec. *aliena velut ope* Tolet. Deinde, *varia tegumenta* in eodem codice; *varie tegimenta* Chiffl.—6 Salmant. *tuta est.*—7 Vet. Dalec. *abjecit.* Mox, margo edd. Dalec. et Gronov. *aliud pronius ad lacrymas;* et sic Hermolaus.—8 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *At hercule risus* Gronov. et edd. vett.—9 Vet. Dalec. *quo ne feras;* cod. Dalec. *quæ neque feras.* Mox, idem codex: *nexus. At homo infeliciter natus, &c.* Vet. ejusdem Dalec. *nexus. Atqui infeliciter natum, &c.* Paulo post, Chiffl. et Tolet. *qua na-*

NOTÆ

[c] *Tegumenta*] Codices R. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. et Chiffl. *tegimenta.*

[d] *Testas*] Testas et cortices testudinibus, delphinis ac serpentibus coria, spinas echinis, villos leporibus, porcis setas, pilos vitulis et hippopotamis, ac plerisque terrestrium, avibus plumam pennasque, squamas piscibus, ovibus vellera. Hæc Plinius excerpsit ex Tullio, cujus locus admodum concinnus, Nat. Deor. lib. II. pag. 99. 'Animantium vero quanta varietas est? quarum aliæ coriis tectæ sunt, aliæ villis vestitæ, aliæ spinis hirsutæ: pluma alias, alias squama videmus obductas: alias esse cornibus armatas, alias habere effugia pennarum,' &c.

[e] *Tutata est*] Salmant. et Paris. cum Reg. 1. *tula est*, quod magis sapit.

[f] *Nullumque tot*] Habeant licet ceterorum animalium fœtus, dum in lucem eduntur, quiddam vagitui ploratuique simile, lacrymas certe non habent, quæ hominis propriæ ac singulares sunt. Flent tamen pauci infantes, ita ut lacrymentur: vagiunt quidem illi, sed siccis oculis.

[g] *Præcox ille*] Non ridet infans, vigilans nimirum, nisi a quadragesimo die. Hoc ex Arist. Hist. Anim. VII. 13. pag. 845. Neque id tamen est de omnibus omnino verum: plurimi enim ante id tempus rident.

[h] *Quæ ne feras*] Vincula, quæ ne feras quidem excipiunt inter nos genitas, vel efferacissimas natura, ea excipiunt hominem. Infantiles fascias, panniculosque, intelligit, quibus recens natus obvolvitur.

feliciter[i] natus jacet, manibus pedibusque devinctus, flens animal ceteris imperaturum : et a suppliciis vitam auspicatur, unam tantum ob culpam, quia natum est.[j] Heu dementiam ab his[10] initiis existimantium ad superbiam se genitos!

Prima roboris spes, primumque temporis munus quadrupedi[k] similem facit. Quando homini[11] incessus? quando vox? quando firmum cibis os? quamdiu palpitans vertex,[l] summæ inter cuncta animalia imbecillitatis indicium? Jam morbi, totque[m] medicinæ contra[12] mala excogitatæ, et hæ quoque subinde novitatibus[n] victæ. Cetera sentire naturam suam, alia pernicitatem usurpare, alia præpetes volatus, alia nare :[13 o] hominem scire nihil sine doctrina, non fari, non ingredi, non vesci : breviterque non aliud naturæ sponte, quam flere. Itaque multi extitere, qui non nasci[p] optimum censerent, aut quam ocyssime aboleri.

---

tum est.—10 Ita codd. Harduini et Chiffl. cum edd. recentt. *Heu dementiam ab iis* Gronov. et al. ante Harduinum. *Heu dementia ab iis* Vet. Dalec.—11 Vet. Dalec. *Quando hominis.* Mox, Tolet. *cibis sospes ;* unde Dalecampius conj. *cibis os sospiti*, i. e. bene sano.—12 Vet. Dalec. *morbi tot atque medicinæ tot contra.* Mox, cod. Dalec. *victæ. Et cetera sentire, &c.*—13 Ita codd. Harduini, et edd. recentt. *alia præpetes volatus, aliu vires, alia nure ;* cod. Dalec. *alia ire, ulia nare ;* et sic Elz. Mox, *hominem nihil scire, nihil sine doctrina*

NOTÆ

[i] *Itaque feliciter*] Vide Notas et Emend. num. 2.

[j] *Quia natum est*] Reg. 1. 2. Paris. Tolet. Chiffl. &c. *qua natum est.*

[k] *Quadrupedi*] Infantiam notat : tum manibus pedum vice utimur, nec statim pares sumus corpori surrigendo, nec proprium homini statum agnoscimus, cui Natura ' Os sublime dedit, cœlumque tueri.'

[l] *Palpitans vertex*] Vid. XI. 49.

[m] *Jam morbi, totque*] Parm. editio, *Jam morbi tot, atque medicinæ*, minus sincere. Secuti sumus codices ante appellatos.

[n] *Novitatibus*] Novis morborum generibus.

[o] *Alia nure*] Vide Notas et Emend. num. 3.

[p] *Qui non nasci*] Hæc Sileno et Euripidi sententia ascribitur a Cicerone, Tuscul. Quæst. lib. I. pag. 336. Libro item de Consolatione, ubi sic eam extulit, teste Lactantio: ' Non nasci longe optimum, nec in hos scopulos iucidere vitæ: proximum autem, si natus sis, quamprimum mori, et tanquam ex incendio effugere violentiam fortunæ.' Elegans in eam sententiam Posidippi Epigramma, Anthol. I. 13. 3.

Uni animantium luctus est datus, uni luxuria,[14] et quidem innumerabilibus modis, ac per singula membra: uni ambitio, uni avaritia, uni immensa vivendi cupido, uni superstitio, uni sepulturæ cura, atque etiam post se de futuro.[15 q] Nulli vita fragilior, nulli rerum omnium libido major, nulli pavor confusior, nulli rabies acrior. Denique cetera animantia in suo genere probe degunt: congregari videmus, et stare contra dissimilia. Leonum feritas[r] inter se non dimicat: serpentium[16] morsus non petit serpentes: ne maris quidem belluæ ac pisces, nisi in diversa genera, sæviunt. At hercules homini[17] plurima ex homine sunt mala.

(1.) Et de universitate quidem generis humani magna ex parte in relatione gentium[s] diximus. Neque enim ritus moresque nunc tractamus, innumeros, ac totidem[18] pæne, quot sunt hominum cœtus: quædam tamen haud omittenda[19] duco, maximeque longius a mari degentium: in

Tolet. *hominem nihil scire nisi doctrinam* Chiffl.—14 Margo edd. Dalec. et Gronov. *luxus*.—15 Joh. Britannicus, *post se defuturæ*, subint. 'sepulturæ.' —16 Ita codd. Harduini et Chiffl. item edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *serpentum* vulgg. ante Harduinum.—17 *At hercule non homini* Hermolaus. *At Hercule homini* Gronov. et al. vett.—18 Codd. Dalec. et Vet. ejusdem: *innumeri sunt, totidem*.—19 Ita codd. Harduini, Dalec. et Chiffl. item edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *non omittenda* Gronov.

NOTÆ

q *De futuro*] Quid sit futurum, postquam e vivis excesserit. Frustra nescio quis legit *defuturæ*, ad sepulturam id referens. Plinius XI. 2. pariter insecta ait 'habere sensum victus, generationis, atque operis, et de futuro etiam curam.'

r *Leonum feritas*] Ludit operam Scaliger, cum Exercit. 240. adv. Cardan. pag. 737. hanc Plinii sententiam convellere pluribus experimentis nititur. Non negat singulares aliquas feras contra alias sui generis dimicare: negat tantum congregari, et stare turmatim contra similia, uti homines in acie solent. Quam in sententiam Horatius eleganter, Epod. VII. de bello civili: 'Quo, quo scelesti ruitis? aut cur dexteris Aptantur enses conditi? Neque hic lupis mos, nec fuit leonibus, Nunquam, nisi in dispar, feris. Furorne cæcus, an rapit vis acrior?' &c. Quanquam et ad singularium pugnam scito carmine retulisse illud ipsum vates Satiricus videtur, Sat. XV. 160. 'Quando leoni Fortior eripuit vitam leo?' &c.

s *In relatione gentium*] Libris Geographicis.

quibus prodigiosa aliqua et incredibilia multis visum iri haud dubito. Quis enim Æthiopas, antequam cerneret, credidit? aut quid[20] non miraculo est, cum primum in notitiam venit? Quam multa fieri non posse, priusquam sint facta judicantur? Naturæ vero rerum vis atque majestas in omnibus momentis fide caret: si quis modo partes ejus ac non totam complectatur animo. Ne pavones, aut tigrium, pantherarumque maculas, et tot animalium picturas commemorem, parvum dictu, sed immensum æstimatione, tot gentium sermones, tot linguæ, tanta loquendi varietas, ut externus alieno pæne non sit hominis vice. Jam in facie vultuque nostro, cum sint decem, aut paulo plura membra, nullas duas in tot millibus hominum indiscretas effigies existere: quod ars nulla in paucis[21] numero præstet affectando. Nec tamen ego in plerisque eorum obstringam[t] fidem meam, potiusque ad auctores relegabo, qui dubiis[u] reddentur[22] omnibus: modo ne sit fastidio Græcos sequi, tanto majore eorum diligentia vel cura vetustiore.

II. (II.) Esse Scytharum genera, et quidem plura, quæ corporibus humanis vescerentur, indicavimus.[a] Idipsum incredibile fortasse, ni cogitemus in medio orbe terrarum, ac Sicilia[b] et Italia[1] fuisse gentes hujus monstri, Cyclopas et Læstrygonas, et nuperrime trans Alpes hominem

et edd. vett.—20 Codd. et Vet. Dalec. *aut cui.* Mox, *non miraculo fuit* Vet. Dalec.—21 Margo edd. Dalec. et Gronov. *paucorum.*—22 Vet. Dalec. *qui de dubiis rogentur.*

CAP. II. 1 'Verba hæc, *ac Sicilia et Italia*, desunt in Tolet. in Chiffl. *et Italia* tantum.' Dalec. Mox, *Læstrigonas* Gronov. et al. ante Harduinum.—

NOTÆ

[t] *Obstringam*] Ita Paris. cod. et libri vulgati. At Reg. 1. 2. *obstringum fidem modo.* Mallet Rhenanus, *obstrictam fidem do.*

[u] *Dubiis*] Reddam, inquit, assignaboque auctores rebus his omnibus, de quarum fide dubitari merito poterit. Sic in Præfatione ad Vespas. 'Quæ suis locis reddam:' et alias sæpe.

[a] *Indicavimus*] Lib. IV. cap. 26. et VI. 20.

[b] *Ac Sicilia*] Vide Notas et Emend. num. 4.

immolari gentium earum more[c] solitum: quod paulum a mandendo abest. Sed et juxta eos, qui sunt ad septemtrionem versi, haud procul ab ipso Aquilonis exortu, specuque ejus dicto, quem locum Gescliton[2 d] appellant, produntur Arimaspi,[e] quos diximus,[f] uno oculo[g] in fronte media insignes: quibus assidue bellum esse circa metalla cum gryphis,[h] ferarum volucri genere, quale vulgo traditur, eruente ex cuniculis aurum, mira cupiditate et feris custodientibus, et Arimaspis rapientibus, multi, sed maxime illustres Herodotus[i] et Aristeas[j] Proconnesius, scribunt.

Super alios autem Anthropophagos Scythas, in quadam

2 Ita codd. Harduini et Chiffl. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Gesolithron* Vet. Dalec. et Rom. *Gesclitron* Gronov. et al. edd. ante Harduinum; *Gesclithron* Turneb. ' Frustra est Harduinus, cum *Gesclithron*, quod tamen etiam antiquissimæ editiones agnoscunt, et asseverat Turnebus,

NOTÆ

[c] *Gentium earum more*] Galliarum Vide quæ dicturi sumus XXX. 4. Idem et de Germanis Tacitus refert.

[d] *Gescliton*] Vide Notas et Emend. n. 5. Quem vero nunc specum, IV. 26. Aquilonis gelida conceptacula vocat.

[e] *Arimaspi*] Hæc de Arimaspis totidem verbis Solinus ex Plinio, cap. 15. pag. 35. et Gellius IX. 4.

[f] *Quos diximus*] Lib. IV. cap. 26. et VI. 19.

[g] *Uno oculo*] Atque inde Arimaspi dicti, inquit Herod. lib. IV. pag. 233. n. 27. quod ἄριμα Scythico sermone *unum* significat, σπού vero *oculum*. Quidam porro, inquit Eustathius in Dionysii vs. 31. putant eam gentem, quæ arcu et sagittis excelleret, in illis dirigendis, ut fit, alterum oculum claudere solitam, quo rectius collimaret: et propterea creditum unum tantum oculum ei fuisse: ἄρι Scythica lingua, *unum*: μασπούς *oculum* sonare.—' Cyclopis ab Ulysse excæcati fabula ab Homero ideo excogitata est, ut doceret, gravem sibi ultionem accersere, qui sacra hospitii jura violarent. Non potuit felicius aut aptius, quam in Cyclope, exemplum fingi, cui unus tantum oculus esset. Nam si binos haberet, non potuissent ob corporis proceritatem ambo ei simul effodi, et alter ei satis fuisset ad detegendos percussores: nec evadere Ulysses ex ejusdem manibus potuisset. Cyclops Græca vox est, facta ex κύκλος et ὤψ· nec eum significat, cui unicus est oculus, sed cui sunt duo rotundi, nec apte fissi. Ut hunc autem Cyclopem magis horrificum faceret, unius oculi gigantem finxit.' *Ed. sec.*

[h] *Cum Gryphis*] De his dicemus X. 70.

[i] *Herodotus*] Lib. III. pag. 207. n. 116. et lib. IV. pag. 229. n. 13. hoc ipsum sane ex Aristea Proconnesio recitat: sed ipse in fabulis censet.

[j] *Aristeas*] De eo in Auctorum Indice dicemus. Ex eo hæc eadem descripsit Pausanias lib. I. pag. 43.

convalle magna Imai montis, regio est, quæ vocatur Abarimon,[3] [k] in qua sylvestres vivunt homines, aversis [l] post crura plantis, eximiæ velocitatis, passim cum feris vagantes. Hos in alio non spirare cœlo, ideoque ad finitimos reges non pertrahi, neque ad Alexandrum Magnum pertractos, Bæton[4] itinerum ejus mensor prodidit.

Priores Anthropophagos, quos ad septemtrionem esse diximus [m] decem dierum itinere supra Borysthenem amnem, ossibus humanorum capitum [n] bibere, cutibusque cum capillo pro mantelibus [o] ante pectora uti, Isigonus Nicæensis.[5] Idem in Albania [p] gigni quosdam glauca oculorum acie, a pueritia [q] statim canos, qui noctu plus quam interdiu cernant. Idem itinere dierum decem supra Borysthenem Sauromatas tertio [r] die cibum capere semper.

Crates Pergamenus in Hellesponto, circa Parium, genus

hoc nomine repudiat, quod Græcum sit.' *Gesner.*—3 *Abarimen* Chiffl.—4 *Beton* Gronov. et al. ante Harduinum. Mox *itinerum ejusdem Alexandri* codd. Dalec. Paulo post, Tollius ad Auson. p. 568. legit, *in ossibus humanorum c. bibere*, ut apud Senecam: 'venenum in auro bibitur;' et ipsissimis verbis apud Florum III. 4.—5 *Iccensis* Chiffl. *Siceensis* Turneb.—6 Ita codd. Har-

NOTÆ

[k] *Abarimon*] Ita Reg. 1. 2. Colb. Paris. &c. Chiffl. *Abarimen*.

[l] *Aversis*] Gellius IX. 4. pag. 463. 'Alii,' inquit, 'item homines apud eandem cœli plagam, singularis velocitatis, vestigia pedum habentes retro porrecta, non ut ceterorum hominum, prospectantia.' Horum iconem vide apud Aldrov. de Monstris, pag. 15. Meminit et August. de Civit. XVI. 8.

[m] *Esse diximus*] Lib. IV. cap. 26. et VI. 20.

[n] *Ossibus humanorum capitum*] Hæc quoque Solinus cap. 15. pag. 35. et Strab. lib. VII. pag. 298.

[o] *Mantelibus*] Mappas, quibus discumbentium manus absterguntur. Varro de L. L. lib. v. pag. 61. 'Mantelium,' inquit, 'quasi manuterium, ubi terguntur manus.' Consule etiam Festum, verbo 'Manticularia.' Gallis, *Serviettes*. Vide Notas et Emend. num. 6.

[p] *In Albania*] Hæc Solinus, et Gellius, locis citatis. Hi sunt Albani, de quibus VI. 15.

[q] *A pueritia*] Venit hic in mentem mihi pueri illius, quem una nocte canum esse factum Martialis cecinit, IV. 7. 'O nox, quam longa es, quæ facis una senem.'

[r] *Sauromatas tertio*] Id vero Gellius sic interpretatur, IX. 4. pag. 464. 'Item esse compertum, et creditum,' inquit, 'Sauromatas, qui ultra Borysthenem fluvium longe colunt, cibum sumere semper diebus tertiis, medio abstinere.'

hominum fuisse tradit, quos Ophiogenes[s] vocat, serpentium ictus contactu levare solitos, et manu imposita venena extrahere corpori. Varro[t] etiamnum[6] esse paucos ibi, quorum salivæ contra ictus serpentium medeantur. Similis et in Africa gens Psyllorum[u] fuit, ut Agatharchides scribit, a Psyllo rege dicta, cujus sepulcrum in parte Syrtium majorum est. Horum corpori ingenitum fuit virus exitiale serpentibus, et cujus[7] odore sopirent eas. Mos vero[v] liberos genitos protinus objiciendi sævissimis earum, eoque genere pudicitiam conjugum experiendi, non profugientibus adulterino sanguine natos serpentibus. Hæc gens[w]

---

duini et Chiffl. cum edd. recentt. *etiam nunc* Gronov. et al. Paulo post, Dalec. *ictus serpentium medentur.*—7 Ita codd. Harduini, Dalec. et Chiffl. item Vet. Dalec. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *ut cujus* Gronov. et

NOTÆ

[s] *Ophiogenes*] Ὀφιογενεῖς, quasi serpentigenas, qui genus et originem a serpentibus ducant. De his Strabo lib. XIII. pag. 588.

[t] *Varro*] Libro primo Rerum Humanarum, attestante Prisciano VII. 2. pag. 396.

[u] *Gens Psyllorum*] Quomodo serpentibus mederi illi soliti essent, describit Ælian. Hist. Anim. I. 57. et XVI. 27. ubi Agatharchidem pariter auctorem laudat. Corn. Celsus ita rem explicat V. 27. ut dicat, ore vulneri admoto, venenum ab iis extractum, non peculiari quadam scientia, sed audacia potius corroborata usu. Ac paulo post: 'Venenum,' inquit, 'serpentum, non gustu, sed in vulnere nocet.... Ergo quisquis exemplum Psylli secutus, id vulnus exsuxerit, et ipse tutus erit, et tutum hominem præstabit.'

[v] *Mos vero*] Hæc Plinius ex Varrone loc. cit. Ex Plinio Solinus cap. 27. pag. 52. Ex aliis fortasse Dio lib. LI. pag. 453. et Tzetzes Chiliad. IV. Hist. 135. vs. 339. Lucanus ante omnes hæc eleganter IX. 891. 'Gens unica terras Incolit a sævo serpentum innoxia morsu, Marmaridæ Psylli: par lingua potentibus herbis: Ipse cruor tutus, nullumque admittere virus, Vel cantu cessante, potest.... Fiducia tanta est Sanguinis: in terram parvus cum decidit infans, Ne qua sit externæ Veneris mistura timentes, Lethifica dubios explorant aspide partus. Utque Jovis volucer, calido cum protulit ovo Implumes natos, Solis convertit in ortus; Qui potuere pati radios, et lumine recto Sustinuere diem cœli, servantur in usus: Qui Phœbo cessere, jacent: sic pignora gentis Psyllus habet, si quis tactos non horruit angues, Si quis donatis lusit serpentibus infans,' &c.

[w] *Hæc gens*] Solinus, loc. cit. Sed et Gellius XVI. 11. pag. 896. ex Herod. lib. IV. lepidam recitat de Psyllorum interitu fabulam.

ipsa quidem prope internecione[8] sublata est a Nasamonibus, qui nunc eas tenent sedes: genus tamen ominum ex iis qui profugerant, aut cum pugnatum est, affuerant,[9] hodieque remanent [10 x] in paucis. Simile et in Italia Marsorum genus [11 y] durat, quos a Circæ [12 z] filio ortos servant,[a] et ideo inesse iis vim naturalem eam. Et tamen omnibus hominibus [b] contra serpentes inest venenum: feruntque ictas[13] saliva,[c] ut ferventis aquæ contactum fugere. Quod si in fauces penetraverit, etiam mori: idque maxime humani jejuni oris.

Supra Nasamonas confinesque illis Machlyas,[d] Androgynos [e] esse utriusque naturæ, inter se vicibus coëuntes,[14] Calliphanes tradit. Aristoteles adjicit dextram mammam iis virilem,[15] lævam muliebrem esse.

vulgg.—8 Vet. Dalec. *interemptione;* Gronov. et al. ante Harduinum, *internicione.* Mox, Chiffl. *hominum iis,* omissa præpositione *ex.*—9 ‘ Reg. 1. et Editio princeps, *afuerant.* Hæc est antiqua scribendi ratio, non *abfuerant.*’ Brotier.—10 Harduin. 2. Bipont. et Franz. *remanet.*—11 Ita codd. Harduini, Dalec. et Chiffl. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *gente* Vet. Dalec. *gentis* Gronov. et edd. vett.—12 Ita ex codd. Harduinus, cum antea scriberetur *Circes.*—13 Chiffl. *ferunt ictas.* Margo edd. Dalec. et Gronov. *ictus salivæ ut ferventis aquæ contactum fugere;* Vet. Dalec. et codd. ejusdem, *saliva ut frigentis aquæ contactu, &c.* Paulo post, Heum. conj. *idque maxime homine juniore.*—14 Chiffl. *coëuntibus.*—15 Tolet. *in mummis virilem.*—

NOTÆ

[x] *Hodieque remanent*] Diversus abit a Plinio Solinus, cap. 27. pag. 52. ubi ait, ‘ nihil quicquam aliud, præter opinionem de vestigio nominis sui Psyllos reliquisse.’ Quo ex loco recentiorem multo, quam Plinium, fuisse Solinum apparet.

[y] *Marsorum genus*] Vide Notas et Emend. num. 7. Hæc Solinus cap. 2. pag. 15.

[z] *Circæ*] Vel *Circes. Circæ* habent omnes codd. Mss.

[a] *Ortos servant*] Forte, *ortos ferunt.*

[b] *Omnibus hominibus*] Hanc vim inesse salivæ hominis, cecinit Nicander in Theriac. pag. 7. ut vel odore serpentes fuget: Πολλάκι καὶ βροτέων σιάλων ὑποέτρεσαν ὀδμήν. Arist. item Hist. Anim. VIII. 33. pag. 988. Vide quæ dicturi sumus, XXVIII. 7. ipso initio.

[c] *Ictas saliva*] Magis probaverim, *ictus,* vel *ictum salivæ, ut ferventis aquæ contactum fugere.*

[d] *Machlyas*] Μάχλυες Herod. lib. IV. pag. 281. n. 178.

[e] *Androgynos*] August. de Civit. XVI. 8. ‘ Perhibetur,’ inquit, ‘ quibusdam utriusque sexus esse naturam, et dextram mammam virilem, sinistram muliebrem, vicibusque alternis coëundo, et gignere, et parere.’ Hæc eruditi fabulosa censent.

In eadem Africa familias quasdam effascinantium, Isigonus et Nymphodorus: quorum laudatione [16] [f] intereant probata,[g] arescant arbores, emoriantur infantes. Esse ejusdem [h] generis in Triballis et Illyriis, adjicit Isigonus, qui visu quoque effascinent, interimantque quos diutius intueantur, iratis præcipue [17] [i] oculis: quod eorum malum facilius sentire puberes.[j] Notabilius esse [k] quod pupillas binas in oculis singulis habeant. Hujus generis et fœminas [18] in Scythia, quæ vocantur Bithyæ,[l] prodit Apollonides. Phylarchus [19] et in Ponto Thibiorum [m] genus, mul-

16 Ita codd. Harduini, Tolet. et Chiffl. cum edd. recentt. *Nymphodorus tradunt: quarum laudatione* Gronov. et al. ante Harduinum. Mox, idem Harduinus in ed. prima *πρόβατα*, improbante Gesnero. *arescunt arbores* Chiffl.—17 Tolet. *irritatis præcipue.* Mox, pro *quod eorum*, Vet. Dalec. habet, *et id eorum.*—18 *Hujus generis fœminas*, omissa conjunctione, Vet. Dalec. Mox, Chiffl. *quæ Vitiæ vocantur;* Tolet. *quæ vocantur Viciæ.*—19 *Philarcus* Gronov.

NOTÆ

[f] *Quorum laudatione*] Ita Reg. 1. 2. Paris. Chiffl. &c. Gellius IX. 4. pag. 464. 'In libro,' inquit, 'Plinii Secundi Historiæ Naturalis septimo legi quasdam esse in terra Africa familias hominum voce atque lingua effascinantium, qui si impensius forte laudaverint pulchras arbores, segetes lætiores, infantes amœniores, egregios equos, pecudes pastu atque cultu opimas, emoriantur repente hæc omnia, nulli aliæ causæ obnoxia.'

[g] *Probata* [*Πρόβατα*] Oves, et pecudes lanigeras. Id apparet ex auctore Græco hausisse se videri Plinium voluisse. Ita Cicero in Verrem, *in acta* dixit, *ἐν τῇ ἀκτῇ*, in littore.—'*Probata*] Sic enim Latine id nomen in libris antiquis etiam manu exaratis scribitur, cum sit ex Græco *πρόβατα*, quod oves significat, *pecudesque lanigeras.* Sic infra cap. 48. 'pyctam' dixit pro pugile: et XXXV. 36. n. 12. 'pallacas' pro concubinis.' *Ed. sec.*

[h] *Esse ejusdem*] Hæc Gellius ad verbum, loc. cit.

Iratis præcipue] Vide Notas et Emend. num. 8.

[j] *Puberes*] Vide Notas et Emend. num. 9.

[k] *Notabilius esse*] Vide Notas et Emend. num. 10. Magas esse duplici pupilla sensit Ovid. Amor. II. 8. adv. Magam: 'Suspicor, et fama est, oculis quoque pupula duplex Fulminat, et gemino lumen ab orbe micat.'

[l] *Bithyæ*] De his pariter Solinus cap. 1. pag. 10. et Gellius IX. 4. pag. 464. Vereor ut Salmasius recte conjecerit, qui Scythicam gentem, *Bituam*, nomine Latino putet appellatam: quod binas pupulas haberet, quibus tuemur. In R. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. et Chiffl. legitur *Vitiæ.* Si conjecturæ locus, libentius *Thibiæ*, permutatis syllabis, agnoverim: nam Hesychio, p. 444. *Θίβεις, γυναῖκές τινες.* Et Thibii, de quibus mox agetur, *Θηβεῖς* a Plutarcho nomen habent.

[m] *Thibiorum*] Hoc ipsum ex eodem

tosque alios ejusdem naturæ: quorum notas tradit in altero oculo geminam pupillam, in altero equi effigiem.[n] Eosdem præterea non posse mergi, ne veste quidem degravatos. Haud dissimile iis genus Pharnacum[o] in Æthiopia prodidit Damon,[20] quorum sudor tabem contactis corporibus afferat.

Fœminas quidem omnes ubique visu nocere, quæ duplices pupillas habeant, Cicero[p] quoque apud nos auctor est. Adeo naturæ, cum ferarum morem[21] vescendi humanis visceribus in homine genuisset, gignere etiam in toto corpore, et in quorundam oculis quoque venena placuit: ne quid usquam mali esset, quod in homine non esset.

Haud procul urbe Roma in Faliscorum agro familiæ sunt paucæ,[22] quæ vocantur Hirpi:[q] hæ sacrificio annuo, quod fit ad montem Soractem[r] Apollini, super ambustam

Mox, cod. ap. Laet. et Chiffl. *Tybiorum*.—20 ‘ *Id genus Pharnacum in Æthiopia Damon* Chiffl. legit et Turneb. *Pharmacum* et Ms. adjuvante etymo virosi et venenati corporis.’ *Dalec.* ‘ Quidam codd. *Pharmacum*, forte a φαρμακεὺς, quod jam Salmasio visum.’ *Gesner.*—21 Vet. Dalec. et Chiffl. *more.* Mox, Vet. Dalec. *corporibus, in homine rabiem genuisset, gignere in toto.*—22 Tolet. *parvæ.* Mox, Gronov. et al. ante Harduinum: *quæ vocantur Hirpiæ: quæ*

NOTÆ

Phylarcho refert Plutarch. Sympos. Quæst. v. 7. pag. 680. Καίτοι τούσγε περὶ τὸν Πόντον οἰκοῦντας πάλαι, Θηβεῖς προσαγορευομένους, ἱστορεῖ Φύλαρχος οὐ παιδίοις μόνον, ἀλλὰ καὶ τελείοις ὀλεθρίους εἶναι.

[n] *Equi effigiem*] Deceptum nonnulli Plinium arbitrantur ambiguitate Græcæ vocis ἵππος, quæ non *equum* modo significat, sed et *insitum oculo vitium*, quo subinde tremulus nictat, semper instabilis. Verum decipi reprehensores Plinianos similius veri videtur: et quod id vitium admirabilitatem habeat omnino nullam, quam ob causam reddi id miraculum oportere auctori suo Phylarcho Plinius censuerit: et quod inesse illud oculo uni, experte interim ejus mali altero, nequeat: et quod geminæ demum pupillæ quæ in oculo uno deprehenditur, sit magis affine vitium insueta aliqua in altero effigies.

[o] *Pharnacum*] Non Scythicarum modo, ut diximus, sed et Æthiopicarum vocum origiuationem seu ἔτυμον repetere Salmasius nititur e fontibus alienis, hoc est, Latinis Græcisve, cum hoc loco *genus* Φαρμακέων legi cupit. Codices tamen Mss. *Pharmacum* legunt.

[p] *Cicero*] In iis scilicet libris, quos injuria temporum dolemus intercidisse.

[q] *Hirpi*] Vide Notas et Emend. n. 11.

[r] *Soractem*] *Monte S. Oreste*, ut diximus, II. 95. Ad hos Hirpos, et ad

ligni struem ambulantes non aduruntur. Et ob id perpetuo senatusconsulto militiæ omniumque aliorum munerum vacationem habent.

Quorundam corpori [23] [s] partes nascuntur ad aliqua mirabiles: sicut Pyrrho regi [t] pollex in dextero pede, cujus tactu lienosis medebatur. Hunc cremari [u] cum reliquo corpore non potuisse tradunt, conditumque loculo in templo.

Præcipue India Æthiopumque tractus miraculis scatent. Maxima in India [v] gignuntur animalia. Indicio sunt canes [w] grandiores ceteris. Arbores quidem tantæ proceritatis traduntur, ut sagittis superjaci [24] [x] nequeant. Hæc facit ubertas soli, temperies cœli, aquarum abundantia, (si libeat credere) ut sub una ficu [25] [y] turmæ condantur equitum. Arundines [z] vero tantæ proceritatis, ut singula internodia alveo navigabili ternos interdum homines ferant.

sacrificio, &c. Paulo post, Chiffl. *non adurantur.*—23 Ita omnes codd. Harduini, Dalec. et Chiffl. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *corpore* Gronov. et edd. vett. Mox, Tolet. *ad alia quam mirabiles;* Chiffl. *ad aliaque mirabiles.*—24 Ita codd. Harduini, Laet, et Chiffl. ut et ex antiquis membranis Turnebus; item Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. prius legebatur *superari.*—25 Chiffl. *ut sub una fico.*—26 Ita Harduini et aliorum

NOTÆ

hunc ritum respexit Virgil. Æn. XI. 785. apud quem sic Aruns, ex eo sacrificulorum genere, ut videtur, unus: 'Summe Deum, sancti custos Soractis, Apollo, Quem primi colimus, cui pineus ardor acervo Pascitur, et medium freti pietate per ignem Cultores multa premimus vestigia pruna.' Verum per ignes caute ambulasse scito ex Servio, qui Varronem testem advocans, sacrificulos illos admonet, per prunas ambulaturos, medicamento aliquo solitos sibi plantas tingere. Strabo lib. v. pag. 226. non Apollini, sed Deæ Feroniæ fieri hæc sacra prodidit. Maronem Silius sequitur, lib. v.

[s] *Quorundam corpori*] Vide Notas et Emend. num. 12.

[t] *Sicut Pyrrho regi*] Hæc quoque Plutarch. in Pyrrho, pag. 384.

[u] *Hunc cremari*] Plutarch. loc. cit.

[v] *Maxima in India*] De his Ælianum vide Hist. Anim. XVI. 11. et seqq. et XVII. 26.

[w] *Indicio sunt canes*] De cane Indico, qui cum leone dimicaret, Ælianus Hist. Anim. IV. 19. Vide et Plin. VIII. 40.

[x] *Superjaci*] Vide Notas et Emend. num. 13. Hæc pariter Solinus cap. 52. pag. 81.

[y] *Ut sub una ficu*] De ficu Indica, XII. 11. Strabo lib. XV. pag. 694. sub una arbore condi posse equites quinquagenos, ex Aristobulo prodidit: Onesicritus etiam quadringentos.

[z] *Arundines*] Hæc Plinius ex He-

Multos ibi quina cubita constat longitudine excedere: non exspuere: non capitis, aut dentium, aut oculorum ullo dolore affici, raro aliarum corporis partium: tam moderato Solis vapore [a] durari. Philosophos [b] eorum, quos Gymnosophistas vocant, ab exortu ad occasum perstare,[26] contuentes Solem immobilibus oculis: ferventibus arenis toto die alternis pedibus insistere. In monte, cui nomen est Nulo,[27] homines esse aversis plantis, octonos digitos in singulis habentes, auctor est Megasthenes.

In multis [c] autem montibus genus hominum capitibus caninis, ferarum pellibus velari, pro voce latratum edere, unguibus armatum venatu et aucupio vesci. Horum supra centum viginti millia fuisse prodente se Ctesias scribit: [28 d] et in quadam gente [e] Indiæ, fœminas semel in vita parere,

codd. cum edd. recent. *præstare* Gronov. et al. ante Harduinum.—27 Ita codd. Harduini et Chiffl. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Milo* edd. vett. et Gronov. Mox, eædem vett. *in singulis pedibus habentes.* ' In Chiffl. deest *pedibus:* recte; est enim gloss. *τοῦ plantis.*' Dalec. Vox *pedibus* deest etiam in edd. Hardnin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—28 Cod. Dalec. *proditur. Ctesias scribit in;* Chiffl. *prodente se. Ctesias, &c.*—

NOTÆ

rod. lib. III. pag. 202. n. 98. Tzetzes Chiliad. VII. vs. 741. Ὁ Τζέτζης λέγει τοὺς Ἰνδῶν καλάμους τῷ Κτησίᾳ ὡς διοργυίους γράφοντι τὸ πλάτος· τίς πιστεύσοι; καὶ τοῖς τὸ ἓν γονάτιον δύο ποιεῖν δλκάδας, *Tzetzes recenset Indorum arundines ex Ctesia scribente, instar habere duorum passuum in latitudine: quis credat? et illis unum internodium duas facere onerarias.* Vide quæ dicturi sumus XVI. 65.

[a] *Solis vapore*] Hoc est, calore, ut diximus II. 40.

[b] *Philosophos*] Hæc iisdem verbis Solinus, cap. 52. pag. 79. ex ipso Megasthene, quem Plinius laudat auctorem.

[c] *In multis*] Hæc ad verbum Solinus loc. cit. et Gellius IX. 465. Meminit etiam August. de Civit. XVI. 8. Apud Tartaros gentem plane facie et moribus huic similem esse, scriptores idonei referunt, quos laudant Majolus, Colloq. II. p. 31. et Nierembergius, Hist. Nat. VIII. 1. p. 132.

[d] *Ctesias scribit*] In eo libro, quem de Indicis rebus conscripsit. Extat hæc ejus narratio multo prolixior apud Photium, in Bibl. cod. 73. pag. 150. qui eam mendaciis refertissimam putat. Hac porro forma loquendi, *prodente se*, intelligitur hunc eorum hominum numerum fuisse, quo tempore Ctesias hæc commentaretur.

[e] *Et in quadam gente*] Solinus loc. cit. ex Ctesia. Ctesiæ ipsius verba Photius recitat loc. cit. p. 156. fabulisque accenset.

genitosque confestim canescere. Item hominum genus,[29] qui Monocoli [f] vocarentur, singulis cruribus, miræ pernicitatis ad saltum: eosdemque Sciapodas [30 g] vocari, quod in majori æstu humi jacentes resupini, umbra se pedum protegant: non longe eos a Troglodytis abesse. Rursusque ab his occidentem versus, quosdam sine cervice oculos in humeris [h] habentes.

Sunt et Satyri Subsolanis [i] Indorum montibus (Catharcludorum [31 j] dicitur regio) pernicissimum [32] animal: cum quadrupedes, tum recte currentes, humana effigie, propter velocitatem, nisi senes [k] aut ægri, non capiuntur. Choro-

29 *Idem h. genus* Tolet. et Chiffl. Mox, pro *Monocoli*, quod exhibent codd. Harduini, Dalec. Chiffl. et Turneb. item edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Monosceli* legitur in edd. vett. et Gronov. Paulo post, *miræ p. assultim* Sabellicus.—30 Ita Steph. et Philost. *eosdem Sciapodis* Chiffl. *eosdemque Sciopodas* Gronov. et al. ante Harduinum. Mox, *eos Troglodytis*, omissa præpositione, Turneb.—31 *Catardudorum* codd. Laet, et Chiffl. *Cartadulorum* Gronov. et al. ante Harduinum.—32 ‘ Sic optime Reg. 2. et Editio princeps. In Reg. 1. et edd. recentt. *perniciosum.*’ Brotier. *perniciosissimum* Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. Mox, *tanquam quadrupedes* codd. Dalec. et Vet. ejusdem; Dalecampius legit: *tum ut quadrupedes: tum ut recti.* Gronovius: *tum quadrupedes, &c.* Paulo post, Vet. Dalec. *effigie, ut propter,*

NOTÆ

[f] *Monocoli*] Ἀπὸ τοῦ μόνου κώλου, *ab unico crure.* Vide Notas et Emend. num. 14. E Græcorum mendaciis sunt isti Monopodes, Sciapodesque.

[g] *Sciapodas*] Σκιάποδες Tzetzæ, Suidæ, Stephano, Hesychio. Στεγανόποδες eidem Tzetzæ, Chiliad. VII. vs. 766. ex Apollodoro, qui eos fabulosis historiis annumerat, uti et ἀστόμους, et ὀπισθοδακτύλους, et ἱμαντόποδας, et ἱμαντοσκελεῖς. Ctesiæ verba ex Periplo Asiæ recitat Harpocration verbo Σκιάποδες, pag. 270.

[h] *Oculos in humeris*] Solinus loc. cit. pag. 80. et Gellius IX. 4. p. 465. Sunt qui hæc in uno monstro aliquo singulari vera esse posse fateantur: in gente aliqua universa negent. Grotius tamen de Reb. Belg. lib. IV. pag. 239. de hoc hominum genere agens: ‘ Quod certiore testimonio firmatur,’ inquit, ‘ capite truncos homines, qui vultus in pectore gerant, esse, aut colli brevitate erectisque humeris tales videri, haud pertinaciter refellam: satis gnarus, ut alibi ignium intemperie, ita vi frigoris nimia peccare naturam.’ Vide et Majolum, colloq. II. pag. 30. et eum Augustini locum, quem extremo hoc cap. allaturi sumus.

[i] *Subsolanis*] Ad Subsolanum seu æquinoctialem ortum obversis. De his Satyris dicemus obiter in Notis et Emend. num. 15.

[j] *Catharcludorum*] Ita Reg. 1. 2. et Paris. *Catardudorum*, Colb. 1. 2. et Chiffl. *Cartadulorum*, editi.

[k] *Nisi senes*] Hæc pariter Ælian. Hist. Anim. XVI. 21.

mandarum [33] [l] gentem vocat Tauron, sylvestrem, sine voce, stridoris horrendi,[m] hirtis corporibus, oculis glaucis, dentibus caninis. Eudoxus in meridianis Indiæ, viris plantas esse cubitales : fœminis [34] adeo parvas, ut Struthopodes[n] appellentur.

Megasthenes[o] gentem inter Nomadas Indos narium loco foramina tantum habentem, anguium modo loripedem, vocari Scyritas.[35] [p] Ad extremos[q] fines Indiæ ab oriente circa fontem Gangis, Astomorum gentem sine ore, corpore toto hirtam vestiri frondium lanugine,[r] halitu tantum viventem et odore quem naribus trahant. Nullum illis[s] cibum, nullumque potum : tantum radicum [36] florumque varios odores et sylvestrium malorum, quæ secum portant longiore itinere, ne desit olfactus: graviore paulo odore haud difficulter exanimari.

Supra hos extrema in parte montium Trispithami,[t] Pyg-

&c. non capiantur: codd. ejusdem Dalec. *effigie. Propter, &c.*—33 *Choraneorum* Vet. Dalec.—34 Chiffl. *feminas.*—35 Ita codd. Harduini et Chiffl. cum edd. recentt. *Syrictas* Gronov. et al. ante Harduinum. Cod. Dalec. *modo, Loripedes vocari Syristas ad, &c. Gangis, Astomorum.*—36 Tolet. *radicum tantum.* Paulo

NOTÆ

[l] *Choromandarum*] Vide Notas et Emend. num. 16.

[m] *Stridoris horrendi*] Solin. cap. 52. pag. 80.

[n] *Struthopodes*] Ἀπὸ τοῦ ποδὸς καὶ τοῦ στρουθοῦ, quod *pes* haud major iis quam *passeri*, vel, ut volunt alii, quam *struthioni*, videretur.

[o] *Megasthenes*] Hunc Strabo pariter lib. II. pag. 70. laudat auctorem, sed ita ut fidem ei derogandam censeat: qui ἐνωτοκοίτας, *in auribus cubantes :* ἀστόμους καὶ ἄῤῥινας, *ore naribusque carentes :* μονοφθάλμους, *unoculos :* μακροσκελεῖς, *longipedes :* ὀπισθοδακτύλους, *aversis præditos digitis*, aliasque ejusmodi nugas venditarit : ac Pygmæorum τρισπιθάμων fabulam Homericam instaurarit, et amplificarit.

[p] *Scyritas*] Vide Notas et Emend. num. 17.

[q] *Ad extremos*] Hæc Solinus cap. 52. p. 80. Astomorum iconem exhibet Aldrov. de Monstris, pag. 6.

[r] *Frondium lanugine*] Hoc est, vestibus e frondium lanugine contextis, quemadmodum uberius explicatum est VI. 20. Ridicule Gellius, aut obscure admodum est locutus, cum de his agens, 'corporibus hirtis esse' dixit, 'avium ritu plumantibus :' nisi de veste plumanti serica intelligas.

[s] *Nullum illis*] Solinus loc. cit. Hæc ego fabulosa arbitror : etsi odore aliquanto tempore produci vitam posse, Medicorum filii asseverant. In fabulis quoque Strabo annumerat, lib. XV. p. 711.

[t] *Trispithami*] Vide Notas et Emend.

mæique[37] narrantur, ternas spithamas longitudine, hoc est, ternos dodrantes non excedentes, salubri cœlo, semperque vernante,[38] montibus ab Aquilone oppositis: quos a gruibus infestari Homerus quoque[u] prodidit. Fama est, insidentes arietum caprarumque dorsis, armatos sagittis veris tempore universo agmine ad mare descendere, et ova pullosque earum alitum consumere: ternis expeditionem eam mensibus confici, aliter futuris gregibus non resisti. Casas eorum luto pennisque[39] et ovorum putaminibus construi. Aristoteles[v] in cavernis vivere Pygmæos tradit: cetera de his, ut reliqui.

Cyrnos Indorum genus[40] Isigonus annis centenis quadragenis vivere. Item[41] Æthiopas[w] Macrobios et Seras

post in eodem cod. et Chiffl. non leguntur voces, *paulo odore.*—37 Sic codd. Harduini; sic quoque Turnebus ex veteri codice; item Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. 'Alii sunt et Pentaspithami Megastheni apud Strab. lib. xv. ubi hæc narrantur omnia.' *Dalec. Spithamæi Pygmæique* margo edd. Dalec. et Gronov. *Spithami Pygmæique* Chiffl. *Spithamæi Pygmæi* edd. vett. et Gronov. 'Alii *Trispithamæi* etymi ratione.' *Laet.*—38 Codd. Dalec. et Chiffl. *super vernante.*—39 Chiffl. *pinnisque;* et mox in eodem, *putaminibus conseruí;* Tolet. *putaminibus conseri.*—40 Vet. Dalec. *gentem.*—41 *Idem* margo edd. Dalec. et Gronov. Paulo post, ibidem: *nec visce-*

NOTÆ

num. 18. De Pygmæis vi. 35. Dodrantem porro vocat, novem ex asse uncias: ex pede qui 12. pollicibus constabat, pollices novem.

[u] *Homerus quoque*] Iliad. Γ. 6.

[v] *Aristoteles*] Hist. Anim. viii. 15. pag. 913.

[w] *Item Æthiopas*] Forte rectius *idem.*—'Aldrovandus, Hist. Serpent. p. 155. 'Nostra ætate,' inquit, 'in Italia caro viperina non in epularum lautitiis adhibetur, sed ob vitæ longitudinem.' De viperarum usu in cibis vide Plin. xxix. 38. Ad restituendam valetudinem usum esse Commodum Imperatorem, testis est, ut quidem conjicimus, nummus insignis ex ære magno in Museo nostro: M. COMMODVS ANT. P. FELIX AVG. BRIT. P. P. Capite laureato, vultu barbato, ore valetudinem ægram et languorem testante. .)(. IOVI IVVENI. P. M. TR. P. XIII. IMP. VIII. COS. V. DES. VI. S. C. Jupiter stat, fulmen dextra tenens, hastam sinistra: ad pedes, Aquila Romana, Imperii et Augusti symbolum. Nos olim alios secuti, Jovem Juvenem appellari Commodum in hoc titulo diximus, falso; cum ageret tricesimum quintum, Imperii decimum. Sententia his literis comprehensa hæc videtur esse: 'IOvi VItali, In Valetudine Viperarum Esu Nutrienti Imperatorem.' Infirma valetudine fuisse Commodum supremis vitæ suæ annis, alii etiam nummi, nec pauci, testantur. Jupiter Vitalis, Natura

existimat, et qui Athon montem incolant: hos quidem, quia viperinis carnibus alantur: itaque nec capiti, nec vestibus eorum noxia corpori[x] inesse animalia.

Onesicritus, quibus locis[42] Indiæ[y] umbræ non sint, corpora hominum cubitorum quinum, et binorum palmorum[43][z] existere, et vivere annos centum triginta, nec senescere, sed, ut medio ævo, mori. Crates Pergamenus Indos, qui centenos annos excedant, Gymnetas[44][a] appellat, non pauci Macrobios. Ctesias gentem ex his, quæ appelletur[45] Pandore,[b] in convallibus sitam, annos ducenos vivere, in juventa candido capillo, qui in senectute nigrescat. Contra[46] alios, quadragenos non excedere annos, junctos Macrobiis, quorum fœminæ semel pariant: idque et Agatharchides tradit. Præterea locustis eos[c] ali, et esse pernices. Mandorum[47][d] nomen iis dedit Clitarchus, et Megasthenes, trecentosque eorum vicos annumerat.[48] Fœminas septimo ætatis anno parere, senectam quadragesimo accidere.[49]

ribus eorum noxia, &c.—42 Ita ex codd. emend. Harduinus; ita quoque Chiffl. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *quibus in locis* Gronov. et edd. vett. —43 Chiffl. *et binarum palmarum.*—44 *Gymnectas* Chiffl. et Vet. Dalec.—45 Ita codd. Dalec. et Chiffl. cum edd. recentt. *appellatur* Gronov. et al. ante Harduinum. Mox pro *Pandore*, Vet. Dalec. *Panœore*, codd. ap. Laet, et Chiffl. *Pandere;* Reg. Hard. 1. *Pandare.*—46 *E contra* cod. Dalec. Mox, *canos* pro *annos* Chiffl.—47 Ita codd. Harduini et Laet, item Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Meandorum* Chiffl. et al. ap. Laet. *Mandrorum* Gronov. et edd. vett.—48 Codd. Dalec. *annumerant.*—49 Ita codd. Harduini et Chiffl. *accidere* etiam cod. Dalec. *quadragesimo anno accedere* Gronov. et al.

NOTÆ

est vitæ tutatrix et altrix, restitutrixque juventæ.' *Ed. sec.*

[x] *Noxia corpori*] Pediculos.

[y] *Quibus locis Indiæ*] Vide quæ diximus II. 75.

[z] *Cubitorum quinum, et binorum palmorum*] Mss. *binarum palmarum.* Palmus quaternos digitos habet, cubitus palmos senos. Vide Herod. lib. II. n. 149. pag. 148.

[a] *Gymnetas*] Codd. Mss. *Gymnestas*: Græco vocabulo, corporis exercitationem significante: Vel Γυμνήτας potius, quod nudi incederent, ut ait Strabo lib. XV. pag. 719. Fuere præter istos et alii Gymnetæ, inter Æthiopas, ut diximus VI. 35.

[b] *Pandore*] Ita Reg. 2. At Reg. 1. *Pandare.* Colb. 1. 2. Paris. et Chiffl. *Pandere.* Pandas gentem esse solam Indorum regnatam fœminis, dictum est VI. 23.

[c] *Locustis eos*] De his dictum est VI. 35. ubi de Æthiopia.

[d] *Mandorum*] Vide Notas et Emend. num. 19.

Artemidorus, in Tabrobana insula longissimam vitam sine ullo corporis languore traduci. Duris, Indorum quosdam cum feris coire, mixtosque et semiferos esse partus. In Calingis [50 e] ejusdem Indiæ gente quinquennes concipere fœminas, octavum vitæ annum non excedere. Et alibi [f] cauda villosa homines nasci pernicitatis eximiæ, alios auribus [g] totos contegi. Oritas [51 h] ab Indis Arbis fluvius [i] disterminat. Hi nullum [52] alium cibum novere, quam piscium, quos unguibus dissectos Sole torreant: atque ita panem [j] ex his faciunt, ut refert Clitarchus, Troglodytas [k] super Æthiopiam velociores esse equis,[53] Pergamenus Crates. Item Æthiopas [54 l] octona cubita longitudine excedere: Syrbotas vocari gentem eam.

Nomadum [m] Æthiopum, secundum flumen Astragum [55 n]

---

ante Harduinum.—50 *In Colingis* Chiffl.—51 *Soritas* codd. Laet, Dalec. et Chiffl. et Vet. Dalec.—52 *Hinc ullum* Chiffl. *Ii nullum* Gronov. et vulgg. ante Harduinum.—53 Codd. Dalec. *equis esse.*—54 *Idem Æthiopas* margo edd. Dalec. et Gronov.—55 Ita codd. Harduini, Laet, et Chiffl. item edd.

NOTÆ

[e] *In Calingis*] Indiæ populis ad Gangis ripam, quæ spectat occasum. Refert eadem Solinus cap. 52. pag. 80.

[f] *Et alibi*] De Anglicana gente caudata, aliisque similibus, vide Majol. Colloq. II. pag. 35.

[g] *Alios auribus*] De his diximus IV. 27. Sumta hæc sunt ex Ctesia, cujus excerpta extant apud Photium in Bibl. cod. 73. pag. 157. Ἐνωτοκοίτας vocat Strabo lib. XV. pag. 711. Nec recentiores desunt, qui se homines ejuscemodi vidisse confirment, quos Majolus laudat, Colloq. II. pag. 33.

[h] *Oritas*] Vide Notas et Emend. num. 20.

[i] *Arbis fluvius*] Sive Cophes, ut diximus VI. 25.

[j] *Atque ita panem*] Furnerius Hydrogr. IV. 25. pag. 180. auctor est hodieque esse gentes plurimas, versus septemtrionem, aliasque in America positas, quæ pane ex dissectis piscibus atque in pollinem deinde contusis confecto vivant: quod imbecillo nimium in his regionibus Solis calore, maturitatem assequi frumenta nequeunt.

[k] *Troglodytas*] De his dictum est sup. lib. cap. 34. Ὠκύποδας, Ἵππων μᾶλλον ἀπιόντας, appellat Strabo lib. XV. pag. 711.

[l] *Item Æthiopas*] Rectius *idem*, ut supra monuimus. Hæc Solinus pariter refert cap. 30. pag. 55. Sed furtum dissimulat, cum pro cubitis octonis, pedes duodecim longitudine excedere gentem eam scribit. De Syrbotis vero octicubitalibus, actum est VI. 35.

[m] *Nomadum*] Vide Notas et Emend. num. 21.

[n] *Astragum*] Vide Notas et Emend. num. 22.

ad septemtrionem vergentium, gens Menisminorum [56] [o] appellata, abest ab oceano dierum itinere viginti, animalium, quæ Cynocephalos vocamus, lacte vivit, quorum armenta pascit maribus interemtis, præterquam sobolis causa.[57] In Africæ solitudinibus hominum species obviæ subinde fiunt, momentoque evanescunt. Hæc atque talia [p] ex hominum genere ludibria sibi, nobis miracula, ingeniosa fecit natura. Et singula [58] quidem, quæ facit in dies, ac prope horas, quis enumerare valeat? ad detegendam ejus potentiam, satis sit inter prodigia posuisse gentes. Hinc ad confessa in homine pauca.

III. (III.) Tergeminos [a] nasci certum est, Horatiorum [b]

Hardnin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Astrapum* cod. Dalec. *Astapum* Gronov. et edd. vett. Mox, *vergentem* Vet. Dalec.—56 *Medimnorum* Vet. Dalec. *Mœnismorum* Chiffl. Paulo post, *quæ C. vocavimus.*—57 Cod. Dalec. *præter sobolis causam.*—58 *Et singulis* Chiffl.

NOTÆ

[o] *Menisminorum*] Ita omnes, quos vidi, codices. Cave putes *Medimnos* legi hic oportere, quorum mentio est VI. 35. Hi enim Nomadum Æthiopum vicini, non ipsi Nomades esse dicuntur.

[p] *Hæc atque talia*] De monstris hujusmodi sapienter pronuntiat August. de Civit. XVI. 8. 'Non nobis videri absurdum debet, ut quemadmodum in singulis quibusque gentibus quædam monstra sunt hominum, ita in universo genere humano quædam monstra sint gentium. Quapropter, ut istam quæstionem pedetentim cauteque concludam, aut illa, quæ talia de quibusdam gentibus scripta sunt, omnino nulla sunt: aut si sunt, homines non sunt: aut ex Adam sunt, si homines sunt.' Vide locum integrum.

[a] *Tergeminos*] Τριδύμους, inquit Dionys. Halic. Antiq. Rom. lib. III. pag. 150. hoc est, tres uno partu editos: ut δίδυμοι sunt gemelli. Columella item mox laudandus.—'Quoniam tergemini nati sunt Horatii Curiatiique, et in nummis antiquis legitur, C. CVR. et TRIGE. qui nummi delineantur a Patino, in Famil. p. 97. n. 1. et 2. imprudenter in iisdem putarunt aliqui se pictam videre familiam Trigeminorum. Atqui profecto, quamvis tergemini nati sint Horatii, Curiatiique, non potuit propterea *Tergeminus* aut cognomen esse singulorum in una familia, aut Curiatiorum potius, quam Horatiorum, vel e converso. Patini nummus ex una parte caput Romæ Victricis exhibet: retro: TRIGE. In Regio simili, qui et apud Gorlæum extat p. 30. est TRIGE. .)(. Imperator in curru quadrijugo triumphali, scipionem sinistra Cousularem tenet, cujus in apice Romana Aquila est, Imperii symbolum: a Victoria retro volitante coronatur Imperator. Sub quadrigis, C. CVR. in aliis C. CVR. F. 'Caius Curius filius,' Triumvir Monetalis, sed non Curiatius est. In-

Curiatiorumque exemplo : supra,[c] inter ostenta dicitur :[1] præterquam in Ægypto,[d] ubi fœtifer potu[e] Nilus amnis. Proxime,[f] supremis divi Augusti, Fausta quædam e plebe, Ostiæ duos mares, totidem fœminas enixa, famem, quæ consecuta est, portendit haud dubie. Reperitur et in Peloponneso binos quater[2 g] enixa, majoremque partem ex omni ejus vixisse partu. Et in Ægypto septenos uno utero[h] simul gigni auctor est Trogus.[i] Gignuntur[j] et utriusque

Cap. III. 1 Chiffl. *super, inter o. dicitur ;* Vct. Dalec. *supra, i. o. adducitur ;* Gronov. *supra, i. o. ducitur.* Mox, Gronov. edd. vett. et Harduin. 1. *Nilus. Annis proximis, supremis, &c.* Lectionem nostram exhibet Chiffl. probante Salmasio ; item Harduin. 2. 3. Bipont. et Franz.—2 Ita codd. omnes Harduini, Dalec. et Chiffl. item Regg. Brot. 1. 2. Editio princeps, Venett. Rom. Parm. Tarvis. Brix. al. antiq. cum Harduin. 2. 3. Bipont. et Franz. *quinos*

NOTÆ

fra, Roma. Est hic TRIG. vel TRIGE id quod ipsa pictura paginæ alterius in his nummis admonet, ‘ Trajanus Imperator Germanicus.’ Nihil certius aut simplicius. Vereor etiam ut *trigeminus* Latine dici possit pro *tergemino.*’ Ed. sec.

[b] *Horatiorum*] De his videndus Livius lib. 1. pag. 9. Columella de Re Rust. III. 8. pag. 97. ‘ Ægyptiis et Afris gemini partus familiares, ac pæne solennes sunt : sed et Italici generis esse natura voluit eximiæ fœcunditatis Albanas Curiatiæ familiæ trigeminorum matres.’

[c] *Supra*] Hoc est, supra eum numerum : si plures, quam tres, uno partu edantur in lucem, id inter ostenta narratur. Sic Mss. Editi, *ducitur.*

[d] *In Ægypto*] Columella loc. cit.

[e] *Fœtifer potu*] Solinus cap. 1. pag. 5. ‘ Cum fœtifero potu Nilus, non tantum terrarum, sed etiam hominum materna fœcundat arva.’ Seneca Nat. Quæst. III. 25. pag. 873. ‘ Quorundam causa non potest reddi, quare aqua Nilotica fœcundiores fœminas faciat, adeo ut quarundam viscera longa sterilitate præclusa, ad conceptum relaxaverit,’ &c.

[f] *Proxime* [*proximis*] Vide Notas et Emend. num. 23. Plinius ita loquitur II. 106. ‘ Neronis Principis annis supremis,’ &c.

[g] *Binos* [*quinos*] *quater*] Vide Notas et Emend. num. 24.

[h] *Uno utero*] Unica et simplici prægnatione. Hæc quoque Solinus ex Trogo cap. 1. p. 5. Paulus item JC. lib. v. Dig. tit. 4. ‘ Non leves auctores tradidere multas Ægypti uno utero septenos enixas.’

[i] *Auctor est Trogus*] Et Aristoteles quoque apud Strab. lib. XV. pag. 695. Sed mendosus forte est locus, neque ἑπτάδυμα, sed πεντάδυμα legendum : cum Aristoteles et Gener. Anim. IV. 4. et 5. et Hist. Anim. VII. 5. p. 822. quinque modo enixam referat : et Gellius X. 2. pag. 504. ex eodem affirmet, ‘ finem hunc esse multijugæ hominum partionis, neque plures unquam simul genitos compertum.’ Quæ porro Albertus M. de Animal. IX. 2. 5. pag. 291. de prodigiosis partubus

sexus, quos Hermaphroditos vocamus, olim Androgynos [k] vocatos, et in prodigiis [l] habitos, nunc vero in deliciis.

Pompeius Magnus in ornamentis theatri mirabiles fama posuit effigies, ob id diligentius magnorum artificum ingeniis elaboratas: inter quas legitur Eutychis,[3] [m] a XX. liberis rogo illata, Trallibus enixa XXX.[n] partus. Alcippe[o] elephantum, quanquam id inter [4] ostenta est. Namque et

quater Gronov. Harduin. 1. et al.—3 Ita codd. Harduini et Chiffl. cum edd. recentt. *Euthyce* Gronov. et al. ante Harduin. Mox, *Tralleis enixa* cod. Dalec. *Taxylis enixa* Chiffl.—4 *Alcippe e. quod et inter* cod. Dalec. et mox in eo-

NOTÆ

tradit, fabulis arbitror propiora. Quæ vero de Margarita, Comitis Hollandiæ filia, vulgo sunt jactata, peperisse scilicet uno partu 360. filios vivos, anno 1314. ea fictitia esse ex temporum collatione ostendit Petr. Scriverius in Antiq. Batav.

[3] *Gignuntur*] Hunc locum exscripsit ad verbum e Plinio Gellius IV. 9. pag. 467.

[k] *Androgynos*] Hoc est, homines qui utriusque sexus, virilis ac muliebris, τὰ αἰδοῖα habuerint: quibus etiam hermaphroditorum, a Mercurio et Venere, nomen est inditum: *Mercurius* enim Ἑρμῆς est, *Venus* Ἀφροδίτη. Referunt scilicet Astrologi androgynorum ortus causam, in certum quendam utriusque stellæ, Mercurii Venerisque, coitum: inde nomen. Negant autem in re Anatomica summi artifices ullum hominem esse posse, in quo sexus uterque perfectus sit: signa tantum sexus alterius, et inchoatas notas agnoverunt in iis quibus hujusmodi naturam geminam inesse existimatum sit: in viris quidem aliquam ἐν τῷ αἰδοίῳ rimam, sed illam quidem haud permeabilem, neque, ut Arist. loquitur, δίοδον τῷ αἰδοίῳ τοῦ ἄῤῥενος· in fœminis nympham ad tres interdum digitos productiorem solito, sed quæ flaccida foret, neque posset ἀκριβῶς τείνεσθαι ἐν ταῖς συνουσίαις. Vide Sennertum, tom. III. parte IX. cap. 13. pag. 607.

[l] *Et in prodigiis*] Vide Livium lib. XXVII. pag. 303. et 313. et lib. XXXI. pag. 371. Item Julium Obseq. cap. 56. p. 32.

[m] *Eutychis*] Ita R. 1. 2. Paris. et Solinus ipse, qui cap. 1. pag. 5. eadem referens, Eutychidem vocat. Errat tamen Solinus, qui mulierem ipsam putat exhibitam in theatro, cum id de sola effigie mulieris proditum ab aliis scriptoribus fuerit, atque adeo a Plinio ipso plane modo, cum ait in ornamentis theatri Pompeiani mirabiles fama positas esse effigies.

[n] *Enixa XXX.*] Totidem numerat et Tatianus, Orat. contra Gent. pag. 183. ubi hunc partum prodigiosum a Periclymeno statuario expressum fuisse scribit. Vidimus ætate nostra fœminam quatuor et XXX. partus enixam: sed vix duodecim in iis vitales.

[o] *Alcippe*] Vide Notas et Emend. num. 25. Collegit similes prodigiosos partus Joan. Schenckius Obs. Medic. lib. I. pag. 9. et 10. ac lib. IV. pag. 691.

serpentem [p] peperit inter initia Marsici [q] belli ancilla. Multiformes [5 r] pluribus modis inter monstra partus eduntur. Claudius Cæsar scribit Hippocentaurum [s] in Thessalia natum eodem die interiisse. Et nos principatu ejus allatum illi ex Ægypto [t] in melle [u] vidimus. Est inter exempla, in uterum protinus reversus infans Sagunti, quo anno ab Hannibale deleta est.

(IV.) Ex fœminis [v] mutari in mares,[w] non est fabulosum.

dem: *Marsici b. Achille.*—5 Chiffl. *et multiformes.*—6 *C. Licinio* Chiffl.—

NOTÆ

[p] *Namque et serpentem*] Julius Obseq. cap. 118. pag. 61. 'In Etruria, Clusii, mater familiæ vivum serpentem peperit,' &c.

[q] *Marsici*] Ante Marsicum bellum quæ ostenta visa sunt, ea collecta esse a Sisenna, scribit Cic. de Divin. lib. II. pag. 233. De hoc bello diximus II. 85.

[r] *Multiformes*] Vide Phlegontem de Rebus Mirab. cap. 20. et seqq.

[s] *Hippocentaurum*] Monstra hujuscemodi ex homine et equo conflata, merito negant ulla aut extitisse aliquando, aut vero esse posse, viri eruditi ex omni disciplina. Ex Medicis Galenus de Usu Part. III. 1. tom. IV. pag. 339. rem validis omnino argumentis conficit. E Philosophis, Cic. de Divin. lib. II. pag. 231. E Jureconsultis, Justinianus, tit. de Inutili Stipul. E poëtis denique ipsis, quibus tamen hæc maxime figmenta olim placuere, Lucret. v. 875. 'Sed neque Centauri fuerunt, nec tempore in ullo Esse queat duplici natura, et corpore bino, Ex alienigenis membris compacta potestas,' &c. Tamen Divus Hieronymus in Vita S. Pauli primi Eremitæ, cap. 6. verine centauri aliquando extiterint, ambigit. In Juliæ Domnæ nummo, quem Seguinus edidit, et in Gallieni nummis, centauri et hippocentauri spectare effigiem est.

[t] *Ex Ægypto*] Vide Notas et Emend. num. 26.

[u] *In melle*] 'Mellis enim natura talis est,' ut dicetur XXII. 50. 'ut putrescere corpora non sinat.' Vide quæ ibi dicturi sumus.

[v] *Ex fœminis*] Hæc plane ad verbum exscripsit e Plinio Gellius IX. 4. pag. 466. usque ad eum locum: 'Editis geminis,' &c.

[w] *Mutari in mares*] Non contra, e maribus in fœminas: quoniam ab agnata cute, obducto τῷ αἰδοίῳ cum testibus, interdum editus infans, ut fœmina habeatur, usuvenit: donec in adolescentia, virilitatis munere, disrupta membrana illa, prodeat quod sub ea latuerat virile pudendum, appareatque. Contra vero exerto αἰδοίῳ qui in lucem genitus fuerit, ut unquam credatur fœmina, non posse fieri manifestum est. Nec reapse igitur mutantur in mares fœminæ, sed mutari, qua diximus ratione, videntur. Plura hujusmodi exempla reperies apud Hippocr. Epidem. lib. VI. Sennertum tom. III. parte IX. pag. 607. Schenckium Observ. lib. IV. et Martin. Del Rio Disquisit. Magic. Quæst. II. 22.

Invenimus in annalibus, P. Licinio [6 x] Crasso, C. Cassio Longino coss. Casini [y] puerum factum ex virgine sub parentibus, jussuque aruspicum deportatum in insulam desertam. Licinius Mucianus prodidit, visum a se Argis Arescontem,[7 z] cui nomen Arescusæ fuisset: nupsisse etiam, mox barbam et virilitatem [a] provenisse, uxoremque duxisse. Ejusdem sortis et Smyrnæ puerum [b] a se visum. Ipse in Africa vidi mutatum in marem nuptiarum die, L. Cossicium [8] civem Thysdritanum.[c]

Editis geminis [d] raram esse, aut puerperæ, aut puerperio,

7 *Aristontem* codd. Dalec. et Chiffl.—8 *L. Consitium* Chiffl. Mox, *Tisaritanum: vivebatque cum proderent hæc. Editis, &c.* edd. antiq. et Long. ap. Dalec.

NOTÆ

[x] *P. Licinio*] Anno U. C. DLXXXIII. quo Consules nominantur a Livio, lib. XLII. pag. 538. P. Licinius Crassus, C. Cassius Longinus. Male ergo in Chiffl. cod. legitur *C. Licinio Crasso:* et apud Gellium, *Q. Licinio.*—' Verum in Mss. Plinii quos vidimus, et in vetustis editionibus, nullum huic Licinio prænomen est. In nummis certe Augustorum, qui primus e sua gente eo magistratu fungebatur, prænomen non ascribebat in titulis. Vespasianus, exempli gratia, qui primus e gente Vespasia Imperator fuit, caret prænomine. At ejusdem filius prænomen apponit, T. CÆSAR VESPASIANVS. Caret prænomine primus e gente Licinia Imperator Nerva: ex eadem gente Valerianus et Gallienus Publii prænomen gerunt. Et sic ceteri usque ad Diocletianum.' *Ed. sec.*

[y] *Casini*] Vide Notas et Emend. num. 27.

[z] *Arescontem*] Latine Placentem, sive Placidium, non incommode dixeris: est enim id ab ἀρέσκω, *placeo.*

[a] *Virilitatem*] Virilitas idem quod virilia et pudenda, Martialis lib. IX. 'Non puer avari sectus arte mangonis Virilitatis damna mœret ereptæ.'

[b] *Et Smyrnæ puerum*] Puellæ nomen Philotis fuit, teste Phlegonte de Rebus Mirabil. cap. 7. pag. 61. ubi rem accidisse narrat, Archonte Athenis Dionysodoro, Romæ Coss. D. Junio Silano Torquato, et Q. Haterio Antonino, hoc est, anno Neronis primo. Exempla similia haud pauca ibidem commemorat.

[c] *Thysdritanum*] De hoc oppido dictum est v. 4. Vide Notas et Emend. num. 28.

[d] *Editis geminis*] Acceptum hoc ex Arist. Generat. Anim. IV. 6. p. 1230. Cum geminos parit mulier, inquit, raro contingit, ut ipsa cum geminis utrisque servetur: persæpe enim accidit, ut altero ex geminis perennte, alter tamen cum puerpera vivat. Quamobrem rectius fortasse legatur: *et puerperæ, et puerperio.* Quod si editis geminis raro vivere aut puerperam, aut puerperium voluit dicere, falsum id quotidianis deprehendetur experimentis.

præterquam alteri, vitam: si vero[e] utriusque sexus editi sint gemini, rariorem utrique salutem: fœminas gigni[9][f] celerius, quam mares, sicuti celerius senescere: sæpius in utero[g] moveri mares, et in dextera[h] fere geri parte, in læva fœminas, constat.

IV. (V.) Ceteris[i] animantibus statum, et pariendi, et partus gerendi[1][j] tempus est: homo toto anno, et incerto gig-

Tisdritanum Gronov. et al. ante Harduinum.—9 Alii malint *gignere*. Mox, Gronov. *sicut celerius, &c.*

CAP. IV. 1 Codd. et Vet. Dalec. *egerendi.*—2 Chiffl. *ad initia undecimi.*—

NOTÆ

[e] *Si vero*] Arist. loc. cit. et Hist. Anim. VII. 5. pag. 822. ac denique cap. 10. Problem. 30. pag. 727. 'Hujus causa est,' inquit Albertns M. de Animal. tract. 1. lib. I. cap. 5. pag. 291. 'delicatio complexionis humanæ,' &c. Tamen D. August. de Civit. Dei v. 6. 'Novimus,' inquit, 'geminos diversi sexus: ambo adhuc vivunt, ambo ætate vigent adhuc .... Ille in officio Comitis militat, et a sua domo pæne semper peregrinatur: illa de solo patrio, et de rure proprio non recedit .... ille conjugatus, illa virgo sacra est,' &c.

[f] *Fœminas gigni*] Hoc est, crescere, perfici, vigere, adolescere. Tardius enim formari, perficique in utero, aut ex eo prodire fœminas, quam mares, tum experientia constat, tum vero Philosophus aperte prodit, Hist. Anim. VI. 22. pag. 752. et VII. 3. pag. 812. At illud hoc loco Plinius docet, quod Albertus M. loc. cit. cap. 3. pag. 289. 'Postquam,' inquit, 'natæ sunt fœminæ, citius crescunt et maturantur, quam masculi, eo quod, &c. .... Et hæc est etiam causa, quod citius vetulæ efficiuntur fœminæ, quam viri,' &c. Ex eodem uterque fonte hausit, ex Aristotele nimirum, tum locis proxime citatis, tum Gener. Anim. IV. 6. pag. 1230. Ἐξελθόντων δὲ, πάντα πρότερον ἐπιτελεῖται, οἷον ἥβη, καὶ ἀκμὴ, καὶ γῆρας τοῖς θήλεσιν, ἢ τοῖς ἄρρεσιν, *Ubi in lucem venerint, celerius fœminæ, quam mares, perficiuntur: nam et pubes, et vigor, et senectus fœminis prius venit, quam maribus.* Vide Notas et Emend. num. 29.

[g] *Sæpius in [utero]*] Ex Arist. Hist. Anim. VII. 3. pag. 810. Galenus quoque, multis in locis, inter maris concepti signa, frequentes ac validas fœtus ipsius motiones enumerat.

[h] *Et in dextera*] Hoc totidem verbis Hippocr. Aphorism. V. 48. Ἔμβρυα, τὰ μὲν ἄρρενα, ἐν τοῖς δεξιοῖσι· τὰ δὲ θήλεα, ἐν τοῖσιν ἀριστέροις μᾶλλον. Id ita plerumque evenire animadvertit etiam Philosophus Hist. Anim. VII. 3. p. 810. ex quo Plinius accepit.

[i] *Ceteris*] Accepta hæc ex Arist. Hist. Anim. VII. 4. pag. 818. Certo, inquit Plinius, anni tempore, fœtus suos edunt, eodemque temporis spatio gestant in utero cetera omniuo animalia: homini tantum incertum est nascendi tempus, ut qui toto nascatur anno: incerta item in utero mora, cum alius septimo mense, octavo alius, quidam nec ante undecimi initia prodeat.

[j] *Partus gerendi*] Hoc est, fœtus gestandi: τοῦ τόκου, dixit Philosophus.

nitur spatio. Alius septimo mense, alius octavo, et usque ad initia decimi[2 k] undecimique. Ante septimum[l] mensem haud unquam vitalis est. Septimo non nisi pridie posterove plenilunii die, aut interlunio concepti nascuntur. Tralatitium[3 m] in Ægypto est et octavo gigni. Jam quidem et in Italia[n] tales partus esse vitales, contra priscorum[o] opiniones. Variant hæc[p] pluribus modis. Vestilia C. Herdicii,[4 q] ac postea Pomponii, atque Orfiti[r] clarissimorum civium conjux, ex his quatuor partus enixa, septimo semper[s] mense, genuit Suillium[t] Rufum undecimo, Corbulo-

3 Ita codd. Harduini et Chiffl. cum edd. recentt. *translatitium* Gronov. et al. Paulo post, codd. Dalec. et Vet. ejusdem: *vitales. Contra, &c. variant hæc, &c.*—4 *C. Lili* margo edd. Dalec. et Gronov. Paulo post, Chiffl. *enixa septimo semper mense;* Gronov. et al. ante Harduin. *Sempronium septimo mense genuit.* Pint. ex Ms. et Ant. c. 3. 7. hist. *enixa semper septimo mense genuit: Suillium*

NOTÆ

[k] *Ad initia decimi*] Vide Notas et Emend. num. 30.

[l] *Ante septimum*] Arist. loc. cit. pag. 819. et Plutarch. de Placitis Philos. v. 18. p. 907. Soranus Ephes. cap. 17. aliique.

[m] *Tralatitium*] Ita vett. codd. non *translatitium*. Hoc est, vulgare, commune. Accepta hæc rursum ex Arist. loc. cit.

[n] *Jam quidem et in Italia*] Pluribus id exemplis recentioris ævi stabilitum vide apud Joan. Schenck. Obs. Medic. lib. IV. pag. 639.

[o] *Contra priscorum*] Hippocratis nimirum de Carnibus, cap. 8. pag. 309. tom. v. ὀκτάμηνον δὲ γενόμενον, οὐδὲν βιοῖ πώποτε. Et aliorum, qui Epicharmum secuti sunt, ut scribit Censorinus, cap. 7.

[p] *Variant hæc*] Neque vero vel in eadem muliere statum idem certumque pariendi tempus: sed sæpe diversum. Argumento est Vestilia, &c.

[q] *C. Herdicii*] Ita Romana anni 1470. Parmensis anni 1476. et aliæ editiones vetustæ. In Mss. Reg. 1. Paris. Colb. 1. 2. *C. Diti.* Forte C. vel Cn. Didius Geta is fuit, de quo Dio in Claudio lib. LX. pag. 670. qui post Suetonium Paulinum Mauros subegit. Belle certe tempora congruunt.

[r] *Orfiti*] Orfitum reperio Consulatum gessisse, cum Claudio Imp. anno U. C. 804.

[s] *Septimo semper*] Vide Notas et Emend. num. 31.

[t] *Suillium*] Is est M. Suilius Rufus, qui cum C. Antistio Consulatum gessit, Claudii principatus anno decimo. De his Coss. Tacitus Annal. XII. pag. 178. Onuphrii Fasti M. Servilium Rufum perperam vocant. Hunc Corbulonis fratrem laudat Dio lib. LXIII. pag. 722. dum eos recenset, quos Nero jussit interfici: Τοῦ δὲ δὴ Κορβούλωνος, καὶ Σουλπικίων, καὶ Σκριβωνίων, Ῥούφου τε καὶ Πρόκλου, μνημονεύσω, τούτων μὲν, ὅτι ἀδελφοί τε, καὶ ἡλικιῶται, κ. τ. λ. Ex Pomponio natum hunc suspicamur: fuit enim in Pomponia gente Ruforum familia et cognomen.

nem[5 u] septimo, utrumque consulem: postea Cæsoniam[v] Caii principis conjugem, octavo. In quo mensium[w] numero genitis, intra quadragesimum diem maximus labor:[a] gravidis[x] autem, quarto et octavo mense, letalesque in iis abortus. Masurius[6 y] auctor est, L. Papirium prætorem, secundo hærede lege agente,[z] bonorum possessionem contra eum dedisse, cum mater partum se XIII. mensibus[7 a] diceret tulisse: quoniam nullum certum[b] tempus pariendi statum videretur.[c]

V. (VI.) A conceptu[d] decimo die,[e] dolores capitis, ocu-

[a] *Octavo mense geniti, per totos quadraginta a suo natali dies morbo conflictantur.*

---

vero Rufum, &c. octavo, iniquo mensium numero, genitis infra.—5 Chiffl. *a Corbulone.* Paulo post, Vet. Dalec. *labor gravidis. Quarto autem et o. mense letalis in iis, &c.*—6 *Massurius* Gronov.—7 Cod. Dalec. *sedecim mensibus.* Paulo post, Gronov. et al. ante Harduinum: *tempus p. statutum.*

NOTÆ

[u] *Corbulonem*] Neronis ducem, de quo VI. 8. Consulatum gessit honorarium, sex posterioribus anni mensibus, cum Caio Caligula Imp. repudiato L. Apronio, qui tamen in Fastis notatur. Vide Dionem lib. LIX. pag. 651.

[v] *Cæsoniam*] Μιλωνία Καισωνία Dioni appellata lib. LIX. pag. 658. quæ Caio Caligulæ nupsit, ut ibi prolixius narratur. Vide Suetonium quoque, in Caligula, cap. 25.

[w] *In quo mensium*] Vide Notas et Emend. num. 32. De fœtuum quorumvis periculo circa XL. diem, consentiunt Censorinus cap. 11. Celsus II. 1. Hippocr. de septimestri partu, et Aphorism. 28. Arist. Hist. Anim. VII. 3. pag. 811. quem nunc Plinius, ut alias, ferme transcribit.

[x] *Gravidis*] Prægnantes quarto et octavo mense plerumque infestantur: fœtus corrumpuntur, abortuque excidunt. Arist. loc. cit. pag. 820.

[y] *Masurius*] Hunc Plinii locum integrum ad verbum Gellius transcripsit III. 16. pag. 260.

[z] *Lege agente*] Cum ex lege is ageret a Decemviris lata, de qua in Notis et Emend. num. 30.

[a] *XIII. mensibus*] Ita Gellius loc. cit. Qui *sedecim* legunt, tum Gellii et Mss. auctoritate refelluntur, tum vero Indice ipso, in quo hujus loci lemma seu titulus ita exprimitur: 'Pariendi tempora perillustria: Exempla a mensibus VII. ad XIII.' Sunt exempla partus mense decimoquinto, etiam et vicesimo tertio, etiam post biennium editi; atque adeo serius, apud Jos. Schenck. Observ. Medic. lib. IV. pag. 640.

[b] *Nullum certum*] Vide Notas et Emend. num. 30.

[c] *Statum videretur*] Ita Reg. 1. et 2. Gellius loc. cit. *Statum ei videretur.* Alii *Statutum* legunt. Hæc porro opinio Papirii a Jureconsultis merito rejecta est: valet enim pertinetque ad reddendas successiones incertas, et impudicitiæ fræna laxat.

[d] *A conceptu*] Hæc deinceps toti-

lorum vertigines tenebræque,[f] fastidium in cibis, redundatio[g] stomachi,[1] indices sunt hominis inchoati. Melior color marem ferenti, et facilior partus:[h] motus in utero[i] quadragesimo die. Contraria omnia in altero sexu: ingestabile onus, crurum et inguinis levis[2 j] tumor. Primus autem nonagesimo die motus. Sed plurimum languoris[3 k] in utroque sexu, capillum germinante[l] partu,[m] et in plenilunio: quod tempus[n] editos quoque infantes præcipue infestat.

Cap. v. 1 Tolet. et Vet. Dalec. *redundantia stomachi.*—2 Ita codd. Harduini et Chiffl. cum edd. recentt. *inguinis lævi* Tolet. et Salmas. *inguinum levis* Gronov. et al. ante Harduinum.—3 Cod. Dalec. *laboris.* Mox, *capillo germinante partus* margo edd. Dalec. Elz. et Gronov. Paulo post, pro *inces-*

NOTÆ

dem ferme verbis ex Arist. Hist. Anim. VII. 4. pag. 814. et seq. Plinius transcripsit: ex Plinio Solinus cap. 1. pag. 6.

[e] *Decimo die*] Aliis aliquando serius, inquit Arist. loc. cit.

[f] *Tenebræ*] Obtenebrato visu, σκότοι πρὸ τῶν ὀμμάτων, inquit Arist.

[g] *Redundatio*] Nausea, vomitusque.

[h] *Facilior partus*] Facilius pariunt marem, quam fœminam, prægnantes. Ῥᾷον ἀπαλλάττουσιν αἱ ἄρρενα κύουσαι, inquit Arist. loc. cit. *facilius expediuntur, quæ marem gerunt.* Ad colorem quod attinet, Aristotele prior Hippocrates Aphorism. v. 29. Γύνη, ἢν μὲν ἄρρεν κύει, εὔχρους ἐστίν· ἢν δὲ θῆλυ, δύσχρους, *Mulier, si marem concepit, colorata est: si fœminam, decolor.* Barbare Solinus, ut assolet, pag. 6. 'Proniorem partitudinem uteri' dixit.

[i] *Motus in utero*] Hoc pariter motus discrimen agnoscit Philosophus masculam inter, fœmellamque prolem: ut illa quadragesimo, hæc nonagesimo die sentiatur, Hist. Anim. VII. 3. pag. 810.

[j] *Et inguinis levis*] Vide Notas et Emend. num. 33.

[k] *Languoris*] Solinus cap. 1. pag. 7. 'In utroque sexu,' inquit, 'cum capilli germinant, incommodum majus est.' Ἄσην Aristoteles vocat, loc. cit. cap. 4. hoc est, *languorem*, animique molestiam, quo nos hominum rerumque satietas tenet.

[l] *Germinante*] Cum fœtui incipiunt oriri pili, ὅταν ἄρχωνται τὰ παιδία τρίχας ποιεῖν, inquit Arist. loc. cit.

[m] *Partu*] Partum dixit, non pro prole tantum, sed et pro fœtu nondum edito, ἀντὶ τοῦ κυήματος. Ita cap. 13. 'Alere partum' dixit, hoc est, fœtum, seu prolem. Et X. 83. 'Partus duodeni,' ubi Aristoteles σκυλάκια, *catuli, fœtus.* Virgil. Æneid. VII. 'Quin idem Veneri partus suus, et Paris alter.' Et Lucr. lib. IV. 'Et multæ steriles hymenæis ante fuerunt Pluribus, et nactæ post sunt tamen unde puellos Suscipere, et partu possent ditescere dulci.' Dig. de Ventr. Inspiciend. lib. I. §. Ex hoc rescripto: 'Partus enim antequam edatur, mulieris portio est, vel viscerum.' Plinius ipse, II. 52. 'Marcia princeps Romanarum icta fulmine gravida, partu exanimato, ipsa citra ullum aliud incommodum vixit.'

[n] *Quod tempus*] Solinus loc. cit. et

Adeoque incessus,[o] atque omne, quicquid dici potest, in gravida refert: ut salsioribus[p] cibis usæ, carentem unguiculis partum[4] edant: et, si respiravere,[q] difficilius enitantur. Oscitatio quidem in enixu lethalis est:[r] sicut sternuisse[5 s] a coitu, abortivum.

(VII.) Miseret atque etiam pudet æstimantem quam sit frivola animalium superbissimi origo, cum plerumque[t] abortus causa fiat odor a lucernarum extinctu.[6] His principiis nascuntur tyranni, his carnifex animus. Tu qui corporis viribus fidis, tu qui fortunæ munera amplexaris, et te ne alumnum quidem ejus existimas, sed partum: tu tamen cujus semper tinctoria[u] est mens,[a 7] tu qui te Deum

[a] *Cruentus est animus.*

---

sus, Salmas. *inesus.*—4 Cod. Dalec. *carentes ungulis partus.* Mox, *et si suspiravere* Vet. Dalec. et Sabellicus.—5 Cod. Dalec. *sternutasse.*—6 Tolet. *plerisque abortus causa odor e lucernarum fiat extinctu.*—7 Ita codd. Harduini et

NOTÆ

Arist. Hist. Anim. VII. 15. pag. 849. At Solinus id tempus non 'præcipue' modo, sed 'semper' infestare pueros dixit.

[o] *Adeoque incessus*] Vide Notas et Emend. num. 34.

[p] *Ut salsioribus*] Ex Arist. Hist. Anim. VII. 5. pag. 825. accepere Plinius, et Alb. M. de Anim. lib. IX. tract. I. cap. 5. pag. 292. Ex Plinio Solinus cap. 1. pag. 7.

[q] *Si respiravere*] Si spiritum continere non possint, sed urgente eo nimium, respirarint, inquit Arist. Hist. Anim. VII. 11. pag. 848. δυστοκοῦσι δὲ μᾶλλον, καὶ ἐὰν μεταξὺ ἀποπνεύσωσιν, ἀποβιαζόμεναι τῷ πνεύματι. Solinus loc. cit. 'Enitenti spiritum continere, plurimum congruit: quandoquidem lethali mora oscitatio suspendit puerperia.'

[r] *Lethalis est*] Quia lapsas defectasque vires ostendit oscitatio, quibus integris ad enitendum opus est: oscitatione vires flaccescunt. Gellius III. 16. pag. 260. Plinii verba referens, 'oscitatio,' inquit, 'in nixu,' &c.

[s] *Sicut sternuisse*] Solinus cap. 1. pag. 6. 'Ante omnia sobolem cogitantibus sternutatio cavenda post coitum: ne prius semen excutiat impulsus repentinus, quam penetralibus matricis se insinuet paternus humor.'

[t] *Cum plerumque*] 'Abortum facit equa fœta,' inquit Arist. Hist. Anim. VIII. 29. pag. 973. 'lucernæ odore: id quod prægnantibus quoque mulieribus nonnullis usuvenit:' συμβαίνει δὲ τοῦτο καὶ γυναιξὶν ἐνίοις κυούσαις. Ita etiam Alb. M. de Anim. lib. VII. tract. III. cap. 2. pag. 233. et Ælian. Hist. Anim. IX. 54. ex Arist. uterque. Item Porphyrius de Abstinen. lib. III. pag. 109.

[u] *Tinctoria*] Cruenta, seu crudelitatem anhelans. Vide Notas et

credis, aliquo successu tumens, tanti perire[8 v] potuisti: atque etiam hodie minoris potes, quantulo serpentis ictus dente: aut etiam, ut Anacreon[w] poëta, acino uvæ passæ: ut Fabius senator prætor,[x] in lactis haustu uno pilo[9] strangulatus. Is demum profecto vitam æqua lance pensitabit, qui semper fragilitatis humanæ memor fuerit.

VI. (VIII.) In pedes procedere[1 a] nascentem, contra naturam est: quo argumento[b] eos appellavere Agrippas, ut ægre partos:[c] qualiter M. Agrippam ferunt genitum, unico prope felicitatis exemplo in omnibus ad hunc modum genitis. Quanquam is quoque adversa pedum valetudine,

Chiffl. ita quoque Turneb. Advers. XXIV. 42. Salmas. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *tu cujus semper in victoria est mens* Gronov. et al. ante Hardninum.—8 Vet. Dalec. *tanti tamen perire;* cod. ejusdem, *tanti tam perire.* Mox, margo edd. Dalec. et Gronov. *atqui etiam.*—9 Tolet. et al. ap. Laet, *poto in lactis haustu uno pilo:* Mox, Chiffl. *strangittatus.*

CAP. VI. 1 *In pedes procidere* Tolet. et Chiffl. Mox, *ex quo argumento* codd.

NOTÆ

Emend. num. 35.

v *Tanti perire*] In R. 1. et 2. *tante perire.* Certe *tanto* mallem, et mox *minori*, quam *minoris.* Tanto, hoc est, tantula re, cujusmodi est lucernæ extinctæ fumus.

w *Anacreon*] Val. Max. IX. 12. pag. 456. 'Sicut Anacreonti quoque, quamvis statum humanæ vitæ supergresso, quem uvæ passæ succo tenues et exiles virium reliquias foventem, unius grani pertinacior in aridis faucibus humor absumsit.'

x *Senator prætor*] Hoc est, Senatorii ordinis vir strangulatus est pilo uno in haustu lactis, Præturam cum exerceret. Vide Notas et Emend. num. 36.

a *In pedes procedere*] Hæc Solinus quoque iisdem verbis cap. 1. p. 7. Vide Notas et Emend. num. 37. Porro de recti partus ritu dicemus X. 84. ex Aristotele. In pedes nascentem procederc, aut fœtui fere, aut puerperæ, aut utrique pariter, exitiosum esse docet Hippocrates de Morb. Mul. lib. I. 50. pag. 448.

b *Quo argumento*] Hæc de M. Agrippæ nomine et ortu, Solinus loc. cit. et Gellius VI. 16. pag. 907.—'Hic ab ægritudine et pedibus dictum Agrippam refert: haud aliter fere ac de Œdipo Seneca: 'Tumore nactus nomen ac vitio pedum.'' *Ed. sec.*

c *Ut ægre partos*] Sensit id quoque Nonius, cap. ult. n. 2. ab ægritudine partus confictum vocabulum esse: 'Agrippæ,' inquit, 'qui cum labore matris educuntur, hoc est, per pedes contra naturam, non per caput: quasi ab ægro partu.' Sed vetustius multo illud nomen videtur, et inter mere Græca a Sosipatro recensetur: est enim ἀπὸ τοῦ ἀγρεῖν, *venari, captare*, et ἵππος, *equus.* Ægritudo partus fortasse occasio fuit, cur hoc nomen præ ceteris M. Agrippæ attribueretur, ob affinitatem morbi, vocisque.

misera juventa, exercito ævo inter arma mortesque, ad noxia successu,[d] infelici terris stirpe omni,[a] sed per utrasque Agrippinas maxime, quæ Caium[2 e] et Domitium Neronem principes genuere, totidem faces generis humani: præterea brevitate ævi, quinquagesimo uno raptus anno, in tormentis adulteriorum conjugis,[f] socerique[g] prægravi servitio, luisse augurium præposteri[3 h] natalis existimatur. Neronem quoque paulo ante principem, et toto principatu suo hostem generis humani, pedibus genitum parens ejus scribit Agrippina. Ritu naturæ[i] capite hominem gigni mos est, pedibus efferri.[4]

VII. (IX.) Auspicatius[j] enecta[1] parente gignuntur: sicut Scipio[k] Africanus prior natus, primusque Cæsarum[l] a cæ-

[a] *Ad infortunium orbis fuit, cum ei prospere successit: nam infelix terris stirps omnis ejus extitit.*

et Vet. Dalec. Deinde, *ut ægri partus qualiter et* Chiffl.—2 Margo edd. Dalec. et Gronov. *quæque Caium.*—3 Cod. Dalec. *præposteri ortus augurium.*—4 Chiffl. *pedibus efferri auspicatius. Enecta parente, &c.*

Cap. VII. 1 Cod. Dalec. *enecata;* Pintian. *execta;* Salmas. *e necata.*—2 Ita

NOTÆ

[d] *Ad noxia successu*] Felicitatis pars quædam videtur, inquit Plinius, prolem genuisse, cui regimen orbis terrarum aliquando possit obtingere: Agrippæ noxius ille successus, exitiosa illa felicitas fuit, qui infelicem ediderit terris stirpem omnem, &c. Variant hic exemplaria mirum in modum, interpretes silent. In Reg. 1. Colb. 1. 2. Paris. legitur *adnoxio accessu.* Salmasius, pag. 31. *obnoxio secessu*, cum se Agrippa scilicet Mitylenas contulit. Sed quamobrem quorsumve *obnoxius?*

[e] *Caium*] Caligulam, Germanici F. ex Agrippina Agrippæ filia. Ejusdem Germanici filia altera Agrippina, Neronis mater.

[f] *Conjugis*] Juliæ, Augusti filiæ, de qua rursum cap. 46.

[g] *Socerique*] Augusti.

[h] *Præposteri*] Ortus perversi, quo non ritu naturæ consueto, in caput, sed in pedes primum processerit.

[i] *Ritu naturæ*] Arist. Hist. Anim. VII. 13. Vide Notas et Emend. num. 38.

[j] *Auspicatius*] Solinus cap. 1. p. 7. 'Necatis matribus natus est auspicatior.' Legisse apud Plinium is videtur, *Auspicatius e necata parente.* Sed Mss. omnes, *enecta.*

[k] *Sicut Scipio*] Africanus major appellatus, cæso matris Pomponiæ utero in lucem prodiit. Meminit Tertull. de Anima, cap. 25. p. 283.

[l] *Primusque Cæsarum*] 'Et is, inquit, e familia Cæsarum, cui primum id nomen est inditum. Cave enim Scipionem intelligas: cum sermo sit de Cæsarum stirpis auctore, cui par cum Scipione nascendi modus, ac

so[m] matris utero dictus: qua de causa et Cæsones[n] appellati. Simili modo natus et Manilius,[2 o] qui Carthaginem cum exercitu intravit.

VIII. (X.) Vopiscos[p] appellabant e geminis,[1] qui retenti utero nascerentur, altero interemto abortu. Namque maxima, etsi rara,[2] circa hoc miracula existunt.

IX. (XI.) Præter mulierem,[q] pauca animalia coitum novere gravida. Unum quidem[r] omnino, aut alterum superfœtat. Extat in monumentis etiam medicorum, et quibus

omnes codd. Harduini, Editio princeps, Venett. Rom. Parm. Brix. Tarvis. al. vett. ante Hermolaum; item Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Manlius* Ald. Junt. Basil. Lugd. Erasmi, Frankf. 1582. Dalec. Elz. et Gronov.

CAP. VIII. 1 Vet. Dalec. et cod. ejusdem, *Vopiscum appellabant unum e geminis.* Mox, Vet. Dalec. *recenti utero nasceretur.* Dalecampius legit, *qui retentus nasceretur.*—2 Ita Salmas. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *et rara* Gronov. et edd. vett.

NOTÆ

prætcrea ex ea re nomen.' *Ed. sec.* Vide Notas et Emend. num. 39.

[m] *A cæso*] Cum Plinio Nonius 'Cæsares dictos, qui cæsa matre nascuntur,' prodidit. Diverse Festus: 'Cæsones,' inquit, 'appellantur, ex utero matris exsecti: Cæsar, quod est cognomen Juliorum, a cæsarie dictus est, quia scilicet cum cæsarie natus est.' Et Spartianus in Ælio Vero p. 14. 'Cæsarem, vel ab elephanto, qui Punica lingua Cæsar dicitur, in prælio cæso, eum qui primus sic appellatus est, doctissimi et eruditissimi viri putant dictum, vel quia mortua matre ventre cæso natus sit, vel quod cum magnis crinibus sit utero parentis effusus, vel quod oculis cæsiis et ultra hominum modum viguerit,' &c. Inde D. Raymundo etiam Nonnato cognomen, quod non natus, sed matris ex utero exsectus in lucem prodierit.

[n] *Et Cæsones*] In gente Fabia, ex qua Cæso Fabius Consul, de quo Livius lib. II. pag. 35.

[o] *Et Manilius*] Vide Notas et Emend. num. 40.

[p] *Vopiscos*] Vopiscum, inquit, dixere veteres nostri, e geminis, illum qui utero retineretur usque ad legitima partus tempora, geminorum altero prius ejecto expulsoque per abortum. Solini paraphrasis, cap. 1. p. 7. 'E geminis, si remanente altero, alter abortivo fluxu exciderit, alter, qui legitime natus est, Vopiscus nominatur.' In Flavia gente, Flavius Vopiscus, historicus, temporibus Diocletiani. In Pompeia, Pompeius Vopiscus, designatus Consul sub Othone, ex Tacito Annal. XVII. Vide etiam Plutarch. in Coriol. p. 218.

[q] *Præter mulierem*] Accepta hæc ex Aristotele, totidem plane verbis, ex Hist. Anim. VII. 5. p. 823. et cap. 9. p. 830.

[r] *Unum quidem*] Lepus cum dasypode, ut dicetur VIII. 81.

talia consectari curæ fuit, uno abortu duodecim puerperia[s] egesta. Sed ubi paululum temporis inter duos[r] conceptus intercessit, utrumque[2] perfertur:[t] ut in Hercule et Iphicle[u] fratre ejus apparuit: et in ea, quæ gemino partu, alterum marito similem, alterumque adultero[3] genuit: item in[v] Proconnesia ancilla, quæ ejusdem diei coitu alterum domino similem, alterum procuratori ejus: et in alia, quæ unum[w] justo partu, quinque mensium alterum edidit. Rursus in alia,[x] quæ septem mensium edito puerperio, insecutis mensibus geminos enixa est.

X. Jam illa[a] vulgata, varie[1] ex integris truncos gigni, ex truncis integros, eademque parte truncos: signa quædam, nævosque, et cicatrices etiam regenerari. Quarto partu Dacorum[b] originis nota in brachio redditur.

(XII.) In Lepidorum[c] gente tres, intermisso ordine,[d] ob-

CAP. IX. 1 Cod. Dalec. *inter duo.*—2 Ita codd. Harduini, Tolet. et Chiffl. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *uterque* Gronov. et edd. vett. Mox, pro *perfertur* Codd. et Vet. Dalec. *est perfectus.* Margo edd. Dalec. et Gronov. *ut in H. et Iphicle.*—3 Ita ex codd. Harduin. et edd. recentt. ita quoque Chiffl. *alterum adultero* Gronov. et al. ante Harduinum.

CAP. X. 1 Chiffl. *vulgata varia.* Paulo post, in eodem codice: *regenerari quarto partu. Dacorum, &c.* Pro *Dacorum* Vet. Dalec. habet *aliquorum.*—

NOTÆ

[s] *Duodecim puerperia*] Hæc Plinius ex Arist. loc. cit. ex Plinio Solinus cap. 1. pag. 6.

[t] *Utrumque perfertur*] Utrumque puerperium ad justum usque pariendi tempus utero gestatur. Vide Notas et Emend. num. 41.

[u] *Iphicle*] Ita Reg. 1. 2. et Paris. ab Ἰφικλῆς, qui Amphitryonis F. Herculis frater. In editis *Iphiclo* mendose.

[v] *Item in*] Arist. et Solin. loc. cit.

[w] *Quæ unum*] Aristoteles, unde hæc omnia transcripsit auctor, gemellos dixit, δίδυμα, loc. cit. Hæc recentioribus exemplis confirmat Schenck. Observ. Medic. lib. IV. pag. 618.

[x] *Rursus in alia*] Arist. loc. cit. Καὶ ἑτέρᾳ δέ τινι συνέβη τεκούσῃ, πρῶτον μὲν ἑπτάμηνον, ὕστερον δὲ δύο τελέομηνα τεκεῖν, κ. τ. λ. *Alii contigit, ut cum unum septimestrem peperisset, postea duos mensium justorum fine absoluto pareret, quorum ille mortuus est, hi vixere.*

[a] *Jam illa*] Arist. Hist. Anim. VII. 9. pag. 830.

[b] *Quarto partu Dacorum*] Vide Notas et Emend. num. 42.

[c] *In Lepidorum*] Solinus totidem verbis cap. 1. p. 8.

[d] *Intermisso ordine*] Nempe ut in abavo id vitium animadversum fuerit, mox in avo: demum in nepote: carnerint eo proavus, pater.

ducto membrana oculo genitos accepimus. Similes quidem alios avo: et ex geminis[e] quoque alterum patri, alterum matri: annoque post genitum, majori similem fuisse, ut geminum. Quasdam sibi similes semper parere, quasdam viro, quasdam nulli, quasdam fœminam patri, marem sibi. Indubitatum exemplum est Nicæi nobilis pyctæ[2 f] Byzantii[g] geniti, qui adulterio Æthiopis[h] nata matre, nil a ceteris colore differente, ipse avum regeneravit[3 i] Æthiopem.[a]

Similitudinum[j] quidem in mente reputatio est,[b] et in qua credantur[4] multa fortuita pollere, visus, auditus, memoria, haustæque imagines sub ipso conceptu. Cogitatio etiam utriuslibet animum subito[5] transvolans effingere si-

[a] *Ipse avo suo Æthiopi similis extitit.*
[b] *Similitudinum quidem repetenda causa videtur ex mente utriuslibet parentis.*

2 Vet. Dalec. *nobilis poëtæ;* codex ejusdem, *nobilis pictoris.*—3 Vet. et cod. Dalec. *ipse in avum degeneravit.* ' Legendum puto: *nil a ceteris colore differens ipse, avum regeneravit, &c.* vel etiam minima mutatione: *differente ipso, avum, &c.* quanquam si nihil mutes sensus commodus est. Nicæus regeneravit Æthiopem, e matre genitus nil a ceteris colore differente lieet ipsa adulterio Æthiopis nata esset.' *Laet. nihil a ceteris, &c.* Chiffl.—4 Margo edd. Dalec. et Gronov. *creduntur.*—5 Vet. Dalec. et Rhodig. *animo subito;* Chiffl. *animum*

NOTÆ

[e] *Et ex geminis*] Accepta hæc ex Arist. Hist. Anim. VII. 9. p. 831. et 832. Quæ causa sit similitudinum cum alterutro parente, explanat erudite Hippocrates de Genitura, pag. 130.

[f] *Nobilis pyctæ*] Pugilem vox ea Græcis significat: jam a plerisque Latinorum fere recepta, ut Lampridio, et Materno: unde nec reformidanda fuit Solino, qui cum hæc loc. cit. exscriberet, pugilem reddidit. Vide quæ dicemus cap. 48.

[g] *Byzantii*] Arist. loc. cit. pag. 831. in Sicilia genito id tribuit: idem de Generat. Anim. I. 18. pag. 1057. non in Sicilia, sed in Elide nato. Acheloum credas subterraneo cursu hanc historiam ex Elide in Siciliam secundo, flumine devexisse.

[h] *Æthiopis*] Αἰθίοψ apud Arist. loc. cit. unde hæc desumta, non gentis nomen est, sed coloris.

[i] *Regeneravit*] Plinii paraphrastes Solinus cap. 1. pag. 8. Plinius iterum XIV. 28. ea vocc usus: 'Nec alio magis Drusus Cæsar regenerasse patrem Tiberium ferebatur.'

[j] *Similitudinum*] Effinguntur et existunt hæ similitudines in corporibus nascentium ex parentum amborum, sive eorum utriuslibet, cogitatione in usu venereo: in qua cogitatione excitanda valent fortuita plurimum, audita, visa, &c. Vide Notas et Emend. num. 43.

militudinem aut miscere existimatur. Ideoque plures in homine, quam in ceteris omnibus animalibus differentiæ, quoniam velocitas cogitationum, animique celeritas, et ingenii varietas multiformes notas imprimat:[6] cum ceteris animantibus immobiles sint animi, et similes omnibus,[k] singulisque in suo cuique genere. Antiocho[l] regi Syriæ e plebe[m] nomine Artemon[7] in tantum similis fuit, ut Laodice conjux regia, necato jam Antiocho, mimum[n] per eum commendationis, regnique successionis peregerit.[c] Magno Pompeio[o] Vibius quidam e plebe, et Publicius etiam ser-

[c] *Ut Laodice conjux regis Antiochi, jam necato eo, Artemonem induxerit, qui se Antiochum esse simularet, commendaretque reginæ administrationem successionemque regni.*

sibi.—6 Ita codd. Harduini et Chiffl. cum edd. recentt. *imprimit* Gronov. et al. ante Harduin. Mox, *et similis omnibus singulique in suo genere* cod. Dalec.—7 *Artemus* cod. Dalec. *Arteon* Vet. ejusdem. Paulo post, in eodem Vet. *munus* pro *mimum*. ‘ Sed nihil videtur mutandum; nam, ut scribit Val. Max. IX. 14. Laodice admissum universum populum et sermone ejus et vultu consimili ita fefellit, ut crediderint homines ab Antiocho moriente Laodicen et

NOTÆ

[k] *Et similes omnibus*] Tullius Tusc. Quæst. I. 80. a Dalecampio hic laudatur: ‘Nam similitudo magis apparet in bestiis, quarum animi sunt rationis expertes.’ Sed de animi morumque ille ibi, non de corporum similitudine loquitur.

[l] *Antiocho*] Hæc Solinus ad verbum, cap. I. pag. 8. Uberius explicatiusque Val. Max. IX. 14. pag. 460. ‘Regi Antiocho,’ inquit, ‘unus ex æqualibus, et ipse regiæ stirpis, nomine Artemon, perquam similis fuisse traditur: quem Laodice uxor Antiochi, interfecto viro, dissimulandi sceleris gratia, in lectulo quasi ipsum regem ægrum collocavit, admissumque universum populum et sermone ejus et vultu consimili fefellit: crediderintque homines ab Antiocho moriente Laodicen et natos ejus sibi commendari.’ Fuit hic Antiochus Θεὸς cognominatus, cui Laodice, ejusdem ex patre Antiocho Sotere soror, nupserat, teste Polyæno, lib. VIII.

[m] *E plebe*] Regia stirpe natum Valerius ait fuisse loco allato.

[n] *Mimum*] Hoc est, simulationem. Simulatæ enim illius personæ actio repræsentatioque, regis Laodicen populo commendantis, regnique successores notantis, exactius nulla alia voce potuit significari. Ita Suetonius in Othone, cap. 3. pag. 56. ‘Ne pœna acrior mimum omnem divulgaret,’ hoc est, ludum omnem ac fictionem. Idem in Caio, cap. 45. ‘In hoc quoque mimo præter modum intemperans.’

[o] *Magno Pompeio*] Val. Max. loc. cit. pag. 459. ‘Magno Pompeio Vibius ingenuæ stirpis et Publicius libertinus ita similes fuerunt, ut permutato sta-

vitute liberatus, indiscreta prope specie fuere similes, illud os probum[p] reddentes, ipsumque honorem eximiæ frontis. Qualis causa patri quoque ejus[q] Menogenis coci sui cognomen imposuit, jam Strabonis[8] a specie oculorum habenti, vitium imitata et in servo :[r] Scipioni,[s] Serapionis : is erat suarii negotiatoris vile mancipium. Ejusdem familiæ Scipioni post[9] eum[t] cognomen Salutio mimus dedit : sicut Spinther[u] secundarum,[v] tertiarumque[10] Pamphilus, colle-

natos ejus sibi commendari.' *Laet.*—8 Gronov. et edd. vett. *jam Strabonis ;* codd. Harduini et Dalec. non agnoscunt τὸ *jam ;* deest etiam in edd. post Harduinum. Mox, cod. Dalec. *oculorum nomen habenti, vitium imitatus et servi Serapionis Scipio. Is erat, &c.* Vet. Dalec. *vitium imitata : et Scipioni in servo Scrapione victimarii negotiatorio vili mancipio, &c.* Harduin. 2. 3. Frauz. et Bipont. *a specie oculorum nomen habentis, vitium imitata : et Scipioni in servo victimarii Serapione negotiatoris vili mancipio.*—9 Vet. Dalec. inculcat *Cneum.* Mox, Gronov. *Salutio Mimus dedit.*—10 Vet. Dalec. *secundarius tertiariusque ;*

NOTÆ

tu, et Pompeius in illis, et illi in Pompeio salutari possent.' Quos ingenuæ stirpis Valerius ait fuisse, hos e plebe Plinius appellat, tum hoc loco, tum cap. 36. Et in plebe igitur ingenui sunt.

[p] *Illud os probum*] Liberale, venustum, gratum, venerandum. Plinius XXXVII. 6. de Pompeio ipso : 'Imago Cn. Pompeii, illa regio honore grata, illius probi oris venerandique per cunctas gentes.'

[q] *Patri quoque ejus*] Pompeii M. scilicet, cujus pater Strabonis cognomen jam antea ab oculorum vitio consecutus erat : idem, ex Menogenis coci sui similitudine, Menogenes est cognominatus : 'Ut vir et ferox animo, et præpotens armis,' inquit Val. Max. loc. cit. 'sordidum ejus coci nomen a se repellere non valuerit.'

[r] *Et in servo*] Qui itidem, uti Pompeius, strabo fuit.

[s] *Scipioni*] Eadem, inquit, causa similitudinis, quæ Pompeio Straboni imposuit cognomen Menogenis, imposuit quoque Scipioni cognomen Serapionis : qui quidem Serapio vile mancipium erat suarii negotiatoris : vel, ut ait Val. Max. loc. cit. victimarius. Vide Notas et Emend. num. 44. Fuit porro hic Scipio Nasica Serapio, ejus Scipionis Nasicæ filius qui Corculum appellatus est : ejus vero, qui vir optimus a Senatu est judicatus, ut dicetur cap. XXXIV. nepos. Consulatum gessit A. U. C. DCXVI. cum D. Junio Bruto, ut Livius habet in Epitome lib. LV.

[t] *Post eum*] Scipionem illum Serapionem tempore secutus est, inquit, alter Scipio, qui de mimi cujusdam cognomine, cui perquam similis erat, Salutio est cognominatus. Vide Notas et Emend. num. 45. quibus adde ea quæ dicturi sumus XXXV. 2.

[u] *Sicut Spinther*] Mimi duo, inquit, Spinther et Pamphilus, pari Consulum et collegarum cognomen dederunt, Lentulo Spinther, Pamphilus Metello. Lentulus Spinther is est, ad quem Cicero primum li-

gio Lentuli et Metelli coss. In quo perquam importune fortuitum hoc quoque fuit, duorum simul consulum in scena imagines cerni. E diverso [w] L. Plancus orator histrioni Rubrio cognomen imposuit. Rursus Curioni patri [x] Burbuleius, itemque Messalæ [y] censorio Menogenes, perinde histriones. Suræ [z] quidem proconsulis etiam rictum [11] in loquendo, contractionemque [b] linguæ, et sermonis tumultum,[c] non imaginem modo, piscator quidam in Sicilia reddidit. Cassio Severo [d] celebri oratori, armentarii [e] Mirmillonis [f] objecta similitudo est. Torauius mango [g] Antonio [12]

et paulo post in eodem Vet. *perquam infortune*.—11 Chiffl. *rictus;* codex Dalec. *ritum*. Vet. Dalec. *rictum in loquendo contractiorem linguæque et sermonis;* Pintian. e Solino, *cunctationem;* Salmasius, *in tractionemque*.—12 Ita codd. Harduini Vet. et codd. Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et

NOTÆ

brum scripsit Epistolarum: Consulatum gessit cum Q. Cæcilio Metello Nepote, quo anno ab exilio Cicero est revocatus.

[v] *Secundarum*] Is primarum partium histrio dicitur, auctore Asconio Pediano, in Orat. Cicer. de Divin. pag. 54. qui sæpius in scenam prodit, quique demum negotii majoris, actionisque personam sustinet: secundarum vero partium, ac tertiarum illi, qui secundum, tertiumque in agendo locum obtinent. Vide Notas et Emend. num. 46.

[w] *E diverso*] Reliquum caput expressit ad verbum e Plinio Solinus cap. 1. pag. 8.

[x] *Curioni patri*] Patri Curionis illius, qui Tribunus pl. confugit ad Cæsarem: ad quem Ciceronis extant Epistolæ Val. Max. IX. 14. pag. 460. 'M. Messala, Consularis et Censorius, Menogenis, Curioque, omnibus honoribus abundans, Burbuleii, ille propter oris aspectum, hic propter parem corporis motum, uterque scenici nomen coactus est recipere.'

[y] *Messalæ*] Qui cum Pisone Consul fuit, anno U. C. DCXCIII.

[z] *Suræ*] Ita Mss. omnes. Sura Lentulorum, Æmiliorum, aliarumque familiarum apud Romanos cognomen frequens fuit. Cave hoc loco Syriæ Proconsulem legas, ut in quibusdam Solini exemplaribus depravatis.

[a] *Etiam rictum*] Solinus loc. cit. 'rictum oris.'

[b] *Contractionem*] Solinus, 'tardatæ sonum linguæ.' Mss. omnes, R. 1. 2. Paris. &c. *intractionemque linguæ*. Pintianus ex Solino, *cunctationem* legit.

[c] *Sermonis tumultum*] Solinus, 'impedimenta vocis:' cum scilicet verba franguntur, dictioque confunditur: Galli vocant, *bredouillement, bredouiller, parler en bredouillant*.

[d] *Cassio Severo*] De quo in Auctorum Indice.

[e] *Armentarii*] Cui cura armentorum erat. Vide Notas et Emend. num. 47.

[f] *Mirmillonis*] Id hoc loco nomen est proprium, quod a similitudine armentarii illius cognominis impactum quoque Cassio Severo est: ut Sci-

jam triumviro, eximios forma pueros, alterum in Asia genitum, alterum trans Alpes, ut geminos vendidit: tanta unitas erat. Postquam deinde sermone puerorum detecta fraude a furente[13] increpitus Antonio est, inter alia magnitudinem pretii conquerente, (nam ducentis[h] mercatus erat sestertiis,) respondit versutus ingenii mango, 'ob id ipsum se tanti vendidisse, quoniam non esset mira similitudo in ullis eodem utero editis: diversarum quidem gentium natales tam concordi figura reperiri, super omnem esse taxationem.' Adeoque tempestivam admirationem intulit, ut ille proscriptor[i] animus, modo[14] et contumelia[j] furens, non aliud in censu magis ex fortuna sua[k] duceret.[d]

XI. (XIII.) Est quædam[a] privatim dissociatio[a] corpo-

[d] *Non aliud quicquam duceret magis dignum fortuna sua.*
[a] *Antipathia.*

Franz. *Toranius M. Antonio* edd. vett. et Gronov.—13 Chiffl. *fruente.* Mox, in eodem codice, *conquirente;* Vet. Dalec. *requirente.*—14 Vet. Dalec. *mere.* Mox, codd. Dalec. Vet. ejusdem et Rom. *magis et in fortuna.*

NOTÆ

pioni Serapionis. Alioqui Mirmillo gladiatorum genus est, de quo accurate Lipsius Saturn. II. 9.

g *Toranius mango*] Hujus Toranii puerorum mangonis meminit Suetonius in Augusto, cap. 69. Toranium Flaccum vocat Macrob. Saturn. II. 6. pag. 336. Vide Notas et Emend. num. 48.

h *Nam ducentis*] Solinus cap. 1. pag. 8. ipsum referens, trecenta ait fuisse sestertia: quod verisimilius est, magnitudinem pretii conquerente Antonio, et ægre ferente. Sunt autem ducenta sestertia, monetæ Gallicæ 20000. libræ, ut vocamus: alii florenos appellant. Trecenta, libræ 30000.

i *Proscriptor*] Hoc est, a proscriptione illa nefaria paulo ante digressus. Legit Rhenanus: *ut ille proscriptor, minis modo, &c.* Codices refragantur.

j *Modo et contumelia*] Ille, inquit, cui proscribere promtum erat, et furor præterea plane modo accesserat ob contumeliam a Toranio illatam, 'a quo se irrisum gravabatur,' inquit Solinus, 'adeo mitigatus est, ut deinceps nihil se habere carius in substantia jactitaret.'

k *Ex fortuna sua*] Importuni emendatoris est ea lectio, quam Parmensis habet editio, *et in fortuna sua*, repugnantibus Mss. atque adeo ipsa Latinitate: e fortuna etenim nostra dicimus, uti e re et dignitate nostra.

a *Est quædam*] Accepta hæc ex Arist. Hist. Anim. VII. 8. pag. 827. Solinus accepit a Plinio, cap. 1. pag. 6. Præivit universis Hippocrates de Genitura, cap. 7. pag. 129. ubi causam ejus rei expedit.

rum : et inter se steriles, ubi [1] cum aliis junxere,[b] gignunt : sicut Augustus et Livia.[c] Item alii[d] aliæque[2] fœminas tantum generant, aut mares : plerumque et alternant : sicut Gracchorum mater[e] duodecies, et Agrippina[f] Germanici novies. Aliis sterilis[g] est juventa, aliis semel in vita datur gignere. Quædam non perferunt[h] partus : quales, si quando medicina et cura vicere, fœminam fere gignunt. Divus Augustus, in reliqua exemplorum raritate, neptis suæ[i] nepotem vidit genitum quo excessit anno, M. Silanum :[j] qui cum Asiam obtineret post consulatum, Neronis principis successione, veneno ejus[k] interemtus est. Q. Metellus[l] Macedonicus, cum sex[3] liberos[m] relinqueret, undecim nepotes reliquit : nurus vero, generosque, et omnes qui se patris appellatione salutarent, viginti septem. In actis temporum[4] Divi Augusti invenitur duodecimo consulatu ejus, Lucioque[n] Sylla collega, a. d. III. Idus Aprilis, C.

Cap. XI. 1 Vet. Dalec. *sterilis. At ubi.*—2 Chiffl. *aliæ, aliique.*—3 Cap. 45. posthac, *quatuor.*—4 Cod. Dalec. *temporibus.*—5 Vet. Dalec. *quem Sylla, &c.*

NOTÆ

[b] *Cum aliis junxere*] Rectius fortassis, *se junxere*. Lucretii locum vide, quem retulimus cap. 5.

[c] *Et Livia*] Suetonius, de Augusto, cap. 63. ‘ Ex Scribonia, Juliam : ex Livia, nihil liberorum tulit, cum maxime cuperet : infans, qui conceptus erat, immaturus est editus.’ Liviam prægnantem a priore marito Tiberio Nerone abduxerat Augustus : ex qua prolem nullam habuit : cum ea ex Nerone Tiberium, qui postea imperavit, et Drusum peperisset, qui in Germania periit.

[d] *Item alii*] Solin. loc. cit. Sunt mares qui fœminas tantum, fœminæ quæ tantum mares generent, inquit Arist. loc. cit. pag. 829.

[e] *Gracchorum mater*] Cornelia Plutarch. in Gracchis, pag. 824.

[f] *Agrippina*] Suetonius in Caligula, cap. 7. agens de Germanico : ‘ Habuit in matrimonio,’ inquit, ‘ Agrippinam, M. Agrippæ et Juliæ filiam, et ex ea novem liberos tulit : quorum duo infantes adhuc rapti, unus jam puerascens. Ceteri superstites patri fuerunt. Tres sexus fœminini, Agrippina, Drusilla, Livilla, continuo triennio natæ : totidem mares, Nero, et Drusus, et C. Cæsar.’

[g] *Aliis sterilis*] Arist. loc. cit. p. 828.

[h] *Quædam non perferunt*] Partum non ferunt usque ad legitima tempora pariendi, *οὐ δύνανται ἐκφέρειν*, Arist. loc. cit. pag. 829.

[i] *Neptis suæ*] Augusto e Julia filia neptes duæ, Julia et Agrippina. Juliæ nepos M. Silanus, non Agrippinæ, ut Pelicerius existimavit in Notis Mss. Vide Notas et Emend. num. 49.

Crispinum Hilarum[5] ex ingenua plebe Fesulana, cum liberis novem,[6 o] (in quo numero filiæ duæ fuerunt,) nepotibus

Aprilis gessit, Crispinum Hilarium.—6 Codd. Dalec. et Chiffl. *octo.* Mox,

NOTÆ

—[4] M. Silani stemma ex Agrippina sic deducimus:

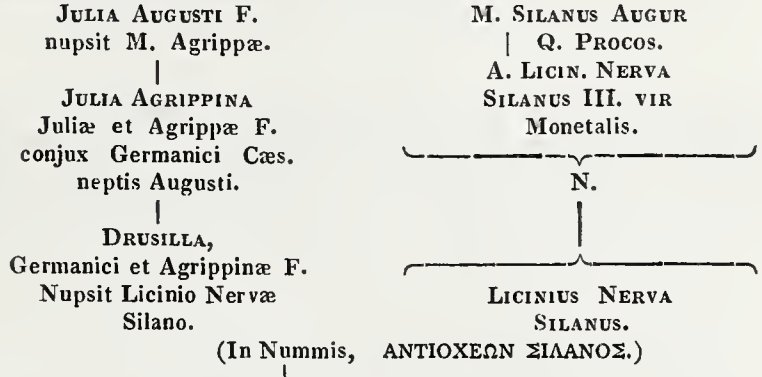

Agrippinæ neptis, Augusti nepos. Nervæ Cæsaris Aug. Germanici pater et Ælii Silani, qui in nummis scribitur AESILAS Q. MAKEΔONΩN, h. e. 'Aelius Silanus Legatus Auctoritate Senatus, Quæstor *Μακεδόνων.*' Cetero *nepos* apud Plinium certe, ut in nummis antiquis, non nisi de eo dicitur, qui ex filio filiave sit genitus. Sic Hadrianus Aug. in nummo aureo ex Gaza Regia appellatur Divi Nervae nep. et in plurimis nummis Græcis NEP. ΥIΩN hoc est *Νεπόα υἱωνὸς*, qui natus ex Ælia Plotina Nervæ Augusti filia. Is in nummo argenteo tetradrachmo, e Museo nostro, AESILAS scribitur, ut diximus. Simul ab ea nummi parte insignia Quæstoris sunt, cum litera Q. Mensa scilicet sinistro latere, ad pecuniam numerandam: dextro arca, in qua reconditur. In medio, clava Herculea, Macedoniæ symbolum. In altera nummi parte, caput est juvenile Populi Romani, cujus erat provincia MAKEΔONΩN. Plura de eo nummo jamdudum diximus, quæ sunt in Diarium Trevoltianum inserta.' *Ed. sec.*

[j] *M. Silanum*] Ita scribi oportet, non, ut vulgo, *Syllanum.* Fuit is e Junia gente, Licinii Nervæ Imp. Cæsaris Aug. pater, et Ælii Silani. Consulatum gessit cum Valerio Asiatico secundum, principatu Claudii, anno U. C. 799. uti ex Dione discimus lib. lx. pag. 683.

[k] *Veneno ejus*] Quod Neroni Plinius nunc ascribit, hoc Tacitus statim initio Annal. ii. pag. 195. confert in matrem Neronis Agrippinam.

[l] *Q. Metellus*] Vide Plutarch. de Fort. Roman. pag. 318. Bello Macedonico tertio feliciter gesto, Macedonici nomen adeptus est: de quo Florus ii. 14. pag. 83.

[m] *Sex liberos*] Vide Notas et Emend. num. 50.

[n] *Lucioque*] L. Corn. Sylla, qui cum Augusto duodecimum Consul fuit anno U. C. 749. ante Christum natum, quinto.

[o] *Liberis novem*] Reg. 1. 2. Chiffl.

XXVII. pronepotibus XXIX.[p] neptibus octo [7 q] prolata pompa,[r] cum omnibus his in Capitolio immolasse.

XII. (XIV.) Mulier[a] post quinquagesimum annum non gignit, majorque pars quadragesimo profluvium genitale[b] sistit. Nam in viris [1 c] Massinissam regem, post LXXXVI. annum generasse filium, quem Methymathnum appellaverit, clarum est: Catonem[d] censorium octogesimo exacto,

Chiffl. *filiæ duæ fuere.*—7 Ita codd. Harduini, Dalec. et Chiffl. cum edd. Harduin. Miller. Bipont. et Franz. *neptibus IX.* Gronov. et al. ante Harduin. Mox, pro *prolata*, quod e codd. suis et Chiffl. dedere Harduin. et recentt. *præclara* habet cod. Dalec. *prælata* Vet. ejusdem; *prælata* Gronov. et edd. vett.

CAP. XII. 1 *Nam viris* Chiffl. *Nam e viris* cod. Dalec. Mox, Chiffl. *annos g. f. quem Methymannum* (*Methymnum* Vet. Dalec.) *a. c. est: Catonem . . . . Salo-*

NOTÆ

VIII. Paris. *octo*, cum Rhenano.

[p] *Pronepotibus XXIX.*] Laudati codices, cum Colb. 1. 2. et Rhenano *XIX.*

[q] *Neptibus octo*] Ita omnes Mss. At editi, *IX.*

[r] *Prolata pompa*] In longum producta pompa. Vide Notas et Emend. num. 51.

[a] *Mulier*] Acceptum hoc ex Arist. Hist. Anim. VII. 7. pag. 827. Quædam tamen mulieres post 54. annum partus ferunt: sed rarius.

[b] *Profluvium genitale*] Τὰ καταμήνια, *menstrua.* Genitale haud absurde dicitur, quo cessante in mulieribus vis genitalis abiit, et fœcunditas conquiescit. Immerito hoc loco a Dalecampio Plinius ineptiarum arguitur.

[c] *Nam in viris*] Hæc quoque Solinus ex Plinio, cap. 1. pag. 6. Plinius, et Val. Max. ex Polybio, qui in Excerptis, pag. 174. Massinissam prodidit, 90. annos natum, cum ex vita decessit, quadriennem filium superstitem reliquisse, nomine Στέμβανον, qui postea a Micipsa est adoptatus. Quod ex Polybio etiam recitat Plutarch. lib. an Seni Gerenda Resp. pag. 791. Solinus 'Mathumannum' vocat, atque ita scriptum id nomen in omnibus Solini libris ait se reperisse Salmasius pag. 28. Val. Max. VIII. 13. pag. 405. 'Methymnatum.' Suidas tom. II. pag. 103. Στέμβαν. Nos secuti sumus codices Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. et Paris. Vide Appianum in Punicis, pag. 39. ubi egregia prodit de cruda ac viridi admodum Massinissæ senectute.

[d] *Catonem*] Solinus cap 1. pag. 6. 'Cato LXXX. exacto, ex filia Saloni, clientis sui, avum Uticensis Catonis procreavit.' Vide Plutarch. in Catone Majore, pag. 351. Gemino huic Catonis, et Massinissæ exemplo, addemus et tertium Uladissai Lithuani Regis Poloniæ, cui 90. ferme annum agenti nati sunt filii duo, Uladislaus et Casimirus, ut refert Æneas Sylvius in Europa, cap. 25. pag. 416. Etiam anno centesimo procreasse Nicolaum de Palavicinis, auctor est Savonarola apud Schenck. Observ. Medic. lib. IV. pag. 616.

e filia Salonii clientis sui. Qua de causa, aliorum ejus liberorum[2] propago Liciniani[e] sunt cognominati, hi Saloniani, ex quibus[3] Uticensis fuit. Nuper etiam L. Volusio[f] Saturnino, in Urbis præfectura extincto, notum est Cornelia,[g] Scipionum gentis,[a 4] Volusium[h] Saturninum, qui fuit consul, genitum post LXII.[5 i] annum. Et usque ad LXXV.[6] apud ignobiles vulgaris reperitur generatio.

[a] *E matre Cornelia, quæ Scipionum e gente fuit.*

nis, &c.—2 Idem Chiffl. *liberum.*—3 Chiffl. *ex queis.*—4 Cod. Dalec. *notum e Cornelia, S. gente.*—5 ‘ Hic numerus corruptus ; nam nihil miri dicit præsertim post superiora exempla.’ *Laet.*—6 Ita codd. Harduini, Dalec. et Chiffl. item Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *usque ad LXXXV.* edd. vett. et Gronov.

NOTÆ

[e] *Liciniani*] A Licinia priore conjuge sic appellati, ut a posteriore Salonia Saloniani.—‘ Sic Imperator Licinius a conjuge Licinia ex eadem gente Liciniani traxit cognomen. At alterius Liciniani est nummus ex ære mediocri, qui fuit olim e cimelio D. Foucault. Sic parte priore inscribitur : IMP. C. GAL. VAL. LICINIANVS P. F. AVG. ‘Imperator Cæsar Galerius Valerius Licinianus Pius Felix Augustus,’ caput laureatum. ℞. GENIO POP. ROM. ‘Genio Populi Romani.’ Stat Genius ; dextra tenet pateram, læva cornucopiæ. Infra sMNΔ. ‘Societatis Mercatorum Narbonensium numisma quartum.’ Nomina ‘Galerii Valerii’ ostendunt hunc esse ex eadem gente, ex qua Galerius Valerius Maximianus geminus, et Gal. Val. Maximinus. Liciniani vero cognomen, Liciniam ei fuisse conjugem, ut Maximam Maximiano, docet. Diversum autem eum esse a Licinio Augusto constare ex gemino capite oportet. Primum quidem, quod Galerius ipse sit, Licinius autem Valerius tantum, non et Galerius, fuerit. Deinde, quod si Licinius foret, Licinii nomen haud abesset: siquidem insignius est ad nobilitatem esse Licinium, quam Licinianum ; sicuti nobilius est ex patre esse Borbonium, quam ex conjuge, vel etiam ex matre, tantum. Fratrem hunc fuisse Gal. Val. Maximini haud temere suspicamur.’ *Ed. sec.*—Catonum stemma vide in Notis et Emend. num. 52.

[f] *L. Volusio*] Qui XC. etiam vivendo excessit annum, ut dicetur XI. 90. Et Tacitus Annal. XIII. pag. 298. ‘ L. Volusius egregia fama concessit, cui tres et nonaginta anni spatium vivendi,’ &c. De eo rursum libri hujus cap. 49.

[g] ‘ *Notum est Cornelia*] In Ms. nostro rectius, *Notum e Cornelia.* Romana editio, anni 1470. ex conjectura, ut videtur, et emendatione Johannis Andreæ episcopi Aleriensis : *Notum est Corneliam .... genuisse.* Sed minus recte, reclamantibus Mss.’ *Ed. sec.*

[h] *Volusium*] Q. Volusium, qui Consulatum gesserat, anno DCCCIX. Nerone imperante, cum P. Cornelio Scipione, qui ex ejus matre consanguineus fuit.

[i] *Post LXII.*] Cum annos sexaginta duos Saturninus pater explesset. Vide Notas et Emend. num. 53.

XIII. (XV.) Solum autem[a] animal menstruale mulier est: inde[b] unius utero, quas appellarunt molas.[1c] Ea est caro informis,[d] inanima,[e] ferri ictum[f] et aciem respuens. Movetur, sistitque menses: et, ut partus,[a g] alias letalis, alias una senescens,[h] aliquando alvo citatiore[2i] excidens.[b]

[a] *Ut fœtus.* [b] *Aliquando, cum dysenteria laborat alvus, ex utero mola simul excidit.*

CAP. XIII. 1 Vet. Dalec. *quas appellarunt molæ.*—2 Chiffl. *citatior.*—3 Vet.

NOTÆ

[a] *Solum autem*] Solinus cap. 1. pag. 6. 'Itaque, ut Democritus physicus ostendit, mulier solum animal menstruale est,' &c. Contra Aristoteles Hist. Anim. VI. 17. pag. 724. et 725. equabus, vaccis, canibus, aliisque, menses contingere ait: sed mulieribus, quam ceteris, largiores. Et Virgil. Georg. III. 281. 'Lentum distillat ab inguine virus,' &c. Hæc paulo uberius explicatiusque tradit Albertus M. de Anim. lib. VI. tract. III. cap. 1. pag. 208. unde Plinius egregie illustratur, ac defenditur. 'Præcipue tamen,' inquit, 'in fœminis vaccarum et equarum apparet menstruum in quadrupedibus: et reditus suus non est quolibet mense, sed potius in quatuor aut sex mensibus, et parum distillat: et ideo difficulter hoc scitur, nisi a pastoribus observantibus tempora earum: et ideo etiam opiuio vulgi est has non menstruare fœminas. Mulæ autem non menstruant omnino, sed purgantur urinæ suæ spissitudine,' &c.

[b] *Inde*] Nimirum ex menstruis, quibus mulier abundat præ ceteris: inde aut in mulieribus solis, aut in iis maxime, hæ molæ gignuntur, ἔν τε γυναιξὶν εὐλόγως, ἢ μάλιστα, ἢ μόναις, inquit Arist. de Gener. Anim. IV. 7. pag. 1131. Perinde quasi ex solo sanguine menstruali, sine viri congressu, gigni etiam in virgine mola possit, quod Scaliger quidem affirmat: plures cum Sennerto negant. Vide quæ dicturi sumus X. 84.

[c] *Molas*] Μύλην Arist. vocat loc. cit. Est autem mola, caro et massa sine ossibus ac visceribus, ex imperfecta conceptione loco fœtus genita. Vide Sennertum Practicæ lib. IV. p. 712.

[d] *Informis*] Historia ab Hippocrate relata Epidem. lib. II. forma etiam humana edi posse molam arguit, modo neque ossa, nec viscera habeat. Vide Sennertum loc. cit.

[e] *Inanima*] Inanimam cum dicit carnem, et moveri tamen, paulo laxius locutus est. Et crescit sane mola per exceptionem alimenti: unde et sistit menses, quoniam in eam assumitur sanguis ad menstrua destinatus. Quod si alitur, vivit certe. Palpitatio tamen verius, quam motus, dici potest: quoniam et æquabilis est, neque ab organicis partibus oritur.

[f] *Ferri ictum*] Arist. loc. cit. ὥστε μόλις διακόπτεσθαι τῷ σιδήρῳ, *ut ferro vix transigi possit.*

[g] *Et ut partus*] Vide Notas et Emend. num. 54.

[h] *Alias una senescens*] Et commoriens, inquit Arist. loc. cit. συγκαταγηράσκει, καὶ συναποθνήσκει.

[i] *Alvo citatiore*] Si dysenteria mulier afficiatur, tum carnem ejicit, quam molam vocant, ἕως δυσεντερίας γενομέ-

Simile quiddam et viris in ventre gignitur, quod vocant scirron:[j] sicut Oppio Capitoni prætorio viro. Sed nihil facile[k] reperiatur[3] mulierum profluvio magis monstrificum. Acescunt[l] superventu musta, sterilescunt tactæ[m] fruges, moriuntur insita,[n] exuruntur hortorum germina, et fructus arborum, quibus insedere,[4o] decidunt: speculorum fulgor aspectu ipso hebetatur, acies ferri præstringitur, eborisque nitor: alvei apium[5p] cmoriuntur: æs etiam ac ferrum rubigo protinus corripit,[q] odorque[r] dirus: et in rabiem aguntur gustato eo canes, atque insanabili veneno morsus inficitur.[c 6s] Quin et bituminum[7] sequax alioquin ac lenta natura, in lacu Judææ, qui vocatur Asphaltites, certo tempore anni supernatans, non quit sibi avelli, ad omnem con-

[c] *Et canum morsus gustato eo exitiosus homini redditur, insanabili tum morsus illius veneno.*

Dalec. ut in textu, *reperiatur;* codex ejusdem, *reperietur.* Mox, idem codex: *orta sterilescunt, fruges moriuntur.*—4 Chiffl. *insidere;* unde Brod. conj. *incidere.*—5 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. Miller. Bipont. et Franz. *alvei apum* edd. vett. et Gronov. Mox, pro *corripit,* cod. Dalec. et Parm. *corrumpit.* Deinde post *dirus* edd. ante Harduinum inserunt *aëra;* pro quo alii ap. Laet habent *æra.*—6 Vet. Dalec. et Chiffl. *infigitur;* unde Dalecampius conj. *infligitur.*—7 Margo edd. Dalec. et Gronov. *bituminibus.* Mox, pro *non quit,* quod habent codd. Harduini et Chiffl. cum edd. Harduin. 1. 2. 3.

NOTÆ

νης, ἔτεκε σάρκα ἣν καλοῦσι μυλὴν, inquit Arist. loc. cit. quem Plinius nunc transcribit. In Mss. cod. legitur *alvo citatior:* sed mendum iis subesse Aristoteles arguit.

[j] *Scirron*] Σκίῤῥον Medici tumorem induratum vocant, cum nullo aut modico dolore.—'In nummis gentis Oppiæ legitur, Q. OPPIVS PR. et OPPIVS CAPITO.' *Ed. sec.*

[k] *Sed nihil facile*] Hæc Solinus ad verbum transcripsit, cap. 1. pag. 6. Pleraque iterum repetuntur XXVIII. 23.

[l] *Acescunt*] Si supervenerit mulier, cui menses fluunt, cum mustum fit, vel cum in vasa conditur, acescit protinus.

[m] *Tactæ*] Forte *tactu,* ut prius *superventu.*

[n] *Insita*] Novellæ arbores per insitionem plantatæ. Gallis, *les entes.*

[o] *Insedere*] Ita Paris. cod. At Reg. 1. 2. et Chiffl. *insidere.* Forte, pro *incidere.*

[p] *Apium*] Ita Mss. omnes ubique, non *apum,* ut editi.

[q] *Corripit*] Vide Notas et Emend. num. 55.

[r] *Odorque*] Plinius XXVIII. 23. 'Æs contactum grave virus accipere, et æruginem,' &c.

[s] *Morsus inficitur*] Ita Reg. 1. 2. &c. At Chiffl. *infigitur,* quod Salmasius magis probat, pag. 26.

tactum adhærens, præterquam filo,[t] quod tale virus infecerit. Etiam formicis, animali minimo, inesse[8] sensum ejus ferunt: abjicique gestatas fruges,[u] nec postea repeti. Et hoc tale[v] tantumque omnibus tricenis diebus malum in muliere existit, et trimestri[w] spatio largius. Quibusdam[x] vero sæpius mense: sicut aliquibus[y] nunquam: sed tales non gignunt, quando hæc est generando homini materia, semine e maribus[9] coaguli modo hoc in sese glomerante,[z] quod deinde tempore ipso animatur, corporaturque. Ergo cum[a] gravidis fluxit, invalidi aut non vitales partus eduntur, aut saniosi,[b] ut auctor est Nigidius.

Miller. Bipont. et Franz. *nequit* legitur in Gronov. et al. vett.—8 Chiffl. *animalium minimo esse, &c.* Mox, pro *gestatas*, quod servant codd. Harduini et Dalec. cum edd. recentt. *vastitas* habet Chiffl. cui eadem manus superne scripserat, ‘ vel *gestatas*.’ Gronov. et al. ante Harduin. *gustatas*.—9 Cod. Dalec. *germine e matricibus;* Chiffl. *germine maribus;* et mox in eodem codice, *hinc in sese glomerat.*

NOTÆ

[t] *Præterquam filo*] Vide Notas et Emend. num. 56.

[u] *Gestatas fruges*] Vide Notas et Emend. num. 57.

[v] *Et hoc tale*] Cautius hæc multo veriusque Plinius, quam Aristoteles: qui Hist. Anim. VII. 2. pag. 800. Luna decrescente solvi menstrua universe pronuntiat. Nam, ut in eum locum Scaliger animadvertit, vix menstrua demittit decima quæque mulier, Luna sic decrescente, sed virgines tantum aliquæ, quanquam nec omnes. Cur autem ab eo tempore mulierum menses aberrent, in causa sunt tempora partuum. Nam si contingit purgari puerperas, ita ut in plenilunio desierint, altero plenilunio, seu tricenis fere post diebus repetent.

[w] *Et trimestri*] Rursum id propius vero est, quam quod Philosophus ait loco cit. evenire paucis, ut quot mensibus purgentur, sed tertio quoque mense plurimis. Nam prorsus e contrario fit.

[x] *Quibusdam*] Philosophus loc. cit. pag. 803. Καὶ τὰ γυναικεῖα γίνεται πολλάκις τρὶς τοῦ μηνὸς, ἕως ἂν συλλάβωσι, *quibusdam ter in mense, donec concipiant.*

[y] *Sicut aliquibus*] Acceptum hoc ex Arist. Gener. Anim. I. 22. pag. 1068.

[z] *Glomerante*] Aristotelis hæc doctrina est Gener. Anim. II. 4. pag. 1081. aientis semen e maribus instar esse coaguli, quo unito commixtoque cum menstruis fœminarum, cogantur ea et fermentescant ad concipiendum fœtum.

[a] *Ergo cum*] Arist. Hist. Anim. VII. 2. pag. 803. fœtum ait tum fore ejusmodi, ut aut servari non possit ut crescat, aut imbecillus sit futurus, ἢ μὴ σώζεσθαι εἰς αὔξην, ἢ ἀσθενῆ τὰ ἔκγονα γίνεσθαι.

[b] *Saniosi*] Quod Græci, quod Philosophus ipse φαῦλον ἔκγονον appellavit loc. cit. hoc saniosum a Nigidio nunc dici arbitror. Obvium alioqui

(XVI.) Idem, lac [c] fœminæ non corrumpi alenti partum, si ex eodem viro rursus conceperit, arbitratur.

XIV. Incipiente autem hoc statu,[d] aut desinente, conceptus facillimi traduntur. Fœcunditatis [e] in fœminis prærogativam accepimus,[1] inunctis medicamine oculis, salivam infici.[d]

XV. Ceterum [f] editis primores septimo mense gigni dentes, priusque in supera fere parte haud dubium est. Septimo [g] eosdem decidere anno, aliosque suffici. Quosdam [h]

[d] *Fœcunditatis in fœminis dotem intelligi eo argumento accepimus, si videlicet inunctis aliquo medicamine oculis, saliva oris eo medicamine inficiatur.*

CAP. XIV. 1 Cod. Dalec. *accipimus.*

NOTÆ

quæ vis alia præterea huic voci subsit, a sanie.

[c] *Idem, lac*] Vide Notas et Emend. num. 58.

[d] *Hoc statu*] Purgatione menstrua. Galenus de Uteri Dissect. cap. 10. pag. 279. tom. 4. Ἔτι δὲ ὁ χρόνος συλλήψεως ἀρχομένων τῶν ἐπιμηνίων, ἢ παυομένων. Extraordinarie tamen concipiunt, etiam dum menstruantur.

[e] *Fœcunditatis*] Morem exponit, quo usæ olim mulieres, ad propriam fœcunditatem experiundam: inunctis videlicet linimento quodam, ac potissimum croco, oculorum angulis: nam si ex eo illitu saliva oris inficeretur, et eundem redderet saporem, id vero inter signa præcipua fœcunditatis annumerabant. Hæc Aristoteles totidem ferme verbis de Gener. Animal. II. 7. pag. 1091. Simile est quod habet Hippocrates lib. de Natura Mul. n. 94. Ἢν βούλῃ γυναικὸς ἐμπειρηθῆναι, εἰ ἔστι παιδέουσα, εἴτε καὶ μὴ, τῇ ἐρυθρᾷ λίθῳ (an ἐρετρίᾳ potius?) τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑπάλειψαι· καὶ ἢν μὲν ἐσέλθῃ τὸ φάρμακον, παιδέουσα γίνεται· ἢν δὲ μὴ, οὔ. *Si periculum facere velis in muliere, pragnans sit, necne, rubro lapide, sive terra erythra, oculos sublinito. Et si quidem medicamentum insinuet sese, prægnans est: secus, non est.*

[f] *Ceterum*] Hæc Plinius ex Arist. Hist. Anim. VII. 13. Censorinus, item cap. 7. Macrob. in Somn. Scip. I. 6. pag. 40.

[g] *Septimo*] Soranus Ephes. cap. 16. Ausonius in Monosyll. pag. 111. 'Indicat in pueris septennia prima novus dens.'

[h] *Quosdam*] Solinus ad verbum hæc transcripsit e Plinio, cap. 1. pag. 7. Natam sibi filiolam, mense Septembri 1676. cui tertio statim a natali die denticulus prodire cœperit, scribit Georg. Abrah. Mercklinus, anno 8. Miscellan. Curios. sive Ephemer. German. Observ. 47. pag. 75. Vide et Schenck. Observ. Medic. lib. 1. pag. 215. Puellam, Oximi cum dentibus natam, inter prodigia refert Livius lib. XLI. pag. 528. Columbus Anatom. I. 10. apud Schenckium loc. cit. narrat observasse se non semel in in-

et cum dentibus nasci, sicut M'. Curium,[1 i] qui ob id Dentatus cognominatus est: et Cn. Papirium[2 j] Carbonem, præclaros viros. In fœminis ea res inauspicati fuit exempli, regum temporibus. Cum ita nata esset Valeria, exitio civitati, in quam delata esset, futuram,[3] responso aruspicum vaticinante, Suessam Pometiam[4 k] illa tempestate florentissimam deportata est, veridico exitu[5] consecuto. Quasdam concreto[l] genitali[m] gigni, infausto omine,[n] Cornelia Gracchorum mater indicio est. Aliqui vice dentium, continuo osse gignuntur: sicuti Prusiæ[o] regis Bithyniorum filius, superna parte oris.

Cap. xv. 1 *M. Curium* vulgg.—2 *Papyrium* Gronov.—3 Cod. Dalec. *futurum*.—4 *Sessapiam etiam* Vet. Dalec.—5 Cod. Dalec. *exilio*.—6 Vet. Dalec.

NOTÆ

fantibus recens natis, atque adeo in abortibus septem octove mensium, perexiguos dentes gingivis suis obvelatos: atque inde efficit jam in utero matris gigni dentes.

[i] *M'. Curium*] Hoc est, non *Marcum*, sed *Manium Curium*. Vide quæ dicturi sumus c. 51. hujus libri. Μάνιος Κούριος Plutarcho in Apophtheg. pag. 194.

[j] *Papirium*] Qui Consul a Cimbris cum exercitu fusus est. Livius in epitome libri LXIII.

[k] *Pometiam*] Oppidum id in Latio olim fuit. Vi captum a Tarquinio Superbo Livius narrat, lib. I. pag. 19. indeque præda divendita, XL. talenta argenti aurique recepta.

[l] *Quasdam concreto*] Hæc Solinus ad verbum, cap. 1. pag. 7. a Plinio. Plinius ab Arist. Hist. Anim. x. 4. pag. 1214. et de Gener. Anim. IV. 4. Aëtius ceterique has vocant ἀτρήτους. Corn. Celsus VII. 28. 'Quarum naturalia, inter se glutinatis oris, concubitum non admittunt.'—'Priscianus de Mulier. Passion. III. 4. quod 'de arthriticis' falso inscribitur, pro 'de atretis,' hoc est, de imperforatis; sunt enim ἄτρητοι, quibus meatus coaluit: 'Contingit interea frequenter,' inquit, 'certa et specialis passio fœminarum, ut aut naturaliter aliquando clausæ fiant, aut præsentis indignationis interventu penitus concludantur,' &c.

[m] *Genitali*] Solino, loc. cit. 'virginal' appellatur.

[n] *Infausto omine*] 'Quia editis Gracchis ostentum hoc piavit sinistro exitu liberorum,' inquit Solinus. Hoc est, ut ait Seneca lib. de Consol. ad Marciam, cap. 16. pag. 774. 'Quia duodecim illa partus totidem funeribus recognovit: et de ceteris facile est, quos nec editos, nec amissos civitas sensit: Ti. Gracchum, et Caium, (quos etiam qui bonos viros negaverit, magnos fatebitur,) et occisos vidit, et insepultos,' &c.

[o] *Sicuti Prusiæ*] Acceptum hoc a Val. Max. I. 8. pag. 75. 'Nam et Prusiæ,' inquit, 'Regis Bithyniæ filius, eodem nomine quo pater, pro superiori ordine dentium, unum os æqualiter extentum habuit, nec ad

Dentes autem[p] tantum invicti sunt ignibus, nec cremantur cum reliquo corpore. Iidem flammis indomiti, cavantur tabe pituitæ.[6] Candorem trahunt quodam medicamine. Usu atteruntur, multoque primum[7 q] in aliquibus deficiunt.[a] Nec cibo tantum et alimentis necessarii: quippe vocis sermonisque regimen primores[r] tenent, concentu quodam excipientes ictum linguæ, serieque[8] structuræ,[s] atque magnitudine mutilantes, mollientesve, aut hebetantes verba: et cum defuere, explanationem omnem adimentes.

Quin et augurium in hac esse creditur parte. Triceni bini[t] viris attribuuntur, excepta Turdulorum gente: quibus plures[u] fuere, longiora promitti vitæ putant spatia. Fœminis[v] minor numerus: quibus in dextera parte[9] gemini superne,[w] a canibus[x] cognominati, fortunæ blandimenta

[a] *Multoque usu primi ante alia in quibusdam hominibus dentes deficiunt.*

---

tabe cavantur pituitave.—7 Vet. Dalec. *prius.*—8 Cod. Dalec. *conceptu quodam .... serieque;* Gronov. et al. aute Hardnin. *concentu .... seriemque.* Mox, Chiffl. *atque magnitudinem mutilantes molientesve.* Gronov. etiam, *molientesve;* Cod. Dalec. *mollientes.* Paulo post, Chiffl. *et cum defuere,* ut in textu nostro; Gronov. et al. ante Harduinum, *et cum defluxere.*—9 Hardnin. 2. Bipont. et Franz. *dextra parte.*

NOTÆ

speciem deforme, neque ad usum ulla ex parte incommodum.' Festus: 'Μονόδους appellatus est Prusiæ filius, quia unum os habuit dentium loco: similiter habuit et Pyrrhus rex Epirotarum.' De Pyrrho Plutarch. pag. 384. Julius Pollux II. 4. pag. 92. ubi plures similiter natos enumerat: quod et Tzetzes facit, Chiliad. III. Hist. 115. vs. 950.

[p] *Dentes autem*] Falsum hoc esse ait Laurentius in Anatom. II. 20. Veterum testimoniis defendi posse reponit Riolanus, in Animadv. ad Anatomica Laurentii.

[q] *Multoque primum*] Vide Notas et Emend. num. 59.

[r] *Primores*] Hæc Plinius ex Arist. de Partib. Animal. III. 1. pag. 999.

[s] *Serieque structuræ*] Vide Notas et Emend. num. 60. Sed et Galenum consule, loco mox appellando.

[t] *Triceni bini*] Sexdecim ex utraque parte. Aliquando etiam sex et XXX. Miram naturæ solertiam in dentium ordine, usu, numero, luculenter explanat Galenus de Usu Part. XI. 8. pag. 565.

[u] *Quibus plures*] Hausit istud ex Arist. de Hist. Anim. II. cap. 11. pag. 193.

[v] *Fœminis*] Vide quæ dicturi sumus XI. 63.

[w] *Superne*] Ἄνωθεν, in superna oris parte.

[x] *A canibus*] Canini dicti. Habet

pollicentur, sicut in Agrippina Domitii Neronis matre: contra in læva. Hominem [y] prius quam genito dente cremari, mos gentium non est. Sed mox plura [z] de hoc, cum membratim historia decurret.

Risisse [a] eodem die, quo genitus esset, unum hominem accepimus Zoroastrem. Eidem cerebrum ita palpitasse, ut impositam repelleret manum, futuræ præsagio scientiæ.

XVI. In trimatu [b] suo cuique dimidiam esse mensuram futuræ [1] certum est. In plenum autem cuncto mortalium generi minorem in dies fieri, propemodum observatur: rarosque patribus proceriores, consumente [c] ubertatem [2] seminum exustione, in cujus vices nunc vergat ævum. In Creta [d] terræ [3] motu rupto monte inventum est corpus stans XLVI. cubitorum,[4] quod alii Orionis, alii Oti fuisse arbitrantur. Orestis [e] corpus oraculi jussu refossum, VII.

CAP. XVI. 1 Gronov. et al. ante Harduin. *statuere*; alii ap. Laet, *staturæ*. —2 Ita codd. Harduini, Dalec. et Chiffl. item edd. Gronov. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *ubertate* edd. vett.—3 *Merita incrementa terræ* Chiffl. —4 Alii ap. Dalec. et Laet, *XVI. cubitorum*; Solin. *XXXIII. cubitorum*. Mox, Chiffl. *Otio esse arbitrabantur*; Vet. Dalec. *Etionis fuisse, &c.* cod. Dalec.

NOTÆ

hæc Solinus a Plinio, cap. 1. pag. 7. Notat autem Pintianus, fuisse sibi puerum a pedibus qui hanc in ore notam haberet, etsi nulla ei adhuc arriderent blandimenta fortunæ.

[y] *Hominem*] Hinc illustratur Juvenalis e Sat. XV. 138. 'Naturæ imperio gemimus, cum funus adultæ Virginis occurrit, vel terra clauditur infans, Et minor igne rogi.'

[z] *Sed mox plura*] Lib. XI. cap. 61. ubi per singulas corporis partes membratim tractatur historia.

[a] *Risisse*] Solinus hæc pariter a Plinio, loc. cit. Et D. Aug. de Civit. XXI. 14. 'Solum, quando natus est, ferunt risisse Zoroastrem: nec ei boni aliquid monstrosus risus ille portendit. Nam Magicarum artium fuisse perhibetur inventor,' &c.

[b] *In trimatu*] Vide Notas et Emend. num. 61.

[c] *Consumente*] A Stoicis hoc acceptum est, qui cataclysmum conflagrationemque alternatim sibi in rerum natura succedere crediderunt: modo ignea vi superante, modo humore: cumque Deucalionis tempore orbem occupaverint aquæ, exustionis vices nunc expectandas. Unde idem Plinius II. 110. rerum naturam quam plurimis incendiis exustionem terris denuntiare ait. Vide Senec. Nat. Quæst. III. 7. p. 868.

[d] *In Creta*] Vide Notas et Emend. num. 62.

[e] *Orestis*] Illius, qui Pylade pæne amico, ut ait Val. Max. IV. 7. pag. 229. quam Agamemnone patre notior est. Hujus corpus Delphicæ

cubitorum fuisse, monumentis creditur.[5] Jam vero ante annos prope mille,[f] vates ille Homerus[g] non cessavit minora corpora mortalium, quam prisca, conqueri. Nævii Pollionis[h] amplitudinem annales non tradunt. Sed quia populi concursu pæne interemtus esset, prodigii vice habitum. Procerissimum[i] hominum[6] ætas nostra divo Claudio principe Gabbaram[j] nomine, ex Arabia advectum no-

Oti tradunt esse.—5 Vet. Dalec. *monumentis traditur.*—6 Ita codd. Harduini, Dalec. et Chiffl. item edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *ho-*

NOTÆ

Pythiæ jussu refossum, inventum esse apud Tegeam Arcadiæ, scribit Herod. lib. I. n. 68. p. 27. in Nemea Philostratus, in Heroic. p. 640. Solinus hæc pariter refert, cap. 1. pag. 9. et Gellius III. 10.

[f] *Ante annos prope mille*] Scribebat Plinius anno U. C. DCCCXXX. ipso alibi ita prodente: quibus si addas annos CLX. ante urbem conditam, quo tempore floruisse Homerus creditur, fient anni 990. Vell. Paterc. lib. I. de Homero: 'Hic longius a temporibus belli, quod composuit, Troici, quam quidam rentur, abfuit: nam ferme ante annos nongentos quinquaginta floruit: intra mille natus est.'

[g] *Homerus*] Frequens ea in Iliade Homeri conquestio, Trojano bello, quam sua ætate, valentiora fuisse procerioraque corpora, *οἷοι νῦν βροτοί εἰσιν, κ. τ. λ.* et quam 'Qualia nunc hominum producit corpora tellus,' ut Homerum secutus cecinit Maro Æneid. XII. 900. Hinc Juvenal. Sat. XV. 69. 'Nam genus hoc vivo jam decrescebat Homero: Terra malos homines nunc educat atque pusillos.' Sed falsum est minui in dies proceritate homines, quos scimus per ter mille annos, et quater, ejusdem fuisse staturæ.

[h] *Nævii Pollionis*] Unde hoc Plinius acceperit, scimus ex Columella de Re Rust. III. 8. p. 97. 'Nam et M. Tullius Cicero,' inquit, 'testis est Romanum fuisse civem Nævium Pollionem, pede longiorem, quam quenquam longissimum.' Scripserit hoc sane Tullius in eo libro quem 'De Admirandis' inscripsit, quem Plinius laudat ipse XXXI. 8.

[i] *Procerissimum*] Refert hæc quoque Solinus cap. 1. pag. 9. Columella loc. cit. 'Nuper ipsi videre potuimus in apparatu pompæ Circensium ludorum, Judææ gentis hominem, proceriorem celsissimo Germano.' Rothomagi, quæ urbs Galliæ e primariis est, anno 1572. visum a se hominem Pedemontanum, pedes novem altitudine excedentem, scribit Mart. Delrio, in Notis ad Œdipum Senecæ, pag. 39.

[j] *Gabbaram*] In Colb. 1. 2. Paris. et Chiffl. cod. *Gabborem*. Alii *Gabbaram*. Hoc ipso Claudii principatu Abbari cujusdam Arabum regis meminit Tacitus Annal. XII. p. 175. ubi forte *Gabbari* rescribendum. Ex Hebræo גבור *ghibbor*, vel Arabico *ghabbar* deducta appellatio est: gigantem enim hæ voces significant. Quare vereor ne vox peregrina Plinio imposuerit, et communem hanc appellationem, propriam esse viri cujusdam unius nomenclaturam putarit.

vem pedum, et totidem unciarum vidit. Fuere[k] sub divo Augusto semipede addito, quorum corpora ejus miraculi gratia in conditorio[l] Sallustianorum asservabantur[m] hortorum. Posioni[7][n] et Secundillæ erant nomina.

Eodem præside,[o] minimus homo duos pedes[p] et palmum, Conopas[8][q] nomine, in deliciis Juliæ neptis ejus fuit: et mulier Andromeda liberta Juliæ[9] Augustæ. Manium Maximum, et M. Tullium equites Romanos, binum cubitorum fuisse, auctor est M. Varro: et ipsi vidimus in loculis asservatos. Sesquipedales[10] digni, quosdam longiores, in trimatu implentes vitæ cursum, haud ignotum est.

XVII. Invenimus[r] in monumentis, Salamine[s] Euthymenis[1] filium in tria cubita triennio adolevisse, incessu tar-

minem edd. ante Harduinum. Mox, cod. Dalec. *Gabborem*.—7 Ita codd. Hardnini et Chiffl. *Pusioni* Gronov. et al. ante Harduin.—8 'Quibusdam *Scopas*. Σκόπαιος Græcis *homuncio, nanus, pumilio*.' Dalec.—9 *Liviæ* cod. Dalec. et mox in eodem codice, *Manium Maximum et Manilium equites*.—10 'Sextupedales Longolius, non recte; al. *sesquipede digni quosdam haud longiores*; Vet. *longiorem*.' Dalec.

CAP. XVII. 1 *Salamiam Euthimenis* Solin. Mox, *triennio accrevisse* margo

NOTÆ

[k] *Fuere*] Solinus loc. cit.

[l] *Conditorio*] Sepulcro, ubi conduntur cineres. Plin. Jun. Epist. VI. 10. 'Tam parata oblivio mortuorum, ut ipsi nobis debeamus conditoria exstruere omniaque hæredum officia præsumere.' De hortis Sallustianis fit mentio in Inscriptione vet. apud Gruter. pag. 602.

[m] *Asservabantur*] Vide Notas et Emend. num. 63.

[n] *Posioni*] Ita Mss. omnes: editi perperam, *Pusioni*. Πόσις apud Græcos idem qui Posidonius est.

[o] *Eodem præside*] Augusto Principe.

[p] *Duos pedes*] Similem describit Horatius, dum canit, 'Longos imitaris, ab imo Ad summum totus moduli bipedalis,' II. Sat. 3. 308. Proceræ, pumilæque formæ hominum exempla vide plura apud Aldrov. de Monstris, pag. 38. Apud Tranquillum in Augusto, cap. 43. 'Homulus bipedali minor librarum XVII. vocis immensæ.'

[q] *Conopas*] Vide Notas et Emend. num. 64.

[r] *Invenimus*] Hæc Solinus pariter cap. 1. p. 9. Adde huc, quod Seneca refert de Consol. ad Marciam, cap. 23. p. 779. 'Fabianus ait, quod nostri quoque parentes videre, puerum Romæ fuisse, statura ingentis viri: sed hic cito decessit,' &c.

[s] *Salamine*] Clara contra Atticam insula.

dum, sensu hebetem; et jam puberem factum voce robusta, absumtum contractione membrorum [z] subita, triennio circumacto. Ipsi non pridem [3] [t] vidimus eadem ferme omnia præter pubertatem, in filio Cornelii Taciti [u] equitis Romani, Belgicæ Galliæ rationes procurantis. [v] Ἐκτραπέλους [w] Græci vocant eos: in Latio [4] [x] non habent nomen.

(XVII.) Quod sit homini [5] [y] spatium a vestigio ad verticem, id esse passis manibus inter longissimos digitos observatum est, sicuti vires [z] dextera parte majores, quibusdam æquas utraque, aliquibus læva manu præcipuas: nec id [a] unquam in fœminis.[6]

edd. Dalec. et Gronov.—2 Pintian. e Solino, *morborum*.—3 Ita codd. Harduini, Dalec. et Chiffl. item edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Ipsi nos pridem* omnes edd. ante Harduinum.—4 Ita codd. Harduini et Chiffl. cum edd. recentt. *in Latino* Gronov. et al.—5 Ita etiam codd. Harduini et Chiffl. cum edd. recentt. *hominum* Gronov. et al. Mox, *id esse sparsis* codd. et Vet. Dalec. — 6 Sabellicus: *id unquam vi. Fœminis mares præstare pondere, &c.*

NOTÆ

[t] *Non pridem*] Vide Notas et Emend. num. 65.

[u] *Corn. Taciti*] Cujus etiamnum extat Historia.

[v] *Procurantis*] Procuratoris publici fisci: quod hominum genus ex equestri nobilitate eligebatur, teste ipso Tacito in Vita Agricolæ. Rationatores etiam appellavit antiquitas, uti ex monumento vetere liquet, in quo luculenta mentio hujusce provinciæ ab ipso Corn. Tacito olim administratæ. Vetus ea inscriptio est a Reinesio recitata, pag. 103. APOLLINI ... RATIONATORIS. HONORE. VSVRVS SECVNDVM. CORNELIVS. VERVS. TACITVS. EREXIT. MONVMENTI. LOCO.

[w] Ἐκτραπέλους] Fœdos, monstrosos, prodigiosi incrementi. Usurpatur ea vox ab Hermogene, quem citat Henr. Steph. in Lexico.

[x] *In Latio*] Ita Reg. 1. et Chiffl. quos sequi maluimus. Tamen Reg. 2. Paris. *in Latino*, ut hactenus editi.

[y] *Quod sit homini*] Ita Mss. omnes, non *hominum*. Hæc quoque Solinus ad verbum, cap. 1. pag. 9. Simile est quod in eam rem Vitruvius habet III. 1. pag. 38. 'Corporis centrum medium,' inquit, 'naturaliter umbilicus. Namque si homo collocatus fuerit supinus, manibus, et pedibus pansis, circinique collocatum centrum in umbilico ejus, circumagendo rotundationem, utrarumque manuum et pedum digiti linea tangentur,' &c. Improbat Vitruvii sententiam Andr. Vesalius, lib. VI. sed hæc multo uberius videbis tractata apud Alb. Durerum pictorem insignem, scripto de symmetria corporis humani volumine.

[z] *Sicuti vires*] Transcriptor Solinus loc. cit. 'Parti dextræ,' inquit, 'habilior ascribitur motus: lævæ firmitas major: unde altera gesticulationi promtior est, altera oneri ferendo accommodatior.'

[a] *Nec id*] Nempe, ut vires habeant

XVIII. Mares præstare pondere, et defuncta viventibus corpora omnium animalium, et dormientia vigilantibus. Virorum [b] cadavera supina fluitare, fœminarum prona, velut pudori [c] defunctarum parcente natura.

(XVIII.) Concretis [d] quosdam ossibus, ac sine medullis vivere accepimus. Signum eorum esse, nec sitim sentire, nec sudorem emittere: quanquam et voluntate scimus sitim victam: equitemque Romanum Julium Viatorem e Vocontiorum gente fœderata, in pupillaribus annis, aquæ subter cutem fusæ morbo, prohibitum humore [e] a medicis, naturam fecisse consuetudine, atque in senecta [1 f] caruisse potu. Necnon et alii multa sibi imperavere.

(XIX.) Ferunt Crassum,[g] avum Crassi in Parthis interemti, nunquam risisse, ob id Agelastum vocatum: sicut nec flesse multos. Socratem clarum sapientia eodem semper visum vultu, nec aut hilaro [2 h] magis, aut turbato.

CAP. XVIII. 1 Cod. Dalec. *atque in senectam.*—2 Idem codex: *vultu, aut*

NOTÆ

læva manu, et dextera æquas. Vide Notas et Emend. num. 66.

[b] *Virorum*] Solinus hæc ad verbum, cap. 1. pag. 9.

[c] *Velut pudori*] Quasi vero non et in maribus par sit ratio pudendorum. Sed nimirum præcipua ac veluti propria fœminarum dos pudor est. Veram causam Physici aiunt esse, quod ventre vasto sunt mulieres, ac pleno intestinis: quamobrem minus impletur aqua: subsidet igitur. Est autem inanior maribus, quibus nates præponderant.

[d] *Concretis*] Hæc Solinus ad verbum, cap. 1. pag. 7. ubi in exemplum Lygdamin Syracusanum affert, 'qui tertia et XXX. Olympiade primus ex Olympico certamine pancratii coronam reportavit; cujusque ossa deprehensa sunt medullam non habere.'

[e] *Humore*] Omni potu.

[f] *Atque in senecta*] Ita libri omnes. Mavult tamen Pelicerius, *ac æque in senecta.* Refert Apollonius Hist. Mirab. cap. 25. ex Aristotelis libro de Ebrietate, Andronem Argivum per omne vitæ tempus siti potuque caruisse, etsi multis ille cibis siccis salsisque vesceretur. Neapolitanum quendam nunquam bibisse Schenckius refert Observ. Med. lib. III. pag. 354. ex Cælio.

[g] *Ferunt Crassum*] Hæc Solinus iisdem fere verbis cap. 1. pag. 7. Hunc ait semel in vita risisse Lucilius apud Cic. Tusc. Quæst. lib. III. pag. 381. et de Finib. lib. V. pag. 284. ubi M. Crassum veterem et ἀγέλαστον vocat. Vide Macrob. Saturn. II. 1. pag. 319. Etiam Polyzelum Cyrenæum nunquam risisse, ob idque Agelasti cognomen tulisse ait Photius in Bibl. cod. 190. pag. 477. ex Ptolemæo.

[h] *Aut hilaro*] Ita R. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. Chiffl. &c. non *hilari.*

Exit hic animi tenor aliquando in rigorem quendam, torvitatemque naturæ duram et inflexibilem, affectusque humanos adimit, quales ἀπαθεῖς Græci vocant, multos ejus generis experti: quodque mirum sit, auctores maxime [3] sapientiæ, Diogenem [i] Cynicum, Pyrrhonem, Heraclitum, Timonem, hunc quidem etiam in totius odium generis humani evectum. Sed hæc parva [j] naturæ [4] insignia in multis varia cognoscuntur: ut in Antonia [k] Drusi nunquam exspuisse, in Pomponio [l] consulari poëta nunquam ructasse.[5] Quibus natura concreta [m] sunt ossa, qui sunt rari admodum, cornei [n] vocantur.

XIX. (XX.) Corpore [a] vesco,[b] sed [r] eximiis viribus Tritannum,[c] in gladiatorio ludo, Samnitium [d] armatura cele-

hilari, omisso *nec*. Gronov. et al. ante Harduinum etiam, *hilari;* codd. Harduini et Chiffl. cum edd. recentt. *hilaro*.—3 Dalec. *maximæ*.—4 Ita codd. Harduini, Dalec. et Salmasii; item Vet. Dalec. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *pravæ naturæ* Gronov. et al. vett.—5 Margo edd. Dalec. et Gronov. *poëta non ructasse*.

CAP. XIX. 1 Codd. Dalec. et Vet. ejusdem: *corpore nervosos esse, sed, &c.*

NOTÆ

[i] *Diogenem*] De Diogene, Laërtius lib. VI. pag. 147. De Heraclito, lib. IX. pag. 237. De Pyrrhone, lib. IX. pag. 252. et 254. Timon ὁ μισάνθρωπος, de quo Laërtius in alterius Timonis Vita, lib. IX. pag. 265. ex humani generis odio nomen invenit.

[j] *Sed hæc parva*] Vide Notas et Emend. num. 67.

[k] *Antonia*] Hoc geminum exemplum, Antoniæ, Pomponiique, transcripsit Solinus ex Plinio, cap. 1. pag. 7. Antonia hæc minor dicta, Drusi Neronis Germanici uxor, ejus qui Tiberii Imp. frater fuit, quique ex ea Germanicum Cæsarem, et Claudium postea Imperatorem genuit.

[l] *Pomponio*] Pomponius Secundus vates, cujus vitam retulisse se Plinius ipse ait, XIV. 6. Consulatum gessit anno Urbis DCCLXXXII. sed suffectum et extraordinarium, ex Kalendis Julii, Tiberii principatu. Similem rursum, Caio Caligula interfecto, anno DCCLXXXIV. P. Pomponium Consularem pariter vocat Tacitus Annal. XI. pag. 157. Tragœdiarum scriptorem Plinius Junior in Epistolis.

[m] *Concreta*] Sine medullis.

[n] *Cornei*] Vide quæ dicturi sumus XXXI. 45.

[a] *Corpore*] Vide Notas et Emend. num. 68.

[b] *Vesco*] Gracili, exsucco, macilento: quia ὀλιγόσιτοι, *exigui cibi*, solent esse macilenti. Vide Vossium in Etymol.

[c] *Tritannum*] Ita Solinus appellat, cap. 1. pag. 7. et Diguilus ille Grammaticus, cujus excerpta carmine conscripta vidit Salmasius, qui hunc ver-

brem, filiumque ejus militem Magni Pompeii, et rectos et transversos cancellatim toto corpore habuisse nervos, in brachiis etiam manibusque, auctor est Varro in prodigiosa virium elatione.[a 2 e] Atque etiam hostem ab eo ex provocatione dimicantem, inermi dextra[f] uno digito superatum, et postremo[g] correptum in castra translatum. At Vinnius[3 h] Valens meruit in prætorio divi Augusti centurio, vehicula cum culeis[i] onusta, donec exinanirentur, sustinere solitus: carpenta apprehensa una manu retinere, obnixus[4] contra nitentibus jumentis: et alia mirifica facere, quæ insculpta monumento ejus spectantur. Ideo[j] M. Varro: Rusticellus, inquit, Hercules appellatus, mulum suum tollebat: Fusius[5] Salvius duo centenaria pondera pedibus, totidem

[a] *In eorum commemoratione quibus prodigiosæ vires essent.*

Mox, *viribus Tributanum* Chiffl. Paulo post, *Samnitem natura* Solin.—2 *Varro prodigiosa virium elatione* cod. Dalec. ‘ Solinus *relatione*, unde etiam a quibusdam editoribus in contextum Plinii receptum est.’ *Gesner.* Paulo post, *dextera superatum et uno digito postremo, &c.* in quibusdam ap. Laet.—3 *A. Junius* edd. vett. et Gronov. item Harduinus in editione prima; *At Vinius* omnes codd. Harduini et Dalec. cum edd. Harduin. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—4 Cod. Dalec. *obnixa;* Vet. Dalec. *obnoxius.*—5 Sic Gronov. et al.

NOTÆ

sum ejus recitat, in Hist. Aug. p. 451. ‘ Viribus est rumor nimium valuisse Tritannum.’

[d] *Samnitium*] Hoc est, e gladiatorum illo genere, qui in galea pinnas gestantes, epulis adhibebantur, Samnitesque peculiari nomine dicebantur. Vide Notas et Emend. num. 69.

[e] *Virium elatione*] Ita libri omnes Mss. editique ante Gelenium, qui ex Solino *relatione* substituit. Sensus est, sive utriusque, sive tantummodo filii vires in cœlum extulisse Varronem.

[f] *Inermi dextra*] Vide Notas et Emend. num. 70.

[g] *Et postremo*] Minimo digito hostem corripuit, nempe ex cingulo militari, atque ita sublatum in castra transtulit.

[h] *At Vinnius*] Vide Notas et Emend. num. 71.

[i] *Cum culeis*] Quid sit culeus, dicemus XIV. 5.

[j] *Ideo*] Ob similia videlicet fortitudinis exempla, a M. Varrone Hercules Rusticellus dictus est Fusius, qui mulum suum tollebat. Vide Notas et Emend. num. 72. ‘ Quæ de Rusticello Hercule Tristanus affert in Commodo, tom. I. p. 721. nugæ sunt, tum ex hoc Plinii loco perperam intellecto, tum ex ingenii sui conjecturis haud satis scite concinnatæ.’ *Ed. sec.*

manibus, et ducenaria duo humeris contra scalas[b] ferebat. Nos quoque vidimus Athanatum nomine, prodigiosæ ostentationis, quingenario[c 6] thorace plumbeo indutum, cothurnisque quingentorum pondo calciatum per scenam ingredi. C. Milonem[7 k] athletam, cum constitisset,[l] nemo vestigio educebat: malum tenenti nemo digitum corrigebat.[m]

XX. Cucurrisse MCXL.[a] stadia,[1] ab Athenis Lacedæmonem, biduo Philippidem,[b] magnum erat: donec Anystis,[c] cursor Lacedæmonius, et Philonides[d] Alexandri Magni, a Sicyone Elin, uno die mille ducenta stadia[2] cucurrerunt. Nunc quidem in Circo quosdam CLX. M. passuum tolerare non ignoramus. Nuperque Fonteio et Vipstano[3 e] coss.

[b] *In scalarum ascensu.* [c] *Quingentarum pondo librarum.*

ante Harduinum; qui sic distinguit: *mulum suum tollebat Fusius: Salvius duo, &c.*—6 Margo edd. Dalec. et Gronov. *quinquagenario;* Laet conj. *quingentario.* Mox, Chiffl. *quingentum pondo, &c.*—7 Ita codd. Harduini, Dalec. et Chiffl. item Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Crotoniatam Milonem* Gronov. et edd. vett. Paulo post, cod. Dalec. et al. ap. Laet, *digito corripiebat.*

CAP. XX. 1 Vet. Dalec. *MCCLX. stadia;* et paulo post in eodem, *donec Canistius;* Gronov. *donec Aistis.*—2 Vet. Dalec. et Chiffl. *MCCC. stadia.*—3 Ita codd. Harduini et ed. Harduin. 1. *Vipsanio* Vet. Dalec. Harduin. 2. 3.

NOTÆ

[k] *C. Milonem*] Vide Notas et Emend. num. 73.

[l] *Cum constitisset*] Hæc de Milone pariter Philostratus Vita Apoll. IV. 9. pag. 185. et 186.

[m] *Corrigebat*] Hoc est, nemo digitum inflexum aperire poterat, et rectum facere. Sic locutus Cato de Re Rust. cap. 33. 'Corrigito, uti recte spectent.' Rursumque, cap. 19. Et Colum. IV. 26. pag. 154. 'Jacentia statuenda, declinata corrigenda.' Adde perelegantem Augusti jocum, quem Macrobius refert, Saturn. II. 4. pag. 332. 'Galbæ,' inquit, 'cujus informe gibbo erat corpus, agenti apud se causam, et frequenter dicenti, Corrige in me si quid reprehendis, respondit: Ego te monere possum, corrigere non possum.' Itaque 'corrigere' est rectum facere. Inde 'rigor juris.'

[a] *MCXL.*] Vide Notas et Emend. num. 74.

[b] *Philippidem*] Ita Mss. omnes: Tamen Herod. lib. VI. Erato, pag. 308. Φειδιππίδης vocatur.

[c] *Anystis*] Solinus cap. 1. pag. 9. 'Anystis Lacon, et Philonides Alexandri M. cursores, Elin abusque Sicyone mille ducenta stadia uno die transierunt.'

[d] *Philonides*] De quo jam dictum est II. 73.—'Quod de Circo deinde adjicit, non equorum modo ibi fuisse curriculum, verum etiam et hominum, ut in Olympiis, docet.' *Ed. sec.*

[e] *Vipstano*] Non, ut hactenus edi-

annos VIII.[f] genitum puerum a meridie ad vesperam LXXV. millia pass. cucurrisse. Cujus rei admiratio ita demum solida perveniet,[4] si quis cogitet nocte ac die longissimum iter vehiculis tribus Tiberium[g] Neronem emensum, festinantem ad Drusum fratrem ægrotum[h] in Germania: in eo fuerunt CC. millia passuum.[5]

XXI. (XXI.) Oculorum acies[1] vel maxime fidem excedentia invenit exempla. In nuce[i] inclusam Iliada[2] Homeri carmen,[j] in membrana scriptum, tradidit Cicero. Idem,[k] fuisse qui perviderit CXXXV. M.[l] passuum.[3] Huic

Bipont. et Franz. Vide quæ scripsit Harduinus in Not. et Emend. ad II. 72. *Vistano* Fulv. Ursin. Rom. Famil. *Vipitano* cod. Dalec. Mox, pro *annos VIII.* quod exhibent codd. Harduini, Dalec. et Chiffl. *annos IX.* legunt edd. vett. et Gronov.—4 Ita codd. Harduini, Dalec. et Chiffl. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *perveniat* Gronov. et edd. ante Harduinum. Mox, Chiffl. *nocte ad diem.*—5 Ita codd. Harduini et Dalec. cum edd. recentt. *ægrotum in Germaniam; ea fuerunt CC. pass.* Chiffl. *ægrotantem in Germania: in eo, &c.* Gronov. et al. ante Harduin.

CAP. XXI. 1 ‘ *Visu deinde plurimum potuit Strabo nomine, quem superspexisse per CXXXV. p. Varro significat, solitumque exeuntem e Carthagine classem Punicam specula notare* manuscriptus, nec quicquam aliud ex hoc capite.’ *Dalec.*—2 Chiffl. *Iliadem.*—3 ‘ Dissensus hic est circa numeros. *MDCCC.* stadia Ciceronis faciunt *CCXXV. M. p.* aut igitur apud Ciceronem legendum *MLXXX.* s. *octoginta* pro *octingentis*, quod vult Hard. quæ faciunt accurate *CXXXV.* aut, quod non minus facile, numeri Pliniani restituendi, ut pro *CXXXV.* quod habent codd. legatur *CCXXV.* Novas difficultates Strabo injicit, qui *MD.* stadia numerat lib. VI. p. 267. et lib. XVII. p. 834. quod jam observatum Perizonio ad Ælian. XI. 13. ubi Vir summus non satis feliciter illum cum Plinio conciliat, nulla siquidem Ciceronis ratione habita. Nostrum

NOTÆ

tum est, *Vipsano*. Vide quæ diximus II. 72.

[f] *Annos VIII.* [*IX.*] Libri omnes Mss. R. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. Chiffl. et vct. Dalec. *annos VIII.* At Solinus Plinii verba transcribens, cap. 1. pag. 9. *annos novem*, nisi mendum et huic quoque numero subsit.

[g] *Tiberium*] De hoc Tiberii itinere Dio consulendus lib. LV. pag. 549.

[h] *Ægrotum*] Secuti sumus codices mox laudatos: prius legebatur, *ægrotantem in Germania.*

[i] *In nuce*] Hoc quoque Solinus ex Plinio, cap. 1. pag. 10. Plinius ex Ciceronis libris deperditis.

[j] *Homeri carmen*] Homeri carmen addit auctor, ne quis parvam Iliadem existimaret a se dici, quam Leptines composuit, quamque in nuce includi haud æque magnum miraculum fuerit. Iliadem parvam Neander Lipsiæ edidit anno 1588.—‘ De eo Homeri carmine vide quam ante annos sex edidimus Apologiam Homeri.’ *Ed. sec.*

[k] *Idem*] Cicero nempe. Hæc rursum Solinus ex Plinio, loc. cit. pag. 9.

[l] *CXXXV. M.*] Vide Notas et Emend. num. 75.

et nomen M. Varro reddidit,[4] Strabonem vocatum. Solitum autem Punico bello, a Lilybæo [m] Siciliæ promontorio, exeunte classe e Carthaginis [5] portu, etiam numerum navium dicere. Callicrates [n] ex ebore formicas et alia tam parva fecit animalia, ut partes earum [6 o] a ceteris cerni non possent. Myrmecides [p] quidem [7] in eodem genere inclaruit, a quo quadrigam ex eadem materia, quam musca integeret alis, fabricatam, et navem, quam apicula pinnis absconderet.

XXII. (XXII.) Auditus [q] unum exemplum habet mira-

non est, mensorum aut librariorum lites componere.' *Gesner.*—4 Chiffl. *reddit.* 'Hunc *Lynceum* vocat Val. Max. I. 8.' *Dalec.*—5 Ita codd. Harduini et Chiffl. cum edd. recentt. *exeunte classe Carth.* Gronov. et al. ante Harduin.—6 Margo edd. Dalec. et Gronov. *eorum.* Mox, *a ceteris secerni* Dalec. e Solin.—7 Ita codd. Harduini et Chiffl. cum edd. recentt. *quidam* Gronov. et al. Mox, *quadriga . . . . fabricata, &c.* Chiffl.

NOTÆ

[m] *A Lilybæo*] Unde trajectus in Africam, teste Polybio lib. I. ὡς χιλίων σταδίων, *decem millium stadiorum* est, quæ efficiunt CXXV. mill. pass. Refractionum ope tam longe dissita cerni posse demonstrat Villebr. Snellius in Eratosthene Batavo, sub finem. —'Id nos altitudini loci, unde prospectus fit, tribuendum verius arbitramur, simul et eximiæ oculorum perspicacitati, non minimum etiam opis conferente refractionum vi. Intervallum illud a Lilybæo, quod est hodie *Capo di Marsalla*, usque ad fauces portus Carthaginiensis, quidam hodie definiunt leucarum esse Gallicarum communium haud amplius octodecim. D. de Lisle, in Comm. Acad. R. Scientiarum, anni 1714. p. 83. et 84. leucarum ait esse novemdecim aut viginti.' *Ed. sec.* Vide Strab. lib. VI. pag. 267. Ælian. Var. Hist. XI. 13. et Val. Max. I. 8. p. 75.

[n] *Callicrates*] Solinus cap. 1. pag. 10. Ælian. Var. Hist. I. 17.

[o] *Partes earum*] Vel *eorum* potius, sic enim legunt Reg. 1. 2. Colb. 1. 2 Paris. &c. ut ad animalia referatur: quorum tam subtiles partes erant, ac tam delicato perfectæ opere, ut a ceteris cerni non possent; ab artifice solo possent, propter eximiam visus claritatem, cujus exempla Plinius nunc commendat. Sive *cerni* porro legas, sive *secerni*, ut habet Solinus, perinde est: cum eundem utraque vox hoc loco significatum habeat. Seneca in eam rem, Epist. 53. 'Magni artificis est, totum clausisse in exiguo.'

[p] *Myrmecides*] De hoc apium et formicarum minutorumque opusculorum fabricatore, Cic. Acad. Quæst. lib. IV. pag. 81. Varro lib. de Ling. Lat. lib. VI. Ælian. Var. Hist. I. 17. aliique. Vide quæ dicturi sumus XXXVI. 5. Similis est Theodori Samii quadrigula, de qua XXXIV. 19. n. 22.

[q] *Auditus*] Refert hoc etiam Plutarch. in Paulo Æmilio, pag. 268. Sed hausit auctor a Cic. Nat. Deor.

bile, prælium, quo Sybaris deleta est, eo die quo gestum erat, auditum Olympiæ. Nam Cimbricæ[r] victoriæ, Castoresque[s] Romani, qui Persicam victoriam ipso die, quo contigit, nuntiavere,[t] visus, et numinum[t u] fuere præsagia.[a]

XXIII. (XXIII.) Patientia corporis, ut est crebra sors calamitatum,[t] innumera documenta peperit. Clarissimum in fœminis, Leænæ[v] meretricis, quæ torta non indicavit

[a] *Ad visum potius pertinent, et ad significationes Deorum, quam ad auditum. Visus ea exempla sunt, numinumque præsagia.*

CAP. XXII. 1 Dalec. *non visus, sed numinum.*
CAP. XXIII. 1 Chiffl. *calamitatium.* Paulo post, Vet. Dalec. *meretricis ex-*

NOTÆ

lib. II. pag. 54. 'Atque etiam, cum ad fluvium Sagram Crotoniatas Locri maximo prælio devicissent, eo ipso die auditam esse eam pugnam ludis Olympiæ, memoriæ proditum est.'

[r] *Nam Cimbricæ*] Quam de Cimbris, in campo Raudio agri Veneti, Marius reportavit. Vide Florum III. 3. pag. 105. 'Nummus argenteus apud Patinum in Famil. p. 171. n. 5. AVGVSTVS, Caput Augusti nudum cum lituo.)(. C. MARIVS. C. F. TRO. III VIR. Palmæ ramus in quadrigis, C. Marii Consulis, qui hujus C. Marii Trium Reip. Ordinum Triumviri proavus fuit, victorias de Cimbris et de Jugurtha indicat. Nam pro una victoria simplice bigæ tantummodo sculperentur. Ejusdem C. Marii C. F. nummi sunt inscripti CAPIT. LXXVIII. aliove simili numero, hac sententia, 'Colonia Agraria Per Italiam LXXVIII.' Ubi nota quinquagenarii numeri est litera T inversa. Plures ejusdem generis nummos, solo numero dissimiles, affert Gorlæus.' *Ed. sec.*

[s] *Castoresque*] Loci totius sententia hæc est, ut ante nos vidit Pellicerius: Auditus unum tantummodo mirabile haberi exemplum, Sybaritici prælii. Nam Cimbricas victorias auditas, Castoresque illos Romanis nuntiantes Persen Macedoniæ Regem, pridie ejus diei victum a Paulo, captumque, non auditus exemplis, sed miraculis illis annumerari oportere, quæ ad visum pertinent, Deorumque significationes; quandoquidem apparuerunt tunc Castores, conspicuosque mortalium oculis se exhibuerunt: Cimbricæque item victoriæ divinitus e cœlo sunt nuntiatæ, uti dictum est II. 58. De hoc miraculo egere prolixius Plutarch. et Cic. locis citatis, Val. Max. I. 8. 1. pag. 63. &c. Sed nemo elegantius quam Florus, II. 12. pag. 81. Similem Castorum visum refert Dionys. Halic. Rom. Antiq. lib. VI. pag. 351.

[t] *Nuntiavere*] P. Vatinio, ut ait Val. Max. vel, uti rectius apud Tullium legitur, Vatieno, Reatinæ Præfecturæ viro.

[u] *Visus, et numinum*] Vide Notas et Emend. num. 76.

[v] *Leænæ*] Λέαινα Græcis. De ea Pausanias lib. I. pag. 40. Plutarch.

Harmodium et Aristogitonem tyrannicidas: in viris, Anaxarchi,[w] qui simili de causa[x] cum torqueretur, prærosam dentibus linguam, unamque spem[2] indicii, in tyranni os exspuit.

XXIV. (XXIV.) Memoria, necessarium maxime vitæ bonum, cui præcipua haud facile[1] dictu est, tam multis gloriam ejus adeptis. Cyrus[a] rex omnibus in exercitu suo militibus nomina reddidit: L. Scipio, populo Romano: Cineas,[b] Pyrrhi regis legatus, senatui et equestri ordini Romæ, postero die quam advenerat. Mithridates[c] duarum et viginti gentium rex, totidem linguis jura dixit, pro concione singulas sine interprete affatus. Charmadas[2 d] quidam in Græcia, quæ quis exegerat[3 e] volumina in bibliothecis, legentis modo repræsentavit. Ars postremo ejus rei facta, et inventa est,[f] a Simonide[g] melico,[4 h] consummata

emplum quæ, &c. et mox in eodem, *in viris Anaxarchidis.*—2 Idem Vet. *vanaque spe;* unde Dalecampius legit, *vanamque spem.*

CAP. XXIV. 1 Gronov. et al. ante Harduin. *præcipue fuerit haud facile.*—2 ' *Carmandas* manuscriptus. *Carmadas* Turneb. x. 16. *Carneades* Cic. Tusc. I. et Orat. II. et Quintil. lib. II. cap. de Memor.' *Dalec.* Mox, *quidem* Tolet. pro *quidam.*—3 Vet. Dalec. *exigeret;* et sic conj. Harduin. *exegerit* cod. Dalec. —4 *Medico* codd. Dalec. *Melico* Harduin. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. Mox,

NOTÆ

de Garrulit. pag. 505. ac Plinius ipse iterum XXXIV. 19. 12.

[w] *Anaxarchi*] Vide Notas et Emend. num. 77.

[x] *Simili de causa*] Quod conscios delendæ tyrannidis nollet indicare, ut de Zenone Eleate Tullius prodidit.

[a] *Cyrus*] Eadem de Cyro, Scipione, Cinea, et Mithridate, Solinus cap. 1. pag. 10. Vide Notas et Emend. num. 78.

[b] *Cineas*] Græcis Κινέας. Vide Plutarch. in Pyrrho, pag. 391. Ælian. Var. Hist. XII. 33. E Latinis Cic. Tusc. lib. I. pag. 311. Quintil. II. 11. et Seneca pater, in Præf. lib. I. Controv. pag. ubi de Cinea, 'Missus,' inquit, 'a Pyrrho legatus ad Romanos, postero die, novus homo, et Senatum, et omnem urbanam circumfusam Senatui plebem, nominibus suis persalutavit.'

[c] *Mithridates*] Eadem habet Gellius XVII. 17. pag. 974. Plinius ipse iterum XXV. 2.

[d] *Charmadas*] Vide Notas et Emend. num. 79.

[e] *Exegerat*] In Reg. 1. 2. Paris. et vet. Dalec. *exegerit.* Forte, *exigeret.* Mira magis et incredibilia prope dictu, de prodigiosa cujusdam adolescentis memoria, narrat Muretus Var. Lect. III. 1. quem consule.

[f] *Inventa est*] Rem narrat Cic. de Orat. lib. II. pag. 442. 'Gratiamque habeo,' inquit, 'Simonidi illi Chio, (scribe Ceo) quem primum ferunt

a Metrodoro[i] Scepsio, ut nihil non iisdem verbis redderetur auditum. Nec aliud est æque fragile in homine,[5] morborum et casus injurias atque etiam metus sentiens, alias particulatim, alias universa. Ictus lapide[j] oblitus est literas tantum. Ex prælto tecto lapsus, matris et affinium, propinquorumque cepit oblivionem: alius ægrotus, servorum etiam: sui vero nominis[k] Messala[l] Corvinus orator.

consummata Metrodoro edd. vett. et Gronov. omissa præpositione.—5 Cod. Dalec. *facile in homine;* Chiffl. *fragile in homine*, sed spatio interlineari, *facile.*

NOTÆ

artem memoriæ protulisse,' et cetera, quæ tu, lector, vide.

[g] *Simonide*] Cum is octogenarius esset, gloriari solebat sibi parem esse memoria neminem, hoc disticho: Μνήμην δ' οὔ τινα φημὶ Σιμωνίδῃ ἰσοφαρίζειν Ὀγδωκονταετεῖ, παιδὶ Λεωπρεπέος. At Apollonium Tyaneum, cum centum natus esset annos, memoria insigni fuisse ferunt. Vide Philostr.

[h] *Melico*] Ἀπὸ τοῦ μέλους, hoc est, *a cantu*, Lyrici poëtæ sic interdum appellantur: uti apud Tullium de Optimo Genere Orat. pag. 762. 'Tragici, Comici, Epici, Melici etiam, ac Dithyrambici.' Indeque est quod Simonidem Suidas nunc μελοποιὸν, nunc Lyricum vocat. Melicum Simonidem rursum Plinius appellat cap. 57. hujus libri. Phædr. lib. IV. 'Simonides, qui scripsit egregium melos, Quo paupertatem sustineret facilius, Circumire cœpit urbes Asiæ nobiles, Mercede accepta laudes victorum canens... (Erat autem natus, ut aiunt, in Ceo insula,)' &c.

[i] *Metrodoro*] Hunc quoque ab insigni memoriæ vi commendat Cic. Tusc. Quæst. lib. I. pag. 311. Vide Notas et Emend. n. 80.

[j] *Ictus lapide*] Solinus cap. 1. pag. 10. ex Plinio: Plinius ex Val. Max. I. 8. pag. 71. 'Quidam Athenis vir eruditissimus, cum ictum lapidis capite excepisset, cetera omnia tenacissima memoria retinens, literarum tantummodo, quibus præcipue inservierat, oblitus est,' &c. Huc refer exemplum Hermogenis, quem totius Græciæ præstantissimum Sophistam fuisse perhibent; verum post annum XVIII. omnia repente oblitum; usque ad LXXX. vixisse, omnium ignarum. Artemidorum Grammaticum, crocodili metu, quem forte pede pepulerat, literas oblitum esse scribit Cælius Aurel. Chron. I. 5.

[k] *Sui vero nominis*] Et Orbilium nominis proprii oblitum fuisse constat ex Suetonio. Idem de Georgio Trapezuntio, et Philippo Decio, Paulus Jovius refert. Joannem Suisserum, cognomento Calculatorem, ita suorum mathematum cepit oblivio, ut inventa sua legens, nec intelligens, fieret. Lucretius in calce libri sexti: 'Atque etiam quosdam cepere oblivia rerum Cunctarum, neque se possent cognoscere ut ipsi,' &c. Vide plura deperditæ seu morbo, seu ictu, seu alio casu memoriæ exempla, apud Joan. Schenck. Obs. Medic. lib. I. pag. 78.

[l] *Messala*] Hieronym. in Chron. ad

Itaque sæpe deficere[6] tentat,[m] ac meditatur, vel quieto corpore et valido. Somno quoque serpente amputatur,[a 7 n] ut inanis mens quærat, ubi sit loci.

XXV. (XXV.) Animi vigore præstantissimum arbitror genitum Cæsarem[1 a] dictatorem. Nec virtutem constantiamque nunc commemoro, nec sublimitatem omnium capacem quæ cœlo continentur: sed proprium vigorem celeritatemque quodam igne volucrem. Scribere aut legere,[2 b] simul dictare et audire solitum accepimus. Epistolas[c] vero tantarum rerum quaternas[3] pariter librariis dictare: aut si nihil aliud ageret, septenas. Idem signis collatis quinquagies[d] dimicavit:[4] solus M. Marcellum transgressus, qui undequadragies dimicaverat. Nam præter civiles victorias, undecies centena,[e] et XCII. M. hominum occisa

[a] *Deficit, paulatimque subtrahitur.*

Paulo post, margo edd. Dalec. et Gronov. *etiam metus sentit.*—6 Ibid. *sæpe se reficere.*—7 Ita codd. Hardnini, Dalec. Tolet. et Chiffl. item Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *computat* Gronov. et al. ante Harduinum.

CAP. XXV. 1 Gronov. et al. ante Harduin. *arbitror C. Cæsarem.*—2 In iisdem, *Scribere et legere.*—3 Vet. Dalec. *quaternis*, et mox in eodem, *aut si nihil a. a. septenis;* Chiffl. *aut si nil a. a. septenis.*—4 Vet. Dalec. *quinquagies et bis dimicavit.* Mox, *solus M. M. t. qui u. dimicaverat* non leguntur in cod. Da-

NOTÆ

an. 3. Olymp. 197. 'Messala Corvinus Orator, ante biennium, quam moreretur, ita memoriam ac sensum amisit, ut vix panca verba conjungeret: et ad extremum ulcere sibi circa sacram spinam nato, inedia se confecit, anno ætatis LXXVII.' Eadem de illo Solinus cap. 1. pag. 10. Nos de eo dicemus, in Auctorum Indice.

[m] *Deficere tentat*] Meditari ac tentare defectionem, inquit Pellicerius in notis Mss. validis et vigilantibus nobis memoria tunc videtur, cum subito inter loquendum, cogitandumve, vocis alioqui notissimæ, et in mentem linguamve venire tunc visæ, obliviscimur: ac jam veluti fugientem quærimus, cogitationeque prosequimur.

[n] *Amputatur*] Vide Notas et Emend. num. 81.

[a] *Genitum Cæsarem*] Vide Notas et Emend. num. 82.

[b] *Scribere aut legere*] Vide Notas et Emend. num. 83.

[c] *Epistolas*] Vide Notas et Emend. num. 84.

[d] *Quinquagies*] Solinus cap. 1. pag. 10. *Quinquagies bis.*

[e] *Undecies centena*] Ita Mss. omnes, et editi. Solinus loc. cit. 'Hujus ductibus undecies centum XXX. (scribo *XC.*) et duo millia cæsa sunt hostium,' &c. Velleius hanc laudem, si qua ea est, atterit, cum ait II. 47.

præliis ab eo, non equidem in gloria posuerim, tantam, etiam coactam,[f] humani generis injuriam: quod ita esse confessus est ipse, bellorum civilium stragem non prodendo.[5 g]

XXVI. Justius Pompeio Magno tribuatur DCCCXLVI.[h] naves piratis ademisse: Cæsari proprium et peculiare sit, præter supra dicta, clementiæ[i] insigne; qua usque ad pœnitentiam omnes superavit. Idem magnanimitatis perhibuit[1 j] exemplum, cui comparari non possit aliud. Spectacula[k] enim edita effusasque opes, aut operum magnificentiam in hac parte enumerare, luxuriæ faventis est.[a] Illa fuit vera et incomparabilis invicti animi[l] sublimitas: cap-

[a] *Hominis est qui luxuriæ faveat.*

lec. Pro *dimicaverat*, Chiffl. habet *dimicavit*.—5 Vet. Dalec. *prodendo ut justius, &c.* Chiffl. *prodendo justius, &c.*

CAP. XXVI. 1 Cod. Dalec. *præbuit.*

NOTÆ

pag. 16. ‘amplius XL. millium hominum omnino a C. Cæsare cæsa esse.’ Auget Plutarchus in Cæsare, pag. 715. Ἑκατὸν μυριάδας ἐν χερσὶν διέφθειρεν, ἄλλας δὲ τοσαύτας ἐξώγρησεν, hoc est, *decies centena millia in acie interfecit, tantundem cepit.*

[f] *Etiam coactam*] Quærit Salmasius, pag. 49. qui hæc verba sibi explanet. Non opus est vate in re planissima. Ait Plinius minime se in laude aliqua positurum occisa tot hominum millia, ob tantam humani generis cladem, licet ad hanc inferendam coactus videri fortassis aliena injuria queat.

[g] *Non prodendo*] Solinus, Plinii paraphrastes, loco cit. ‘Quantum bellis civilibus fuderit, noluit annotari.’

[h] *DCCCXLVI.*] Fere *DCCCC.* Plutarchus in Pompeio, pag. 642. Vide præterea Appian. in Mithrid. p. 237.

[i] *Clementiæ*] Propter quam dicatum ei templum, nummus testatur, quem Patinus exhibet, lib. de Famil. Rom. in Julia, pag. 131. in quo Templum, cum hac epigraphe, CLEMENTIAE CAESARIS.—‘At longe alia hujus inscriptionis sententia est; nempe ista: CLEMENTiae *Primus* AEdem CAESAR *Imperator Sacravit*, ut jam superius ad librum secundum monuimus.’ *Ed. sec.*

[j] *Perhibuit*] Ita Reg. 1. 2. At Paris. et vet. Dalec. *præbuit.*

[k] *Spectacula*] In Chiffl. *Specula*, ridicule. De his spectaculis Tranquillus in Julio, cap. 38. et 39. ‘Edidit spectacula varii generis,’ &c.

[l] ‘*Invicti animi*] Omnes casus prædominantis generositate. Aliter ‘Invicti’ nomen in nummis accipitur, cum Augustis datur, sive Imperatoribus: INVICTO IMP. INVICTO AVG. CONSTANTINVS P. F. INV. AVG. MAXIMINVS P. F. INV. AVG. MAXENTIVS P. INV. AVG. et alii. Ibi ‘Invictus’ est, qui nec labore, nec obstaculo

tis apud Pharsaliam Pompeii[m] Magni scriniis epistolarum, iterumque apud Thapsum Scipionis,[n] concremasse ea optima fide, atque non legisse.

XXVII. (XXVI.) Verum ad decus imperii Rom. non solum ad viri unius pertinet victoriam,[a] Pompeii Magni titulos omnes, triumphosque hoc in loco nuncupari: æquato non modo Alexandri Magni rerum fulgore, sed etiam Herculis prope ac Liberi patris. Igitur Sicilia recuperata, unde primum, Syllanus[b] in reip. causa exoriens, auspicatus est, Africa vero tota subacta, et in ditionem redacta, Magnique nomine in spolium[1 c] inde capto, eques Rom. (id quod antea[d] nemo,) curru triumphali revectus est, et statim

Cap. XXVII. 1 *Magnique nomine spolio* Gronov. et al. ante Harduinum.

NOTÆ

aliquo vinci potest: *l'Invincible, l'Infatigable.* In eo genere ceteris eminet perpulcher Gal. Val. Maximini Cæsaris nummus ex ære minimo in Thesauro Regio: MAXIMINVS NOB. CAES. 'Nobilissimus Cæsar.' Caput laureatum, hastam humero dextro gerit, clypeum sinistra: qui habitus Imperatorum est. .)(. Sol vectus quadrigis, dextra elata, orbem Romanum tenet sinistra. Inscriptio: SOLI INVICTAE. Hoc est: 'Solem Imperator invictus æmulatur.' Infra, ANT. 'Primæ Narbonensis Tributum;' latere sinistro Z. 'septimum.'' *Ed. sec.*

[m] *Pompeii*] Eximie Seneca de Ira II. 23. p. 568. 'Fecit hoc et C. Cæsar, ille qui victoria civili clementissime usus est. Cum scrinia deprehendisset epistolarum ad Pompeium missarum ab iis qui videbantur aut in adversis aut in neutris fuisse partibus, combussit: quamvis enim moderate soleret irasci, maluit non posse. Gratissimum putavit genus veniæ, nescire quid quisque peccasset,' &c.

[n] *Scipionis*] Refert hoc pariter Dio, lib. XLIII. pag. 219. et 222. ac lib. XLIV. pag. 265. Ita nec Pompeius Sertorii literas legit, sed ne inspectas quidem in ignem conjecit, teste Plutarcho in ejus Vita, pag. 629.

[a] *Victoriam*] Gloriam potius. Sed Mss. *Victoriam.*

[b] *Syllanus*] Syllanarum partium dux et fautor. Lucan. VII. 307. 'Cum duce Syllano gerimus civilia bella,' hoc est, cum Pompeio.

[c] *In spolium*] Ita Reg. 1. 2. Tolet. &c. non, ut editi hactenus, *spolio.* Ex Africa devicta spolium aliud retulit nullum, præter Magni cognomen, quo a Sylla donatus est, jussique omnes eo cognomine Pompeium salutare. Plutarch. in Pompeio, pag. 625. Tranquillus tamen ex Ponto, non ex Africa, id cognominis retulisse Pompeium prodidit.

[d] *Id quod antea*] Quia Consuli tantum vel Prætori per legem licebat agere triumphum: præterea nemini. Plutarch. loc. cit. 'Cn. etiam Pompeius,' inquit Eutropius sub finem lib.

ad Solis occasum transgressus, excitatis in Pyrenæo tropæis, oppida DCCCLXXVI.[e] ab Alpibus ad fines Hispaniæ ulterioris in ditionem redacta victoriæ suæ ascripsit, et majore animo Sertorium tacuit:[2 f] belloque civili[g] (quod omnia externa conciebat)[h] extincto, iterum triumphales currus eques Rom. induxit, toties imperator, antequam miles. Postea ad tota maria, et deinde Solis ortus missus, hos retulit[3] patriæ titulos, more sacris certaminibus[i] vincentium. Neque enim[j] ipsi coronantur, sed patrias suas coronant. Hos ergo honores Urbi tribuit in delubro Minervæ,[k] quod ex manubiis dicabat: CN. POMPEIUS MAGNUS IMP. BELLO XXX. ANNORUM CONFECTO, FUSIS, FU-

Paulo post, codd. Dalec. *evectus, et statim ad Solis, &c.*—2 Vet. Dalec. *domuit.* Mox, *externa concutiebat* cod. Dalec.—3 Vet. Dalec. *missus, infinitos*

NOTÆ

v. pag. 783. ‘ quod nulli Romanorum tributum erat, quartum et XX. annum agens, de Africa triumphavit.’ Nondum in Senatum allectus, *μήπω μετέχων βουλῆς*, inquit Plutarchus. Velleius II. 30. pag. 12. de Pompeio: ‘ Adhuc eques Romanus, ante diem quam Consulatum iniret, curru Urbem invectus est.’

[e] *DCCCLXXVI.*] Ita Mss. omnes. Vide quæ diximus III. 4.

[f] *Sertorium tacuit*] Vide Notas et Emend. num. 85.

[g] *Belloque civili*] Quod cum Sertorio gerebatur, qui se Mario primum, Carboni, et Cinnæ adjunxerat, adversus Syllam.

[h] *Concicbat*] Externi hostes, Mithridates et alii, intestinis Romanorum bellis exciti sunt, rati se tum maxime opportunum bello gerendo tempus nactos esse.

[i] *Sacris certaminibus*] Olympiis, Pythiis, Isthmiis, Nemeis.

[j] *Neque enim*] Id rursus Plinius X. 4. his verbis: ‘ Novissime et in sacris certaminibus usurpatæ, in quibus hodieque non victori dantur, sed patriam ab eo coronari pronuntiatur.’ Habebatur enim summi honoris loco, si qua civitas aut regio *Πυθιονίκην*, aut *Νεμεονίκην*, aut *Ἰσθμιονίκην*, maxime vero *Ὀλυμπιονίκην* genuisset et educasset. Ideo et Pindarus toties victores suos inde commendat inter alia, quod patriam suam victoria nobilitarint, ac decus in eam omne transfuderint. Vide quæ dicturi sumus XVI. 4. Interim corollarii vice venustum in eam rem Simonidis Epigramma conferre juvat, ex Anthol. lib. I. cap. 1. *Γνῶθι Θεόκριτον προσιδών, τὸν Ὀλυμπιονίκαν Παῖδα, παλαισμοσύνας δεξιὸν ἡνίοχον, Κάλλιστον μὲν ἰδεῖν, ἀθλεῖν δ' οὐ χείρονα μορφῆς, Ὅς πατέρων ἀγαθῶν ἐστεφάνωσε πόλιν. Ecce Theocritum: puer est: sed Olympia vicit: Vernantes tanta temperat arte manus. Sic facie primus, certamine primus, honestis Natus avis, patriæ splendida serta refert.*

[k] *Minervæ*] Vide Notas et Emend. num. 86.

GATIS, OCCISIS, IN DEDITIONEM ACCEPTIS HOMINUM CENTIES VICIES[1] SEMEL[4] LXXXIII. M. DEPRESSIS AUT CAPTIS NAVIBUS DCCCXLVI.[m] OPPIDIS, CASTELLIS MDXXXVIII. IN FIDEM RECEPTIS: TERRIS A MÆOTIS LACU AD[5] RUBRUM MARE SUBACTIS, VOTUM MERITO MINERVÆ.[n] Hoc est breviarium[o] ejus ab Oriente. Triumphi vero, quem duxit a. d. tertium[6 p] Kalendas Octobres, M. Pisone,[q] M. Messala[7] consulibus, præfatio hæc fuit: CUM ORAM[r] MARITIMAM A[8] PRÆDONIBUS LIBERASSET, ET IMPERIUM MARIS POPULO ROMANO RESTITUISSET, EX ASIA, PONTO, ARMENIA, PAPHLAGONIA, CAPPADOCIA, CILICIA, SYRIA, SCYTHIS, JUDÆIS, ALBANIS, IBERIA, INSULA CRETA, BASTERNIS, ET SUPER HÆC DE REGIBUS[9] MITHRIDATE ATQUE TIGRANE TRIUMPHAVIT. Summa[s] summarum in illa[10] gloria fuit,[a] (ut ipse in con-

[a] *Elogium tot victorias complexum in tanta gloria illud fuit.*

retulit.—4 Ita codd. Harduini et Chiffl. cum edd. recentt. VICIES SEMEL CENTENIS Gronov. et al. ante Harduin. Mox, pro *LXXXIII.* Chiffl. habet *LXXX.* et paulo post, *CCCXLVI. . . . . CLXXVIII.*—5 Codd. Dalec. A MAEOTI AD.—6 Gronov. et al. ante Harduin. *quem duxit ad tertium.*—7 Ita codd. Harduini et Chiffl. cum edd. recentt. *M. Pisone, M. Messala* Gronov. et al. ante Harduinum.—8 Præpositio A deest in codd. Dalec.—9 Margo edd. Dalec. et Gronov. REGE.—10 Ita codd. Harduini et Dalec. cum edd. Har-

NOTÆ

[1] CENTIES VICIES] Ita Mss. omnes: hoc est, centies ac vicies, et præterea semel centena millia, cum LXXXIII. hominum millibus.

[m] *DCCCXLVI.*] Vide quæ diximus sup. cap.

[n] VOTUM MERITO MINERVÆ] Quod bellatrix ea et armifera Dea sit habita, simul et largitrix industriæ in agendo.

[o] *Hoc est breviarium*] Summarium rerum gestarum. Usi ea voce Tranquillus et Seneca.

[p] *A. d. tertium*] Vide Notas et Emend. num. 87.

[q] *M. Pisone*] Ita codices omnes Mss. a quibus editi discedunt, qui inverso ordine Consules hos appellant. Fuit hic annus Urbis DCXCIII. quo Consules leguntur M. Pupius Calpurnius Piso, M. Valerius Messala, apud Dionem lib. XXXVII. pag. 50. Erat tum annos natus XL. Pompeius, ut scribit Plutarchus in ejus Vita, pag. 643.

[r] CUM ORAM] Bello piratico feliciter confecto, de quo Florus III. 6. pag. 177. et Velleius II. 32. pag. 13. Porro has easdem gentes a Pompeio devictas enumerant alii: Plutarchus, in ejus Vita, pag. 642. Dio, lib. XXXVI. et XXXVII. Appianus, in Mithrid. pag. 252. et seq.

[s] *Summa*] Vide Notas et Emend.

cione dixit, cum de rebus suis dissereret,) Asiam ultimam [t] provinciarum accepisse,[11] eandemque mediam patriæ reddidisse. Si quis e contrario simili modo velit percensere [12] Cæsaris res, qui major illo apparuit, totum profecto terrarum orbem enumeret: quod infinitum esse conveniet.[13]

XXVIII. (XXVII.) Ceteris virtutum generibus varie et multi fuere præstantes. Cato [a] primus Porciæ gentis tres summas [b] in homine res præstitisse existimatus,[1] ut esset [c]

duin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *in illo* Gronov. et al. vett.—11 Cod. Dalec. *excepisse*.—12 Chiffl. *velit recensere*.—13 Vet. Dalec. *convenit*.

CAP. XXVIII. 1 Gronov. et al. ante Harduinum, *existimatus est*.—2 Vet.

NOTÆ

num. 88.

[t] *Asiam ultimam*] Hunc dicendi colorem imitatus est a Plinio Florus, qui III. 5. 'Sic Pompeio duce,' inquit, 'populus Rom. totam, qua latissima est, Asiam pervagatus, quam extremam habebat imperii provinciam, mediam fecit,' &c.—'Poterat Pompeius, ut postea Constantinus, et alii, in nummis inscribi, VICTOR OMNIVM GENTIVM, ET DEBELLATOR, ET TRIVMFATOR GENTIVM BARBARVM. Non tamen Latine diceretur 'Victoriosus:' quamvis secus Gellio visum est, IV. 9. ubi verbum illud usurpatum fuisse a Catone, opinor, fingit. Deceptus ille haud dubie est, æque atque ii, qui Gruterianas inscriptiones finxere eas, in quibus 'Victoriosissimus' Princeps aliquis nuncupatur, illo Probi Augusti numismate, in quo scriptum est, VICTORIOSO SEMPER. Stat ibi Probus paludatus sceptrum sinistra gerens, inter captivos quatuor nudos: e quibus duo stantes, suos quisque liberos offerunt Probo, et omnes eidem tendunt dextras supplices. Nummus est perrarus apud Spanhemium in Juliani Cæsarr. p. 112. Si 'Victoriosus' dici posset, qui ex omni acie victor discedit, ut 'ebriosus' est, qui ex omni convivio ebrius, frustra illa vox altera, 'semper,' adderetur. Legendum hic omnino est, 'Virtuti Invicti Cæsaris, Tutatori Orbis Romani, Imperatori Optimo, Statuam Obtulit Senatus Eduensis, Memoriæ PERPETUÆ.' Nempe statuam, cujus in nummo isto effigies pingitur. In nummis suis sæpe Probus 'Invictus' appellatur, semel etiam vice cognominis ei hoc nomen datum est: sæpe etiam vice nominis, hoc est, pro IMP. PROBVS. VIRTVS PROBI AVG.; alibi VIRTVS INVICTI AVG.' *Ed. sec.*

[a] *Cato*] 'Hoc est, is qui primus e Porcia gente Cato cognominatus est.' *Ed. sec.*—Totum hoc caput verbis fere totidem transcripsit Solinus cap. 1. pag. 11. Catonis Porcii laudem absolutissimam, quæ extat apud Livium lib. XXXIX. pag. 500. legere operæ pretium fuerit, quod et huic loco maximam lucem est allatura, et legenti haud mediocrem voluptatem.

[b] *Tres summas*] Quartam addit Val. Max. VIII. 7. n. 1. 'ut esset juris civilis quoque peritissimus.'

[c] *Existimatus, ut esset*] Ita emendavimus, ex Reg. 1. 2. et Chiffl. Prius legebatur, *existimatus est*.

optimus orator,[d] optimus imperator, optimus senator: quæ mihi omnia, etiamsi non prius, attamen clarius fulsisse[2] in Scipione[e] Æmiliano videntur, demto præterea plurimorum odio, quo Cato laboravit.[f] Itaque sit proprium Catonis, quater[g] et quadragies causam dixisse, nec quenquam[h] sæpius postulatum, et semper absolutum.

XXIX. (XXVIII.) Fortitudo in quo maxime[1] extiterit, immensæ quæstionis est, utique si recipiatur poëtica fabulositas. Q. Ennius[2] T. Cæcilium Dentrem[i] fratremque ejus præcipue miratus, propter eos sextumdecimum[j] adjecit[3] annalem. L. Siccius[k] Dentatus, qui tribunus plebis fuit, Sp. Tarpeio, A. Aterio[4][l] consulibus, haud multo post

Dalec. *clarius fuisse.*

CAP. XXIX. 1 Vet. Dalec. *maxima.*—2 Chiffl. *qua Ennius.* Mox, *T. Cæcilium Teucrum, fratremque, &c.* Gronov. et al. ante Harduinum. *Dentrem* cum Harduino et recentt. scribit etiam Gesnerus.—3 Ita codd. Harduini, Dalec. Laet, et Chiffl. item edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *sextum adjecit* Gronov. et al. Mox, *L. Sicinnius Dentatus* margo edd. Dalec. et Gronov.—4 *Alternio* Chiffl. *A. Æternio* Gronov. et al. ante Harduin. *Haterio* Goltz. Vide Not. et Emend. Paulo post, Vet. Dalec. *vel in eo numerosissima.*

NOTÆ

[d] *Optimus orator*] Orationum plerarumque quas habuit, ceterorumque ab eo scriptorum elenchum, præter ea quæ in nostro Auctorum Syllabo recensebimus, vide in Indice Auctorum qui a Grammaticis vetustis laudantur, Prisciano, Diomede, ac reliquis.

[e] *Scipione*] Qui Africanus sequens est dictus, Carthaginem Numantiamque delevit: L. Æmilii Pauli, qui de Perse rege triumphavit, gener: Scipionis Africani prioris nepos.

[f] *Laboravit*] Ob Censoriam severitatem.

[g] *Quater*] Plutarch. p. 344. in ejus Vita ait, paulo minus quinquagies causam dixisse: et postremum quidem, cum annum ageret sextum et octogesimum. Vide etiam Val. Max. loc. cit.

[h] *Nec quenquam*] E Romanis scilicet hominibus. Sic Aristophontem quinquagies Athenis accusatum, et absolutum esse, auctor est Æschines in Demosthenem.

[i] *Dentrem*] Vide Notas et Emend. num. 89.

[j] *Sextumdecimum*] Ita Mss. omnes Reg. 1. 2. Paris. Chiffl. &c. Editi hactenus perperam, *sextum* tantum.

[k] *L. Siccius*] Vide Notas et Emend. num. 90. De eo dicemus iterum XXII. 5.

[l] *A. Aterio*] Vide Notas et Emend. num. 91. Eandem porro historiam narrat ex Plinio Solinus cap. 1. pag. 10. et Gellius II. 12. pag. 136. Hausit vero Plinius aut ex Varrone, cujus verba Fulgentius recitat, libro de Prisco Sermone; aut ex Val. Max. qui ex Varrone ipse videtur acce-

exactos [m] reges, vel numerosissima suffragia habet, centies vicies præliatus, octies ex provocatione victor, quadraginta quinque cicatricibus adverso corpore insignis, nulla in tergo. Item [5] spolia cepit XXXIV. donatus hastis [n] puris [o] duodeviginti, phaleris [p] XXV. torquibus tribus et LXXX.[q] armillis [r] CLX.[6 s] coronis XXVI.[t] civicis [u] XIV. aureis VIII.

—5 *Idem* Chiffl. Mox Gronov. et al. ante Harduinum: *hastis duodeviginti*, omisso *puris*.—6 Longol. ex Aulo Gell. *plus CLX*. Mox, Chiffl. *coronis*

NOTÆ

pisse, cum hunc Siccium dicat habuisse prædicatorem laudum suarum M. Varronem: aut denique ex Dionys. Halic. lib. x. p. 663.

[m] *Post exactos*] Anno circiter post exactos reges, LV. U. C. CCC.

[n] *Hastis*] Festus, verbo 'Hasta:' 'Signum præcipuum est hasta: nam et Carthaginienses, cum bellum vellent, Romam hastam miserunt: et Romani fortes viros sæpe hasta donarunt.'

[o] *Puris*] Sine ferro. Hanc vocula m nos addidimus, ex codd. R. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. &c. Cave enim te Gruterus inducat in fraudem, qui Manutii fide in suarum inscriptionum censum retulit, pag. 414. CORON. MVRALI. VALLARI. HASTA. PVRA. SINE VEXILLIS. OBSIDIONALI. &c. Cave, inquam, credas, eo inductus argumento, hastam idcirco puram cognominari, quod sine vexillis foret: est enim hoc *sine vexillis* conjectoris alicujus, non sane satis cati doctique: cum Sirmondi nostri τοῦ μακαρίτου, viri integerrimi ac pereruditi, fide, cujus manuscriptum exemplar asservamus, ex ipso quem vidit lapide scriptum ibi sit, CORONA. MVRALIQ. .... H .... TOTIDEMQVE. VEXILLIS OBSIDIO .... QVE. CORONA. ut numerus hastarum deesse ibi, ævoque detritus intelligatur: legique oporteat, ut in altera simili, pag. 375. HASTIS PVRIS. IIII. TOTIDEMQVE. VEXILLIS.

[p] *Phaleris*] Significantur eo nomine plerumque ornamenta equorum: nunc vero nobilium equitum, sive ea fuerint scuta brevia, et clypeoli, seu parvi umbones, sive quid aliud. Etymologus: Φάλαρα, ἀσπιδίσκους, τὴν κόσμησιν τὴν κατὰ τὸ μέτωπον τῶν ἵππων, κ. τ. λ. Ac paulo post: Φαλὸς, ἀσπιδίσκιόν τι, μικρὸν καὶ λαμπρόν· καὶ φάλαρα, τὰ κοσμήματα διὰ τὴν λαμπρότητα, κ. τ. λ.

[q] *Tribus et LXXX.*] Val. Max. loc. cit. torques CLXXXIII. At Gellius et Solinus cum Plinio faciunt, et Mss. codices cum editis. Dionysius item Halic. loc. cit. ὀγδοήκοντα μὲν καὶ τρεῖς χρυσοῦς στρεπτοὺς περιαυχενίους.

[r] *Armillis*] Festus: 'Armillas ex auro, quas viri militares ab Imperatoribus donati gerunt,' &c. Plinio XXVIII. 23. brachialia vocantur. Gallis, *des brasselets*. Vide Vossium in Etymol.

[s] *CLX.*] Val. Max. 'armillæ CLX.' Gellius, 'armillis plus centum LX.' At Dionysius Halic. armillas aureas tantum LX. ἑξήκοντα.

[t] *Coronis XXVI.*] Exsurgit plane hic numerus ex XIV. civicis, aureis octo, muralibus tribus, obsidionalique una, quæ tum a Plinio, tum a Valerio, Gellio, et Solino numerantur.

muralibus III. obsidionali una, fisco æris X.[v] captivis et XX. simul bubus,[7] imperatores novem ipsius maxime opera triumphantes secutus: præterea (quod optimum in operibus ejus reor) uno ex ducibus T. Romilio[8 w] ex consulatu ad populum convicto[x] male acti imperii.

Rei militaris haud minora forent Manlii[y] Capitolini decora, ni perdidisset illa exitu vitæ.[z] Ante decimum septimum[a] annum[9] bina ceperat spolia. Primus omnium

XXXVI.—7 Cod. Dalec. *captivis XX. millibus;* alii ap. Dalec. *captivorum.* 'Vet. *ex fisco, æris decem milibus, captivis, &c.* Ms. pro *simul bubus* legit *millibus;* unde Salmasius hunc locum ita restituit, *e fisco æris X. capti æris XX. millibus.*' Laet.—8 *T. Tiberio Romilio* cod. Dalec. *T. Romulio* Gronov. et vulgg. ante Harduinum. Mox, cod. Dalec. *convincto male a. i. ejus militaris;* Gronov. et edd. vett. *convicto male acti imperii rei militaris. Haud minora, &c.*

NOTÆ

Quare spernenda lectio Chiffl. codicis, *coronis XXXVI.*

[u] *Civicis*] De civica et obsidionali corona Festus agit, verbo 'Obsidionalis,' ubi eadem plane de Sicinio Dentato refert, quæ ceteri. Nos de utraque commodius XVI. 3. et XXII. 4.

[v] *Fisco æris X.*] An decem millibus? quæ summa efficit monetæ nostræ Gallicæ libras, ut vocant, 400. An potius superpositam notæ denarii $\overline{X}$. lineolam oportuit, quæ *decies* significaret, hoc est, decies centena millia æris sive assium: quod efficit monetæ nostræ libras 40000. Vide Notas et Emend. num. 92.

[w] *T. Romilio*] Collegam habuit in Consulatu C. Veturium, anno Urbis CCXCIX. Ita Dionys. Antiq. Rom. lib. X. pag. 659. et Livius lib. III. pag. 52. Vide Notas et Emend. num. 93.

[x] *Convicto*] Vide Dionys. loc. cit. pag. 673. et 674. Livius lib. III. pag. 53. rem ita narrat, ubi de clade Æquorum egit, quos Romulius Veturiusque Consules devicerant: 'Præda,' inquit, 'parta ingens: eam, propter inopiam ærarii, Consules vendiderunt: invidiæ tamen res ad exercitum fuit: ea denique Tribunis materiam criminandi ad plebem Consules præbuit. Itaque ergo ut magistratu abiere, ... dies dicta est Romulio ... damnatus Romulius decem millibus æris,' &c.

[y] *Manlii*] Prænomen ei Marcus fuit.

[z] *Exitu vitæ*] Cum fortiter defensam alias libertatem nefarie opprimere conatus est: unde Gallos depulerat, inde ipse præcipitatus, inquit Val. Max. VI. 3. p. 301. Damnatum enim Tribuni de saxo Tarpeio dejecerunt: locusque idem in uno homine et eximiæ gloriæ monumentum, et pœnæ ultimæ fuit, ut scribit Livius lib. VI. pag. 112.

[a] '*Ante decimum septimum*] Simile facinus M. Lepidi, qui postea Triumvir fuit, nummus exhibet, a Patino delineatus, p. 7. n. 4. hoc titulo: M. LEPIDVS. AN. XV. PR. HO. C. S. Ipse in equo decurrens tropæum gestat humero dextro .)(. Caput Concordiæ:

eques muralem acceperat coronam, VI. civicas,[b] XXXVII.[c] dona, XXIII. cicatrices [10 d] adverso corpore exceperat: P. Servilium [e] magistrum equitum servaverat, ipse vulneratus humerum ac femur. Super omnia, Capitolium summamque rem in eo solus a Gallis servaverat, si non regno suo [f] servasset. Verum sunt in his quidem virtutis opera magna, sed majora fortunæ.

M. Sergio,[g] ut quidem arbitror, nemo quenquam hominum jure prætulerit: licet pronepos Catilina [h] gratiam nomini

—9 Chiffl. *decem septem annos.*—10 Ita codd. Harduini et Chiffl. cum edd.

NOTÆ

retro, corona, victoriæ symbolum: e regione simpulum, ut vocant, index Pontificatus. Inscriptionem sic interpretare: 'Marcus Lepidus annorum quindecim primus hostium castra succendit:' non, ut Val. Max. multis persuasit, 'Prætextatus hostem occidit, civem servavit.' Neque enim prætextati admittuntur in acie; neque hic Lepidus pingitur prætextatus, sed paludatus.' *Ed. sec.*

[b] *VI. civicas*] Livius, octo, loc. cit.

[c] *XXXVII.*] Numerum Livius amplificat: 'Dona Imperatorum,' inquit, 'ad quadraginta, in quibus insignes duas murales coronas.'

[d] *XXIII. cicatrices*] Ita Mss. omnes: et Paris. quidem, *viginti tres*, sine numeralibus notis. In editis perperam *XXXIII.*

[e] *P. Servilium*] Ita libri quidem omnes: at 'C. Servilium Ahalam' Livius vocat lib. VI. pag. 112.

[f] *Regno suo*] Regnum enim affectasse auctor est Livius lib. VI. pag. 111.

[g] *M. Sergio*] Fuit is M. Sergius Silus, L. Æmilii Pauli Cos. anno DLXXXVI. Legatus in bello Persico: cujus et Livius meminit lib. XLIV. In vetere denario familiæ Sergiæ apud Patinum, p. 256. Sergius equo insidens hostis præcisum caput crinibus apprehensum gestat. Quæ de ipso Plinius refert, ea Solinus transcripsit, cap. 1. p. 10.—'Vetus denarius in Musco nostro, et apud Patinum in Famil. p. 256. Romæ victricis caput hinc exhibet, cum denarii nota, et ROMA, et EX SC. inde equitem galeatum, qui sinistra strictum ensem et caput hostis præcisum gestat. Sub equo, M. SERGI. 'Marcus Sergius,' ille qui in equo pingitur. Litera Q. superposita, a Quæstore nummum percussum esse significat, qui materno sangnine genus ex illo duceret: infra, charactere paulo minore, SILVS: quæ sunt totidem vocum primæ literæ, hac sententia: 'Sergius Italiam Liberavit Vicies Sexies.' Errore magno Val. Max. VI. 1. 8. aliique Sergium cognomine Silum dixere. Plinio teste, XI. 59. non 'Silus' alicujus gentis cognomen, sed 'Silo' fuit.' *Ed. sec.*

[h] *Pronepos Catilina*] L. Sergius Catilina dictus, Ciceronis consiliis oppressus.

deroget.[11] Secundo stipendio dexteram[12] manum perdidit: stipendiis duobus ter et vicies vulneratus est: ob id neutra manu, neutro pede satis utilis: uno tantum servo,[13] plurimis postea stipendiis debilis miles. Bis ab Hannibale captus, (neque enim cum quolibet hoste res fuit:) bis vinculorum ejus profugus, XX. mensibus nullo non die in catenis aut compedibus custoditus. Sinistra manu sola quater pugnavit, duobus equis insidente eo suffossis. Dexteram sibi ferream fecit, eaque religata præliatus. Cremonam obsidione exemit, Placentiam tutatus est: duodena castra hostium in Gallia cepit:[i] quæ omnia ex oratione ejus apparent, habita cum in prætura sacris arceretur a collegis, ut debilis.[j] Quos hic coronarum acervos constructurus hoste mutato? Etenim plurimum refert, in quæ cujusque virtus tempora inciderit. Quas Trebia,[k] Ticinusve,[14] aut Trasymenus civicas dedere? Quæ Cannis corona merita?

recentt. *XXXIII. cicatrices* Gronov. et al. ante Harduinum.—11 Vet. Dalec. *derogarit.*—12 Ita Chiffl. edd. vett. et Harduin. 1. *dextram* Harduin. 2. 3. Bipont. et Franz.—13 ‘ *Uno tantum servatus.* Ita ex conjectura rescribere visum est potius, quam legendum proponere meis, quod ipse non intelligam. Non intercedo tamen, quo minus Plinio servetur illud: *uno tantum servo*, gratias vero agam illi, qui me, quid hæc verba sibi velint, docuerit.’ *Gesner.*—14 Ita codd. Harduini et Tolet. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller.

NOTÆ

[i] *In Gallia*] Circumpadana.

[j] *Ut debilis*] Mancus et mutilus. Ejusmodi enim homines a sacris arcebantur. ‘Sacerdos non integri corporis,’ inquit Seneca pater Controv. IV. 2. pag. 243. ‘quasi mali ominis res vocanda est. Hoc in victimis notatur: quanto magis in sacerdotibus? Post sacerdotium magis observanda est debilitas: non enim sine ira Deorum debilitatur sacerdos,’ &c.

[k] *Quas Trebia*] Nullas cuiquam Trebia, inquit, nullas Ticinus, aut Trasymenus civicas dedere: nulla Cannis corona merita: adeo plurimum refert in quæ cujusque virtus tempora inciderit: nec magis homines, cum Hannibale bis congressus, quam fortunam ipsam vicisse Sergius videtur, qui exitiosis hisce Reip. præliis non interfuerit. Vide Notas et Emend. num. 94. Notæ clades acceptæ ab Hannibale, cum uterque Consulum victus, anno 536. P. Cornelius ad Ticinum: Sempronius, ad Trebium. Sequente anno, Urbis 537. major ad Trasymenum lacum clades accepta: omnium vero atrocissima plaga Cannensis, anno 538.

unde fugisse[1] virtutis[15] summum opus fuit. Ceteri profecto victores hominum fuere, Sergius vicit etiam fortunam.

XXX. (XXIX.) Ingeniorum gloriæ quis possit agere delectum, per tot disciplinarum genera, et tantam rerum operumque varietatem? nisi forte Homero vate Græco nullum felicius[1a] extitisse convenit, sive operis fortuna, sive materia æstimetur. Itaque Alexander Magnus, (etenim insignibus judiciis optime, citraque invidiam, tam superba censura peragetur:) inter spolia Darii Persarum regis[2] unguentorum scrinio[b] capto, quod erat auro gemmisque ac margaritis pretiosum, varios ejus usus amicis demonstrantibus, (quando tædebat unguenti bellatorem et militia sordidum,)[c] 'immo hercule, inquit, librorum Homeri custodiæ detur:' ut pretiosissimum humani animi opus quam maxime diviti opere servaretur.[3] Item Pindari[d] vatis familiæ penatibusque jussit parci, cum Thebas caperet. Aristotelis philosophi patriam[e] condidit:[4] tantæque rerum claritati tam benignum testimonium miscuit.[a]

Archilochi[f] poëtæ interfectores Apollo arguit Delphis.

[a] *Tantæque ob res plurimas collectæ ab Aristotele famæ suum quoque Alexander testimonium adjecit.*

Bipont. et Franz. *Ticinusque* Gronov. et al.—15 'In Chiffl. vulgata lectio in ordine servata; ita superne emendatur, *indefessæ virtutis*.' Dalec.

CAP. XXX. 1 'Quidam malunt *feliciorem*.' Dalec.—2 *Darii regis* Chiffl. Mox, margo edd. Dalec. et Gronov. *margaritis gemmisque*.—3 Chiffl. *operi servaretur*.—4 Cod. Dalec. *patriam suam credidit;* Longol. *Aristotelis Philip-*

NOTÆ

[1] *Unde fugisse*] Quamobrem Terentio Varroni, cujus Consulis temeritate Cannensis plaga contigerat, actæ a Senatu gratiæ sunt, quod de Republica non desperasset.

[1a] *Nullum felicius*] Ingenium scilicet.

[b] *Scrinio*] De eo dicetur rursum XIII. 1.

[c] *Et militia sordidum*] 'Non indecoro' scilicet, ut cecinit Venusinus vates, 'pulvere sordidum.'

[d] *Item Pindari*] Vide Plutarch. in Alex. p. 670. Ælian. Var. Hist. XIII. 7. Tzetzeu, Chiliad. VII. vs. 411.

[e] *Aristotelis ph. patriam*] Stagiram. Vide Notas et Emend. num. 95. Consule et Val. Max. v. 6. pag. 279.

[f] *Archilochi*] Reliquum caput ad verbum exscripsit ex Plinio Solinus cap. 1. p. 11. Vide Notas et Emend. num. 96.

Sophoclem tragici cothurni principem defunctum sepeliri[5] Liber pater jussit, obsidentibus mœnia Lacedæmoniis: Lysandro eorum rege in quiete sæpius admonito, 'ut pateretur humari delicias suas.' Requisivit rex, quis supremum[6] diem Athenis obiisset: nec difficulter ex iis,[7] quem Deus significasset, intellexit: pacemque[g] funeri dedit.

XXXI. (XXX.) Platoni sapientiæ antistiti[h] Dionysius tyrannus, alias sævitiæ superbiæque natus, vittatam navem misit obviam: ipse quadrigis albis[i] egredientem in littore excepit. Viginti[j] talentis unam orationem Isocrates[k] vendidit. Æschines[l] Atheniensis summus orator, cum accu-

pus patriam condidit.—5 Chiffl. *defunctum sepelire.*—6 Ita codd. Harduini et edd. recentt. *qui supremum* edd. ante Harduinum.—7 Tolet. *nec difficulter rex idem.*

NOTÆ

[g] *Pacemque*] Solinus: 'Inducias bello dedit, usque dum congruæ supremis talibus exequiæ ducerentur.'

[h] '*Platoni sapientiæ antistiti*] Hoc est, qui in Philosophia excellebat. Hæc de Platone Solinus totidem verbis cap. 1. p. 11. Numisma Græcum ex ære mediocri Patinus vulgavit, in quo cum Platone sapientiæ laude confertur Augustus: ex parte una caput Augusti nudum exhibet, cum epigraphe ΚΑΙΣΑΡ ΣΕΒΑΣΤΟΣ. Ex altera parte caput senile, barbatum, cum epigraphe: ΠΛΑΤΩΝ.' *Ed. sec.*

[i] *Quadrigis albis*] Vide Notas et Emend. num. 97.

[j] *Viginti*] Plutarch. in Vitis Rhetorum, p. 838. Παρὰ Νικοκλέους τοῦ Κυπρίων βασιλέως, ὃς ἦν υἱὸς Εὐαγόρου, εἴκοσι τάλαντα λαβὼν ὑπὲρ τοῦ πρὸς αὐτὸν γραφέντος λόγου, *A Nicocle Cypriorum Rege, Evagoræ F. viginti talenta pro oratione ad ipsum scripta accepit.* Efficiunt ea monetæ Gallicæ libras 48000.—'Talenta interpretamur ea, quæ Plautus a magnis talentis discriminat, ac nostræ efficere singula libras triginta docet. Itaque viginti talenta efficiunt libras sexcentas, *six cent livres, ou deux cens écus.* Magna viginti talenta efficerent tricies octies mille quadringentas libras, *trente huit mille quatre cent livres:* denario æstimato tantum assibus octo Gallicis: nam si decem, ut olim, efficerent sexaginta millia librarum, *soixante mille francs, ou dix mille écus.*' Ed. sec.

[k] *Isocrates*] Ab aliis ejusdem nominis sedulo secernendus. Natus hic, quo de agitur, Olympiade circiter LXXXVI. Platonem annis septem antecessit. Demosthenis magister fuit. Vixit annos fere centum. Plutarchus, in Vitis Oratorum, pag. 836. Laudat hunc Tullius, lib. de Claris orator. pag. 525.

[l] *Æschines*] Rem ita plane refert Val. Max. VIII. 10. pag. 397. et Cicero de Orat. lib. III. pag. 511. Plutarchus vero in Rhetorum Vitis, pag. 840. ait Rhodiis admirantibus, quod habita oratione in Ctesiphontem, causa nihilominus Æschines cecidis-

sationem, qua fuerat usus, Rhodiis [1] legisset: legit et defensionem Demosthenis, qua in illud pulsus [2] fuerat exilium: mirantibusque, 'tum magis fuisse miraturos dixit, si ipsum orantem audivissent:' in calamitate [m] testis ingens factus inimici. Thucydidem imperatorem Athenienses in exilium egere, rerum conditorem [3] [n] revocavere,[o] eloquentiam mirati, cujus virtutem [a] damnaverant. Magnum et Menandro [p] in comico socco testimonium regum [q] Ægypti et Macedoniæ contigit, classe et per legatos petito: majus ex ipso, regiæ fortunæ prælata literarum conscientia.[b r]

Perhibuere et Romani proceres etiam exteris testimonia. Cn. Pompeius [s] confecto Mithridatico bello intraturus Posidonii sapientiæ professione clari domum, fores percuti de more [t] a lictore vetuit: et fasces literarum [4] januæ [c u] summisit is, cui se Oriens Occidensque summiserat. Cato [v] censorius, in illa nobili trium sapientiæ procerum ab Athe-

[a] *Fortitudinem in bello.* [b] *Majus de se ipse sibi testimonium præbuit virtutis, cum gratiæ regum antetulit literarum scientiam.* [c] *Hominis literati januæ.*

CAP. XXXI. 1 Ita codd. Harduini et Tolet. *Rhodis* Chiffl. *Rhodi* Gronov. et edd. vett. ante Harduinum.—2 Ita codd. Harduini, Dalec. et Chiffl. item edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *ob quam in illud depulsus* Gronov. et edd. vett. Paulo post, *in calamitate* deest in cod. Dalec.—3 Cod. Dalec. *tragœdiarum conditorem.*—4 Gronov. et al. ante Harduin. *et fasces lic-*

NOTÆ

set, hunc respondisse, se mirari desituros, si contra orantem Demosthenem audivissent. Demosthenis orationem ab Æschine recitatam fuisse dissimulat.

[m] *In calamitate*] Magnum est ab inimico laudari: majus, et a misero.

[n] *Rerum conditorem*] Hoc est, ut Cicero eundem appellat in Bruto, p. 602. rerum gestarum scriptorem ac pronuntiatorem sincerum et grandem. Sic Plinius in Præf. ad Vespas. pictores ac statuarios 'pingendi fingendique conditores' vocat.

[o] *Revocavere*] Œnobii Archontis decreto, ut refert Pausan. lib. I.

[p] *Menandro*] Agemus de eo in Auctorum Indice.

[q] *Regum*] Philadelphi Ægypti, et Archelai Macedoniæ regum.

[r] *Conscientia*] Forte melius, *literarum scientia.* Nec male *conscientia.*

[s] *Cn. Pompeius*] Hæc Solinus totidem verbis cap. 1. p. 11.

[t] *De more*] Livius lib. VI. pag. 117. 'Lector Sulpicii Trib. mil. cum is de foro se domum reciperet, forem (ut mos est) virga pecuteret,' &c.

[u] *Literarum januæ*] Vide Notas et Emend. num. 98.

[v] *Cato*] Vide Plutarch. in Catone Majore pag. 350.

nis legatione, audito Carneade,[w] quamprimum legatos eos censuit dimittendos, quoniam illo viro argumentante, quid veri esset haud facile discerni posset. Quanta morum[x] commutatio? Ille semper[y] alioquin universos ex Italia pellendos[5] censuit Græcos: at pronepos ejus Uticensis Cato, unum ex tribunatu militum[z] philosophum, alterum[a] ex Cypria legatione[b] deportavit. Eandemque linguam ex duobus Catonibus, in illo abjecisse,[6 c] in hoc importasse, memorabile est. Sed et nostrorum gloriam percenseamus.

Prior Africanus[d] Q. Ennii statuam sepulcro suo imponi jussit: clarumque illud nomen,[e] immo vero spolium ex tertia orbis parte[f] raptum, in cinere supremo cum poëtæ titulo legi.[7]

Divus Augustus[g] carmina Virgilii cremari contra testa-

torios. Nostram lectionem testantur codd. Harduini et Laet.—5 Cod. Dalec. *universos exitiali nomine appellandos;* Chiffl. *universos ex Italia appellandos.* Mox, margo edd. Dalec. et Gronov. *in tribunatu.*—6 Ibid. *Eandem itaque linguam . . . . illum et hunc abegisse;* nonnulli ap. Laet, *illum abegisse, hunc importasse;* al. ap. Dalec. *Eandemque linguam . . . . in illo ambigisse.* Mox, Chiffl. *in hoc imperitasse.*—7 Cod. Dalec. *regi.*—8 'Τὸ *vati* et *carmina,* quod mox se-

NOTÆ

[w] *Carneade*] Laborioso illo et dinturno sapientiæ milite, (verbis utor Val. Max. VIII. 7. pag. 388.) cui nonaginta expletis annis idem vivendi ac philosophandi finis fuit.

[x] *Quanta morum*] Quæ sequuntur, de utroque Catone, transcripsit ea Solinus ad verbum loc. cit.

[y] *Ille semper*] Vide XXIX. 7.

[z] *Ex tribunatu militum*] Quem in Macedonia gessit. Plutarch. in ejus Vita pag. 763.

[a] *Alterum*] Zenonem. Vide XXXIV. 19. sub finem, num. 35.

[b] *Cypria legatione*] De hac consule Vell. II. 45. p. 15. et Plutarch. in Catone Minore, pag. 776. et ea quæ dicturi sumus XXXIV. 19.

[c] *Abjecisse*] In illo, quod abjecerit: in isto, nempe Uticensi, quod eandem Græcam linguam in Urbem importaverit, memorabile est.

[d] *Prior Africanus*] Val. Max. VIII. 14. 1. pag. 408. 'Superior Africanus Ennii Poëtæ effigiem in monumentis Corneliæ gentis collocari voluit, quod ingenio ejus opera sua illustrata judicaret.' Meminit hujus rei etiam Cicero in Orat. pro Archia, et Solinus cap. 1. pag. 11. Romæ extra portam Capenam hoc Scipionum Enniique monumentum cum statuis fuisse, auctor est Livius lib. XXXVIII.

[e] *Illud nomen*] Africani.

[f] *Ex tertia orbis parte*] Africa.

[g] *Divus Augustus*] Ejus hi versus olim crediti in eam sententiam: 'Ergone supremis potuit vox improba verbis Tam dirum mandare nefas? ergo ibit in ignes, Magnaque doctiloqui morietur Musa Maronis? &c. Pulcher Apollo veta, Musæ prohibete

menti ejus verecundiam vetuit: majusque ita vati [8] testimonium contigit, quam si ipse sua [h] probavisset.

M. Varronis in bibliotheca, quæ prima in orbe [i] ab Asinio Pollione ex manubiis publicata Romæ est, unius [9] viventis posita imago est: haud minore (ut equidem reor) gloria, principe oratore et cive, ex illa ingeniorum, quæ tunc fuit, multitudine, uni hanc coronam dante, quam cum eidem Magnus Pompeius [j] piratico ex bello navalem dedit. Innumerabilia deinde sunt exempla Romana, si persequi libeat: cum plures una gens in quocumque genere eximios tulerit, quam ceteræ terræ.

Sed et quo te,[10] M. Tulli,[k] piaculo taceam? quove maxime excellentem insigni prædicem? quo potius, quam universi populi illius [11] gentis amplissimo testimonio, et e

quitur, non habentur in manuscripto; *carmina* deest etiam in Chiffl.' *Dalec.* Ita quoque codd. Harduini et edd. recentt. *si ipse sua carmina probavisset* Gronov. et al. ante Harduin.—9 Dalec. *quæ prima in urbe Roma ab .... publicata est, unius;* Vet. Dalec. *quæ in orbe ... de manubiis, &c.*—10 Ita codd. Harduini, cum edd. recentt. *ceteræ omnes terræ. Sed quo et te* cod. Dalec. *ceteræ terræ. Sed quo te* Gronov. et al. ante Harduinum.—11 Cod. Dalec. *populi et illius.* Mox, pro, *et e tota vita,* quod exhibent codd. Harduini, Vet.

NOTÆ

Latinæ,' &c. Carmen integrum Pithœus edidit, inter Epigrammata et poëmatia vetera, pag. 70. ubi et illud Sulpicii Apollinaris, de eodem argumento, pag. 69. 'Jusserat hæc rapidis aboleri carmina flammis Virgilius, Phrygium quæ cecinere ducem. Tucca vetat, Varusque simul: tu, maxime Cæsar, Non sinis, et Latiæ consulis historiæ. Infelix alio cecidit prope Pergamon igni, Et pæne est alio Troja cremata rogo.' Vide Gellium XVII. 24. et Macrob. Saturn. I. 24. pag. 314.

[h] *Ipse sua*] Addunt libri editi, *sua carmina:* sed abest hæc postrema vox a codicibus Mss.

[i] *Prima in orbe*] Jam antea et Philadelphus in Ægypto, et Pergami reges, et Romæ Lucullus, Bibliothecas instruxerant: sed sibi paraverant illi, non omnibus, quemadmodum fecit Pollio, publicavere: qui primus ingenia hominum, ut Plinius ait XXXV. 2. rem publicam fecit. Vide quæ ibi sumus dicturi opportunius.

[j] *Magnus Pompeius*] Festus in Fragmento, pag. 10. 'Navali corona donatur, qui primus in hostium navem armatus transiliverit, cujusve opera manuve navis hostium capta fuerit. Adeptus est eam M. Terentius Varro, bello piratico, donante Cn. Pompeio Magno,' &c. Varro propellendos susceperat ex Ionio mari piratas. Vide Appianum in Mithrid. pag. 236.

[k] *Sed et quo te, M. Tulli*] Ciceronis laudes amplissimas vide apud Senecam Suasor. lib. I.

tota vita[l] tua consulatus tantum operibus electis? Te dicente[m] legem agrariam, hoc est, alimenta sua abdicaverunt[12] tribus: te suadente, Roscio[n] theatralis auctori legis ignoverunt, notatasque se discrimine sedis æquo animo tulerunt: te orante, proscriptorum[o] liberos honores petere

Dalec. et edd. recentt. Gronov. et al. habent, *et tota vita.*—12 Cod. Dalec. *abdicarunt.* Paulo post, Vet. ejusdem Dalecampii, *notasque sedes ignominiæ*

NOTÆ

[l] *Et e tota vita*] Ita scripsimus ex conjectura. In libris, *et tota vita;* quanquam et istud defendi potest.

[m] *Te dicente*] Quæ subjiciuntur, opera sunt fere Consulatus omnia. Harum orationum a se habitarum in Consulatu suo ipse meminit ad Attic. II. 1. pag. 41. 'Altera,' inquit, 'ad populum de lege Agraria: tertia, de Othone ... quinta, de proscriptorum filiis ... septima, qua Catilinam emisi,' &c.—'Legem Agrariam promulgaverat eo anno Tribunus plebis P. Servilius Rullus, ut Plinius prodit, VIII. 78.' *Ed. sec.*

[n] *Roscio*] Eædem, inquit, tribus æquo tulerunt animo notatas se esse sedendi in theatro discrimine, a L. Roscio Othone Tribuno plebis: cujus lege cautum est, ut Romani Equites, plebi antea immixti, dum spectaculis adessent, distincti ab ea sederent. Ea re quatuordecim gradus proxime post Patricios in theatro secrevit, in quibus Equites spectarent, plebe summota. Unde illud Juvenal. Sat. III. 152. 'Nihil habet infelix paupertas durius in se Quam quod ridiculos homines facit. Exeat, inquit, Si pudor est, et de pulvino surgat equestri, Cujus res legi non sufficit ..... Sic libitum vano, qui nos distinxit, Othoni.' Summam enim ingentem CCCC. sestertiorum in censu habere oportebat eum qui in XIV. ordinibus sedem habere cuperet: uti dicemus XXXIII. 8. quo respexit idem Juvenal. Sat. XIV. 323. 'Effice summam, Bis septem ordinibus quam lex dignatur Othonis.' Rem prolixe narrat Plutarchus in Cic. pag. 867. Et Asconius Pedianus in Orat. Cic. pro Cornelio, de Majest. pag. 37. 'L. Roscius Otho,' inquit, 'legem firmavit in theatro, ut Equitibus Romanis XIV. ordines spectandi gratia darentur.' Hanc legem Rosciam renovavit postea Domitianus. Vide Martial. v. 8. pag. 256. Cave interim Roscium putes hunc esse histrionem illum, Syllæ Dictatori acceptissimum, a Cicerone, Val. Max. et aliis celebratum, quod incante nimis credidit Hermolaus. Plinius Junior Epist. VI. 25. de Metilio Crispo: 'Huic ego ordines impetraveram: atque etiam proficiscenti quadringenta millia nummum ad instruendum se ornandumque donaveram.' Ubi ordines vocat jus sedendi in XIV. ordinibus inter Equites: quadringenta sestertium millia censum equestrem esse designat. Ita hic Plinii Junioris locus accipiendus est, cujus in loci interpretatione ineptiunt, qui hactenus prodiere, Interpretes.

[o] *Proscriptorum*] Primorum civitatis a Sylla proscriptorum liberos, qui honores magno ambitu prensabant, repressit. Vide Plutarch. in Cicer. pag. 866.

puduit: tuum Catilina fugit ingenium: tu M. Antonium proscripsisti. Salve primus omnium[p] parens patriæ appellate, primus in toga triumphum linguæque lauream merite, et facundiæ Latiarumque[13] literarum parens: atque (ut dictator Cæsar, hostis quondam tuus, de te scripsit) omnium triumphorum lauream adepte majorem, quanto plus est, ingenii Romani terminos in tantum promovisse, quam imperii, reliquis animi bonis.[14 q]

(XXXI.) Præstitere ceteros[15] mortales sapientia, ob id Cati,[r] Corculi, apud Romanos cognominati. Apud Græcos Socrates, oraculo[s] Apollinis Pythii prælatus cunctis.

discrimine æquo, &c.—13 Cod. Dalec. *Latinarumque.* Paulo post, Dalec. ut et Vet. ejusdem, aliique ap. Laet, *omnibus triumphis l. adepte tanto majorem.*—14 Edd. vett. ante Hardouinum, *imperii.* CAP. XXXI. *Reliquis, &c.* et sic Franzius. *animis* Vet. Dalec.—15 *Præstitere et apud ceteros* Vet. Dalec. *Præstitere et ceteros* cod. Dalec.

NOTÆ

[p] *Primus omnium*] In toga scilicet a Patribus populoque, Catone et Catulo auctoribus, id nomen adeptus: nam in triumpho, et a militibus dudum antea hunc honorem esse habitum Camillo Livius scripsit, libro quinto. Vide Cic. in Orat. pro Sextio, et in Pison. Plutarch. quoque, in Cic. Vita.—' Juvenalis Sat. VIII. 243. ' Sed Roma parentem, Roma Patrem Patriæ Ciceronem libera dixit.' At aliud longe in nummis antiquis Cæsarum ' Parens Patriæ,' aliud ' Pater Patriæ' est. ' Parens patriæ' est, cui salutem, libertatem, incolumitatem Patria acceptam refert, ut vitam parenti liberi. ' Pater Patriæ,' qui pro Patria, ut pro liberis pater, tanquam Pontifex sacra peragit solennia statis diebus. Augusto nummus inscriptus est SPQR. PAREN. CONS. SVO. ' Senatus Populusque Romanus Parentis Conservatori Suo.' *Ed. sec.*

[q] *Reliquis animi bonis*] Virtute bellica, legum sanctitate. Vide Notas et Emend. num. 99.

[r] *Ob id Cati*] Ob sapientiam. A Cicerone hæc sumi arbitror, in Quæst. Tusc. scribente lib. I. pag. 294. ' Aliis cor ipsum animus videtur: ex quo excordes, vecordes, concordesque dicuntur: et Nasica ille prudens bis Consul, 'Corculum:' et, ' Egregie cordatus homo catus Ælius' Sextus.'' Festus quoque: ' Corculum,' inquit, ' a corde dicebant antiqui, solertem et acutum.' At de voce ' Catus,' Varro de L. L. lib. VI. pag. 74. ' Cata, acuta: hoc enim verbo Sabini dicunt. Quare Catus Ælius Sextus, non (ut aiunt) sapiens, sed acutus.' Verum Nonius Plinio favet cap. 2. n. 184. ' Catus,' inquit, ' pro sapiente.' Cic. Tusc. lib. II. ' Sed homo catus nunquam terminat nec magnitudinis nec diuturnitatis modum.'

[s] *Oraculo*] Vulgare et tralatitium est Apollinis illud oraculum, *Ἀνδρῶν ἁπάντων Σωκράτης σοφώτατος.* Vide Val. Max. III. 4.

XXXII. (XXXII.) Rursus mortales oraculorum societatem dedere Chiloni[a] Lacedæmonio, tria præcepta ejus Delphis consecrando, aures literis, quæ sunt hæc: Nosse se[b] quemque: et nihil nimium[c] cupere: comitemque æris alieni atque litis esse miseriam.[1 d] Quin et funus ejus, cum victore filio Olympiæ[e] expirasset gaudio,[f] tota Græcia prosecuta est.

XXXIII. (XXXIII.) Divinitas, et quædam cœlitum societas nobilissima,[i] ex fœminis in Sibylla[g] fuit: ex viris in Melampode[h] apud Græcos, apud Romanos in Marcio.[i]

CAP. XXXII. 1 Pintian. legit: *et nihil nimis, comitemque sponsionis esse miseriam.* Vet. Dalec. habet etiam *sponsionem.* Chiffl. *esse miserum.* Alii ap. Dalec. *comitemque miseram esse æris alieni atque litis,* nempe sponsorem.
CAP. XXXIII. 1 Vet. Dalec. *nobilissimæ.*

NOTÆ

[a] *Chiloni*] Qui unus e septem sapientibus. Florait Olymp. 56. Vide Laërt. in ejus Vita, lib. I. pag. 17.

[b] *Nosse se*] Scitum hoc a Chilone pronuntiatum esse testatur etiam Aristoteles Rhetor. II. 12. Clemens Alex. Strom. lib. I. pag. 300. Τὸ μὲν οὖν, Γνῶθι σαυτὸν, οἱ μὲν Χίλωνος ὑπειλήφασι· Χαμαιλέων δὲ ἐν τῷ περὶ Θεῶν, Θαλοῦ. Ἀριστοτέλης δὲ, τῆς Πυθίας. Cleobulo tamen ascribit Ausonius.

[c] *Et nihil nimium*] Clemens Alex. loc. cit. Πάλιν οὖν Χίλωνι τῷ Λακεδαιμονίῳ ἀναφέρουσι τὸ, Μηδὲν ἄγαν, κ. τ. λ. *Chiloni rursus Lacedæmonio tribuunt, Ne quid nimis. Straton autem, in opere de Inventis, ascribit hoc dictum Stratodemo Tegeatæ: Didymus autem censet esse Solonis: sicut etiam Cleobuli, Modus optimus,* Μέτρον ἄριστον. Sidonius Apollinaris: 'Lindie tu Cleobule jubes, Modus optimus ut sit.'

[d] *Esse miseriam*] Ita Mss. plane omnes. Græci sic efferebant. Ἐγγύα, πάρα δ' ἄτα. *Sponde, noxa præsto est:* quod Aristotelici aiebant ab Chilone prolatum, teste Clem. Alex. loc. cit. et Laërtio, pag. 18. in Chilone. Ausonius Thaleti adjudicat: pag. 77. 'Nos ἐγγύα, πάρεστι δ' ἄτη, dicimus: Latinum est: sponde, Noxia est præsto tibi: Per mille possum currere exempla, ut probem Prædes vadesque pœnitudinis reos.' Et Sidonius Apollinaris: 'Thales Mileto genitus vadimonia culpat.'

[e] *Olympiæ*] Sive *Olympia,* uti dicemus XXXV. 40. n. 32. Sed *Olympiæ* legi nunc magis placet.

[f] *Gaudio*] Et senio simul, ætate deficiente, ut ait Laërtius, qui eandem recitat historiam ex Hermippo in Chilone lib. I. pag. 18.

[g] 'In *Sibylla*] Sibylla ibi proprium nomen est, æque ac Melampus et Marcus. Et Latinum quidem, ut Clælia et Lucretia. Cum superiore cap. sermonem de iis fecerit, qui oracula funderent, manifeste docet, non eam fuisse dotem Sibyllæ, ut ederet oracula; sed qualis Melampodi fuit, artem divinandi. Sic apud Plaut. Pseud. I. 1. 23. sagacitate ad interpretandum, non vaticiniis clarum fuisse significat. 'Has quidem pol, credo, nisi Sibylla legerit Interpretari alium potesse neminem.'' *Ed. sec.*

[h] *Melampode*] Cujus fama divina-

XXXIV. (XXXIV.) Vir optimus semel a condito ævo judicatus est Scipio[j] Nasica, a jurato[k] senatu.[1] Idem in toga candida bis repulsa[l] notatus a populo. In summa, ei in patria mori non licuit:[m] non hercules[2] magis, quam

Cap. XXXIV. 1 Codex Dalecampii, *adjurato Senatu.*—2 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *hercule* Gronov. et al. ante Harduinum.

NOTÆ

tionis artibus nota, ut ait Plinius XXV. 21. de quo multa cecinere vates, Homerus, Statius, aliique.

[i] *Marcio*] Marcii vatis fatidica carmina, Marciana dicta, a Livio non semel citantur, ut lib. XXV. pag. 266. et alibi. Horum volumina duo illata esse in Senatum scribit Macrobius Saturn. I. 17. pag. 276. Duos fuisse fratres Marcios, nobili loco natos, hac divina promotione celebres, auctor est Cic. de Divinat. lib. I. pag. 193.

[j] *Scipio*] Hæc accepta sunt a Livio lib. XXIX. pag. 343. Fuit is Cn. Scipionis F. ejus qui in Hispania ceciderat. Id nominis a Senatu accepit, M. Cornelio Cethego, P. Sempronio Tuditano Coss. anno Urbis DL. Meminit D. Augustinus de Civit. I. 30. et Val. Max. VIII. 15. pag. 412.— 'Nummus est æreus formæ mediocris, a Seguino vulgatus p. 24. secundæ ed. Caput nudum juvenile exhibet; e regione NASSICA. .)(. Caput tauri: C. VAL. C. SEX. ÆDILES. At ille vultus non Scipionis Nasicæ, ut arbitratur, sed Cæsaris Augusti est: nec certe Nasicæ cognomen geminata litera S scriberetur. Legendum haud dubie est: 'Narbonensium Augurum Sacrum, Sospite Imperatore Cæsare Augusto.' Nam idcirco tauri caput pro victima cæsi in altera nummi superficie pingitur: quæ 'victima optima et laudatissima Deorum placatio,' inquit Plin. VIII. 70. et ædiles etiam appellantur, 'C. Valerius et Caius Sextius.' *Ed. sec.*

[k] *A jurato*] Qui jurejurando sententiam confirmarit. Apul. Asin. Aur. lib. X. 'Vos qui jurejurando astricti judicatis.' Solinus: 'Vir optimus Nasica Scipio judicatus est, non privato tantum testimonio, sed totius Senatus sacramento.'

[l] *Bis repulsa*] Semel quidem in Consulatus petitione, ut refert Livius lib. XXXV. p. 428. 'P. Cornelius Cn. F. Scipio, qui priore anno (post urbem conditam DLXII.) repulsam tulerat ... ut dilatum viro tali, non negatum honorem appareret, ei Consulatus datus est: additus ei de plebe collega M'. Acilius Glabrio.' Iterumque in petitione Censuræ, anno Urbis DLXX. cum Scipioni ceterisque candidatis, prælatus est M. Porcius Cato, ut auctor est Livius idem lib. XXXIX. pag. 500. Vide Notas et Emend. num. 100.

[m] *Non licuit*] Ubi terrarum obierit Nasica Scipio, qui Optimus est appellatus, apud reliquos scriptores silentium est. Simili fato fuisse a Plinio discimus, quo nepotem ejus fuisse docet Val. Max. V. 3. 5. Serapionem scilicet, qui Gracchum interfecerat. Hic enim Pergami mortuus est, quo sub titulo legationis secesserat.

extra vincula illi sapientissimo ab Apolline judicato Socrati.[n]

XXXV. (XXXV.) Pudicissima[o] fœmina semel, matronarum sententia, judicata est Sulpicia Paterculi filia, uxor Fulvii Flacci:[1] electa ex centum præceptis,[p] quæ simulacrum Veneris ex Sibyllinis libris dedicaret. Iterum,[2] religionis experimento, Claudia,[q] inducta Romam Deum Matre.[r]

XXXVI. (XXXVI.) Pietatis exempla infinita quidem toto orbe extitere: sed Romæ unum, cui comparari cuncta non queant.[1] Humilis[a] in plebe, et ideo ignobilis puerpera,

CAP. XXXV. 1 'Flaminii Val. Max. VIII. 15. in meo vero exemplari *Flacci* item legitur.' *Dalec.* Mox, pro *præceptis*, quod servant codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *præcipuis* legitur in edd. vett. et Gronov.—2 *Item* Vet. Dalec.

CAP. XXXVI. 1 Cod. Dalec. *possunt*; B. Æg. teste Giraldo Synt. p. 29. *possint*. Mox, Girald. ibid. *inclusam matrem*. Paulo post, pro *excussa* cod.

NOTÆ

[n] *Socrati*] Qui in custodia publica Athenis hausto ex judicum sententia veneno obiisse dicitur: quod tamen Plinius, cum silet, negare videtur.

[o] *Pudicissima*] Hæc quoque Solinus cap. 1. pag. 12. ex Plinio: Plinius ex Val. Max. VIII. 15. pag. 415. 'Merito virorum commemorationi Sulpicia Ser. Paterculi filia, Q. Fulvii Flacci uxor, adjicitur. Quæ, cum Senatus, libris Sibyllinis per Decemviros inspectis censuisset, ut Veneris Verticordiæ simulacrum consecraretur, quo facilius virginum mulierumque mentes a libidine ad pudicitiam converterentur, et ex omnibus matronis centum, ex centum autem decem sorte ductæ, de sanctissima fœmina judicium facerent, cunctis castitate prælata est.'

[p] *Præceptis*] Electis ante, et uti dictum ex Valerio est, sorte ductis, et ante captis. Sic Virgil. Æneid. XI. 491. 'Et spe jam præcipit hostem.' Vide Notas et Emend. num. 101.

[q] *Claudia*] Q. Claudiam Val. Max. appellat I. 8. 11. p. 70. Rem eandem narrant Livius lib. XXIX. pag. 343. et Hieronym. contra Jovin. lib. I. Omnium brevissime ac dilucide maxime, Suetonius in Tiberio, cap. 2. 'Gentis ejusdem Claudia fuit, quæ navem cum sacris Matris Deum Idææ, cohærentem Tiberino vado, extraxit: precata propalam, ut ita demum se sequeretur, si sibi pudicitia constaret.' Cingulo duxisse navem scribit Hieronym. Vide præterea Sil. Ital. lib. ult. Punic. et Appian. in Hannibal. pag. 345. Hanc fœminam porro Diodorus in Excerptis, p. 382. 'Valeriam' vocat.

[r] *Deum Matre*] Cur Romam Pessinunte advecta fuerit Mater Idæa, disces ex Livio lib. XXIX. pag. 341.

[a] *Humilis*] Hanc historiam refert totidem verbis Solinus, cap. 1. pag. 11. acceptam a Plinio: uti Plinius a Val. Max. V. 4. pag. 269. ubi res eleganti oratione describitur. Sed dissentit

supplicii causa carcere inclusa matre, cum impetrasset aditum, a janitore semper excussa,[b] ne quid inferret cibi, deprehensa est uberibus suis alens eam. Quo miraculo, matris salus donata pietati est,[2] ambæque perpetuis alimentis, et locus ille eidem consecratus Deæ,[3] C. Quintio,[c] M'. Acilio coss. templo Pietatis exstructo in illius carceris sede, ubi nunc Marcelli theatrum[d] est. Gracchorum[e] pater anguibus prehensis in domo, cum responderetur, 'ipsum victurum alterius sexus[4] interemto:' 'Immo vero, inquit, meum necate: Cornelia enim juvenis est, et parere adhuc potest.' Hoc erat uxori parcere, et reipublicæ consulere.

Dalec. exhibet *curante;* Tolet. *excutiente.*—2 Girald. l. l. *matri salus donata filiæ pietate est;* cod. Dalec. *donata filiæ pietate, ambæque;* margo edd. Dalec. et Gronov. *donata filiæ pietati.*—3 Cod. Dalec. *consecratus est Deæ.* Mox, *H. Quintio* Girald. l. l. *M. Acilio* Gronov. et al. *M. Attilio* margo edd. Dalec. et Gronov. *M.' Acilio* Girald. l. l. et sic Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—4 Cod. Dalec. *sexu.* Mox, Tolet. *meo necate: Cornelia nimirum ju-*

NOTÆ

a Plinio Solinus, Festusque, qui patrem aiunt, non matrem, in custodia fuisse detentum: a Valerio fortasse etiam Plinius, qui humilem ignobilemque puerperam vocat, quam ille sanguinis ingenui mulierem facit. Sed et in plebe ingenuos esse jam monuimus hujusce libri cap. 10. Simile est quod refert Hygin. Fab. 254. pag. 49. 'Xanthippe Cimoni patri, incluso carcere, lacte suo alimentum vitæ præstitit.'

[b] *Excussa*] Sic Asinius Pollio locutus, Cicer. Epist. x. 31. 'Sexcentis enim locis excutiuntur, deinde etiam retinentur a Lepido tabellarii.' Spartianus in Septimio: 'Salutarunt excussi, ne quid ferri haberent.'

[c] *C. Quintio*] Ita libri omnes tum editi, tum manu exarati. Anno U. C. DCIV. Consulatum gessere L. Quintius, M'. Acilius, auctore Cassiodoro. T. Quintium, M'. Acilium Tullius vocat ad Attic. XII. 5. pag. 360. Siculæ tabulæ, Flaminium, et Balbum. Capitolina fragmenta, Flaminium, M'. (hoc est *Manium*) Acilium Balbum. Ita et Marliani Fasti.

[d] *Marcelli theatrum*] Quod a Cæsare Dictatore inchoatum, perfectum deinde ab Augusto, et dedicatum est, anno U. C. DCCXLI. ut Dio refert, lib. LIII. pag. 517. et lib. LIV. pag. 539. ac M. Marcelli, sororis suæ filii, nomine inscriptum, regione Urbis nona.

[e] *Gracchorum*] Plenius et explicatius Val. Max. IV. 6. 'Tiberius Gracchus anguibus domi suæ, mare ac fœmina, apprehensis, certior factus ab aruspice, mare dimisso, uxori ejus, fœmina, ipsi celerem obitum instare: salutarem conjugi potius, quam sibi, partem augurii secutus, marem necari, fœminam dimitti jussit: sustinuitque in conspectu suo seipsum interitu serpentis occidi,' &c. Refert eadem Plutarchus in Gracchis, pag. 824. Cicer. de Divin. lib. I. pag. 171.

Idque mox consecutum est.[5] M. Lepidus[f] Apuleiæ uxoris caritate post repudium obiit. P. Rutilius[g] morbo levi impeditus, nuntiata fratris repulsa in consulatus petitione, illico expiravit. P. Catienus Plotinus[6h] patronum adeo dilexit, ut hæres omnibus bonis institutus, in rogum ejus se jaceret.

XXXVII. (XXXVII.) Variarum artium scientia innumerabiles enituere, quos tamen attingi par sit florem hominum libantibus: Astrologia Berosus,[a] cui ob divinas prædictiones Athenienses publice in gymnasio statuam inaurata lingua statuere. Grammatica Apollodorus,[b] cui Amphictyones[c] Græciæ honorem habuere. Hippocrates medicina:

venis, &c.—5 *Idque mox consecuta est* Chiffl.—6 Ita codd. Harduini item edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *P. Catienus Philotimus* Gronov. et al. ante Harduin. *Apuleius Catienus Plotinus* Chiffl.

NOTÆ

[f] *M. Lepidus*] Lepidi Triumviri pater is fuit. De eo dicetur hujus libri cap. 54.

[g] *P. Rutilius*] Qui cum P. Popilio Consulatum gessit anno Urbis DCXXII. Cicero Tusc. Quæst. lib. IV. pag. 420. 'Ægre tulisse P. Rutilium fratris repulsam Consulatus, scriptum apud Fannium est: sed tamen transisse modum videtur: quippe qui ob eam causam a vita recesserit.' Fratri ejus Lucii prænomen fuit, ut ex eodem Tullio discimus, in Lælio: 'Scipio Rutilium potuit Consulem efficere: fratrem ejus Lucium non potuit.'

[h] *Plotinus*] Ita rescripsimus ex Paris. cod. et Chiffl.—'*Patronus* hic dicitur, qui dominus sive herus cum sit, servum manumittit, sive asserit in libertatem. Liberto suo nomini patroni sui nomen adjungebant. Sic P. Catienus a Plotino manumissus, appellatus est *P. Catienus Plotinus*. Sic Magni libertus Lenæus, *Pompeius* dictus est, Plinio teste XXV. 3.' *Ed. sec.*—Simile huic facto est, quod Tacitus refert Hist. II. de funere Othonis: 'Quidam militum juxta rogum interfecere se, non noxa, neque ob metum, sed æmulatione decoris, et caritate principis.' Idem Tacitus Annal. XIV. ubi de morte Agrippinæ. Et de fœminis Seneca Declam. II. 2. 'Quædam se maritorum rogis ardentibus miscuerunt.'

[a] *Berosus*] De eo dicemus in Auctorum Syllabo. Vide præterea Vitruvium IX. 7. pag. 196. ubi is aperuisse disciplinam in insula Co dicitur.

[b] *Apollodorus*] Fuit hic Grammaticus, Panætii Rhodii Philosophi et Aristarchi Grammatici discipulus. Is est, cujus Bibliothecam habemus, sive de Diis libros tres.—'Ejusdem nominis, atque is, cujus,' &c. *Ed. sec.*

[c] *Amphictyones*] Commune Græciæ concilium fuit, apud Thermopylas cogi solitum: ab Amphictyone Deucalionis F. sic dictum, qui cum populos regeret, ejusmodi conventus dicitur

qui[1] venientem ab Illyriis[d] pestilentiam prædixit, discipulosque[e] ad auxiliandum circa urbes dimisit: quod ob meritum honores illi, quos Herculi, decrevit Græcia.[f] Eandem scientiam in Cleombroto[g] Ceo[2] Ptolemæus rex Megalensibus[h] sacris donavit C. talentis, servato Antiocho rege.[i] Magna et Critobulo[j] fama est, extracta Philippi regis oculo sagitta, et citra deformitatem oris curata orbitate[3] luminis. Summa autem[k] Asclepiadi[l] Prusiensi,[4] condita nova secta, spretis legatis et pollicitationibus Mithridatis regis, reperta ratione, qua vinum ægris mederetur, relato e funere[m] homine et servato:[5] sed maxime

Cap. XXXVII. 1 Vet. Dalec. *medicina pollent: qui.* Mox, Tolet. *prædixit discipulis, quos ad, &c.* Chiffl. *prædixit discipulosque ad, &c.* et sic codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *prædixit et discipulos ad, &c.* Gronov. et edd. vett.—2 *Ceo* deest in cod. Dalec.—3 Vet. Dalec. *curato orbe.*—4 *Asclepiades Prusiensis* cod. et Vet. Dalec. alii ap. eundem Dalecampium, *Asclepiadis.* Mox, margo edd. Dalec. et Gronov. *spretis legatis et polluctationibus.*—5 Chiffl. *ex funere homine et conservato.* Mox, hæc tria verba, *ne medicus crederetur*, suppositicia esse judicat Pet. Pith.

NOTÆ

convocasse: Ἀμφικτύονες. De eo Plinius iterum, XXXV. 35.

[d] *Ab Illyriis*] In Atticam scilicet, ventis in eam partem morbum advehentibus, ut Soranus scripsit, in Vita Hippocratis, tom. I. operum Galeni, pag. 2. Laudat uberius Hippocratem Plinius, XXVI. 6. et XXIX. 2.

[e] *Discipulosque*] Thessalum et Draconem, Θεσσαλὸν καὶ Δράκοντα. Soranus loc. cit.

[f] *Decrevit Græcia*] Ejus decreti forma integre recitatur loco mox appellato. Δόγμα Ἀθηναίων· Ἔδοξε τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ τῶν Ἀθηναίων· ἐπειδὴ Ἱπποκράτης Κῶος, κ. τ. λ.

[g] *Cleombroto*] Vide Notas et Emend. num. 102.

[h] *Megalensibus*] Sic appellata sacra, quæ in honorem Magnæ Matris fiebant, ἀπὸ τῆς μεγάλης Μητρὸς, ut docent Livius lib. XXXVI. pag. 447. et Cic. in Orat. de Arusp. Resp. Sunt porro talenta centum, libræ Gallicæ 240000.

[i] *Antiocho rege*] Vide quæ dicturi sumus XXIX. 4.

[j] *Critobulo*] Meminit hujus Curtius IX. 5. ubi parem ejus operam et curam in Alexandro sanando mirifice commendat.

[k] *Summa autem*] Subintellige, *fama*, ex superiore periodo.

[l] *Asclepiadi*] De eo dicemus in Auctorum Indice. Fuisse oriundum Prusa ad Olympum credimus, de qua v. 43. ut et nepotem ejus, cujus natale solum ex vetere inscriptione proditur, quam afferemus lib. XXV. 3.

[m] *Relato e funere*] Celsus II. 6. pag. 7. mortuum falso creditum ait. 'Asclepiades,' inquit, 'funeri obvius intellexit eum vivere, qui efferebatur.' Vide quæ ea de re rursum dicturi sumus XXVI. 8.

sponsione facta cum fortuna, ne medicus [n] crederetur, si unquam invalidus ullo modo fuisset ipse: et victor,[o] suprema in senecta lapsu scalarum exanimatus est.[6]

XXXVIII. Grande et Archimedi [a] geometricæ ac machinalis scientiæ testimonium M. Marcelli contigit, interdicto,[1] cum Syracusæ caperentur, ne violaretur unus: nisi fefellisset imperium militaris imprudentia. Laudatus est et Chersiphron [2 b] Gnossius, æde Ephesiæ Dianæ admirabili [c] fabricata: Philon,[d] Athenis armamentario [e] mille navium,[f] Ctesibius [g] pneumatica [h] ratione et hydraulicis organis re-

Adv. I. 18.—6 'Alii, *et vicit, suprema in senecta lapsu scalarum exanimatus.*' Dalec.

CAP. XXXVIII. 1 Tolet. et Chiffl. *interdictu.*—2 'Sic legendum suadent codd. Regg. 1. 2. demonstrat Strab. lib. XIV. p. 640. cui dicitur Χερσίφρων.' *Brotier.* Ita quoque cod. ap. Laet, in ed. Elzevir. Alii, *Cersiphron;* Chiffl. *Chrisippon;* edd. vett. item Gronov. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Ctesiphon.* Mox, edd. ante Harduinum, *æde Ephesiæ Dianæ admirabiliter;*

NOTÆ

[n] *Ne medicus*] Vide Notas et Emend. num. 103.

[o] *Et victor*] E sponsione discessit victor: non enim morbo, sed scalarum lapsu exanimatus est.

[a] *Archimedi*] Acceptum hoc a Val. Max. VIII. 7. p. 389. Refert etiam Plutarchus in Marcello, pag. 308. Cicero in Verrem, Orat. VI. aliique.

[b] *Chersiphron* [*Ctesiphon*] Vide Notas et Emend. num. 104.

[c] *Admirabili*] Ita Mss. omnes, non *admirabiliter*, ut editi.

[d] *Philon*] Strabo lib. IX. p. 395. Ἡ ὁπλοθήκη, Φίλωνος ἔργον. Armamentarium illud capta urbe Sylla incendit, ut auctor est Plutarchus in ejus Vita. Descripserat illud volumine singulari ipse Philo, teste Vitruvio in Præf. lib. VII. p. 125. 'Philo,' inquit, 'de ædium sacrarum symmetriis: et de armamentario quod fuerat (lege 'fecerat') Piræi portu.' Meminit et Val. Max. VIII. 12. p. 402.

[e] *Armamentario*] Armamentarium locus est ubi armamenta, hoc est, instrumenta navium bellique servantur. Usus pariter ea voce Tullius de Orat. I. 62. 'Philo architectus, qui Atheniensibus armamentarium fecit.' Nostris *un Arsenal.*

[f] *Mille navium*] Vide Notas et Emend. num. 105.

[g] *Ctesibius*] Patria Alexandrinus, Ptolemæi Evergetæ secundi, qui et Physcon cognominatus, temporibus vixit, ut ex Athenæo discimus, lib. IV. p. 174.

[h] *Pneumatica*] Hoc est, spiritali: Machinalem scientiam veteres πνευματικὴν appellabant, cum vi flatus et spiritus aqua sursum hauriretur, et attraheretur. Nostris, *Pompe, Machine pour élever l'eau.* Ut hydraulica organa, horologia ex aqua vocabant, musicaque organa, in quibus aquæ motus et agitatio tubulos animaret. De his videndus Athenæus lib. IV. p.

pertis: Dinocrates[3 i] metatus Alexandro condente in Ægypto Alexandriam. Idem hic imperator edixit,[j] ne quis ipsum alius, quam Apelles, pingeret: quam Pyrgoteles, sculperet:[4] quam Lysippus, ex ære duceret: quæ artes pluribus inclaruere exemplis.

XXXIX. (XXXVIII.) Aristidis[a] Thebani pictoris unam tabulam[b] centum talentis[c] rex Attalus licitus est.[1] Octoginta emit duas Cæsar dictator, Medeam et Ajacem Timomachi,[d] in templo Veneris Genitricis dicaturus. Candaules[e] rex, Bularchi picturam Magnetum exitii, haud mediocris[f] spatii, pari[2] rependit auro. Rhodum non incendit

---

Chiffl. *æde Ephesi Dianæ admirabili.*—3 ' *Dinochares* Chiffl. et sic supra v. 10. *Chirocrates* Strabo et Ælianus.' *Dalec.*—4 Vet. Dalec. et Chiffl. *scalperet*, et sic scribi debet verbum simplex. Vide Oudendorp. ad Sueton. Galb. cap. 10. et Varr. Lectt. nostras ad Horat. III. Od. 11. 52.

CAP. XXXIX. 1 Ita codd. Harduini et Chiffl. item edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *licitatus est* cdd. vett. et Gronov.—2 Budæus de Asse lib. II. *exilii haud mediocris, pari; exitii mediocris, &c.* Gronov. et al. ante

NOTÆ

174. et Vitruv. IX. 9. pag. 199. qui utrumque pariter inventum Ctesibio adjudicant. Describitur illud postremum egregie ab Tertulliano, lib. de Anima. De hydraulo rursum acturi IX. 8.

[i] *Dinocrates*] Hæc Solinus ad verbum, cap. 32. p. 62. et c. 40. p. 69. Dinocratem appellant Solinus, Vitruvius, Ammianus. Alii Chirocratem, Dinocharem alii nuncupant. Vide quæ diximus v. 11. Certe Mss. codices *Dinochares* apertissime præ se ferunt.

[j] *Edixit*] Ita Horat. II. Epist. 1. ' Edicto vetuit, ne quis se præter Apellem Pingeret, aut alius Lysippo duceret æra Fortis Alexandri vultum simulantia.' Apuleius Florid. lib. I. p. 8. ' Edixit universo orbi suo, ne quis effigiem Regis temere assimularet ære, colore, cælamine: quin sæpe solus eam Polycletus (Lysippum voluit dicere) ære duceret, solus Apelles coloribus deliniaret, solus Pyrgoteles cælamine excuderet.' Vide Plutarch. in Alex. p. 666. Val. Max. VIII. 11. &c.

[a] *Aristidis*] Quem *πορνογράφον* appellatum esse Athenæus scribit, lib. XIII. p. 567. Varias hujus picturas Plinius recenset XXXV. 36. n. 19.

[b] *Unam tabulam*] Quæ ægrum jacentem in lecto exprimeret. De ea rursum XXXV. 36. n. 19.

[c] *Centum talentis*] Atticis nimirum: quorum singula monetæ Gallicæ efficiunt libras, ut alibi docturi sumus, 2400. Centena ipsa, libras 240000.

[d] *Timomachi*] De eo dicemus XXXV. 40. num. 30. De his illius picturis, tum eo loco, tum ejusdem libri c. 9.

[e] *Candaules*] Κανδαύλης, qui et Myrsilus, Sardium tyrannus, de quo dicemus iterum XXXV. 34. ubi rursum de hujus picturæ pretio, ipsoque pictore.

[f] *Haud mediocris*] Vide Notas et Emend. num. 106.

rex Demetrius, Expugnator[g] cognominatus, ne tabulam Protogenis cremaret, a parte ea muri locatam. Praxiteles marmore nobilitatus est, Gnidiaque Venere, præcipue vesano amore cujusdam juvenis[h] insigni; et Nicomedis æstimatione regis, grandi Gnidiorum ære alieno permutare eam conati. Phidiæ[i] Jupiter Olympius quotidie testimonium perhibet: Mentori[j] Capitolinus, et Diana Ephesia,[3] quibus fuere consecrata artis ejus vasa.

XL. (XXXIX.) Pretium hominis in servitio geniti maximum ad hanc diem (quod equidem compererim) fuit grammaticæ artis Daphni, Gnatio[k] Pisaurense[l] vendente, et M. Scauro principe civitatis H-S. DCC.[1] licente.[2] Excessere hoc in nostro ævo nec modice histriones, sed libertatem suam mercati. Quippe cum jam apud majores Ros-

Harduin. omissa voce *haud.*—3 Chiffl. *Ephesi.*

CAP. XL. 1 Ita emend. Harduinus, eumque secuti recentt. *Daphnidis, Cn. Pisaurensi* Gronov. et edd. vett. *Daphni natio Pisaurence* margo edd. Dalec. et Gronov. et sic codd. Harduini.—2 Ita codd. Harduini et Salmas. item edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. (*sestertiis septingentis,*) et Franz. *DCCC. M. III. MDCC. sestertiis licente* Gronov. et al. ante Harduinum. 'Expendit hunc locum Budæus de Asse lib. II. circa fin. tandemque in eam discedit sententiam, ut hic legendum censeat, *CCC. M. DCC. sestertiis.* At Hotom. de Re Num. p. 229. *tricies septingentis numis.*' Dalec. Codex Dalecampii

NOTÆ

[g] *Expugnator*] Πολιορκήτης. Quam vocem Græcam commodiore sane atque honestiore vocabulo Plinius reddidit, quam Plautus in Milite Glorioso, quem 'Urbicapum' festive nuncupavit, IV. 2. 64. Dicentur hæc iterum de Demetrio Poliorcete, et Protogene, XXXV. 36. n. 20.

[h] *Cujusdam juvenis*] De his rursum XXXVI. 4. n. 5. ubi et de æstimatione Nicomedis regis.

[i] *Phidiæ*] Vide XXXVI. 4.

[j] *Mentori*] Ex hoc loco illustrabimus Plinii verba inexplorati hactenus intellectus, XXXIII. 55.

[k] *Daphni, Gnatio*] Vide Notas et Emend. num. 107.

[l] *H-S. DCC.* [*IIs. DCC.*] Hoc est, sestertiis septingentis, quorum singula cum respondeant libris Gallicis, ut vocant, sive florenis centum, pretium servi hujus ad libras 70000. omnino pertinuit. Ingens sane, ac fide vix dignum, nisi maximum significaret esse, quod ad sua tempora ipse comperisset. Sed erat ea ratio, seu corruptio potius temporum ac morum id ætatis: quod et Tranquillus testatur in Cæsare, qui servitia politiora eo pretio comparabat, cujus ipsum puderet, sic ut rationibus vetaret inferri. Vide Notas et Emend. num. 108.

cius histrio H-S. D.[m] annua meritasse[n] prodatur:[3] nisi quis[o] in hoc loco desiderat Armeniaci belli, paulo ante[p] propter Tiridatem gesti, dispensatorem,[q] quem Nero H-S. CXXX.[r] manumisit.[4] Sed hoc pretium belli,[s] non hominis fuit: tam hercule, quam libidinis, non formæ, Pæzontem[t]

DCCC. sestertiis licente.—3 Vet. Dalec. et Parm. *histrio III. M. D. Aniam mercasse, &c.* Chiffl. *histrio III. D. &c.* Dalec. *histrioni M. &c.* al. ap. Dalec. *annua mercasse.* Budæus, *tercentum L. annua meritasse.* Mox, Chiffl. *nisi quis,* ut ex codd. suis edidit Harduinus; *nisi si quis* Gronov. et edd. vett.—4 Margo edd. Dalec. et Gronov. *Nero III. CXXX. M. manumisit;* Vet. Dalec. *Nero sestertium centies vicies manumisit;* Gronov. et al. ante Harduin. *Nero H-S.*

NOTÆ

[m] *H-S. D.* [*IIs. D.*] Sestertia quingenta. Monetæ nostræ Gallicæ libras 50000. Vide Notas et Emend. num. 109.

[n] *Meritasse*] Hoc est, quæstus fecisse. Hac voce Cicero usus in Verrem.

[o] *Nisi quis*] Cum superioribus hæc sunt in hunc modum contexenda: Quod servi pretium vere appellari possit, maximum usque ad sua tempora fuisse Daphnidis Grammatici. Quamvis enim illud excesserint ætate sua histriones, longe majoribus pecuniarum summis, ut manumitterentur, domino persolutis: (id quod facile illis factu fuit, ingentibus adeo præmiis mercedibusque histrionicæ arti propositis, ut apud majores utique frugaliores quingenta sive sexcenta singulis annis e publico Roscius sit consecutus:) non deberi ea tamen inter servorum pretia connumerari, quandoquidem hujusmodi summis pecuniarum non emtus a quopiam servus est, sed suam ipsimet libertatem redemerunt: quamobrem neque huc pertinere debet pretium ingens illud Neroniani dispensatoris, sive spadonis Pæzontis: cum belli verius quam hominis id fuerit: hoc libidinis, non formæ.

[p] *Paulo ante*] Nerone tertium, et Valerio Messala Coss. Gestum feliciter id bellum Neronis nummus significat: in quo victoria expressa, quæ coronam dextra præfert, cum epigraphe, APMENIAC. Regnum Tiridati a Nerone datum Romæ e suggestu Tranquillus in ejus Vita, cap. 13.

[q] *Dispensatorem*] De hac voce dicemus XXXIII. 13. et 52.

[r] *H-S. CXXX.* [*IIs. CXXX.*] Sive, ut vulgo nunc pingere solent, *H-S. CXXX.* Sed superponi numeralibus notis lineolam necesse est, ut sit *sestertium* $\overline{CXXX}$. hoc est, centies et trigesies centena millia sestertium virilis sexus. Hujuscemodi autem summa efficit librarum Gallicarum 1300000. Unde tam insigne pretium belli fuisse, non hominis, merito addiderit. Vide Notas et Emend. num. 110.

[s] *Pretium belli*] Non tam hominis pretium hoc fuit, quam æstimatio lucri quod acceperat ex dispensatione belli.

[t] *Pæzontem*] Παίζοντα, quæ vox 'ludentem' sonat. Vide Notas et Emend. num. 111.

e spadonibus Sejano[5] H-S. $\overline{D.}$[u] mercante a C. Lutorio[v] Prisco. Quam quidem injuriam[w] lucrifecit ille mercatus in luctu civitatis, quoniam arguere nulli vacabat.

XLI. (XL.) Gentium[a] in toto orbe præstantissima una omnium,[1] virtute,[b] haud dubie Romana extitit. Felicitas cui præcipua fuerit homini, non est humani judicii: cum prosperitatem ipsam alius alio modo, et suopte[2] ingenio quisque terminet.[c] Si verum facere judicium volumus, ac repudiata omni fortunæ ambitione decernere, mortalium nemo est felix. Abunde agitur,[3][d] atque indulgenter fortuna decidit cum eo, qui jure dici non infelix potest. Quippe ut alia non sint, certe, ne lassescat fortuna, metus est: quo semel recepto, solida felicitas non est. Quid quod nemo[e] mortalium omnibus horis sapit? utinamque falsum

---

CXX. M. manumisit.—5 Vet. Dalec. et Parm. *Paronetemi spadonis Sejani;* cod. Dalec. *Patontemes spadonis Seiano;* edd. vett. Gronov. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Pæzontem e spadonibus Sejani.* 'Hic Plinii locus in libris, tum scriptis, tum editis, valde turbatus est.' *Brotier.* Mox, pro *C. Lutorio Prisco*, edd. ante Harduinum exhibent *Sutorio Prisco.*

CAP. XLI. 1 Ita codd. Harduini, Dalec. et Chiffl. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *omni* edd. vett. et Gronov. probante Gesnero.—2 Duo codd. Dalecampii, *et pro suopte.* Mox, Chiffl. *quisque determinet.*—3 Ita codd. Harduini, Dalec. Laet, et Chiffl. cum edd. recentt. *igitur* Gronov. et al. *agit* alius codex ap. Laet. Mox, codd. Dalec. Tolet. et Chiffl. *deciditur*

NOTÆ

[u] *Sejano H-S. $\overline{D.}$* [*Sejani, IIs. $\overline{D.}$*] Hoc est, sestertium masculini generis, ut appellant, quingenties, subintellige, centena millia: monetæ nostræ, libræ sunt Gallicæ 5000000. Vide Notas et Emend. num. 112.

[v] *C. Lutorio*] Vide Notas et Emend. num. 113.

[w] *Injuriam*] Hanc injuriam bonis moribus ac Reipublicæ famæ illatam, ob tam profusum in spadonis emtione sumtum, quod lucri is fecerit, sive impune tulerit, non debet cuiquam mirum videri, occupata tum civitate in luctu ac gemitu ob Tiberii tyrannidem, quem post Sejani interitum multo sævissimum factum esse, atque in omne genus crudelitatis erupisse, notat Tranquillus in Tiberio, cap. 61. pag. 50. Quare arguere tam profusæ nequitiæ emtorem nulli tum vacabat.

[a] *Gentium*] Vide Notas et Emend. num. 114.

[b] *Una omnium, virtute*] Virtute, inquit, gens Romana ceteris omnibus antecellit. Felicitate, quis homo homini præstet, haud ita promtum est statuere.

[c] *Quisque terminet*] Chiffl. *determinet.*

[d] *Abunde agitur*] Vide Notas et Emend. num. 115.

[e] *Quid quod nemo*] Nemo est, in-

hoc, et non a vate [4 f] dictum quam plurimi judicent! Vana mortalitas, et ad circumscribendum [5] seipsam ingeniosa, computat more Thraciæ [g] gentis: quæ calculos colore distinctos pro experimento cujusque diei in urnam condit, ac supremo die separatos [6] dinumerat, atque ita de quoque pronuntiat. Quid quod iste calculi candore illo laudatus dies [7] originem mali [h] habuit? Quam multos accepta afflixere imperia? quam multos bona perdidere, et ultimis mersere suppliciis? ista nimirum bona, si cui inter illa [8 i] hora in gaudio fuit.[a] Ita est profecto, alius de alio judicat dies, et tamen supremus de omnibus: ideoque nul-

[a] *Ista nimirum quæ creduntur bona, si modo inter illa fruenda vel una lætitiæ hora exigatur.*

cum co.—4 Tolet. *non ut a vate.*—5 Chiffl. et Vet. Dalec. *circumscribendam.*—6 Vet. Dalec. *separatim.*—7 Codd. Dalec. et Chiffl. *illo laudato die.*—8 Chiffl.

NOTÆ

quit, qui non aliqua parte vitæ desipiat vel peccet: nemo igitur felix. Pendet hoc ex illo dogmate, ‘ Solum sapientem esse felicem.’ Vide Plutarch. in libro, ‘ Num sola improbitas sufficiat ad infelicitatem,’ pag. 498.

[f] *Et non a vate*] Simile fere est quod Homerus ait Odyss. Σ. nemini mortalium scire fas esse omnia, ut canit etiam Horatius, Ἀλλά τοι οὐ δύναμαι πεπνυμένα πάντα νοῆσαι. In cod. Tolet. *Et non ut a vate.*

[g] *Thraciæ*] Vide Notas et Emend. num. 116.—‘ Hausit hoc Plinius ex Phylarcho, quem in Indice Auctorum hujusce libri appellat. Zenobius, cent. 6. adag. 13. Τὰς ἐν τῇ φαρέτρᾳ ψηφίδας. Φύλαρχός φησι τοὺς Σκύθας μέλλοντας καθεύδειν, ἄγειν τὴν φαρέτραν· καὶ εἰ μὲν ἀλύπως τύχοιεν τὴν ἡμέραν ἐκείνην διάγοντες, καθιέναι εἰς τὴν φαρέτραν ψηφίδα λευκήν· εἰ δὲ ὀχληρῶς, μέλαιναν. Ἐπὶ τοίνυν τῶν ἀποθνησκόντων ἐκφέρειν τὰς φαρέτρας καὶ ἀριθμεῖν τὰς ψήφους. Καὶ εἰ εὑρεθείησαν πλείους αἱ λευκαὶ, εὐδαιμονίζειν τὸν ὑπογενόμενον, κ. τ. λ. *Calculos in pharetra: Auctor est Phylarchus Scythas cubitum ituros pharetram afferre: ac si feliciter dies processisset, album immittere calculum solitos: sin accidissent infausta, nigrum. Ubi vero quis vita decessisset, pharetram proferebant, calculosque numerabant. Quorum si candidi plures essent reperti, felicem prædicabant mortuum,’ &c.* Ed. sec.

[h] *Originem mali*] Dies ille ipse qui faustus est existimatus, initium et origo infelicitatis fuit: quam multos enim vel accepta eo die imperia, qui summus apex felicitatis creditur, ærumnis postmodum afflixere?

[i] *Si cui inter illa*] Reg. 1. 2. Paris. et Chiffl. legunt, *cum interim illa hora:* ea utrobique sententia, adeo esse obcæcatos homines, ut illa bona appellent, quæ multos perdidere, modo inter illa fruenda exigi vel una possit in gaudio hora.

lis credendum est. Quid quod bona malis paria non sunt, etiam pari numero:[b] nec lætitia ulla[j] minimo[9] mœrore pensanda? Heu vana et imprudens diligentia! numerus dierum comparatur: ubi quæritur pondus.

XLII. (XLI.) Una fœminarum in omni ævo Lampido[a] Lacedæmonia reperitur, quæ regis filia, regis uxor, regis mater fuerit.[1] Una Berenice,[2] [b] quæ filia, soror, mater Olympionicarum. Una familia Curionum, in qua tres continua serie oratores extiterunt.[3] Una Fabiorum,[c] in qua tres[d] continui principes senatus, M. Fabius Ambustus, Fabius Rullianus[4][e] filius, Q. Fabius Gurges nepos.

[b] *Etiam si bona malis permixta pari eveniant numero.*

---

aliique codd. ap. Hardnin. *cum interim illa.*—9 Ita codd. Harduini et Vet. Dalec. cum edd. recentt. *ullo minimo* Gronov. et al. ante Harduinum. Paulo post, Vet. Dalec. *numerus dierum computatur.*

CAP. XLII. 1 Ita codd. Harduini et Chiffl. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *regis mater fuit* Gronov. et al. ante Hardnin.—2 Ita quoque codd. Harduini, item codd. Dalec. et Chiffl. cum edd. recentt. *Pherenice* Gronov. et vulgg.—3 Chiffl. *extiterint.*—4 '*Rutilianus* Val. Max. lib. v.' *Dalec.* Ita codd. Valeriani ibi (v. 7. 1.) præferunt; libri vero impressi *Rullianus.* Chiffl. *Rulliani.*

NOTÆ

[j] *Lætitia ulla*] Hoc est, quantumlibet magna, minimo mœrore pensanda non est. Prius *ullo* minus sincere legebatur.

[a] *Lampido*] Acceptum hoc a Platone in Alcibiade, p. 123. tom. II. ubi τὴν Λαμπιδὼ Leotychidæ filiam, uxorem Archidami, Agidis matrem, eo nomine prædicat, quod hi omnes reges fuere Lacedæmone, ex Eurypontidarum familia. In serie reginarum nostrarum Claudia pariter occurrit, Ludovici XII. filia, Francisci I. uxor, Henrici II. mater.

[b] *Berenice*] Ita Mss. omnes. Editi, *Pherenice,* quod perinde est. Siculi et Macedones φ mutant in β. Φίλιππος, Βίλιππος. Φρύγες, Βρίγες· Φερενίκη, Βερενίκη. De hac Berenice, Ælianus Var. Hist. x. 1. Et Val. Max. lib. VIII. 15. in fine: 'Pherenices,' inquit, 'non vulgaris honos, cui soli omnium fœminarum gymnico spectaculo interesse permissum est, cum ad Olympia filium Euclea certamen ingressarum adduxisset, Olympionice patre genita, fratribus eandem palmam assecutis latera cingentibus.'

[c] *Una Fabiorum*] In qua præterea tres fratres, Cæso, Marcus, Quintus, septem continuos Consulatus gesserunt, ut notat Dionys. Halic. Antiq. Rom. lib. IX. p. 580.

[d] *In qua tres*] Addit Solinus, hæc transcribens, c. 1. p. 11. 'Magnum hoc habitum est sane eo sæculo, quo facundiam præcipue et divina et humana mirata sunt,' &c.

[e] *Rullianus*] Vide Notas et Emend. num. 117.

XLIII. (XLII.) Cetera exemplа fortunæ variantis innumera sunt. Etenim quæ facit[1] magna gaudia, nisi ex malis? aut quæ mala immensa, nisi ex ingentibus gaudiis?

(XLIII.) Servavit proscriptum a Sylla M. Fidustium[f] senatorem, annis XXXVI.[2] sed iterum proscriptus.[g] Superstes Syllæ vixit, sed usque ad Antonium:[h] constatque nulla alia de causa ab eo proscriptum, quam quia proscriptus fuisset.

XLIV. Triumphare P. Ventidium[i] de Parthis voluit quidem solum, sed eundem in triumpho Asculano[j] Cn. Pompeii Strabonis[1] duxit puerum: quanquam Masurius auctor est

CAP. XLIII. 1 Ita Chiffl. *fecit* edd. ante Brotier. Mox, Dalec. *nisi ex insignibus malis.*—2 'Ita codd. Regg. et Editio princeps. Frustra eruditus Harduinus in altera sua editione emendavit *XXXIII.* Proscriptiones Syllana et Antoniana postulant numerum *XXXVI.*' Brotier. *XXXVI.* servant etiam Ald. Junt. Basil. Lugd. Erasmi, Frankf. 1582. Dalec. Lugd. 1606. Elz. Gronov. et Harduin. *XXXIII.* cod. Dalec. et Harduin. cum edd. Harduin. 2. 3. Gesner. Bipont. et Franz. Mox, Harduinus in editione prima: *sed iterum proscriptus superstes Syllæ vixit usque ad Antonium;* Gronov. et edd. vett. *sed iterum proscriptus. Superstes Syllæ vixit usque, &c.* Nostram lectionem servant Harduin. 2. 3. Gesner. Bipont. et Franz.

CAP. XLIV. 1 *Strabonis* non legitur in cod. Dalec. Mox, Gronov. *Massu-*

NOTÆ

[f] *M. Fidustium*] Vide Notas et Emend. num. 118.

[g] *Iterum proscriptus*] Subintellige, ab Antonio. Nam superstes Syllæ, &c.

[h] '*Sed usque ad Antonium*] Usque ad A. U. C. DCCVI. qui cœpit ab autumno anni superioris, æra Antoniana, in nummis etiam Claudii Imperatoris consignata, quoniam fuit is M. Antonii nepos: quoque anno DCCVI. fuit hæc ab Antonio facta proscriptio: eo quod erat is, ut in nummo vetere scribitur, M. ANTO. IMP. R. P. C. 'Marcus Antonius Imperator Reipublicæ Constituendæ:' cum esset CÆSAR DIC. 'Cæsar Dictator' tantum.' *Ed. sec.*

[i] *P. Ventidium*] Velleius II. 65. p. 19. 'Vidit hic annus (quo Cæsar est interfectus) Ventidium, per quam urbem inter captivos Picentium in triumpho ductus erat, in ea Consularem prætextam jungentem Prætoriæ: idem hic postea triumphavit.' De hujus Ventidii victoria et triumpho consulendus præterea Appianus in Parth. p. 156. Plutarch. in Antonio, p. 931. Dio lib. XLIX. p. 404. Frontin. Stratag. I. 1. Gellius II. 4. p. 799. In Seguini nummis, p. 184. nunc Cimelii Regii, M. ANT. IMP. cujus nempe partibus se Ventidius addixerat, ex aversa parte, P. VENT. PONT. IMP.

[j] *Asculano*] Asculum Piceni coloniam, a Cn. Pompeio Magni patre captum bello sociali, refert Velleius II. 21. p. 10. et Gellius loc. cit.

bis in triumpho ductum: Cicero,[k] mulionem castrensem suffaraneum[2][l] fuisse: plurimi,[m] juventam inopem in[3] caliga militari tolerasse. Fuit et Balbus[n] Cornelius major consul,[o] sed accusatus,[p] atque de jure virgarum in eum,

rius.—2 Ita edd. vett. Gronov. et Harduin. 1. *castrensis suffaranium* Harduin. 2. 3. Bipont. et Franz. *castrensis suffranium* cod. Dalec. *castrensis sufforaneum* Vet. Dalec. *castrensis ferraniam* aliud Vet. ap. Dalec. *castrensis fusinariæ* al. ap. Dalec. *castrensis furnariæ* Turneb. XXIX. 8. vel, ut alii malunt, *farinariæ*; Chiffl. *castrensis furinariæ.*—3 Præpositio *in* deest in cod. Dalec.—4 Chiffl.

NOTÆ

[k] *Cicero*] Epist. x. 18. quæ Planci est ad Ciceronem: 'Ventidiique mulionis castra despicio.' Vim vocis explicat, totamque historiam recitat Gellius loc. cit. 'Cum adolevisset,' inquit de Ventidio, 'victum sibi ægre quæsisse, eumque sordide invenisse comparandis mulis et vehiculis, magistratibus qui sortiti provincias forent prædenda publice condixisse: Antonii demum partes secutum, Pontificatum quoque ac Consulatum adeptum esse. Quam rem adeo intoleranter tulisse Populum Rom. qui curandis mulis illum victitasse meminerat, ut vulgo per vias urbis versiculi proscriberentur: 'Concurrite omnes, Augures, Aruspices, Portentum insitatum conflatum est recens: Nam mulos qui fricabat, Consul factus est.''

[l] *Castrensem suffaraneum*] In Reg. 2. et Chiffl. *Castrensis furinariæ:* forte pro *farinariæ.* Nam interpolatam novitiamque vocem esse *suffaraneum* censent eruditi. Vide Turneb. Advers. XXIX. 18. p. 1055.—'In libris editis, *castrensem suffaraneum.* At in nostro codice Ms. qui est integerrimus, prima manu scriptum est *Castrensis* (subintellige mulionis) *suffaranium;* secunda autem, nec certe recenti, sed falsa, *Castrensem suffranium.* Castrensis mulio is dici videtur, qui far in castra convehit. Suffaranius autem qui sub alio mulione est, ut sit quasi submulio, sive mulionis ordinarii vicarius mulio, qui far convehit.' *Ed. sec.*

[m] *Plurimi*] Quos secutus est Dio lib. XLIII. p. 239.

[n] *Fuit et Balbus*] Vide Velleium, II. 51. p. 16. Major hic vocatur, quia patruus alterius Balbi cognominis, qui minor dictus est a Cic. ad Attic. XI. 12. p. 341. Sive porro Cornelium Balbum, sive Balbum Cornelium dixeris, perinde est: Plinio enim Velleioque Paterculo nihil familiarius, quam cognomen gentilitio nomini præponere. Sic Musam Antonium Scribonius dixit, Compos. 110.

[o] *Consul*] Consul hic fuit, quoniam ita necesse est dicere, Cn. Domitio Calvino secundum, C. Asinio Pollione Coss. anno Urbis DCCXIV. cum enim magistratu se abdicassent, ille unus ex suffectis fuit, ut Dio refert lib. XLVIII. p. 365. et 376.

[p] *Sed accusatus*] Quod civitatem Romanam falso usurparet, cum peregrinus esset. In peregrinum enim erat jus virgarum, non in civem. Nam, ut ait Cic. pro Rabir. Perduell. 'Porcia lex virgas ab omnium civium Romanorum corpore amovit.' Nota est ea Balbi historia, ex oratione Ciceronis pro ipso habita.

judicum in[4] consilium[q] missus:[a] primus externorum, atque etiam in oceano[r] genitorum usus illo honore, quem majores Latio quoque[s] negaverunt.[5] Est et L. Fulvius[t] inter insignia exempla, Tusculanorum rebellantium consul: eodemque honore, cum transisset,[u] exornatus[6] confestim a populo Romano: qui solus eodem anno, quo fuerat hostis, Romæ triumphavit ex iis, quorum consul fuerat.

Unus hominum ad hoc ævi Felicis[7] sibi[v] cognomen asseruit L. Sylla, civili nempe sanguine, ac patriæ oppugnatione adoptatum. Et quibus[8] [w] felicitatis inductus argu-

[a] *Atque consilio judicum permissus, ut statuerent, num jus virgarum in eum esset.*

---

virgarum in eum judicem; edd. quædam vett. ante Gelen. *virgarum in judicum consilium;* Gelenius vero edidit, *virgarum in eum judicum consilium, &c.*—5 Chiffl. *negaverint.*—6 Salmant. *eodemque honore transfuga exornatus;* Rom. *e. h. perfuga exornatus;* Vet. Dalec. *e. h. transfuga et exornatus.*—7 Gronov. *fclicis.*—8 Codd. Dalec. et Chiffl. *Et quibusnam,* Pint. *En quibus.*—9 *Nam me-*

NOTÆ

[q] *In consilium*] 'Mittere judices in consilium,' inquit Asconius Pedian. in Orat. Cic. in Verr. p. 67. 'est dimittere judices ad sententiam dicendam, ubi allegatis omnibus argumentis orator dixerit, 'Dixi.'' Quamobrem mitti in consilium judicum, est arbitrio judicum sententiæque permitti, causa jam contra reum et pro reo dicta.

[r] *In oceano*] Quia Gadibus natus, ut dictum est v. 5. quæ fuit insula in oceani littore posita, ultra fretum Gaditanum.

[s] *Latio quoque*] Latinis olim petere Romæ magistratus, aut gerere omnino non licuit. Vide quæ diximus in Notis et Emend. ad libr. III. num. 3.

[t] *L. Fulvius*] Qui Consulatum gessit cum Q. Fabio Max. Rulliano, de quo cap. 42. diximus, anno Urbis 432. Livius lib. VIII. p. 150.

[u] *Cum transisset*] In Romanorum partes.

[v] *Felicis sibi*] Velleius II. 27. pag. 12. 'Occiso demum C. Mario septies Consulis filio, Felicis nomen assumsit,' &c.—'In nummis antiquis, sive ad majorem emphasim, sive ad distinguendum ab adjectivo nomine cognomen, scribitur per geminum *e*, *Feelix.* Hinc FAVSTVS, inde FEELIX, hanc habet sententiam: 'Fecit Africam Vectigalem Senatui Ter Victor Sylla FEELIX.' Hæreditarium illud cognomen transmisit ad posteros: e quibus fuit Felix Præses Judææ, cujus uxor Drusilla, e gente Claudia: qui et perorantem se judice Paulum audivit, ut in Actis narratur, cap. 33.' *Ed. sec.*

[w] *Et quibus*] Magis probaverim *At quibus.* Quibus, inquit, argumentis felicem se credidit?

mentis? quod proscribere[x] tot millia civium ac trucidare potuisset. O prava interpretatio, et futuro tempore infelix! Non melioris[9] sortis tunc fuere pereuntes, quorum miseremur hodie, cum Syllam nemo non oderit? Age, non exitus vitæ ejus[10] omnium proscriptorum ab illo calamitate crudelior fuit, erodente se[y] ipso corpore, et supplicia sibi[11] gignente? Quod ut dissimulaverit,[12] et supremo somnio ejus[z] (cui immortuus quodammodo est) credamus, ab uno illo invidiam gloria victam: hoc tamen nempe felicitati suæ defuisse confessus est, quod Capitolium[a] non dedicavisset.

XLV. Quintus Metellus[b] in ea oratione, quam habuit supremis laudibus patris sui L. Metelli, pontificis, bis consulis,[c] dictatoris, magistri equitum, quindecimviri[d]

---

lioris Dalec. Mox, Vet. Dalec. *cum te Sylla;* codex ejusdem, *cum Syllam nemo adorat.*—10 Vox *ejus* non legitur in cod. Dalec.—11 Tolet. *et s. tibi;* Vet. Dalec. *et s. ibi.*—12 Vet. Dalec. *dissimulaveris.* Mox, cod. Dalec. *somnio, cum mortuus quodammodo est creditus;* Dalec. *somnio ejus, cujus vi mortuus, &c.* Vet. Dalec. *quodamodo es, credamus abs te uno .... felicitate tuæ d. c. es, q. C. non dedicavisses.*

NOTÆ

[x] *Quod proscribere*] Velleius loc. cit. n. 28. de Sylla: 'Primus ille, et utinam ultimus, exemplum proscriptionis invenit,' &c. Vide Val. Max. IX. 2. pag. 424. et Senec. de Benef. v. 16. p. 94.

[y] *Erodente se*] Phthiriasim signat, hoc est, pedicularem morbum, a copia pediculorum toto corpore erumpentium. Vide quæ dicturi sumus XI. 39.—'Idem fuit exitus Philippi II. Hispaniarum regis: cujus e corpore vivo tanta pediculorum multitudo erumpebat, vix ut iisdem decutiendis duo homines sufficerent; donec eo demum morbo supremo interiit.' *Ed. sec.*

[z] *Somnio ejus*] De hoc somnio varia referunt Plutarchus in Sylla, pag. 475. et Appianus Civil. lib. I. p. 416. Huic somnio dicitur immortuus, quoniam proxime insequenti nocte decessit.

[a] *Capitolium*] Tacitus Hist. III. p. 77. 'Capitolii curam victor Sylla suscepit, neque tamen dedicavit: hoc solum felicitati ejus negatum.' Sylla morte prævento, Catulum dedicasse auctor est Plutarchus in Poplicola, pag. 104.

[b] *Quintus Metellus*] E Cæciliorum familia. Consulatum gessit anno U. C. DXLVIII.

[c] *Bis Consulis*] Primum, anno DIII. Cn. Furio Collega. Secundum, anno DVII. cum Numerio Fabio Buteone.

[d] *Quindecimviri*] Ita Mss. fere omnes. Alii tamen *XIIviri* legunt. Agrum de hostibus captum, vel publicum Populi Rom. colonis emeritisve militibus dividebant. Inde leges Agrariæ nuncupatæ. Hæc divisio fie-

agris dandis,[1] qui primus[e] elephantos ex primo[2f] Punico bello duxit in triumpho, scriptum reliquit, 'decem maximas res optimasque, in quibus quærendis[3] sapientes ætatem exigerent, consummasse eum. Voluisse enim primarium bellatorem esse, optimum oratorem, fortissimum imperatorem, auspicio suo maximas res geri, maximo honore uti, summa sapientia esse, summum senatorem haberi, pecuniam magnam bono modo invenire, multos liberos relinquere, et clarissimum in civitate esse:[4] hæc contigisse ei, nec ulli alii post Romam conditam.' Longum est refellere et supervacuum, abunde uno casu refutante. Siquidem is Metellus[g] orbam luminibus exegit senectam, amissis incendio, cum Palladium raperet ex æde Vestæ, memorabili causa, sed eventu misero. Quo fit, ut infelix quidem dici non debeat: felix tamen non possit. Tribuit ei populus Romanus, quod nunquam[h] ulli alii ab condito ævo,[5] ut

---

Cap. xlv. 1 Cod. Dalec. *XII. viri agris dividendis* Vet. Dalec. Mox, in marg. Ed. Dalec. *plurimos elephantos*, ex ipso Plin. xviii. 1.—2 Ita codd. Harduini, Dalec. et Chiffl. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Elephantos primo* Pintian. Grouov. et al. ante Harduin.—3 Cod. Dalec. *reddendis.* Mox, *eum valuisse. Primarium enim* Cod. Dalec. *eum. Valuisse e.* Tol. *consummasse ævo. Fuisse e. pr.* Pint.—4 'Ita distinxi, ut indicarem ea, quæ sequuntur, *Hæc contig. &c.* finem esse orationis Metelli filii de patre.' *Gesner.* Hardnin. Bipont. et Franz. ita quoque interpungunt; Gronovius vero aliique: *esse. Hæc . . . conditam: longum.*—5 Chiffl. *quod nulli alii con-*

NOTÆ

bat per Curatores Agrarios, vel Triumviros, vel Quiuqueviros, vel Septemviros, vel Decemviros, vel Quindecimviros, vel deniqne Vigintiviros: qui Triumviri, vel Xviri agris dandis, assignandis, vel coloniæ deducendæ sunt dicti. Hoc de more multa Sigonius de Jure Italiæ ii. 2. pag. 179.

[e] *Qui primus*] Vide Notas et Emend. num. 119.

[f] *Ex primo*] Ita Mss. omnes. Editi, *primo* tantum.

[g] *Is Metellus*] Epitome Livii lib. xix. 'Cum Templum Vestæ arderet, Cæcilius Metellus Pont. Max. ex incendio sacra rapuit.' Anno Urbis dxii. Id argumentum est declamationis perelegantis apud Senec. patrem, Controv. iv. 2. pag. 243. Id etiam describit Ovid. Fast. vi. 437. et Val. Max. i. 5.

[h] *Quod nunquam*] Deceptus igitur Gellius videtur qui iii. 18. pag. 263. Senatores omnes ait qui sella curuli usi essent, in veterum ætate curru solitos honoris gratia in curiam vehi. Est id uni concessum Metello: neque tam dignitati datum, quam pietati, et ex pietate profectæ luminum orbitati: id enim, ut ait Plinius, 'pro oculis datum:' hoc est, pro jactura oculorum.

quoties in senatum iret, curru veheretur ad curiam. Magnum et sublime, sed pro oculis datum.

(XLIV.) Hujus quoque Q. Metelli, qui illa de patre dixerat,[6] filius,[i] inter rara felicitatis humanæ exempla numeratur. Nam præter[j] honores amplissimos, cognomenque e Macedonia, quatuor filiis[7 k] illatus rogo, uno prætorio,[l] tribus consularibus, duobus triumphalibus, uno censorio: quæ singula quoque paucis contigere: in ipso tamen flore dignationis[8] suæ ab C. Attinio[m] Labeone, cui cognomen fuit Macerioni, tribuno plebis, quem e senatu censor ejecerat, revertens e Campo meridiano tempore, vacuo foro et Capitolio, ad Tarpeium[n] raptus, ut præcipitaretur, convolante quidem tam numerosa illa cohorte, quæ patrem eum appellabat, sed (ut necesse erat in subito) tarde et tanquam in exequias, cum resistendi sacroque sanctum[o] repellendi[9] jus non esset, virtutis suæ opera et

dito ævo.—6 Chiffl. *dixit.* Mox, cod. Dalec. *intra felicitatis.*—7 Harduin. 2. 3. Bipont. et Franz. *a quatuor filiis.* Mox, Gronov. et al. ante Harduin. *uno prætore.*—8 Alii ap. Dalec. *dignitatis.* Mox, *ab Catinio Labeone* Gronov. et al. ante Harduin. *a C. Attilio Labeone* Longol. Deinde, margo edd. Dalec. et Gronov. *cui c. f. Macerionis.*—9 Cod. Dalec. *collegium repellendi.* Paulo post,

NOTÆ

[i] *Filius*] Cui pariter Quinti prænomen fuit.

[j] *Nam præter*] Præter Consulatus decus, imperatoriam potestatem, speciosissimi triumphi prætextam, inquit Val. Max. VII. 1. 1. pag. 331.

[k] *Quatuor filiis*] Ita Valerius loc. cit. Cum Augustin. de Civit. II. 23. quinque Metelli filios Consulares ait fuisse, errorem in numero subesse necesse est, cum quatuor fuisse omnino ex ceteris scriptoribus constet. Accurate et scite Velleius lib. I. pag. 5. 'Vix ullius gentis,' inquit, 'ætatis, ordinis, hominem inveneris, cujus felicitatem fortunæ Metelli compares. Nam præter excellentes triumphos .....quatuor filios sustulit, omnes adultæ ætatis vidit, omnes reliquit superstites, et honoratissimos. Mortui ejus lectum pro Rostris sustulerunt quatuor filii: unus Consularis et Censorius: alter Consularis: tertius Consul: quartus candidatus Consulatus, quem honorem adeptus est. Hoc est nimirum magis feliciter de vita migrare, quam mori.'

[l] *Prætorio*] Vide Notas et Emend. num. 120.

[m] *C. Attinio*] Vide Notas et Emend. num. 121. Contigit istud anno post Urbem conditam DCXXIV. Ap. Claudio, M. Perperna Coss.

[n] *Ad Tarpeium*] Proditores, hostesve, e saxo Tarpeio Romæ olim dejectos; sed et ordinarium ac legitimum fuisse pœnæ genus, multis probat P. Faber Semestr. I. 18.

[o] *Sacroque sanctum*] Sacrosanctus dicebatur Tribunus pl. quem violari

censuræ periturus, ægre tribuno, qui intercederet, reperto, a limine ipso mortis revocatus: alieno beneficio postea vixit, bonis inde etiam consecratis[p] a damnato suo:[10 q] tanquam parum esset, faucium certe[r] intortarum, expressique per aures sanguinis pœna exacta est.[11] Equidem et Africani sequentis[s] inimicum[12] fuisse, inter calamitates duxerim, ipso teste Macedonico. Siquidem liberis[13] dixit: 'Ite, filii, celebrate exequias, nunquam civis majoris funus videbitis.' Et hoc dicebat jam Baleāricis,[t] et Diadematis,[14 u]

pro *reperto* Vet. Dalec. habet *recepto;* cod. Dalec. *referente.*—10 Ita codd. Harduini, Dalec. et Chiffl. item edd. Elz. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *a damnatu* Gronov. et edd. vett. Mox, pro *certe* Laet in ed. Elz. conj. *retro.*—11 Ita quoque codd. Harduini et Chiffl. cum edd. recentt. *pœnam exactam esse* Gronov. et al. ante Harduinum.—12 Cod. Dalec. *Africani Æmiliani inimicum.*—13 Vox *liberis* non legitur in Tol. et Cod. Dalec.—14 *Balearicis, et Creticis, et Diadematis* Gronov. et vulgg. ante

NOTÆ

nefas erat, qui sine capitali piaculo attingi violenter non poterat. Livius lib. IX. 'Tum Postumius: Interea dedite, inquit, profanos nos, quos salva religione potestis: dedetis deinde et istos sacrosanctos, cum primum magistratu abierint.' Hinc Tribunitiæ potestatis nomen ac jus avide Imperatores, annis imperii sui singulis asseri sibi, atque adeo in nummis excudi signarique cupierunt.—'Tribunus autem, qui postea intercessisse dicitur ne Metellus præcipitaretur, Tribunus militum fuit, qui Metellum petiit, veluti eo cive egeret, quem militem pro suo jure conscriberet; nam id unum efficere potuit, integro nihilo minus Tribuni plebis judicio, de bonis Metelli consecrandis: quod et factum fuisse Plinius admonet. Nam Metellum hominem suum facere Tribunus militum potuit, bona Metelli sua facere non potuit.' *Ed. sec.*

[p] *Consecratis*] Ejus qui damnatus fuerat bona solennibus verbis, foculo in rostris posito, adhibitoque tibicine, consecrabant alicui Deo Deæve: quo de more Tullium vide in Orat. pro Domo sua, quam Clodius eo ritu consecrarat.

[q] *A damnato suo*] Ab eo quem Senatu moverat, damnaveratque antea. Vide Notas et Emend. num. 122.

[r] *Faucium certe*] Quoniam magistratus, si quis imperio suo parum obediret, manu injecta in collum torqueri reum jubebat, eo genere pœnæ coërcens, cujus vi sanguis per aures naresve interdum exprimeretur.

[s] *Africani sequentis*] Hoc est, Africani minoris, sive posterioris. Ita cap. 59. libri hujus: 'Primus omnium radi quotidie instituit Africanus sequens.'

[t] *Balearicis*] E quatuor filiis tres præcipui hic signantur: 1. Q. Metellus Balearicus, Consularis, Censorius, ac Triumphalis. 2. M. Metellus, Consularis, ac Triumphalis. 3. L. Metellus Dalmaticus, Consularis, quem et Censorium fuisse auctor est Val. Max. VIII. 5. 1. Quartus fuit C. Metellus

jam Macedonicus ipse. Verum ut illa sola injuria æstimetur, quis hunc jure felicem dixerit, periclitatum[v] ad libidinem inimici, nec Africani saltem, perire?[15] quos hostes vicisse tanti fuit? aut quos non honores currusque[16] illa sua violentia fortuna retroëgit, per mediam urbem censore tracto, (etenim sola hæc morandi[17 w] ratio fuerat,) tracto in Capitolium illud, in quod triumphans ipse de eorum[x] exuviis, ne captivos quidem sic traxerat? Majus hoc scelus felicitate consecuta factum est, periclitato Macedonico vel funus tantum ac tale perdere, in quo, a triumphalibus liberis portaretur in rogum, velut exequiis quoque triumphans. Nulla est profecto solida felicitas, quam contumelia ulla vitæ rumpit,[18] nedum tanta. Quod superest, nescio[y] morum[19] gloriæ, an indignationis dolori accedat,

Harduin. *et Creticis* non habent codd. Tolet. et Dalec. nec edd. recentt. *Dalmaticis* Vet. Dalec.—15 *Africano saltem paris* Vet. Dalec. *nec Africanum saltem perire, nec hostis* al. ap. Dalec. Dalecampius legit, *nec ab Africano.*—16 Cod. Dalec. *rursusque.*—17 Ita codd. Hardnini et Laet; item margo edd. Dalec. et Gronov. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *moriendi* Gronov. et al. Mox, Chiffl. *tracto in Capitolium illo.*—18 Codd. Dalec. et Chiffl. *rupit.*—19 Cod. Dalec. *majorum.* Vet. Dalec. *major gloriæ an indignationis dolor accedat.* Dalecampius legit, *an dignationi dolor.*

NOTÆ

Caprarius, qui anno post obitum patris Consul fuit.

[u] *Et Diadematis*] Ita omnes codices Mss. etsi quidam *Dalmaticis* malint. Verum hanc lectionem defendit egregie Plutarch. de Fortuna Roman. p. 318. dum filios quatuor recenset, a quibus elatus est Metellus: Καικίλιος Μέτελλος, ὁ Μακεδονικὸς γέρων, ὑπὸ τεσσάρων παίδων ὑπατικῶν ἐκκομιζόμενος· Κοίντου Βαλεαρίκου, καὶ Λευκίου Διαδούμα, καὶ Μάρκου Μετέλλου, καὶ Γαΐου Καπραρίου, κ.τ.λ. Diademati porro nomen accepit, quod ulceris tegendi causa diademate din frontem obligarit. Vide Notas et Emend. num. 123.

[v] *Periclitatum*] Etsi, inquit, omnia felicissime Metello huic obtigissent, felicem tamen illum appellare qui licet, periclitatum perire, hoc est, ex quo periculum subiit perennndi ad libidinem inimici: non Africani quidem: tolerabilius id enim fuisset: quandoquidem mors eo miserior, quo ab hoste viliore infertur: sed C. Attinii, uti paulo antea prodidimus.

[w] *Sola hæc morandi*] Tractus est, inquit, non ductus per mediam urbem in Capitolium Metellus: quoniam nulla alia ratio tunc reperiri potuit interponendæ moræ, differendæque necis: secus enim, citius ascenso Tarpeio, prius idem præcipitatus fuisset, quam Tribunus alius, qui intercederet, reperiretur. Libri vulgati, *moriendi*, male.

[x] *De eorum*] Scilicet, captivorum.

[y] *Nescio*] Hic Pellicerii verbis utar, e notis Mss. quibus hunc locum commentatur. Quod restat, subjec-

inter tot Metellos tam sceleratam C. Attinii [z] audaciam [20] semper fuisse inultam.

XLVI. (XLV.) In Divo quoque Augusto, quem universa mortalitas in hac censura [a] nuncupat, si diligenter æstimentur cuncta, magna sortis [b] humanæ reperiantur [1] volumina. Repulsa [c] in magisterio equitum apud avunculum, et contra petitionem [2] ejus prælatus Lepidus: proscriptionis [d] invidia, collegium in triumviratu pessimorum civium, nec æqua saltem portione, sed prægravi [e] Antonio:[a] Philippensi

[a] *Nec pari saltem potestate, sed Antonii multo majore.*

—20 *Catinii audaciam* Gronov. et al. ante Harduinum.

CAP. XLVI. 1 Cod. Dalec. *nunquam tam magna s. h. rapientur;* Vet. Dalec. *magna s. h. reperientur.*—2 Vet. Dalec. *voluntatem.* Mox, margo edd. Dalec.

NOTÆ

turusque sum, inquit Plinius, de inulta hac tam insigni Tribuni violentia, utrum pertineat ad augendam gloriam morum illius ætatis, sive Metellorum, ob hujuscemodi injuriam patriæ legibus condonatam, an potius ad augendum dolorem indignantium tanto sceleri vindicem defuisse, ambigo.

[z] *C. Attinii*] Ita rescripsimus, pro *Cattinii*, uti paulo ante monuimus.

[a] *In hac censura*] In hominum felicium albo ac numero.

[b] *Magna sortis*] Solinus cap. 1. de Augusto, pag. 5. hunc locum exscribens: 'Tanta, et tot ejus in vita inveniuntur adversa, ut non sit facile discernere, calamitosior, an beatior fuerit.'

[c] *Repulsa*] Simia Plinii Solinus loc. cit. 'Quod apud avunculum in petitione Magisterii Equitum prælatus est ei Lepidus Tribunus, cum quadam auspicantium cœptorum nota.'—'Cæsar Octavii, qui postea Augustus fuit, avunculus, (hoc est, cui soror fuit Julia Cæsaris Octavii conjux, alterius Octavii mater, qui, ex adoptione Cæsaris Dictatoris, bonorum ipsius institutus hæres, pro Octavio deinceps dictus est Cæsar,) ille avunculus Cæsar, inquam, cum ipse Dictator et Consul tertium foret, Æmilium Lepidum delegit Magistrum Equitum; Octavium non ante biennium subsecutum, cum ipse Consulatum quintum, ac Dictaturam gereret, ut quidem auctor est Dio lib. XLIII. p. 214. et 239. Ut porro Magister Equitum dicebatur Præfectus equestribus copiis, sic pedestrium, ævo Augusti, Magister Juventutis appellabatur, qui postea Princeps Juventutis. Testis argenteus in Gaza Regia nummus perpulcher inscriptus, C. MITREIVS L. F. MAG. IVVENT. cum vultu Cæsaris Augusti. Pars altera in laurea exhibet XII. hoc est, 'legio duodecima,' ut videtur.' *Ed. sec.*

[d] *Proscriptionis*] Vide Notas et Emend. num. 124.

[e] *Prægravi*] Ampliore ac majore Antonii portione atque potestate, ut ait Solinus.

prælio morbus,[3 f] fuga, et triduo in palude ægroti,[g] et (ut fatentur Agrippa et Mæcenas) aqua subter cutem fusa turgidi, latebra:[4] naufragia[h] Sicula, et alia ibi quoque in spelunca occultatio. Jam in navali fuga urgente hostium manu, preces Proculeio[5 i] mortis admotæ: cura Perusinæ[j] contentionis: solicitudo Martis Actiaci:[k] Pannonicis bellis[l] ruina e turri:[6] tot seditiones[m] militum, tot ancipites

et Gronov. *proscriptionis invidia in collegam: collegium, &c.*—3 Chiffl. *morbi.*—4 'Vetus lectio: *et tridui in palude ægroti, et (ut fatentur Agrippa et Mecœnas) aqua subter cutem fusa turgidi latebra:* sic et Chiffl. nisi quod *triduo* servat: manuscriptus vero, *et triduo in palude ægrotantis;* cetera eadem.' Dalec. *in palude latebræ ægroti* Gronov. et al. ante Harduinum, qui ex codd. suis lectionem nostram restituit, eumque secuti recentt.—5 Cod. Dalec. *preces pro periculo.* Mox, margo edd. Dalec. et Gronov. *admotæ curas Perusinæ contentiones.*—6 Parm. *solicitudo Martis Actiaci, Pannonicique belli: ruinæ pontis;* cod.

NOTÆ

[f] *Morbus*] Inter Augusti infelicitates, inquit, referri merito potest, quod primo Philippensi prælio, in quo Cassius cecidit, morbo affectus fuerit: et quod per Brutum inclinata acie cui ipse præerat, fugerit: in proximaque palude ægrotus, atque etiam hydropicus latuerit. Rem prolixe narrat Appianus Bell. Civil. lib. IV. pag. 654. ubi et de palude meminit, a meridie subjecta Philippis, et usque ad mare pertinente. De Augusti eo morbo, Dio consulendus, lib. XLVII. p. 351. et 353. Item Suetonius, in Augusto, c. 13. Sic Archelaum, Mithridatis ducem, triduo nudum in paludibus latuisse, copiis ejus ferme extinctis, refert Eutropius lib. v. pag. 781.

[g] *In palude ægroti*] Vide Notas et Emend. num. 125.

[h] *Naufragia*] Hæc Solinus ad verbum, cap. 1. pag. 5. et Suetonius in Augusto, cap. 16. Meminit duplicis naufragii, quo magna pars navium Augusti tempestate periit, cum adversus Sex. Pompeium moveret, Appianus Bell. Civil. lib. v. pag. 724. et 729.

[i] *Proculeio*] Preces humiles, inquit, quibus in ea navali fuga enixe a liberto suo Proculeio contendit, uti imminentem ab hostibus capiti suo cladem mortemque qua posset via et arte depelleret. Admotam mortem, vicinam interpretor: sic enim cecinit Lucanus VII. 50. 'Mortis vicinæ properantes admovet horas.' Et IV. 480. 'Nec gloria lethi Inferior, juvenes, admoto occurrere fato.' Vide Notas et Emend. num. 126.

[j] *Perusinæ*] Suetonius, de Augusto, cap. 14. 'Quo tempore L. Antonium, fiducia Consulatus quem gerebat, ac fraternæ potentiæ, res novas molientem, Perusiam confugere coëgit, et ad deditionem fame compulit; non tamen sine magnis suis, et ante bellum et in bello, discriminibus..... Circa Perusium autem murum sacrificans, pæne interceptus est a manu gladiatorum, quæ oppido eruperat.'

[k] *Martis Actiaci*] Pugna apud Actium habita, anceps diu certamen, quod Augustum valde solicitum habuit, Cleopatræ consternatio in Antonii denique vertit exitium.

[l] *Pannonicis bellis*] Dalmaticum bellum dixit Suetonius, in Augusto,

morbi corporis :[n] suspecta Marcelli vota,[7 o] pudenda Agrippæ [p] ablegatio, toties petita [q] insidiis vita, incusatæ liberorum mortes,[r] luctusque [s] non tantum orbitate tristes :[b] adulterium [t] filiæ, et consilia parricidæ palam facta : contume-

[b] *Liberorum mors exprobrata: conceptaque tristitia, non ob jacturam liberorum tantum, sed et ob jacturæ modum.*

Dalec. *s. M. A. Pannonicis bellis ruinæ in curru;* Vet. Dalec. *ruinæ pontis;* margo edd. Dalec. *ruinæ turrium;* edd. vett. et Gronov. *Pannonici belli ruina*

NOTÆ

cap. 20. Sed Dalmaticum cum Pannonico idem censeri potest, ejusdem Tranquilli testimonio scribentis de Tiberio cap. 9. 'Pannonico bello Breucos et Dalmatas subegit.' Vide Notas et Emend. num. 127.

[m] *Tot seditiones*] De his Suetonius cap. 17.

[n] *Morbi corporis*] Describit prolixe Suetonius cap. 80. et 81.

[o] *Marcelli vota*] Quasi conceperit aliquid, cupiveritque contra Augustum, inquit Lipsius in Tacit. Annal. I. pag. 3. amore pristini status, et libertatis. An non potius suspecta dicit fuisse Augusto populi Romani erga Marcellum vota, hoc est, studia ac voluntates? Id enim haud obscure Tacitus idem declarat, cum ait, Annal. II. pag. 53. 'flagrantibus plebis studiis intra juventam ereptum : breves et infaustos populi R. amores.' Ut ut est, improbamus interim eorum conjecturam qui legunt, *suspecta Marcelli vita.*

[p] *Agrippæ*] 'Cum Agrippa,' ut ait Suetonius in Augusto, cap. 66. 'ex levi frigoris suspicione, et quod Marcellus sibi anteferretur, Mitylenas se, relictis omnibus contulit,' &c. Id accidisse anno U. C. DCCXXXI. Augusto XI. Calpurnio Pisone Coss. scribit Dio lib. LIII. p. 518. Pudenda Augusto hæc ablegatio, vel quod parum fortis ac constantis viri, vel quod parum grati.

[q] *Toties petita*] Vide Sueton. in ejus Vita, cap. 20. Dio lib. LIV. pag. 522. conjurationem describit Fabii Cæpionis ac Murænæ, in Augusti vitam. Aliam rursum, cujus auctores non appellat, pag. 530. Tertiam Corn. Cinnæ lib. LV. pag. 555.

[r] *Liberorum mortes*] Hæc Solinus ad verbum cap. 1. pag. 5. Caium et Lucium, nepotes ex Julia filia et M. Agrippa, fecit sibi filios adoptione Augustus: quos ambos paulo post veneno fama fuit periisse. Unde incusatas nunc eorum mortes Plinius dixisse videtur, hoc est, exprobratas ei a populo Romano, quod haberet is apud se domi parricidii cjus auctores : Tiberium enim Liviamque non caruisse ea suspicione, auctor est Zonaras.

[s] *Luctusque*] Transcriptor Solinus : 'Incusatæ mortes filiorum, et amissis liberis non solus orbitatis dolor.' Mortuos esse anno U. C. 748. Lælio Balbo, C. Antistio Vetere Coss. Dio scribit loco proxime citato.

[t] *Adulterium*] Solinus: 'Detectum filiæ adulterium, et voluntas parricidalis : nec minore dedecore neptis infamia.' Vide Sueton. in Tiberio, cap. 11. et in Augusto, cap. 65. Hujus adulterii causa, re cum Senatu

liosus[u] privigni Neronis secessus: aliud neptis[8 v] adulterium: juncta deinde tot mala: inopia[w] stipendii, rebellio Illyrici,[x] servitiorum[y] delectus, juventutis[z] penuria, pesti

e turri.—7 *Marcelli vita* cod. Dalec.—8 Chiffl. *aliud in nepte.*—9 Codd. Da-

NOTÆ

communicata, filiam Juliam in Pandatariam Campaniæ insulam relegavit. Dio cit.—'Quod cum Plinius hoc loco reticeat, negare videtur. Et certe moribus mutatis, optimam postea principem extitisse Juliam, nummi testantur antiqui, tum qui, vivo ac regente imperium Tiberio, Juliæ nomine percussi sunt, cum anno utriusque principatus secundo et quarto, L. B. et L. Δ. tum vero in primis ille perrarus, ac singularis e Museo nostro argenteus, inscriptus, DIVA IVLIA AVGVSTA, cum vultu ipsius. In altera nummi parte, ipsa ramum oleæ tenens vehitur curru, juncto duobus elephantis, ad significandam vetustatem geminæ gentis, ex qua Julia Augusta prodiit, Juliæ et Octaviæ: quoniam esset Augustus Juliæ pater, Octavii et Juliæ sororis Cæsaris dictatoris filius. Cn. Octavii in Asia legati circa annum Urbis DLX. meminit cum laude Plinius XXXIV. 11.' *Ed. sec.*

[u] *Contumeliosus*] Rhodum cur secesserit privignus Augusti Tiberius Nero, qui postea Cæsar fuit, ab eodem Tranquillo explicatur, in Tiberii Vita, cap. 10. et 12. Contumeliosus porro secessus dicitur, qui contigisse ferebatur ex tædio Juliæ Augusti filiæ, quam uxorem Nero Tiberius habuit, cum illius probra et propudia ferre non posset. Id vero sane contumeliosum Augusto parenti fuit. Ita Dio lib. LV. pag. 554.

[v] *Aliud neptis*] Fuit hæc Agrippæ et Juliæ filia, quæ L. Paulo Censoris filio nupsit: quam adulterii convictam Augustus parens relegavit.—'Fuit hæc Agrippæ et Juliæ filia, Agrippina. Eadem propterea etiam Julia appellata, ut in nummo Caii Cæsaris Germanici filia ejus, ΜΗΤΗΡ ΙΟΥΛΙΑ ΣΕΒΑΣΤΗ ΚΑΙΣΑΡΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΥ. Et in altero Mitylenæorum, ΙΟΥΛΙΑΝ ΝΕΑΝ ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΥ. *Juliam juniorem Germanici* conjugem.' *Ed. sec.*

[w] *Inopia*] Solinus: 'Angustiæ rei militaris.'

[x] *Rebellio Illyrici*] De qua Dio lib. XLIX. pag. 414. qui eam contigisse ait Antonio II. et Lucio Libone Coss. anno Urbis DCCXX. Suetonius item cap. 16.

[y] *Servitiorum*] Suetonius in Augusto cap. 16. 'Viginti servorum millibus manumissis,' &c.—'Servitium' pro 'servis' ipsis dixit etiam Cic. IV. in Catil. 'Ad evertenda fundamenta Reipublicæ servitia concitavit.' Et VII. in Verrem: 'Cœptum esse in Sicilia moveri aliquot locis suspicor servitium.'' *Ed. sec.*

[z] *Juventutis*] De juventutis penuria post Varianam cladem Dio lib. LVI. pag. 585.—'Simile est quod post Cannensem pugnam evenisse Livius refert, et ex eo Augustinus de Civ. Dei III. 19. 'Denique tanta militum inopia secuta est, ut Romanos reos facinorum proposita impunitate colligerent: servitia libertate donarent, atque ex illis juventus non tam suppleretur, quam institueretur exercitus. Servis itaque, &c. In nummo

lentia [a] Urbis, fames [b] sitisque [9] Italiæ,[c] destinatio expirandi, et quatridui inedia major pars mortis in corpus recepta. Juxta hæc [c] Variana clades,[d] et majestatis ejus fœda sugillatio,[e] abdicatio Postumi [f] Agrippæ post adoptionem, desiderium [g] post relegationem: inde suspicio in

[c] *Post hæc.*

lec. Chiffl. et Laet non agnoscunt vocem *sitisque.*—10 Vet. Dalec. *prodito;*

NOTÆ

ærco apud Mezzabarba, p. 221. AVRELIVS CÆSAR AVG. PII F. COS. In altera nummi pagina, intra coronam, IVVENTVS, Gallice *l'infanterie.* In alio Crispi Cæsaris, ex ære maximo, in Cimelio Serenissimi Ducis Etruriæ epigraphe similis est, IVVENTVS: pictura militem exhibet stantem juxta tropæum. Hinc in nummis Cæsarum PRINCEPS IVVENTVTIS dicitur, quam Galli vocant, *Colonel general de l'infanterie.* Gratiani Aug. nummus est perpulcher et perrarus ex auro, apud P. Chamollart: depictus etiam inter Arschotanos, sed inscriptione mutila, Tab. lviii. D. N. GRATIANVS P. F. AVG. Capite cincto gemmis. .)(. PRINCIPIVM IVVENTVTIS. Infra, SMTR 'Societas Mercatorum Trevirorum.' Stat ipse paludatus, cum hasta, quam dextra gerit transversam; et orbe Romano, quem læva tenet. Capiti præterea cincto gemmis circulus circumducitur. Inscriptio hanc igitur habet sententiam: 'PRINCIPI Universæ Militiæ IVVENTVTIS.' Gallice: *Au Colonel General de toute l'Infanterie de l'Empire.* Circulus capiti circumductus interminata significat potestate redimitum in pedestres copias universæ rotunditatis Orbis Romani, quem sinistra manu portat, et quas designat vocabulum IVVENTVTIS. Nam circulus initio et fine caret. Principes Juventutis nulli fuere post Constantinum, Constantium, et Constantem fratres Cæsares, usque ad Gratianum Aug. nulli post eum. (Fratres dico, ex ipsismet nummis antiquis: ex quibus unicum tamen adhuc vidimus in Cimelio D. de Surbeck, Antiquariis prius inexploratum, FL. IVL. CONSTANTINVS NO. C.) Fuerat inter hos Crispo Cæsari nummus dicatus, PRINCIPI A IVVENTVTIS: hoc est, 'Principi primo Juventutis;' primo utique inter pares: Gratianus autem solus est ex Augustis, qui cum eo fuere.' *Ed. sec.*

[a] *Pestilentia*] Anno U. C. DCCXXXII. M. Claudio Marcello Æsernino, L. Arruntio Coss. ex Dione lib. LIV. pag. 521.

[b] *Fames*] Vide Sueton. in Augusto cap. 16. 'Famemque ingravescentem,' &c.

[c] *Sitisque Italiæ*] Vide Notas et Emend. num. 128.

[d] *Variana clades*] A Floro describitur, IV. 12. pag. 195. et 196. A Suetonio in Augusto cap. 23. A Dione lib. LVI. pag. 584.

[e] *Sugillatio*] 'Sparsos' de eo 'in Curia famosos libellos,' Suetonius narrat, cap. 55.

[f] *Postumi*] Hic M. Agrippæ filius fuit: quem, adoptatum una cum privigno Tiberio, Augustus mox, ob ingenium sordidum ac ferox, abdicavit, eodem Tranquillo teste, cap. 65. Aliam abdicationis causam vide apud Tacitum Annal. I. pag. 4.

[g] *Desiderium*] Tacitus loc. cit. pag.

Fabium,[h] arcanorumque proditionem :[10] hinc uxoris[i] et Tiberii cogitationes, suprema ejus cura. In summa, Deus ille,[j] cœlumque, nescio adeptus magis, an meritus, hærede hostis sui filio [11] [k] excessit.

Chiffl. *proditorem.*—11 Cod. Dalec. *hærede non suo filio.*

NOTÆ

5. 'Quippe rumor incesserat, paucos ante menses Augustum electis consciis, et comite uno Fabio Maximo, Planasiam vectum, ad visendum Agrippam: multas illic utrimque lacrymas, et signa caritatis: spemque ex eo fore, ut juvenis penatibus avi redderetur: quod Maximum uxori Martiæ apernisse, illam Liviæ: gnarum id Cæsari. Neque multo post extincto Maximo, (dubium an quæsita morte,) auditos in funere ejus Martiæ gemitus, semet incusantis, quod causa exitii marito fuisset.'

[h] *Fabium*] Fabium Maximum, de quo dictum est proxime.

[i] *Hinc uxoris*] 'Parum fidæ,' adjecit Solinus cap. 1. pag. 5. rem ipsam magis explanans. Nam Suetonius fuisse prodidit, qui dubitarent, venenumne Augusto Livia dedisset: quod liquido Sex. Aurelius Victor affirmat, in Epitome. Uxoris igitur cogitationes dixit, quæ filio pararet imperium: Tiberii, qui cuperet imperare. Hæc cura, hæc crux animo Augusti fuit.

[j] '*Deus ille*] Unus ipse omnium Imperatorum Romanorum fuit, cui Dei nomen in nummis antiquis datum fuerit: neque in aliis quidem, quam in percussis vel Tarracone Tiberii principatu, vel a Gallieno: DEO AVGVSTO. Alibi DIVVS tantum appellatur, ut in nummis Antonini Pii, TEMPLVM DIVI AVG. REST. ET ÆDE DIVI AVG. REST. At eximius in hoc genere nummus est argenteus in Museo nostro, hac inscriptione: DIVOS AVGVST. DIVI F. Caput Augusti laureatum, vertici imminet stella Veneris, et pæne adhæret. Sententia est: 'Divus Junctus Veneri Orbis Sidus Augustus, Divi Filius.' Ut in nummo inscripto DIVOS IVLIVS, sic in isto DIVOS exponi oportet: idque manifeste suadet et evincit prominens sidus Veneris Augusti capiti, et pæne affixum. Parte priore legitur, TI. CÆSAR DIVI AVG. F. AVGVSTVS. Capite laureato. Quamvis autem 'Deus' appelletur Augustus, quo nomine illud intellexere Romani, quam summe beneficum erga mortales, ut Plinius admonuit II. 5. et nummi docent inscripti, DEO ET DOMINO NATO AVRELIANO; cave tamen, cum in Augusti nummo apud Patinum p. 3. et apud D. Vaillant, inter æreos medii moduli legis, IOVI DEO; cave, inquam, ibi appellatum putes Divum Augustum, Jovem vel Deum. Sententia enim est: 'Imperatori Orbis Victori Inscriptum Domum Edui Obtulerunt:' Augusto nimirum. Aiunt pictum ibi 'templum' esse 'quatuor columnarum, in conum desinens:' quia 'Jovi Deo' ibi legerunt: at re ipsa palatium est.' *Ed. sec.*

[k] *Hostis sui filio*] Tiberii enim Cæsaris pater Tiberius Nero, civili bello, M. Antonii partes secutus est. 'Cum quo,' ut ait Tranquillus in Tiberio cap. 4. 'brevi reconciliata inter omnes pace, Romam rediit, uxoremque Liviam Drusillam, et tunc gravidam, et ante jam apud se filium enixam, petenti Augusto concessit.' Vellei-

XLVII. (XLVI.) Subeunt in hac reputatione Delphica oracula, velut ad castigàndam hominum vanitatem a Deo[1] emissa. Duo sunt hæc: 'Phedium[l] felicissimum, qui pro patria proxime occubuisset.' Iterum a Gyge rege tunc amplissimo terrarum consultum,[2] 'Aglaum Psophidium[m] esse feliciorem.' Senior hic in angustissimo Arcadiæ angulo parvum, sed annuis victibus large sufficiens, prædium colebat, nunquam ex eo egressus: atque (ut e vitæ genere[3] manifestum est) minima cupidine minimum in vita mali expertus.

XLVIII. (XLVII.) Consecratus est vivus sentiensque oraculi ejusdem jussu, et Jovis Deorum summi astipulatu, Euthymus[n] pycta,[1 o] semper Olympiæ victor,[p] et semel

CAP. XLVII. 1 Cod. Dalec. *ab Deo;* Chiffl. *et Deo.*—2 Chiffl. *consultui.*—3 Cod. Dalec. *utique e vitæ genere.*

CAP. XLVIII. 1 Vet. Dalec. *poëta.*—2 Cod. Dalec. *ubi imaginem.*—3 Ita

NOTÆ

ns hæc magnifice narrat, et tragice, II. 75. pag. 20. Vide præterea Tacit. Annal. II. pag. 58. et Dion. lib. XLVIII. pag. 366.

[l] *Phedium*] In Mss. omnibus *Pedium*. Simile aliquid de Tello Atheniensi Solon pronuntiavit, apud Herod. I. 30. pag. 12. Plutarch. in Solone, pag. 93. ac denique apud Laërtium, pag. 12.

[m] *Psophidium*] Ex Psophide Arcadiæ oppido, de quo IV. 10. Val. Max. VII. 1. pag. 332. 'Cum Gyges, regno Lydiæ armis et divitiis abundantissimo inflatus, Apollinem Pythium sciscitatum venisset, an aliquis mortalium se esset felicior, Dæus ex abdito sacrarii specu voce missa, Aglaum Psophidium ei prætulit. Is erat Arcadum pauperrimus, sed ætate jam senior, terminos agelli sui nunquam excesserat, parvuli ruris fructibus contentus,' &c. Non a Gyge consultum oraculum, sed a Crœso refert Pausan. lib. VIII. pag. 493. Ὅν δὲ ἤκουσα ἐν Ψωφίδι ἐπὶ Ἀγλαῷ λόγον ἀνδρὶ Ψωφιδίῳ κατὰ Κροῖσον τὸν Λυδὸν, κ. τ. λ.

[n] *Euthymus*] Εὔθυμος ὁ πύκτης Pausan. lib. VI. pag. 354. Ælian. Var. Hist. VIII. 18. aliisque.

[o] *Pycta*] Dictio quidem Græca πύκτης, sed Latinis tamen usitata: *Pugilem* sonat. Lampridius in Helagabalo: 'Gladiatores ante convivium pugnantes sibi, et pyctas frequenter exhibuit.' Sic Apollonium pyctam vocat Seneca Nat. Quæst. lib. IV. in Præf. pag. 884. Et Phædr. IV. 24. 4. 'Simonides idem ille, de quo retuli, Victoris laudem cuidam pyctæ ut scriberet, Certo condixit pretio,' &c.

[p] *Olympiæ victor*] Olympiade LXXIV. et LXXVI. et LXXVII. Pausanias loco cit. pag. 354. et 355. At si semper victor, qui semel victus? Quid

victus.[q] Patria ei[r] Locri in Italia: ibi imaginem[z] ejus, et Olympiæ alteram, eadem die tactam fulmine, Callimachum, ut nihil aliud, miratum video, ad eumque[s] jussisse sacrificari:[3] quod et vivo factitatum et mortuo, nihilque adeo mirum aliud, quam hoc placuisse Diis.

XLIX. (XLVIII.) De spatio atque longinquitate vitæ hominum, non locorum modo situs, verum exempla, ac sua cuique sors nascendi incertum fecere. Hesiodus,[a] qui primus aliqua de hoc prodidit, fabulose (ut reor) multa de hominum ævo referens, cornici novem nostras attribuit ætates, quadruplum ejus cervis, id triplicatum corvis. Et reliqua fabulosius in phœnice, ac Nymphis. Anacreon[b] poëta Arganthonio[c] Tartessiorum regi CL. tribuit[d] annos,

codd. Harduini, cum edd. Hardnin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *ad eumque jussisse sacrificare* Chiffl. *Deumque jussisse sacrificari* Gronov. et quædam edd. vett.

NOTÆ

si legas igitur: *sed ter Olympiæ victor, et semel victus?* Ut ita legatur, Meursius sane percupit, Attic. Lect. v. pag. 301. Revocant me ab assensu Mss. omnes.

[q] *Et semel victus*] Olympiade LXXV. a Theagene Thasio: idque dolo tantum ac fraude circumventus, eodem teste Pausania.

[r] *Patria ei*] Addit Pausanias et patris nomen, Ἀστυκλέους.

[s] *Ad eumque*] Ita Mss. omnes, Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. Chiffl. &c. Editi, *Deumque*. Pellicerio magis arridet, *Deumque jussisse ei sacrificari.*

[a] *Hesiodus*] In opere ex iis aliquo quæ intercidcrunt.

[b] *Anacreon*] Ex Anacreonte poëta Lyrico refert hoc idem Phlegon c. 4. de Longævis: et Lucianus in Macrobiis, p. 913. sed addit iste fabulosum id plerisque videri.

[c] *Arganthonio*] Quantum in rebus antiquis conjicere licet, inquit Mariana Hist. Hisp. I. 17. p. 29. in annum DCX. ante Christi Dei ortum salutarem, qui annus ab U. C. erat CXXXII. Arganthonii Tartessiorum regis ætas incidit. De Tartessiorum situ dictum est III. 3.

[d] *CL. tribuit*] Totidem Censorinus habet, et Phlegon loc. cit. p. 121. At Herod. I. 163. pag. 68. annos tantum CXX. ut et Lycophronis Scholiastes, pag. 94. Cicero in Catone majore, et Asinius Pollio apud Val. Max. VIII. 13. At August. de Civit. Dei, XV. 12. hunc Plinii locum exscribens, 'Plinius Secundus,' inquit, 'cum commemorasset relatum fuisse in literas, quendam vixisse centum quinquaginta duos annos, alium decem amplius, alios ducentorum annorum habuisse vitam, alios trecentorum, quosdam ad quingentos, alios ad sexcentos, nonnullos ad octingentos etiam pervenisse, hæc omnia propter inscitiam temporum accidisse arbitratus

Cinyræ Cypriorum x. annis amplius, Ægimio cc. Theopompus[e] Epimenidi Gnossio CLIII.[1] Hellanicus[f] quosdam in Ætolia Epiorum[g] gentis cc. explere. Cui astipulatur Damastes,[2] memorans Pictoreum[h] ex iis præcipuum corpore viribusque etiam ccc. vixisse. Ephorus[i] Arcadum reges ccc. annis. Alexander Cornelius, Dandonem[3 j]

Cap. xlix. 1 'Ita codd. Regg. 1. 2. et Editio princeps. Postea perperam emendatum *CLVII.* e Valerio Max. viii. 12.' *Brotier. CLVII.* edd. vett. item Gronov. Hardnin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *CLXVI.* Chiffl. *CIV.* cod. Dalec. Mox, *Ephyrorum gentis* Vet. Dalec.—2 *Damiades* Chiffl. et cod. Dalec. Mox, *memorans Lictoreum* Vet. Dalec. *memorans Litorium* al. e Val. Mox, *memorans Pictorium ex his* Chiffl. Deinde, Chiffl. *Ephorus A. r. tricenis;* cod. Dalec. *Teophorus A. r. ccc.*—3 Chiffl. *Candonem.* Paulo post edd. ante Harduinum: *in Periplo, maritimorum regem;* Salmas. e codd. *in P.*

NOTÆ

est.' Arganthonii ætatem legisse videtur in Plinianis codicibus fuisse CLII. annorum. Sed mendum id esse librariorum suspicor.

[e] *Theopompus*] Val. Max. viii. 13. p. 406. 'Epimenides Gnossius, quem Theopompus dicit septem, et quinquaginta, et centum annos vixisse.' Tamen Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. habent duntaxat ann. *CLIII.* Paris. cod. expressius sine numeralibus notis, *centum quinquaginta tres.* Chiffl. *CLVI.* qui numerus a librariis sæpe ex *CLIII.* effingitur: notis *V.* et *II.* in Mss. permutari sæpe solitis, uti alio loco hoc ipso capite evincemus.

[f] *Hellanicus*] Val. Max. loc. cit. 'Hellanicus vero ait, quosdam ex gente Epiorum, quæ pars est Ætoliæ, ducentos explere annos: eique subscribit Damastes, hoc amplius affirmans, Litorium quendam ex his maximarum virium, staturæque præcipuæ, trecentesimum annum cumulasse.' Vel ex uno hoc Valerii capite, quod totidem verbis Plinius in suum opus transtulit, liquido affirmare possumus, Valerium Maximum, quem Plinius in Indice hujus libri laudat inter scriptores, per quos profecit, illius ipsius operis, quod sub ejus nomine circumfertur, auctorem atque concinnatorem fuisse.

[g] *Epiorum*] Hoc est, Ætolorum, qui profecti olim ab Epiis, quos in Elide Ἐπειοὺς diximus vocari iv. 6. Scribit Ephorus apud Strab. lib. viii. p. 357. Ætolum, a Salmoneo, Epeorum Pisæorumque rege, ejectum in Ætoliam, cui a se nomen fecit, exstructis ibi oppidis. Sic Ætoli e gente sunt Epiorum.—'Hunc locum respicit Augustinus, xv. 11.' *Ed. sec.*

[h] *Pictoreum*] Ita Mss. omnes. A Val. Max. *Litorius* appellatur: sed, ut arbitror, mendose. Quid si *Pycthoræum* legas, quasi eximium pugilem, πυκθωραῖον, voce omnino ad eximias hominis hujus vires indicandas perquam accommodata.

[i] *Ephorus*] Ita Censorinus cap. 7. ex eodem Ephoro.

[j] *Dandonem*] Reg. 1. et Paris. *Dandonem.* Reg. 2. Chiffl. perperam *Candonem.* Valerius idem p. 407. 'Alexander vero in eo volumine, quod de Illyrico tractu composuit, affirmat Danthona quendam, ad quingentesi-

quendam in Illyrico D. vixisse. Xenophon in Periplo,[k] Tyriorum insulæ regem DC. atque ut parce mentitus, filium ejus DCCC.[l] quæ omnia inscitia temporum acciderunt. Annum enim[m] alii æstate unum determinabant, et alterum hyeme: alii quadripartitis temporibus, sicut Arcades, quorum anni trimestres fuere: quidam Lunæ senio, ut Ægyptii:[n] itaque apud eos aliqui et singula millia annorum vixisse produntur.

Sed ut ad confessa transeamus, Arganthonium[o] Gaditanum octoginta annis regnasse prope certum est: putant quadragesimo cœpisse. Masinissam[p] sexaginta annis regnasse indubitatum est: Gorgiam[q] Siculum centum et octo vixisse. Q. Fabius[r] Maximus sexaginta tribus[4] annis augur

Latmiorum insulæ. Vid. Nott. Varr.; Nott. item et Emend.—4 Chiffl.

NOTÆ

mum usque annum, nulla ex parte senescentem processisse.' Forte Δάτωνα utrobique scribi præstabilius fuerit.

[k] *Xenophon in Periplo, Thyniorum insulæ*] De ea egimus v. 44. Vide Notas et Emend. num. 129.

[l] *Filium ejus DCCC.*] Vide Notas et Emend. num. 130.

[m] *Annum enim*] Solinus cap. 1. p. 4. 'Ante Augustum Cæsarem incerto modo annum computabant: qui apud Ægyptios quatuor mensibus terminabatur, apud Arcadas tribus, apud Acarnanas sex,' &c. De Acarnanibus idem testatur August. de Civit. XV. 12. De Arcadibus Censorinus c. 19. Macrobius Saturn. I. 12. aliique.

[n] *Ut Ægyptii*] Plinio astipulantur Diodorus Sic. lib. I. Suidas, verbo Ἥλιος, aliique. Solus Censorinus, loco proxime appellato, antiquissimum annum in Ægypto ait bimestrem fuisse.

[o] *Arganthonium*] Hæc de eo totidem verbis Val. Max. loc. cit. p. 405. ex Asinio Pollione. Herod. item I. 163. p. 68. Annos Arganthonii pæne æquasse civem Parisiensem in monumenta publica relatum est, qui mense Februario anni hujus 1683. quo ista typis eduntur, diem clausit extremum annos natus CXVIII. cum integra adhuc ante paucos dies valetudine esset. Nomen ei fuit, D. le Maistre: natalis anno 1565.

[p] *Masinissam*] Polybius in Excerptis, p. 174. ἔτη πλείω τῶν ξ', *annos amplius LX.* regnasse tradit. Vide quæ de illo diximus c. 12.

[q] *Gorgiam*] De quo Val. Max. loco proxime appellato. 'Gorgias,' inquit, 'Leontinus, Isocratis, et complurium magni ingenii virorum, præceptor, sua sententia felicissimus. Nam cum centesimum et septimum ageret annum, interrogatus quapropter vellet in vita remanere: Quia nihil, inquit, habeo, quod senectutem meam accusem.' Vide præterea Tullium, libro qui Cato Major inscribitur.

[r] *Q. Fabius*] Duobus tantum et LX.

fuit. M. Perpenna,[s] et nuper L. Volusius[t] Saturninus, omnium quos in consulatu sententiam rogaverant superstites fuere. Perpenna, septem reliquit ex iis, quos censor legerat: vixit annos XCVIII.[5] Qua in re et illud annotare succurrit, unum omnino quinquennium fuisse, quo senator nullus moreretur: cum Flaccus[u] et Albinus censores lustrum condidere, usque ad proximos[v] censores, ab anno Urbis quingentesimo septuagesimo nono.[6] M. Valerius[w] Corvinus, C. annos implevit: cujus inter primum et sextum consulatum XLVI. anni[x] fuere. Idem sella[y] curuli

LXVI. Livius, *XLII.* Val. Max. *LXII.*—5 Chiffl. *LXXXVIII.* cod. Dalec. *XCVII.*—6 Idem codex, *septuagesimo octavo.* Mox, *M. Valerius Corvinus*

NOTÆ

annis auguratus sacerdotium sustinuisse, robusta ætate id adeptum, prodidit Val. Max. loc. cit. p. 403. Editis tamen Plinii libris manu exarati consentiunt, Reg. 1. 2. Paris. &c.

[s] *M. Perpenna*] Valerius idem loc. cit. unde hæc Plinius mutuatus est: 'Jam de M. Perpenna quid loquar? qui omnibus quos in Senatu Consul rogaverat superstes fuit: septem quoque tantummodo, quos Censor collega L. Philippi legerat, e Patribus Conscriptis reliquos vidit: toto ordine amplissimo diuturnior.' Vivere hic desiit sub initium belli civilis Cæsariani, L. Corn. Lentulo, Claud. Marcello Coss. anno DCCVI. ut Dio scribit lib. XLI. pag. 160. Simile exemplum L. Pisonis illius, cujus Plinius alter meminit, Epist. III. 7. 'qui dicere solebat, Neminem se videre in Senatu, quem Consul ipse sententiam rogavisset. Tam angustis terminis,' subjicit idem egregie, 'tantæ multitudinis vivacitas ipsa concluditur: ut mihi non venia solum dignæ, verum etiam laude videantur illæ regiæ lacrymæ. Nam ferunt Xerxem, cum immensum exercitum oculis obiisset, illacrymasse, quod tot millibus tam brevis immineret occasus.' Gesserat is Consulatum cum Nerone secundum Consule.

[t] *L. Volusius*] De eo egimus libri hujus cap. 12. Veterem Consularem, opulentissimum virum, vocat Columella I. 7. pag. 29. et eundem a se visum testatur.

[u] *Cum Flaccus*] Anno DLXXIX. Q. Fulvius Flaccus, et A. Postumius Albinus Censores, lustrum egisse quinquagesimum primum dicuntur in Fastis.

[v] *Ad proximos*] Ad M. Perpennam scilicet, de quo proxime dictum est, et collegam ejus L. Marcium Philippum, quos eo functos esse munere anno DCLXVIII. L. Corn. Cinna, C. Mario septimum Coss. Fasti referunt: lustrumque fecisse LXVII.

[w] *M. Valerius*] Accepta hæc etiam a Valerio loc. cit. Unde ei Corvini nomen, disces ex eodem VIII. 15. p. 413.

[x] *XLVI. anni*] Ita Mss. omnes.

semel ac vicies sedit, quoties nemo alius. Æquavit[7 z] ejus vitæ spatium Metellus pontifex.

Et ex fœminis Livia Rutilii[a] XCVII. annos excessit: Statilia,[8 b] Claudio principe, ex nobili domo,[c] nonaginta novem: Terentia Ciceronis CIII.[9 d] Clodia Ofilii[e] CXV. hæc quidem etiam enixa quindecies. Lucceia mima centum annis in scena pronuntiavit. Galeria Copiola Emboliaria[f]

Chiffl.—7 ‘ Constantinus e Val. nullius exemplaris fide: *quoties nemo alius. Ita quantum spatium ætatis majores nostri esse volunt ad senectutis initium tantus illi cursus honorum fuit. Adamavit ejus,’ &c.* Dalec. Mox, *vitæ spatia* Chiffl.—8 Cod. Dalec. *Rutilia XCVII. a. e. Stratilia;* Chiffl. *Rutilia XCVII. a. e. Statilia.*—9 Chiffl. *CVI.* Mox, in eodem *Ofelli;* Val. Max. *Ofellii;* Longol.

NOTÆ

Valerius tamen, *XLVII.* Plutarchus in Mario, pag. 422. *πέντε καὶ τεσσαράκοντα, XLV.*

[y] *Idem sella*] Consulem, Prætorem, Ædilem, qui majores magistratus dicebantur, sella curuli uti solitos, nemo nescit. Perfunctum toties istis muneribus Corvinum intellige.

[z] *Æquavit*] Ad verbum hæc quoque ex Valerio. ‘Cujus vitæ spatium,’ inquit, ‘æquavit Metellus, senex admodum Pontifex Max. creatus,’ &c. Ex Cic. de Senectute, Valerius. Fuit ille Metellus Pius, Numidici F. Syllæ socer, cui in Pontificatu Cæsar successit, Catilinanis temporibus, quibus obiisse Metellum auctor est Dio lib. XXXVII. pag. 46. —‘Fuit ille Metellus Pontifex, anno U. C. 512.’ *Ed. sec.*

[a] *Livia Rutilii*] Uxor videlicet, ut Terentia Ciceronis, et Clodia Ofilii: quæ tria exempla, relata a Plinio, a Valerio quoque commemorantur iisdem pæne verbis. De Rutilio diximus cap. 36.

[b] *Statilia*] Seneca Epist. LXXVII. pag. 339. ‘Nulla vita est non brevis: nam si ad naturam rerum respexeris, etiam Nestoris et Statiliæ brevis est: quæ inscribi monumento suo jussit, annis se nonaginta novem vixisse. Vides aniculam gloriari senectute longa? Quis illam ferre potuisset, si contigisset centesimum implere?’ &c.

[c] *Ex nobili domo*] T. Statilius Taurus, collega Augusti in Consulatu ejus octavo, iterumque Consul extitit triennio ante illius obitum. M. Statilius Taurus principe Claudio Consul notatur. Statilia hujus fortassis filia, illius neptis fuit.

[d] *Ciceronis CIII.*] Chiffl. cod. *CVI.* prono, ut alias diximus, notarum lapsu ab *III.* ad *VI.* aut versa vice. Sed nunc a Val. Max. coarguitur.

[e] *Ofilii*] Vide Notas et Emend. num. 131.

[f] *Emboliaria*] Scenicæ hoc mulieris cognomen videtur esse Scaligero, Pellicerioque in Notis Mss. et aliis eruditis, quibus me lubens adjungo. Deductum illud ab earum partium actione, quas Embolia Græci dixerunt, quoniam fabularum actibus interponebantur: *ἐμβάλλω* enim *injicio, interpono*que est. Hoc significatu apud Tullium ea vox legitur *ἐμβόλιον*, ad Q. Fratr. III. 1. pag. 635. Vide Notas et Emend. num. 132.

reducta est in scenam, C. Poppæo,[10 g] Q. Sulpicio coss. ludis pro salute Divi Augusti votivis, annum centesimum quartum agens: quæ producta fuerat tirocinio a M. Pomponio ædili plebis, C. Mario,[h] Cn. Carbone consulibus, ante annos nonaginta unum:[11 i] et a Magno Pompeio, magni theatri dedicatione, anus pro miraculo reducta. Sammulam[12] quoque centum decem annis vixisse, auctor est Asconius Pedianus. Minus miror Stephanionem[j] (qui primus togatas saltare[13 k] instituit) utrisque sæcularibus ludis saltasse, et Divi Augusti,[l] et quos Claudius[m] Cæsar consulatu

Auli filia.—10 *G. Poppæo* codex ap. Laet; unde Sigonius, *C. Poppæo;* et sic omnes codd. Harduini et edd. recentt. *Cn. Pompeio* Gronov. et al. ante Harduinum. Paulo post, *ædile plebis* margo edd. Dalec. et Gronov.—11 Ita codd. Harduini, item edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *XV.* Chiffl. *nonaginta novem* cod. Dalec. cum edd. vett. et Gronov. Paulo post, *pro m. producta* cod. Dalec.—12 *Summulam* Chiffl. *Samulam* Gronov. et edd. vett. Mox, pro *centum annis,* Gronov. et al. ante Harduinum *centum decem annis.*—13 Ita Sabell. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *togatus saltare* Gronov. et edd. al. ante Harduin. Mox, Chiffl. *saltavisse, divi, &c.*—

NOTÆ

[g] *C. Poppæo*] Anno U. C. DCCLXII. ad quem annum refert Petavius Varianam cladem. Vide Notas et Emend. num. 133.

[h] *C. Mario*] Anno Urbis DCLXXII. C. Mario juniore, Cn. Papirio Carbone tertium Coss. Igitur producta fuerat tirocinio, annos nata XIV.

[i] *Nonaginta unum*] Vide Notas et Emend. num. 134.

[j] *Stephanionem*] 'Stephanionem, togatarium histrionem, ab Augusto relegatum,' scribit Suetonius cap. 45. Rectius *togatarum* scripseris, sicut 'Atellanarum histrionem' idem dicit in Nerone cap. 39.

[k] *Togatas saltare*] 'Togatæ fabulæ,' inquit Diomedes lib. III. pag. 486. 'dicuntur eæ, quæ scriptæ sunt secundum ritus et habitus hominum Togatorum, id est, Romanorum. Toga namque Romana est: sicut Græcas fabulas ab habitu æque 'Palliatas' Varro ait nominari. Ac paucis interpositis: 'Togatarum fabularum species tot fere sunt, quot Palliatarum,' &c. Meminit hujus generis fabularum Q. Serenus, dum C. Titinium poëtam laudat, 'Qui veteri claras expressit more Togatas.' Et ante eum Horatius: 'Et qui prætextas, et qui docuere Togatas.' Seneca item, Epist. VIII. pag. 171. Denique Suetonius in Nerone cap. 11. 'Inducta est et Afranii Togata, quæ Incendium inscribitur.' Ex quibus apparet recte a nobis emendatum fuisse, *qui primus togatas saltare instituit,* cum prius legeretur mendose, *togatus.* De Palliatis et Togatis multa Asconius Pedianus habet, in Orat. Cic. de Divin. pag. 54.

[l] *Et Divi Augusti*] Meminit horum ludorum Suetonius in Augusto cap. 31. Dio lib. LIV. Quintos ludos sæculares Censorinus appellat, cap. 17.

suo quarto fecit, quando LXIII. non amplius anni interfuere, quanquam et postea diu vixit.[14] In Tmoli montis cacumine, quod vocant Tempsin, CL. annis vivere, Mucianus auctor est. Totidem annos censum[15 n] Claudii Cæsaris censura T. Fullonium Bononiensem: idque collatis censibus, quos ante detulerat, vitæque argumentis (etenim id curæ principi erat) verum apparuit.

L. (XLIX.) Poscere videtur locus ipse sideralis scientiæ[a] sententiam. Epigenes[a] CXII.[l] annos impleri negavit posse: Berosus excedi CXVI. Durat et ea ratio, quam Petosiris[b]

[a] *Astrologicæ disciplinæ.*

14 Vet. Dalec. et Parm. *diu vixerit.*—15 *Totidem annos, id est, CL. censum* cod. Dalec. *Totidem annos item censum* Vet. Dalec.

CAP. L. 1 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Epigenes CXXV.* Chiffl. *Epigenes CXXII.* Gronov. et edd. vett. Mox, Chiffl. *excedit CXVII.* Edd. vett. item Gronov. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *excedi CXVII.* Lectionem nostram e codd. Regg. 1. 2. pri-

NOTÆ

exhibitosque ait C. Furnio, C. Junio Silano Coss. anno Urbis DCCXXXVII.

[m] *Quos Claudius*] Sextos sæculares ludos appellat Censorinus loco citato, ipso Claudio Augusto quartum, et L. Vitellio tertium Coss. anno DCCC. Meminere Suetonius in Claudio c. 21. et Tacit. Annal. XI.—'Claudii nummum vidimus inscriptum, SÆCVLARIA SACRA, sed adulterinum. Ut ludos ederet Consulatu suo quarto Claudius Imp. sæculum definivit annis novies septenis, sive sexaginta tribus: eo quod annus ille 63. climactericus esse ab Astrologis et Medicis perhibetur. Alioqui sæculum Romani definierunt nunc annis mille, ut in nummis Philippi Imp. inscriptis, MILLIARIVM SÆCVLVM: et apud Plaut. Mil. Glor. IV. 2. 87. 'Et pueri annos octingentos vivunt. MI. Væ tibi nugator. PY. Quin mille annorum perpetuo vivunt, a sæculo ad sæclum.' Alias sæculum dixerunt esse septuaginta annorum, ut in nummo Postumi Aug. IOVI SPONSORI SÆCVLI AVG. 'Jovi sponsori sæculi Augusto.'' *Ed. sec.*

[n] *Annos censum*] Hoc est, totidem annos habere agnitum, et in census relatum. Ad hunc Fullonium Bononiensem pertinet, ut opinor, vetus inscriptio, reperta Bononiæ, quam refert Gruterus, pag. 872. T. FVLLONIVS. CORNELIA. FVLLONIA.

[a] *Epigenes CXII.*] Vide Notas et Emend. num. 135.

[b] *Petosiris*] De utroque egimus in Auctorum Indice. Singulari opere de eo argumento tractasse videntur, cujus operis meminit Julius Firmicus in Præfat. lib. IV. Mathes. pag. 45. 'Quare illi divini viri, inquit, atque omni admiratione digni, Petosiris, Necepsoque, quorum prudentia ad ipsa secreta divinitatis accessit, etiam mundi genituram divino nobis scientiæ magisterio tradiderunt,' &c.

ac Necepsos tradiderunt, et tetartemorion[c] appellant,[2] a trium signorum portione, qua posse in Italiæ tractu CXXIV. annos[3 d] vitæ contingere apparet. Negavere[e] illi quenquam XC. partium exortivam mensuram (quod anaphoras[f] vocant) transgredi, et has ipsas[g] incidi occursu malefico-

mus recepit Brotier.—2 Chiffl. *tradiderit, et tetartemorion appellat;* Vet. Dalec. *tradiderunt, et tetarmorion appellant.*—3 Ita codd. Dalec. et Harduin. item edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *CXXVII. annos* Chiffl.

NOTÆ

[c] *Tetartemorion*] Τεταρτημόριον, hoc est, *quarta pars* δωδεκαζωδίου, tribus signis constans, sive partibus nonaginta: quodlibet enim signum in partes triginta distribuitur.

[d] *CXXIV. annos*] Ita reposnimus ex Mss. Reg. 1. 2. Colb. 1. Paris. &c. In editis vulgo, *CXXVI.* Quomodo hunc annorum numerum colligerent veteres, statim subjicitur.

[e] *Negavere*] Negavere, inquit, illi, posse quenquam transgredi vivendo mensuram XC. partium, seu quadrantis cœli, quem lustrant ea sidera, quæ tum oriri incipiunt et ascendere ab horizonte ad medium cœlum hora natali, ut ait Horat. II. Ode 17. hoc est, cum quis ex parentis utero prodit. Has ascensiones signorum ἀναφορὰς Mathematici vocant, quæ fiunt ab oriente circumactu quotidiano mundi. Est autem mensura illarum inæqualis, prout climata variant, propter cœli inclinationem diversam: neque porro eandem mensuram annorum vitæ ubique significant. Elevato, exempli gratia, Ariete per Alexandriæ clima partibus XXI. et scrup. 40. Ptolemæus ait ipsum sublevari annis 28. et totidem mensibus, hoc est, tot annos vitæ promittere. In Climate Urbis ex Julio Firmico Mathes. II. 13. pag. 27. Aries annos 17. significat: Taurus 22. Gemini 27. Cancer 22. Leo 37. Virgo 42. Libra 42. Scorpius 37. Sagittarius 32. Capricornus 27. Aquarius 22. Pisces 17. Hoc est clima, quod vocarunt διὰ Ῥώμης. In eo climate, si duodecim signa dividimus in quatuor tetartemoria, quod longissimum vitæ spatium pollicetur, illud esse videtur, quod Leonem, Virginem, Libramque complectitur: quorum ex annis summa annorum existit centum et XXI. Sed cum alii aliter hos ascensionum annos computarent, non eosdem secutus auctores Plinius videtur, qui CXXIV. scripsit, atque Firmicus, qui CXXI. tantum. Plura de eo argumento sufficiet Georgius Valla Astrolog. IV. 62. et seqq. Sed sunt hæc futilissima, plenissimaque vanitatis.

[f] *Anaphoras*] Julio quoque Firmico Mathes. III. 3. Sexto Empirico, aliisque, hæc eo significatu usurpata vox. —'Scripsit et Hypsicles Græce Ἀναφορικὸν, seu librum de Ascensionibus: in quo totam hanc doctrinam luculenter explicat: Latine Mentelius reddidit.' *Ed. sec.*

[g] *Et has ipsas*] Has signorum ascensiones, efficientiamque benignam ait incidi sive interpellari occursu maleficorum siderum, aut eorum radiis, ipsiusque Solis: hoc est, malefica sidera sive conjuncta sua præsentia, sive paulum semota immissorum vi radiorum, ex diametro, quadrato, trigono, vel hexagono, ut Ptolemæus ait lib. III. cap. de Modis Aphesis, præstare quominus vitalis

rum siderum,[b] aut etiam radiis eorum, Solisque.[h] Schola rursus[i] Æsculapii secuta, quæ[4] stata vitæ spatia a stellis accipi dicit, sed quantum plurimum tribuat incertum est. Rara autem esse dicunt longiora tempora, quandoquidem momentis horarum[j] insignibus, Lunæ dierum, ut VII. atque XV.[5] (quæ nocte ac die observantur) ingens turba nascatur, scansili annorum lege occidua, quam climacteras appellant,[c] non fere ita genitis LIV. annum[k] excedentibus.

Primum ergo artis ipsius inconstantia declarat, quam

[b] *Negavere illi quenquam posse vivendo transgredi mensuram nonaginta graduum cæli ascendentis supra horizontem . . . . et hanc ipsam mensuram aiunt abrumpi sæpe occursu maleficorum siderum.*

[c] *Quandoquidem insignibus horarum momentis, Lunæ dierum, ut septima atque decimaquinta, (quæ horæ die ac nocte computantur) ingens hominum turba nascitur, quæ fere climacterico anno occidit, sive moritur, &c.*

CXXVI. annos Gronov. et al. ante Harduinum.—4 *Schola Æsculapii secta qui* cod. Dalec. omissa voce *rursus;* Gronov. *S. rursus Æ. secta quæ.*—5 Ita codd. Harduini, Dalec. et Chiffl. item edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *dierum ut VII. atque XXIV.* Parm. *dierumve septem atque IX.* Frankf.

NOTÆ

ille XC. vitæ partium cursus integer conficiatur.

[h] *Solisque*] Vide Notas et Emend. num. 136.

[i] *Schola rursus*] Quæ fuerat aliquanto tempore Petosiris ac Necepsi celebriore fama obscurata, ea rursus cœpta coli et frequentari. Vide Notas et Emend. num. 137.

[j] *Momentis horarum*] Quandoquidem, inquit, multi nascuntur momentis horarum insignibus Lunæ, non Solis, dierum, qualia sunt horæ septimæ et quintæ decimæ cujusvis diei Lunæ: aut quæ ex iis multiplicatis oriuntur, ut sunt 14. 21. et 22. quæ horæ die ac nocte observantur et computantur, cum die perinde ac nocte partuum frequentia illa contingat. Sed partum ainnt ejusmodi, turbamque nascentium esse occiduam, hoc est, labilem, ac minime vitalem, certo præsertim anno quem κλιμακτῆρα seu *scansilem* vocant, quod certis numeris velut per scalarum gradus annus ille ascendit: qualis est annus vitæ quinquagesimus quartus, quem ita geniti haud fere excedunt. Constat enim ille ex novenario sexies multiplicato. Hæc quæ sunt plenissima futilissimæ vanitatis, refellere verbosius consilium non est, quod Plinius experimentis plurimis coarguere mox ipse ea nititur, et convellere. Vide Notas et Emend. num. 138.

[k] *LIV. annum*] Ita codices omnes ad unum. Etsi Pellicerius in Notis Mss. magis sibi probatum iri dicat, si legatur *LVI.* quoniam ut quintus decimus Lunæ dies ex octavo constat, et septimo: sic annis septem octies multiplicatis, quinquaginta sex colliguntur.

incerta res sit. Accedunt experimenta recentissimi census,[6] quem intra quadriennium[1] imperatores Cæsares Vespasiani, pater filiusque, censores egerunt. Nec sunt omnia vasaria[m] excutienda: mediæ tantum partis,[n] inter Apenninum Padumque, ponemus exempla. Centum viginti annos Parmæ tres edidere,[o] Brixelli unus CXXV. Parmæ duo

1582. Lugd. Erasmi, Dalec. Elz. et Gronov.—6 Ita Reg. Brot. 2. Medic. aliique codd. quos laudat Cl. Rezzonicus; *experimenta et exempla recentissimi*

NOTÆ

[1] *Intra quadriennium*] Cum Vespasiani ambo, Pater quintum, Titus filius tertium gereret Consulatum, anno Christi ex æra vulgari LXXIV. quo anno lustrum fecisse LXXV. iidem Censores leguntur in Fastis. Meminit hujus lustri Censorinus, cap. 18. pag. 131. 'Cum inter primum,' inquit, 'a Servio Rege conditum lustrum, et id quod ab Imp. Vespasiano V. et Cæsare III. Coss. factum est, anni interfuerint paulo minus sexcentis quinquaginta, lustra tamen per ea tempora, non plura quam LXXV. sunt facta, et postea plane fieri desierunt.' De Imperatoris appellatione Tito pariter attributæ diximus II. 10. Gesti ab Impp. Tito et Vespasiano Censorii muneris vel in antiquis numismatibus mentio est, ceteris titulis etiam Censoris adjecto: quod et Domitianus usurpavit, his literis CENS POT. 'Censoriam potestatem' præ se ferens, atque adeo CENS. PERP. hoc est, 'Censorem perpetuum' se in Nummis sæpe indicans: cum a reliquis Cæsarum numismatibus Censoris appellatio absit.

[m] *Omnia vasaria*] Omnes libri censuales. Nos Galli *archiva* nuncupamus. Vasaria nunc loca illa esse quibusdam placet, inquit Pellicerius in Notis Mss. quibus distincte per singulas quasque provincias, et regiones, eorum qui censi fuerant, asservarentur nomina: a vasis fortasse, urnisque, quibus ea continerentur. Alii per metaphoram quandam a domesticis vasis sumtam, non omnes censuum professiones eruendas esse, ita significari existimant. Vasarium alioqui Cicero in Pisonem, et in Rull. pecuniam eam appellasse videtur, astipulatore Budæo lib. III. de asse, fol. 95. quæ publice ex ærario Magistratibus dabatur, qui cum imperio in provincias proficiscebantur: ut muli, equi, et vasa, reliquamque magistratus supellectilem ea pecunia compararent. Nos vasaria hoc loco nihil esse aliud arbitramur, ut diximus, quam libros Censuales. Testis ab Honorio Imp. lata lex, Cod. Theod. lib. XIII. tit. 11. lege 12. qua jubet 'e vasariis publicis auferri loca ea quæ præstationem suam implere non possint:' in iisdem 'scribi,' quæ possint. Sic et Cassiodorus Var. Form. VII. 45. 'Decernimus, ut tot solidos... ita faciatis de vasariis publicis diligenter abradi, ut hujus rei duplarum vestigium non debeat inveniri.'

[n] *Mediæ tantum partis*] Reliqua Italia prætermissa, quoniam longum foret omnia recensere. Exempla plura vide apud Phlegontem de Longævis.

[o] *Tres edidere*] Tres, inquit, Parmæ geniti, detulere apud Censorem,

CXXX. Placentiæ unus,[7] Faventiæ una mulier CXXXV.[8 p] Bononiæ L. Terentius Marci filius, Arimini vero M. Aponius,[q] C. et L. Tertulla, CXXXVII. Circa[9] Placentiam in collibus oppidum est Veleiatium,[10 r] in quo CX. annos sex detulere, quatuor centenos[11] vicenos: unus, CL.[12] M. Mucius M. filius, Galeria,[s] Felix. Ac ne pluribus moremur in re confessa, in regione Italiæ octava centenum annorum censi sunt homines LIV. centenum denum homines XIV.[13] centenum vicenum quinum homines duo,[14] centenum tricenum homines quatuor, centenum tricenum quinum aut septenum totidem, centenum quadragenum homines tres.

Alia mortalitatis inconstantia: Homerus[t] eadem nocte natos Hectorem et Polydamanta tradit,[15] tam diversæ sor-

---

census edd. vett. Gronov. Harduin. et al. ante Brotier.—7 ‘Ita codd. Regg. et Editio princeps. Male additum in editionibus recentt. *Placentiæ unus CXXXI.*’ Brotier. *Placentiæ unus CXXXI.* Gronov. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Bruxilli unus CXXV. CXXX. Placentiæ unus* cod. Dalec. *Brixilli, &c.* Chiffl.—8 Chiffl. *CXXV.* et mox in eodem codice, *Arimini vero Maponia C. et L.* cod. Dalec. *A. vero Maponias, &c.*—9 *Citra* cod. Dalec.—10 Ita ex codd. Brotier. *Veleiacium* codd. Harduini et Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Velleiacium* edd. vett. et Gronov.—11 Chiffl. *quatuor vero centenos.*—12 Ita codd. Regg. Brot. et Editio princeps: ita quoque cod. ap. Laet. *unus CXL.* edd. vett. Gronov. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *unus c. quinquaginta* margo edd. Dalec. et Gronov. Mox, *Galerius fælix* cod. ap. Laet; *Galerius Felix* edd. vett. et Gronov. *Galeria Felix* Harduin. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. ‘*Galeria, Felix*] M. Mucius, Marci filius, e tribu *Galeria, Felix* cognominatus.’ *Brotier.* —13 Ita codd. Harduini, Chiffl. et Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *LVII.* Gronov. et edd. vett.—14 Cod. Dalec. *centenum vicenum homines IV.*—15 Chiffl. *trudit.*—16 Margo edd. Dalec. et Gronov. *et Cor-*

NOTÆ

professique sunt annos CXX. Quæ formula in sequentibus servatur.

p *Mulier CXXXV.*] Ita Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. Chiffl. &c. quanquam editi, *CXXXII.*

q *M. Aponius*] Alii, *Maponias*, male. Apud Gruterum, pag. 302. M. APONIUS CELSUS.

r *Veleiatium* [—*cium*] Phlegon Trallianus, in opere de Longævis, ex ipsis censuum Commentariis, multos refert ex oppido Velia, πόλεως Βελείας, qui diu ætatem produxerint. Forte idem cum Veleiacio Pliniano: forte diversum ab eo, idemque cum Velia, de qua III. 10.

s *Galeria*] Hoc est, e tribu Galeria. Vide Notas et Emend. num. 139.

t *Homerus*] Iliad. Σ. 249. Τοῖσι δὲ Πουλυδάμας πεπνυμένος ἦρχ' ἀγορεύειν Πανθοίδης· ὁ γὰρ οἷος ὅρα πρόσσω καὶ ὀπίσσω· Ἕκτορι δ' ἦεν ἑταῖρος, ἰῇ δ' ἐν νυκτὶ γένοντο· Ἀλλ' ὁ μὲν ἂρ μύθοισιν, ὁ δ' ἔγχεϊ πολλὸν ἐνίκα.

tis viros. C. Mario,[u] Cn. Carbone III. coss. a. d. quintum Kalend. Junias, M. Cæcilius[v] Rufus et C. Licinius Calvus[16] eadem die geniti sunt, oratores quidem ambo, sed tam dispari eventu. Hoc etiam[w] iisdem horis nascentibus in toto mundo quotidie evenit, pariterque domini[17] ac servi gignuntur, reges et inopes.

LI. (L.) Publius Cornelius Rufus,[1 a] qui consul cum M'. Curio[2] fuit, dormiens oculorum visum amisit, cum id sibi accidere somniaret. E diverso Pheræus Jason[3 b] deploratus a medicis vomicæ morbo,[c] cum mortem in acie quæreret, vulnerato pectore medicinam invenit ex hoste. Q. Fabius[d] Maximus consul apud flumen Isaram prælio commisso adversus Allobrogum[4] Arvernorumque gentes, a. d. VI. Idus Augustas, CXXX. M.[e] perduellium cæsis, febri quartana liberatus est in acie.

nelius Licinius Calvus.—17 Ita edd. vett. Gronov. et Harduin. 1. *pariter domini* Harduin. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.

CAP. LI. 1 Ita omnes codd. edd. vett. Gronov. Harduin. 2. 3. Bipont. et Franz. *Rufinus* Harduin. in editione prima.—2 Ita ex codd. Harduin. eumque secuti recentt. *M. Curio* edd. vett. et Gronov. *Manio Curio* Vet. Dalec.—3 *Phalerus cacus* Chiffl. *Phalereus jam tum* Vet. Dalec. *Phalereus dum* quædam vett. edd. *Phalereus tum* Gronov. et al. ante Harduinum; *Pheræus Iason tum* Franzius.—4 *Allobrogum regem* Vet. Dalec. Mox, *ad VI. Idus* Gronov. et al.

NOTÆ

[u] *C. Mario*] De his Coss. dictum est superiore cap.

[v] *M. Cæcilius*] Ita libri omnes Mss. non *Cælius*. Prætor hic fuit, P. Lentulo Spinthere, Q. Metello Nepote Coss. oppressus a P. Clodio, ut est auctor Tiro, Ciceronis libertus, lib. IV. de Vita ejus, citante Asconio Pediano. De Licinio Calvo agemus in Auctorum Indice.

[w] *Hoc etiam*] In hoc argumento versatur egregie Augustin. de Civit. V. 4. 5. 6. et seqq.

[a] *Corn. Rufus*] Qui Consulatum gessit cum M', hoc est, Manio Curio Dentato, anno Urbis CCCCLXIV. ut in Fastis notatur. Vide Notas et Emend. num. 140.

[b] *Pheræus Jason*] Vide Notas et Emend. num. 141.

[c] *Vomicæ morbo*] Ἀπόστημα ἔσωθεν Græci vocant: tumorem excrescentem, latente interius sanie. *Une apostume.*

[d] *Q. Fabius*] Q. Fabius Maximus, Æmiliani F. anno U. C. DCXXXIII. Consul, L. Opimio Collega. Livii Epitome, LXI. 'Q. Fabius Maximus Consul, Pauli nepos, adversus Allobroges, et Bituitum Arvernorum regem, feliciter pugnavit.' Hinc Allobrogici ei cognomen. Vide Florum III. 2. pag. 103.

[e] *CXXX. M.*] Livius loc. cit. 'Ex Bituiti exercitu cæsa millia hominum centum viginti.' Ex quo fortasse

Incertum ac fragile nimium[5] est hoc munus naturæ, quicquid datur nobis: malignum vero et breve etiam in his, quibus largissime contigit,[6] universum utique ævi tempus intuentibus. Quid quod æstimatione nocturnæ quietis, dimidio quisque spatio vitæ suæ vivit?[7] pars æqua morti similis exigitur, aut pœnæ, nisi contigit quies. Nec reputantur infantiæ anni, qui sensu carent: non senectæ,[8] in pœnam vivacis. Tot periculorum genera, tot morbi, tot metus, tot curæ, toties invocata morte, ut nullum frequentius sit votum. Natura vero nihil hominibus brevitate vitæ præstitit melius. Hebescunt sensus, membra torpent,[9] præmoritur visus, auditus, incessus, dentes etiam ac ciborum instrumenta: et tamen vitæ hoc tempus annumeratur.[10] Ergo pro miraculo[11] et id solitarium reperitur exemplum, Xenophilum musicum[f] centum[12] et quinque annis vixisse sine ullo corporis incommodo. At hercules[13] reliquis omnibus per singulas membrorum partes, qualiter nullis[g] aliis

vett. ante Harduin.—5 Ita codd. Harduini et Vet. Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *fragile nimirum* edd. vett. et Gronov.—6 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *in iis quibus largissime contingat* Gronov. et al. ante Harduin. *in iis quibus longissime contingat* Vet. Dalec.—7 Vet. Dalec. *vitæ suæ tantum vivit.* Mox, pro *contigit*, quod servant codd. Harduini, Chiffl. et Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *contingit* præbent edd. vett. et Gronov.—8 Cod. Dalec. *nec senectæ.* Mox, in eodem cod. *toties invocata mors.*—9 Cod. Dalec. *membra torquentur.*—10 Chiffl. *hoc tempus adnumerant.*—11 *Est ergo pro miraculo* cod. Dalec.—12 Chiffl. *ducentum;* cod. Dalec. *ducentis.*—13 *At Hercule*

NOTÆ

Plinii numerus corrigendus est. Strabo tamen lib. IV. etiam numerum auget: nam cæsa ducenta Gallorum millia asseverat.

[f] *Xenophilum musicum*] Acceptum hoc a Val. Max. VIII. 13. pag. 405. quem cum Plinius cursim ac festinanter legeret, aut prava ejus loci interpunctione deceptus, prave intellexisse mihi videtur. Neque enim musicum Valerius Xenophilum facit, sed a musico didicisse se, quæ de Xenophilo recitat, profitetur. Verba illius sunt: 'Biennio minor Xenophilus Chalcidensis Pythagoricus, sed felicitate non inferior. Siquidem, ut ait Aristoxenus Musicus, omnis humani incommodi expers, in summo perfectissimæ doctrinæ splendore extinctus est.' Legisse Plinius videtur: 'ut ait Aristoxenus, Musicus omnis humani,' &c.

[g] *Qualiter nullis*] In equis tamen ratos statosque febrium circuitus deprehendisse se nunc affirmant veteriuarii medici.

animalibus, certis pestifer calor remeat horis, aut rigor, neque horis modo, sed et diebus noctibusque trinis quadrinisve, etiam anno toto. Atque etiam morbus est aliquis, per sapientiam [a h] mori. Morbis enim quoque [14] quasdam leges natura posuit. Quadrini circuitus febrem, nunquam bruma,[i] nunquam hybernis mensibus incipere: quosdam[j] post sexagesimum vitæ spatium non accidere: [15] alios pubertate deponi,[k] a fœminis præcipue. Senes minime [l] sen-

[a] *Sana interim mente.*

Gronov.—14 *Mortis quoque enim* Tolet. Mox, Dalecampii codex, *leges natura imposuit.*—15 Chiffl. *accedere.* Mox, Vet. Dalec. *a feminis. Præcipue senes, &c.*

NOTÆ

[h] *Per sapientiam*] Mortalium auget infelicitatem: atque ob eam rem inter morbos refert, per sapientiam, hoc est, cum non minus quam antea sapiunt, mori: sic enim affecti mortem adventare illi intelligunt, quod genus miseriæ quoddam morbique est: cujus sensus expertes sunt ii, qui furore ac delirio obeunt. Igitur morborum genera duo facit: furoris unum, cum phrenesi delirioque vexantur ægroti: sapientiæ alterum, cum animus nullo ejusmodi vitio læditur. Sic enim mox ille initio sectionis seq. 'Jam signa lethalia: in furoris morbo risum: sapientiæ vero ægritudine, fimbriarum curam,' &c. Adjuvant interpretationem hanc nostram ea quæ sequuntur: 'Morbis enim quoque quasdam leges natura posuit.' Hoc est, neque enim morbi omnes assidua animum conflictatione obruunt, aut labefactant. Vide Notas et Emend. num. 142.

[i] *Nunquam bruma*] Hippocratem sequitur, cujus sententiam Galenus quoque amplectitur Comment. 3. in Aphorism. 22. tom. IX. pag. 117.

[j] *Quosdam*] Subintellige, morbos. Etiam post vicesimum vitæ annum, admodum raro comitiali morbo quenquam corripi, scribit Hippocr. de Morbo Sacro, tex. 13.

[k] *Alios pubertate*] Ut comitiales. Hoc adhuc expressius idem XXVIII. 10. 'Multa genera morborum primo coitu solvuntur, primoque fœminarum mense: aut si non id contingat, longinqua fiunt, maximeque comitiales.' Galenus astipulatur tom. IX. Comment. 5. in Aphorism. Hippocr. 7. pag. 198. Τὰ μὲν πρὸ τῆς ἥβης συνιστάμενα ἐπιληπτικὰ παθήματα, κατὰ τὸν ἐκείνης λύεται καιρόν. Τὰ δ' ἐξωτέρω τῆς ἥβης, συναποθνήσκει. Καιρὸς δ' ἥβης ἐστὶν, ὁ μετὰ τεσσαρεσκαίδεκα μέχρι πέντε καὶ εἴκοσιν ἐτῶν, *Comitiales morbi qui ante pubertatem oriuntur, pubertatis tempore solvuntur: qui vero ultra pubertatem, commoriuntur. Tempus autem pubertatis est a XIV. anno, adusque XXV.* Alii a secundo vitæ septenario ad tertium, hoc est, a quarto decimo ad vicesimum primum, pubertatis pertinere tempus aiunt. Hippocrates ipse, sect. 5. Aphor. 7. Τὰ ἐπιληπτικὰ ὁκόσοισι πρὸ τῆς ἥβης γίγνεται, μετάστασιν ἴσχει· ὁκόσοισι δὲ πέντε καὶ εἴκοσιν ἐτέων γίγνεται, τουτέοισι τὰ πολλὰ ξυναποθνήσκει. Quæ sunt

tire pestilentiam. Namque et universis gentibus[m] ingruunt morbi, et generatim modo servitiis, modo procerum[n] ordini, aliosque per gradus. Qua in re observatum, a meridianis[16] partibus ad occasum[o] Solis pestilentiam semper ire: nec unquam fere aliter: non hyeme,[p] nec ut ternos excedat menses.[17]

LII. (LI.) Jam signa lethalia: in furoris[a] morbo risum: sapientiæ vero ægritudine, fimbriarum[b] curam et stragulæ vestis plicaturas: a somno[c] moventium neglectum, præ-

—16 Margo edd. Dalec. et Gronov. *in meridianis.* Mox, Tolet. *et occasu Solis.*—17 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Gesner. Bipont. et Franz. *nec unquam aliter fere, non hieme, &c.* Chiffl. *nec unquam fere aliter nisi hieme sedari, et ut ternos non excedat* Vet. Dalec. *nec unquam fere aliter nisi hieme, nec ut, &c.* Gronov. et al. ante Harduinum.

NOTÆ

omnino paria cum Galeni verbis.

[l] *Senes minime*] Pestilentiæ genus est inprimis duplex: alterum ex aëre pestilenti, seu putridis exhalationibus infecto: alterum ex diuturno aëris habitu calido humidoque ortum. Posteriorem pestilentiam minime sentiunt senes, quoniam natura eis sicca inest et frigida: contraria autem contrariis adversantur. Priore etiam conflictari minus, quam juvenes solent, si vescendi modum optimum sibi ipsi præstituant. Ita fere Georg. Agricola de Peste lib. II. pag. 54. et 56.

[m] *Universis gentibus*] Hoc morborum genus ἔνδημον et ἐπιχώριον Græci vocant: Latinis indigenam et patrium dicere licebit: cujusmodi elephantiasis est, Ægyptiis quodammodo propria: podagra, Atticis: semitertiana, Romanis, &c.

[n] *Modo procerum*] Refert Kirckerus de Peste II. 3. pag. 139. ex scriptoribus rerum Francicarum, pestem aliquando in solos nobiles sæviisse, expertibus tanti mali mediocris et infimæ sortis hominibus: Numine scilicet nobilium in pauperes acerbitatem ac sævitiam ulciscente.

[o] *Ad occasum*] Nisi venti contra perflaverint, ut cum ab Illyriis in Atticam morbum perduxerunt, quemadmodum superius diximus cap. 37.

[p] *Non hyeme*] Ita Mss. omnes: editi, *nisi hyeme:* cui lectioni experientia ipsamet refragatur: æstivo plerumque tempore peste grassari incipiente: quanquam et hyeme sævit.

[a] *In furoris*] In delirio. De furoris, sapientiæque morbo diximus superiore cap. Docet hoc ipsum Hippocrates, in Prognostico, text. 21. pag. 604. tom. VIII.

[b] *Fimbriarum*] Celsus II. 6. 'Illa quoque mortis indicia sunt, si manibus quis in febre et acuto morbo ... in veste floccos legit, fimbriasve diducit.'

[c] *A somno*] De ea re Galenus, in Comment. 2. ad lib. I. Hippocr. de Prædict. textu 63. περὶ κάρους, de sopore, pag. 743. tom. VIII.

fandi[1 d] humoris e corpore effluvium:[a] in oculorum[e] quidem et narium aspectu indubitata maxime, atque etiam supino[f] assidue[2] cubitu: venarum[g] inæquabili aut formicante percussu: quæque alia Hippocrati[h] principi medicinæ observata sunt. Et cum innumerabilia[3] sint mortis signa, salutis securitatisque nulla sunt: quippe cum censorius Cato ad filium[i] de validis[j] quoque observationem,[4]

[a] *Cum æger eos negligit qui ipsum a somno excitant: cum effluit humor e corpore, qui non est, nisi cum honoris præfatione, nominandus.*

Cap. lii. 1 Vet. Dalec. *fimbriarum oram et strag. vest. plicaturas in omnes movere neglectum præfandi;* Margo edd. Dalec. et Gronov. *fimbriarum . . . profundi humoris effluvium e corpore, &c.*—2 Vet. Dalec. *assiduo.* Mox, cod. Dalec. *ac venarum inæquali;* dein idem, *et alia quoque.*—3 Chiffl. *inenumerabilia.*—4 Cod.

NOTÆ

[d] *Præfandi*] Hoc est, cum honoris præfatione nominandi, sicuti in rebus turpibus fieri consuevit. Nam urina et excrementa alvi hujuscemodi humore indicantur. Ea enim cum prostratis admodum ægroti viribus nequeunt retineri, sed effluunt delabunturque, inscio interdum illo, nec sentiente, evidens sane mortis indicium, nulliquc nunc etiam incompertum. Barbarus frustra *prægrandis* vel *profundi* vice *præfandi* substituere nititur.

[e] *In oculorum*] Inter prava signa, *τὴν ὀξεῖαν ῥῖνα, nasum acutum, ὀφθαλμοὺς κοίλους, oculos concavos,* aliasque narium et oculorum affectiones commemorant Hippocrates, et Galenus, in Prognost. tom. viii. pag. 590. et seq. Servius Grammaticus in illud poëtæ, Æneid. iv. 244. 'Dat somnos, adimitque, et lumina morte resignat:' 'Physici dicunt pupillas, quas in oculis videmus, morituros ante tridnum non habere: quibus non visis est summa desperatio.' Ea de re nos iterum alias.

[f] *Supino*] Ita pariter Celsus loco proxime citato: Galenus item et Hippocrates, p. 601. operis modo appellati.

[g] *Venarum*] Venas pro arteriis dixit Hippocratis more. Formicantem vero pulsum, inquit Cælius Rhodig. Antiq. Lect. iii. 15. p. 109. Galenus de Tactu Pulsus, cap. 3. intelligit minutum, densum, ac summe debilem, qui velocitatis opinionem exhibeat, cum sit tamen minime velox: pulsui nuper editi infantis plane similis. Galeno in Isagoge pulsuum, *μυρμηκίζων σφυγμός.*—'Vide Gorræum hoc ipso verbo, *Μυρμηκίζων σφυγμός.*' *Ed. sec.*

[h] *Hippocrati*] In opere ante laudato: cui adde et Comment. Galeni ad lib. iv. Aphorism. 49. pag. 166. tom. ix.

[i] *Ad filium*] Injuria temporum opus istud intercidit.

[j] *De validis*] In valentibus quoque, inquit, signa quæ mortem portendant, inveniuntur, Catone teste, qui verissime de his observationem prodidit, &c. Quare nec valetudini quoque tuto creditur.

ut ex oraculo aliquo, prodiderit, senilem juventam[k] præmaturæ mortis esse signum. Morborum[l] vero tam infinita est multitudo, ut Pherecydes Syrius[5 m] serpentium[n] multitudine ex corpore ejus erumpente expiraverit. Quibusdam perpetua febris est, sicut C. Mæcenati.[6] Eidem triennio supremo, nullo horæ[o] momento contigit somnus. Antipater Sidonius poëta[p] omnibus annis, uno die tantum

Dalec. *valetudinis quoque observatione.*—5 *Syrus* Vet. Dalec. *Syrius copia serpentium ex corpore, &c.* Gronov. et al. ante Hardninum, qui ex codd. suis et Chiffl. lectionem nostram restituit.—6 Ita codd. Hardnini et Chiffl. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *ut C. Mœcenati* Gronov. et vulgg.

NOTÆ

[k] *Senilem juventam*] Apud Senec. Controv. II. 1. Cestius de Alfio Flavio sic pronuntiat, Tam mature magnum ingenium non esse vitale. Hinc illud est quod Apuleius refert ex vate nescio quo,' Odi puerulos præcoci sapientia.'

[l] *Morborum*] Oculo certe, omnium membrorum minimo, morbos centum ac duodecim ascribit auctor libri, qui Introductio sive Medicus appellatur, inter Galeni opera, tom. II. cap. 16. Alii aliorum membrorum affectus ex eodem repeti commode possunt.

[m] *Syrius*] Ὁ Σύριος, ex insula Syro, de qua IV. 12.

[n] *Serpentium*] Phthiriasin hac verborum circumscriptione significat: hoc est, pedicularem morbum, quo et Syllam interiisse, et Pherecydem, auctores sunt Pausan. lib. I. pag. 36. Ælianus Var. Hist. IV. 28. *τοῦ παντὸς αὐτῷ σώματος ὑπὸ τῶν φθειρῶν ἀναλωθέντος.* Philostr. in Vita Apollonii. Plutarch. in Sylla, aliique. Pediculos, qui ex cunctis interdum corporis nostri partibus scatent, a rependo serpendoque, serpentes, vetusti scriptores nuncupaverunt. Apuleius de ipso Pherecyde Florid. lib. II. pag. 17. 'Quin etiam Pherecydes Syro ex insula oriundus .... quem Pythagoras magistrum coluit, et infandi morbi putredine in serpentium scabiem solutum religiose humavit.' Sic Diodorus Siculus lib. III. pag. 163. Acridophagorum morbum describens, nunc *φθεῖρας* appellat, nunc *ἑρπετά.*

[o] *Nullo horæ*] De Mæcenate Seneca de Providentia cap. 3. 'Feliciorem ergo tu Mæcenatem putas, cui amoribus anxio, et morosæ uxoris quotidiana repudia deflenti, somnus per symphoniarum cantum, ex longinquo lene resonantium, quæritur?' Affert exempla nonnulla eorum, qui menses XIV. qui decennio toto somnum non viderint, Jo. Schenckius, Observ. Medic. lib. I. pag. 73.

[p] *Sidonius poëta*] E Sidone Phœniciæ civitate. Laudat hunc impense Cic. de Oratore lib. III. Catonis Uticensis magister fuit. Eadem de illo refert Val. Max. I. 8. p. 75. 'At Poëta Antipater Sidonius, omnibus annis, uno tantummodo die, quo genitus erat, febri implicabatur. Cumque ad ultimam ætatem pervenisset, natali suo, certo illo circuitu morbi consumtus est.' Et Platonem obiisse ipso suo natali scribit Seneca Epist.

natali, corripiebatur febre,[7] et eo consumtus est satis longa senecta.

LIII. (LII.) Aviola [a] consularis in rogo revixit:[b] et quoniam subveniri non potuerat prævalente flamma, vivus crematus est. Similis causa in L. Lamia [c] prætorio viro traditur. Nam C. Ælium Tuberonem [d] prætura functum a rogo relatum, Messala Rufus et plerique tradunt. Hæc est conditio mortalium: ad has, et ejusmodi occasiones fortunæ gignimur, uti de homine ne morti quidem [1] debeat credi. Reperimus inter exempla, Hermotini [2 e] Clazomenii animam relicto corpore errare solitam, vagamque e longin-

****

ante Harduin.—7 Ita codd. Harduini, Dalec. et Chiffl. cum edd. recentt. *febris* Gronov. et al. ante Hardnin. Mox, *et ea* Vet. Dalec.

CAP. LIII. 1 Vet. Dalec. *ne forte mori quidem*.—2 Ita tacite Brotier, cum

NOTÆ

LVIII. pag. 283. Similes febrium typos, quæ singulis annis in diem natalem inciderent, refert et Schenckius Observ. Medic. lib. VI. pag. 825. Alios item febrium, quæ singulis hebdomadibus, mensibusque recurrerent.

[a] *Aviola*] Acilius Aviola, qui Andegavos in Galliis legatus a Tiberio coërcuit, ut Tacitus memoriæ prodidit Annal. III. pag. 83. Vide Notas et Emend. num. 143.

[b] *Revixit*] Pro mortuo habitus, vita non plane extincta. Exempla plura hujuscemodi hominum, qui mortui existimabantur, Schenckius refert lib. I. pag. 94. Observatu dignum est, quod ait Forestus Observ. Medic. XVII. 9. 'In undis,' inquit, 'submersi post octo et XL. horas recreati revixere. Fœminæ aliquando in vulvæ cruciatu elatæ in sepulcris ad vitam rediere .... Septuaginta propterea et duas horas antequam humentur, decrevere,' &c.

[c] *In L. Lamia*] Acceptum hoc a Val. Max. I. 8. n. 12. pag. 71. 'L. quoque Lamiæ Prætorio viro æque vocem fuisse super rogum constitit.' Is est L. Ælius Lamia, (sic enim scribendum, non Helvius: fuit Æliæ gentis familia Lamiarum:) de quo Cic. de Oratore lib. II. pag. 418. Ciceronis ipsius causa abire jussus est in exilium. Præturam exercuisse dicitur in Fastis Capitolinis, L. Munatio Planco, M. Æmilio Lepido Coss. anno Urbis DCCXI.

[d] *Tuberonem*] Vide Notas et Emend. num. 144.

[e] *Hermotini* [*Hermotimi*] Tertullianus, de Anima cap. 2. 28. et 44. Hermotimum vocat: Apollonius item in Hist. Comment. cap. 3. pag. 7. aliique: Plutarchus omnium unus, Hermodorum appellat, lib. de Genio Socratis: aitque eum alte dormivisse: geniumque ejus interim longius evagatum, ad dormientem denique rediisse, eique res ab se visas atque auditas prodidisse. Μῦθον esse seu fabulam Lucianus agnoscit in Muscæ encomio.

quo multa annuntiare, quæ nisi a præsente [3] nosci non possent, corpore interim semianimi: donec cremato eo inimici (qui Cantharidæ vocabantur) remeanti animæ velut vaginam ademerint. Aristeæ [4] [f] etiam visam evolantem ex ore in Proconneso, corvi effigie, magna quæ sequitur [5] [g] fabulositate. Quam equidem et in Gnossio Epimenide [h] simili modo accipio: Puerum æstu et itinere fessum in specu septem et quinquaginta dormisse annis: rerum faciem mutationemque mirantem, velut postero experrectum die :[6] hinc pari numero [i] dierum senio ingruente, ut tamen in septimum et quinquagesimum [j] atque centesimum vitæ duraret annum. Fœminarum [k] sexus huic malo videtur maxime opportunus, conversione vulvæ: quæ si corrigatur, spiritus restituitur. Huc pertinet nobile apud Græcos volumen Heraclidis, septem diebus fœminæ exanimis [l] ad vitam revocatæ.

antea legeretur *Hermotimi*. Vet. Dalec. *Hermolini*.—3 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *præsenti* edd. vett. et Gronov.—4 Ita ex Herodoto, Plutarcho, Suida, Strabone, ceterisque Græcis correxere VV. DD. recepit Harduin. *Aristæi* edd. vett. et Gronov.—5 Parm. et Chiffl. *quæ magna quæritur hic*.—6 Pintian. conj. *experrectum velut postero*

NOTÆ

[f] *Aristeæ*] Ita scribendum, non uti hactenus, *Aristæi*. Nam scriptoribus Græcis est Ἀριστέας ὁ Προκοννήσιος. Rem paulo aliter narrat Herod. lib. IV. pag. 230. Vide præterea Apollonium in Hist. Mirab. cap. 2. pag. 4. Suidam, aliosque.

[g] *Magna quæ sequitur*] In omnibus Mss. et edit. Parm. multo sincerius, *quæ magna quæritur hic fabulositate*.

[h] *Gnossio Epimenide*] Sive Gnossium dicas, cum Laërtio, Pausaniaque, sive Phæstium, ut alii, Cretensis fuit. Fuere enim hæc duo Cretæ insulæ oppida olim insignia. Floruisse Olymp. 46. auctor est Laërtius lib. I. pag. 29. in Epimenidis Vita, ubi eadem refert, quæ Plinius.

[i] *Pari numero*] Totidem mox diebus senem esse factum, quot annis dormierat, hoc est, LVII.

[j] *Septimum et quinq.*] Quadraginta duntaxat dormiisse annos scribit Pausanias lib. I. pag. 26. Plutarchus, quinquaginta: et Varro de Ling. Lat. Ceteri scriptores Plinio favent: inter quos Phlegon, lib. περὶ Μακροβίων, quem citat Laërtius loco proxime appellato, et Apollonius cap. 1. p. 3.

[k] *Fœminarum*] Vide quæ paulo antea ex Foresto retulimus. Mulieres Græci tum vocant ὑστερικάς. De voce ea, 'corrigatur,' egimus cap. 19.

[l] *Fœminæ exanimis*] Sic librum suum Heraclides inscripserat, περὶ τῆς ἄπνου, *de exanimi*, teste Laërtio, in Proœmio, pag. 3. Hanc fœminam revocasse ad vitam Empedocles dicebatur: unde ingens hominum fama est consecuta. Ita Laërtius idem in

Varro quoque auctor est, XX. viro se[m] agros dividente [7] Capuæ, quendam qui efferretur, foro domum [8 n] remeasse pedibus. Hoc idem Aquini accidisse. Romæ quoque Corfidium [9] materteræ suæ maritum funere locato revixisse, et locatorem funeris [o] ab eo elatum. Adjicit miracula, quæ tota indicasse conveniat. E duobus fratribus equestris ordinis, Corfidio majori accidisse, ut videretur expirasse, apertoque testamento recitatum hæredem minorem funeri institisse:[10] interim eum, qui videbatur extinctus, plaudendo concivisse ministeria,[11 p] et narrasse 'a fratre [q] se venisse, commendatam sibi filiam ab eo. Demonstratum præterea, quo in loco defodisset aurum nullo conscio, et rogasse ut iis funebribus, quæ comparasset, efferretur.' Hoc eo narrante, fratris [12] domestici propere annuntiavere exanimatum illum: et aurum, ubi dixerat, repertum est. Plena præterea vita est his vaticiniis, sed non conferenda,[13 r] cum sæpius falsa sint, sicut ingenti exemplo docebimus. Bello Siculo Gabienus Cæsaris classiarius [14 s] fortissimus captus a Sex. Pompeio, jussu ejus

die, rerum f. m. mirantem.—7 Ita codd. Harduini, Pintian. et Chiffl. item Fulv. Ursin. in Nott. ad Varron. p. 17. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *e XX. viris agros dividentem* Cod. Dalec. *XX. viris agros dividentibus, &c.* Gronov. et al. ante Harduin.—8 Ita codd. Harduini, Dalec. et Chiffl. item edd. Hardnin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *feretro, domum* edd. vett. et Gronov.—9 Vet. Dalec. *Corfidiis;* Chiffl. *Corfidis.*—10 'Sabellicus male: *minorem fratrem instituisse,* ut indicant sequentia.' *Dalec.*—11 Cod. Dalec. *concinisse ministeria;* Vet. ejusdem, *concinuisse mysteria.*—12 Gronov. *fratres.*—13 Margo edd. Dalec. et Gronov. *referendis.*—14 Codd. Dalec. et

NOTÆ

Empedocle lib. VIII. pag. 230.

[m] *XX. viro se*] De hac voce egimus libri hujus cap. 45. Vide Notas et Emend. num. 145.

[n] *Foro domum*] Vide Notas et Emend. num. 146.

[o] *Locatorem funeris*] Is est, qui cum libitinariis contrahit, ut omnem funeris apparatum suis sumtibus præstent. Plautus in Anlul. 'Loca efferendum: nam jam, credo, mortuus est.'

[p] *Concivisse ministeria*] Ut pro servis alii, Plinianque passim ipse, servitia, ita et ministeria hoc loco pro ministris usurpat.

[q] *A fratre*] Minore videlicet, qui diem suum extremum eo temporis intervallo, forte ex mœrore orbitatis, obierat.

[r] *Non conferenda*] Ita Mss. omnes, etsi quidam malint, *sed non referendis.*

[s] *Classiurius*] Vetusti codices om-

incisa cervice, et vix cohærente, jacuit in littore toto die.[15] Deinde cum advesperavisset, cum[16] gemitu precibusque congregata multitudine petiit, uti Pompeius ad se veniret, aut aliquem ex arcanis[17 t] mitteret: se enim ab inferis remissum, habere quæ nuntiaret. Misit plures Pompeius ex amicis, quibus Gabienus dixit:[18 u] Inferis diis placere Pompeii causas et partes pias: proinde eventum futurum, quem optaret: hoc se nuntiare jussum: argumentum fore veritatis, quod peractis mandatis, protinus expiraturus esset:' idque ita evenit.[19] Post sepulturam quoque visorum exempla sunt: nisi quod naturæ opera, non prodigia[20] consectamur.

LIV. (LIII.) Inprimis autem miraculo sunt atque frequenti mortes repentinæ, (hoc est, summa vitæ [a] felicitas,) quas esse naturales [1 b] docebimus. Plurimas prodidit Ver-

Chiffl. *classium*.—15 Gronov. et al. ante Harduin. *tota die*.—16 Particula *cum* desideratur in cod. Dalec.—17 Ita codd. Harduini, Dalec. et Chiffl. item edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *ex charis* Gronov. et al. ante Harduinum. Mox, Parm. *se autem a. i. r. habereque quod nuntiaret*.—18 Ita codd. Hardnini, Dalec. et Chiffl. item edd. Hardnin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *dixit* deest ap. Gronov. et al. ante Harduinum.—19 Chiffl. *itaque ita venit*.—20 Vet. Dalec. *prodigiosa*.

CAP. LIV. 1 Parm. *autem visa miraculo sunt, atque frequentia mortis, &c. quam esse naturalem*. Chiffl. etiam, *frequentia mortis;* cod. Dalec. *frequenter*.—

NOTÆ

nes, Reg. 1. 2. Paris. Chiffl. &c. atque editiones omnes ante Sigism. Gelenium legunt, *Cæsaris classium*, forte pro *classiarium*, vel *classiariorum*, qua voce frequenter Tacitus utitur.

[t] *Ex arcanis*] Ita Mss. omnes, Reg. 1. 2. Paris. Chiffl. vetus Dalec. &c. Hoc est, aliquem ab arcanis et a secretis ministrum. Editi hactenus, *a charis*, mendose.

[u] *Gabienus dixit*] Voculam, *dixit*, addidimus ex Mss. antea laudatis, et Colb. 1. 2. &c. Ac paulo post *Pompeii causam* magis probarem, quam *Pompeii causas*.—'Tamen cum Mss. *causas* habeant, nihil mutamus.' *Ed. sec.*

[a] *Summa vitæ*] Huic sententiæ non absimilis illa superior, cap. 51. 'Natura vero nihil hominibus brevitate vitæ præstitit melius.' In hanc sententiam multa congerit Plutarchus toto libro de Consol. ad Apollon. Refer huc quoque id quod Tzetzes habet, Chil. I. vs. 38. de matre, quæ a Deo id optans, quod optimum liberis foret, mortem impetravit.

[b] *Naturales*] Non divinitus immissas, sed a natura profectas.

rius: nos cum delectu modum servabimus.[2] Gaudio obiere, præter Chilonem, de quo diximus,[c] Sophocles[d] et Dionysius[e] Siciliæ tyrannus, uterque accepto tragicæ victoriæ nuntio. Mater pugna illa Cannensi,[f] filio incolumi viso[3 g] contra falsum nuntium. Pudore Diodorus[h] sapientiæ dialecticæ professor, lusoria[4 a] quæstione non protinus ad interrogationes Stilponis[5] dissoluta.

Nullis evidentibus causis obiere, dum calciantur matu-

[a] *Ludicra, joculari, quæ ludo fit.*

2 Cod. Dalec. *servamus.*—3 Chiffl. *incolumi reviso.* Mox, *nuntium falsum* cod. Dalec.—4 Idem codex, *delectæ professor luxuriæ.*—5 Gronov. et al. ante

NOTÆ

[c] *De quo diximus*] Libri hujus cap. 32.

[d] *Sophocles*] Val. Max. IX. 12. p. 455. 'Sophocles ultimæ jam senectutis, cum in certamine tragœdiam dixisset, ancipiti sententiarum eventu diu solicitus, aliquando tamen una sententia victor, causam mortis gaudium habuit.' Gaudio pariter obiisse, annos natum XC. scribit Diodorus Sic. lib. XIII. p. 222. In ea lætitia vinum hausisse, acinique haustu strangulatum esse Simonides innuit in Anthol. III. 25. 38. Ἐσβέσθης, γηραιὲ Σοφόκλεες, ἄνθος ἀοιδῶν, Οἰνωπὸν Βάκχου βότρυν ἑρεπτόμενος, *Flos vatum, Sophocles, canentibus occidis annis: Dum stringit fauces uva comesta tuas.*

[e] *Dionysius*] Quanquam alias Dionysii carmina risu excepta non semel, atque exsibilata fuisse refert idem Diodorus lib. XIV. p. 318. et lib. XV. p. 332. Hunc tamen recitata fabula, quam inscripserat 'De Redimendo Hectore,' vicisse omnes qui erant Athenis, auctor est Tzetzes Chiliad. v. vs. 180. Εἰς λύτρα δὲ τοῦ Ἕκτορος καλούμενόν τι δρᾶμα Ἀναγνωσθὲν ἐνίκησε πάντας ἐν ταῖς Ἀθήναις.

[f] *Pugna illa Cannensi*] Ita plane Gellius III. 15. p. 253. 'Præterea in nostris annalibus scriptum legimus, qua tempestate apud Cannas exercitus populi R. cæsus est, anum matrem, nuntio de morte filii allato, luctu atque mœrore affectam esse: sed is nuntius non verus fuit: atque is adolescens non diu post ex ea pugna in urbem rediit. Anus repente filio viso, copia atque turba et quasi ruina incidentis inopinati gaudii oppressa, exanimataque est.' Val. Max. IX. 12. pag. 452. ad eam pugnam refert, quæ habita est ad Trasymenum lacum, anno ante Cannensem: et Livius post eum lib. XXII. p. 211.

[g] *Viso*] Ita Mss. quos vidimus, et editi, itaque maluimus, cum Gellio, quam *reviso*, ut in Chiffl. cod.

[h] *Pudore Diodorus*] Rem luculenter Laërtius narrat in Euclidis Vita lib. II. p. 60. Hunc Valentem Dialecticum Cicero vocat, lib. de Fato, pag. 277. Stilponis vitam idem Laërtius describit, p. 61.

tino, duo Cæsares,[i] prætor, et prætura perfunctus[6] dictatoris Cæsaris pater: hic Pisis exanimatus, ille Romæ. Q. Fabius Maximus in consulatu suo pridie Kalend. Januarias: in cujus locum Rebilus[7 j] paucissimarum horarum consulatum petiit: item C. Vulcatius Gurges senator: omnes adeo sani atque tempestivi,[8 b] ut de progrediendo cogitarent. Q. Æmilius[k] Lepidus jam egrediens incusso pollice limini cubiculi. C. Aufustius[9 l] egressus cum in senatum iret, offenso pede in comitio. Legatus quoque qui Rhodiorum causam in senatu magna cum admiratione oraverat,[10] in limine Curiæ protinus expiravit progredi volens. Cn. Bebius Tamphilus,[m] prætura et ipse functus, cum a puero quæsisset horas. Aulus Pompeius[11 n] in Ca-

[b] *Valetudine rebus agendis opportuna.*

Harduinum, *Stilbonis.*—6 Cod. Dalec. *et prætura P. R. functus.* Mox, codd. Chiffl. et Dalec. *exanimatus est ille.*—7 *M. Orellius* Parm. *Caninius Rebelius* Turn. *Orabilius* cod. Dalec. *Orbilius* Chiffl.—8 Vet. Dalec. *festivi.*—9 Ita codd. Harduini et Chiffl. *Caustistius* cod. Dalec. *C. Aufidius* Gronov. et al. ante Harduin.—10 Cod. Dalec. *concionaverat.*—11 Ita codd. Dalec. et Chiffl.

NOTÆ

[i] *Duo Cæsares*] Lucius Prætor, et Caius Prætorius Caii Cæsaris Dictatoris pater, ambo fratres, ex C. Cæsare patre, Dictatoris avo.

[j] *Rebilus*] Hunc Γάϊον Καινίνιον Dio appellat lib. XLIII. pag. 236. Illum vero cujus in locum ipse suffectus est a Cæsare Dictatore, Q. Fabium C. Trebonii in Consulatu collegam, anno Urbis DCCIX. Καινίνιον Ῥεβίλιον vocat Plutarchus in Cæsare, p. 735. Caninium Rebilum Tac. Hist. III. p. 71. Fuit ei igitur nomen C. Caninius Rebilus. In Caninia gente familiæ quatuor extiterunt. Rebili, quorum meminit Livius lib. XLII. aliique; Reguli, Labeones, Galli. Macrobius Saturn. II. 2. p. 325. jocos refert quos in eum congessisse Tullius aliique dicuntur: exempli causa, quæsitum iri quibus Consulibus Rebilus Consul fuisset: Vigilantem fuisse Consulem, qui in Consulatu suo somnum non viderit: eo Consule neminem prandisse, &c. Meminit et Sueton. in Julio cap. 76.

[k] *Q. Æmilius*] Is, opinor, cujus Consulatus incidit in annum Urbis DCCXXXIII. Augusti principatu.

[l] *C. Aufustius*] Vide Notas et Emend. num. 147.

[m] *Cn. Bebius Tamphilus*] Ita scribendum id nomen admonent partim Inscriptiones veteres, partim Capitolini Fasti: non, ut vulgo, *Cn. Bæbius Pamphilus.* Prætoram gessisse hunc Fasti aiunt anno Urbis conditæ DCLX.

[n] *Aulus Pompeius*] Bithynicus appellatus. Prætor Urbis anno DCLXXX.

pitolio, cum Deos salutasset. M'. Juventius Thalna [12 o] consul, cum sacrificaret. C. Servilius Pansa, cum staret in foro ad tabernam hora diei secunda, [13 p] in P. Pansam fratrem innixus. Bæbius judex, cum vadimonium [q] differri jubet.[14] M. Terentius Corax, dum tabellas scribit [15] in foro. Necnon et proximo anno, dum consulari viro in aurem dicit, eques Romanus, ante Apollinem eboreum, qui est in foro Augusti.[r] Super omnes C. Julius medicus dum inungit, specillum [s] per oculum trahens. Aulus Manlius [16 t] Torquatus consularis, cum in cœna placentam ap-

A. Pompeius edd. ante Brotier.—12 Ita codd. Harduini, Dalec. et Chiffl. item Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Talna* Franz. *Talva* Gronov. et edd. vett.—13 Codd. Dalec. et Chiffl. *ad secundam.*—14 Cod. Dalec. *dum Babilonium vadimonium differri jubet;* Chiffl. *dum v. differre j.* Pintian. e Tolet. *cum Babilium, &c.*—15 Cod. Dalec. *dum tabellas scriberet.*—16 Chiffl. *trahens jam Manlius;* Gronov. *trahens. Jam L. Manlius.* Lectionem

NOTÆ

[o] *Thalna*] Ita rescripsimus, ex Mss. R. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. Chiffl. &c. ex Fastis Capitolinis, atque ex ipso Val. Max. IX. 12. p. 452. unde Plinius hæc accepit. 'MN.' (hoc est, *Manius,*) 'Juventius Thalna,' inquit, 'collega Ti. Gracchi Cos. iterum, cum in Corsica, quam nuper subegerat, sacrificaret, receptis literis decretas ei a Senatu supplicationes nuntiantibus, intento illas animo legens, caligine orta ante foculum collapsus mortuus humi jacuit. Quem quid aliud quam nimio gaudio enectum putemus?' Consul fuit anno post U. C. DXCI.

[p] *Hora diei secunda*] Post Solis exortum. R. 1. Colb. 1. 2. et Chiffl. *hora diei ad secundam.*

[q] *Cum vadimonium*] Vide Notas et Emend. num. 148.

[r] *In foro Augusti*] In regione Urbis octava.

[s] *Specillum*] Quid sit specillum, Varro explicat de Ling. Lat. lib. v. 'Quo oculos inungimus quibus specimus,' (hoc est, aspicimus) 'specillum est.' Græcis μήλη dicitur. Aëtius VIII. 14. pag. 8. 'Cum specillo instrumento, quod melam Græci appellant.' Instrumentum parvum ac teres, quo utuntur ad vulnerum aut fistularum viam aut profunditatem pernoscendam, *une sonde de Chirurgien.* Spicellam vocat Sextus Platon. de Medic. ex Anim. I. 9. n. 23. 'Et si dexter oculus glaucomate laborat, in dexteriorem partem spicella demittitur: sin sinister, sinistram.' Vox ea Plinio familiaris, ut constabit ex Indice: Celso quoque, VI. 6.—'de imbecillitate oculorum,' et cap. 9. 'de dentium dolore.' Est apud eundem, cap. 7. tit. 'adversus aurium vermes, et auricularium specillum.'' *Ed. sec.*

[t] *Aulus Manlius*] Consul anno Urbis DXC.

peteret. L. Tuccius [17] [u] Valla medicus, dum mulsi potionem haurit. Ap. Saufeius,[v] cum a balineo reversus mulsum [18] bibisset, ovumque sorberet. P. Quintius [w] Scapula, cum apud Aquilium Gallum cœnaret. Decimus Saufeius scriba, cum domi suæ pranderet. Cornelius Gallus [x] prætorius, et Q. Haterius [19] [y] eques Rom. in Venere [z] obiere. Et quos nostra annotavit ætas, duo equestris ordinis in eodem pantomimo mythico,[a] tum [20] forma præcellente.

nostram servant codd. Harduini et Dalec. cum edd. recentt.—17 Ita codd. Harduini et edd. recentt. *L. Durius* Gronov. et al. ante Harduin. *L. Ductius* margo edd. Dalec. et Gronov. *L. Dictius* Vet. Dalec. *L. Tuscius* Tolet. *L. Tunctius* cod. Dalec. *L. Tuntius medicus Valla* Chiffl.—18 Codd. Dalec. et Chiffl. *a balineo reversus quum mulsum.*—19 Ita codd. Harduini, cum edd. recentt. *et vetherius* codd. Dalec. et Vet. ejusdem; *et ætherius* Chiffl. *et T. Ætherius* Gronov. et al. ante Harduinum.—20 Vox *tum* deest in cod. Dalec. Mox in eodem codice: *M. O filo Hilaro ab a. traditur Comœdiarum histrius cum populo.* Chiffl. exhibet: *traditur. Comœdiarum*

NOTÆ

[u] *L. Tuccius*] Vide Notas et Emend. num. 149.

[v] *Ap. Saufeius*] Saufeia familia Romæ e plebeiis fuit.

[w] *P. Quintius*] Hujus gentilis, ac fortean frater, T. Quintius Scapula, de quo Dio lib. XLIII. pag. 228. Apud Gruter. pag. 84. P. QVINCTIVS SCAPVLA.

[x] *Corn. Gallus*] Ex eadem familia Corn. Gallus, Poëta, primus Ægypti præfectus temporibus Augusti.

[y] *Q. Haterius*] Vide Notas et Emend. num. 150.

[z] *In Venere*] Id etiam Speusippo Platonico contigisse prodit Tertullianus in Apologetico, cap. 46. De Pindaro vate quidam id quoque affirmant. Tarentinum Principem, dum congrederetur cum meretrice, emisisse animam, scribit Petrus Damiani. Plura exempla videsis apud Andr. Tiraquellum, in 15. legem Connub. pag. 312. et 313. et apud Schenckium Observ. Medic. lib. IV. pag. 588.

[a] *Pantomimo Mythico*] Hoc est, dum eandem fabulam gestu ac saltatione repræsentarent in scena. Pantomimus non pro saltatore modo, qui gestu fabulas exprimat, accipi solet, sed et pro ipso poëmatis genere, quod fabulis, τοῖς μύθοις, lascivius erat, liberiusque: in quo, Cæsaris ætate, Publius Syrus Laberiusque, Mimographi ideo dicti, maxima cum laude versati sunt. Solitum id porro recitari a Pantomimis, non ore ac voce, sed gestu modo ac saltatione: quod eleganter a Cassiodoro explicatur, Var. Ep. I. 20. 'Qui lætitiæ publicæ aptior fuerit æstimatus .... constituatur a vobis .... pantomimus .... Hanc partem Musicæ disciplinæ Mutam nominavere majores: scilicet quæ ore clauso manibus loquitur, et quibusdam gesticulationibus facit intelligi, quod vix narrante lingua, aut scripturæ textu possit agnosci.' Et IV. 51. 'Pantomimus igitur, cui a multifaria imitatione nomen est, cum primum in scenam plausibus invitatus advenerit, assistunt consoni chori diversis organis eruditi: tunc illa

Operosissima tamen securitas mortis in M. Ofilio Hilaro ab antiquis traditur.[c] Comœdiarum histrio is, cum populo admodum placuisset natali die suo, conviviumque haberet, edita cœna calidam potionem [21 b] in pultario[d] poposcit, simulque personam[e] ejus diei acceptam intuens, coronam e capite suo in eam transtulit, tali habitu rigens nullo sentiente, donec accubantium proximus tepescere potionem admoneret.

Hæc felicia exempla: at contra miseriarum innumera. L. Domitius[c] clarissimæ gentis apud Massiliam victus, Corfinii captus ab eodem Cæsare, veneno poto [22] propter tædium vitæ, postquam biberat, omni opere[d] ut viveret, annisus est.[23] Invenitur in actis. Felice russato[e] auriga

[c] *Difficile creditu est, quanta securitate mortem objisse dicatur Ofilius Hilarus.*
[d] *In vase coquendæ pulti idoneo.* [e] *Larvam.*

histrio is cum. Gronov. et al. ante Harduin. *histrione. Is quum, &c.*—21 'Glossema hoc, ac proinde inducendum, judicat Lipsius Elect. I. 14.' *Dalec.*—22 Cod. Dalec. *potato est.*—23 Ita codd. Harduini et Dalec. item edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *ope ut viveret annisus est* Chiffl. *ope ut*

NOTÆ

sensuum manus oculis canorum carmen exponit; et per signa composita, quasi quibusdam literis, edocet intuentis aspectum: in illa leguntur apices rerum: et non scribendo facit, quod scriptura declaravit. Idem corpus Herculem designat, et Venerem: fœminam præsentat, et marem: regem facit, et militem: senem reddit, et juvenem: ut in uno credas esse multos, tam varia imitatione discretos.' Dum igitur hi duo inter se commissi idem poëma recitarent in theatro, obiere diem extremum. De commissione Pantomimorum inter se in theatro, consule Plinium Jun. Epist. VII. 24. Vide Notas et Emend. num. 151.

[b] *Calidam potionem*] Ita Mss. omnes: neque vox *potionem* temere a nobis expungenda est, ut Lipsio visum est oportere.

[c] *L. Domitius*] Hanc rem narrat egregie Seneca de Benef. III. 24. pag. 46. Suetonius in Nerone cap. 2. de hoc Domitio: 'Vir neque satis constans, et ingenio truci. In desperatione rerum, mortem timore appetitam ita expavit, ut haustum venenum pœnitentia evomuerit, medicumque manumiserit, qui sibi prudens ac sciens minus noxium temperasset.' Subiit hæc animum illius pœnitentia, cum Cæsarem audiit mira humanitate captos hostes persequi. Hic abavus Domitii Neronis Cæsaris fuit.

[d] *Omni opere*] Ita codd. omnes Mss. Editi, *omni ope.*

[e] *Felice russato*] Cum Felicis, inquit, Russatæ factionis aurigæ funus efferretur, quidam ex fautoribus ejus in eundem se rogum conjecit. Circi

elato,[24] in rogum ejus unum e faventibus jecisse sese: frivolum dictu:[f] ne hoc gloriæ artificis[f] daretur, adversis[25] studiis[g] copia odorum corruptum[h] criminantibus. Cum ante non multo M. Lepidus nobilissimæ stirpis, quem divortii[26] [i] anxietate diximus mortuum, flammæ vi e rogo ejectus, recondi propter ardorem non potuisset, juxta sarmentis aliis nudus crematus est.

LV. (LIV.) Ipsum cremare[a] apud Romanos non fuit

[f] *Aurigæ.*

viveret, annixus est Gronov. et al. ante Harduin.—24 *Fœlicis Russæi aurigæ, jam igne illato* Parm. Mox, *jecisse se* Chiffl.—25 Cod. Dalec. *a diversis.* Mox, Vet. Dalec. *correptum* pro *corruptum.*—26 Ita codd. Harduini et Laet, cum edd. recentt. *quem ingenii* Vet. Dalec. *quem eventi* Gronov. et al. ante Harduinum. Mox, codd. Dalec. *Flamminiæ viæ.*

NOTÆ

factiones tunicarum coloribus erant inter se discretæ: Alba, Russata, Prasina, Veneta: quas versu complexus est Sidonius a nobis laudandus, VIII. 65. Unde discolor agmen agitatorum Ovidio dicitur. Porro quot erant factiones agitatorum, tot erant quoque faventium, qui in diversa partium studia distrahebantur: id quod eleganter præter ceteros describit Isidorus XVIII. 41. Meminit et Dio lib. LXI. in Nerone, pag. 693. Vetus inscriptio relata a Sirmondo nostro in Notis ad Sidon. Carm. XXIII. M. AVRELIVS .... QVI. VICIT. PALMAS. NVMERO. DCCXXXIX. SIC. IN. RVSSEO N. DCLV. IN. PRASINO. LV. IN. VENETO. XIII. IN. ALBO. N. XVIII. &c. Altera a Reinesio, pag. 392.

TI. CLAVDIVS
TI. AVG. LIB.
EROS
AGITATOR. FAC. RVSSAT.
H. S. E.

Hoc est, 'Tiberius Claudius, Tiberii Augusti Libertus, Eros, Agitator Factionis Russatæ, hoc sepulcrum elegit.'

[f] *Frivolum dictu*] Quod uti frivolum, hoc est, ineptum et futile, omittere acta annalesque impune poterant.

[g] *Adversis studiis*] Adversa studia, sunt factiones ceteræ, quæ Russati illius fautoris factum maligne interpretando cavillabantur: quasi non officio, aut in gloriam artificis defuncti, hoc est, agitatoris Felicis, se ille ignibus devovisset; sed unguentis captus, quæ in rogum sparsa et conjecta fuerant, ac subita animi defectione correptum, in rogum concidisse.

[h] *Corruptum*] Ita Mss. omnes. Quidam *correptum* malunt.

[i] *Quem divortii*] Respicit ad ea quæ paulo ante ipse de Lepido eodem retulit cap. 36. Vide Notas et Emend. num. 152.

[a] *Ipsum cremare*] Hoc ipsum annotavit ante Plinium Cicero, a quo is accepisse mihi videtur de Legib. lib. II. pag. 345. 'At mihi quidem,' inquit, 'antiquissimum sepulturæ genus id fuisse videtur, quo apud Xenophontem Cyrus utitur: redditur

veteris instituti: terra condebantur. At postquam longinquis bellis obrutos erui cognovere, tunc institutum. Et tamen multæ familiæ priscos servavere ritus: sicut in Cornelia nemo ante Syllam dictatorem traditur crematus. Idque voluisse, veritum talionem,[b] eruto C. Marii[1] cadavere. Sepultus[c] vero intelligitur[2] quoquo modo conditus: humatus vero humo contectus.

LVI. (LV.) Post sepulturam variæ Manium[1][d] ambages. Omnibus[e] a suprema die eadem, quæ ante primum: nec

---

CAP. LV. 1 Chiffl. *obruto C. Marii;* Vet. Dalec. *ob erutum. C. Macarii.*—2 Ita codd. Harduini et Chiffl. item Vet. Dalec. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *sepultus intelligitur* Gronov. et al. ante Harduinum.

CAP. LVI. 1 Ita codd. Harduini, Tolet. et Salmant. *post sepulturam Manium* Chiffl. *Post s. aliæ atque aliæ Manium* Gronov. et al. ante Harduin.—2 Margo

NOTÆ

enim terræ corpus, et ita locatum, ac situm, quasi operimento Matris obducitur. Eodemque ritu in eo sepulcro, quod procul ad Fontis Aras, regem nostrum Numam conditum accepimus: gentemque Corneliam usque ad memoriam nostram hac sepultura scimus esse humatam.' Tamen ipse Plinius XIV. 12. rogum vino aspergi, a Numa vetitum scribit. Verum et Plutarchus auctor est, eundem Numam testamento cavisse, ne corpus suum post mortem igni combureretur. Quod certe ille non cavisset, nisi jam tum uterque ritus, et terra obruendi, et cremandi igne, Romæ receptus esset. Macrobius vero Saturn. VII. 7. suo sæculo nullum amplius urendi corpora defunctorum usum esse testatur.

[b] *Veritum talionem*] Acceptum hoc rursus a Cic. loc. cit. 'C. Marii,' inquit, 'situs reliquias apud Anienem dissipari jussit Sylla victor acerbiore odio incitatus, quam si tam sapiens fuisset, quam fuit vehemens: quod haud scio an timens suo corpori posse accidere, primus e patriciis Corneliis igni voluit cremari,' &c. In Plinianis codd. Mss. non *eruto C. Marii cadavere*, sed *obruto*, legitur; forte pro *ab eruto*.

[c] *Sepultus*] Et hoc ex Cic. loco allato, pag. 346. 'Et quod nunc communiter,' inquit, 'in omnibus sepultis penitus, humati dicantur: id erat proprium tum in iis, quos humus injecta contegeret: eumque morem jus Pontificale confirmat. Nam priusquam in eos injecta gleba est, locus ille, ubi crematum est, nihil habet religionis,' &c. Ac paulo post: 'Hominem mortuum, inquit lex in duodecim tabulis, in urbe ne sepelito, neve urito. Credo, vel propter ignis periculum. Quod autem addit, ne urito, indicat, non qui uratur, sepeliri, sed qui humetur.' Vide Notas et Emend. num. 153.

[d] *Variæ Manium*] Vide Notas et Emend. num. 154.

[e] *Omnibus*] Epicuri haram, scholamque Democriti ista sapiunt, ut Plutarchus monet de Placitis Phi-

magis a morte sensus ullus aut corpori aut animæ, quam ante natalem. Eadem enim vanitas in futurum[2] etiam se propagat, et in mortis quoque tempora ipsa sibi vitam mentitur: alias immortalitatem animæ, alias transfigurationem,[f] alias sensum inferis dando, et Manes colendo,

edd. Dalec. et Gronov. *etiam vanitas in futura re.* Mox, cod. Dalec. *tempore*

NOTÆ

los. IV. 7. pag. 899. Hæc autem confutat egregie Tertull. de Testimonio Animæ cap. 4. et 5. nihil ut accommodatius, aut divinius dici possit.

[f] *Transfigurationem*] Μετεμψύχωσιν Pythagoræ signari arbitror, hoc est, animarum e corpore in corpus transmigrationem. Unde illud Persii Sat. VI. 10. 'Cor jubet hoc Ennî, postquam destertuit esse Mæonides Quintus pavone ex Pythagoreo.' Hujuscemodi enim corporum mutatione, ex hac in illam transire figuram animæ quoque ipsæ videntur.—'Μετεμψύχωσιν Ægyptios docuisse testis est Herodotus, II. 123. sed de Pythagora silet. Eodem porro errore imbuti fuere ii, qui nummum hunc argenteum præclarum ac singularem cuderunt, qui est in cimelio Illustrissimi D. de Pontcarre, Neustriæ Senatus Protopræsidis: IMP. TRAI. PIO. FEL. AVG. P. P. 'Imperatori Trajano Pio Felici Augusto Patri Patriæ.' Caput Trajani simile laureatum..)(. Dea sedet, brachio sinistro rotæ innixa. In ambitu: VIA TRAIANA. Metalli genus, et fabrica, et modulus, et characterum forma, non Trajani tempora, sed Gordiani Pii Felicis, referunt. Nemo, qui nummum conspicit, harum rerum peritus, non ita esse continuo exclamat. Longe dissimilis etiam est inscriptio ei, quæ in omnibus nummis ipsiusmet Trajani Imp. cum ejusdem viæ Trajanæ commendatione legitur. Est enim hujusmodi: IMP. CÆS. NERVÆ. TRAIANO. AVG. GER. DAC. TR. P. COS. V. P. P. .)(. In ambitu SPQR. OPTIMO PRINCIPI. Infra, VIA TRAIANA. Nullus certe Trajani nummus Latinus titulo saltem Germanici caret, qui in isto abest. Unde ergo hic Trajani vultus et nomen? Unde ei cognomina Pii Felicis, quæ in Trajani nummis, quamvis ii sint numero insigniti, ne semel quidem comparent? Sensus inscriptionis utriusque conjunctim hic est: 'Imperatori olim Trajano, nunc Pio Felici Augusto, Patri Patriæ:' et propterea VIAm TRAIANAM, a se dudum inchoatam, nunc demum perficienti. Hæc Pliniana 'transfiguratio animarum' est, cum alterius humanæ effigiei corpora animæ inducerent, ut quidam credebant, dudum antea prioribus exutæ corporibus. Docet Anchises Æneam de hoc reditu ingentium præsertim animarum in nova corpora, Æn. VI. 712. 'Tum pater Anchises: Animæ, quibus altera fato Corpora debentur.' Ait igitur nummi opifex, in Gordianum Juniorem, sive Pium Felicem, cœlo lapsam immigrasse ac inseruisse se animam defuncti ante annos centum viginti Trajani Augusti; qui, pro antiqua indole ac voluntate de Republica bene merendi, inchoatam a se viam Trajanam Gordianus jam factus studuerit perficere. Certe post Commodum ipse primus est natalium jure 'Pius Felix' appellatus, Com-

Deumque faciendo, qui jam etiam homo esse desierit: ceu vero ullo modo spirandi ratio homini a ceteris [3] animalibus distet, aut non diuturniora in vita multa reperiantur, quibus nemo similem divinat immortalitatem. Quod autem [g] corpus animæ per se? quæ materia? [4] ubi cogitatio illi? quomodo visus? auditus? aut qui tangit? [5] qui usus ejus? aut quod sine his bonum? Quæ deinde sedes, quantave multitudo tot sæculis animarum, velut umbrarum? [h] Pue-

sibi vita; Chiffl. etiam, *vita.*—3 Cod. Dalec. *spirandi ratio cæteris.*—4 Ita codd. Harduini, cum edd. Parm. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Quæ autem corporis animam prosequitur materia* Vet. Dalec. *Quod autem corpus animæ persequitur materiam* Gronov. et al. ante Harduin.—5 Ita codd. Harduini et Dalec. item Vet. Dalec. et edd. recentt. *aut quid agit* Gronov. et

NOTÆ

modi quippe pronepos. Ipse igitur in isto numismate designatur. Nam si quis alius ex posterioribus Piis Felicibus indicaretur, (id quod tamen credi vetat ipsa fabrica nummi hujus, ut diximus,) non illa cognomina, aut non sola scriberentur; quippe quæ possent pari vel potiori jure primo e Piis Felicibus tribui. Cetero viri harum rerum peritissimi in hac civitate, quibuscum de hoc nummo contulimus, in vultu Trajani, qualis in eo pingitur, quosdam ductus sive lineamenta quædam oris Gordiani se putant agnoscere. Si Gordiani vultus in nummo pingeretur, titulus suaderet unum e Gordiani nominibus Trajanum esse, et ex Trajano ei genus esse, quod falsum est. Itaque Trajanum fere ipsum pingi oportuit, ut transisse ipse in Gordiani corpus intelligeretur, factusque renascendo 'Pius Felix.' Tam sunt enim cognomina duo, 'Pius Felix,' quam fuit supremis Trajani temporibus cognomen ei 'Optimus.' In nummis porro Trajani, qui sunt inscripti VIA TRAIANA, Dea sedens vultu averso in meridiem respicit: ut significetur viæ Trajanæ initium ductum a Trajano ex Urbe fuisse, versus Terracinam fortassis; sed interruptum opus perfectum a Gordiano fuisse usque ad Terracinam; unde Romam iter esset. Quamobrem Dea in isto nummo picta septemtrionem spectat, et flagellum quatit in eam partem, quo vult curruum rotas pervolvi.' *Ed. sec.*

[g] *Quod autem*] Quo genere corporis, constat, inquit, quave materia, anima per se, hoc est, sejuncta segregataque ab hac compage corporis? Vide Notas et Emend. num. 155.

[h] *Velut umbrarum*] Quanta, inquit, tot sæculis animarum multitudo, sicuti umbrarum etiam? Ex recepta tunc opinione duas animæ sejunctæ a corpore partes agnoscit: animæ unam, quæ in sublimi maneat: alteram umbræ, quæ inferos petat, ut mox idem explicatius tradit. Ita etiam Homer. Odyss. A. 601. idolum quidem Herculis apud inferos esse dixit, ipsum vero inter superos degere.

rilium ista delinimentorum,[6 i] avidæque nunquam desinere mortalitatis commenta sunt. Similis et de asservandis corporibus hominum, ac reviviscendi promissa Democrito [j] vanitas, qui non revixit ipse. Quæ (malum) ista dementia est, iterari vitam [k] morte?[7] quæve genitis quies unquam, si in sublimi sensus animæ manet, inter inferos umbræ? Perdit profecto ista dulcedo credulitasque præcipuum naturæ bonum, mortem: ac duplicat obitus,[1] si dolere etiam post futuri æstimatione evenit.[8] Etenim si dulce vivere est, cui[9] potest esse vixisse? At quanto facilius certius-

edd. vett. Mox cod. Dalec. et Vet. ejusdem: *quis usus ejus.*—6 Ita codd. Harduini et Chiffl. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *deliramentorum* Gronov. et al. ante Harduinum.—7 Cod. Dalec. *vanitas revixit: ipsoque malo ista, &c.* Vet. Dalec. *revixit ipse: malique ipsa dementia est iterari vitam mortemque.* Mox, *quæ genitis* Parm. *vitam mortemque. Interea quies nunquam, se sublime* cod. Dalec. *sublime* etiam Chiffl.—8 Margo edd. Dalec. et Gronov. *ac duplicat obituri dolorem etiam post futuri æstimatione evenit.* Chiffl. *ac duplicat obitu, si dolorem etiam post futura æstimatione invenit.* ‘ Locus obscurus, itaque alii legunt: *dolorem etiam futuri æstimatione;* alii: *obitu, si dolorem etiam post futuri æstimationem invenit.* Malim: *dolorem etiam post futuri æstimatione invenit: etenim si dulce,’ &c.* Laet.—9 Ita codd. Harduini et Chiffl. item edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *si dulce vivere, cui, &c.* Gronov. et edd. vett. Paulo post, Pintian. *credere specimen securitatis antegenitali experimento.* Τὸ *an* certe in Chiffl. non legitur.

NOTÆ

[i] *Delinimentorum*] Ita rescripsimus ex Reg. 1. et Chiffl. Pellicerium secuti. In R. 2. et Paris. *telementorum*, corrupte. In editis, *deliramentorum*, prave. Sensus est, hujuscemodi spes inanes blandimentis ac pollicitationibus esse persimiles, quibus pueros, cum delinire volumus, ludificamur atque decipimus.

[j] *Promissa Democrito*] Respicit ad ea Varronis verba περὶ ταφῆς: ‘Quare Heraclides Ponticus plus sapit, qui præcepit ut comburerent, quam Democritus, qui ut in melle servarent: quem si vulgus secutus esset, peream, si centum denariis calicem mulsi emere possemus.’

[k] *Iterari vitam*] Dementiæ est, inquit, existimare, mortem, quæ vitæ finis est, vitæ alterius esse principium.

[l] *Duplicat obitus*] Duplicant illi, inquit, mortis dolorem, qui sensum nobis post mortem superesse autumant: quoniam angemur etiam æstimatione status post futuri, præteritæ vitæ memoriam molestam nobis fore mortuis reputantes: quandoquidem si dulce est vita frui, dulce esse nequit vixisse, hoc est, ea dulcedine perfunctum esse, seque non amplius vivere, intelligere. Qui vero animam mortalem rentur, dolorem mortis sentiunt, præsentis tantum temporis æstimatione: post mortem enim, nullo manente sensu, hujuscemodi dolore se carituros intelligunt. Ita fere Pellicerius.

que, sibi quemque credere, ac specimen [m] securitatis antegenitali sumere experimento? [a]

LVII. (LVI.) Consentaneum videtur, priusquam digrediamur a natura hominum, indicare quæ cujusque inventa sint.[1] Emere ac vendere instituit Liber pater. Idem diadema, regium [2] insigne, et triumphum [a] invenit. Ceres [b] frumenta, cum antea glande vescerentur. Eadem molere et conficere in Attica, et alia in Sicilia: [3] [c] ob id Dea judicata. Eadem

[a] *Ac mors inde duplo fit acerbior, si dolere nos necesse est, ex cogitatione status post mortem futuri. Nam si dulce nunc vivere est, cui poterit tunc esse dulce non vivere amplius, sed vixisse? Quanto facilius certiusque est sibi quemque credere, atque argumentum securitatis post mortem futuræ repetere ex ea quæ ortus sui initia antecessit?*

CAP. LVII. 1 Ita codd. Harduini et Chiffl. item edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *quæ cujusque scientia inventa sint* Dalecampii codex; *quæ scientia a quocunque inventa sunt* Parm.—2 Ita quoque codd. Harduini et Chiffl. cum edd. recentt. *regum* edd. vett. et Gronov.—3 Ita codd. Harduini, item edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *et panem conficere in Attica, Italia, et Sicilia* Vet. Dalec. *et conficere in Attica, Italia, et Sicilia* Gronov.

NOTÆ

[m] *Ac specimen*] Atque ad securitatem animi sui, existimare id se fore post obitum, quod ante ortum fuit. Ita impie Seneca Epist. v. 'Hoc erit post me, quod ante me fuit.' 'Antegenitali' novo vocabulo utitur ex re ipsa facto, ad id significandum, quod ante nos genitos accidit. Sic Maro 'antemalorum,' figurate dixit, pro 'malorum anteactorum,' sive præteritorum.

[a] '*Et triumphum*] Nummus est argenteus in Thesauro Regio et apud Patin. p. 196. n. 1. Caput senatus, virile, laureatum: retro, tropæum: infra: TRIVMPVS. Hic esse caput Triumphi vulgo dictitant: et TRIVMPVS scribi pro TRIVMPHVS. Lege, sodes: 'TRajani Imperatoris Victoria Maxima Peperit Urbi Securitatem.' .)(. L. PAPIRIVS. CELSVS. IIIVIR. Lupa facem accensam invertit, ut extinguat: ex adverso Aquila est, Romani imperii symbolum. Romæ belli facem sive seditionem adversus Imperatorem exortam, ab eo feliciter extinctam docet.' *Ed. sec.*

[b] *Ceres*] Virgilius Georg. lib. I. 147. 'Prima Ceres ferro mortales vertere terram Instituit: cum jam glandes atque arbuta sacræ Deficerent sylvæ, et victum Dodona negaret.' Ovid. pariter Met. v. 341. 'Prima Ceres unco glebam dimovit aratro: Prima dedit fruges, alimentaque mitia terris: Prima dedit leges: Cereris sunt omnia munus.' Translatis aliunde seminibus, ut ait Isidorus Orig. XVII. 3. prima frugibus uti cœpit in Græcia.

[c] *Et alia in Sicilia*] Hoc est, ut Pellicerius ait in Notis Mss. alia præter molere et conficere in Sicilia docuit, velut arare, serere, metere: vel, quod minus reor, alia Ceres præter Atticam: si forte Cererem Hennensem

prima leges [d] dedit: ut alii putavere, Rhadamanthus. Literas semper arbitror Assyrias fuisse: [e] sed alii apud Ægyptios a Mercurio, ut Gellius: [f] alii apud Syros [g] repertas volunt. Utique in Græciam attulisse [4] e Phœnice [h] Cadmum sedecim numero. [i] Quibus Trojano bello Pala-

---

et al. ante Harduinum.—4 Ita codd. Dalec. et Chiffl. *intulisse* edd. ante Bro-

NOTÆ

mulierem notat, de qua Jul. Firmicus de Errore Prof. Relig. pag. 24.—'Geminam hic Cererem Plinius diligenter distinguit, Virgilium secutus in Georg. Prior Attica est, de qua vates cecinit vs. 147. 'Prima Ceres ferro mortales vertere terram Instituit; cum jam glandes atque arbuta sacræ Deficerent sylvæ.' Alia vero in Sicilia, 'Dea judicata,' ut Plinius ait, hoc est, globo Lunæ, ut putabant, adjuncta. Unde Cererem pro Luna dixit idem vates, initio libri: 'Vos, o clarissima mundi Lumina, labentem cœlo quæ ducitis annum, Liber, et alma Ceres.' Et in nummis Siculis, inscriptis ΚΟΡΑΣ, Ceres pingitur, faces accensas utraque manu gerens, quod est nocturni sideris symbolum.' *Ed. sec.*—Vide Notas et Emend. num. 156.

[d] *Eadem prima leges*] Vide quæ de Thesmophoriis dicturi sumus XXIV. 38.

[e] *Assyrias fuisse*] Hoc est, ut ego interpretor, Hebræas veteres, sive Samaritanas: Assyria enim ab Hebræis primum cœpta est coli.—'Hoc est, ut ego interpretor, apud Assyrios. Sic autem Plinius arbitratur, quoniam regnorum antiquissimum Assyrium esse crederet, nec gentem aut linguam Hebræam valde curaret, nec utriusque vetustatem nosset. Vide Disquisitionem nostram de nummis, qui sunt inscripti literis ut vocant Samaritici, post Notas et Em. ad hunc librum septimum.' *Ed. sec.*

[f] *Ut Gellius*] Adde et Hyginum, fab. 277. sub finem, fol. 53.—'Mercurius idcirco literas invenisse dicitur, quia eæ nuntiis perferendis utiles, et lucra computando.' *Ed. sec.*

[g] *Apud Syros*] Clemens Alex. Strom. lib. I. pag. 307. *οἱ δὲ Φοίνικας καὶ Σύρους γράμματα ἐπινοῆσαι πρώτους λέγουσι.* Nempe eadem Syria et Phœnicen olim et Assyriam complectebatur, ut dictum est v. 13.

[h] *E Phœnice*] Phœuiciis characteribus olim omnes et Chananæi usi sunt et Hebræi: et adhuc Samaritani utuntur: neque alii in usu fuerunt, a temporibus Mosis usque ad excidium templi, ut recte Scaliger monuit in Euseb. ad annum orbis 1617. Hinc Timo apud Sextum Pyrrhonium, adv. Mathem. pag. 11. *Φοινικικὰ σήματα Κάδμου* literas appellat. Et Lucan. III. 220. 'Phœnices primi (famæ si credimus) ausi Mansuram rudibus vocem signare figuris.' Plinio subscribit et Tacitus Annal. XI. pag. 158.

[i] *Sedecim numero*] Infinitas scriptorum rixas de literarum inventoribus, numeroque ac forma earum quas quisque invenerit, neque est otii neque instituti nostri hoc loco exscribere. Collegit ista incredibili diligentia, atque operam nostram antevertit, Hermannus Hugo, e Soc. nos-

medem adjecisse quatuor hac figura Θ, Ξ, Φ, X. Totidem post eum Simonidem melicum,[5 j] Z, H, Ψ, Ω,[k] quarum om-

tier.—5 *Medicum* cod. Dalec.—6 Ita codd. Regg. Brot. et Editio princeps.

NOTÆ

tra, singulari opere, de prima scribendi origine, et rei literariæ antiquitate, cap. 3.

j *Melicum*] Vim hujus vocis aperuimus libri hujus cap. 24. Eadem de Simonide refert Hyginus fab. 277. Hæsitare Tzetzes videtur, Simonidine Ceo, an alteri Samio hæc tribuenda sint, Chiliad. XII. Hist. 398. vs. 13.

k 'Z, H, Ψ, Ω] Cave igitur existimes jam inde paucis a Troja capta annis literam E a Græcis usurpatam fuisse pro H, cum literam paulo post bellum Trojanum usu receptam fuisse admoneat. Nummi quidem Atheniensium plerique insculptam noctuam exhibent: et in superiore nummi parte hinc A, inde ΘΕ. Sed has literas conjungi oportere, legique 'Αθεναίων, magno errore hodie plerique existimant. Nam Athenæ apud Græcos scriptores semper 'Αθῆναι sunt: ut apud Homerum Minerva 'Αθήνη est. Illud vero A ΘΕ non esse pro 'Αθένη vel 'Αθεναίων, oportuit intelligi ex Magistratuum nominibus, quæ in iisdem numismatibus inscripta leguntur. Siquidem quæ literam H postulant, in his est H semper, E vero nunquam pro H. Cum his, inquam, literis ΑΘΕ leguntur in nummis ex Thesauro Regio, ΠΑΜΜΕΝΗΣ, ΕΥΒΟΥΛΙΔΗΣ, ΚΛΕΟΦΑΝΗΣ, ΝΙΚΗΤΗΣ, ΧΑΡΙΝΑΥΤΗΣ. In Cimelio D. Foucault ΕΥΜΑΡΙΔΗΣ, et similia nomina. In Golzianis ΑΣΚΛΗΠΙΑΔΗΣ, ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ, ΞΕΝΟΚΛΗΣ, ΔΙΟΓΕΝΗΣ, κ. τ. λ. In argenteo maximi moduli e Museo nostro, cum A ΘΕ sunt ΔΗΜΕΑΣ et ΕΡΜΟΚΛΗΣ. Nusquam E pro H occurrit. Athenienses profecto nomen suum noverant; et in nummis duobus e Thesauro Regio, totidemque e Museo nostro, integrum est ΑΘΗΝΑΙΩΝ. Apud D. Foucault sedecim vidimus, in quibus vel ΑΘΗΝΑΙΩΝ integrum nomen, vel (ut in duobus Regiis) ΑΘΗ tantum legitur. Nusquam in Cimeliis visum numisma est inscriptum ΑΘΕΝΑΙΩΝ, quamvis unum Golzius refert, oculorum haud dubie lapsu in errorem abductus. Ipsum viri nomen 'Αθηναῖος haud aliter scriptum in nummis occurrit, etiam ante Cæsarum tempora, quam quo ΑΘΗΝΑΙΩΝ. Sic in nummo argenteo maximi moduli e Gaza Regia legimus ΑΕΒΕΔΙΩΝ ΑΘΗΝΑΙΟΣ: et in altero Synadensium e Phrygia ΣΥΝΝΑΔΕΩΝ ΑΘΗΝΑΙΟΣ. ΑΘΕ igitur positum est scribendi compendio pro 'Αθηναίων ΘΕὰ, *Atheniensium Dea*, vel 'Αθήνη Θεὰ, *Atheniensium Dea*, vel *Minerva Dea*, cujus effigies semper in illis nummis est, qui has literas A ΘΕ exhibent. Sic in Museo P. Chamillart nummus Solensium in Cilicia hinc caput Minervæ insculptum habet, inde noctuam cum, epigraphe ΣΟΛΕΩΝ ΘΕ, quod est haud dubie Σολέων Θεὰ, *Solensium Dea*. In nummis Atheniensium scribi duabus saltem literis ΘΕ Θεὰ oportuit: quoniam si una litera Θ scriberetur, secunda tantum ea litera vocis 'Αθηναίων esse crederetur, nec de Deæ nomine cuiquam in mentem veniret: aut certe intelligendum esse illud nemini suaderet. Nummus Atheniensium antiquissimus primos annos haud excedit Philippi Macedonis, qui fuit Alexandri M. pater. Ex una

nium vis in nostris recognoscitur. Aristoteles X. et VIII. priscas fuisse : *A, B, Γ, Δ, E, Z, I, K, Λ, M, N, O, Π, P, Σ, T, Υ, Φ :* et duas ab Epicharmo[1] additas *Θ, X,* quam a Palamede mavult. Anticlides in Ægypto invenisse quendam nomine Menon[6] tradit, XV. annis ante Phoroneum[m] antiquissimum Græciæ regem: idque monumentis approbare conatur. E diverso Epigenes, apud Babylonios DCCXX. M. annorum[7 n] observationes siderum coctilibus laterculis in-

Editiones vulgg. ante Brotier. *nomine Menona.* Mox, Chiffl. *XV. annorum ante Phoronea.*—7 ' Millesimum numerum non habent scripti et editi libri. At in Plinianis codicibus Mss. quam sæpissime est omissus. Eum hoc in loco

NOTÆ

parte caput Palladis seu Minervæ galeatum exhibet, et cinctum foliis olivæ, argumento agri, qui ferax est olei : in altera noctua est, cum Lunæ crescentis effigie: ut perspicaces esse Athenienses significet, noctuæ similes, quæ noctu videt, ubi ceteræ aves cæcutiunt. Est hic nummus argenteus in Museo nostro. Atheniensium numismata, quæ nomina Magistratuum exhibent, aut Alexandro M. æqualia sunt, aut posteriora. Ita NIKOΔΩ, quod nomen in nummo legitur apud Golzium, Tab. XIV. 11. 16. Nicodori potest videri illius esse, quem Athenis gessisse Magistratum A. U. Romæ CCCCXL. temporibus scilicet Alexandri Magni, Plinius auctor est, III. 9. hoc est, unum e tribus fuisse, sive Triumviris, qui rempublicam Atheniensium administrarent. Itaque falso creditum est, remotioris longe ævi esse hæc numismata, in quibus AΘE scriptum est, vetustioraque Trojanis ipsis temporibus, quibus additum alphabeto Græco literam H a Simonide Plinius prodidit. Scriptores vetustissimi nonnisi alphabeto jam dudum absoluto integroque scripserunt : et sunt illis scriptoribus numismata recentiora annis amplius quadringentis. Et scriptores autem et nummorum opifices rationem eandem scribendi servant quam diligentissime, quæ a nobis hodieque tenetur. In marmoribus tamen nonnullis, sed a falsariis, ex præconcepta illa opinione, qua visum plerisque est hactenus, E pro H positum esse, olim fuisse ita legitur, ut in eo quod Sponius describit in Miscell. Eruditæ Antiquit. p. 315. et 316. Nam ibi leges, sed a falsariis scriptum, ut diximus, ΔEMETPIOΣ pro ΔHMHTPIOΣ, ΘEOΦANEΣ pro ΘEOΦANHΣ, KTEΣIΦΩN pro KTHΣIΦΩN, et alia multa similia. Denique ex eo præjudicio Scaliger in Notis ad Euseb. p. 104. Plinium ait posuisse hanc inscriptionem VII. 58. NAΥΣIKPATEΣ TIΣAMENO ATHENAIOΣ, pro *Ναυσικράτης Τισαμένου Ἀθηναῖος.* Atqui nihil apud Plinium hujusmodi est, uti a Turnebo animadversum jam olim fuisse mox admonebimus.' *Ed. sec.*

[1] *Ab Epicharmo*] Hyginus item loc. cit. Discrepat Tzetzes, loc. cit. vs. 49.

[m] *Phoroneum*] *Φορωνεὺς* Isaaci Abrahæ F. temporibus floruit.

[n] *DCCXX. M. annorum*] Vide No-

scriptas docet, gravis auctor inprimis: qui minimum, Berosus et Critodemus, CCCCXC.[o] M. annorum.[8] Ex quo apparet[p] æternum literarum usum.[9] In Latium eas attulerunt Pelasgi.[q]

Laterarias,[10 r] ac domum constituerunt primi Euryalus[s] et

esse reponendum manifestum est ex Cicerone, de Divinat. lib. I. ex Simplicio, de Cœlo lib. II. Commentar. 46. ex ipso Plinio, qui æternum literarum usum astruere contendit. Præterea cum *annorum* habeant Pliniani omnes libri scripti et editi, evidens est a librariis omissum esse millesimum numerum.' *Brotier.* Harduinus in editione prima habet, *CCCCLXX. annorum M.*—8 ' Annorum millesimus quoque numerus hic deerat in Plinianis codicibus. Fuit autem reponendus, aut supplendus, propter allatas rationes.' *Brotier. CCCCXC. annorum* codd. Harduini, Chiffl. et Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *CCCCLXXX. annorum* edd. vett. et Gronov.—9 Ita codd. Harduini et Chiffl. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *apparet æternus literarum usus.*—10 *Laterarias Domum* cod. Dalec. *Lateritias domos* Vet. Dalec. *Laterarias, ac domos* edd. ante Brotier. *Laterarias ac domum* Reg. Brot. 1. 2. et Ed. pr. Mox, cod. Dalec. *fratres.*

NOTÆ

tas et Emend. num. 157.

[o] *CCCCXC.*] Ita Mss. omnes. Editi, *CCCCLXXX.* tantum.

[p] *Ex quo apparet*] Ex dictis, inquit, capite isto de inventoribus literarum manifestum est, ab omni vetustate usum literarum esse: non quod ab omni æternitate censeat vel homines esse, vel literarum apud eos usum; quippe qui dicat, XIV. 5. 'Tam prope ab origine rerum jam sumus.' De Latinis literis nihil habuit, quod diceret dignum memoratu: non prætermissurus, opinor, si verum esset, ut quibusdum videtur, Latinos interdum B pro V scripsisse. Nam id se illi putant jure colligere, tum ex nummo inscripto, BENERI GENETRICI, sed magno errore, ut ostendimus ad II. 23. tum ex altero Gallieni, cui titulus est, IVBENTVS AVG. Stat ibi Gallienus capite laureato, paludatus, læva hastam, dextra orbem Romanum tenet, cui Victoria imposita Gallieno coronam porrigit. Est argenteus apud P. Albaret, e Soc. nostra Turnonii, editus etiam a Morellio, tab. XXII. Verum sub his literis, IVBENTVS. AVG. latet hæc sententia, 'Jovis Victoris Beneficio Eduos Negotiatores Ter Victor Servavit AUGustus.' Tergemina illa Victoria Gallieni signatur in nummis inscriptis, VICT. AVG. III. et VICT. GALL. AVG. III. 'Victoria Gallieni Augusti tertia,' ET VICT. T. GALL. AVG. Alioqui quomodo *Juventus* Augusti de Gallieno diceretur, qui quadragesimum jam ætatis annum, ut nummi effigies testatur, excessisset?' *Ed. sec.*

[q] *Pelasgi*] Quos in Italiam commigrasse vidimus III. 8. Tacitus Annal. XI. pag. 159. 'At in Italia Etrusci ab Corinthio Demarato: Aborigines Arcade ab Evandro didicerunt.' Vide etiam Hyginum, fab. 277.

[r] *Laterarias*] Ita plane Mss. omnes, præter unum, *qui literarias* habet, errore manifesto. Ut ærarias, ferrarias, aurarias, argentarias, loca ea dicimus, unde æs, ferrum, aurum, argentum effoditur: sic forte etiam ubi

Hyperbius fratres Athenis: antea specus erant pro domibus. Gellio Doxius,[11] Cæli filius,[t] lutei ædificii inventor placet, exemplo sumto ab hirundinum nidis. Oppidum Cecrops [u] a se appellavit Cecropiam, quæ nunc est arx Athenis.[12] Aliqui Argos a Phoroneo rege ante conditum volunt: quidam et Sicyonem. Ægyptii vero multo ante [13] apud ipsos Diospolin. Tegulas[14] invenit Cinyra Agriopæ [v] filius, et metalla æris, utrumque in insula Cypro: item forcipem, martulum,[15] [w] vectem, incudem. Puteos Danaus, ex Ægypto advectus in Græciam, quæ [x] vocabatur Argos Dip-

Athenis antea, &c.—11 Chiffl. *Toxius*; Harduin. 2. 3. Bipont. et Franz. *Dokius*. Mox, Vet. Dalec. *Cælii filius*.—12 Cod. Dalec. *quæ nunc est Athenæ*.—13 Ita codd. Harduini et Chiffl. cum edd. recentt. *vero* deest in edd. vett. et Gronov. —14 *Regulas* cod. Dalec. et mox in eodem, *agricolæ filius*.—15 Ita codd. Harduini, Dalec. et Chiffl. et Turneb. ex Capro; ita quoque edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *sarculum* Vet. Dalec. *martellum* Tolet.

NOTÆ

lateres fiunt, laterariæ erunt. Alioqui lateritias domos recepto vocabulo dixisset Plinius. Nam domos lateritias passim legimus: laterarias ubi legerim, in præsentia non succurrit.

[s] *Euryalus*] Ita sane Mss. omnes. Verum apud Pausan. lib. I. Ἀγρόλας vocatur, nisi sit mendum in nomine. Arcem Athenarum muro cinxisse is dicitur cum Hyperbio: Τῇ δὲ ἀκροπόλει... περιβαλεῖν τὸ λοιπὸν λέγεται τοῦ τείχους Πελασγοὺς... φασὶ γὰρ Ἀγρόλαν καὶ Ὑπέρβιον. Nisi forte ab istis arcis conditoribus diversi sint οἰκοδομητικῆς auctores, quos Plinius nunc commemorat.

[t] *Cæli filius*] Forte *Cælii*, ut in editione Parm. aliisque; nam a Latino scriptore Latinum nomen efferri suspicor. In Rom. 1470. *Celii filius*.

[u] *Oppidum Cecrops*] Isidorus Orig. XV. 1. hæc de Cecrope, Cecropiaque arce, totidem verbis habet. Et Anonymus de Incredibilibus, pag. 97.

[v] *Agriopæ*] Hanc vocem unde, aut qua arte Plinii editores extuderint, nondum scio. Mss. omnes, *Agricolæ* exhibent.

[w] *Martulum*] Id est, malleolum. Ita Mss. omnes. Veteres tamen etiam marculum dixere. Martialis XII. 57. 'Ærariorum marculi die toto.' Isidor. Orig. XIX. 17. 'Marcus, malleus major: marcellus, mediocris: marculus, malleus pusillus.' At Caper Grammaticus lib. extremo de Orthogr. martulum a Marte deducit.

[x] *In Græciam, quæ*] Hoc est, in eam Græciæ partem, quæ prius Ἄργος δίψιον, quasi *siticulosa*, ob aquarum penuriam vocabatur. Unde vulgatum erat illud poëtæ nescio cujus, quem Strabo laudat lib. VIII. pag. 370. Θεοὶ δ' αὖ θέσαν Ἄργος ἄνυδρον, *Lympharum expertes Argos superi posuerunt*. Et Homericum illud, Iliad. Δ. 171. Πολυδίψιον Ἄργος ἱκοίμην. Post Danai vero tempora, qui arcem Argivorum condidit, putei ibi frequentes fuere, ut auctor est idem Strabo, pag. 371. quos alii volunt a Danai

sion.[16] Lapicidinas[y] Cadmus Thebis,[z] aut, ut Theophrastus, in Phœnice. Thrason muros. Turres, ut Aristoteles, Cyclopes:[a] Tirynthii, ut Theophrastus. Ægyptii textilia:[b]

marculum Gronov. et al. ante Harduin.—16 *Argidipsion* Parm. Mox, *Lapidicinas* Chiffl. et paulo post, pro *aut ut Theophrastus* cod. Dalec. et Vet. ejus.

NOTÆ

filiabus esse perfectos, adducto eo carmine, quod ille ipse recitat: Ἄργος ἄνυδρον ἐὸν Δανααὶ θέσαν Ἄργος ἔννυδρον. *Argos, aquis vacuum, Danaæ fecere redundans.*

[y] *Lapicidinas*] Ita Reg. 2. et a cædendis lapidibus ita vocem hanc fingi multo verius videtur. Reg. tamen 1. Paris. et Chiffl. et vetustæ edd. Parm. Rom. aliæque, *lapidicinas*. Porro de Cadmo inventore astipulatur Clemens Alex. Strom. lib. I. pag. 307. Κάδμος γὰρ ὁ Φοίνιξ λιθοτομίαν ἐξεῦρε.—'Ad lapicidinas pertinet hæc vetus inscriptio, reperta ineunte mense Februario anni hujus MDCCXXI. milliari uno a Mussipontana civitate: eruta que ex lapicidina montis, quem Mosella omnis alluit:

IOM ET HER
CVLI SAXA
SACRVM
P. TALPIDIVS
CLEMENS ן
LEG. VIII. AVG.
CVM MIL. LEG. EIVS.
V. S. L. L. M.

Hanc vero sic interpretamur: 'Jovi Optimo Maximo et Herculi Saxatili Sacrum. Publius Talpidius Clemens Augur Legionis Octavæ Augustæ, cum Militibus Legionis Ejusdem, Votum solvit liberum lubentissime merito.' Jupiter, ut quidem simulacrorum falsorumque numinum cultores intellexere, Natura parens rerum est, ut est hominibus omnia in universum bona corporis animive dispertiens. Hercules eadem rerum natura, ut impertit robur in sustinendo labore. Herculi Saxatili grates agit Augur Legionis, cum ejusdem Legionis militibus, qui fuerant lapidariis latomiis istis addicti, de indito sibi robore ad hunc perferendum laborem in ernendis ac propellendis extra specum saxis, et de incolumitate singulorum, nemine sub his specuum cavis læso. Ob memoriam beneficii positus hic lapis ab iis est in ipsa lapicidina. Post nomen 'Clemens,' hac forma ן Hebraici lituus Auguralis est, insigne augurum: quod de industria pro ipso 'auguris' nomine insculptum est: ne si AVG. scriberetur, AVGVSTVS crederetur, ut versu sequente AVG. pro AVGVSTA est. 'Ejusdem' similem ob causam, non 'ejus,' legi oportet. 'Legio octava Augusta,' LEG. VIII. AVG. TR. P. COS. in nummo argenteo Septimii Severi Aug. legitur. Idcirco sculptum hunc lapidem fuisse opinamur Severi ejusdem Augusti principatu.' *Ed. sec.*

[z] *Thebis*] Scilicet Ægyptiis.

[a] *Cyclopes*] Non illi Monoculi Siculi, non Vulcani socii, sed fabri periti, de quibus Strabo lib. VIII. pag. 372. cum carmen illud ex Homeri catalogo recitasset Iliad. B. 559. Οἵ δ' Ἄργος τ' εἶχον, Τίρυνθά τε τειχιόεσσαν, *Argos qui tenuere, et qui Tirynthia claustra.* Tiryntbe, inquit, ad excursiones faciendas arcem occupasse Prœtus videtur: et cinxisse eam mœnibus, opera atque arte Cyclopum.

inficere lanas[17] [c] Sardibus Lydi. Fusos in lanificio[d] Closter filius Arachnes: [18] linum[e] et retia Arachne.[f] Fulloniam artem Nicias Megarensis. Sutrinam Tychius Bœotius.[19] [g] Medicinam[h] Ægyptii apud ipsos volunt repertam: alii per Arabum,[i] Babylonis et Apollinis filium: herbariam et medicamentariam a Chirone,[j] Saturni et Philyræ filio.

dem, *Archeophrasius*.—17 Codd. Dalec. et Chiffl. *infecere lanas*.—18 *Arachnæ* Chiffl.—19 *Sutrinam Tibus Bœotius* Tolet. et Chiffl. *S. Tibus Bœotius* codd. ap. Laet. *Sutrinam Boëthius* Gronov. et paulo post in eadem ed. *Phylliræ*.—

NOTÆ

Septem hi numero fuerant, γαστρόχειρες, hoc est, *ventrimani* dicti, quoniam suo labore victitarent. Argiva præterea mœnia appellat arces Cyclopum Statius in Theb. I. 251. sicuti Seneca in Herc. Furente IV. 996. mœnia Mycenarum. De Tirynthe oppido diximus IV. 5. Vide Notas et Emend. num. 158.

[b] *Ægyptii textilia*] Martianus lib. II. pag. 39. 'Isis in Ægypto lini usum sementemque monstravit.' Minervæ Nili Regis filiæ inventum hoc ascribit Julius Firmicus, lib. de Prof. Relig. pag. 49. 'Quinque Minervas,' inquit, 'fuisse legentibus nobis tradit antiquitas. Una est Vulcani filia, quæ Athenas condidit... Fuit alia in Ægypto, Nili Regis filia, textrinæ artis magistra,' &c. Permiscent omnia poëtæ, cum nendi texendique artem, aliasque disciplinas ab una Pallade institutas volunt. Eo præterea artificio insignem fuisse Παθυμίαν Ægyptium, scribit Athenæus lib. II. pag. 48.

[c] *Inficere lanas*] Vide Notas et Emend. num. 159.

[d] *In lanificio*] Lanificii usum primos Athenienses docuisse tradit Justinus II. 6. pag. 26.

[e] *Linum*] An lini segetem intelligit, ex qua conficiuntur retia? an linum pro verriculo, seu piscatorio reti dixit, ut Virgil. Georg. I. 'Pelagoque alius trahit humida lina.' Retia vero, pro cassibus quibus detinentur feræ? An lineam scribi satius fuerit, qua pisces capiuntur, aut qua terrentur cervi: quemadmodum Martial. III. 58. 'Tremulave captum linea trahit piscem.' Et Nemesianus, in Cynegetico, pag. 174. 'Linea quin etiam magnos circumdare saltus Quæ possit, volucresque metu concludere prædas.' Quo sensu et linum usurpat idem, pag. 175. 'Namque ursos, magnosque sues, cervosque fugaces Terrificant, linique vetant transcendere septum.'

[f] *Arachne*] Lyda puella, quæ cum Pallade texendi certamen iniisse dicitur. Vide Ovid. Met. VI. initio. Juvenal. Sat. II. 56. 'Vos tenui prægnantem stamine fusum Penelope melius, levius torquetis Arachne.'

[g] *Tychius Bœotius*] Vide Notas et Emend. num. 160.

[h] *Medicinam*] Ab Api Ægyptio inventam scribit Clemens Alex. Strom. lib. I. pag. 307. ab Æsculapio deinde amplificatam. Vide et Suidam, verbo Γράμματα.

[i] *Per Arabum*] Ἀσκληπιὸν Apollinis et Coronidis F. appellat Hyginus, fab. 161. et 202. atque Homerus ipse

Æs conflare et temperare, Aristoteles Lydum Scythen [20 k] monstrasse, Theophrastus[l] Delam [21] Phrygem putat. Æraria fabricam [m] alii Chalybas, alii Cyclopas. Ferrum Hesiodus [n] in Creta eos, qui vocati sunt Dactyli [o] Idæi. Argentum invenit Erichthonius [p] Atheniensis: ut alii, Æacus.[22 q] Auri metalla et conflaturam Cadmus Phœnix ad Pangæum [r] montem: ut alii, Thoas et Eaclis [s] in Panchaia: aut Sol Oceani filius, cui Gellius medicinæ quoque inventionem ex melle [23 t] assignat. Plumbum ex Cassiteride insula

20 *Scytin* Tolet.—21 *Deltam* Vet. Dalec. Mox, margo edd. Dalec. et Gronov. *putant*.—22 *Cæacus* Turneb. ex Hygin. et sic Vet. Dalec. Mox, *Auri m. et flaturam* Chiffl. et paulo post in eodem codice, *Thoas et Æolis*.—23 Ita codd.

NOTÆ

laudatus a Pindari scholiaste, pag. 218.

[j] *Chirone*] Hyginus fab. 274. 'Chiron Centaurus Saturni F. artem medicinam Chirurgicam ex herbis primus instituit. Apollo artem ocularium medicinam primus fecit. Tertio autem loco Asclepius Apollinis F. clinicen reperit.' Vide Notas et Emend. num. 161.

[k] *Scythen*] Id nomen viri proprium fuit: patriæ, Lydus. Aristoteli subscribit Hesiodus apud Clem. Alex. Strom. lib. I. pag. 307. ὡς δὲ ὁ Ἡσίοδος, Σκύθης.

[l] *Theophrastus*] Libro singulari, quem περὶ εὑρημάτων, *De Rebus Inventis*, inscripserat, cujus meminere Laërtius, Clemens Alex. aliique.

[m] *Ærariam fabricam*] Artem ex ære vasa, ceteraque similia, fabricandi. Sic paulo post fabricam materiariam, ferreamque dicit.

[n] *Ferrum Hesiodus*] Clemens Alex. loc. cit. Κέλμις καὶ Δαμναναὺς, οἱ τῶν Ἰδαίων Δάκτυλοι, πρῶτοι σίδηρον εὗρον ἐν Κύπρῳ. Eusebius lib. X. Præpar. pag. 475. ubi hic locus Clementis exscribitur, alterum ex istis Δαμναμενέα vocat, recte. Hesiodo Sophocles astipulatur apud Strab. lib. X. pag. 473.

[o] *Dactyli*] Tres Dactylos uno versu complexus est auctor Phoronidis fabulæ, apud Schol. Apollonii, Κέλμις, Δαμναμενεύς τε μέγας, καὶ ὑπέρβιος Ἄκμων. Quod tamen quinque fuerint fratres, a digitorum numero, quos δακτύλους Græci vocant, prius nomen invenere: posterius ab Ida monte, quem incolebant. Testis est Strabo proxime laudatus.

[p] *Erichthonius*] Hyginus fab. 274. 'Indus rex in Scythia argentum primus invenit, quod Erichthonius Athenas primum attulit.' Aliter Cassiodorus Var. Epist. IV. 34. 'Primi dicuntur aurum Æacus, argentum Indus rex Scythiæ reperisse.'

[q] *Æacus*] Ita Reg. 1. 2. At Colb. 1. 2. Paris. et Turnebus, *Cæacus*: male, uti ex Cassiodoro liquet proxime appellato.

[r] *Ad Pangæum*] Totidem verbis Clemens Alex. Strom. lib. I. p. 307. Κάδμος γὰρ ὁ Φοίνιξ ... μέταλλα χρυσοῦ τὰ περὶ τὸ Πάγκαιον ἐπενόησεν ὄρος.

[s] *Thoas et Eaclis*] Vide Notas et Emend. num. 162.

[t] *Ex melle*] Ita rescripsimus ex

primus apportavit Midacritus.[24] [u] Fabricam ferream[25] [v] invenerunt Cyclopes. Figlinas [w] Corœbus [x] Atheniensis. In iis orbem [y] Anacharsis Scythes: ut alii, Hyperbius[26] [z] Corinthius. Fabricam materiariam [a] Dædalus, et in ea serram,[b] asciam, perpendiculum, terebram, glutinum, ichthyocollam:[27] normam autem,[c] et libellam, et tornum, et

Harduini et Dalec. item Vet. Dalec. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *et mellis* edd. vett. et Gronov. Mox, *signat* pro *assignat* Chiffl.—24 'Ita quidem libri omnes Pliniani scripti et editi. Forte tamen emendandum est, *Midas Phrygius*, ut conjiciebat eruditus Harduinus. Teste enim Hygino, Fab. 224. 'Midas rex, Cybeles filius, Phryx, plumbum album et nigrum primus attulit.'' *Brotier.*—25 Ita codd. Harduini et Chiffl. cum edd. recentt. *ferrariam* Gronov. et al. ante Harduin.—26 *Hyperbios* Gronov. Mox, Tolet. *Fabricæ materiam;* Vet. Dalec. *Fabricam materiarum.*—27 Franzius, *ichthycollam;* Dalecampii codd. et al. *lithocollam.* Mox, Vet. Dalec. *normam,*

NOTÆ

Mss. ante laudatis, cum editi libri præferant, *et mellis.*

[u] *Midacritus*] Forte, *Midas Phrygius.* Vide Notas et Emend. num. 163.

[v] *Fabricam ferream*] Ita Mss. omnes: non, ut vulgo editi, *ferrariam.*

[w] *Figlinas*] Officinæ hæ sunt, in quibus ex creta, argillave, fit aliquid, a fingendo.

[x] *Corœbus*] Græcis Κόροιβος. Is artem invenit: inventam exercuit Chalcosthenes, et ab ejus officina Athenis loco nomen inditum, Κεραμεικὸς, ut docet Plin. XXXV. 45. Vide Athen. lib. I. p. 28.

[y] *In iis orbem*] Seneca Epist. XXX. p. 398. 'Anacharsis, inquit Posidonius, invenit rotam figuli, cujus circuitu vasa formantur.' Laërtius, in Vita Anacharsidis, pag. 27. εὗρε δὲ καὶ κεραμικὸν τροχὸν, κ. τ. λ. Suidas his astipulatur, p. 257. Strabo vero lib. VII. p. 209. τροχὸν κεραμέως notum fuisse Homero demoustrat, qui Anacharside antiquior fuit.

[z] *Ut alii, Hyperbius*] Fuit hæc Theophrasti sententia, libro antea laudato περὶ εὑρημάτων, ut auctor est Pindari Scholiastes, in Olymp. Od. XIII. pag. 113. Θέοφραστος δὲ, inquit, ἐν τῷ περὶ εὑρημάτων, Ὑπέρβιον τὸν Κορίνθιον φησὶν εὑρηκέναι τὴν τοῦ κεραμικοῦ τροχοῦ μηχανήν.

[a] *Fabricam materiariam*] Ita Reg. 1. Colb. 1. 2. Paris. &c. At Reg. 2. et Tolet. *Fabricæ materiam.*

[b] *In ea serram*] Isidorus Orig. lib. XIX. 19. et Hyginus fab. 274. serræ inventorem Perdicem faciunt, Dædali ex sorore nepotem: a Dædalo ex invidia præcipitem actum e turri. Hunc vero, non Phœnicem, sed Τάλων vocat Diodorus Sic. lib. IV. pag. 277. inventoremque ait fuisse serræ, rotæ figularis, torni, ac reliquæ materiariæ fabricæ. Ovid. Met. VIII. 244. rem signavit carmine: nomen non annotavit: ex sorore Dædali nepotem tantum fuisse ait: 'Ille etiam medio spinas in pisce notatas Traxit in exemplum, ferroque incidit acuto Perpetuos dentes, et serræ reperit usum Primus,' &c. Quare suspicari merito quis possit, num pro *Dædalus, Talos* legi in Pliniano contextu oporteat.

[c] *Normam autem*] A Pythagora Sa-

clavem Theodorus Samius.[d] Mensuras et pondera Phidon[e] Argivus: aut Palamedes, ut maluit Gellius. Ignem e silice Pyrodes Cilicis filius: eundem asservare in ferula,[f] Prometheus.

Vehiculum cum quatuor rotis Phryges: Mercaturas[g] Pœni. Culturas vitium[28] et arborum Eumolpus[h] Atheniensis. Vinum aqua[i] misceri Staphylus Sileni filius.[29] Oleum et trapetas[j] Aristæus Atheniensis. Idem mella.

fornicem autem, &c. 'Lege *forcipem.*' Dalec.—28 *Culturam vitium* Chiffl.—29 *Silethi filius* Vet. Dalec.—30 *Briges* Vet. Dalec. *Bytyges* Chiffl. cui su-

NOTÆ

mio esse inventam scribit Vitruvius IX. 2. p. 175. forte pro *Theodoro Samio.*

[d] *Theodorus Samius*] Quem præterea æris ferrique conflandi repertorem fuisse auctor est Pausanias in Lacon. et Arcad. Vide XXXIV. 19. num. 22.

[e] *Phidon*] Φείδων ὁ Ἀργεῖος Strabonis lib. VIII. pag. 358. μέτρα ἐξεῦρε καὶ σταθμούς. Idem habent Oxoniensia marmora, p. 157. Pollux, Herodotus, aliique.

[f] *In ferula*] E silice ignem excussum excipere medulla *ferulæ*, νάρθηκος, exsiccata. Ferula quid sit dicemus in opere de herbis, et fruticibus.

[g] *Mercaturas*] Quæ navigatione fierent. Alioqui emere præcise ac vendere Liber Pater initio capitis hujus instituisse dicitur. Dionysius, de Pœnis: Πρῶτοι δ' ἐμπορίης ἁλιδινέος ἐμνήσαντο. *Miscuerunt primi infido commercia Ponto.* Pomponius Sabinus in Æneid. I. 'Phœnices condidere Tyrum in mari, propter merces, primi mortalium negotiatores in marina alea.' Ita fere Schefferus de Militia Nav. I. p. 10. Sed vim, opinor, affert orationi Plinianæ, in qua de terrestribus tantum inventis nunc agitur, publicisque et longinquis per vehicula, de quibus proxime dictum est, mercaturis.

[h] *Eumolpus*] Qui cum Thracibus popularibus suis Atticam obtinuit, Strabone teste lib. VII. pag. 321. Hinc Atheniensis dicitur, cum Thrax ortu fuerit.

[i] *Vinum aqua*] Vini diluendi ac temperandi modum Bacchus edocuit, indeque factum ut homines recti incederent, qui prius curvi ob meri potum: unde et ara Baccho Recto, Ὀρθοῦ Διονύσου, statuta, si Philochoro credimus, apud Athen. l. II. pag. 36. Staphylum scriptorem auctor est idem Athenæus pag. 45. literis mandasse, vini diluendi modum a Melampode primo inventum esse. Theopompum vero scripsisse, Midam Phrygem fontem diluisse vino, cum Silenum ebrium capere vellet. Staphylum Dionysi F. facit Apollodorus de Diis, lib. I. pag. 53. Thesei, Plutarchus in Theseo, pag. 9. In tanta dissensione opinionum, quid certo sequar, non habeo.

[j] *Et trapetas*] Varro de Ling. Lat. lib. IV. pag. 34. 'Trapetes vocantur molæ oleariæ, a terendo, nisi Græ-

Bovem et aratrum Buzyges [30] [k] Atheniensis: ut alii, Triptolemus.[l]

Regiam civitatem [m] Ægyptii, popularem [n] Attici, post Theseum.[o] Tyrannus [31] primus fuit Phalaris [p] Agrigenti. Servitium invenere Lacedæmonii. Judicium capitis [q] in Areopago [32] primum actum est. Prælium Afri [r] contra Ægyptios primi [33] fecere fustibus, quos vocant phalangas.[s] Clypeos [t] invenerunt Prœtus et Acrisius inter se bellantes,

perne ascript. ' vel *Buziges*.'—31 Ita Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *popularem Attici. Post Theseum tyrannus, &c.* edd. vett. et Gronov.—32 Ita codd. Harduini, Dalec. et Chiffl. cum edd. recentt. *Ariopagum* Gronov. et al.—33 Ita codd. Harduini et Chiffl. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller.

NOTÆ

cum est, ut molæ a molendo.' Unde Virgil. Georg. II. 519. ' Venit hyems: teritur Sicyonia bacca trapetis.' Astipulatur Plinio Diodorus Bibl. lib. IV. pag. 281. de olei mellisque inventu: Nonnus item Dionys. lib. XIII. pag. 366. Uterque Cyrene in Libya natum Aristæum refert, sed Græcis parentibus, Apolline et Cyrene.

[k] *Buzyges*] Sive is Hercules fuerit, sive Epimenides, a jungendis bubus nomen id illi factum. Suidas, pag. 566. Βουζύγης, ὁ Ἡρακλῆς. Hesychius, pag. 196. Βουζύγης, ἥρως Ἀττικὸς, ὁ πρῶτος βοῦς ὑπὸ ἄροτρον ζεύξας· ἐκαλεῖτο δὲ Ἐπιμενίδης. In Vaticana Proverbiorum Græcorum appendice, Cent. I. Prov. 21. Ὁ Βουζύγης Ἀθήνησιν, οὗ τὸ ἱερὸν ἄροτρον, κ. τ. λ.

Ut alii, Triptolemus] A Cerere matre edoctus. Hygin. fab. 277. ' Ceres boves domare, et alumno suo Triptolemo fruges serere demonstravit.' Verum antiquior Moses de agricultura leges tulit, quas ex sacris paginis collegit Bochartus de Animal. parte 1. II. 32. p. 310. Ex Plinio excripsit hæc Isidorus XVII. 1.

[m] *Regiam civitatem*] Hoc est, communitatem, cui rex præsit: quam μοναρχίαν Græci appellant.

[n] *Popularem*] Δημοκρατίαν vocant.

[o] *Post Theseum*] Expulso Theseo. Vide Notas et Emend. num. 164.

[p] *Phalaris*] Olymp. LII. cœpit, teste Suida. Temporibus Servii Tullii Romanorum Regis.

[q] *Judicium capitis*] Subscribit Ælianus Var. Hist. III. 38.

[r] *Prælium Afri*] Hygin. fab. 274. ' Afri et Ægyptii primum fustibus dimicaverunt: postea Belus Neptuni F. gladio belligeratus est: unde bellum est dictum.' Nugæ. Cassiodorus Var. Ep. I. 30. pugnam a pugnis, a Belo bellum appellatum esse, non minus leviter credidit.

[s] *Phalangas*] Hesychius: Φαλάγγια, στρογγύλα ξύλα, καὶ σύμμετρα. Scholiastes Apollonii ad Argon. II. 845. Φάλαγξ δὲ, τὸ ἐπιμῆκες καὶ στρογγύλον ξύλον. Latini etiam Palangas dixere. Quid eæ sint, Nonius ex Varrone docet: ' Palangæ dicuntur fustes teretes, qui navibus subjiciuntur, cum attrahuntur ad pelagus, vel cum ad littora subducuntur: unde etiam nunc Palangarios dicimus, qui aliquid oneris fustibus transvehunt.'

[t] *Clypeos*] Totidem verbis Apollo-

sive Chalcus Athamantis filius. Loricam Midias Messenius. Galeam, gladium,[u] hastam Lacedæmonii.[v] Ocreas et cristas Cares. Arcum et sagittam Scythen Jovis filium; alii sagittas Persen Persei filium invenisse dicunt: lanceas Ætolos: jaculum cum amento Ætolum Martis[w] filium. Hastas velitares Tyrrhenum:[x] Pilum[y] Penthesileam Amazonem: securim, Pisæum: venabula,[34] et in tormentis scorpionem[z] Cretas: catapultam Syrophœnicas,[35a] bal-

Bipont. et Franz. *primum* edd. ante Harduinum.—34 Ita ex codd. emendavit Harduinus, eumque secuti recentt. *Hastas velitares Tyrrhenum, pilumque: Penthesileam Amazonem securim. Piseum venabula* Gronov. et edd. vett.—35 Ita codd. Regg. Brot. 1. 2. Ambrosian. Chiffl. Editio princeps, et Rezzon. *Sicilios, Phœnicas* Turneb. *Syros, Phœnicas* edd. ante Brotier.—36 Cod. Dalec.

NOTÆ

dorus de Diis, lib. II. pag. 85. 'Ακρίσιος καὶ Προῖτος .... πολεμοῦντες εὗρον ἀσπίδας πρῶτοι. Fratres hi fuere; et iidem Argivorum reges. Acrisii filia Danaë, ex qua Perseus.

[u] *Galeam, gladium*] Intellige Laconum hæc propria: galeam Laconicam, gladiumque Laconicum. Nam suam quoque galeam habuere Bœoti, Corinthii, Paphlagones. Gladii vero seu pugionis Laconici brevitatem ostendit Plutarchus in Lycurgo, pag. 51. ἐγχειρίδια appellans μαχαίρας Λακωνικάς.

[v] *Hastam Laced.*] Peculiarem scilicet: qualis vero ea fuerit, statuere haud ita proclive est. Hinc illud Gregorii Naz. dictum, Epist. 139. ad Themistium: Σπαρτιάτας ἡ λόγχη γνωρίζει, *Spartanos hasta notos facit.*

[w] *Ætolum Martis*] Ætolum Endymionis F. facit Apollod. de Diis, lib. I. pag. 29. a quo Ætoliæ nomen.

[x] *Tyrrhenum*] De eo mox iterum. De hastis velitaribus, sic appellatis, quod ad velites, hoc est, levis armaturæ milites eæ pertinent, Livius lib. XXVI. pag. 280. 'Et septena jacula quaternos longa pedes data, præfixa ferro, quale hastis velitaribus inest.'

[y] *Pilum*] Vide Notas et Emend. num. 165.—'Apud Homerum nulla Penthisilea est. *Penthisileam* scribit Plinius, et inde Græci quidem Πενθεσίλειαν. At in nummo vetere, quem Neapoli extitisse affirmat Occo p. 216. *Pentesilea* scribitur: quin ita poscit sententia latens sub illis literis. In antica parte est, DIVO TRAIANO AVGVSTO. .)(. In ambitu, ACHILLIS: Infra, PENTESILEA. Non ibi 'Achilles armatus interficit Pentesileam,' ut putat Occo; nam quid ista cædes, si vera fuit, ad Trajanum pertinet? Sententia hæc istis literis ingeniose comprehensa est: 'ACHILLI Similis Princeps Equitum Nerva Trajanus, Equestri Signifero Interfecto Liberavit Ednam Augustam.' Non est in hoc nummo Pentesilea picta, sed hostilis exercitus signifer, a Trajano, ut quondam ab Achille Hector ἱππόδαμος, interfectus.' *Ed. sec.*

[z] *Scorpionem*] Vitruvius catapultæ et scorpionis eandem ait esse rationem: catapultis sagittas, ballistis saxa mitti. Cæsar tamen Bell. Civil. II. et catapultis saxa, et ballistis sa-

listam, et fundam.[b] Æneam tubam[c] Pisæum Tyrrhenum. Testudines[d] Artemonem Clazomenium. Equum[e] (qui nunc aries appellatur) in muralibus machinis Epeum ad Trojam.[36] Equo vehi Bellerophontem.[f] Frænos et strata equorum Pelethronium.[g] Pugnare ex equo[h] Thessalos, qui Centauri appellati sunt, habitantes secundum Pelium montem. Bigas prima[i] junxit[37] Phrygum natio, quadri-

primum Epeum ad Trojam.—37 Ita codd. Harduini et Chiffl. cum edd. re-

NOTÆ

gittas missas significat. Scorpionem Marcellinus prolixe describit, lib. XXIII. proxime post initium.

[a] *Syrophœnicas*] Vide Notas et Emend. num. 166.

[b] *Fundam*] Strabo lib. VIII. pag. 357. ab Ætolis repertam scribit.—' Idem pag. 167. Balearium incolas funditores optimos existimatos esse, artemque eam coluisse inprimis, ut fama fuit, ex quo Phœnices has insulas tenuere: Σφενδονῆται ἄριστοι λέγονται· καὶ τοῦτ' ἤσκησαν, ὥς φασι, διαφερόντως, ἐξ ὅτου Φοίνικες κατέσχον τὰς νήσους, et in eas, uti credere promtum est, artem intulere.' *Ed. sec.*

[c] *Æneam tubam*] Hyginus, fab. 274. ' Tyrrhenus, Herculis F. tubam primus invenit.' Clemens Alex. apud Euseb. Præpar. lib. X. pag. 475. Τυρρηναῖοι δὲ σάλπιγγα ἐπενόησαν. Ita quoque Athenæus lib. IV. pag. 184. Inde ' tuba Tyrrhenum melos dicitur,' ut notat idem Hyginus.

[d] *Testudines*] Militares intelligit, oppugnandis olim idoneas oppidis, de quibus Lipsium vide.

[e] *Equum*] Inde equi Trojani fabula. Machina ea muralis fuit, quæ postea aries appellata est. De ejus forma vide Vegetium Lipsiumque. Ferramenta, quibus equum ligneum Epeus fabricatus erat, Metapontini ostentabant, ut auctor est Justin. XX. 2. Virgil. Æn. II. ' Et ipse doli fabricator Epeus.'

[f] *Bellerophontem*] Pegasi conscensorem, Glauci F. a Deucalione sextum. Vixit Aode judiciarium munus apud Hebræos exercente.

[g] *Pelethronium*] Regem Lapitharum. Vide Notas et Emend. num. 167.

[h] *Pugnare ex equo*] Non adversus homines in prælio, meo quidem judicio; nam hoc Thessalorum invento vetustius reor; sed contra tauros in venatione, in monte Pelio, unde Centaurorum nomen acceperunt: ut Palæphatus scribit, cap. 3. de Centauris.—' Est nummus argenteus apud Patinum, in Famil. p. 43. n. 1. in quo caput est Romæ Victricis, galea tectum et alatum. Latere sinistro: COTTA: .)(. Victoria in bigis Centaurorum ut vocant, qui dextra strictum ensem sursum attollunt: humero sinistro palmas gerunt. Infra. M. AVRELI. ' Marcus Aurelius.' Inferius, ROMA. Quid Centauri isti significent, valde æstuat Spanhemius cum aliis, ut exponat, T. II. p. 16. et 19. nec expedit. Significat Cotta in gente sua Aurelia victorem extitisse equitatu, sive, cum magister equitum esset, M. Aurelium. Nam qui Centauri vocantur in nummis, ii nihil aliud in iis denotant, nisi equitatum.' *Ed. sec.*

[i] *Bigas prima*] Ita Mss. non *pri-*

gas Erichthonius.[j] Ordinem exercitus, signi dationem, tesseras,[k] vigilias Palamedes invenit Trojano bello. Specularum [38 l] significationem eodem Sinon.. Inducias Lycaon.[39 m] Fœdera Theseus.[n]

Auguria ex avibus [o] Car: a quo Caria [p] appellata. Adjecit

centt. *primum junxit* Gronov. et vulgg. ante Harduin.—38 Ita codd. Harduini et Dalec. item edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Specularem* edd. vett. et Gronov.—39 Ita codd. Harduini, Vet. Dalec. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Lycanor* Gronov. et al. ante Harduinum.—

NOTÆ

mum. Plinii auctoritati Polydorus adjungit et Probum. 'Bigas primum,' inquit, II. 12. p. 112. 'Phrygum natio junxit, ut Probus et Plinius auctores sunt.' M. Valerium Probum, credo, intelligit, cujus est liber qui 'Instituta Artium' inscribitur: sed nullum ejus rei vestigium in eo opere toto, aliisve. Magna laus alioqui fuit olim equorum Phrygiscorum, seu Phrygiæ: de quibus uberrime Gothofredus in Cod. Theod. lib. VI. tit. 4. de Prætoribus et Quæst. lib. XIX. p. 57.

[i] *Erichthonius*] In Græcia scilicet, ut ait Euseb. in Chron. pag. 79. Habuere enim ante eum Ægyptii, ut ex sacris paginis constat. Ælianus Var. Hist. III. 38. Ἵππους ἔζευξε πρῶτος Ἐριχθόνιος. Virgil. Georg. III. 113. 'Primus Erichthonius currus, et quatuor ausus Jungere equos, rapidisque rotis insistere victor.' Vixit Erichthonius Mosis fere temporibus, aut paulo post: Danao æqualis fuit, cujus ætas incidit in Josue initia.

[k] *Tesseras*] Non ludicras, ut Dalecampius post Hadr. Junium putavit: quanquam et has idem Palamedes invenisse fertur, quas Palamediacos calculos Cassiodorus appellat, Var. Ep. VIII. 31. Sed militares, quas Græci συνθήματα et σύμβολα vocant, sive signa bellica, de quibus Virg. Æneid. VII. 637. 'It bello tessera signum.'

[l] *Specularum*] Ita Mss. omnes, non, ut ante nos editi, *Specularem.*

[m] *Lycaon*] Ita Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. Paris. et editi omnes ante Dalecampium, qui *Lycanor* substituere maluit. Lycaonem agnoscit et Polydorus II. 15. p. 123. Sunt autem induciæ, ut idem monet, ex Gellio lib. I. pactum quoddam et cessatio pugnæ, manente tamen bello.

[n] *Fœdera Theseus*] Diodorus lib. V. p. 341. Mercurio assignat: alii aliis. Vide Polydorum loc. cit.

[o] *Auguria ex avibus*] Atqui mox subjungit 'auspicia avium Tiresiam invenisse.' Cave credas quod credidit Pintianus, ab auspiciis auguria non differre: Festo enim si credimus, ab avium garritu est augurium: ab ave specienda auspicium: veteribus, quod nunc 'aspicio' dicimus, olim 'specio' sine præpositione 'ad' dicentibus. Phrygibus hæc auguria Clemens Alex. attribuit Strom. lib. I. p. 306. Caribus divinationem ex astris.

[p] *A quo Caria*] Stephanus p. 357. Καρία, ἡ χώρα. Τὸ ἐθνικὸν, Κὰρ, ὁμωνύμως τῷ οἰκίστῃ.

ex ceteris animalibus Orpheus. Aruspicam[40 q] Delphus, ignispicia Amphiaraus,[r] auspicia avium Tiresias Thebanus. Interpretationem ostentorum et somniorum[s] Amphictyon. Astrologiam Atlas[t] Libyæ filius: ut alii, Ægyptii, ut alii, Assyrii. Sphæram[41 u] Milesius Anaximander. Ventorum rationem Æolus Hellenis[v] filius.

Musicam[w] Amphion. Fistulam[x] et monaulum[y] Pan Mercurii: obliquam[z] tibiam Midas in Phrygia: geminas[a]

40 Ita ex codd. Reg. 2. et Pintian. et Ed. pr. edidit Brotier. *Arispicam* Chiffl. *Aruspicium* edd. ante Brotier.—41 *Spiramina* cod. Dalec. et paulo post

NOTÆ

q *Aruspicam*] Reg. 2. et codices duo Pintiani, cum Chiffl. legunt *Aruspicam*, haud pœnitenda lectione. Hujus loci sententia est: Primus Delphus ovium ac bovum, aliorumque quadrupedum, exta inspiciendo, monstravit aruspicam: Amphiaraus ignispicam, hoc est, genus illud divinationis, quod ex igne sumitur, quam Græci dixere πυρομάντειαν. Tiresias vero, ex avium quoque extis significationem accipiens, promovit aruspicæ terminos, propagavitque. Nam quod avium quoque exta aruspices observarent, indicat Cicero, dum disciplinam eorum refellit de Divin. lib. II. p. 223. 'Non dicam gallinaceum fel, sunt enim qui vel argutissima hæc exta esse dicant,' &c.

r *Amphiaraus*] De Amphiarao et Tiresia multa præclare idem Cic. de Divin. lib. I. p. 192.

s *Et somniorum*] Divinationem per somnia Telmissensibus in Caria attribuit Tatianus Orat. contra Græcos, p. 160. et Clemens Alex. Strom. lib. I. p. 306.

t *Astrologiam Atlas*] Tzetzes in Lycophr. pag. 127. Ἄτλας Μαθηματικὸς ἦν Λίβυς ἀνὴρ, ὃς εἰς ὄρος ὑψηλὸν ἀνερχόμενος, πρὸς ἀκριβεστέραν κατασκοπὴν τῶν ἀστέρων, κ. τ. λ. *Atlas Mathematicus fuit, vir Libycus, qui in editissimum montem ascendens, ad accuratiorem siderum contemplationem, &c.*

u *Sphæram*] Vide quæ de Anaximandri sphæra diximus in Notis et Emend. ad lib. II. num. 10.

v *Æolus Hellenis*] Ita Hyginus, fab. 125.

w *Musicam*] Plutarchum consule, de Musica, p. 1129.

x *Fistulam*] Hyginus fab. 274. 'Pan fistulæ cantum primus invenit.' Hunc idem Mercurii et Penelopes filium fuisse scribit, fab. 224. p. 46.

y *Monaulum*] Μόναυλος *fistula* est, cui unicus et simplex calamus est: cujus inventorem Mercurium ipsum facit Euphorion, apud Athen. lib. IV. p. 184. Ægyptios Pollux lib. IV. p. 190.

z *Obliquam*] Φώτιγγα πλαγίαυλον, de qua Athenæus idem, p. 185. Osiridis inventum esse Ægyptii volunt.

a *Geminas*] Vide Athenæum loc. cit. pag. 184. Clem. Alex. Strom. lib. I. p. 307. Apollodor. de Diis lib. I. p. 13. et Plutarch. de Musica, p. 1132. Tzetzes Chiliad. I. vs. 353. Μαρσύας Φρὺξ φιλόσοφος εὗρεν αὐλοὺς τὸ πρῶτον.

tibias Marsyas in eadem[42] gente: Lydios modulos[b] Amphion: Dorios Thamyras[c] Thrax: Phrygios Marsyas Phryx: Citharam Amphion: ut alii, Orpheus: ut alii, Linus.[d] Septem chordis[e] additis[43] Terpander. Octavam Simonides addidit: nonam Timotheus.[f] Cithara sine voce cecinit Thamyras[44] primus: cum cantu Amphion: ut alii, Linus. Citharœdica[45][g] carmina composuit Terpander.

in eodem: *Fistulam Pan: et Monaulon Mercurius.*—42 *Marsias. In eadem* Chiffl. *Marsias* quoque Gronov. et al. ante Harduin.—43 *Septem chordis primum eccinit III. ad IV. primas additis* Chiffl.—44 Idem codex, *Thamyris.*—

NOTÆ

[b] *Lydios modulos*] Quæ singulorum fuerint horumce modulorum notæ ac discrimina, ex Apuleio discimus Florid. lib. I. p. 6. 'Tibicen quidam,' inquit, 'fuit Antigenidas, omnis voculæ melleus modulator, seu tu velles Æolium simplex, seu Asium varium, seu Lydium querulum, seu Phrygium religiosum, seu Dorium bellicosum.'

[c] *Thamyras*] Θαμύρας Plutarcho advers. Epicur. pag. 1093. In Chiffl. cod. *Thamyris*, quod perinde est. Suidas, p. 1289. Θάμυρις, ἢ Θαμύρας Θρᾷξ. Clem. Alex. loc. cit. Καὶ τὴν Δώριον (μουσικὴν) Θάμυριν ἐπινοῆσαι τὸν Θρᾷκα. Vide quæ de eo diximus in Notis et Emend. ad lib. IV. num. 15.

[d] *Ut alii, Linus*] Suidas tom. II. p. 47. Λῖνος .... τῆς λυρικῆς μούσης πρῶτος λέγεται γενέσθαι ἡγεμών, *primus fertur Lyricæ Musæ auctor.* Fuisse hunc Orphei fratrem docet Apollodor. de Diis lib. II. p. 103. Vide præterea Diodorum Bibl. lib. III. p. 192. 200. et 201.

[e] *Septem chordis*] Pindarus apud Athen. lib. XIV. pag. 635. auctor est, Terpandrum Lesbium primum omnium barbiton invenisse. Coævus Lycurgo is fuit, circa Olympiadum initia. Vide Notas et Emend. num. 168.

[f] *Nonam Timotheus*] Immo duodecimam, si Pherecrati Comico fides, cujus versus recitat Plutarchus de Musica, pag. 1141. et 1142. Cicero de Legib. lib. II. pag. 338. 'Illa severa Lacedæmon nervos jussit, quod plures quam septem haberet in Timothei fidibus, inde demi.' Idem refert Athen. lib. XIV. pag. 636. Vixit Timotheus Euripidis vatis et Philippi Macedonis ætate, ut auctor est Suidas, tom. II. pag. 213. Milesius idem patria fuit.

[g] *Citharœdica*] Ita Proclus apud Photium, in Bibl. cod. 239. pag. 985. Ea ad numeros modosque illos fortasse pertinent, inquit Pellicerius in Notis Mss. quibus hoc etiam tempore citharœdi modulationes suas peculiaribus quibusdam notis signantes describunt, quo ceteri facilius addiscere possint, ac reddere. De Terpandri poëmatibus agit Plutarchus de Musica, pag. 1137. Adjuvat Pellicerii conjecturam Clemens Alex. lib. I. Strom. pag. 308. Μέλος δὲ αὖ πρῶτος, inquit, περιέθηκε τοῖς ποιήμασι, τοὺς Λακεδαιμονίων νόμους ἐμελοποίησε Τέρπανδρος ὁ Ἀντισσαῖος. *Modos au-*

Cum tibiis canere voce Trœzenius Ardalus[46] [h] instituit. Saltationem [i] armatam Curetes docuere, Pyrrhichen Pyrrhus,[j] utramque in Creta.

Versum heroicum[47] Pythio oraculo [k] debemus. De poëmatum origine magna quæstio est. Ante Trojanum bellum probantur fuisse. Prosam [l] orationem condere Pherecydes Syrius instituit, Cyri regis ætate.[48] Historiam Cadmus Milesius. Ludos Gymnicos [m] in Arcadia Lycaon: funebres Acastus [n] Iolco:[49] post eum Theseus [o] in Isthmo.

45 *Cithara edita* Vet. Dalec.—46 Ità Hardnin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Trœzenius Dardanus* omnes codd. et edd. vett.—47 *Versum heroum* Chiffl. Mox, cod. Dalec. *habemus. De p. o. m. quæstio*, omissa voce *est*.—48 Idem codex, *tempore Cyri regis*.—49 Ita codd. Hardnini et Chiffl. cum

NOTÆ

tem poëmatibus primus adjecit, et Lacedæmoniorum leges numerosis versibus scripsit Terpander Antissæus.

[h] *Ardalus*] Vide Notas et Emend. num. 169.

[i] *Saltationem*] Edidit Salmasius in notis ad Spartianum, pag. 51. vetus epigramma antea ἀνέκδοτον, quo palam fit aciem illam in armis saltantium ex viris pariter ac mulieribus componi solitam: et buxeis armis, non ex ferro fuisse instructam. Sed Pyrrhichen ille cum saltatione armata confundit, quod et scriptores aliqui vetusti faciunt: Pollux IV. 14. pag. 196. Hesychius, verbo Πυῤῥιχίζειν, aliique. Plinius aperte distinguit: Pliniique paraphrastes Solinus, cap. 11. pag. 29. Pyrrhichen fuisse equestrem docet. 'Pyrrho repertore,' inquit, 'equestres turmas prima docuit (Creta scilicet) lascivas vertigines implicare.'

[j] *Pyrrhus*] Πύῤῥιχον Κρῆτα vocat Hesychius, loco proxime appellato, aliique. Lacedæmonium Athen. lib. XIV. pag. 630. At Proclus in Chrestomathia, Diomedes lib. III. a Pyrrho Achillis F. inventam aiunt, aliique apud Hesychium.

[k] *Pythio oraculo*] Vide quæ de Phemonoë dicemus in Auctorum Syllabo.

Prosam] Apuleius Florid. lib. II. pag. 17. 'Quinetiam Pherecydes, Syro ex insula oriundus, qui primus versuum nexu repudiato conscribere ausus est passis verbis, soluto locutu, libera oratione,' &c. Atqui Plinius idem V. 31. hanc ipsam laudem Cadmo attribuit: cur igitur modo Pherecydi? Illud nimirum est, quod cum antea ingenii doctrinæque monumenta nonnisi carmine proderent, primus Cadmus Milesius, jam Halyattis tempore, historiam, resque gestas prosa conscripserit. At postea Crœsi Cyrique temporibus primus in Philosophicis rebus idem Pherecydes præstitit: quem Laërtius in ejus Vita primum fuisse ait, qui de natura et Diis scripserit. Strabo lib. I. pag. 18. tres istos soluta oratione primos scripsisse ait, Cadmum, Pherecydem, Hecatæum.

[m] *Gymnicos*] In quibus nudi et peruncti se exercebant.

[n] *Acastus*] Acastus, Pelei F. Iolco

Hercules Olympiæ[p] athleticam: Pythus pilam[q] lusoriam: Gyges Ludus[r] picturam in Ægypto: in Græcia vero Euchir[50][s] Dædali cognatus, ut Aristoteli placet: ut Theophrasto, Polygnotus[t] Atheniensis.

Nave primus[u] in Græciam ex Ægypto Danaus advenit:[51] antea ratibus navigabatur, inventis in mari Rubro inter insulas[v] a rege Erythra. Reperiuntur, qui Mysos et

edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Acastus in Iolco* Gronov. et al. ante Harduin. Mox, Chiffl. *Picus pilam lusoriam.*—50 Ita codd. Regg. Brott. 1. 2. *Gyges Lydius, &c.* Harduini codd. et edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Gyges Lydius picturam Ægypti, et in Græcia Euchiraræ* Gronov. et edd. vett.—51 *Navem primus in Græciu ex Ægypto Danaus adinvenit* cod. Dalec. *Græciam ex Æ. D. advexit* Vet. ejusdem. Mox pro *antea*, quod servant codd. Harduini, Dalec. et Chiffl. cum edd. recentt. *ante* legebatur in vulgg. Pro *ratibus*, Heinsius in Advers. III. 1. p. 400. conj. *cratibus.*—

NOTÆ

profectus, inter Argonautas numeratur ab Hygino, fab. 14. Qui porro his diversis ludorum generibus viceriut, recenset idem, fab. 273.

[o] *Theseus*] Sisyphum malunt, Corinthiaci Isthmi tyrannum, Pindari Scholiastæ, in enarratione argumenti Isthmiorum, pag. 433.

[p] *Olympiæ*] Unde hi ludi Olympici cognominati. Primum eos instituisse Herculem auctores sunt pariter Diodorus lib. IV. Eusebius in Chron. aliique.

[q] *Pythus pilam*] Sphæristicam, sive pilæ ludum, quis primum invenerit, magna est varietas sententiarum: Agallis, sive potius, ut habet Suidas, Anagallis, Corcyræa Grammatica, apud Athen. lib. I. pag. 14. Nausicaæ Homericæ ascribit: Dicæarchus Sicyoniis: Lacedæmoniis Hippasus, uti et reliquas corporis exercitationes.

[r] *Gyges Ludus*] Vide Notas et Emend. num. 170.

[s] *Euchir*] Εὔχειρ Græcis, a dextræ solertia excogitato nomine. Polydorus Virgil. II. 24. pag. 147. cum hunc Plinii locum exscriberet, pro *Euchire* incaute *Pyrrhum* reposuit.

[t] *Polygnotus*] Qui primus plurimum picturæ contulit, ut dicetur XXXV. 35.

[u] *Nave primus*] Quam quidem navim πεντηκόντορον, quasi quinquagintiremem, a Danao de filiarum numero fuisse appellatam, auctor est Apollodorus de Diis lib. II. pag. 79.

[v] *Inter insulas*] Cum enim hæ perangustis essent fretis discretæ, facile ratibus adiri poterant. Quæ porro Plinio ratis appellatur, hanc Strabo lib. XVI. pag. 779. eandem rem narrans, σχεδίαν vocat, hoc est, subitariæ ac tumultuariæ operæ scapham. Sic apud Isidorum Characenum σχεδίαι καλάμιναι sunt scaphæ ex arundine, de quibus dictum est cap. 2. hujus libri. Vulgo, *des esquifs*. Sunt nihilominus et aliæ rates, quas Galli *des radeaux* appellamus: de quibus agetur commodius VIII. 6. Ratem et alio significatu accepit Varro, de Ling. Lat. lib. IV. cum ait, 'Ratis dicta navis longa, propter remos,' &c. Vide Notas et Emend. num. 171.

Trojanos priores excogitasse in Hellesponto putent, cum transirent adversus Thracas. Etiam nunc in Britannico oceano vitiles [w] corio circumsutæ fiunt: in Nilo [x] ex papyro, et scirpo, et arundine. Longa nave [y] Jasonem primum navigasse, Philostephanus auctor est: Hegesias [52] Paralum: [z] Ctesias Semiramim: [a] Archemacus [53] [b] Ægæonem. Biremem [c] Damastes Erythræos fecisse: triremem [d]

52 *Egesias* Gronov. et al. ante Harduinum.—53 Ita codd. Harduini et Chiffl. cum edd. recentt. *Ctesias Samyram: Saphanus Semiramin: Archemachus, &c.* Gronov. et edd. ante Harduinum. *Antimachus* Vet. Dalec. *Archeachus* Chiffl.

NOTÆ

[w] *Vitiles*] Hoc est, vimineæ, ex vimine factæ, et corio deinde obductæ. Solini paraphrasis, cap. 22. 'Navigant autem Britanni vimineis alveis, quos circumdant ambitione tergorum bubalorum.' Vitiles dicit a 'viere,' quod apud priscos est suere, vel ligare. Sutiles Plinius appellat, a corio circumsuto, XXIV. 40.

[x] *In Nilo*] Dicemus ea de re XIII. 21.

[y] *Longa nave*] Fuit rei nauticæ ediscendæ in primis studiosus Plinius noster, qui classem cum imperio et laude rexit, ut scribit ipsius ex sorore nepos Plinius alter, in Epist. ad Tacitum, huic operi præfixa. Longam navem hic appellari eam putem quæ Græcis μονήρης dicitur, uno remorum ordine actuariolum, *une Felouque*, quoniam de biremibus, triremibusque, aliisque deinceps ejusdem generis agitur. Sed Jasonis navim, quæ Argonautas expeditione in Colchos suscepta transvexit, fuisse μονήρεα, concoquere haud satis commode possum: quanquam Parali, Semiramidis, et Archimachi naves forte ejusmodi esse potuerunt.

[z] *Paralum*] Phylarchus apud Harpocr. pag. 231. Parali herois meminit, τοῦ Παράλου ἥρωος, qui triremem struxit a se cognominatam. De eo rursum XXXV. 36. n. 20.

[a] *Ctesias Semiramim*] Refert Diodorus Sic. lib. II. pag. 103. Semiramim, cum adversus Indos expeditionem pararet, naves bis mille fieri jussisse, (Suidas τρισχιλίας ναῦς μακρὰς, *longas naves ter mille*) easque διαιρετὰς, hoc est, quæ dissolvi disjungique possent, ac rursum pro arbitrio coagmentari: Gallice, *navires en fagot*. Vide Notas et Emend. n. 172.

[b] *Archemucus*] Ἀρχέμαχος ἐν ταῖς μετωνυμίαις laudatur, cum Xenagora, de quo postea, a Scholiaste Apoll. in Argon. IV. 262. De eo vide plura in Auctorum Indice.

[c] *Biremem*] Non quæ remos, sed quæ remorum ordines, seu versus binos haberet. Vide Furner. Hydrogr. lib. I. 26. pag. 39. Iconem biremis ac triremis veterum Snellius exhibet in præfatione libri quem inscripsit, 'Tiphys Batavus:' unde disces quid navis sit quæ pluribus ordinibus surgere dicitur. Biremi veterum respondet id navium genus quod Galli vocant *une Fregate*.—'Quæ remos unoquoque latere binos haberet. Loquitur enim Plinius de prima, eaque rudiore navium fabricatione, tum de artis progressu.' *Ed. sec.*

[d] *Triremem*] Terno remorum versu

Thucydides Aminoclem Corinthium: quadriremem Aristoteles[e] Carthaginienses: quinqueremem[f] Mnesigiton Salaminios: sex ordinum[g] Xenagoras Syracusios:[54] ab ea ad

Paulo post, Vet. Dalec. *Demasthenes.*—54 Ita emend. Harduinus, eumque secuti recentt. *Quinqueremem instituit Nesichthon Salaminius: sex o. Xenachoras Syracusius* Gronov. et edd. vett. Paulo post in iisdem vett. *Mnesigeton;* Chiffl.

NOTÆ

navigium: *une Galiote.* Aliis *un Brigantin.* Thucydidis locus, quem Plinius respicit, e libro primo est, pag. 10. Τριήρεις ἐν Κορίνθῳ πρῶτον τῆς Ἑλλάδος ναυπηγηθῆναι λέγονται. Φαίνεται δὲ καὶ Σαμίοις Ἀμεινοκλῆς Κορίνθιος ναυπηγὸς ναῦς ποιήσας τέσσαρας. *Corinthi primum ex omni Græcia triremes ædificatæ traduntur. Constat etiam Aminoclem Corinthium, navium fabricatorem, quatuor naves Samiis fecisse.*

[e] *Aristoteles*] Et Clemens Alexandr. Strom. lib. I. p. 307. Καρχηδόνιοι γὰρ πρῶτοι τετρήρη κατεσκεύασαν, κ. τ. λ.

[f] *Quinquereemem*] Quæ Græcis πεντήρης, quinque ordinum navigium, Gallis *une Galere.* Vide Notas et Emend. num. 173. Ubi et de Ptolemæorum cognominibus obiter dicemus.

[g] '*Sex ordinum*] Cum sex ordines dixit Plinius, idem id fuit, ac si sex remos ab unoquoque latere diceret, sive quæ sex subsellia vocamus, *six bancs:* quorum unumquodque tres, quatuorve, vel plures haberet remiges. Dici nimirum sexremem, septiremem, octiremem, similiaque portenta compositorum nominum Latinus sermo non patitur: propterea pro sexremi *sex ordines*, hoc est, subsellia ex uno quoque latere sex scripsit. Plures aliquando fuisse in una navi longa ordines remigum, veluti tabulatis distinctos, alios aliis superpositos, futile commentum est. Negant constanter viri rei nauticæ peritissimi, sic construi navem posse: negant, etiamsi fieret, etiamsi vel geminus tantum ordo remigum esset, alter alteri superpositus, navim utroque recte impelli posse; idque multis certissimisque argumentis. Ætate nostra naves longæ, quas Galli vocant, *Galeres*, non excedunt triginta ordines, sive subsellia, *a trente bancs.* Quas vocant *Galeasses*, eæ triginta duos ordines habent: in singulis autem ordinibus, seu subselliis, sex septemve remiges. Quas vero Herodotus VII. 36. 97. 163. et alibi fortassis, τριηκοντέρους et πεντηκοντέρους vocat, et ad tria millia dicit fuisse, naves eæ longæ sunt, *des Barques*, ad transvehendos milites, equos, et merces. Unde ejusdem generis ibi esse dicuntur κέρκουροι, καὶ ἱππαγωγὰ πλοῖα. Τριηκόντεροι remos habuere triginta; quindenos scilicet uno quoque latere: πεντηκόντεροι, quinquaginta; quinos ac vicenos latere dextro, sinistroque totidem. In nummis antiquis persæpe visuntur ordines remorum duo; alter superior altero; nec unquam tamen plures quam duo. Sic in nummo Hadriani Augusti e Museo nostro et apud P. Chamillart; qui nummus inscribitur, FELICITATI AVG. ordines remorum duo sunt, alter perspicue superior altero; sed remi inferiores fixi, absque ullo remige, immobilesque sunt, navi adhærentes, ad cohibendum sistendumque vel moderandum veri remi impulsum, ne justo longius proce-

decemremem[h] Mnesigiton, Alexandrum Magnum, ferunt instituisse: ad XII. ordines, Philostephanus[55] Ptolemæum Soterem: ad quindecim, Demetrium Antigoni: ad XXX. Ptolemæum Philadelphum: ad XL. Ptolemæum Philopatorem, qui Tryphon cognominatus est.[56] Onerariam[i] Hippus Tyrius invenit, lembum[j] Cyrenenses, cymbam[k] Phœnices, celetem[57][l] Rhodii, cercuron[m] Cyprii. Siderum[n]

Nesigiton.—55 Ita Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *instituisse ad XI. ordines. Phil. &c.* edd. vett. et Gronov.—56 Gronov. et al. ante Harduin. *qui Tryphon cognominatus est ad L.*—57 Ita codd. omnes Hardnini, Dalec. et Chiffl. item Turneb. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *celocem* edd. vett. et Gronov. Mox, *cercurum Cyprii* Harduin. 2. 3. Bipont.

NOTÆ

dat: et ut sit absque ullo collisu, remorum simul omnium æqualis et par impetus. Remiges in eo nummo picti sunt omnino sex; unde illius generis navem eam esse intelligas, quod Plinius hoc loco sex ordinum vocat: remi autem sunt duodecim. Sic in columna Trajani, ut est accuratissime depicta a Petro sancti Bartoli p. 23. 24. 25. 59. 60. 61. 64. duos quos diximus, nec plures, aliosve, quam quales exponimus, naves habent remorum ordines, alterum altero superiorem, sed verorum agitabiliumque remorum superiorem, ut manus testantur remigum, quibus tenentur; immobilium fixorumque, sine ullo remige, inferiorem. Similis effigies est longæ navis Venetæ, picta in Concilio Florentino, Romæ edito a D. Justiniani p. 382. Scriptores quoslibet secus sentientes nihil moramur: cum his et Plinius, et Herodotus, et nummi antiqui, et Trajani columna, et peritorum in arte nautica consentiens judicium adversetur. Adde quod ex Plinio prave intellecto, ii, qui post eum scripsere, finxisse ordines remigum alios aliis superpositos possunt videri.' *Ed. sec.*

[h] *Decemremem*] Gallis, *une Galeasse:* quod nomen et majoribus etiam, hoc est, iis quæ plures habent remorum ordines, accommodatur.—' ' Decemremem' dicit, ut prius ' quadriremem' et ' quinqueremem,' quoniam voces essent usu communi receptæ: ita ut simul innuat, sive ' decemremem' diceret, sive ' decem ordinum,' ut proxime ' sex ordinum' dixit, nihil interesse: utrobique scilicet nihil aliud, quam navim tot remorum ex uno quoque latere intelligi oportere. ' Undeciremem Demetrii' laudat idem, XVI. 76.' *Ed. sec.*

[i] *Onerariam*] Græcis, *φορτηγὸν.* Gallis *Navire de voiture, ou de charge.* Hoc navium genus partim remis olim, partim etiam velis agebatur. Vide Magium Miscell. I. 6. pag. 28.

[j] *Lembum*] Livius l. XXVIII. ' Nullam ipse navem, præterquam duos lembos, qui non plus quam sedecim remis agerentur, haberent.' Galli tot remorum navim vocant *une Galiote.*

[k] *Cymbam*] *Barquette* Gallis est, quatnor remorum ex utroque latere: navium minima, quarum usus in mari ad oblectationem.

[l] *Celetem*] Ita Mss. omnes, non *ce-*

observationem [58] in navigando Phœnices, remum Copæ,[o] latitudinem ejus Platææ: vela Icarus,[p] malum et antennam Dædalus: Hippagum[q] Samii,[59] aut Pericles Atheniensis, tectas longas[r] Thasii: antea ex prora tantum et puppi pugnabatur. Rostra addidit Pisæus Tyrrhenus: anchoram Eupalamus: eandem bidentem Anacharsis:[s] harpagonas et manus [60][t] Pericles Atheniensis, adminicula

et Franz. *cercuron Corcyræos* Turneb.—58 Gronov. *observatione;* et paulo post in eadem, *latitudinem ejus Plateæ;* Vet. Dalec. *latitudinem navium.*—59 *Hippagum Damias* Tolet. et Salmant.—60 Ita emend. Harduinus, eumque secuti Miller. Bipont. et Franz. *Rostra addidit Piseus: Tyrrheni anchoram: Eupalamus eandem bidentem: Anacharsis harpagonas: et manus, &c.* edd. vett.

NOTÆ

locem: quanquam utrolibet nomine signetur, periude est. Gellius x. 25. pag. 564. navium appellationes recensens novem et viginti, has affert in primis: 'Longæ, hippagines, cercuri, celoces, vel, ut Græci dicunt, celetes, lembi,' &c. Deductum a celeritudine nomen esse Nonius ait.

[m] *Cercuron*] Κερκοῦρος, a *κέρκος* et *οὐρὰ*, quæ vox utraque caudam sonat, quod caudata ea esset, et prælonga navis: non a Κερκύρα seu Corcyra insula, ut Suidas existimavit, et post eum Turnebus Advers. xxix. 18. pag. 1054. Est enim Cercurus navis Asiana prægrandis. Plautus in Sticho, ii. 2. 43. 'Dum percontor portitores, ecquæ navis venerit Ex Asia, negant venisse: conspicatus sum interim Cercurum, quo ego me majorem non vidisse censeo.' Cyprii autem cercuri inventores Asiæ sunt contributi.

[n] *Siderum*] Strabo lib. xvi. pag. 757.

[o] *Remum Copæ*] Bœotiæ oppida duo, *τὰς Κώπας* ab inventione remi, qui Græcis *κώπη* dicitur, Πλαταιὰς ab eorum latitudine, seu palma, quæ *πλάτη* iisdem est, traxisse appellationem, auctor est pariter Strabo lib. ix. pag. 406.

[p] *Vela Icarus*] Hoc inventum Æolo Diodorus, lib. v. pag. 291. Dædalo Pausanias in Bœoticis ascribit.

[q] *Hippagum*] Ita Mss. omnes: sed pro *Samii, Damiam* iidem exhibent. 'Hippagines' Festo 'sunt naves, quibus equi vehuntur, quas Græci *ἱππαγώγους* dicunt.' *Ἱππηγῶν, καὶ καταφράκτων*, hippagorum, tectarumque navium, meminit Plutarchus in Pyrrho, pag. 391. Quare Hermolao non assentior, nec Pellicerio in notis Mss. qui hypagum scribi malunt, ut nauticum illud instrumentum sit, non navigii genus.

[r] *Tectas longas*] Naves cum tabulatis, quæ *καταστρώματα* Græcis dicuntur. Hæ *κατάφρακτοι νῆες* Plutarcho, loco cit. aliisque. Cæsar, de Bello Civ. lib. i. pag. 142. 'Massilienses naves longas expediunt, numero xvii. quarum erant undecim tectæ.'

[s] *Bidentem Anacharsis*] Vide Notas et Emend. num. 174.

[t] *Harpagonas et manus*] Græcam vocem Latina emollit, et explicat. Cave enim diversi generis esse hæc

gubernandi Tiphys.[u] Classe princeps depugnavit Minos.[v] Animal occidit primus Hyperbius Martis filius, Prometheus bovem.[w]

LVIII. (LVII.) Gentium consensus tacitus primus omnium conspiravit, ut Ionum [a] literis uterentur.[1]

(LVIII.) Veteres Græcas [b] fuisse easdem pæne, quæ nunc sunt [2] Latinæ, indicio erit [c] Delphica tabula antiqui

et Gronov. Paulo post, Basil. Lugd. Erasmi, Dalec. Frankf. 1582. Leyd. Lugd. 1606. Elz. Gronov. al. vett. etiam Harduin. 1. et Brotier. mendose, *Typhis*. Gr. est, Τίφυς. Vid. Apollon. Argon. I. 105. et Orph. vs. 721. Apud Virgil. Ovid. et Val. Flac. constanter in omnibus codd. *Tiphys;* et sic Harduin. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.

CAP. LVIII. 1 Hot. ap. Dalec. *ut literis uterentur.*—2 Chiffl. *quæ nunc sint.*

NOTÆ

instrumenta existimes. Ita locutus Cæsar, loc. cit. 'Manus ferreas atque harpagones paraverant.' Sed apertius multo sane Curtius IV. 9. pag. 116. 'Ferreæ quoque manus (harpagonas vocant) quas operibus hostium injicerent,' &c. Describit illas Livius lib. XXX. pag. 355. et Frontinus Strateg. II. 3. pag. 302.

[u] *Tiphys*] Hinc navis illius, qua vecti sunt Argonautæ, gubernaculum ei delatum scribit Apollod. de Diis lib. I. pag. 53.

[v] *Minos*] Ita Thucyd. lib. I. pag. 4. et Diodor. lib. IV. Bibl. pag. 263. aliique.

[w] *Prometheus bovem*] Ad usum, ut quidem reor, profanum. Nam ad sacros usus, si Eusebio credimus in Chron. p. 95. Κέκροψ πρῶτος βοῦν ἔθυσε, καὶ Ζῆνα προσηγόρευσεν. Et Hieronymus, p. 75. 'Primus Cecrops bovem immolans Jovem appellavit.'

[a] *Ut Ionum*] Exemplum literarum, quibus Iones olim usi, ex columna quæ in via Appia reperta est, ac postea ad hortos Farnesianos traducta, exhibet Josephus Scaliger, in Animadv. ad Euseb. p. 102. ubi et de earundem literarum origine digressionem facit: cujus hæc summa est: Iones a Phœnicibus literas accepisse, quæ, ut fere fit, usus tractatione et progressu longinqui temporis a primigenia forma desciverint: ita tamen ut earum origo dissimulari non possit: ideo Herodotum dixisse Ionicas veteres literas Phœniciis esse simillimas, earumque se monumenta quædam in Asia vidisse. Falli denique doctissimum virum (Hotomannum intelligit) qui in suis ad Cæsaris Commentarios notis τὸ *Ionum* ex Plinii codice expungendum censeat, neque pulcherrimæ rei vetustam memoriam sit assecutus. Locus Herodoti, quem ille citat, petitur e lib. V. p. 309. n. 59.

[b] *Veteres Græcas*] Tacitus Annal. XI. p. 159. 'Et formæ literis Latinis quæ veterrimis Græcorum.'

[c] *Indicio erit*] Simili argumento probat Herod. loco allato, Ionicis literis persimiles fuisse Phœnicias, sive Cadmeas, ex tripode, quam vidisse se ait Thebis Bœotiis, cum hac epigraphe,

æris, quæ est hodie in Palatio, dono principum Minervæ dicata in bibliotheca, cum inscriptione tali, *ΑΔΥΣΙΚΡΑΤΗΣ*[3][d] *ΑΝΕΘΕΤΟ ΤΗ ΔΙΟΣ ΚΟΡΗ ΤΗΝ ΔΕΚΑΤΗΝ ΔΙΑ ΔΕΞΙΟΝ ΑΙΩΝΑ.*

LIX. (LIX.) Sequens gentium consensus in tonsoribus[e] fuit, sed Romanis tardior. In Italiam[f] ex Sicilia venere post Romam conditam anno quadringentesimo quinquagesimo quarto, adducente P. Ticinio[1][g] Mena, ut auctor est Varro: antea intonsi[h] fuere. Primus omnium radi quotidie instituit Africanus sequens:[2][i] Divus Augustus cultris[j] semper usus est.

—3 ‘ Ex superstitibus codicum literis, ita restituend. fuit Delphicæ tabulæ inscriptio. Primam ejus partem acute introspexerat eruditus Turnebus: in fine infelix. Hæc autem ita est: *Ἀδυσικράτης ἀνέθετο τῇ Διὸς κόρῃ τὴν δεκάτην διὰ δεξιὸν αἰῶνα. Adysicrates vovit Jovis filiæ* (Minervæ) *decimam ob felix ævum.* Eruditus Harduinus compendiario, nec ad formam numerumque literarum edidit: *Ναυσικράτης Τισαμένου Ἀθηναῖος ἀνέθηκεν. Nausicrates Tisameni filius Atheniensis posuit.*’ Brotier. Edd. vett. et Gronov. *Ναυσικράτης Τισαμένου Ἀθηναῖος κόρᾳ καὶ Ἀθηνᾷ ἀνέθηκεν.* Verba: *κόρᾳ καὶ Ἀθηνᾷ ἀνέθηκεν*, non leguntur in Vet. Dalec.

CAP. LIX. 1 *Tinnio Mena* Chiffl. Mox, pro *antea*, quod servant codd. Harduini et Chiffl. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *ante* legitur in edd. vett. et Gronov.—2 Edd. quædam vett. distinguunt: *Africanus:*

NOTÆ

Ἀμφιτρύων μ' ἀνέθηκεν, ἐὼν ἀπὸ Τηλεβοάων. Amphitryon posuit me, Telebois oriundus.

[d] ΑΔΥΣΙΚΡΑΤΗΣ [*Ναυσικράτης*] Hoc est, *Nausicrates, Tisameni F. Atheniensis, dedicavit.* *Τισάμενος* Rex est Mycenarum, apud Euseb. in Chron. pag. 94. ab isto tamen, ut puto, diversus. Vide Notas et Emend. num. 175.

[e] *In tonsoribus*] Barbæ radendæ morem invectum esse Alexandri M. principatu, Chrysippus auctor est libro de honestate et voluptate, apud Athen. lib. XIII. p. 565. cum ævo priore inauditum id foret. Ratio tondendi gemina: vel strictim, hoc est, ad cutem usque: vel paulo longius a cute interposito pectine. Plautus in Capt. II. 2. 16. ‘ Nunc senex est in tonstrina: nunc jam cultros attinet. Sed utrum, strictimne attonsurum dicam esse, an per pectinem, Nescio: verum si frugi est, admutilabit probe.’

[f] *In Italiam*] Hæc ad verbum transcripta ex Varronis libro secundo, de Re Rust. cap. 11. sub finem.

[g] *Ticinio*] Vide Notas et Emend. num. 176.

[h] *Antea intonsi*] Varro loc. cit. ‘ Olim tonsores non fuisse assignificant antiquorum statuæ, quod pleræque habent capillum et barbam magnam.’

[i] *Africanus sequens*] Scipio Æmilianus, cui et Africanus Minor, sive posterior, qui Carthaginem delevit. Quod moris ei fuerit, ante ætatem

LX. (LX.) Tertius consensus fuit in horarum observatione, jam hic rationi[a] accedens. Quando et a quo in Græcia reperta diximus in secundo[1] volumine.[b] Serius etiam hoc Romæ contigit. Duodecim tabulis ortus tantum et occasus nominantur: post aliquot annos adjectus est et meridies, accenso[c] consulum id pronuntiante, cum a Curia[d] inter Rostra et Græcostasin prospexisset Solem.[2] A columna Mænia[e] ad carcerem inclinato sidere, supremam[f]

sequens Divus, &c. 'Ita distinguendum: *Africanus sequens: Divus, &c.* nam ante quoque, cap. 45. Africanus minor dicitur a Plinio *sequens.*' Lael.

CAP. LX. 1 Cod. Dalec. *diximus secundo.*—2 Ita vet. lect. quam receperunt Harduin. et recentt. sic et Turneb. continuans ita sequentia: *Solem a columna Menia ad carcerem.* Sic quoque codd. Harduini, Dalec. Chiffl. et Vet. Cod. Dalec. etiam, *prospexisset Solem.* Gronov. et al. ante Harduin. *cum Curio inter R. et G. prospexisset talem Solem. A columna ænea ad carcerem.*—

NOTÆ

senectam, semper barbam radere, auctor est Gellius III. 4. p. 221.

[1] *Cultris*] Nempe tonsorio cultro, sive novacula. Dio lib. XLVIII. pag. 577. auctor est anno U. C. 715. L. Marcio Censorino, C. Calvisio Sabino Coss. Octavium Augustum barbam primum radere cœpisse, atque ab eo tempore genas læves servasse: *Τὸν πώγωνα ὁ Καῖσαρ τότε ξυράμενος ... καὶ ὁ μὲν καὶ ἔπειτα ἐπελειοῦτο τὸ γένειον, ὥσπερ οἱ ἄλλοι.* Tranquillus tamen, 'omnis lenocinii negligentem fuisse' scribit, 'et in capite comendo tam incuriosum, ut raptim compluribus simul tonsoribus operam daret, ac modo tonderet, modo raderet barbam.'

[a] *Jam hic rationi*] Supradicti, inquit, tonsorum Ionicarumque literarum consensus, voluntatis hominum, et arbitrii fuere potius quam rationis. Hic vero qui horarum observatione extitit, ratione magis, quam placito aut libidine ortus videtur.

[b] *In secundo volumine*] Lib. II. 78.

[c] *Accenso*] Pronuntiabat meridiem accensus Consulum, ubi primum præterita Curia, inter Rostra et Græcostasim Solem jam pervenisse videret. Huc pertinet versus ille Comici poëtæ, citatus a Varr. de Ling. Lat. lib. v. p. 62. 'Ubi primum accensus clamarit meridiem.'

[d] *Cum a Curia*] Vide Notas et Emend. num. 177. Ubi quid Curia sit, quid Græcostasis, facile disces.

[e] *A columna Mænia*] Cui Mænius nomen dedit, de quo infra, XXXIV. 11. Vide Notas et Emend. num. 178.

[f] *Supremam*] Gellius XVII. 2. pag. 922. 'In duodecim autem Tabulis verbum hoc ita scriptum est: Ante meridiem causam conscito .... Post meridiem præsenti litem addicito. Sol occasus suprema tempestas esto.' Varro de Ling. Lat. lib. v. pag. 44. 'Suprema, summum diei: id a supremo. Hoc tempus duodecim tabulæ

pronuntiabat. Sed hoc serenis tantum diebus usque ad primum Punicum bellum. Princeps Romanis solarium[3] horologium statuisse ante undecim[g] annos,[4] quam cum Pyrrho bellatum est, ad ædem Quirini[h] L. Papirius Cursor, cum eam dedicaret,[5][i] a patre suo votam, a Fabio Vestale[6] proditur. Sed neque facti horologii rationem vel artificem significat: nec unde translatum sit, aut apud quem scriptum id invenerit. M. Varro[j] primum statutum in publico secundum Rostra in columna tradit, bello Puni-

3 *Princeps solarium* codd. Dalec. et Chiffl.—4 Ita codd. Harduini, Dalec. et Chiffl. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *duodecim annos* edd. vett. et Gronov.—5 Ita codd. Harduini et Chiffl. cum edd. recentt. *eandem dedicaret* Gronov. et al. edd. ante Harduinum.—6 Ita quoque codd. Harduini et Chiffl. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *a Fabio Vestali* Gronov. et edd. vett. Mox, *vel artificis* Chiffl. et paulo post in eodem

NOTÆ

dicunt occasum esse Solis: sed postea lex Plætoria id quoque tempus jubet esse supremum, quo Prætor in Comitio supremam pronuntiavit populo.' Ubi nos *Plætoria* rescribimus, pro *Prætoria*. Legem enim illam significat, quam M. Plætorius Trib. pl. tulit, refertque Censorinus, cap. ult.

g *Ante undecim*] Vide Notas et Emend. num. 179. De solari horologio multa festive et eleganter Cassiodorus Var. Epist. lib. 1. 45. et 46.

h *Ad ædem Quirini*] Censorinus, cap. 23. 'Solariorum antiquissimum quod fuerit, inventu difficile est. Alii enim apud ædem Quirini primum statutum dicunt: alii in Capitolio: nonnulli ad ædem Dianæ in Aventino.' Fuit templum Quirini in sexta Urbis regione, teste P. Victore.

i *Dedicaret*] Eo anno quo Consul fuit, Urbis CCCCLXI. cum anno superiore eam vovisset pater, si Samnites, quos bello tum Dictator petebat, devicisset. Rem narrat prolixe Livius sub finem libri decimi, pag. 187.

j *M. Varro*] In aliquo opere quod intercidit.

k *Statutum in publico*] In foro. Censorinus loco citato: 'Illud satis constat, nullum in foro solarium prius fuisse, quam id quod M. Valerius ex Sicilia advectum ad Rostra in columna posuit. Quod cum, ad clima Siciliæ descriptum, ad horas Romæ non conveniret, L. Philippus Censor aliud juxta constituit. Deinde aliquanto post L. Cornelius Nasica Censor ex aqua fecit horarium: quod et ipsum, ex consuetudine noscendi a Sole horas, Solarium cœptum vocari.' Verbo 'statutum' usus in re eadem Plautus, in comœdia Bœotia: 'Ut illum Di perdant, primus qui horas reperit, Quique adeo primus statuit hic Solarium,' &c.

co primo, a M. Valerio Messala consule,[1] Catina[7] capta in Sicilia: deportatum inde post XXX. annos, quam de Papiriano horologio traditur, anno Urbis CCCCLXXXXI.[8 m] nec congruebant ad horas ejus lineæ:[n] paruerunt tamen eis annis undecentum,[9] donec Q. Marcius Philippus, qui cum L. Paulo fuit censor, diligentius ordinatum juxta posuit: idque munus inter censoria opera gratissime acceptum est. Etiam tum tamen nubilo incertæ fuere[10] horæ usque ad proximum lustrum.[o] Tunc Scipio Nasica, collega Lænatis,[11] primus aqua[p] divisit horas æque noctium ac dierum. Idque horologium sub tecto dicavit, anno Urbis DXCV.

codice: *factum* pro *statutum*.—7 Ita codd. Harduini et Chiffl. cum edd. recentt. *Cathina* cod. Dalec. *Catana* Gronov. et al.—8 Ita emendavit Harduinus, eumque secuti recentt. Salmasius tamen prior conj. *CCCCXCI.* Chiffl. *CCCLXXXII.* Cod. Dalec. *trecentesimo quinquagesimo vigesimo septimo.* Gronov. et al. ante Harduinum: *CCCCLXXVII.* Mox cod. Dalec. *ad lineas ejus horæ ac paruerunt.*—9 Cod. et Vet. Dalec. *ei annis undecima.*—10 *Etiamnum tamen numero incerto fuere* emend. in Chiffl.—11 *Lænati* Chiffl. Mox, cod.

NOTÆ

[1] *Messala consule*] Qui Val. Max. Messala dictus est, 'Primus ex familia Valeriorum,' inquit Seneca de Brevit. Vitæ, cap. 13. pag. 734. 'Urbis Messanæ captæ in se translato nomine Messana appellatus est, paulatimque vulgo permutante literas, Messala dictus est.'

[m] *CCCCLXXXXI.*] Vide Notas et Emend. num. 180.

[n] *Ejus lineæ*] In eo horologio descriptæ lineæ ad indicandas horas.—'Ex Marcio Philippo, quem Plinius mox appellat, genus traxit M. Julius Philippus Imperator et conjux ipsius Marcia Otacilia Severa: et hi omnes ab Anco Martio rege Romanorum. Unde in nummis suis uterque Philippus Aug. pater et filius, vidit inscribi, NOBILITAS AVGG. 'Nobilitas Augustorum.' Inde etiam traxit ortum Trajani soror, hoc est, consobrina, Marciana Augusta: et longe postea Marcianus Augustus. Ex nobilitate, hoc est, ex nobilium ordine Philippos fuisse ante Marsicum bellum, docet etiam Plinius IX. 80.' *Ed. sec.*

[o] *Ad proximum lustrum*] Quinquennio post, anno Urbis, ut mox dicitur, DXCV. quo Censores fuere P. Corn. Scipio Nasica, M. Popilius Lænas, lustrumque factum quartum et quinquagesimum.

[p] *Primus aqua*] Per clepsydram stillante, inquit Dalecampius. Verum a clepsydra haud parum differre hæc ὡρολόγια ὑδραυλικὰ, ex Vitruvio intelliges, a quo ea prolixe describuntur, IX. 9.

Tamdiu [q] populo Romano [12] indiscreta lux fuit. Nunc revertemur ad reliqua animalia, primumque terrestria.

Dalec. *et dierum.*—12 Ita codd. Harduini, Dalec. et Chiffl. item edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *tamdiu populi Romani* Gronov. et edd. vett. Mox codd. Dalec. et Chiffl. *Nunc revertemur.*

NOTÆ

[q] *Tamdiu*] Vide Censorinum loco citato.